

Harold R. Isaacs

Den kinesiska revolutionens tragedi

Översättning: *Per-Olov Eklund och Martin Fahlgren.*

Första upplagan av denna klassiska bok (*The Tragedy of the Chinese Revolution*) kom ut 1938, men har därefter kommit ut i flera **reviderade** utgåvor.¹ Föreliggande översättning baseras på den *första* upplagan, som kom ut i nyutgåva 2010 på förlaget Haymarket, och som också innehåller ett nytt förord, skrivet av sonen Arnold R. Isaacs.²

Författaren, som var medlem i det kinesiska kommunistpartiet, påbörjade boken efter att han 1934 hade brutit med partiet på grund av omfattande kritik mot den förda politiken (se [Jag bryter med de kinesiska stalinisterna](#), från maj 1934).

Boken handlar främst om den kinesiska revolutionen under åren 1925-27, men behandlar även utvecklingen fram till mitten av 1930-talet.

Originalen använder konsekvent det äldre Wade Giles-systemet för stavning av kinesiska namn. Det har bibehållits i den svenska översättningen, men stavning enligt det moderna pinyin-systemet har i många fall tillfogats inom [] åtminstone första gången ett namn förekommer.

Red MF

Innehåll

Författarens förord.....	1
Introduktion av Leo Trotskij	1
I. Fröet till revolten.....	2
II. Den kinesiska revolutionens problem.....	17
III. Det nya uppvaknandet.....	34
IV. Kanton: Vem ska ha makten?	50
V. Kanton: Kuppen 20 mars 1926.....	62
VI. Från Kanton till Yangtze.....	77
VII. Shanghaiupproret	90
VIII. Den förlorades återkomst	98
IX. Tystnadens sammansvärjning	109
X. Kuppen 12 april 1927	125
XI. Wuhan: "Det revolutionära centrumet"	133
XII. Det "Revolutionära centrumet" i arbete.....	145
XIII. Kampen om jorden	161
XIV. Moskva och Wuhan.....	176
XV. Wuhan: Debaclet	188
XVI. Höstskörden.....	203
XVII. Kantonkommunen.....	215
XVIII. Nederlagets frukter	230
XIX. "Sovjetkinas" uppgång och fall.....	241
XX. Den nya "Nationella enhetsfronten"	260

¹ För en jämförelse mellan olika utgåvor, se [Olika utgåvor av Den kinesiska revolutionens tragedi](#). Ett längre utdrag ur andra reviderade upplagans 3:e kapitel finns på svenska på marxistarkivet: [Den kinesiska revolutionens tragedi - utdrag](#) – där finns även en inledning som kortfattat redogör för H R Isaacs bakgrund m m.

² Se [Förord till nyutgåvan av Den kinesiska revolutionens tragedi](#) av Arnold R. Isaacs

Till den kinesiska revolutionens hjältemodiga martyrer och levande kämpar

Författarens förord

Denna bok, som är resultatet av nästan fyra års arbete, växte fram ur upptäckten att ingen detaljerad studie någonsin gjorts av de stora händelser som skakade Kina 1925-27. Lärdomarna av den samhälleliga katastrof som skedde vid den tiden har kommit väldigt lägligt genom de händelser som började sedan större delen av detta arbete slutförts och som behandlas i de avslutande kapitlen.

Författaren står i skuld till många vänner för lån av värdefullt material, anteckningar, tidningar, dokument, pamfletter och böcker som använts i förberedelserna för denna bok. Dessa har haft en egen historia, eftersom Kuomintang-regimen [Guomindang] efter 1927 brände dem varhelst de hittades och Kommunistiska internationals arkiv, om de alls innehåller dem, är stängda för dem som söker efter fakta och förkastar förfälskade fantasier.

Eftersom så mycket av detta material här används för första gången och på grund av den tioåriga historieförfälskningskampanj som Kommunistiska internationals genomfört vad gäller dessa händelser, har författaren använt sig av precisa och kanske allt för många citat från samtida källor i verifieringssyfte och som vägledning för framtida forskare. Transkriberingen av kinesiska namn, som varierar så mycket på olika språk, har gjorts enhetlig, inklusive de som finns i citat, i enlighet med den engelska användning som är vanligast i Kina.¹ Jag vill här uttrycka mitt tack till J. C. L. som hjälpt till med översättningar från kinesiska.

Störst skuld har författaren till sin medhjälpare, Viola Robinson, som rensade bort allt ogräs.

H. R. I.

New York

15 juni 1938

Introduktion av Leo Trotskij

Trotskij's introduktion (daterad 5 januari 1938) är publicerad separat:

[Revolution och krig i Kina](#)

¹ I den svenska översättningrn anges stavningen enligt det moderna pinyin-systemet inom [] åtminstone första gången det påträffas (och vi vet hur det stavas enligt den standarden). – Red

I. Fröet till revolten

I utkanten av de stora kinesiska städerna faller skuggorna av höga fabriksskorstenar över fält som fortfarande plogas med tröplogar. På kajerna i hamnarna lossar moderna linjefartyg gods som bärs iväg på mäns ryggar eller skeppas längre inåt land på primitiva pråmar. På gatorna vrålar stora lastbilar och skramlande spårvagnar förbi kärror dragna av män fastspända likt djur till sina laster. Eleganta bilar tutar ilsket på människodragna rickshaws och skottkärror som trevar sig fram genom trafikens körfält. Gator, kantade av affärer där män och kvinnor fortfarande tillverkar sina varor med blotta händerna och enkla verktyg, leder fram till stora fabriker som drivs av surrande generatorer. Flygplan och järnvägar skär över enorma regioner som annars endast är förenade med tusentals år gamla gångvägar och kanaler. Moderna ångfartyg trafikerar kuster och floder och passerar djonker av ålderdomlig konstruktion. I städerna och byarna och i de enorma floddalarnas trötta jord som sträcker sig från havet in till Asiens hjärta mångdubblas dessa motsättningar och kontraster. De förkroppsligar nästan en halv miljard människors kamp för existens och överlevnad.

Det kinesiska livets mönster är ojämnt, sönderslitet och oregelbundet. Moderna produktions-, transport- och ekonomiska former är överlagrade och endast delvis invävda i det förgångnas slitna och trådiga mönster. Denna ålderdomliga struktur höll på att försvinna redan för ett sekel sedan när Väst invaderade Kina med sina handelsvaror, sin girighet och sina idéer. Resultatet av denna påverkan var katastrofalt och revolutionärt. Den kinesiska ekonomin omvandlades med våld. Samhällsklasserna, som varit stabila under så lång tid, påbörjade en period av våldsamma förändringar. Styrelsesätt, vanor och hela den samhälleliga jämvikten var i uppror. Förändringsprocessen var invecklad. Den ställdes inför den enorma historiska uppgiften att skapa en ny struktur där Kinas produktivkrafter kunde växa och frodas. Den skapade konflikter som snart ackumulerades, fick upp farten och snabbt rörde sig mot en lösning på klasskampens slagfält.

Den kinesiska ekonomins efterblivenhet bestämdes först och främst av produktivkrafternas stagnation under en lång historisk period. För omkring 2000 år sedan ledde införandet av järnplogen till en ökad produktivitet inom jordbruket. Delvis som ett resultat av denna impuls förvandlades jorden vid den tiden till privat egendom. Jord som förlänats eller erhållits som kejserlig gåva blev överlåtbar, dvs. kunde köpas och säljas. Arbetskraft som frigjorts på detta sätt och kapital som förvärvats på detta sätt absorberades delvis av staten vid bygget av stora offentliga byggen, dammar, kanaler, palats, murar och befästningar. Men kapitalistiska produktionssätt utvecklades inte. Feodala exploateringsformer vidmakthölls i byarna. Det kinesiska samhället fortsatte att vara organiserat i små jordbruksenheter. Tillverkning som skedde i hemmen eller hos lokala hantverkare täckte de största behoven i samhället. Staten tog direkt del i handeln och produktionen. Den utövade monopol, t ex i fråga om salt och järn. Både produktionen och den interna marknaden kontrollerades hårt av den statliga byråkratin och de allomfattande köpmanna- och hantverksskråna. Urbana produktions- och handelscentra växte upp, men tycks ha begränsats till lyxvaror och regionala specialiteter, fina siden-tyger, lack, porslin, sniderier, järnartiklar. Endast ytterligare forskning om arten och utsträckningen av den inre marknaden, handelskapitalets verksamhet och de små samhällenas relativa isolering kommer att belysa vad Marx kallade det ”asiatiska produktionssättet”, med dess anmärkningsvärda förmåga till självförnyelse.¹

¹ Karl Wittfogel, *Wirtschaft und Gesellschaft Chinas*, Leipzig, 1931, anses fortfarande vara den bästa vetenskapliga diskussionen i detta ämne. Vissa ryska studier existerar, men de flesta fakta som krävs för en grundlig analys måste uppenbarligen grävas fram ut ur kinesiska arkiv. Chao Ting-chi, *Key Economic Areas in Chinese History*, New York, 1936, är ett nyligen utgivet bidrag till en aspekt av problemet.

Hela samhällsstrukturen vilade fast på de stora bondemassorna som betalade arrende till godsägarna, räntor till köpmännen och penningutlånarna och skatter, med hjälp av arbete, in natura och med pengar till staten. Den senare representerades av lokala ämbetsmän som förenades i en löslig hierarki som sträckte sig via provinsernas vicekungar upp till kejsaren. Dessa ämbetsmän gjorde gemensam sak med godsägarna och köpmännen under utnyttjandet av bondeklassen. För att möta de ständigt ökande kraven på skatter mångdubblade godsägarna sin indrivning från de som faktiskt brukade jorden. Småjordägare satte sig i skuld hos penningutlånarna och reducerades gradvis till arrendatorer eller lantarbetare. Allteftersom varje efterföljande dynasti passerade sin topp och förföll, ökade dess ekonomiska behov och tjänstemänens korruption förvärrades. När bördan av ackumulerat arrende, skulder och skatter blev outhärdlig och de rådande svårigheterna ytterligare förvärrades av upprepade naturkatastrofer, då började lokala revolter mot arrende och skatteindrivare äga rum och utvidgades ofta till stora bondekrig.

Militära klickar, under ledning av jordägende adelsmän, ställde sig i spetsen för spridda bondeavdelningar och provinsiella soldathopar, störtade dynastin och kämpade sinsemellan om makten. Perioderna av inbördeskrig och förvirring – som ofta varade under flera decennier och en gång under flera århundraden – kännetecknades vanligen av försök att genomdriva drastiska sociala och jordreformer. Den mest kända av dessa perioder var Wang Mangs försök till reformer efter Handynastins fall i början av den kristna tideräkningens första sekel och de som förespråkades av Wang An-shih [Wang Anshih] efter T'angdynastins [Tang] kollaps och Sungdynastins [Song] uppgång i början av 900-talet. Vissa av deras förslag gick så långt som till en primitiv typ av nationalisering av jorden, dvs. den privata äganderätten till jord avskaffades och den återbördades till den ursprungliga ägaren, staten. Andra stod för att upprätta frön till statskapitalism. Emellertid fullbordades inga av dessa reformer. Bondekrigen som drev fram dem dog alltid ut av sig själva. En av de krigande klickarna kunde till slut hävda sin överhöghet och upprätta en ny dynasti. Medan den nya kejsaren och hans omedelbara ättlingar befäste sitt styre och gradvis undertryckte alla rivalernas tronanspråk, så återupprättades de ursprungliga samhälleliga formerna i byn och samma gradvisa exproprieringsprocess återupptogs.

I mitten av 1600-talet kom manchuerna till makten genom att dra fördel av ett av dessa bondeuppror. När de väl etablerat sig som främmande härskare hade de ett naturligt intresse av att skydda Kina från andra yttre kontakter medan de slutförde underkuvandet av landet. Under denna period var Europa inbegripen i de bittra krig som föregick födelsen av västvärldens kapitalism. De europeiska kontakterna med Cathay* var tillfälliga och episodiska. De tidiga manchuiska kejsarna kunde ostört utöva sitt herravälde. Men när ytterligare två århundraden passerat medförde en anmärkningsvärd befolkningstillväxt ett nytt och skarpare tryck på landet. Manchu-dynastins nedgång hade redan inletts. Dess makt höll redan på att falla sönder och den tvingades lägga stora bördor på befolkningen för att klara av upprepade revolter i olika delar av sina områden. Det kinesiska samhället befann sig på randen till en ny era av politiskt sammanbrott och kaos när den expanderande västkapitalismens första vågor slog in mot Kinas stränder. Ankomsten av de nya barbarerna som kom över haven fördjupade, omvandlade och komplicerade de kinesiska samhällsklassernas interna splittringar i oerhört stor omfattning. Deras ankomst innebar att de gamla lösningarna, som man kommit fram till på det gamla sättet, inte längre var tillräckliga.

Genom att med oemotståndlig kraft driva fram en utvidgning av handeln och ackumulation av kapitalresurser krossade västnationerna de hinder som hittills avskilt det himmelska imperiet från resten av världen. Denna påverkan måste till slut ge upphov till genomgripande

* Cathay är ett medeltida namn på Kina. – Red

ekonomiska, politiska och sociala förändringar. Den kapitalistiska ekonomin drog in hela världen i sin omloppsbana. Kinas isolering var slut. Kapitalet var en ny sorts erövrare som hittills varit okänd i den kinesiska historien. Invaderande horder som svept ner över de norra gränserna hade tidigare lätt assimilerats av den äldre kinesiska högt organiserade civilisationen. De nya barbarerna hade teknisk utrustning och en materiell nivå som inget i Kina kunde matcha. Enbart traditioner kunde inte stå emot kanoner, inte mer än handen klarade av maskinen eller bärstolen klarade av järnvägen. Mot västvärldens barbarers drivkraft och vapen kunde Kina endast ställa tyngden av sin ålder, sin storlek och sitt antal. Dessa kunde påverka denna ojämna konflikts varaktighet och plågor, men inte dess resultat.

De kinesiska ekonomiska och sociala strukturerna som redan befann sig i kris reagerade snabbt på det utländska frätande inflytandet, både i toppen och på botten. Ekonomiskt var Kina hjälplöst. Med hjälp av opium etablerade de utländska köpmännen en handelsbalans som ständigt var till deras fördel. Silver som importerades mycket under utrikeshandelns första period började försvinna 1826. Tio år senare ersatte opium silver som betalningsmedel för kinesiskt te och siden.² Genom den bräsch som drogen öppnat och som brittiska och franska kanoner breddat i opiumkrigen 1842 och 1858, började fabriksvaror göra sitt intåg. Brittiska bomullsvaror stoppade exporten av kinesiska vävda bomullstyger (nankin) som praktiskt taget försvann från exportlistan fram till 1833. Den kinesiska exportkurvan föll skarpt med motsvarande spektakulära uppgång för opiumimporten under de första 25 åren av 1800-talet. Bomullsimporten ökade stadigt och 1870 svarade bomullsvaror för 31% av Kinas import och ersatte några år senare opium i toppen av listan. De snabba framstegen när det gäller industriell organisering och teknik i väst, öppnandet av Suezkanalen och utvecklingen av ångbåtstrafik stimulerade den kinesiska handeln som fördubblades mellan 1885 och 1894. Flödet av handelsvaror följdes snart av kapitalinvesteringar och lån. Utländska rederier, bomullsväverier, järnvägar och telegraflinjer innehade vid seklets slut alla dominerande positioner inom det ekonomiska livet i Kina.

Denna ekonomiska erövring underlättades genom att det upprättades en utländsk politisk kontroll. Den manchuiska regimen reducerades till maktlöshet. Dess tidiga försök att kontrollera åderlåtningen av silver genom att begränsa opiumhandeln slogs ner i en serie krig där den led förödmjukande nederlag och för vilka den tvingades betala hårda skadestånd. Förnedrade av västerlänningarna förlorade den manchuiska regimen enormt mycket prestige och auktoritet bland kineserna. Fördrag som utlänningarna genomdrev med hjälp av kanonmynningar³ gav dem rätt att fritt sprida kristendomen, spjutspetsen vid västerlandets inträngande, och legaliserade opiumhandeln.⁴ Men deras viktigaste bestämmelser öppnade upp kust- och flodhamnar för handel, begränsade de kinesiska tarifferna till nominella 5%, gav rätt till territoriella stödjepunkter och koncessioner som senare förvandlades till utländska ”intressesfärer” och införde systemet med extraterritorialitet som gjorde att utlänningar undantogs från den kinesiska rättskipningen och från att betala kinesiska skatter. Kina blev i allt utom namnet ett underlydande land, räddat från en ren uppdelning och kolonisering endast genom den intensiva rivaliteten bland de imperialistiska fribrytarna.

Spridningen av opium, åderlåtningen av silver och inflödet av maskintillverkade varor ökade våldsamt landsbygds krisen som orsakades av den snabba befolkningstillväxten och bristen på

² C. F. Remer, *The Foreign Trade of China*, Shanghai, 1926, sid 26. För tabeller om opiumhandeln se Joshua Rowntree, *The Imperial Drug Trade*, London, 1908, sid 344; H. B. Morse, *International Relations of the Chinese Empire*, London, 1910-18, v. I, sid 209-10.

³ Jfr Wen-tsao, Wu, *The Chinese Opium Question in British Opinion and Action*, New York, 1928, sid 59-60.

⁴ ”För kineserna kom de (opiumet och kristendomen) tillsammans, har stridits för tillsammans och legaliserades slutligen tillsammans.” – Rowntree, *Imperial Drug Trade*, sid 242.

odlingsbar mark.⁵ Det utbredda opiummissbruket medförde ett utflöde av rikedomar från landsbygden in till städerna och ledde till en alarmerande minskning av den inre marknaden.⁶ Den silverbrist som orsakades av åderlåtningen resulterade i en nedskrivning på 20-30% av den kopparvaluta som var i allmänt bruk och en kraftig ökning av levnadsomkostnaderna. Mynt med lägre silverhalt började användas.⁷ Utländska bomullsvaror och andra handelsvaror drev det kinesiska hantverket in i väggen, speciellt i de södra provinserna. Vävarna som hade producerat de 3 359 000 tygstycken som exporterats 1819 förlorade sina försörjningsmöjligheter när exporten 1833 föll till 30 600 tygstycken och till nästan noll under de tre påföljande årtionden.⁸ Slutligen, som om människan och hennes arbete inte var nog elakartat, deltog naturen i den fysiska förstörelsen av den gamla ordningen. Under mitten av 1800-talet gick knappast ett år utan att översvämningar, svält, torka och farsoter drog genom de stora floddalarna och bortom dem.

Det samlade resultatet av alla dessa upplösande krafter blev massiv utarmning och bildandet av en stor rörlig befolkning. Sporadiska revolter och utbrott bland Miao-minoritetens stammar i sydväst och muslimerna i nordväst förebådade ett nytt bondekrig som, i enlighet med det traditionella händelseförloppet, skulle ha bekräftat att den härskande dynastins himmelska mandat var över och lett fram till att en ny härskande ätt kommit till makten. Men samtidigt som en bonderevolt pyrde i provinserna fann den härskande kinesiska klassen resurser för att förnya sig själv genom att direkt och indirekt ta del av utlandshandelns profiter.

Köpmän och ämbetsmän i hamnarna hade tidigt börjat samla stora förmögenheter genom sitt samröre med utlänningarna. Innan 1830 när utländska fartyg fortfarande anlände till Kanton lastade med silverdollar för att betala för det te och siden de förde med sig tillbaka till Europa och USA⁹, hade inte mycket av denna förmögenhet funnit sin väg till de ursprungliga producenterna. Det mesta stannade kvar i händerna på hamnarnas köpmän och mandarinerna.¹⁰ Medlemmar av *co-hongs*, speciella handelsmonopol som officiellt hade skapats för att handla med utlänningarna, och lokala ämbetsmän, som hade fria händer att ta ut speciella skatter och "bidrag", skaffade sig enorma förmögenheter, speciellt genom att smugla opium. Medlemskap i *co-hong* var ofta värt så mycket som 200 000 tael. En köpman i Kanton hade en förmögenhet på 26 000 000 US dollar utöver de enorma summor som han betalat till lokala ämbetsmän som tack för deras välvilliga stöd.¹¹

Ur dessa handelsmän och ämbetsmän formades en ny klass, *compradorklassen*, mellanhänder för det utländska kapitalet på den kinesiska marknaden. Detta var en av den imperialistiska invasionens första direkta effekter på det kinesiska samhällssystemet. De ekonomiska maktpositioner som imperialismen säkrade för sig själv blockerade effektivt den främsta kanalen

⁵ Enligt en beräkning ökade befolkningen med 237 000 000 eller omkring 190 procent mellan 1712 och 1823. – S. Wells Williams, *The Middle Kingdom*, New York, 1882, v. I, sid 283. En annan beräkning för 1741-1851 visade på en ökning från 143 000 000 till 432 000 000 eller omkring 200 procent. – E. H. Parker, *China, Her History, Diplomacy, and Commerce*, London, 1901, sid 190. Kejserliga arkiv för åren 1661-1833 indikerade en ökning av odlingsbar mark på omkring endast 35 procent från 549 357 000 mu till 742 000 000 mu. – Chen Shao-kwan, *System of Taxation in the Ch'ing Dynasty*, New York, 1914, sid 51. [1 mu = $666 \frac{2}{3}$ m² (0,0667 ha)]

⁶ "Memorial of Lin Tse-hsu to the Emperor", 1838, övers. av P. C. Kuo, *A Critical Study of the First Anglo-Chinese War*, Shanghai, 1935, sid 82-4.

⁷ Priser steg med 200 procent från 1830 till 1848 och 470 procent mellan 1849 och 1851, enligt en rysk studie. *Problemi Kitai*, Moskva, nr. 1, 1929.

⁸ H. D. Fong, "Cotton Industry and Trade in China", *Chinese Social and Political Science Review*, Peiping, oktober 1932. Tabell 33.

⁹ H. B. Morse hävdar att 500 000 000 US-dollar i silver fördes till Kina före 1830. – "The Foreign Trade of China", *China and the Far East*, G. H. Blakeslee, ed., New York, 1910, sid 97.

¹⁰ George E. Taylor, "The Taiping Rebellion", *Chinese Social and Political Science Review*, Peiping, januari 1933, sid 558.

¹¹ W. C. Hunter, *The Fan Kwae at Canton before Treaty Days*, 1825-44, London, 1882, sid 48.

för en inhemsk, oberoende kapitalistisk utveckling. Dessa kinesiska köpmän och ämbetsmän härrörde till en början från jordadeln. De nya rikedomar som samlats genom utrikeshandeln gick inte in i kapitalistiska företag utan till jord, en process som märkbart påskyndade framväxten av stora jordegendomar och expropriering av småjordbrukare.¹² Godsägare skickade sina söner till städerna för att börja i den lukrativa compradorhandeln. Den comprador som inte var en frånvarande godsägare var sällsynt. Deras profiler gick inte enbart tillbaka till jorden utan även till ockerlån till bönderna som var tvungna att låna pengar för att överbrygga klyftan mellan deras minskande inkomster, de ökande levnadsomkostnaderna och skatterna. Oförmögna att tävla med utlänningarnas överlägsna kraft och materiella teknik förvandlades den gamla borgarklassen av godsägare och köpmän till en klass av mellanhänder, långivare och spekulanter med intressen som delades mellan staden och landsbygden.

I denna process deltog hela statsstrukturen. Manchuerna hade besegrats av britterna i opiumkrigen ”med en lätthet som skakade deras egen tilltro till den egna rasens tapperhet och öde, och fullständigt skingrade den egna militära maktens prestige i de underlydande kinesernas ögon.”¹³

Nedbruten av militära nederlag underminerades den manchuiska byråkratin snart av mutor och lockande vinster från opiumsmugglingen.¹⁴ Påbud från Peking förblev ofta verkningslösa. Peking låg långt borta och klirret från utländskt silver fanns nära och var lockande. Den kinesiska byråkratin, som i teorin var rättsskaffens, hade redan en urgammal tradition av korruption. Ämbetsmännens beroende av skatteindrivning för att kunna livnära sig hade sedan urminnes tider satt ett pris på officiell ärlighet. Utrikeshandelns rikedomar krönte denna tradition med en ny källa till olagliga inkomster. Med dynastins nedgång, minskningen av inkomster till centrumet och växande finansiell åtstramning följde att alla anspråk på rättsskaffenhet kastades överbord och officiella poster blev föremål för öppen byteshandel. Maktens förmåner förvärvades inte av de lärde utan av de som kunde betala. Det var naturligtvis de redan rika köpmännen eller compradorerna som kunde köpa en mandarins knapp till sin son eller broder. När denna praxis blev vanlig, blev köpmännen, godsägarna och tjänstemännen allt tydligare grenar på samma klassträd. Denna klass, som främst var angelägen om att bevara alla ojämlikheter som den profiterade på, blev ett av de främsta instrumenten för utländskt inträngande och kontroll.

Efter att först ha tvingat den kejserliga regeringen till underkastelse och tagit de övre skikten av det kinesiska samhället i sin tjänst, påtog sig imperialismen, å sin sida, rollen som beskyddare av de kinesiska härskarna mot ett härjat folks vrede. Detta kom att bli den grundläggande formeln för den imperialistiska kontrollen i det halvkoloniala Kina. Hela den kinesiska ekonomiska, sociala och politiska strukturen hade bringats i upplösning av imperialismen, men nya element hade knappast börjat bildas förrän imperialismen tvingades samarbeta med allt som var konservativt, förtryckande och efterblivet i landet för att stå emot och krossa den revolutionära förändringens företrädare.

Denna relation utkristalliserades under Taipingupproret som hotade att stöta den manchuiska dynastin i mitten av 1800-talet. Upprepade revolter som framkallats av oacceptabla ekonomiska förhållanden kulminerade 1850 i ett mäktigt antidynastiskt bondeuppror som svepte norrut från Kwangsi [Guangxi] och under elva års tid etablerade sin makt i Yangtzedalen [Yangtzi]. Det började med att en liten religiös sekt av nykristna ”Gudsdyrkare” kom i konflikt med lokala myndigheter i söder. Sedan utvecklades Taipingrörelsen snabbt till ett socialt uppror av första graden. Alla missnöjda och upproriska i landet samlades under dess

¹² Taylor, ”Taiping Rebellion”, sid 555-56.

¹³ T. T. Meadows, *The Chinese and Their Rebellions* London, 1856, sid 33.

¹⁴ J. S. Hill, *The Indo-Chinese Opium Trade*, London, 1884, sid 51.

fanor. Uråldriga hemliga antimanchuiska sällskap, aldrig helt utdöda, vaknade åter till liv. Intellectuella kineser och medlemmar av lågadeln, som fördrivits från sin mark och var trötta på manchuisk utpressning och upprörda över manchuisk rasdiskriminering, gick med i dess ledande skikt. I vågsvallet efter de antimanchuiska känslorna avskaffades queueen [den långa hårpiskan], underkastelsens symbol, och de gamla mingkostymerna återinfördes. Men det var först och främst de stora massorna av utarmade bönder, de kringvandrande hantverkare och människor som letade efter jord och som länge revolterat mot lokala tjänstemän, godsägare och skatteindrivare, som gav rörelsen dess kött och blod och präglade den med de traditionella dragen av bondeuppror som tidigare hade lett till dynastiska förändringar.

De militära framgångarna var snabba och spektakulära. Manchuernas makt sveptes bort från provinserna i söder och i Yangtzedalen. Taipingarméer nådde nästan fram till Pekings portar. Hung Hsui-chuan [Hong Xiuquan], rörelsens fanatiskt religiösa ledare, tog titeln Tien Wang [Tian Wang], eller himmelske konung, och inrättade sin huvudstad i Nanking [Nanjing]. Vid sin höjdpunkt karaktäriserades rörelsen av att bönder på många platser beslagtogs jorden. Denna radikala bonderörelse fick inte stöd från toppen även om dess tryck medförde att det antogs dekret om att avskaffa lagfartsbevis och om att kollektivt dela på jordegendomar, dekret som dock inte genomdrevs.¹⁵ Förutom de jordreformer som bönderna genomförde själva är det även ett betydelsefullt faktum att varhelst Taipingregeringen stabiliserades någorlunda så gjordes relativt framgångsrika försök att stoppa opiumhandeln, kontrollera silverutflödet, stimulera den inre marknaden, standardisera skatteuttaget och öka jordbrukets produktivitet. Det är ett faktum av yttersta intresse att under Taipingperioden nådde exporten av siden från Kiangsudistrikten [Jiangsu] till kusten nya höga nivåer. Om man får tro vissa redogörelser, gjorde Taipingerna upprepade försök att blidka utlänningarna på grundval av fritt utbyte och förbud mot den fördärliga opiumhandeln. Sålunda avslöjade Taipingupproret, som främst var ett bondekrig av den primitiva och traditionella sorten, även tendenser, som varken var direkta eller påtagliga, men otvetydigt pekade mot en ”normal” borgerlig utveckling.

Taipingrörelsen krockade med alla privilegierade krafter på landsbygden och i städerna. Upproret förstörde den gamla ämbetsmannaklassens auktoritet och ställning. De åtgärder som bönderna vidtog beträffande jordbruket förde dem i direkt konflikt med godsägarklassen som helhet och med compradorerna och köpmännen som var så djupt inblandade i jordegendomarna genom lån och amorteringar. ”Taipings destruktivitet” konstaterar en standardhistorik ”stötte bort de inflytelserika klasserna”.¹⁶ De ”inflytelserika” kinesiska klasserna stod stadigt på manchuernas sida.

För imperialisterna framstod Taipingerna till en början som ett måhända fördelaktigare alternativ till manchuerna som härskare över Kina. Rörelsens kristna karaktär väckte en viss sympati bland missionärerna. Taipingerna lovade dessutom att stimulera handeln och återställa lugnet vilket manchuerna inte klarade av. Trots alla dessa faktorer, lade utlänningarna ändå snart sin fulla tyngd på manchuernas sida. Opiumhandeln, måste man komma ihåg, var fortfarande den kinesiska marknadens mest lukrativa del för utlänningarna. Den svarade på behovet av fortsatt primitiv ackumulering och samlande av ett överskott som först senare kunde göra marknadsföring av mer legitima varor mer vinstgivande. Det faktum att Taipingerna motsatte sig droghandeln ställde dem i motsatsförhållande till utlänningarnas omedelbara intressen.¹⁷

¹⁵ Taylor, ”Taiping Rebellion”, sid 597-99.

¹⁶ K. Latourette, *The Chinese, their History and Culture*, New York, 1934, v. I, sid 379.

¹⁷ Det är intressant att notera att utländska företag som handlade med andra varor än opium fortsatte att favorisera Taipingerna mot manchuerna. Det var emellertid ännu inte tillräckligt starka för att avgöra makternas slutgiltiga politik. Jfr A. Lindley (Lin-Ii), *Ti Ping Tien Kwoh*, London, 1866.

Inbördeskriget gav imperialisterna ett utmärkt tillfälle att stärka sitt grepp och utvidga sina ekonomiska och politiska ställningar. Under 1854 förhindrade utländska vapen de anti-manchuiska triaderna från att erövra Shanghai och drog nytta av den lokala myndighetens totala kollaps för att ta över kontrollen av tulladministrationen¹⁸ och utvidgade de utländska bosättningarna. Under 1858 bombarderade franska och brittiska kanoner de försvagade manchuiska styrkorna i norr och tvingade fram undertecknande av nya fördrag som gynnade de utländska intressena. Opiumhandeln legaliserades och hela landet öppnades för utländsk penetration. Genom undertecknande av dessa fördrag fick utlänningarna ett intresse av att bevara den existerande regimen. Underkuvandet av regeringens fullbordades genom fälttåget 1860 med den brutala plundringen av sommarpalatset. När dynastin nu var ett medgörligt instrument blev den en tillgång som var väl värd att skydda. Taipingerna förvandlades i utlänningarnas ögon ”från möjliga vänskapliga efterträdare till manchuerna till enbart rebeller som hindrade genomförandet av den nya överenskommelsen”.¹⁹

Taipingens version av kristendomen, som säkert inte är inte mindre rimlig än andra versioner av jesuismen, ansågs snabbt vara den mest förhärskade händelse. Den kristna generalen Gordon gick ut i strid med en korsriddares glöd och lät sig inte stoppas av någonting, inklusive förräderi, för att ta itu med dessa Taipinger precis som Jehovas utvalda folk tog itu med Amalekiterna och alla som dyrkade Baal.. Brittiska och franska trupper övergav allt formellt sken av ”neutralitet” och ingrep aktivt i kampen med avgörande resultat.

Kampen för att bevara den manchuiska dynastin utkämpades och vanns av två kinesiska statsmän, Tseng Kuo-fan [Zeng Guofan] godsägarnas representant, och Li Hung-chang [Li Hongzhang] talesman och ledare för den nya compradorklassen. De organiserade och ledde försvaret av draktronen och de lyckades först och främst därför att de utländska militära styrkorna och sjöstridskrafterna slog ned de dåligt beväpnade Taipingerna som manchuerna stod hjälplösa inför.

Taipingernas slutliga nederlag och skingring 1865 ägde rum när rörelsen själv redan var internt förbrukad. Inbördeskrigets härjningar, som hade kostat mängder av liv och ödelagt stora jordarealer, förslösade bondekrigets resurser. Ledarna för Taipingrörelsen kunde inte ge en konsekvent ledning åt bonderörelsen som oundvikligen urartade till gerillakrig och kriminalitet. Ledningen splittrades i olika krigförande klickar av hopplösa äventyrare. Det stora Taipingupproret misslyckades och status quo bevarades på grund av det inte fanns någon klass inom det kinesiska samhället som kunde leda landet ut ur dess återvändsgränd. Imperialismens tyngd kvävde den fria tillväxten av Kinas egna produktivkrafter och gjorde det samtidigt för alltid omöjligt att upprepa den gamla cykeln med bondekrig, upplösning och dynastisk förändring.

Här framträdde den centrala motsättning kring vilken klasskampen i Kina hädanefter skulle kretsa. Den utländska imperialismens ankomst, slutet på den kinesiska isoleringen och uppträdandet av maskintillverkade varor på den kinesiska marknaden tvingade obevekligt fram en revolutionär omvandling av det kinesiska samhället. När imperialismen väl fått fotfäste lade den in hela sin tyngd i vågskålen för att bevara allt som var föråldrat och bakåtsträvande i detta samhälle. En revolutionär förändring av Kina krävde nu att man gjorde sig av med det gamla systemet med jordinnehav och att trycket mot jorden minskade. Men imperialismen slöt upp bakom godsägarna, köpmännen och ämbetsmännen, som kontrollerade bonde-massorna och som erbjöd kanaler för inflöde av utländskt kommersiellt kapital in i de av-

¹⁸ J. K. Fairbank, ”The Provisional System at Shanghai in 1853-4”, *Chinese Social and Political Science Review*, en redogörelse, baserad på självkräddigande brittiska officiella redogörelser om hur denna kontroll genomfördes.

¹⁹ Taylor, ”Taiping Rebellion”, sid. 612

lägsnaste hörnen av landet. För att kunna lösa Kinas ekonomiska, sociala och politiska problem var landets enhet mycket viktig så att dess resurser kunde utnyttjas på bästa möjliga sätt. Rivaliteten mellan de imperialistiska makterna vidmakthöll interna konflikter som underminerade den centrala makten genom ständiga pålagor. Ekonomisk utveckling var beroende av nationell självständighet. Vidmakthållande av imperialistiska privilegier krävde fortsatt underkastelse.

Taipingupproret var det sista försöket att på "traditionellt" kinesiskt sätt svara på behovet av förändringar. Det misslyckades eftersom vägen till den lösningen blev oframkomlig p.g.a. de helt nya förhållanden som skapats av den imperialistiska invasionen. De kinesiska massorna var nu utmattade av 20 år av revolt och nederlag och det krävdes en ny generation under helt nya omständigheter innan de åter kunde ingripa. Vid det kinesiska samhällets bas skärptes under den påföljande perioden alla de motsättningar som orsakade den kroniska massfattigdomen. Koncentrationen av jord fortsatte. Inflödet av varor och handelskapital in i byarna ökade och påverkade livet för alla arbetande. I samhällsstrukturs topp och i städerna som var stadda under utveckling, skedde under tiden genomgripande förändringar som gav ny form och nytt innehåll åt kampen för Kinas framtid.

Ur kampen mot Taipingerna och andra sporadiska revolter som fortsatte fram till 1880 framträdde den manchuiska dynastin som en förbrukad kraft. Efter att knappt ha överlevt chocken av inre uppror, hungersnöd och upprepade naturkatastrofer, ställdes den åter inför slag i ansiktet utifrån. Ställd inför en ny imperialistisk offensiv i imperiets periferi var den hjälplös. Frankrike ockuperade Kambodja och Annam under slutet av 1860-talet och "legaliserade" sina förvärv genom några korta krig 1884-85. Året därpå lade Storbritannien Burma till sitt indiska imperium. Tvärs över Asien längs den norra gränsen anlade det tsaristiska Ryssland en ny järnväg och upprättade sin "intressesfär" i Norra Manchuriet. Under samma år hade Japan, som mer enhetligt och snabbare reagerat på den imperialistiska framstöten, raserat större delen av sin feodala struktur, och hade med Meijirestaurationen slagit in på sin anmärkningsvärda linje som innebar att man anpassade sig till västliga produktionssätt och organisationsformer. De höll redan på att ta sig över det smala sundet och sökte ett fotfäste på kontinenten. 1894 tillfogade den nya ömakten sin gamla och hittills vördade granne ett förnedrande nederlag. Avskiljandet av Korea och etableringen av japanskt inflytande i Södra Manchuriet blev startsignalen för en ny rusning bland makterna efter territorier och koncessioner. Tilltufsad och hjälplöst skrev det kejserliga hovet på fördrag efter fördrag. Uppdelningen av Kina och införlivandet av dess olika delar i de västliga nationernas koloniala imperier tycktes nära förestående.

Förnyade imperialistiska påtryckningar väckte emellertid till liv nya reform- och revolutionsrörelser som var helt annorlunda till karaktär och klassursprung än de stora massrevolterna i mitten av 1800-talet. Dessa nya krafter för förändring utvecklades i det kinesiska samhällets övre skikt. Utländska påtryckningar hade omformat den kinesiska härskande klassen så att den passade de imperialistiska kraven och utländska privilegier stängde de flesta dörrarna för en inhemsk kapitalistisk utveckling. Icke desto mindre kunde inte ansamlingen av rikedomar hos denna klass undgå att stimulera försök att konkurrera med utlänningarna på deras eget område. Imperialismen hade förstört den gamla ekonomiska basen. Den kunde bromsa men inte helt förhindra uppkomsterna av en ny. Compradorhövdingen Li Hung-chang [Li Hong-zhang] startade själv de första oberoende kinesiska kapitalistiska företagen. Den första risrensningskvarnen byggdes i Shanghai 1863. Varvet i Kiangnan [Jiangnan] etablerades 1865. Sju år senare bildades China Merchants Steam Navigation Company för att konkurrera med det utländska monopolet över kust- och flodtransporter. Året därpå byggdes det första moderna sidenspinneriet och 1876 den första järnvägen, en 19 kilometer lång sträcka från Shanghai till Woosung [Wusong] som uppskrämda bönder trodde oroadde förfädernas andar.

Brytning i en modern kolgruva inleddes i Kaiping 1878 och 1890 byggdes det första bomulls-spinneriet och bomullsväveriet i Shanghai och det första järnbruket i Wuchang. Tändsticks-fabriker och sädeskvarnar följde 1896. Industrialiseringen av Kina hade inletts.²⁰

Kinas handelsbalans, speciellt när det gällde bomull och bomullsvaror, förbättrades tydligt under denna period. En ogynnsam handelsbalans vad gäller råbomull förvandlades till ett exportöverskott 1888. Exporten av inhemskt vävda bomullstyger, som fallit till nära noll efter 1833, återhämtade sig efter 1868 och steg det året från 238 picul [1 picul = 60 kg] till 30 100 picul 1900, den största ökningen skedde efter 1883 medan importen av fabriksstillverkade bomullsvaror samtidigt hade en oavbruten uppgång.²¹ Med den första utvecklingen av industrin och handelsns relativa förbättring utvecklades transporter, kommunikationer och banksystemet, dock i ett långsamt tempo. Ett modernt postväsen blev till 1878. En telegraf-linje drogs mellan Shanghai och Tientsin [Tianjin] 1881. Kinas handelsbank bildades 1896, med enbart kinesiskt kapital. Andra telegraflinjer, andra banker följde snart efter i allt större antal.

Redan från början utkämpade den kinesiska kapitalismen en hopplös kamp mot den utländska konkurrensen. Shimonoseki-fördraget som avslutade det kinesisk-japanska kriget 1895 gav utlänningar rätt att bygga fabriker i Kina och företag växte snabbt upp för att dra nytta av den billiga och talrika kinesiska arbetskraften. Utlänningarnas överlägsna tekniska utrustning och kunskaper och de ekonomiska och politiska privilegier som de åtnjöt, medförde att deras kinesiska konkurrenter omedelbart hamnade i underläge. Förutom att de hade tekniska be-gränsningar och var nedtyngda av skatter som utlänningarna var befriade från, var kineserna beroende av utländska marknader för krediter, maskiner och den stora mångfalden av fabriks-varor som Kina ännu inte kunde tillverka. De spirande kinesiska industrimännen försökte överbrygga dessa nackdelar genom att exploatera arbetskraften mycket hårdare. Men det dröjde inte länge förrän önskan att skapa gynnsammare betingelser för det kinesiska kapitalets verksamhet tvingade sig in på den politiska arenan i form av agitation för förändringar av en regim som inte längre motsvarade de nya växande ekonomiska intressenas behov.

Under den period som följde efter Taipingupprorets nederlag stod Li Hung-chang bakom en serie ynkliga försök att modernisera regimen. Förutom att ta initiativ till nya industriföretag lanserade Li även början till en modern armé och flotta, ivrade för förändringar i skolorna och skickade grupper av studenter utomlands för att för Kinas del lära sig hemligheterna bakom västs ekonomiska och politiska makt. Hans anställningar avslutades emellertid abrupt genom det japanska kriget. Nederlaget, förlusten av territorium, samt nya framstötter från stormak-terna, förde upp nya politiska riktningar till ytan. Snabbare, mer drastiska förändringar behövdes.

Två distinkta riktningar dominerade det politiska livet i Kina efter 1895. Den första hoppades kunna reformera dynastin och anpassa den till de nya kraven. Den drömde om en kejsare som skulle spela Peter den stores roll och om en regering som liknade Englands konstitutionella monarki. Den andra ivrade för att den manchuiska dynastin skulle störtas och att en kinesisk republik efter amerikanskt eller franskt snitt skulle skapas. Under den sista perioden av dess nedgång gav de manchuiska härskarna gradvis efter för de som ville reformera. Genom att underkasta sig förändringar som var helt oförenliga med dess egen grundläggande struktur påskyndade dynastin sin slutliga abdikation till förmån för revolutionärerna.

Reformivrarna började med att revidera Konfucius. De framställde honom djärvt, inte som den klassiske försvararen av status quo, utan som en progressiv liberal. I de gamla kanalerna

²⁰ H. D. Fong, *China's Industrialization, a Statistical Survey*, Shanghai, 1933, sid 2.

²¹ Fong, "Cotton Industry", tabellerna 26, 30, 34.

för det kinesiska sociala, politiska och ekonomiska begreppen försökte de föra in Adam Smiths, John Stuart Mills, Herbert Spencers och Thomas Huxleys idéer, vars arbeten hade börjat ges ut i kinesiska översättningar. De trodde helhjärtat att nationen skulle kunna omändas genom kejsarliga dekret och trodde att deras sak hade vunnit när de 1898 vann den unge kejsaren Kwang Hsus [Guangxu] öra och inledde de berömda "Hundra dagarna" av reformer. En rad radikala påbud utfärdades för att ersätta manchuernas ålderdomliga styressätt med en modern statsapparat. De uppmanade till inrättandet av skolor, införande av valmaskineri, avskaffande av missbruk av skatter och korruption i offentlig förvaltning. De beordrade statlig hjälp till industri och jordbruk och krävde att regimen skulle demokratiseras.

Olyckligtvis för reformivrarna virvlade den ström av nya idéer som flödade ut ur den Förbjudna stadens strama portar endast ner i vallgraven och stannade där. För de gamla mandarinerna och domarna verkade det som om kejsaren blivit galen, ty hans order tycktes utformade för att ta ifrån dem alla förmåner och förstöra alla institutioner som helgonförklarats av seklers bruk. Påbud efter påbud manade till att kejsaren skulle åttlydas, men det verkade tvivelaktigt att denna vilja fortfarande åtnjöt Himlens mandat. Dessa tvivel bekräftades snabbt vid själva det kejsarliga hovet, där motståndet mot reformerna utkristalliserades runt änkekejsarinnan. I september 1898 fängslade hon sitt syskonbarn och med några få penseldrag utplånade hon alla reformer som han hade stått bakom. Några av hans rådgivare lät hon avrätta. Andra, inklusive Kang Yuwei [Kang Youwei] och Liang Chi-chao [Liang Qichao], lyckades med nöd och näppe fly landet med livet i behåll. Dessa intellektuella hade under de "Hundra dagarna" försökt anpassa den manchuiska regimen till västliga idéer genom att arbeta uppifrån och ner. Den kinesiska borgarklassen var alltför omogen, dess ekonomiska bas fortfarande alltför smal och dess intressen fortfarande alltför splittrade för att den skulle kunna använda sitt inflytande för att på ett mer aggressivt sätt påverka händelseutvecklingen. Så de borgerligt intellektuella som sökte efter reformer satsade sin tillit på en upplyst monark. Olyckligtvis visades sig den "kejsarliga viljan" vara maktlös som ett instrument för sociala förändringar. Kejsaren personifierade endast sin egen statsapparat. När han beordrade den att förgöra sig själv är det inte konstigt att den stoiskt gjorde motstånd. Mot mandarinatets tröghet var reformivrarna hjälplösa.²²

Den konservativa manchuiska byråkratin kunde stoppa den lilla rännilen av reformer som endast hade stöd av ett fåtal individer, men den kunde inte stå emot de kraftfulla och olikartade faktorer som orsakade deras undergång. Den skakades av slag efter slag från imperialisterna. Århundradets sista år utmärktes av krav från den ena makten efter den andra på territorium, handel och järnvägskoncessioner.²³ Förstörelsen av den gamla hantverksökonomi, de höga levnadsomkostnaderna, nya översvämningar och torka ledde till en ny primitiv massrevolt, denna gång i de nordliga provinserna där urgamla hemliga sällskap återuppstod och blomstrade och vände ett upprört folks vrede mot de utländska barbarerna, manchuerna och västerlänningarna i lika grad. Som en reaktion på reformrörelsen tillgrep den manchuiska byråkratin, under änkekejsarinnans ledning, den farliga utvägen att förvandla denna massrevolt mot dem själva till en piska riktad mot de förhatliga utlänningarna. Stöd gavs öppet till I Ho Ch'uan [Yihequan] (Rättfärdighetens och harmonins knytnävar), det upproriska sällskap som för utlänningarna är känt som "Boxarna". Rebellererna ändrade sin paroll från "Ner med manchuerna! Skydda kineserna!" till "Ner med utlänningarna! Längs leve den kejsarliga dynastin!"²⁴

²² För användbara dokument från denna tid se M. E. Cameron, *The Reform Movement in China, 1898-1912*, Stanford University, 1931.

²³ För en kort sammanfattning se Latourette, *The Chinese*, v. I, sid 404 ff.

²⁴ R. Wilhelm, *The Soul of China*, New York, 1928, sid 26.

Resultatet kunde enbart bli en katastrof. De våldsamma lokala upproren krossades av utländska vapen och Kina ålades förödande straff av segrarna, inklusive ett skadestånd på 350 000 000 US-dollar och vittgående militära fördelar enligt Boxarprotokollet från 1901. Under de påföljande åren blev Kina en hjälplös åskådare och offer för rivaliteter och konflikter mellan makterna. Ödet för järnvägar, koncessioner och hela kinesiska provinser avgjordes i europeiska regeringskanslier. Herraväldet över Manchuriet och Korea bestämdes genom ett krig som utkämpades mellan Ryssland och Japan på kinesiskt territorium och avgjordes genom ett fördrag som utbytte kinesiska besittningar utan att den kinesiska regeringen rådfrågades. Det manchuiska hovet talade inte längre för någon faktisk del av den kinesiska befolkningen, den kunde inte erbjuda något motstånd mot den gradvisa förstörelsen av dess suveränitet.

Från hopp om reformer svängde den kinesiska intelligentsian till propaganda för revolution. Insikten att dynastin hade överlevt sig själv slog rot. Studenter och intellektuella vände Kang Yu-wei [Kang Youwei] ryggen och började lyssna noggrannare på en annan exilkines, Sun Yat-sen [Sun Zhongshan].

Sun hade varit en av dem som 1898 hade krävt reformer av kejsaren. Hans politiska utveckling var emellertid ett resultat av strömningar som var olika dem som påverkade de mer kända reformivrarna vid den tiden. Född i en by nära Kanton året efter att Taipingrevoltens slutligen slagits ned, kom Sun under sin ungdom i kontakt med underjordiska radikaler som var genomsyrade av Taipingtraditionens väpnade revolt. Han skickades som ung till Honolulu där han blev kristen och tillsammans med Den heliga skrift sög han upp de amerikanska föreställningarna om demokrati. I början av sin politiska karriär valde Sun den konspiratoriska organisationens väg för att störta monarkin. Hans första försök 1895 misslyckades och Sun gick i landsflykt och sökte och fick stöd för sitt revolutionära program bland utlandskineser.

Suns kontakter med utlandskineser var av avgörande betydelse för den första kinesiska revolutionens förlopp. Den kinesiska kapitalismen hemmavid led av den utländska konkurrensens alla hinder och den organiska länken mellan det kinesiska kapitalet i städerna och den halvfeodala exploateringen av landsbygden. Genom att hindra en kapitalistisk utveckling förhindrade dessa faktorer framväxten av en stark, välartikulerad borgerligt nationalistisk revolutionär rörelse. Utlandskineser i Indien, Söderhavet, Europa och USA, arbetare och köpmän, kom emellertid i direkt kontakt med den moderna demokratin. Det starka skydd som erbjöds utlänningar i Kina kontrasterade skarpt mot utlandskinesernas försvarslöshet när de råkade ut för rasdiskriminering och övergrepp. Bland dem tog starka nationalistiska stämningar form långt tidigare än de utvecklades i själva Kina. Kraftiga ras-, familje- och traditionella band knöt dessa emigranter till sitt hemland och från dem kom det första finansiella och moraliska stödet till den revolutionära rörelsen. Det är intressant att endast några få av de mer förmögna av utlandskineserna deltog i kampen för en stark självständig kinesisk republik. Större delen av de pengar som Sun samlade in kom i form av små summor från kontraktsanställda arbetare och små köpmän som före någon annan visade sig vara redo att stödja Suns program.

Detta program, som riktade in sig på tanken att störta monarkin genom militära sammansvärjningar, lockade stora delar av de desillusionerade reformivrarna och den nya generationen studenter, speciellt de som samlades i Japan efter 1895 och ännu fler efter 1900. I Kina smidde rörelsen länkar med de hemliga sällskapen. De nya elementen från städernas och landsbygdens intelligentsia gav dessa nya organisationer en nationalistisk och demokratisk klang som de inte haft förut. Studenter som reste utomlands och återvände fulla av nya idéer och radikal iver hittade rekryter överallt. Missnöjet med den rådande ordningen växte. Demokratiska och nationalistiska idéer gjorde framsteg. Revolutionen 1905 i Ryssland gjorde stort intryck på de intellektuella i Kina och hade särskilt stort inflytande när det gällde att

tvunga hovet till eftergifter.²⁵ Kinesiska köpmän och kapitalister började stå på sig mer djärvt. Inget visade detta tydligare än bojkotterna mot USA 1905 och mot Japan 1908.

Dessa rörelser fick en bred, folklig karaktär. De stöddes av handelsgillena och den nyligen startade populärpressen. Användningen av ekonomiska vapen i Kina mot amerikanernas diskriminerande inställning gentemot kineser i USA avslöjade framväxten av en ny anda av självförtroende och solidaritet bland köpmän och småkapitalister. Kampanjen stärkte banden mellan kineserna i USA och de där hemma. Den hjälpte till att bryta ner barriärer mellan olika grupper. Bojkotten var starkast i Kanton, de flesta kineser som bodde i USA var kantoneser, men åtföljdes av demonstrationer och bojkottaktiviteter i Singapore, Shanghai och Tientsin [Tianjin]. Det kanske mest betydelsefulla var att bojkotten genomfördes i direkt trots mot den kejserliga myndigheten som efter amerikanska diplomatiska påtryckningar hade utfärdat en förordning mot bojkotten. Den anti-japanska bojkotten 1908 var ännu mer specifikt regeringsfientlig till sin karaktär. Den uppkom ur de kinesiska myndigheternas krypande underkastelse inför Japan vad gäller en transportincident. Köpmän brände japanska varor och hamnarbetare vägrade lossa japanska fartyg, kanske det första direkta deltagandet av kinesiska arbetare i den antiimperialistiska kampen under det nuvarande århundradet.²⁶

Ett av de krav som väcktes i samband med den antiamerikanska bojkotten hade varit att upphäva den koncession som en amerikansk firma hade beviljats för att bygga järnvägen mellan Kanton och Hankow [Hankou]. Det var kring frågan om järnvägskoncessionen som motståndet mot det kejserliga hovet nu utvecklades bland de välbeställda köpmännen och adeln i provinsen. Planer på att bygga järnvägar som knöt samman Kanton, Hankow, Changsha och Chengtu [Chengdu] hade redan utarbetats och företag hade startats med kinesiskt kapital för att genomföra planerna. Regeringen i Peking, som nu var ett verktyg för compradorerna som hade upptäckt att spelet med att bevilja utländska investerare koncessioner var ytterst vinstgivande, använde utländskt kapital för att köpa upp kinesiska andelar som redan investerats i olika järnvägsplaner för att lämna över projekten till utlänningarna. Motstånd mot detta flammade upp bland de begynnande järnvägs magnaterna, speciellt i Hunan, Hupeh [Hubei] och Szechuan [Sichuan]. De underjordiska revolutionära sällskapen²⁷ utnyttjade frågan agitatoriskt i stor omfattning, vilket hjälpte till att identifiera den manchuiska regimen med de hatade utländska exploatörerna och rivalerna. Detta drog in nya skikt av överklassen i kampen mot monarkin. Det var ett utbrott i just denna fråga i Szechuan, som slutligen provocerade fram ett öppet uppror.

Hotet om total kollaps fanns närvarande under dynastins hela sista årtionde. Det sköts upp enbart genom att ge efter för trycket efter reformer. Änkekejsarinnan och hennes rådgivare tvingades inse att den växande kritiska oron efter boxarepisoden måste mötas med kompromisser. Det handlade om, tycktes det, att ge efter eller att förlora. 1906 erkände det manchuiska hovet, som varit absolut härskare över det himmelska imperiet under nästan tre hundra år, motvilligt ”principen” om en konstitutionell regering. Efter denna inledande utspädning urvattnades gradvis kejsarnas medfödda rätt. Dynastin var redan dömd när dess sista kraftfulla representant försvann från scenen. Änkekejsarinnan dog i slutet av 1908. Med henne i graven följde den fängslade kejsaren Kwang Hsu. Hennes äldsta rådgivare följde snart efter. På draktronen satt nu den treåriga kejsaren Hsuan Tung [Xuantong].* En enfaldig och

²⁵ En rapport från Peking till *Times* i London i november 1906 hänvisade till ”händelserna i Ryssland och de alarmerande telegrammen från den kinesiske ministern i St. Petersburg”.

²⁶ För redogörelser över dessa bojkotter se C. F. Remer, *A Study of Chinese Boycotts*, Baltimore, 1933, kap. IV och V.

²⁷ För en bild av dessa sällskap i arbete, se de första kapitlen i S. Tretiakov, *A Chinese Testament*, New York, 1934.

* Även känd som Henry Pu Yi, som senare blev kejsare Kangde i Japans marionettstat Manchukuo.

inkompetent man styrde som prinsregent. Hovet degenererade till ett träsk av småaktig nepotism och kottirivalitet. Många, men småsnåla och verklighetsfrämmande reformer antogs på papperet. 1910 infördes provinsiella vicekonungsförsamlingar, som liknade zemstvo-organen under tsaren i Ryssland, som ett resultat av rigoröst begränsade ”allmänna” val.²⁸ I dessa hade man bara rätt att debattera, och bara debattera vissa ämnen som tronen föreskrivit. Men till och med dessa noggrant handplockade ”långklädda” församlingar kom i konflikt med hovet. De hävdade att enbart en bredare mer ansvarstagande regering skulle kunna rädda monarkin. De provinsiella församlingarnas delegater deltog i en nationell församling i Peking som desperat, mot hovets motstånd, försökte påskynda en parlamentarisk reform. Formella förändringar infördes, men den gamla regimens hand låg fortfarande tung över de nya organen, och reducerade dem till hopplösa fiktioner. Församlingen, som bestod av personer utnämnda av kejsaren och i högsta grad säkra vänner till vicekungarna, försökte släpa monarkin bakom sig i den illusoriska räddning som sammanfattats i det magiska ordet ”parlament”. Medan de käbblade körde revolutionen över dem och det hov de hoppats kunna rädda.

Ett lokalt uppror mot de kejsarliga ämbetsmännen i Szechuan i september 1911 följdes i oktober av en revolt i garnisonen i Wuchang. När kejsarliga trupper stationerade i Lanchow [Lanzhou] vägrade marschera mot rebellerna var det manchuiska väldets dagar äntligen räknade. Medan revolten spred sig erbjöd sig hovet undergivet att avstå alla anspråk på maktbefogenheter i utbyte mot att formellt få behålla makten. Men det var för sent. Kejsardömet rasade samman och föll. Med det försvann den ”nationella församlingen” vars fana den kraftlöst försökt vifta med inför ett oundvikligt öde.

Den inre förruttnelsen hade redan förvandlat dynastin till ett intet. Det krävdes endast en liten knuff för att radera bort den. Revolutionen 1911 skapade bara tillräckligt med energi för att åstadkomma denna lilla knuff, inget mer. Ur den steg det inte fram någon klass som kunde leda förvandlingen av landet, lösa jordbrukskrisen och återupprätta det nationella oberoendet som var det enda som kunde skydda Kina från fortsatta intrång och påtryckningar från de imperialistiska makterna. Den kinesiska borgarklassens starka band till halvfeodala intressen i jordegendomar förutbestämde dess oförmåga att leda den utarmade bondeklassen ut ur dess svårigheter. Inte heller drevs 1911 års revolutionärer till att ens göra ett försök. Bonde-massorna spelade ingen roll i störtandet av dynastin. Deras passivitet gjorde det möjligt för de gamla militära och civila apparaterna att bevara status quo minus enbart den dynastiska etiketten och de hårpiskor som de manchuiska erövrarna ålagt folket som en underkastelse.

När denna nominella centrala auktoritet försvann överfördes makten till provinsiella eller regionala despoter som åtagit sig att bevara hela det existerande utsugarsystemet. Genom dem stärktes det utländska greppet över landets politiska och ekonomiska liv. De regionala makter som inrättades motsvarade i det stora hela stormakternas respektive ”inflytelsesfärer”. Militarister i Yunnan och södra Kwangsi fick stöd av Frankrike. Floddalarna kontrollerades ekonomiskt av Hongkong. Och Shanghai stod under brittiskt inflytande. Norr blev speciellt Japans domän. De inbördeskrig som snart bröt ut bland dessa rivaliserande regeringar kom att primärt spegla konflikterna mellan de största imperialistiska makterna som kämpade om viktiga ekonomiska positioner. Det är detta faktum som skiljer tiden efter 1911 från liknande perioder med splittring, inbördeskrig och förvirring som följt på tidigare dynastiers kollaps.

De borgerliga intellektuella som hade deltagit i revolutionen visade sig vara hjälplösa då dessa nya splittringar utvecklades och tog form. På grund av den ekonomiska omogenheten och politiska oförmågan hos den klass de representerade hade deras strategi i kampen mot dynastin aldrig förmått ta formen av en verkligt folklig rörelse. Bevarandet av dess intressen i

²⁸ 119 549 personer av en befolkning på ungefär 38 000 000. I Hupeh röstade 113 233 av 34 000 000. Se *North China Herald*, 18 februari, 1910.

fråga om jorden innebar att bevara allt som var underutvecklat på den kinesiska landsbygden, det feodala systemet, analfabetism och vidskepelse, allt som det gamla systemet vilade på. Dess intressen i städerna var underordnade och därför drabbade av det utländska kapitalet. De borgerligt intellektuellas kamp tog därför formen av militära konspirationer som alltid misslyckades. Monarkins fall hade skett nästan helt utan deras inblandning. Efteråt blev de mer av ett bihang till militaristerna som grep makten. De parlament och konstitutioner som de utarbetade var inte organ som hade någon faktisk politisk kontroll utan enbart en fasad som tolererades eller användes efter behag av de militarister som de var beroende av för skydd. Sålunda tvingades Sun Yat-sen, som i triumf återvänt till Kina och valts till den kinesiska republikens första president, snabbt att ge vika för Yuan Shih-kai [Yuan Shikai], en general från den gamla regimen som tog makten i Peking.

De intellektuella som inte blev sekreterare eller tjänstemän hos obildade generaler lämnade rörelsen och hamnade i ett tillstånd av passivitet och apati. Sun Yat-sen och resterna av hans parti, Kuomintang, föll offer för parlamentär kretinism och skrev parollen ”Skydda konstitutionen” på partibanderollen. Men det enda skydd de sökte fanns bland de olika generalerna som stod mot varandra. I detta spel förlorade de ständigt. Enbart generalerna vann.

Störtandet av monarkin, i sig en progressiv handling av enorm historisk betydelse, tycktes ha fört landet från dåligt till värre. Inbördeskrigen och generalernas styre fördjupade eländet på landsbygden. Indrivningarna ökade. Jorden låg för fädot. Jordbruksproduktionen minskade. Kina tvingades börja importera ris och vete. Svält och okontrollerbara katastrofer krävde många offer i människoliv. Miljontals bönder som drivits bort från jorden, deltog i militaristernas arméer eller hemföll åt kriminalitet. Hårda skatter och militära rekvisitioner påskyndade förstörelsen av den kinesiska landsbygdsekonomin och dömde den överväldigande befolkningsmajoriteten till kronisk svält. den inhemska industrin kunde inte, och skulle aldrig, som det såg ut, kunna svälja det stora arbetskraftöverskottet. Men det var just inom detta område som snabba och plötsliga förändringar började ske som ett direkt resultat av det stora kriget.

Kriget tilldrog sig den odelade uppmärksamheten och hela industriella produktionen hos alla deltagande nationer. Inhemska kinesiska producenter hittade oväntat en stor öppen marknad i det egna landet där förhållandena tillfälligt hade lättat från det utländska kapitalets ständiga påtryckningar. Tack vare krigets krav minskade Kinas ogynnsamma handelsbalans abrupt till rekordlåga nivåer, endast 16 000 000 tael 1919, med kraftigt stigande export [tael traditionell kinesisk viktenhet, 1 tael = ca 40 gram]. Om 1913 sätts som 100 var importen 1914 91,6 och 1919 105,9. Exporten steg från 83,8 under 1914 till 140,1 under 1919. I själva verket förblev importen nästan oförändrad under krigsåren, vilket gav exporthandeln en chans att ta ett stort steg framåt.²⁹

Långt mer spektakulär var den snabba industriella tillväxt som möjliggjordes av det andningshål som kriget hade skapat. Importen av industrimaskiner steg från 4 380 749 tael 1915 till 56 578 535 tael 1921. Antalet bomullsspinnerier ökade från 42 1916 till 120 1923, spinnmaskiner från 1 145 000 till 3 550 000. Antalet sidenväverier ökade från 56 1915 till 93 1927. Fyra cigarettfabriker 1915 växte till 182 fram till 1927.³⁰ Om vi utgår från år 1913 som 100 har vi följande index för 1923: kolproduktion, 183,5; järnmalsproduktion, 180,6; sidenexport, 152,3; bönoljeexport, 432,5, bomullsspinnmaskiner, 403,9. Samtidigt fanns det mindre men märkbara ökningar inom transport och sjöfart.³¹

²⁹ Fong, *China's Industrialization*, tabellerna 1a och 1b.

³⁰ C. H. Lowe, *Facing Labour Issues in China*, Shanghai, 1933, tabellerna 6, 7, 8, 10.

³¹ Fong, *China's Industrialization*, tabellerna 1a och 1b.

Denna tillväxt åtföljdes av omfattande förändringar i den kinesiska företagsstrukturen. Aktiebolagsformer infördes. Bankfaciliteter utökades. Allteftersom maskiner i allt högre grad ersatte hantverksproduktion ersattes det gamla mästergesäll-lärlingssystemet i avgörande ekonomiska sektorer av aktieägare-förman-arbetare-förhållanden.

Denna ökning av produktivkrafterna förde automatiskt in den gryende kinesiska kapitalismen på en kollisionkurs med existerande utländska intressen och de existerande strukturerna för utländska ekonomiska och politiska privilegier. Den drog även in den nya arbetarklassen i konflikt med sina arbetsköpare, såväl utländska som kinesiska. Ur dessa nya källor flödade nya nationalistiska strömmar som under det kommande årtiondet skulle svepa över och omstörta Kina.

II. Den kinesiska revolutionens problem

Samhälleliga förändringar kom sent till Kina. Det är därför som det idag är ett land med så stora kontraster. Under trycket från ett helt världssystem är det tvunget att göra språnget från trädplan till traktor, från bästol till flygplan. Imperialismen tvingade det himmelska kejsardömet att söka sin plats i en värld som redan avancerat långt förbi det, ekonomiskt, kulturellt och ekonomiskt. För Kina fanns inget utrymme för en gradvis uppgång, ej heller möjlighet att genomgå de historiska utvecklingssteg som resten av världen redan lämnat bakom sig. För att komma ifatt var det tvunget att ta ett gigantiskt kliv framåt. De förändringar som det tagit västvärlden århundraden att åstadkomma måste Kina göra på några få årtionden. Denna svåra påfrestning kunde inte genomföras utan djupgående omvälvningar. Härav oron, tempot, omfattningen, djupet och den explosiva karaktären hos händelserna i Kina under de senaste 30 åren.

För att lyfta sig själv till det materiella och kulturella plan som de nya tiderna så påträngande krävde var Kina tvunget att inte bara bryta skarpt med sitt eget förflutna. Det måste omvandla sin nutid. Både gamla och nya bojar måste sprängas. Imperialismens inträngande förde med sig de modernaste teknikerna inom produktion, kommunikationer och finansvärld, den moderna kapitalismens instrument. Men genom att för egen vinning anpassa köpmännen, godsägarna, ämbetsmännen och militären hjälpte imperialismen till att bevara de förkapitalistiska formerna i det kinesiska samhället. Fabriker och järnvägar byggda av utlänningar användes för att utvinna superprofiter ur den underutveckling som fortfarande rådde i Kina som helhet. Genom att behärska alla strategiska positioner i den kinesiska ekonomin och överföra sina vinster till investerare utomlands förhindrade imperialismen en "normal" eller oberoende utveckling av Kinas resurser till fromma för en höjd levnadsstandard för det kinesiska folket. Om det kinesiska folket skulle kunna lyftas upp från umbäranden till ett inledande välstånd måste produktivkrafterna befrias från allt som fjättrade dem. Det var nödvändigt att återlämna jorden till dem som brukade den och imperialismens grepp över det kinesiska ekonomiska livet måste brytas. Detta var de oskiljaktiga delarna av den kinesiska revolutionens problem. Lösningen kunde helt säkert inte sökas enbart inom Kinas nationella ramar. Under världsekonomin moderna förhållanden kunde ett lands problem inte avskiljas från hela världens problem. Karaktären på Kinas historiska uppgifter medförde att lösningen av dem i sin mest omedelbara mening hamnade på direkt kollisionkurs med de imperialistiska makterna. Detta innebar samtidigt med nödvändighet att Kinas sociala och politiska konflikter fick en internationell karaktär. En omorganisering av det kinesiska samhället kunde endast vara en del av hela världens ekonomiska och sociala omorganisering. Kina hade nu blivit en del av denna värld, en gigantisk beståndsdel i de verksamheter, kalkyler och konflikter som förekom mellan de mot varandra stående krafterna i världsskala. Utvecklingen och den slutgiltiga lösningen på Kinas inre kris kunde inte undgå att utöva ett viktigt, och kanske avgörande inflytande långt utöver sina gränser.

Ingen radikal förändring av Kinas ekonomiska liv kan någonsin åstadkommas om inte revolutionen först och främst återlämnar jorden och det som de genom sitt slit producerar till bönderna. Endast så kan det gamla ägarsystemet av jorden avskaffas. Utan detta absolut nödvändiga första steg är den slutliga omvandlingen av landsbygdens ekonomi och tillväxten av jordbrukets produktivitet i nya former och genom nya metoder helt otänkbart. Mer än tre fjärdedelar av Kinas befolkning, eller mer än 300 miljoner människor, är beroende av jorden för sitt livsuppehälle. Dessa miljoners problem är Kinas problem. Deras fattigdom är Kinas fattigdom. Enbart genom att frigöra den gigantiska produktivitetsenergin hos denna stora människomassa finns det något hopp för Kinas framtid. Idag utarmas de av ett samhälls-

system som tar ifrån dem den avkastning de kramar ur jorden så väl som själva jorden och ger dem inget i tillbaka.

Den kinesiska landsbygdsekonomin karaktäriseras av följande drag: (1) En allt snabbare ägandekonzentration av jorden till en ständigt minskande sektor av befolkningen; (2) överföring av en stor del av jorden till frånvarande godsägare, regeringsämbetsmän, banker och stadskapitalister som kontrollerar det varuhandelskapital som tränger ut i de mest avlägsna byarna genom lokala köpmän och ockrare, som i sin tur kontrolleras och domineras av utländskt finanskapital och världsmarknadens regim; (3) oreda och minskad jordbruksproduktion som ett resultat av en oekonomisk användning av allt mer uppstyckade jordlotter, bevarande av de mest outvecklade jordbruksmetoderna, godsägarnas, ockrarnas och statens hårda påbud, och utsatthet för svält, översvämningar och torka, samt inbördeskrig som utkämpas av arméer bestående av utarmade bönder.

Det är först helt nyligen som undersökningar, för första gången kompletta och vetenskapligt genomförda, slutgiltigt krossat den en gång så vanliga illusionen att Kina var ett land av relativt sett välbärgade små jordägare. Genom områdesstudier har man, under professor Chen Han-sengs ledning, beräknat att inte mindre än 65% av bondebefolkningen antingen saknar jord eller är jordhungriga, det vill säga att de äger för små jordlotter, har alltför underutvecklade produktionsmetoder och är för utsatta för regimens hårdhet för att kunna ge ett levebröd, ens på existensminiminivå.¹ Skillnader när det gällde ägande och brukande av jorden och den arbetskraft som ägnar sig åt eller utnyttjas till att bruka jorden avslöjade de djupgående klyftor som existerar inom bondebefolkningen i kategorierna rika, mellan och fattiga.

Jordinnehavets villkor speglar klassförhållandena inom jordbruket. En officiell beräkning som gjordes 1927 gjorde gällande att 55% av den kinesiska bondeklassen helt saknade jord och 20% hade alltför lite jord. Det beräknades att 81% av den odlingsbara jorden låg i händerna på 13% av landsbygdens befolkning.² Dessa siffror har till stor del bekräftats av senare undersökningar. I norr, där enskilda jordägare dominerade, visade en studie av ett utvalt distrikt att fastän bara 5% av jordbruksbefolkningen bestod av jordlösa arrendatorer, så ägde 70% av alla mindre än 30% av den odlade jorden med en genomsnittlig lottstorlek av 10,9 mow [pinyin: *mu*], eller mindre än 0,75 hektar. I andra distrikt visade det sig att 65,2% av befolkningen ägde 25,9% av jorden i lotter om mindre än sju mu, eller mindre än 0.5 hektar.

¹ Chen Han-seng, *The Present Agrarian Problem in China*, Shanghai, 1933. Användbar. Även om den inte är fullt så komplett kan fakta hittas i J. Lossing Buck, *Chinese Farm Economy*, Shanghai, 1930. Listor på relevanta monografer och olika specialiserade studier kan hittas i fotnötterna till R. H. Tawney, *Land and Labour in China*, New York, 1932.

* Professor Chen definierade dessa kategorier så här: "När en bondefamilj knappt kan försörja sig själv av jorden och inte direkt blir exploaterad genom sitt jordbruksarbete, ej heller exploaterar andra, kan vi säga att en sådan familj tillhör klassen *medelbönder*. Medelböndernas status hjälper oss att bestämma de två andra bondeklasserna. När en bondefamilj anställer en eller flera lantarbetare för dagen eller säsongen under bråda tider och man under en viss tid överstiger sin totala konsumtion av arbetskraft som krävs av den genomsnittlige medelbondefamiljen för självförsörjning, eller när jorden som odlas till ytan överstiger genomsnittet för jordarealen som medelbonden brukar, då ska vi klassificera denna familj som en rik bonde. När vi ser familjer odla två gånger så mycket jord som medelbonden i deras by kan vi med säkerhet klassificera dem som *rika bönder* utan att vidare överväga arbetsförhållandena. *Fattigbönderna* är rätt lätta att känna igen. Alla bondefamiljer, vars antal uppodlade *mu* (en *mu* [mow] motsvarar en sjättedel av en brittisk acre eller 1/15 av en hektar) understiger medelbondens och vars medlemmar, inte kan leva på frukterna av sin egen odling utan måste lita till en löneinkomst eller någon biinkomst, tillhör i allmänhet fattigbönderna. De fattigbönder som inte odlar någon jord, varken sin egen eller arrenderad utan arbetar åt andra, eller som odlar endast en ytterst liten jordlott och som i huvudsak måste försörja sig genom lönearbete inom jordbruket, kallas *lantarbetare* men tillhör fortfarande bondeklassen." *Agrarian Problems in Southernmost China*, Shanghai, 1936, sid 8.

² "Report of the Land Committee of the Kuomintang", *Chinese Correspondence*, Hankow, 8 maj 1927.

Godsägare och rika bönder som utgjorde 11,7% av jordbruksbefolkningen, ägde 43% av jorden och medelbönderna ägde resten. [1 mu = $666 \frac{2}{3}$ m² = 6,667 ar]

I den mycket mer tätbefolkade Yangtzefflodens dalgång och i söder, där imperialisternas inflytande först gjort sig känt och där jordbrukets kommersialisering därför var mer utvecklad, upptäcktes att missförhållandena var mycket större. I ett distrikt i provinsen Chekiang [Zhejiang] fann forskare att 3% av befolkningen ägde 80% av jorden. I Wusi, ett annat distrikt i centrala Kina ägde 68,9% av bondefamiljerna endast 14,2% av jorden, där den genomsnittliga lottstorleken var 1,4 mu, eller mindre än en tiondels hektar. Godsägare och rika bönder, 11,3% av familjerna, ägde 65% av jorden.³

En annan undersökning som gjorts i den södra provinsen Kwangtung [Guangdong]⁴ avslöjade att ägare till jord i olika delar av provinsen omfattade 12 till 32% av befolkningen och arrendatorerna och lantarbetarna utgjorde mellan 68 och 88%. Av fattigbönderna, som utgjorde 64,3% av befolkningen i ett område, upptäckte forskare att 60,4% inte ägde någon jord. För alla undersökta distrikt visade studien att i genomsnitt över hälften av bondebefolkningen saknade jord. Av all jord som odlades av fattigbönder ägde dessa endast 17,2% och 82,3% arrenderades. Den genomsnittliga arealen som fattigbönderna ägde visade sig vara 0.82 mu och den genomsnittligt odlade arealen, inklusive arrenderad jord, var 5,7 mu. Den arealen som var nödvändig för att ge ett minimiupphålle för en bondefamilj, varierade, i olika distrikt, mellan sex och tio mu och det dubbla för många arrendatorer.

Denna extrema ägarkoncentration av jorden kom till stånd delvis genom överlåtelse av de en gång så avsevärda statliga, tempel- eller allmänningsjordarna och omvandling av landsbygds-klanernas stora kollektiva ägor till faktisk privategendom tillhörande små grupper av mäktiga klanledare. Den ständigt minskande jordbruksproduktionen och växande bördor på bondens axlar gjorde att denne snart förlorade den jord han hade kvar. Hans skicklighet på sin lilla jordlott kunde inte uppväga de vetenskapliga framsteg som gjordes på andra platser inom jordbruket eller ge honom de medel han behövde för att komma till rätta med sin jords minskande produktivitet. Kinas främsta handelsgrödor, te och siden, fick ge vika på världsmarknaden på grund av att bättre varor producerades mer effektivt av moderna konkurrenter.⁵

Hela landets underutveckling, bristen på kommunikationer som klarar den moderna marknadens krav, samt böndernas primitiva metoder samverkade för att ruinera jordbruksproducenten så snart kapitalet trängde ut till det djupaste inlandet och inflödet av billiga fabriks-tillverkadevaror därmed gjorde slut på hans gamla självförsörjning. För att kunna överleva var han tvungen att producera för försäljning, men den lilla jordlotten och den primitiva karaktären på hans jordbruk visade sig vara ett oöverstigligt hinder för att göra detta på ett framgångsrikt sätt. Han var inte bara tvungen att producera tillräckligt för att skapa ett överskott, utan tvingades även skuldsätta sig för gödningsmedel, för mat så att han klarade sig till skörden, för utsäde, för hyra och för användning av redskap. För detta belånade han sin jord, till räntor som aldrig var lägre än 30% och oftast 60, 70, 80% och till och med ännu högre. Den förkrossande bördan av skatter och militaristernas giriga pålagor som kom att härska över honom drev ner honom i än djupare skuld och utelämnade honom och hans jord åt ockrarnas och skatteindrivarens förbarmande.⁶ Han skinnades godtyckligt av köpmannen eftersom han inte själv kunde transportera sin lilla skörd till mer avlägsna marknader och hoppas på en

³ Chen, *Present Agrarian Problem*, sid. 2-5.

⁴ Chen Han-seng, *Agrarian Problems in Southernmost China*, Shanghai, 1936.

⁵ Jfr bilagorna 6 och 7, *Annexes to the Report to the Council of the League of Nations*, Nanking, april, 1934; även de korta sammanfattningarna och bibliografiska noterna i Tawney, *Land and Labour*, sid. 50-4.

⁶ Wong Yin-seng, *Requisitions and the Peasantry in North China*, Shanghai, 1931; Chen, *Present Agrarian Problem*, sid. 15-18; Chen, *Agrarian Problems in Southernmost China*, kapitel V; "Kuomintang vs. Peasants," i H. R. Isaacs (red.), *Five Years of Kuomintang Reaction*, Shanghai, 1932.

vinst. Skördar beslagtogs ogenerat och priserna manipulerades. Resultatet av säsongens slit blev undantagslöst nya skulder, inget överskott. Skulderna följde med in i nästa år och vidare till nästa generation. Han förlorade jorden och blev arrendator. Till ägaren var han tvungen att ge 40 till 70% av skörden och en avsevärd extra procentandel i speciella avgifter, gåvor och skyldigheter som förts vidare genom århundrandena från ett dunkelt feodalt förflutet, inklusive plikten att arbeta gratis vid speciella tillfällen som fastställts av uråldriga traditioner. Svält, översvämningar och torka som han var försvarslös emot kostade honom skörden, hans jord, om han ägde någon, hans familj och mestadels även hans liv. Till och med under de bästa åren levde han precis på svältgränsen. Han hade det inte mycket bättre än en slav bunden till godsägaren, skatteindrivaren, köpmannen och ockraren.

Denna process, med sina mångfaldiga aspekter, störtade ner stora delar av bondeklassen i kronisk, oavbruten fattigdom. Miljoner som drivits från sin jord tiggde, svält, började stjäla eller gick med i krigsherrarnas arméer. Från söder strömmade de utomlands, till Amerika, till Malaya och till Indien. Från norr emigrerade de till Manchuriets outvecklade marker. Miljoner fyllde städerna vid floderna och vid kusten, en outtömlig källa till billig arbetskraft som de nya industrierna inte kunde absorbera. Deras arbetskraft var ännu billigare än djuren och i hela Kina utförde människor lastdjurs arbete. Alltmer jord lämnades obrukad. Kina, ett av världens största jordbruksländer, tvingades i allt större omfattning att importera mat.⁷ De inre och yttre marknaderna påbörjade en katastrofal tillbakagång. Hela den ekonomiska strukturen ruttnade ända in i mörkret.

Dessa villkor innebar att frigörandet av mark för mer produktiv användning (vilket innebar att bonden slapp sin börda) blev det första outhärliga steget i varje försök att återuppliva och vitalisera den kinesiska ekonomin. Men detta kunde endast förverkligas om hela landets ekonomi samtidigt befriades så att den kunde utveckla och koordinera nationens resurser i enlighet med dess behov. Detta skulle aldrig ske så länge de rådande imperialistiska ekonomiska och politiska privilegierna förblev intakta. Det utländska kapitalet hade en dominerande ställning i alla grundläggande ekonomiska sektorer och sög ur landet på dess resurser likt blodiglar. Det ägde nästan hälften av bomullsindustrin, Kinas största. Det ägde en tredjedel av järnvägarna direkt och höll med hjälp av inteckningar ett förlamande grepp om resten. Det ägde och drev mer än hälften av rederierna i de kinesiska vatten och skeppade med egna fartyg nästan 80% av Kinas kust- och kustfrakter. Gynnade av sin tekniska överlägsenhet och sina politiska och ekonomiska privilegier utsatte imperialisterna Kina för en stadig dränering. Landets negativa handelsbalans ackumulerades mellan 1912 och 1924 till den svindlande summan 1 500 000 000 US-dollar som mer än fördubblades under det följande årtiondet. Mellan 1902 och 1914 fördubblades utlänningarnas investeringar och under de efterföljande 15 åren fördubblades de återigen och nådde en beräknad totalsumma av 3 300 000 000 US-dollar. Mer än fyra femtedelar av detta utgjordes av direktinvesteringar i transport- och industriföretag och resten i lån som förvandlade den kinesiska regeringen till imperialisternas fogliga verktyg och gav de senare ett strypgrepp om nationens inhemska och externa intäkter.⁸

⁷ Jfr *Chinese Maritime Customs, Annual Report for 1932*, sid. 48 ff; Chen Han-seng, "Economic Disintegration of China", *Pacific Affairs*, april-maj, 1933; C. H. Lowe, *Facing Labour Issues in China*, tabell I; Dr. Friedrich Otto, "Harvests and Imports of Cereals", *Chinese Economic Journal*, oktober, 1934; Louis Beale and G. Clinton Pelham, *Trade and Economic Conditions in China, 1931-33*, Department of Overseas Trade, London, 1933, sid 7 och 149 ff. Matimporten utgjorde 5 procent av totalen 1918 och 20 procent 1932. Under det senare året tog det 43 procent av exporten enbart för att betala för matimporten.

⁸ H. D. Fong, *Cotton Trade and Industry in China*, tabell 2b; C. F. Remer, *Foreign Investments in China*, New York, 1933, sid. 69, 86-91, 135; *China Year Book*, 1926, sid 822; Fang Fu-an, "Communications, the Extent of Foreign Control", *The Chinese Nation*, Shanghai, september 1930; L. K. Tao och S. H. Lin, *Industry and Labour in China*, Peiping, 1932, sid 12, 16-17.

För att återfå kontrollen över sina egna produktivkrafter måste Kina återvinna sin förlorade terräng. Det måste ena sig självt genom att skära tvärs igenom de olika rivaliteter som de imperialiststödda krigsherrarna upprätthöll i de utländska "intressesfärerna". Enbart på detta sätt kan den inrikespolitiska freden återställas, militaristernas mardröm avlägsnas, den interna marknaden utvidgas och utvecklas. Enbart på detta sätt skulle den kinesiska industrin bli basen för en höjd levnadsstandard för hela folket. För att komma ur återvändsgränderna vad gäller jorden måste Kina befria sig själv från imperialismen. För att befria sig själv från imperialismen måste landet väcka de stora bondemassorna genom att ge dem hopp om befrielse från deras outhärdliga bördor. En antiimperialistisk rörelse med både paroller om agrarrevolt och om nationell befrielse på sina baner är det enda som kan finna styrkan att få imperialismen ner på knä.

Hur och av vem skulle detta kunna genomföras. Svaret löser sig självt automatiskt till en uppskattning av klasstyrkor och -förhållanden, ty varje del av befolkningen står i distinkt och olika relation till jorden och till imperialismen. Var och en av dem skulle nödvändigtvis välja den politiska kampens väg med olika mål i sikte. Bondeklassen, som utgör den största delen av småbourgeoisin, kan inte, vilket historien rikligen har bevisat, fungera självständigt på den politiska arenan. Den är djupt splittrad i olika skikt som har skarpt motstridiga ekonomiska intressen. Den är befolkningens mest splittrade och mest utvecklade del. Den är decentraliserad och begränsad, både ekonomiskt och psykologiskt. Av dessa orsaker har byn alltid följt staden. Bondeklassen har alltid varit underordnad städernas klasser som kan centralisera, svetsa samman, kontrollera och behärska. Utan stadens samlande kraft, runt vilken landsbygdens ekonomi oundvikligen måste kretsa, är bonden hjälplös, särskilt den fattigaste bonden, den mest exploaterade och den som är närmast jorden. Hans egna försök att förbättra sin egen lott, utan hjälp från eller i motsättning till de dominerande stadsklassernas har alltid antagit formen av isolerade våldshandlingar som inte förmått åstadkomma en varaktig lösning.

Detta gällde Ryssland och gäller i synnerhet Kina, ett enormt land med miljontals utarmade, förmörkade av analfabetism och vidskepelse, så uppsplittrade att seder, vanor och talspråket skiljer sig mycket mellan olika provinser, mellan olika städer och till och med mellan olika byar. Kinas stora bondekrig har alltid slutat med att skiktningen inom bondeklassen ändrades, ty de upproriska bönderna togs alltid på släp av en del av den härskande klassen som inte strävade efter ett nytt samhälle utan efter en ny dynasti. När striderna var över satt en ny kejsare på draktronen och godsägarna återkom. Endast en allierad i städerna som är förmögen att omvandla alla sociala förhållanden, fullständigt riva ned den gamla staten och skapa en ny på dess ruiner, skulle kunna befria bondeklassen från denna onda historiska cirkel, befria den från dess egen exploaterande minoritet på landsbygden och hjälpa den att överbrygga det kulturgap som skiljer stad och landsbygd.

I Europa hade de borgerliga revolutionerna för två eller tre århundraden sedan spelat denna historiska roll. De framväxande kapitalisterna var tvungna att utvidga den borgerliga äganderätten till jorden och befria arbetskraften från livegenskap för det nya framväxande industri-systemets löneslaveri. De radikalaste delarna av småborgarklassen steg fram för att hjälpa bondeklassen att bryta de feodala bojor som höll dem kedjade till jorden och lade grunden till starka nationella borgerliga stater. I 1900-talets Kina tvingade ett helt annat socialt mönster fram andra lösningar. Borgarklassen kunde inte befria bondeklassen, ty – som ett resultat av de speciella förhållandena och borgarklassens sena uppkomst – var det borgarklassen som direkt utnyttjade bondeklassen. Vi har redan sett hur borgarklassen växte fram, inte som en distinkt stadsgruppering, utan ur de gamla härskande klasserna och hur den med tusen band förblev bunden till det förkapitalistiska eller halvfeodala system för exploatering av jorden som de direkt deltog i. Bönderna var underkastade godsägarnas, ockrarnas, köpmännens, bankernas, krigsherrarnas, skatteindrivarnas och lokala tjänstemäns härjningar. Dess exploa-

törers intressen smälte samman och blev hela den härskande klassens sammanflätade intressen. Det var inte helt ovanligt att den som drev in hyran, räntan, de feodala avgifterna och skatten var en och samma person. ”Till skillnad från godsägarna i Frankrike under den gamla regimen är godsägarna i Kina ofta fyrsidiga varelser”, skrev professor Chen Han-seng.

De är hyresindrivare, köpmän, ockrare och administrativa ämbetsmän. Många godsägare-ockrare blir godsägare-köpmän; många godsägare-köpmän förvandlar sig själva till godsägare-köpmän-politiker. Samtidigt blir många köpmän och politiker även godsägare. Godsägare äger ofta bryggerier, oljekvarnar och spannmålsmagasin. Å andra sidan är ägare av magasin och handelsbodar långgivare till jordar och i slutändan dess ägare. Det är ett välkänt faktum att godsägarnas pantbanker och handelsbodar på ett eller annat sätt är knutna till de militära och civila myndigheternas banker... Samtidigt som vissa storgodsägare praktiserar ocker som främsta yrke, har nästan alla något att göra med det. Och många godsägare är militärer och civila ämbetsmän.⁹

Detta är den kinesiska härskande klassens verkliga fysionomi och det exploaterande system som trycker bonden till marken. De grundläggande förhållanden som styr detta är borgerliga till sin karaktär. Feodalismen, i sin klassiska form, försvann från Kina för många århundraden sedan när jorden, det grundläggande produktionsmedlet, blev överlåtbar. Handelskapitalets inträngande i byn upprättade där i grund och botten borgerliga exploateringsformer inom en ekonomisk struktur som hade kvar många av sina förkapitalistiska drag. Dagens borgarklass, godsägaren-köpmannen-bankiren-politikern-skatteindrivaren får sin inkomst från ocker, marknadsspekulationer, lån på mark, statliga skatter och arrende. Han, som själv är en produkt av den kinesiska ekonomins underutveckling, drar i inte så liten grad nytta av de förkapitalistiska exploateringsformer som finns inbäddade i samhällsstrukturen. Han tar ut avgifter med metoder som är starkt feodala till sin karaktär och sitt ursprung, militära rekvisitioner, avgifter till godsägaren i form av gratis arbete och gåvor, naturaskatt, tvångsarbete, militärtjänst, diverse lokala skatter och *likin* eller tullavgifter mellan distrikt.

Under imperialismens pressande tryck hade de viktigaste delarna av den kinesiska borgarklassen blivit mellanhänder, som avlägsnats en, två eller tre gånger, till det utländska eller utlandskontrollerade kapitalets fromma precis som krigsherrarna och deras regeringar på sina respektive områden omvandlats till bönder på de mellan-imperialistiska rivaliteternas schackbräde. Samtidigt som uppåtsträvande kinesiska industrialister och bankirer, som ville ha en oberoende kapitalistisk utveckling för egen del, naturligtvis skulle vilja lossa på det imperialistiska greppet, ställdes de inför det faktum att den klyfta som skilde dem från landets exploaterade massor var mycket djupare och oöverstiglig än motsättningen mellan dem och deras utländska rivaler som de fortfarande var så beroende av. Av imperialisterna kunde och skulle borgarklassen försöka tvinga till sig eftergifter, kräva och säkerställa en större andel av bytet, men den kunde inte hoppas på att göra massorna till lags utan att undergräva sin egen ställning. Jord kunde inte återlämnas till bönderna utan att bringa alla befintliga ägarförhållanden i oordning och förstöra borgarklassens ekonomiska bas både i städerna och på landsbygden. Detta grundläggande faktum förutbestämde enheten mellan de kinesiska och de utländska exploatörerna mot de exploaterade. Det betydde också att uppgiften att lösa Kinas revolutionära uppgifter övergick i händerna på den nyaste och yngsta klassen, stadsproletariatet, genom att organisera och rycka med sig de miljontals arbetarna och hantverkarna i städerna och ute på fälten. Bara dess intressen stod i samklang med behovet av en radikal omvälvning av hela Kinas ekonomiska liv.

Tanken att proletariatet, en liten minoritet i ett enormt land, skulle kunna ta på sig den politiska ledningen hade upphört att vara en teori och blivit verklighet i Ryssland 1917. Där hade proletariatet i ett underutvecklat land tagit över de uppgifter som en bankrutt borgarklass

⁹ Chen, *Present Agrarian Problem*, sid 18.

visade sig oförmögen att lösa. Oktoberrevolutionen hade visat hur en kombination av ett proletärt uppror – kulmen på de nya klassmotsättningarna – och ett bondekrig – som ärvts från det förflutna – erbjöd den enda utvägen för ett efterblivet land i imperialismens moderna värld. Liksom Ryssland måste Kina lösa uppgifter som historiskt tillhörde de borgerliga revolutionernas svunna epok. Ryssland hade visat att detta under 1900-talet endast kunde göras genom att radikalt omvandla alla klassförhållanden och hela samhällsstrukturen. Detta uppnåddes genom att kombinera de borgerliga och proletära revolutionerna.

Oktoberrevolutionens erfarenheter var avgörande för hela det utvecklade Öst, och i synnerhet Kina. Det förflutnas borgerliga revolutioner hade genomförts under kapitalismens gryning, innan proletariatets framträdde som distinkt klass. Ändå var det enbart genom de plebejiska massornas beslutsamma ingripande som även dessa revolutioner fullföljdes till slutet. Hantverkarna och städernas fattiga i Holland kämpade i ett århundrade för att bli av med den spanska feodalismens döda hand och bereda vägen för den holländska borgarklassens expansion. Det var hantverkarna och bönderna i Cromwells arméer som lade grunden till det brittiska borgerliga samväldet. I Frankrike, den klassiska borgerliga revolutionens land, drev bondevolten de uppskrämda borgarna från tredje ståndet tillbaka in i adelns armar. Städernas plebejer, embryot till proletariatet, fattighjonen, sanskulotterna steg gång på gång upp ur Paris rännstenar för att driva revolutionen framåt. Det var den jakobinska republiken 1793, inte Nationalförsamlingen 1789, som slutligen krossade feodalismens bojar och befriade bonden, även om den var tvungen att lämna över honom till den borgerliga ordningens nya slaveri som han blev en integrerad del av.

Mellan dessa händelser och den ryska revolutionen kom en hel historisk epok som i grunden omvandlade hela samhället och därmed metoderna och instrumenten för samhälleliga förändringar. Kapitalismen upprättade en arbetsdelning i världsskala. Svepande tekniska framsteg och den automatiska tillväxten av de kapitalistiska rikedomarna kolliderade snart med nationsgränserna som ursprungligen uppförts för att underlätta omorganisationen av landets inre marknad och de produktivkrafter som födde den. Rivaliserande nationella grupper kämpade om marknadsandelar, nya råmaterialkällor, billig arbetskraft och högre profiler. Ur dessa konflikter växte koloniala imperier. Alla underutvecklade delar av världen underkastades de mer utvecklade länderna och drogs oemotståndligt in i den kapitalistiska världsekonomin intressesfär. Asien och Afrika blev skådeplatser för kolossala ekonomiska, politiska och militära konflikter. Ur denna hänsynslösa konkurrens, som stod i centrum för denna snabbt utvecklande process, uppstod tendensen till kaptalkoncentration, framväxten av monopol på grundval av massproduktion i storskaliga industrier, uppdelningen av världen i ett minskande antal allt större ekonomiska och politiska grupperingar, ständigt i krig mot varandra med ekonomiska och militära medel. Industriell kontroll omvandlades till finansiell kontroll som tog sig över hav och berg och till och med rev ner det gamla Kinas murar. När det underutvecklade Ryssland och det nyligen uppvakande Öst mognade för revolution hade världen redan gått långt in i den imperialistiska epoken.

Till dessa utvecklade länder kom denna förändrade värld i färdig form. De senkomna var tvungna att ta gigantiska språng framåt genom att i enstaka historiska stadier förena de på varandra följande steg som resten av världen redan hade lämnat bakom sig. Den höga graden av ömsesidigt beroende mellan de utvecklade och utvecklade länderna förenade deras politiska öde och undanröjde möjligheten av en gradvis, isolerad nationell utveckling för de senare. Ekonomiskt var de tvungna att ta språnget från de mest primitiva förkapitalistiska produktionsformerna till de senaste teknikerna inom industri, transport och marknadsorganisation. Ett lika stort språng måste man ta på det politiska planet, och på kort tid genomföra den långa och relativt sett gradvisa utvecklingen av moderna demokratiska politiska institutioner. Detta var inte allt, ty den punkt till vilken samhället redan utvecklats i världsskala

tvungade de utvecklade länderna att inte bara komma ikapp utan att gå förbi. Kapitalismen utgjorde redan en boja på produktivkrafterna. De nationella gränserna blockerade dess vidare utveckling som nu endast var möjlig i internationell skala. På detta var kapitalisternas enda lösning ett katastrofalt krig. Om kapitalismen och deras demokratiskt politiska institutioner i de utvecklade länderna redan hade misslyckats med att svara mot den expanderande ekonomins grundläggande behov, så hade hoppet om en fredlig kapitalistisk utveckling i ett demokratiskt politiskt ramverk för de utvecklade ländernas del helt försvunnit. För att överhuvudtaget gå framåt var de tvungna att hoppa över en hel historisk epok och gå direkt mot en socialistisk utveckling genom att upprätta den proletära övergångsdiktaturen. Detta är just vad som skedde i Ryssland 1917. Endast det unga proletariatet visade sig kunna ta itu med problemen som ärvts från det förflutna och de nya problem som nuet ställde.

Oktoberrevolutionen segrade därför att den historiska utvecklingen gjorde produktivkrafternas tillväxt beroende av att proletariatet tog makten. I Ryssland kunde arbetarna klara denna historiska uppgift därför att de leddes av ett parti som hade utvecklat en extraordinär grad av förståelse för historiens klassmekanismer. Denna fick de genom de revolutionära erfarenheterna i Europa under 1800-talets mitt och från Rysslands senare historia. Den generaliserades och gjordes begriplig av de första stora kommunisterna, Marx och Engels, och efter dem de ryska marxisterna, Lenin och Trotskij, fyra män som satt sin prägel på en hel historisk epok som få män tidigare gjort.

Det räckte inte med att historiens dialektik hade ryckt de samhällseliga framstegens hävarm ur borgarklassens händer och lagt den i proletariatets händer, i såväl de utvecklade som de utvecklade länderna. För att gå emot sina klassfiender var arbetarna tvungna att genom egna erfarenheter skaffa sig medvetenhet om sin politiska och historiska roll och måste även skapa det nödvändiga vapnet, det politiska parti som kunde leda dem till oberoende handling på den politiska arenan.

Klasskampens historia är i mycket direkt betydelse historien om förtryckta klassers befrielse från underdånighet och beroende av sina förtryckare. När borgarna inte längre kröp inför baronerna fördes kampen för att skapa den borgerliga staten upp på dagordningen. De demokratiska rörelserna i Europa 1848 misslyckades därför att de småborgerliga demokraterna blev skrämde av arbetarna och de plebejiska massorna och förrådde bönderna till den feodala reaktionen och lät Cavaignac och hans tyska och österrikiska motsvarigheter krossa den framväxande arbetarklassrörelsen. Med ett uppåtstigande proletariat i ryggen kunde inte borgarklassen längre lösa jordbrukskrisen eller upprätta en stabil demokratisk makt. De underkastade sig istället sådana som Bismarck och Louise Bonaparte och sökte delvisa och begränsade lösningar på dödläget med icke-revolutionära medel.

Ur dessa händelser utkristalliserades proletariatets revolutionära tänkande. Marx och Engels hade kartlagt historiens förlopp genom att belysa det som varit och var redan aktiva som proletära revolutionärer, och insåg att arbetarna måste skaffa sig fullständigt organisatoriskt och politiskt oberoende som en distinkt social gruppering som framtiden tillhörde. "Arbetarpartiet", skrev de till de tyska kommunisterna 1850, måste härnäst "vara så organiserat och enigt som möjligt och kunna uppträda så självständigt som möjligt, om det inte åter skall utnyttjas av bourgeoisien och tas i dess släptåg som 1848". Det måste undvika att bli ett "bihang till den officiella borgerliga demokratin" och verka för att "skapa en självständig ... organisation av arbetarpartiet och göra varje kommun till medelpunkt och kärna för arbetarföreningar, i vilka proletariatets ställning och intressen skall diskuteras, oberoende av borgerliga inflytanden". Mot varje gemensam fiende var en "tillfällig förbindelse" med de småborgerliga demokraterna möjlig, men endast på grundval av ett ohöljt misstroende mot dessa allierade och genom att kompromisslöst uppställa arbetarnas egna krav "i motsats till de borgerliga demokraternas krav". Marx och Engels såg fortfarande den borgerliga demokratin

som en bondeklassens allierade i städerna och räknade därför med upprättandet av en borgerligt demokratisk regim i Tyskland. Det var emellertid arbetarpartiets uppgift att se till att revolutionen inte stannade där.

”Det är vårt intresse och vår uppgift”, skrev de, ”att göra revolutionen permanent ända tills alla mer eller mindre besuttna klasser har trängts undan från makten, tills proletariatet har erövrat statsmakten och förenat proletärerna inte bara i ett land utan i alla världens härskande länder ... För oss är det inte fråga om en förändring av privategendomen utan om dess förintande, inte om ett överslätande av klassmotsättningarna utan om ett upphävande av klasserna, inte om förbättring av det bestående samhället utan om grundandet av ett nytt”.¹⁰

Några år senare satte Marx fingret på en viktig faktor i revolutionens permanens: ”I Tyskland blir hela programmet beroende”, skrev han till Engels 1856, ”av vilka möjligheter man har att understödja proletärernas revolution genom ett bondekrig i någon sorts modern upplaga. Om det lyckas, kommer hela saken att gå alldeles utmärkt”.¹¹ Det blev inte så i Tyskland men det var nästan en matematiskt perfekt prognos av händelserna i Ryssland 50 år senare.

Lärdomarna från 1848 och Pariskommunen 1871 gav världen en första uppfattning av proletariatets diktatur, och utgjorde källan för den ryska marxismen, idag känd som bolsjevismen. Medan ”marxisterna” i de mer utvecklade länderna urvattnade marxismens internationella och revolutionära innehåll för att passa sina nationella socialistiska, evolutionära föreställningar, så omfamnade det underutvecklade Ryssland de radikalaste av alla de revolutionära teorierna precis som de tagit över de djärvaste kapitalistiska teknikerna. Bolsjevismen, som den geniale Lenin utformat, var fast rotad i uppfattningen om arbetarklassens ovillkorliga oberoende, när det gällde dess organisering och politik. Den grundade hela sin föreställning om Rysslands framtid på revolutionens internationella karaktär, på samarbetet med arbetarna i de mer utvecklade länderna. Den andra riktningen i den ryska arbetarrörelsen, känd för historien som mensjevism, baserade sig på klassarbetets praktik, på tanken att Rysslands revolution var borgerlig och att arbetarna därför måste underordna sig borgarklassen. I fullständig kontrast till detta hävdade Lenin att den borgerliga revolutionen kunde uppnås och slutföras endast om bonden drogs med bakom arbetaren, inte bakom borgaren. När det gäller karaktären på den stat som skulle bli resultatet av detta arbetar-bondeblock lämnade Lenin frågan öppen, vilket uttrycktes i den abstrakta formeln ”proletariatets och böndernas demokratiska diktatur”. I Lenins efterföljd gjorde Trotskij en djärv teoretisk framskott och förklarade att samarbetet mellan arbetare och bönder i den borgerliga revolutionen endast kunde förverkligas genom proletariatets diktatur som drog med sig de miljontals bönderna. Detta var Trotskijs berömda teori om den permanenta revolutionen. Dess grundläggande förutsättning var att den borgerliga revolutionen i Ryssland måste växa över i en socialistisk, proletär revolution vars slutliga seger i sin tur endast kunde förverkligas i världsskala. Händelser som skedde långt tidigare än de flesta drömt om förenade dessa två titaners tankar och handling.¹²

Revolutionen 1905 avslöjade den liberala borgarklassens villighet att nöja sig med smulor från enväldets bord och under de år av reaktion som följde blev tanken på proletärt oberoende ett återkommande tema för Lenin. Bolsjeviker, skrev han, ”får inte rädas att hand i hand med den revolutionära borgerliga demokratin tillfoga fienden gemensamma ’slag’, under det

¹⁰ ”Kommunistiska förbundets centralkommittés första hänvändelse till sina medlemmar i Tyskland”, i Engels, *Germany: Revolution and Counter-Revolution*, Appendix III, sid 135.

¹¹ Karl Marx and Friedrich Engels, *Correspondence*, 1846-1895, London, 1934 sid 87 [På svenska på marxists.org, ”[Brev från Marx till Engels, London den 16 april 1856](#)”].

¹² För Lenins värdering 1917 av hans paroll från 1905, se V. I. Lenin, *Works* (eng. utg.), v. XX, p. 218 ff; för en redogörelse av dessa idéer och den debatt som senare rasade kring dem se L. Trotskij, [Den permanenta revolutionen](#), och [Ryska revolutionens historia del 3](#), appendix III.

oavvisliga (i rättan tid påpekade) villkoret att inte blanda ihop organisationerna: marschera åtskilt men slå gemensamt, inte dölja olikheten i intressena, vara på vakt mot sina bundsförvanter såväl som mot sin fiende”.¹³ När mensjevnikerna 1917 försökte kanalisera revolutionen in i borgerliga kanaler skrev Lenin: ”I *alla* borgerliga revolutioner har alla borgerliga politikusar ’matat’ folket och bedragit arbetarna med löften. Vår revolution är en borgerlig revolution, *därför* måste arbetarna stödja bourgeoisien – så säger Potresov, Gvozdev, Tjcheidze & Co, såsom Plechanov gjorde igår. Vår revolution är en borgerlig revolution, säger vi marxister, *därför* måste arbetarna öppna folkets ögon för de borgerliga politikernas bedrägeri, lära folket att inte tro på ord, utan endast förlita sig på sina *egna* krafter, sin *egen* organisation, sin *egen* sammanslutning, sin *egen* beväpning”.¹⁴

Detta var bolsjevismens grundval. Det ryska enväldet utgjorde en broms på produktivkrafterna i ett land där, precis som i Kina, kapitalistiska och feodala exploateringsformer var sammanflätade och höll den stora bondemassan i sitt grepp. För bolsjevikerna innebar detta inte enhet mellan alla klasser mot tsaren, utan tvärtom att utveckla den inbördes pågående kampen bland dessa klasser och framväxten av proletariatet som bondeklassens verkliga ledare. Oktoberrevolutionen gav Lenins ”algebraiska formel” om proletariatets och böndernas demokratiska diktatur dess aritmetiska innehåll, eller för att använda Lenins egna ord, ”Livet har fört den ur formlernas rike in i verklighetens rike, låtit den bli kött och blod, konkretiserat den och *därmed* modifierat den”.¹⁵ Det visade sig vara proletariatets diktatur som ensamt kunde kröna bondekriget med seger. Och genom att vända sig till arbetarnas i resten av världen för att förena sig med dem översatte bolsjevikerna och de ryska arbetarna en djärv teori till en bländande verklighet. När kriget ryckte bort tsarismens sista stöttor, förvandlade de ett enormt underutvecklat land till den första proletära staten i historien.

Den revolutionära uppmuntran som strålade ut från arbetarnas Ryssland över en krigstrött värld fann gensvar överallt i stormakternas koloniala imperier. Kriget hade utsatt den imperialistiska världen för hårda påfrestningar tills dess den brast i sin svagaste länk och Oktoberrevolutionen medförde att hela strukturen vacklade. Kriget hade lett till omvälvningar i Europa. Det hade även framkallat koloniala och nationella revolter i Öst, i Främre Orienten och i Fjärran Östern. Från Turkiet, Syrien, Egypten, Arabien, Afghanistan, Indien, Indonesien, Indokina till Kina och Korea försökte underkuvade folk att bryta de bojor som kriget hade försvagat. För dem alla var erfarenheterna från det underutvecklade Ryssland av avgörande betydelse, för de underliggande teoretiska-strategiska lärdomar som de konkretiserade och för den nya objektiva faktor som den introducerade i världspolitiken, den första arbetarstatens utmaning, vars proletära internationalism ställdes mot imperialismens förtryckande tyngd. De som ledde proletariatet till makten i Ryssland satsade allt på världsrevolutionens vidare utveckling och definierade sin internationalism som att den krävde ”underordnandet av det ena landets kämpande proletariats intressen under den internationella proletära kampens intressen; för det andra: av den nation som genomför sin seger över bourgeoisien att den är redo och i stånd till de största nationella uppoffringar för att störta den internationella kapitalismen”.¹⁶

¹³ Lenin, *Works* (ryska utgåva), del VI, sid 30. [[Socialdemokratin och den provisoriska revolutionära regeringen](#), mars 1905]

¹⁴ *Ibid.* (eng. utg.), del XX, sid 33-34. [[Brev från fjärran \(1:a brevet\)](#), Den första revolutionens första etapp]

¹⁵ *Ibid.*, del XX, sid 120. [[Brev om taktiken](#), april 1917]

¹⁶ ”Theses on the National and Colonial Question”, *Theses and Statutes of the Third (Communist) International*, (antagna av den andra kongressen 17 juli-7 augusti 1920), Moskva, 1920, sid 70; [”Tesar och supplement i nationalitets- och kolonialfrågan” – vi har här använt den officiella svenska översättningen som ingår i [Kominterns andra kongress](#), utgiven av det svenska kommunistpartiets förlag, Fram 1920]; jfr. Lenin, ”Preliminary Draft of Some Theses on the National and Colonial Questions”, *Communist International*, juni-juli,

De grundade inte detta på sentimentala överväganden, utan på det faktum att världens socialistiska omvandling endast kunde förverkligas genom ”att skapa en enhetlig världshushållning efter en gemensam plan, vilken regleras av alla nationers proletariat”, som genomförde och fullbordade det världsomfattade ekonomiska system som kapitalismen redan upprättat. Detta skapade behovet av omvandla den proletära diktaturen ”från att vara en nationell diktatur som blott existerar i ett land och är ur stånd att föra självständig världspolitik, till en internationell diktatur, till en proletariats diktatur inom åtminstone några framåtskridna länder vilka är i stånd att utöva ett avgörande inflytande på världspolitiken blir alltmer brännande”.¹⁷ Denna omvandling var beroende på sammanflödet av två huvudströmmar, proletariats kamp om makten i de utvecklade länderna och kampen för nationell befrielse i de enorma underkuvade länder som utgjorde mellan hälften och tre fjärdedelar av jordens yta och befolkning. När den grundades under ledning av Lenin och Trotskij grundade Kommunistiska internationalen hela sin världsrevolutionära strategi på samarbetet mellan arbetarna i väst och de förtryckta folken i öst. Vägleda och hjälpta av de förra skulle de senare kunna stiga fram ur sina olika stadier av underutveckling till att direkt delta i den socialistiska omorganiseringen och administreringen av världens produktivkrafter och hoppa över det kapitalistiska stadiet. Detta djärva grepp var den fast förankrade basen för den internationalism som namnet Lenin så oupplösligt är förknippad med.

Strävan efter nationell befrielse i kolonierna och de andra av stormakternas mer indirekt underkuvade länderna (halvkolonier) antog former som bestämdes av deras relativa ekonomiska utveckling och därmed sammanhängande klasstruktur. Arbetarens revolutionära parti var inte enbart tvunget att stödja nationella rörelser, som var progressiva i sin helhet, utan måste förstå vilka klasser i de underkuvade länderna som kunde föra kampen mer beslutsamt mot imperialismen genom att lösa nationens inre problem och på så sätt föra landet i riktning mot en ickekapitalistisk utveckling. I sin diskussion rörande dessa problem vid Kommunistiska internationalens andra världskongress 1920 betonade Lenin starkt skillnaden mellan borgerligt demokratiska och nationellt revolutionära rörelser i de koloniala och halvkoloniala länderna. De förra tenderade att sluta ett avtal med imperialismen med villkor som tillfredsställde de inhemska styrande klassernas övre skikt. De senare försökte ena befolkningsmassorna i en kamp mot imperialismen på basis av att lösa deras mest pressande interna sociala och ekonomiska problem. Det var i denna strömning som de proletära revolutionärerna måste hitta vägen och leda massorna mot deras inhemska exploatörer som det enda sättet att förverkliga den nationella befrielsen.¹⁸

Det är nödvändigt ”att i de efterblivna länderna speciellt stödja bonderörelsen”, skrev Lenin i sina koloniala teser inför andra kongressen,¹⁹

mot godsägarna, mot storjordägandet samt mot varje yttring eller kvarleva av feodalism och försöka bibringa bonderörelsen en så stark revolutionär karaktär som möjligt, i det att man upprättar det mest intima förbund mellan det västeuropeiska kommunistiska proletariatet och böndernas revolutionära rörelse i östern, i kolonierna och i de efterblivna länderna överhuvudtaget. I synnerhet är det nödvändigt att inrikta alla krafter på att i länder, där förkapitalistiska förhållanden råder, tillämpa sovjetssystemets grundprinciper genom att bilda ”arbetanderåd” [sovjeter]...

Kommunistiska internationalen bör stödja de borgerligt demokratiska nationella rörelserna i kolonierna och de efterblivna länderna endast på det villkoret, att elementen till blivande proletära partier, kommunistiska inte bara till namnet, i alla efterblivna länder sammansluts och skolas till

1920 [svensk översättning: ”Ursprungligt utkast till teser i den nationella och den koloniala frågan” som ingår i Lenin: [Tesar till Kommunistiska internationalens andra kongress](#), på marxistarkivet].

¹⁷ ”Theses on the National and Colonial Question”, sid 69. [”Tesar och supplement ...”, a.a.]

¹⁸ *Protokoll des II Weltkongresses der Kommunistischen Internationale*, Hamburg, 1921, sid 140-42.

¹⁹ Lenin, ”Ursprungligt utkast till teser i den nationella och den koloniala frågan”, a.a.

insikt om sina särskilda uppgifter, nämligen att bekämpa de borgerligt demokratiska rörelserna inom sina nationer; Kommunistiska internationalen bör tillfälligt sluta förbund med koloniernas och de efterblivna ländernas borgerliga demokrati men inte sammansmälta med den samt ovillkorligen bevara den proletära rörelsens självständighet även i rörelsens mest embryonala form.

För att varna för risken att ”tas på släp” av nationella borgerliga rörelser, vilka försökte utnyttja den ryska revolutionens prestige, kom Lenin med en bestämd uppmaning att ”beslutamt kämpa mot att de borgerligt demokratiska frihetsströmningarna i de efterblivna länderna ges en kommunistisk anstrykning”.

I ett supplement till dokumentet som antogs av samma kongress preciserades dessa idéer på följande vis:

Man kan konstatera två rörelser, vilka för varje dag alltmer skiljer sig från varandra. Den ena är den borgerlig-demokratiska nationalistiska rörelsen som följer den politiska oavhängighetens program under bibehållandet av den kapitalistiska samhällsordningen, den andra är de egendomslösa böndernas kamp för sin befrielse från varje slags utsugning. Den förra rörelsen försöker, ofta med framgång, att kontrollera den andra; Kommunistiska Internationalen återigen måste kämpa mot all dylik kontroll, och klassmedvetandets utvecklande hos koloniernas arbetarmassor måste i enlighet därmed inriktas på störtandet av den utländska kapitalismen. Den viktigaste och nödvändigaste uppgiften är i varje fall framskapandet av kommunistiska organisationer av bönder och arbetare, för att föra dem till revolution och upprättande av sovjetrepublik. På så sätt kommer folkmassorna i de efterblivna länderna att ansluta sig till kommunismen, icke genom den kapitalistiska utvecklingen, utan genom klassmedvetandets utveckling under det målmedvetna proletariats i de utvecklade länderna ledning.

Den reella styrkan, fundamentet i frigörelsekampen, låter i kolonierna icke tvinga sig in i den borgerlig-demokratiska nationalismens trånga ram. I största delen av kolonierna existerar redan organiserade revolutionära partier, vilka arbetar i intim förening med arbetarmassorna. Kommunistiska partiet måste återupprätta förbindelsen med den revolutionära rörelsen i kolonierna genom förmedling av dessa grupper och partier, ty de utgör arbetarklassens förtrupp. För närvarande är de ej talrika, men uttrycker likväl massornas vilja. De olika imperialistiska ländernas kommunistiska partier måste arbeta i intimaste kontakt med de politiska partierna i kolonierna och genom dessa stödja, materiellt och moraliskt, hela den revolutionära rörelsen.

Under första tiden kommer revolutionen i kolonierna icke att vara någon kommunistisk revolution; men om den kommunistiska förtruppen från början träder i spetsen kommer de revolutionära massorna att föras på den riktiga vägen, på vilken de genom att så småningom kommer att samla revolutionära erfarenheter... På det första utvecklingssteget måste revolutionen i kolonierna genomföras efter de rent småborgerliga reformistiska fordringarnas program, såsom exempelvis jordens fördelning etc. Men därav följer icke att ledningen i kolonierna skall befinna sig i de borgerliga demokraternas händer. Tvärtom måste de proletära partierna bedriva en intensiv propaganda för de kommunistiska idéerna och vid första möjlighet organisera arbetare- och bonderåd. Dessa råd måste arbeta på samma sätt som sovjetrepublikerna i de framåtskridna kapitalistiska länderna för att framkalla den kapitalistiska samhällsordningens slutgiltiga störtande över hela världen.²⁰

Med dessa ord sammanfattade och tillämpade Kommunistiska internationalen frukterna från ett halvt sekels revolutionära tankar och erfarenheter på Östs problem, och framför allt och väldigt konkret erfarenheterna från de ryska revolutionerna och vad dessa avslöjade om den borgerliga revolutionens interna dynamik i utvecklade länder under 1900-talets förhållanden.

²⁰ ”Supplementeserna”, *Theses and Statutes*, sid 72-75 ; jfr ”Theses on the Eastern Question”, *Resolutions and Theses of the Fourth Congress of the Communist International*, 7 november -3 december, 1922, London, odaterade, sid 53 ff [Vi har använt den officiella svenska översättningen, ”Tesar och supplement i nationalitets- och kolonialfrågan”, se not 16 – svenskan har moderniserats något]; jfr Safarov, ”Report on the National-Colonial Question and the Communist Attitude Thereto”, *Proceedings of the First Congress of the Toilers of the Far East*, 21 january-1 february, 1922, Petrograd, 1922, sid 166 ff.

För Kina hade den ryska revolutionens lärdomar en särskild slagkraft. De två ländernas öde var förenade, för det första genom en gemensam gräns som sträckte sig genom Asien i nästan 9700 kilometer. Båda bestod av olika folkslag och nationaliteter med sina egna kulturer och karaktärsdrag, de två länderna och de två folken drabbade inte samman vid en gräns, utan tenderade att gradvis smälta samman över gränserna mellan Turkmenistan och Mongoliet. I båda länderna dominerade jordbruksbefolkningen stort, med ett proletariat som var en liten men avgörande minoritet. Vid det stora krigets inledning var Kina, precis som tsarernas Ryssland, ett outvecklat land som kombinerade en kapitalism i sitt begynnelsestadium med resterna av ett feodalt förflutet, ett missförhållande som betydde ruin och utarmning för den stora massan av bönder. Medan enväldet i Ryssland fjättrade landets produktivkrafter och bibehöll det förgångnas barbariska tillstånd, paralyserade imperialismen Kinas ekonomiska tillväxt på ett långt mer drastiskt sätt. Ekonomins och den sociala organisationens underutveckling dömde massorna i båda länderna till slavgörhållanden som understöddes av den svartaste vidskeppelse, okunnighet och bördan av mångsekelgamlas traditioner. Under de omständigheter som skapades av kriget bevisade det unga ryska proletariatet att enbart det självt kunde frigöra nationens latent kreativa energier, öppna vägen till att industrialisera dess resurser och därpå, med hjälp av arbetare i andra länder, upprätta en socialistisk ekonomi i världsskala.

Om Ryssland var outvecklat så var Kina ännu mer outvecklat på grund av att det kom ut mycket senare på den världshistoriska huvudarenan och på grund av att imperialismen var ett långt större hinder i dess väg än Romanovarnas ruttnande envælde. 1905 års revolution i Ryssland, som helt klart drog upp skiljelinjer mellan klasserna och skedde vid en tid då det utvecklade Ryssland själv blev en imperialistisk nation, var en av de världshistoriska faktorer som ledde till explosionen i Kina 1911, som störtade den siste kinesiske kejsaren från hans tron. Medan 1905 års händelser i Ryssland redan skänkt de mest avancerade delarna av den ryska arbetarklassen en medvetenhet om sin historiska roll, hade i Kina förändringarna av de ekonomiska strukturerna och uppkomsten av nya klassindelningar ännu inte, 1911, utvecklats till en punkt där de kunde finna ett uttryck i termer av politisk makt. Borgarklassen, som var undertryckt av imperialismen, var alltför svag för att kunna ersätta manchurerna med en egen enad och modern stat. Proletariatet hade knappats fötts ännu. Makten föll därför i händerna på militarister vars krigförande hejdukar tunt maskerade de imperialistiska motsättningarnas spel. Revolutionen 1911 hade icke desto mindre inlett en övergångsepok som inte längre, som tidigare i historien, kunde leda till att en ny dynasti steg fram, utan måste leda till en total omvandling av landets ekonomiska och klasstrukturer och av staten ovanpå det. Produktivkrafternas spektakulära utveckling under krigsåren födde ett modernt kinesiskt proletariat. Det imperialistiska tryckets tillfälliga försvagning hade gett vissa särskilda skikt av den kinesiska borgarklassen en bländande glimt av obunden tillväxt och oanade vinster. Dess hopp om kapitalistisk expansion stötte emellertid på oöverstigliga konkurrenshinder och imperialisternas ömsesidiga rivaliteter, den enorma tribut som det utländska kapitalet krävde för sina investeringar i produktionsvaror, kompletterande råvaror och fabriksvaror. Dessutom kunde den inte ge ny livskraft åt inrikesmarknaden utan att lösa jordbruksfrågan och den kunde inte lösas utan att skaka om egendomsförhållandenas hela existerande struktur.

Den ryska revolutionen erbjöd en ny och radikal utgångspunkt. Världsrevolutionen, som de ryska bolsjevikerna så fast räknade med som den enda möjliga betingelsen för att säkra sin egen seger, förutsatte en rationell omorganisation av världsekonomin och en rationell distribution av världens varor i enlighet med behoven hos de människor som bebor den. Detta innebar avskaffandet av världsmarkandens anarki under kapitalismen. Med en plats i denna nya ordning skulle Kina tillförsäkras de mer utvecklade ländernas planmässiga och systematiska hjälp, som arbetar harmoniskt för en allmän höjning av den ekonomiska och kulturella nivån för alla människor. Det var enbart på detta sätt som Kina verkligen skulle kunna uppnå

sin nationella befrielse. Vägen till detta gick via mobilisering av landets stora massor till kamp mot exploatering, såväl inhemsk som utländsk. Borgarklassen, imperialismens vasall, kunde inte leda en sådan kamp. Det unga proletariatet, nytt och outvecklat vid sina maskiner, konfronterades direkt med uppgiften att leda de stora massorna av sitt folk in i framtiden. Ingen annan klass kunde göra detta.

Proletariatets politiska roll i Kina bestämdes mer av dess specifika vikt än av dess storlek i förhållande till resten av befolkningen. Det var inte en fråga om att landet skulle vara ”moget” för socialismen, mer än det hade varit för Ryssland. Det var en fråga om att hela världen var ”moget” för socialistisk omorganisering. Det handlade inte så mycket om proletariatets antal i förhållande till hela befolkningen, utan om den ekonomiska och politiska ställning som arbetarna innehade i de olika klassernas inbördes förhållandena. Ändå är det intressant att konstatera att fabriksarbetarna var 1,5 miljoner i Ryssland 1905, och att arbetarna i stad och by tillsammans beräknades till tio miljoner.²¹ Den industriella uppgången i Kina under och precis efter kriget skapade en klass av fabriksarbetare som beräknades vara omkring 1,5 miljoner. Antalet industriarbetare, inklusive fabriksarbetarna, beräknades 1927 till omkring två och två tredjedels miljon, och hantverksarbetarna till över 11 miljoner.²² Även om man tar med i beräkningen befolkningens fördelning och täthet tillsammans med de olika totalsummorna, så avslöjar dessa siffror likväl en slående likhet. Det fanns även en likhet i de ryska och kinesiska arbetarnas stridbarhet och stridsberedhet. De senare hade bara uppstått som klass under kriget och de första fackföreningarna, i modern mening, uppstod först 1918. Trots detta ingrep den kinesiska arbetarklassen ett år senare i det politiska livet, då de strejkade till stöd för nationalistiska studenter mot den japanska våldtäkten av Shantung [Shandong] och förräderiet i Versailles. Sex år senare deltog en miljon arbetare i strejker, många av dem på grund av direkt politiska krav. Två år senare räknade de kinesiska fackföreningarna nästan tre miljoner medlemmar och Shanghaiarbetarna genomförde ett segerrikt uppror som placerade makten i deras händer. Intensiteten i denna exempellösa tillväxt var till viss del en källa till svaghet, men ändå var den också ett uttryck för den kinesiska arbetarklassens djupa reservoarer av styrka, för all dess ungdom. Här måste de rena jämförelserna sluta och ge plats för den historiska kontinuitetens kriterium. En av de djupaste källorna till denna styrka var det faktum att den ryska arbetarklassen redan hade segrat och redan styrde över den första arbetarstaten i världen.

Om de kinesiska arbetarna var jämförelsevis svaga på grund av att de var så unga som klass var de långt starkare än de ryska arbetarna hade varit före dem just för att denna arbetarstat nu existerade som en gigantisk objektiv faktor i klasskampen i världsskala. Oktoberrevolutionens inflytande uttrycktes i Kina inte enbart genom de vaga impulserna den utstrålade eller genom de betydande historiska lärdomar som den lärde ut. Den var påtaglig. Bakom de kinesiska arbetarna som oerfarna reste sig i kampen stod det ryska proletariatets hela styrka, den ryska proletära staten och de mest avancerade delarna av arbetarna i alla utvecklade länder förenade i den Kommunistiska internationalens led. Detta var den faktor i världen som mer än någon annan enskild omständighet berättigade det unga kinesiska proletariatet att så djärvt kräva makten i ett land med 400 miljoner människor. Ändå var det vid just detta tillfälle som en historisk motsägelse trängde sig på och började förvandla denna avgörande gynnsamma omständighet till sin motsats, den kinesiska revolutionens främsta tillgång blev dess tyngsta handikapp.

²¹ Se Trotskij, [Ryska revolutionens historia del 1](#), s. 27 och 44 (sidhänvisningarna till Röda Rummets bokupplaga)

²² Lowe, *Facing Labour Issues in China*, sid 154-55; för en sammanfattning av undersökningar som gjorts över industripopulationen, se Fang Fu-an *Chinese Labour*, Shanghai, 1931, kap. II.

När den kinesiska revolutionens nya och friska styrkor började få fart höll den revolutionära vågen i Europa redan på att dra sig tillbaka. Sovjetstaten i Ryssland tvingades, internt och externt, söka ett andrum. Den ekonomiska struktur som ärvts från tsarismen härjades av kriget och dess magra tillgångar hade ansträngts till det yttersta av "krigskommunismens" behov. Den proletära diktaturen tvingades retirera till den Nya Ekonomiska Politiken för att få en andrumspaus för ett utmattat folk. Omständigheterna framtvingade detta strategiska tillbakadragande främst för att den förväntade hjälpen från arbetarna i det utvecklade Europa inte hade förverkligats. Andra internationalens socialdemokrater i ledning för den europeiska arbetarrörelsen hade förfallit från internationalister i ord till nationalister i handling så snart krigets utbrott prövade deras bedyranden. De hade lämnat över arbetarna till försvaret av Europas borgerliga fosterländer. Under de omvälvningar som följde efter krigsslutet visade de sig vara den borgerliga ordningens orubbligaste stöttepelare. De dämde upp den proletära tidvattenvågen och överlämnade den politiska makten, intakt, till borgarklassen. Frånvaron av en konsekvent revolutionär ledning förhindrade segern för de nya revolutioner som Lenin och bolsjevikerna räknat med. Istället för benägen hjälp från europeiska arbetarstater ställdes Sovjetryssland inför bajonetterna från en imperialistisk invasion. De drev tillbaka sina fiender men tvingades till slut hitta medel för att upprätta en tillfällig fred med den rand av fientliga kapitalistiska stater som omgav dem.

Lenin sade och upprepade tusen gånger att arbetarstaten i det underutvecklade Ryssland inte kunde klara sig utan hjälp från arbetare i åtminstone flera utvecklade länder. När han tvingades leda reträtten till Nya Ekonomiska Politiken kände han igen den farliga ökningen av fientliga klassinflenser som angrep den proletära diktaturen inifrån och utifrån i och med den revolutionära vågen i Europa ebbade ut och de ryska massornas anspänning började avta. Genom Kommunistiska internationalen och med Sovjetstatens positiva ingripande hoppades bolsjevikerna att en ny konjunktur av händelser på världsscenen snabbt skulle göra det möjligt för dem att ändra tillbaka styrkeförhållandena till proletariats fördel. Kommunistiska internationalens första fyra kongresser försåg de utländska partierna med den ideologiska beväpning som denna nya konjunktur i icke så ringa utsträckning var beroende av. Men det krävs mer än ett geni av Lenins eller Trotskij's slag för att göra historia på beställning. Mitt under isoleringen och massornas reträtt från den politiska arenan, speciellt sedan de sista stora slagen i inbördeskriget var över, tog en byråkratisk reaktion, som återspeglade de fientliga klassernas tryck hemmavid och utomlands, över den nya statens maskineri. Den började förskansa sig långt innan Europas unga revolutionära organisationer än en gång kunde leda arbetarna till den politiska maktens tröskel.

Detta byråkratiska skikt, som började konsolidera sin ställning i den nybildade Sovjetstatens tog Rysslands nationella isolering som sin utgångspunkt. Det började ändra Sovjets politik från att ta sin utgångspunkt i världsrevolutionens intressen till att utgå från byråkratins snävt uppfattade konservativa nationella intressen, och identifierade sig självt med arbetarmakten. Lenin bekämpade denna riktning under sina sista år, men den var starkare än honom. Allt för tidigt avslutades hans kamp och makten föll i händerna på representanterna för den nya byråkratiska kasten, personifierad av Josef Stalin. Den bolsjevikiska oppositionen mot inkräktarna samlades kring Trotskij och den proletära kärnans bästa element i bolsjevikpartiet. De simmade mot strömmen, men kunde inte stoppa eller avleda det. Den nya ledningen stödde fortfarande i ord utvidgningen av den proletära revolutionen, men började i praktiken ersätta den genom att säkerställa byråkratins privilegier. Revolutionens nederlag i Europa, framförallt nederlaget i Tyskland 1923, framkallade stämningar av desillusionering och punkterade tron på att proletariats i väst skulle kunna gripa makten. Ur dessa rötter och dessa stämningar kom teorin om "socialism i ett land" som Stalin förde fram för första gången

1924. Han lade det ovanpå Lenins kompromisslösa internationalism och stadsfäste det som huvudaxelen i den nutida reviderade "bolsjevismen".

Denna nationalistiska urartning fortskred under det frätande inflytandet av Sovjetunionens isolering, och ledde oundvikligen fram till att den proletära grundvalen för Sovjets politik både hemma och utomlands övergavs. Inrikes började regimen flirta med småborgarna, de rika bönderna ("kulakerna") och Nepmännen. Utrikes förde den en politik som allt mer tenderade att underordna de proletära rörelsernas intressen i utlandet till den nya sovjetbyråkratins diplomatiska krav. Det blev inte längre en fråga om att "göra de största nationella uppoffringarna för att störta den internationella kapitalismen", utan att göra de största internationella uppoffringarna för att bevara Rysslands nationella "socialism". Denna utveckling krävde mer än ett årtionde och en hel rad snurriga sicksackar för att slå ut i full blom i västvärldens kommunistpartier. Dess effekt märktes snabbare i länderna i öst, där längtan efter att hitta starka borgerliga nationalistiska allierade, och förlusten av tron på arbetarklassens förmåga, ledde till att man förde en politik som inte härrörde från bolsjevismen och oktoberrevolutionen utan direkt från mensjevismen med dess hävdande av borgarklassens ledande roll under den borgerliga revolutionen och dess beredvillighet att underordna arbetarnas intressen under borgarklassens intressen. Det pedantiska och mekaniska konceptet om strängt kronologiska "stadier" i den borgerliga revolutionen ersatte de levande erfarenheterna från oktober som visat hur dessa stadier smälte samman eller försvann.

Det var ingen tillfällighet att Stalin och med honom många av toppnamnen av de "gammelbolsjevikerna" så lätt gled ner längs denna väg. Innan Lenins ankomst till Ryssland i april 1917 hade alla, utan undantag, accepterat den borgerliga makten som vuxit fram ut ur revolutionens första fas som okränkbar. Stalin hade varit författare till den berömda formuleringen till stöd för den borgerliga provisoriska regeringen i mars 1917, mot vilken Lenin kämpade till den grad att han hotade med att bryta med partiledningen. "I så måtto som den provisoriska regeringen befäster revolutionens åtgärder", deklarerade Stalin vid partikonferensen i mars det året, "i denna utsträckning måste vi stödja den. Men i den mån den är kontrarevolutionär kan vi inte stödja den".²³ Mot detta opponerade sig Lenin några dagar senare i sina historiska Aprilteser: "Inget stöd åt den provisoriska regeringen. Hela falskheten i alla dess löften. ... Avslöjande i stället för det otillåtliga, illusoriska 'kravet' på att *denna* regering, kapitalisternas regering, skall *upphöra* att vara imperialistisk ..."²⁴ På en bolsjevikpartikonferens deklarerade han: "Även bland våra bolsjevikar finner vi denna tro på regeringen. Det kan bara bero på revolutionsyra. Detta är socialismens undergång. Ni, kamrater, tror på regeringen. Om det förhåller sig så, då skiljs våra vägar åt. Då förblir jag hellre i minoritet".²⁵ När han krävde att partiet skulle sätta kurs mot arbetarmakt och deklarerade att den gamla tanken på en "demokratisk diktatur" endast hörde "hemma i ett arkiv för 'bolsjevikiska' förrevolutionära rariteter",²⁶ anklagade de förskräckta "gamla bolsjevikerna", bland dem en förstummad Stalin, honom för att "hoppa över revolutionens borgerligt demokratiska stadium". Lenins linje segrade och oktoberrevolutionen rullade över huvudena på det "borgerligt demokratiska stadiet" försvarare. När vägen drog sig tillbaka och hade lämnat makten i deras händer fann man att de fortfarande klamrade sig fast vid sina "förrevolutionära rariteter". Erfarenheterna från oktober hade passerat och knappt lämnat ett spår på dem. "Rariteterna", inte den levande verkligheten som ersatt dem, renoverades och märktes om med etiketterna bolsjevism och

²³ Protokoll från partikonferensen i mars 1917, vilket ingår som bilaga till Trotskij, [Stalins förfalskarskola](#) (på marxistarkivet).

²⁴ Lenin, *Works* (eng. utg.), sid 207. ([Referat på en sammankomst med bolsjevikiska ombud vid arbetar- och soldatdeputeradesovjeternas allryska konferens](#) den 4 (17) april 1917)

²⁵ *Ibid.*, sid 98. ([Referat på en sammankomst...](#))

²⁶ *Ibid.*, sid 120. ([Brev om taktiken](#), april 1917)

oktoberrevolutionen för att stärka den nya härskande kastens ställning. Vid den tidpunkt då revolutionen började röra på sig i Kina och sovjetbyråkratin vände sin uppmärksamhet mot öster hade Lenins och Trotskijs dynamiska bolsjevism fått gett vika för Stalins empirism klädd i Bucharins skolastiska formuleringar. Inte det kinesiska proletariats intressen, utan önskan att hitta starka allierade bland den nationella borgarklassen blev den fundamentala drivkraften för deras politik. Mensjevikerna Martinov och Rafes steg fram som bolsjevismens ”tolkar” för orienten. Deras axel var inte proletariatet utan borgarklassen.

De kinesiska arbetarna hade redan spontant slagit in på den revolutionära vägen. De impulser som de sände ut från städerna började redan sätta stora skikt av bönderna i rörelse. Den kinesiska borgarklassen, vars förhoppningar om expansion var i gungning, försökte redan nå ut för att kontrollera denna rörelse i vardande och försökte redan dölja sig, som Lenin förutsåg, att den skulle, bakom kommunismens och oktoberrevolutionens auktoritet. Å andra sidan, med det hjältemod, det mod, den offervilja och den uthållighet som var ett utmärkande drag hos den enkla kinesiske kulin, satte han sig upp mot ett samhälle som försökte få honom att förbli ett stumt och fogligt djur. För att fylla gapet i sin politiska omogenhet behövde han arbetarstatens hjälp. Framför allt behövde han ett revolutionärt parti, beväpnat med oktoberrevolutionens ideologiska arsenal, uppbackat av den Kommunistiska internationals styrka och uppfyllt av medvetenheten om sin historiska roll. Med dessa styrkor hade den kinesiska revolutionen en enastående möjlighet att utdela ett förkrossande slag mot imperialismen och bryta Sovjetstatens isolering genom att entusiasmera hela det underkuvade öst och förstöra den imperialistiska maktens bas.

På några få år reste sig en enorm massrörelse upp från de kinesiska städernas gator och från den kinesiska landsbygdens slitna fält och hotade att förstöra allt som var korruperat och ruttet i det kinesiska samhället. Men de som ställde sig i ledningen för dessa led klädda i grovt tyg lärde dem inte att för alltid bryta med underkastelsens bedövande tradition utan spände dem, till och med när de reste sig till kamp, framför deras exploatörers politiska triumfvagn. Oktoberrevolutionens och den Kommunistiska internationals hela tyngd och auktoritet lades inte bakom proletariatet som en självständig kraft utan bakom den nationella borgarklassen. Resultatet blev att de kinesiska massorna stoppades upp när deras uppsving befann sig vid sin höjdpunkt, de nya folkliga organisationerna slogs sönder, deras ledare halshöggs. Det utsugarsystems skakade grundvalar som de utmanade lutade sig tillbaka och höll fortfarande stånd. Detta var den kinesiska revolutionens tragedi.

III. Det nya uppvaknandet

När Kinas ekonomiska omvandling inleddes under världskriget öppnade det snabbt upp alla förändringens slussar. Längs tusen kanaler fann nya idéer, tankar, strävanden sin väg in i landet och kraschade mot det förgångnas dödvikt likt mäktiga vågor mot ett strandat fartygsvrak. Bland de intellektuella gav de stämningar av förtvivlan och missmod, som framkallats av misslyckandet för 1911 års revolution, vika för början på en rik kulturell renässans som snabbt drog med sig en hel ny generation in i sin omlopps bana. Nya ledare, nya styrkor steg fram. Från de uttunnade leden av 1911 års revolutionära intellektuella steg Chen Tu-hsiu [Chen Duxiu], ättling till en mandarinfamilj från Anhwei, fram och började ställa upprorets uppgifter djärvare, klarare och modigare än någon gjort tidigare. Vid hans sida samlades de män som tillsammans med honom skulle förändra livet för en hel generation och som senare skulle gå med och leda mot varandra stridande arméer på den samhällseliga konfliktens slagfält.

Den nya generationens uppgift, förkunnade Chen Tu-hsiu, var ”att bekämpa konfucianismen, de gamla dygdernas och ritualernas traditioner, den gamla etiken och den gamla politiken ... de gamla läroren och den gamla litteraturen”. I deras ställe ville han ha friskt material ur modernt demokratiskt politiskt tänkande och naturvetenskap.

”Vi måste bryta ner de gamla fördomarna, det gamla sättet att tro på saker som de är, innan vi kan börja hoppas på ett socialt framåtskridande”, skrev han 1915 i sin berömda tidning *Ny ungdom*.

Vi måste förkasta våra gamla sätt. Vi måste smälta samman tankarna hos historiens stora tänkare, gamla som nya, med våra egna erfarenheter, bygga upp nya idéer inom politiken, moralen och det ekonomiska livet. Vi måste bygga den nya tidens anda så att den passar nya betingelser och ett nytt samhälle. Vårt idealsamhälle är ärligt, progressivt, positivt, fritt, jämlikt, kreativt, vackert, gott, fredligt, samarbetsvilligt, arbetsvilligt och lyckligt för de många. Vi hoppas att den värld som är falsk, konservativ, negativ, begränsande, ojämlig, inskränkt, ful, ond, krigshärjad, grym, oföretagsam, eländig för de många men lyckosam för de få, faller sönder tills den försvinner ur sikte.

”Jag hoppas att de av er som är unga kommer att vara självmedvetna och att ni kommer att kämpa”. Chen skrev även,

Med självmedvetenhet menar jag att ni är medvetna om er ungdoms makt och ansvar och att ni kommer att respektera den. Varför tycker jag att ni borde kämpa? Därför att det är nödvändigt för er att använda all den intelligens som ni har för att bli av med de som ruttnar, de som har förlorat sin ungdom. Betrakta dem som fiender och kräk; låt er inte påverkas av dem, beblanda er inte med dem.

O, unga män av Kina! Kommer ni att förstå mig? Fem av tio som jag ser är unga, men gamla i anden; nio av tio är unga till hälsan, men de är också gamla i anden ... när detta händer i en kropp, är kroppen döende. När det händer i ett samhälle, håller samhället på att förgås. En sådan sjukdom kan inte botas genom att sucka med ord; den kan endast botas av dem som är unga och som förutom att de är unga även är modiga ... Vi måste ha ungdom om vi ska överleva, vi måste ha ungdom om vi vill bli av med korruption. Här finns det enda hoppet för vårt samhälle.

Denna minnesvärda uppmaning förebådade det nya uppvaknandet. När den publicerades skrev en student ”den kom till oss som en åskskräll som väckte oss mitt i en orolig dröm ... Beställningar på fler exemplar skickades snabbt till Peking [Beijing]. Jag vet inte hur många gånger denna första utgåva omtrycktes men jag är säker att över 200 000 nummer såldes”.¹ Ur

¹ Tsi C. Wang, *The Youth Movement in China*, New York, 1928, sid 100. Wang citerar även delar av Chens artikel från *Ny ungdom*, v. I, nr. 1, 1915. Denna bok är värdefull för dess undersökning av den kinesiska renässansen och dess dokumenterade undersökning av studentrörelsen efter kriget.

detta strömmande det framåtblickande bildstormande och det våldsamma mod fram, med vilket ungdomen föresatte sig att skapa ett nytt liv och en ny värld för sig själva. Det var de stora rörelsernas intellektuella urkälla som snart skulle egga nationen och få miljoner att resa sig upp från sina knän och ställa sig på sina fötter. Ur detta uppstod den nya nationalismen, som stimulerades av den oro och förvirring som överallt satte förtryckta folk i rörelse på grund av det stora kriget.

Denna stämning kolliderade direkt med den japanska imperialismen som hade utnyttjat krigsåren till att 1915 påtvinga Kina de ökända 21 kraven och ockupera Shantung-provinsen [Shandong]. Woodrow Wilsons lysande fraser, hans löften om självbestämmande och social rättvisa för alla människor hade närt förhoppningar om att den allmänna omställningen även skulle gälla Kina. När dessa illusioner helt cyniskt omintetgjordes av de imperialistiska köphandlarna² i Versailles reste sig den nya ungdomen i raseri mot den korrupta Japankontrollerade Pekingregeringens förräderi. Den 4 maj 1919 genomfördes en enorm studentdemonstration i Peking. De förrädiska ministrarnas hem angreps och förstördes. Rörelsen spreds över hela landet. I den ljud en ny ton. Arbetare i fabriker gick ut i strejk till stöd för studenternas krav.

Industrins tillväxt hade medfört att ett modernt proletariat trätt in på scenen. I slutet av 1916 fanns redan en miljon industriarbetare och 1922 hade antalet nästan dubblats. Till västfronten i Europa åkte en armé på nästan 200 000 kinesiska arbetare som där lärde sig läsa och skriva lite grand, och vilket var än viktigare, kom i kontakt med europeiska arbetare och den högre levnadsstandarden i Europa. De återvände med nya idéer om hur människor kunde kämpa för ett bättre liv. De hade sett stora nationer fastlåsta i konflikt och de kom tillbaka fast beslutna att befria sin egen. Många vägrade att gå i land i japanska hamnar på sin väg tillbaka under uppståndelsen kring Shantung. När strejker började fördjupa larmet från 4 maj-rörelsen ansågs redan de återvändande arbetarna som ”den kinesiska arbetarvärldens stormfåglar”.³ Bland de nya kinesiska industriarbetarna bildade denna armé av arbetande som just kommit hem från kriget en solid medveten kärna som hjälpte den nya klassen under utveckling att ta itu med de svåra uppgifter som den stod inför, nästan från födseln. Det unga industriproletariatet tog ledningen över bortåt tio miljoner transportarbetare, kulier, handelsanställda, hantverkare och lärlingar⁴ och började organisera sig själva i egna organisationer. Medan de gamla familjeföretagen och kompanjonskapen fick ge vika för storföretag, bröts gillena ner och ersattes av fackföreningar och handelskammare. De kinesiska arbetarna, som var nya vid sina maskiner, kastades rakt in i den politiska kampen. Deras strejker i Shanghai och andra städer 1919 tvingade fram frigivning av de gripna studenterna som demonstrerat i Peking och att de felande regeringstjänstemännen avgick.

4 maj-tidvattensvågen omfattade hela landet. Den inledde den andra kinesiska revolutionens epok. Dån från den gamla traditionalismens fallande bålverk genljöd över hela landet, och skapade jäsning i de ungas hjärta. Från stad och by drogs de in till det kaos som skapats av den generation som steg fram för att ta befäl över Kinas framtid. De bröt djärvt myndigheternas bojor och marscherade framåt för att krossa det som fanns kvar av det gamla Kinas murar. Trögheten i de gamla sätten att göra och tänka var kvar, och reste sig hotande och skräckinjagande under revolutionens och omstruktureringens kommande dödskamp, men portarna var nere för att aldrig mer höjas. Den nya ungdomens ögon vändes från Versailles till Ryssland där oktoberrevolutionen gav dem ett exempel och en inspiration som var oändligt mer lockande i sin verklighet. Förseurat förde den med sig till Kina tillflöden av Europas

² Jfr. Wong (Wang) Ching-wei, *China and the Nations*, New York, 1927, sid 91-98.

³ M. T. Z. Tyau, *China Awakened*, New York, 1922, sid 237, 240.

⁴ För ungefärliga beräkningar av den kinesiska industripopulationen, se Fang Fu-an, *Chinese Labour*, chap. II.

viktigaste strömningar vad gäller sociala tankar, demokrati, anarkism, syndikalism och marxism som öppnade nya horisonter och stimulerade en fullständig omvälvning av tankar, moral och litteratur som snabbt fördjupade den politiska förändringens och samhälleliga konfliktens kanaler. Alla samhällets klasser tog sig in på den politiska arenan. Gamla politiska organisationer väcktes till nytt liv. Nya organisationer bildades.

När dessa nya politiska strömningar började flöda 1919 hade Kuomintang [Guomindang], partiet för 1911 års revolutionärer, reducerats till steril kraftlöshet. Dess "högerelement", konservativa borgerliga intellektuella, hade blivit hjälplösa tjänare till krigsherrarna. Sun Yat-sen, ledare för den borgerliga intelligentsians radikala flygel, fullföljde sina planer på revolution med militära medel genom att använda sig av de mindre militaristerna mot de större. Han hade utvecklat en politisk filosofi, sammanfattad i de "tre folkprinciperna" vars utmärkande drag inte var deras kristallklarhet ej heller det konkreta och djärva sätt på vilket de närmade sig den kinesiska revolutionens problem. Hans princip om nationalism antydde inget om kamp mot Kinas imperialistiska herrar. Faktum är att Sun som republikens förste president uppvisade en attityd av krypande servilitet inför stormakterna med löften om att deras speciella förmåner och privilegier, som de med styrka tvingat fram från den störtade dynastin, skulle förbli intakta och att betalningarna som de var skyldiga för lån skulle tas över av republiken.⁵ Efter det stora kriget ansåg Sun att Kinas hopp låg i någon form av välvilligt samarbete mellan stormakterna. För detta ändamål lade han fram en naiv plan för de olika utländska stormakterna om "uppriktigt" samarbete bland imperialisterna under utvecklingen av Kinas ekonomiska resurser. Han föreställde sig faktiskt en idyll där de utländska fribytarna skulle avstå från sin girighet och ansluta sig till en "socialistisk plan" som de alla skulle dra nytta av. "Det är min förhoppning", skrev Sun, "att man som ett resultat av detta kan avskaffa dagens intressesfärer, göra slut på internationella krig och handelskrig, göra sig av med den inbördes kapitalistiska konkurrensen och sist men inte minst undvika klasskampen mellan kapital och arbete".⁶

Suns "nationalism" innefattade även framtidsperspektivet att omvandla den förtryckta kinesiska staten till en förtryckare av nationella minoriteter inom kejsardömet. Han föreställde sig "assimileringen" av manchurer, mongoler, muhammedaner och tibetaner i ett Storkina styrt av hankineser. Nationernas självbestämmande, liksom kampen mot imperialismen, kom in i hans tänkande något senare.

Hans andra demokratiprincip skulle i huvudsak användas under en period av "politiskt förmyndarskap", då de upplysta ledarna gradvis skulle leda de mörka och eländiga massorna mot självstyrelsens ljus. Det fanns inget gemensamt mellan Sun Yat-sens demokratibegrepp och tanken på folkets direkta erövring av de politiska fri- och rättigheterna.

Den tredje principen om folkets välfärd förkroppsligade Suns politiska tänkande i den avgörande frågan om den kinesiska ekonomiska organiseringens framtida form och den allt överskuggande frågan om jorden och bondeklassen. Sun förespråkade "restriktioner för kapitalet" och "utjämning av rättigheterna vad gäller jorden", två formler som under de följande åren underkastades omfattande och olika förändringar och tolkningar av Sun själv och av hans lärjungar. Medelst "restriktioner för kapitalet", genom åtgärder som aldrig klart preciserades, hoppades Sun kunna bevara Kina från kapitalismens fördärv. Med "utjämning av rättigheterna vad gäller jorden" syftade Sun Yat-sen på en plan för att rätta till de ojämlikheter som ströp den kinesiska landsbygden så att "de som tidigare ägt mark inte skulle lida för

⁵ Shu-shin Tsui, "The Influence of the Canton-Moscow Entente upon Sun Yat-sen's Political Philosophy", *The Chinese Social and Political Science Review*, Peiping, april-oktober, 1934, sid 113.

⁶ Sun Yat-sen, *The International Development of China*, New York, 1922, p. xi; *Memoirs of a Chinese Revolutionary*, London, 1927, pp. 179-83

det”.⁷ Hans plan gick ut på att fastställa värdet på jorden genom en överenskommelse med godsägarna och att all framtida värdehöjning skulle tillfalla till staten. Med hjälp av uppköp skulle staten fortsätta med att skapa gynnsammare förhållanden för de jordlösa eller jordhungeriga delarna av bondebefolkningen. Men under flera år vågade inte Sun Yat-sen ens propagera för denna teori alltför öppet, av rädsla för att stöta bort sina militära allierade och många av sina anhängare. Sun förkastade på alla punkter tanken på klasskamp och massornas deltagande i det politiska livet. Han hoppades kunna utveckla medel för att fredligt och utan omvälvningar omvandla det kinesiska samhället efter att ha säkrat makten för sig själv och sina anhängare enbart med militära medel. Detta var målet för hans ändlösa serier av ständigt fruktlösa militära äventyr och allianser.⁸

Icke desto mindre gav uppkomsten av nya politiska riktningar samt massrörelsen efter 1919 Sun Yat-sens krympande parti ny energi och Kuomintang's aktiviteter återupptogs. Sun började framträda vid studentmöten, och när general Chen Chiung-ming tillät honom att bilda en regering i Kanton, upprättade han kontakt med de nyligen organiserade fackföreningarna där och i Hongkong.

Vid den tiden hade embryon till politiska organisationer bildats. Marxistiska tidskrifter började dyka upp på skolor och universitet, vilket öppnade upp nya perspektiv för tankar och handling för de småborgerliga intellektuella och snart även för arbetarklassen. Grupper som bildades 1918 och 1919 utvecklades till socialistiska sällskap och därifrån var det bara ett steg till bildandet av det kinesiska kommunistpartiet 1920. Dess grundare var de ledande personerna i 4 majrörelsen, främst bland dem Chen Tu-hsiu, då professor vid Pekings universitet. Till kommunistpartiets första nationella kongress i Shanghai 1921 kom delegater med väldigt olika bakgrund. Få var proletärer. Många var småborgerliga nationalister, väckta av det nya uppvaknandet. Oskolade och oprövade, försökte de en tillfällig lösning som snabbt blev överspelad av händelserna. Tidigare än de flesta av dem trott riktade klasskampen sitt dödliga vita ljus mot varje människa. Dess kraft slungade dem i många olika riktningar. Ganska många, som dragits med av stämningar eller av snabbt kvävda anarkistiska böjelser, försvann direkt och hittade sin väg in i det borgerliga lägret.* Vissa av grundarna föll ner i passivitet och försvann från den politiska scenen. Andra som Li Ta-chao [Li Dazhao] var destinerade att förlora sina liv under den kommande striden. De övriga ledarna, män som Chen Tu-hsiu, Mao Tse-tung och Chang Kuo-tao [Zhang Guotao], skulle senare följa slingrande trådar i den kinesiska historiens väv, som tog sin början med deras inledande hängivenhet för kommunistens sak en het sommardag 1921, när alla dessa härvar ännu inte nystats upp. Kommunistpartiet, som föddes i glöden från den ryska oktoberrevolutionen, gav vid denna kongress sig självt uppgiften att bygga organisatoriska vapen för den kinesiska arbetarklassen. Detta arbete hade redan inletts i Changhsintien, nära Peking, där järnvägsarbetare hade bildat en fackförening och där kommunistiska studenter startat kvällsskolor. Ett arbetarsekretariat hade inrättats i Shanghai. Framstegen var långsamma, till en början var de små, problemen enorma och svåra, ty historien hade tvingat vuxenproblem på en klass som fortfarande låg i sin linda.

Kommunistpartiets första problem var frågan om deras förhållande, som ett proletärt parti, till det borgerligt nationalistiska Kuomintang. Formen och metoden för det kommunistiska

⁷ Sun Yat-sen, *San Min Chu I* (Tre folkprinciper), Shanghai, 1927, sid 431-4.

⁸ För en redogörelse för Suns politiska doktriner se Shu-chin Tsui, "Influence of the Canton-Moscow Entente", och T. C. Woo, *The Kuomintang and the Future of the Chinese Revolution*, London, 1928, kap III.

* Bland grundarna fanns Tai Chi-tao [Dai Jitao], som lämnade kommunistpartiet inom några månader efter bildandet av trycket efter en stingande tillrättavisning från Sun Yat-sen. Han blev senare den främste borgerlige ideologen inom Kuomintang. Andra som snart bröt sig ur inkluderade Chen Kung-po [Chen Gongbo], Shao Li-tze [Shao Lizi] och Chou Fu-hai [Zhou Fohai] alla senare förgrundsfigurer i Kuomintangregeringen som massakrerade tusentals kommunister och arbetare och bönder.

deltagandet i den nationalistiska rörelsen var avgörande för hela den framtida händelseutvecklingen. Ett sådant deltagande dikterades av den nationella revolutionära rörelsens obestridligt progressiva karaktär. Som vi redan sett hade Lenin vid Kommunistiska internationals andra kongress påpekat hur de nationella befrielseströrelserna i de koloniala och halvkoloniala länderna under den imperialistiska epoken kunde ledas för att smälta samman med den internationella proletära revolutionära rörelsens huvudfåra. Samarbete med nationalistiska rörelser var önskvärt och nödvändigt, med det mycket viktiga förbehållet att den proletära organisationens självständighet skulle bevaras ”även i rörelsens mest embryonala form”.

Ett förslag om en tvåpartiallians mellan de kinesiska kommunisterna och Kuomintang lades fram vid kommunistpartiets andra nationella kongress 1922. När Dalin, en rysk delegat från ungtommunisternas international, presenterade förslaget för Sun Yat-sen förkastade han det. Han sa till Dalin att han kanske kunde tillåta kommunister att gå med i Kuomintang, men tolererade inte en tvåpartiallians. Kort därefter mötte Maring, Kominterns förste delegat i Kina som redan varit i kontakt med Sun i södern, kommunistpartiets centralkommitté vid Västra Sjön, Hangchow [Hangzhou], och föreslog att kommunisterna skulle gå med i Kuomintang och använda deras breda lösa organisationsstruktur som ett sätt att utveckla sin propaganda och sina kontakter bland massorna.

Maring baserade sitt förslag på tre faktorer.* Den första var hans egna erfarenheter från Java. Där hade vänstersocialdemokraterna före kriget deltagit i Saraket Islam, en blandad ekonomisk, social och religiös rörelse, som riktades mot deras europeiska koloniserings utloa- tering av javaneserna. Dess vänster hade accepterat hjälp från det indiska socialdemokratiska förbundet vilket Maring hjälpt till att organisera. Inom Saraket Islam började de utveckla tanken på fackföreningsorganisering och var under krigsåren ansvarigt för framväxten av en avsevärd vänsterrörelse. Maring baserade sig för det andra på Kominterns andra kongress strategiska och taktiska slutsatser som han ansåg var speciellt användbara på grund av – och detta är den tredje faktorn – kopplingen mellan Kuomintang och den växande arbetarrörelsen i söder där fackföreningarna under Sun Yat-sens inflytande redan deltog i nationaliströrelsen och erbjöd det mest givande fältet för en utbredning av de kommunistiska aktiviteterna.

Enligt Maring accepterade majoriteten av den kinesiska centralkommittén dessa åsikter. De som var emot hans förslag var det på grund av att de ifrågasatte Kuomintangs vikt som politisk kraft och tvivlade på dess förmåga att utvecklas till en massrörelse. Chen Tu-hsiu, som Maring nämner som en av dem som höll med om planen att gå med i Kuomintang som politisk kraft, har skrivit en redogörelse för kongressen i Hangchow 1922 som skiljer sig på denna punkt.⁹ Han skriver att alla medlemmarna av kommunisternas centralkommitté motsatte sig Marings åsikter. Han ger sitt motstånd en grundläggande politisk karaktär och hävdar att de trodde att ett inträde i Kuomintang ”skulle förvirra klassens organisering och hämma vår självständiga politik”. Men det fanns inga bevis på att de kinesiska kommunistledarna under de tidiga åren motsatte sig samarbete med borgarklassen. Tvärtom dominerades de helt av denna tanke. ”Samarbete med den revolutionära borgarklassen”, skrev Chen Tu-hsiu 1922, ”är den nödvändiga vägen för det kinesiska proletariatet”.¹⁰ Oppositionen mot att gå med i Kuomintang, vare sig den kom från alla eller några av kommunistledarna, tycks ha baserats mer på tron på att Kuomintang var dött. I själva verket var detta, säger Maring, den åsikt som Chang Kuo-tao uttryckte, den starkaste motståndaren vid överläggningen i Hanchow. Till slut

* Denna information baseras på anteckningar från en konversation med Maring i Amsterdam 1935.

⁹ Chen Tu-hsiu, [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#), Shanghai, 10 december, 1929 ; Eng. övers. i *Militant*, New York, den 15 november, 1930 – den 15 januari, 1931.

¹⁰ Chen Tu-hsiu, ”Den borgerliga revolutionen och den revolutionära bourgeoisien”, *Essäer om den kinesiska revolutionen*, Shanghai, 1927, sid 60.

antogs emellertid förslaget även om tvivel fortfarande fanns kvar huruvida Kuomintangs ledare skulle välkomna det.*

Kommunisterna gick med i Kuomintang som individer med förhoppning att kommunisterna skulle få inflytandet över arbetarna i söder som redan anslutit sig till Kuomintang.¹¹ Men Sun Yat-sen förblev kallsinnig till deras förslag till omorganisering av partiet på basis av ett program som kunde få ett folkligt stöd. Endast när Sun återigen tvingades fly för sitt liv, efter en revolt av general Chen Chiung-ming i Kanton i juni 1922, blev han allt mer mottaglig för Marings argument, som fick stöd av Liao Chung-kai, den radikalaste i Suns omedelbara omgivning. Sun var fortfarande inte lockad av massrörelsens potential som politiskt vapen men han hade börjat bli lockad av möjligheten av direkt och konkret hjälp från Ryssland.

Flera faktorer bidrog till att vända Sun Yat-sens uppmärksamhet mot möjligheten av en allians med Sovjetunionen. Hans naiva plan för Kinas internationella utveckling hade avvisats eller mötts av artig likgiltighet i alla imperialistiska regeringskanslier. Vargarna skulle inte lägga sig tillsammans med lammet.¹² Deras avsikt var att bara slåss om vem som skulle få sluka det. Att avgöra denna fråga var avsikten med Washingtonkonferensen 1921-22. Överläggningarna hade återigen förnyat de kinesiska förhoppningarna om imperialistisk välvilja, men de hade snabbt skingrats. För att låna Wang Ching-weis sammanfattning, ”befriade [Washingtonkonferensen] Kina från den japanska politiken av oberoende våldsam invasion”, bara för att göra det till offer för alls stormakternas ”gemensamma långsamma invasion”.¹³ Syftet var inte att tjäna den kinesiska nationella befrielsen utan den amerikanska imperialismens intressen. Förverkligandet av detta faktum hjälpte till att skingra de kvarvarande illusionerna om stormakternas välvilliga vänskap. Det tvingade även de kinesiska nationalisterna att begrunda det faktum att den nya sovjetmakten, som så framgångsrikt och spektakulärt besegrat de förenade invasionsstyrkorna från världskrigets segrare, skulle kunna utgöra en mäktig hävstång i försöken att pressa fram eftergifter från imperialisterna i Kina.

Redan den 25 juli 1919 hade sovjetregimen förklarat att den var beredda att avstå från alla imperialistiska privilegier som det tsaristiska Ryssland hade haft i Kina. Den förnyade detta erbjudande i en ny deklaration 27 oktober 1920 och inofficiella sovjetiska representanter började försöka få till stånd förhandlingar i Peking för att få fram ett nytt traktat på denna grund. Den fientliga inställningen hos stormakterna, som på alla möjliga sätt försökte isolera och krossa bolsjevikregimen politiskt och militärt, blockerade dessa försök även om Rysslands erbjudande om ett avtal med Kina baserat på fullständig jämlikhet gjorde ett djupt intryck i Kina och höjde kraftigt den nyetablerade sovjetmaktens prestige i en växande grupp av kinesiska intellektuellas ögon.

Sovjetrepresentanternas inledande försök att etablera kontakter i Kina var ett slående om än fortfarande isolerat exempel på tendensen att ge Sovjetunionens direkta uppenbara statsintressen företräde framför revolutionära mål. Regeringen i Peking låg i händerna på den okänt projapanska Anfu-klicken när de första inofficiella sovjetombuden, utskickade av

* Enligt Chen Tu-hsiu antogs förslaget när Maring återopade Kominterns disciplin. Maring förnekar detta och påpekade att det fanns gott om tillfälle att protestera mot honom i högre organ inom Kommunistiska internationalen men att inga överklaganden gjordes. ”Dessutom fick jag inga speciella instruktioner från Komintern”, tillade han, ”jag hade inga dokument i mina händer”. Ytterligare ljus på denna punkt finns otvivelaktigt i Kominterns opublicerade och ej tillgängliga arkiv. Enligt P. Mif, från Kominterns Fjärranösternbyrå, fanns de första formella instruktionerna ”för att koordinera Kuomintangs och det unga kinesiska kommunistpartiets aktiviteter”, med i en speciell kommuniké från Kominterns exekutivkommitté daterad 12 januari 1923. Jfr P. Mif, *Heroic China*, New York, 1937, sid 21-22.

¹¹ Tal av Liu Jen-chin vid den kommunistiska internationalens fjärde kongress Sessioner 23 november, 1922, *La Correspondance Internationale*, 12 januari, 1923.

¹² Sun Yat-sen, *International Development*, sid 251-265.

¹³ Wang Ching-wei, *China and the Nations*, sid 108-109.

Chitaregeringen och Kominterns Irkutskbyrå, anlände till Kina. Den ynkliga nationaliströrelsen under Sun Yat-sens ledning imponerade inte på dem som en stödpoint för sovjetiska intressen. De lockades mer av den militära styrkan hos krigsherren Wu Pei-fu som försökte störta Anfu-regimen. När Wu grep makten i Peking 1920 och installerade sin egen marionettregering skrev en "fjärranösterexpert" i *Izvestija*, Sovjets regeringsorgan, att "Wu Pei-fu har hängt upp sin flagga över de händelser som sker i Kina och det står klart att under denna flagga måste den nya kinesiska regeringen orientera sig till Sovjetrysslands fördel".¹⁴ Men Wu visade sig vara ett verktyg för den brittiska imperialismen, alls ingen vän till det bolsjevikiska Rysslands. Den uppgående solen hade enbart ersatts av Union Jack vid Pekingregeringens bakdörr. Det var därför förhandlingarna 1921 blev fruktlösa.

När Maring kom till Kina våren 1921 och etablerade kontakt med Sun Yat-sen, som han besökte i Kwangsi, beslöt han att den kinesiska nationalismens huvudfåra fanns hos Suns Kuomintang. Denna tro mognade till övertygelse när han i januari 1922, under sjömännens strejk i Hongkong, besökte Kanton och där upptäckte att det redan fanns betydande kontakter mellan Kuomintang och de aktivaste delarna av den unga kinesiska arbetarrörelsen. Genom att kasta om Irkutskbyråns inriktning, fram tills dess Kominterns enda länk med Fjärran östern, lade Maring fram ett förslag till de kinesiska kommunisterna i Hangchow att de skulle gå med i Kuomintang. När Sun Yat-sen, utvisades från Kanton, och kom till Shanghai i augusti 1922 mötte Maring honom igen och uppmanade honom att ersätta försöket att återerövra Kanton med rent militära medel med en masspropagandakampanj. Konferensen i Washington hade hjälpt till att ändra Kuomintangledarnas tänkande och Maring upptäckte att hans åsikter fick ett bättre mottagande, för Sun Yat-sen hade definitivt börjat tänka i termer av hjälp från Sovjet. Detta var den rapport Maring tog med sig tillbaka till Moskva månaden därpå. På grundval av hans resultat övergav Komintern "Irkutsklinjen" och vände sin uppmärksamhet mot Sun Yat-sen. Marings åsikter till förmån för ett samarbete med den sydkinesiska rörelsen publicerades i den kommunistiska pressen.¹⁵ Sovjetregeringen skickade för sin del Adolph Joffe, en av dess främsta diplomater, för att etablera formella kontakter med Sun Yat-sen.

Joffe mötte Sun i Shanghai 26 januari 1923, där de utfärdade ett gemensamt uttalande där Joffe höll med om att "det här ej finns förutsättningar för att framgångsrikt upprätta vare sig kommunism eller socialism", att "Kinas främsta och omedelbara mål är att uppnå nationell enhet och nationell självständighet". Joffe försäkrade Sun att den nationalistiska rörelsen under strävandena efter dessa mål kunde "lita på Rysslands hjälp".¹⁶ Denna diplomatiska formulering slog fast samförståndet med Sun som slutligen upptäckte att ryssarna erbjöd honom och hans parti oktoberrevolutionens prestige, uppbackad av vapen, pengar och rådgivare.

Men nästan på en gång tolkades samma formulering som att de kinesiska kommunisterna helt måste underordna sig arbetet med att hjälpa till att göra Kuomintang till en värdig allierad. När Michael Borodin på hösten samma år intog sin post som rådgivare åt Sun Yat-sen kom han inte som en representant för Kommunistiska internationalen för att arbeta med det kinesiska kommunistpartiet, utan som rådgivare till Kuomintang skickad av Sovjetunionens kommunistpartis politbyrå. Denna distinktion var långt ifrån rent formell. Borodins arbete var

¹⁴ *Izvestija*, Moscow, den 9 oktober, 1920, citerad av L. Pasvolsky, *Russia in the Far East*, New York, 1922, sid 87.

¹⁵ H. Maring, "Die Revolutionär-Nationalistische Bewegung in Süd-China", *Die Kommunistische Internationale*, den 13 september 1922.

¹⁶ Louis Fischer, *Soviets in World Affairs*, New York, 1930, v., II, sid 540. Fischers kapitel om Kina har ett speciellt värde och kommer att citeras ofta, då det ger starka interna bevis på att vara baserat nästan helt på samtal med Borodin och hans försök att hela tiden försvara den linje som Kommunistiska internationalen förde i Kina.

att omorganisera och pumpa nytt liv i Kuomintang. Alla ansträngningar – främst de från det kinesiska kommunistpartiet – måste nu inriktas på att uppnå denna målsättning.

Kommunistpartiets självständiga politiska perspektiv försvann från dagordningen. ”I och med att den självständiga arbetarrörelsen i landet är svag”, beslöt Kominterns exekutivkommitté den 12 januari 1923 ”i och med att den centrala uppgift som Kina står inför är att genomföra den nationella revolutionen mot imperialisterna och deras feodala ombud i landet, och i och med att arbetarklassen har ett direkt intresse av att den nationella revolutionära frågan löses, men ännu inte är tillräckligt åtskild som en fullständigt oberoende kraft anser EKKI att det är nödvändigt att samordna Kuomintangs aktiviteter med det unga kinesiska kommunistpartiet”.¹⁷ Den proletära självständigheten flyttades fram till en osäker framtid, men det kinesiska kommunistpartiet skulle ändå inte ”sammansmälta” med Kuomintang, ej heller ”ta ner sin egen fana”. Om kommunisterna var tvungna att ge upp tanken på att fungera som representer för en ”helt självständig kraft” till förmån för den ”centrala uppgiften” att samordna sina aktiviteter med Kuomintang, så innebar det i praktiken att resultatet nödvändigtvis skulle bli att deras oberoende gick förlorat. Kommunistpartiets tredje konferens i juni 1923 tystade den interna oppositionen mot anslutning till Kuomintang och parollen höjdes: ”Allt arbete inom Kuomintang!” Kongressens manifest deklarerade att ”Kuomintang borde vara den nationella revolutionens centrala kraft och borde ha den ledande positionen”.¹⁸

Den kurs som på så sätt utstakades för kommunisterna ledde direkt och oundvikligen till tanken att den nationella kampen mot imperialismen föregick eller tillfälligt åsidosatte kampen mellan klasserna. Själva tanken att klasser med motsatta intressen skulle kunna enas i ett enda parti baserades på antagandet att imperialismen tillfälligt svetsade samman de olika klassernas intressen istället för att fördjupa den antagonism som existerade mellan dem. Det förutsatte att borgarklassen kunde och skulle spela en inte enbart revolutionär roll, utan också den ledande rollen i den nationella revolutionen. Detta var en radikal omläggning bort från de breda strategilinjer som Lenin hade lagt fram vid Kominterns andra kongress, eftersom det omedelbart förde in den nationalistiska rörelsen längs borgerligt-demokratiska linjer och gjorde slut på kommunistpartiets politiska och organisatoriska. Från 1923 erkände kommunistpartiet Kuomintangs ”ledande ställning”. Komintern gjorde detsamma och förklarade detta utsuddande av klassgränser genom att utveckla teorin om att Kuomintang inte var borgarklassens parti, utan det parti där alla klasser förenades i en gemensam sak mot de utländska inkräktarna. Denna uppfattning etablerades först i praktiken, och fann snart sin väg in i Kominterns officiella dokument och styrde hela den framtida strategikursen.

Borodin föresatte sig att övertala Sun Yat-sen om att det som Kuomintang behövde var en disciplinerad partiorganisation med en mäktig massrörelse bakom det. När Chen Chiung-ming i november återigen hotade Kanton, där Sun åter lyckats etablera sig, gav Borodin ett konkret exempel på hur några få löften kunde väcka upp arbetarna och bönderna till försvar för regimen. Den lätthet med vilken Chens hot avvärjdes bekräftade Borodins argument.¹⁹ Med Suns stöd utarbetade Borodin²⁰ ett program som grundades på samarbete mellan Kuomintang, Sovjetunionen och kommunistpartiet, tanken på en militant antiimperialistisk kamp och en plattform med liberala reformer för arbetarna och bönderna. Borodin tog över Suns ”utjämning av rättigheterna vad gäller jorden” och ”restriktioner för kapitalet” och konkretiserade dem enbart till en programpunkt för en tjugofemprocentig reduktion av jordräntan och löftet

¹⁷ P. Mif, *Heroic China*, New York, 1937, sid 21-22.

¹⁸ Citerad av Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, Shanghai, 1931, kap VI, sektion 1. [kinesiska]

¹⁹ Fischer, *Soviets in World Affairs*, v. II, sid 637.

²⁰ Shu-chin Tsui, ”Influence of the Canton-Moscow Entente”, sid. 97; Fischer, *Soviets in World Affairs*, v. II, sid 638.

om en arbetsmarknadslagstiftning.²¹ Det nya programmet antogs och Kuomintang omorganiserades grundligt vid sin första nationella kongress i januari 1925. Dagen då kongressen öppnades dog Lenin, ett historiskt sammanträffande som inte saknade sin egen ironi, därför att Sovjetunionen och den kommunistiska international som han hade hjälpt till att skapa i Kina övergav tanken på proletariats ovillkorliga självständighet, vilket var Lenins starkaste arv.*

Kuomintang förvandlades organisatoriskt till en grov kopia av det ryska bolsjevikpartiet, och bolsjevikiska metoder för agitation och propaganda infördes. För att råda bot på beroendet av feodalt sinnade militarister, som hittills hade varit en av Kuomintangs främsta svagheter, grundade ryssarna i maj 1924 Whampoas militärakademi för att lägga grunden till en officerskår för en ny nationalistisk armé. Denna akademi betalades av och sköttes med hjälp av ryska medel.²² Snart kom skeppslaster med sovjetiska vapen till Kantons hamn för att beväpna de arméer som samlades runt den nya fanan så snart Kuomintang började uppvisa den styrka som Kominterns och kommunistpartiets aktiviteter utrustade det med.

I enlighet med kraven på deras arbete inom Kuomintang, som nu snabbt började utvecklas, begränsade sig kommunisterna till den borgerliga nationella revolutionens paroller och krav, och dessa begränsades naturligtvis av den kinesiska borgarklassens intressen. Kommunistpartiets kadrer, som främst rekryterades bland studenter och senare i allt högre grad bland de utbildade arbetarna, skolades för en rent borgerlig nationell revolution, inte för en proletär revolution. Deras aktiviteter och propaganda begränsades till att uppnå de rent antimilitaristiska och antiimperialistiska mål som accepterades av borgarklassen. Detta faktum förvandlade kommunistpartiet till ett vänsterbihang till Kuomintang.

Kommunisterna skilde sig inte från "rena" medlemmar i Kuomintang genom den djupa ideologiska klyftan mellan marxismen och Sun Yat-sens vaga populism, ej heller genom någon skillnad i program för hela rörelsen, som fördes fram under Sun Yat-sens tre folkprinciper och inget annat.**

De åtskildes från Kuomintangs övre skikt genom det faktum att de var de enda som förde med sig in i partiet och rörelsen heroism, självuppooffring och kommunistisk driftighet, som kom från deras hängivenhet för arbetarnas och böndernas sak som de ansåg sig tjäna. Kommunisterna förde inte någon gång fram några egna politiska perspektiv, och inte heller framträdde de någon gång inför massorna under sitt eget namn och sin egen fana, utan de höllde out-

²¹ Kuomintangs program, antaget vid den första nationella kongressen i januari 1924.

* Den framlidne Arthur Ransome gav en skarpsinnig sammanfattning av Kominterns bidrag till den kinesiska revolutionen då han i februari 1927 skrev att Ryssland lärde Kuomintang "hur man vänder dr Suns fromma program om höjd levnadsstandard för arbetarna till ett kraftigt offensivt och defensivt vapen. Borodin kan sägas ha lärt dr Sun att förlita sig på klasser istället för individer efter att ha lärt honom att lita på ett parti istället för på sig själv. Borodin kunde visa hur 1905 års revolution genomfördes av de arbetande människorna ... till den ryska borgarklassens förmån. Han kunde visa hur den agrara revolutionen i Frankrike ... krossade de feodala godsägarna till förmån för den franska borgarklassen ... detta är farliga vapen men ingen annan kunde ha lett fram till det uppnådda resultatet. Genom att aktivera dessa vapen är de kinesiska kommunisterna de uppenbara ombuden att använda och på dem kommer de tyngsta slagen att landa när och om den kinesiska revolutionen finner det nödvändigt göra dem trubbiga." – *The Chinese Puzzle*, London 1927.

²² Fischer, *Soviets in World Affairs*, v. II, sid 640; Tang Leang-li, *Inner History of the Chinese Revolution*, London, 1930, sid 183. Detta arbete, som det ofta kommer att hänvisas till, har speciell vikt och auktoritet då det direkt speglar högerkuomintangledaren Wang Ching-weis åsikter och attityder. Tang är Wangs officiella levnadstecknare.

** Under 1924 försökte Sun förena sina doktriner med kommunismens idé, där han identifierade den senare med sina egna principer om "folkets uppehåll". Den röra som blev resultatet förvirrade många av hans egna lärjungar och utgör ingen lätt läsning. Han förblev emellertid trogen gentemot den grundläggande borgerliga principen om den privata äganderättens okränkbarhet. För en utmärkt studie över utvecklingen av Suns idéer, se Shu-shin Tsui "The Influence of the Canton-Moscow Entente upon Sun Yat-sen's Political Philosophy", *The Chinese Social and Political Science Review*, Peiping, april, juli, oktober 1934.

tröttligt organiserings och masskampens stål i Kuomintangs form. Under de inledande stegen doldes den yttersta betydelsen av detta faktum delvis av massrörelsens spektakulära tillväxt. För varken kommunisternas taktik eller Kuomintangs krav skapade massrörelsen. Villkoren för dess uppgång fanns insprängda likt malm i klippan i den befintliga samhällsorganisationens struktur i Kina.

I de utlandsägda och kinesiska fabrikerna i Kanton, Shanghai, Hankow, Tientsin och andra städer levde och slet fabriksarbetare under förhållanden som bara kunde jämföras med de slavliknande villkor under vilka arbetare i England levde under den industriella revolutionens första tid. Män, kvinnor och barn slet, som de fortfarande gör, under 12, 14 och 16 timmar om dagen för löner som var så låga som åtta cent om dagen utan de mest elementära garantier för sin säkerhet eller den minsta tillstymmelse till mänsklig hygien. Ett uselt lärlingssystem gav småproducenter och affärsidkare tillgång till en uteslutande ström av barnarbetare som arbetade 18 till 20 timmar varje dag i utbyte mot en skål ris och en bräda att sova på. Från dessa arbetsförhållanden kunde arbetsgivare, speciellt de utländska med sin överlägsna teknik, pressa fram maximalt mervärde och mer än så ur en arbetares liv, som var billigt och ingen vet hur stor mortaliteten var i Kina.²³ Mot dessa förhållanden tog snart de kinesiska arbetarna, vars antal ökade i takt med industrins framväxt, till knölpåkarna.

Den organiserade arbetarrörelsen började ta form omedelbart efter det stora kriget. Strejker hade börjat genomföras redan före 4 maj-rörelsen 1919. Under denna tidsperiod genomförde mekanikerfacket den första stora strejken och 1922 entusiasmerade sjömännen i Hongkong hela landet genom att vinna en stor strejkseger över de brittiska imperialisterna och ett erkännande för sin fackförening och stora löneökningar.²⁴ Dessa strejker lade grunden för ett snabbt inflöde av arbetare till fackföreningarna. I maj 1922 möttes den första nationella fackföreningskongressen i Kanton under de segrande sjömännens ledning. Kongressen förenade delegater från 230 000 organiserade arbetare. Under trycket från denna nya och kraftiga styrka reviderade Sun Yat-sens regering i Kwangtung strafflagen och legaliserade facklig organisering och vägen öppnades för ytterligare tillväxt.²⁵

I centrala och norra Kina inleddes också kampen för högre löner och rätten att organisera sig och sluta avtal kollektivt. Den främsta av dessa strider fördes av arbetarna på järnvägen Peking-Hankow, som kulminerade i en massaker 7 februari 1923 i Chenchow, Honan. Wu Pei-fu, den styrande militaristen i Norra Kina, beordrade sina soldater att bryta upp en organisationskongress. Sextio arbetare mördades. Detta förtryck stoppade endast tillfälligt försöken från järnvägsarbetarna från att skapa en nationell organisation. Nästan på dagen ett år senare öppnade Järnvägsarbetarnas nationella kongress och en nationell kommitté bildades för att föra kamp för ”förbättringar i våra förhållanden och respekt för vår tro, utbildning för oss och våra barn, rätten att bilda enskilda fackföreningar, att smida solidaritet bland alla järnvägsarbetare”.²⁶

I Shanghai fanns i början av 1923 redan 40 000 arbetare organiserade i 24 fackföreningar. Stridsfronten breddades snabbt. Under 1918 registrerades 25 strejker som omfattade färre än 10 000 arbetare. Under 1922 var det 91 strejker med bortåt 150 000 arbetare i alla delar av

²³ För en undersökning av arbetarklassens förhållanden se ”Kuomintang vs. Labour”, *Five Years of Kuomintang Reaction*, Shanghai, 1932; se även bibliografen som återges i Lowe Chun-hwa, *Facing Labour Issues in China*, sid 189 ff.

²⁴ Jfr S. Wong and W. L., ”La Chine Ouvriere”, *La Correspondance Internationale*, den 26 september 1923.

²⁵ Lowe Chun-hwa, *Facing Labour Issues*, sid 40-26.

²⁶ ”Proclamation of the National Conference of Railway Workers, 14 februari, 1924”, övers. av L. Wieger, *Chine Moderne*, Siensien, Hopei, 1921-32, v. V, sid 263-64. För händelserna 1923, se Lo Chang-lung, *Massakern på Peking-Hankows järnvägsarbetare*, Peking, mars 1923 [kinesiska]. Lo, kommunist, organisatör och ledare för järnvägsarbetarna, fängslades 1933.

landet.²⁷ Rörelsen växte med häpnadsväckande snabbhet och militans. Första maj 1924 marscherade 100 000 arbetare genom Shanghais gator och dubbla antalet i Kanton. Samtida rapporter beskriver hur det i Wuchang, Hanyang och Hankow, trots hårda krigslagar, dök upp röda flaggor i arbetarklasskvarteren. Den traditionella förstamajparollen, åtta timmars arbetsdag, hänförde arbetare som just hade börjat drömma om att arbeta 14 istället för 16, 12 istället för 14, 10 istället för 12 timmar om dagen.

”Åtta timmar arbete, åtta timmar utbildning och rekreation, åtta timmar vila – hur rimligt detta program är!”, löd texten på dåtidens flygblad.

Under fyrtio år har arbetarklassen gjutit sitt blod för dess förverkligande. Tiden är mogen när proletärer inte är något annat än kanonmat för direktörerna. Kommer de inte att ge sig förutan en revolution? Då ska de få den!²⁸

”Minns idag arbetarkamrater, att ni är människor precis som direktörerna. Kräv att ni blir behandlade som människor. Organisera er! Antal ger styrka! Kamrater kommer att sträcka ut sin hand till er!” De marscherade genom gatorna och sjöng nya sånger: ”Arbete ska vara ett nöje, vår gåva till broderskapet. Vi ska kallas till det av frihetsklockorna. Ta varandra i hand och sjung – 'Länge leve arbetarna'”.²⁹

Det står klart att då Kuomintang hade omorganiserats 1924 höll de kinesiska proletärerna på att resa sig och organiserade sig själva till en rörelse som på ett slående sätt karaktäriserades av sin militans och sitt mod. Den skyddades även av en hälsosam anda av skepticism och misstänksamhet mot borgerliga ”allierade”, vilken dock skulle kvävas alltför tidigt av krav från den Kuomintang-kommunistiska alliansen. Första maj 1924 sade Sun Yat-sen till Kantons arbetare: ”Skillnaden mellan de kinesiska arbetarna och utländska arbetare ligger i det faktum att de senare endast är förtryckta av sina egna kapitalister och inte av de från andra länder ... De kinesiska arbetarna är ännu inte förtryckta av kinesiska kapitalister ... De är förtryckta av utländska kapitalister”.³⁰ Liknande uttalanden gjordes av en talare från Kuomintang vid den första kongressen för transportarbetare vid Stilla havet som hölls i Kanton månaden därpå. Om denna kongress skrev G Voitinskij, delegat för Komintern i Kina, som skulle komma att spela en stor roll i att knyta arbetarrörelsen till en borgerlig ledning:

De kinesiska järnvägsarbetarnas delegater, som rest illegalt tusentals kilometer för att delta på kongressen, med levande minnen av de blodiga händelserna under Peking-Hankow-strejken och skotten mot arbetare i maj detta år och även de javanesiska kamraterna, utgjorde vänstern under konferensen. De gav uttalandet från Kuomintangs ansvariga representanter, som uppmanade arbetarna att bilda en enhetsfront med bönderna och intellektuella men inte under proletariats ledning, ett kyligt och tvetydigt mottagande. De javanesiska kamraterna, som också hade erfarenheter av en stor och allvarlig järnvägsstrejk i maj förra året och som hade en stor vänsterflygel från Panmuslimska organisationen, Saraket Islam, anslöt sig till appellen för en enad antimilitaristisk front, men under ledning av de verkliga revolutionära organisationerna där det finns ett tillräckligt stor kommunistiskt inflytande.³¹

Voitinskij och hans vänner lärde snart de kinesiska arbetarna hur man tar emot Kuomintangs ansvariga representanter på ett korrekt sätt.

Även bönderna hade själva börjat utforma organisatoriska vapen. Den moderna kinesiska bonderörelsen hade bildats i Haifeng, i Kwangtungs östra floddistrikt, av Peng Pai, en av den

²⁷ Chen Ta, *Analysis of Strikes in China from 1918 to 1926*, Shanghai, odaterad sid 5.

²⁸ Wieger, *Chine Moderne*, v. V, sid 266.

²⁹ Ibid., sid 269-70.

³⁰ Shu-chin Tsui, ”Influence of the Canton-Moscow Entente”, sid 120.

³¹ G. Voitinsky, ”First Conference of Transport Workers of the Pacific”, *International Press Correspondence*, den 11 september 1924.

kinesiska revolutionens mest slående och heroiska figurer. Som son till en förmögen godsägare i Haifeng blev Peng Pai en skollärare i sin hemby. Han var en av de första kommunisterna och han försökte snart föra ut sina idéer till bönderna. Efter att han avskedats från sin skola för att 1921 ha arrangerat en 1 maj-demonstration med sina elever gick Peng ut på landsbygden för att väcka bönderna om behovet av att organisera sig. Historien om hans första misslyckanden, hans första framgångar och Haifengbondefackets första strider, har han själv lämnat efter sig i form av en värdefull bunt av personliga anteckningar och minnen.³² Till en början möttes han av misstroende och fientlighet av bönderna – var han inte son till en godsägare? – men till slut väckte Peng Pai några bondgrabbars fantasi. Genom att kombinera trolleri och en grammofon med tal om hur man vinner frihet från godsägarnas förtryck vann Peng och hans lilla grupp av unga kamrater till slut böndernas förtroende. Sedan det första bondeförbundet hade bildats växte det snabbt och fick nästan omedelbart sitt första elddop i form av ett angrepp från Chen Chiung-mings soldater.

När den väl hade bildats började organisationen således snabbt spridas till grann-distrikten och en stomme till ett provinsieellt bondeförbund upprättades före mitten av 1923. ”Det är inte sant”, löd ett av den nya organisationens manifest, ”att godsägarna jord införskaffades genom köp. Fäderna och farfäderna till dagens ägare tog det med våld från bönderna. Även om man antar att den köptes, så betalades den endast en gång medan godsägarna har tagit ut hyra årligen under hundratals och tusentals år. ... Markägarna tar hand om större delen av skörden utan att göra något arbete. Hur mycket pengar och svett har inte vi och våra bönders förfäder spilt på denna jord!”³³ Detta var enkla fraser. De beskrev en situation som bönderna hade lärt sig var oföränderlig och sanktionerades från Himlen. När bondeaktivisterna föreslog att detta kunde ändras av egen kraft – och visade att det kunde göras – var det som om deras värld hade förändrats. Himlen hade leenden till övers för såväl bönderna som godsägarna. Dessa idéer sipprade snabbt ut på landsbygden likt regn mot marken. De bar snabbt frukt. Bondestrider mot godsägarna och mot magistratens, polisens och soldaternas befästningar flerfaldigades över hela östra floddistriktet och tände liknande konflikter i västra och norra delarna av provinsen. Krav på sänkning av jordräntan gick nästan omedelbart över till krav på att avskaffa dem helt och hållet. Till och med under 1923 i Kaoyaodistriktet ”hade vissa av bondeaktivisterna modet att vägra betala arrende till godsägarna och de senare var tvungna att ta till armén och polisen för att driva in dem”³⁴. Hårda skämytslingar utkämpades. Bonderörelsen hade inletts. Vid tiden för Kuomintangens omorganisation 1924 var den på god väg.

För både arbetare och bönder tycktes Kuomintangens program, som kommunisterna förde ut i fabrikena och på landsbygden, ge en klar möjlighet till att förbättra förhållandena för deras liv genom kämpande organisationer. Naturligtvis gjorde de Kuomintangens fiender till sina egna fiender och det fanns många att bekämpa och övervinna innan Kuomintang kunde hävda ett det hade regeringsmakten, inte enbart i Kwangtungprovinsen, utan också i själva staden Kanton. Under sommaren 1924 utmanades Kuomintangens styre i Kanton av Köpmännens frivilliga [Merchants' Volunteers], som beväpnades och finansierades av briter och av Hongkongs och Kantons förmögna compradorer. De organiserades av Chen Lim-pak, främste comprador för Hongkong och Shanghais bankbolag, den främsta brittiska finansiella institutionen i Fjärran östern. Den 10 augusti beslagtogs Sun Yat-sen en båtlast vapen som var avsedd för Chen och förberedde, efter avsevärd tvekan och försening, sig för att slå ned de beväpnade styrkor som hotade hans styre.

³² Peng Pai, *Bonderörelsen i Haifeng*, Kanton, 1926; en delvis engelsk översättning återfinns under titeln ”Red Haifeng” i *International Literature*, nr 2-3, Moskva, 1932. Peng sköts, på order av Chiang Kai-shek, i augusti 1929.

³³ *Ibid.*

³⁴ Chang, *Farmers' Movement in Kwangtung*, sid 2.

Den 26 augusti överlämnade den brittiska generalkonsuln ett ultimatum som hotade med ett brittiskt flottingripande om Köpmännens frivilliga attackerades. Sun protesterade hos Storbritanniens labourpremiärminister Ramsay MacDonald, vars tystnad bevisade att de löften som Labourpartiet hade avgivit inte innebar några förändringar av den brittiska imperialistiska politiken. Sun skickade även ett telegram till Nationernas Förbund, men denna världsfredsinstitution ansåg inte riktigt att detta berörde dem och höll även den tyst. I oktober slog en styrka bestående av Whampoakadetter, arbetarbataljoner och bondegarden slutligen till mot Köpmännens frivilliga och besegrade och avväpnade dem efter en kort men hård strid. De brittiska flodkanonbåtarna verkställde inte sina hot.³⁵

Fyra månader senare, i februari 1925, hotades Kanton av Chen Chiung-ming, Sun Yat-sens tidigare militära allierade, som fortfarande hade militär kontroll över stora delar av provinsen. Kuomintangs styrkor förde striden till hans egna styrkefästen vid Östra floden. Chen Chiung-ming stod hjälplös inför aktiviteterna bland Haifengs, Lufens, Huiyangs och Wuhuas bönder, som demoraliserade hans försvar genom att angripa hans bakre linjer och skar av hans kommunikationslinjer och tog hans förråd. Bönder från Tungwan, Siapen och granndistrikt stred sida vid sida med Kuomintangs trupper och fungerade även som guider, spioner och trängkårar. Mot denna offensiv, som tycktes gå emot honom från alla sidor på hans eget territorium, stod Cheng maktlös. Han tvingades retirera och ge upp sin plan på att angripa Kanton.³⁶

Första maj 1925 bevittnade Kanton en imponerande uppvisning av arbetar- och bonderörelsernas fenomenala utveckling när den andra Nationella arbetarkongressen och bondeorganisationernas första Provinsiella församlingen samlades samtidigt. Arbetarkongressen samlade 230 delegater som representerade 570 000 organiserade arbetare i alla Kinas största städer.³⁷ Bondeorganisationerna var fortfarande begränsade till 22 *hsien* (pinyin: *xian*, län/härad) i Kwangtung, men det fanns inte desto mindre 117 delegater som representerade 180 000 bondeaktivister.³⁸ Arbetar- och bondelegater, åtföljda av tusentals kantonesiska arbetare och bönder som strömmade in från den omgivande landsbygden, paraderade tillsammans genom stadens flaggprydda gator i den första gigantiska demonstration av arbetar- och bondesolidaritet som någonsin har uppvisats i Kinas historia. Med hårda händer och bruna i ansiktet marscherade de till samlingssalarna i olika skolor i Kanton som öppnades upp för dem under deras tio dagar långa sammanträden. Studenter och politiska arbetare talade på deras möten. De hörde för första gången om de nya mekaniska redskap vars användning lovade att underlätta deras slit. De vandrade genom klassrum och bibliotek. De fick sin första bländande glimt av den värld som sekler av arbete och svett obevekligt hade förvägrat dem.

Några få veckor senare genljöd Kantons gator återigen av gevärs- och maskingevärseld. Kanton stod fortfarande under militär kontroll av Yunnan-generalerna Yang Hsi-min och Liu Chen-han, som i likhet med många andra hoppades på att själva dra nytta av samarbetet med Kuomintang. Men klyftan mellan dem och massrörelsen var alltför stor för att överbrygga. Återigen stred Whampoakadetterna och beväpnade arbetare sida vid sida. Resultatet var givet på förhand. Yunnan-trupperna blev demoraliserade och skingrade och generalerna fördrivna från staden. Bönder i västra flodens distrikt slutförde arbetet genom att skära av de retirerande

³⁵ "Manifesto of Sun Yat-sen, 1 september, 1924", Wieger, *Chine Moderne*, v. V, sid 230 ; Wang Ching-wei, *China and the Nations*, sid 111-12; *International Press Correspondence*, den 11 och den 18 september samt 2 oktober 1924; *North China Herald*, Shanghai, den 6 september 1924.

³⁶ Chang, *Farmers' Movement in Kwangtung*, sid 31.

³⁷ Lowe Chun-hwa, *Facing Labour Issues*, sid 36; Hua Kang anger 281 delegater, 166 fackföreningar, 540,000 arbetare. — *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kap. IV, sektion 1.

³⁸ Chang, *Farmers' Movement in Kwangtung*, sid 8.

resterna och avlägsnade dem från scenen efter en kort men hård strid i Kiangtun.³⁹ Under tiden hördes en ny dånande röst från Shanghai. Massrörelsens högvatten höll på att välla in.

Shanghais arbetare hade inlett sin kampanj mot de slavvillkor som fanns, speciellt i bomulls-spinnerierna. Under de första månaderna av 1925 genomfördes en rad hammarslagsliknande strejker för löneökningar och mot förmännens brutalitet, speciellt i de japanska fabrikerna. Nedskjutningen av strejkande arbetare i Tsingtao och en japansk förmans mord på en kinesisk arbetare Shanghai medförde att en massiv förbittring fördes upp till ytan. Det vibrerade på demonstrationens väg längs Shanghais gator när studenter och arbetare deltog i en protest-demonstration. Flera greps och demonstranterna marscherade till polisstationen för att kräva att deras kamrater skulle släppas fria. En panikslagen brittisk officerare ropade ut order om att ge eld. Studenter föll vridande sina kroppar till marken. Tolv dog. Det var eftermiddagen den 30 maj.

Effekten blev snabb, tumultartad, elektrisk, Shanghai, det stora imperialistiska fästet med sina utländska banker och kvarnar, paralyserades av en generalstrejk som även omfattade kinesiskt tjänstefolk i utlänningars hem. Likt en jätte som vaknar reste sig den till synes tröga kinesiska massan av arbetare med ett dån som satte skräck i företagare, utländska såväl som kinesiska, och fortsatte över haven för att skaka de imperialistiska regeringarna. Arroganta utlänningar, som under årtionden varit vana att betrakta kinesiska arbetare som smutsiga, fogliga och nödvändiga lastdjur, bleknade när denna oigenkännliga massa reste sig och hytte med sin mäktiga näve framför deras ansikten. Arbetsnedläggelsen var så totalt att ”det var svårt för utlänningar att göra något än att tjänstgöra i de lokala försvarsenheterna”.⁴⁰

Upproret var landsomfattande. Ofullständiga uppgifter som har samlats in av en arbetsmarknadsutredare räknade till 135 strejker direkt orsakade av skotten den 30 maj, med deltagande av nära 400 000 arbetare från Kanton och Hongkong i söder till Peking i norr.⁴¹ Massakern den 30 maj i Shanghai följdes snart av skottlossning i Hankow och Kanton. I Hankow öppnade en grupp brittiska sjömän den 11 juni eld mot en arbetardemonstration där åtta dog och tolv skadades.⁴² I Kanton gick den 18 juni kinesiska sjömän som var anställda av brittiska rederier ut i strejk och tre dagar senare anslöt sig praktiskt taget alla kinesiska arbetare som var anställda av utländska firmor i Hongkong och Shameen, koncessionsområdet i Hongkong för utländska företag till strejken. Den 23 juni demonstrerade studenter, arbetare, och militärkadetter på Kantons gator. När de passerade Shakeebbron öppnade brittiska och franska kulsprutesoldater eld från flodens koncessionssida mot demonstranterna. 52 studenter och arbetare dödades och 117 skadades.*

En bojkott av brittiska varor och en generalstrejk utropades omedelbart. Hongkong, den brittiska imperialismens fästning i Kina, var hjälplös. Inte ett hjul rullade. Inte en enda bal förflyttades. Inget skepp lättade ankar. Fler än 100 000 arbetare i Hongkong vidtog en aktion utan motstycke, att evakuera staden och flytta *en masse* till Kanton. Strejken, som gjorde att

³⁹ *Ibid*, sid 32.

⁴⁰ *China Weekly Review*, Shanghai, den 13 juni, 1925.

⁴¹ Chen Ta, *Analysis of Strikes*, sid 27. Chen noterade för 1925 det som inträffade som en fullständig strejk som omfattade totalt 784 821 arbetare där antalet för ungefär en tredjedel av strejkerna inte var noterade, vilket gav vid handen det troliga antalet strejkande till omkring 1 000 000 arbetare.

⁴² H. O. Chapman, *The Chinese Revolution*, 1926-27, London, 1928, sid 14-15.

* Utlänningarna hävdade som rättfärdigande att de blev beskjutna först. De hade svårt bevisa detta. Den del av demonstrationen som passerade bron när skottlossningen inleddes bestod i sin helhet av studenter och arbetare som marscherade obehäpnade. Och faktum kvarstår att endast två utlänningar dödades under händelsen, medan 52 kineser dödades av den mördande kulspruteelden som svepte fram längs med bron.

alla utländska affärs- och industriaktiviteter abrupt stoppades, drev ut 250 000 arbetare ur de största handels- och industriföretagen i Hongkong och Shameen.⁴³

I Kanton rensade arbetarna ut spel- och opiumhålorna och förvandlade dem till de strejkandes sovsalar och restauranger. En armé på 2 000 strejkvakter rekryterades bland de strejkande och en ogenomtränglig mur upprättades runt Hongkong och Shameen. Rörelsen organiserades på ett utmärkt sätt. En representant per femtio strejkande utsågs till en strejkkonferens som i sin tur nominerade tretton personer som fungerade som en exekutivkommitté. Under denna arbetarklassorganisations regi etablerades det första embryot till en sovjet i Kina, där ett sjukhus och 17 skolor för manliga och kvinnliga arbetare och för deras barn inrättades. Speciella kommittéer hanterade pengar och bidrag, utauktioneringen av konfiskerade varor och registreringen av allt detta. En strejksdomstol inrättades där brott mot bojkotten eller andra som stört den allmänna ordningen åtalades.⁴⁴

Polisiära och rättsliga funktioner decentraliserades till strejkvakterna som utförde dessa uppgifter med karaktäristisk proletär vaksamhet. Strejksvaktsskedjan var hård som en cylinder. ”Bojkotten mot brittiska varor i Kanton”, skrev utländska observatörer,

kontrolleras av en strejkkommitté som opererar genom strejkvakter vars arbete är att förhindra överträdelser. ... Varhelst det finns en landsväg för transport av varor i Kwangtung finns strejksvaktsskedjan redo att undersöka last, öppna paket, undersöka individer. ... Utlänningar såväl som kineser underkastas undersökning. ... De strejkandes regel är att inga varor, inte ens livsmedel, får tas till eller från Shameen. ... Om bojkotten bryts ställs den skyldiga personen inför de strejkandes domstol för att straffas. ... Bojkotten är total. ... (Det) måste anses vara ett krig mot Hongkong och Storbritannien och strejkvakterna är soldaterna i det kriget. Det finns ingen annan möjlig tolkning av den fullständiga och hänsynslöshet varmed den genomförs.⁴⁵

Uppgiften att kontrollera alla kommunikationslinjer längs Kwangtungs kustlinje och alla hamnar genomfördes i samarbete med bondeföreningar. Strejkvakter med bönder patrullerade kusten vid Shantou, Haifeng, Pingshang och andra punkter för att göra blockaden total.⁴⁶

Shameen med dess isolerade lilla koloni av bittra, rasande och hämndlystna utlänningar skars av från all kontakt med resten av Kanton. Strejksvaktsskedjor vaktade noggrant alla in- och utfarter till kolonin. Endast enstaka skepp kom från Hongkong, för det mesta krigsskepp eller brittiska skepp som bemannats av frivilliga utländska besättningar, och förde in det allra nödvändigaste. Brittiska undersåtar i andra städer drabbades av samma öde. ”Mer mat måste komma från Hongkong – vi har ingen färsk mjölk. Klubben är tom, tjänarna borta”, rapporterade en britt bosatt i Swatow klagande till *North China Daily News*.⁴⁷

De strejkande njöt av spektaklet när de högdragna utlänningarna lagade sin egen mat och tvättade. Under strejkförhållandena var sophämtningen uppenbarligen inte vad den varit, för de strejkande ändrade det kinesiska namnet på Hongkong från Shiang Kong (den väldoftande hamnen) till Tzo Kong (den stinkande hamnen) och när strejken och bojkotten ströp den rika brittiska kolonin började de kalla den Sze Kong (den döda hamnen).⁴⁸

⁴³ Chen Ta, *Analysis of Strikes*, sid 28.

⁴⁴ Deng Cheng-tshah, *Allmän översikt över Hongkong-strejken*, Kanton, augusti 1926 [kinesiska]. Deng var en av organisatörerna och ledarna för generalstrejken. Han sköts, på Chiang Kai-sheks order, sommaren 1933. Lo Tung-hsien, en av hans främsta löjtnanter, sköts på order av Chiang Kai-shek i augusti 1933.

⁴⁵ *China Year Book*, 1926, sid 969-70.

⁴⁶ Chang, *Farmers' Movement in Kwangtung*, sid 38.

⁴⁷ *China Year Book*, 1926, sid 960.

⁴⁸ Deng Cheng-tshah, *Översikt över Hongkong-strejken*.

”Ett angrepp har genomförts mot oss, som representanter för den existerande civilisationens standard, av oordningens och anarkins ombud!”, utropade Hongkongs guvernör.⁴⁹ ”Oordning och anarki” kostade civilisationens fanbärare dagligen omkring 250 000 pund eller två miljoner dollar i kinesisk valuta.⁵⁰ ”Antalet brittiska fraktbåtar som anlände till Kantons hamn ... från augusti till december 1924 varierade mellan 240 och 160 per månad”, rapporterade en tjänstman hos Brittiska handelskammaren. ”Under motsvarande period 1925 varierade antalet mellan 27 och 2”.⁵¹ Krav på väpnat ingripande till försvar av ”civilisationen” ropades ut högt från Hongkongs övergivna hustak. ”Ansvariga brittiska och kinesiska boende i Hongkong är övertygade om att ett ingripande från den brittiska regeringen och lokala aktioner är nödvändigt. ...” Annars ”är det hopplöst att förvänta sig att de rödas motståndare i Kanton ska lyckas utan brittisk hjälp”. Ett snabbt militärt ingripande, hävdades det, skulle ”lätt placera alternativa och vänskapligt inställda myndigheter vid makten i Kanton”.⁵²

Men Whitehall, som såg klokare på saken än de överhettade och hysteriska gentlemännen i Hongkong och andra hamnar, insåg att ”alternativa och vänskapligt inställda kineser” gick att vinna utan ett direkt ingripande av den brittiska armén. Det fanns knappast någon militarist eller banditledare i Kwangtungprovinsen som under denna period inte fick några brittiska pengar och som i gengäld inte anföll strejkvakterna eller organiserade militärt motstånd mot Kanton-regimen.

Men strejken och bojkotten fortsatte obruten. Genom massrörelsens styrka kunde Kuomintang stärka sin makt och i slutet av juni samla en nationell regering. I september kunde Kuomintang trupper slutligen, med stöd från bondeföreningar på båda sidor av stridslinjen, köra ut Chen Chiung-ming från Östra flod-distrikten, trots det stora ekonomiska och materiella stöd han fick från Hongkong.⁵³ Under 1925 års sista månader rensades södra Kwangtung från de sista fientliga militaristiska elementen. Kuomintang var ensamt kvar i Kwangtung.

Sålunda hade en mäktig massrörelse på mindre än två år lyft Kuomintang från djup politisk sterilitet och maktlöshet till en maktställning och prestige som gjorde att det kunde utmana alla de krafter som i stod vägen för dess överhöghet. Efter att ha enat Kwangtung kunde det blicka norrut mot det breda spektrum av fiender i centrala och norra Kina som såg på dess växande styrka med ohöljd bävan. Allt detta hade Kuomintang uppnått enbart tack vare arbetarnas och böndernas massrörelse och massrörelsen kunde utveckla sin makt och sammanhållning endast genom de kinesiska kommunisternas företagsamhet och initiativ. Ett mäktigt vapen hade nu smitts. Hur det skulle skötas och vem som skulle sköta det, var de frågor som nu ställdes på dagordningen. Massrörelsen hade väckt upp alla skikt i det kinesiska samhället till aktivitet. Klasserna omgrupperade sig snabbt till nya grupperingar. Klasskampens hårda realiteter tvingade sig fram på sin väg ut till den öppna arenan.

⁴⁹ *China Year Book*, 1926, sid 977.

⁵⁰ Chen Ta, *Analysis of Strikes*, sid 35.

⁵¹ Citerad av Lowe Chun-hwa, *Facing Labour Issues*, sid 44; se även *Administrative Reports of the Hong Kong Government*, 1925

⁵² *China Year Book*, 1926, sid 974-75.

⁵³ ”Hongkong-regeringen skickade öppet 3 000 000 patroner till Swatow och Hongkong- köpmännen skickade ytterligare 1 000 000 till Chen Chiung-ming.” — Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel IV, sektion 3.

IV. Kanton: Vem ska ha makten?

Sun Yat-sen brukade gilla att säga att det varken fanns rika eller fattiga i Kina – enbart fattiga och mindre fattiga. Om han hade levt lite längre (han dog i mars 1925) skulle han ha sett vad som sker när de ”fattigas” önskan att bli ”mindre fattiga” kolliderar med de ”mindre fattigas” ambitioner att bli rikare. Han skulle ha sett hur, med en logik så obeveklig som tiden själv, den så kallade ”antiimperialistiska enhetsfronten” inom Kuomintang löste upp sig själv till oförenliga delar, de otroligt fattiga mot en handfull av komfortabelt ”mindre fattiga”. Han skulle ha sett en massiv uppvisning av ett socialt faktum som han dog utan att ha upptäckt – klasskampen. För i och med att massrörelsen stadigt ökade till högre nivåer, växte i omfång och intensitet, drevs alla de klassfrågor den väckte fram till förgrunden. Arbetaren kunde inte längre förväntas göra en formell distinktion mellan de kinesiska arbetsgivarna och utlänningarna. Ej heller kunde bonden förväntas vara tillfreds med magra löften eller att avhålla sig från att agera i sitt eget intresse. Arbetsgivarna och jordägarna gick snabbt till motoffensiv mot arbetarna som snart överskridit sina gränser.

Naturligtvis föredrog den kinesiska borgarklassen att kompromissa med utlänningarna om delning av bytet framför det alternativ som den växande massrörelsen tycktes antyda. Detta gällde den härskande klassen i sin helhet. Detta innebar inte att den skulle reagera enhetligt. Hela den sociala processen utvecklades alltför snabbt, den normala sociala jämvikten skakades alltför djupt genom massornas ingripande. Klassernas politiska utkristallisering skedde samtidigt med kampens utveckling. Den kinesiska borgarklassen genomgick själv förändringar och inom denna klass fanns inte på långa vägar någon enighet. I slutändan skulle den grundläggande intressegemenskapen mellan den härskande kinesiska klassens olika delar piska samman den i en gemensam front mot de exploaterades hot, för den nationella revolutionens grundläggande mål var ur deras synvinkel att upprätta en ny, starkare borgerlig makt, stabilare och lättare att kontrollera än någon av krigsherrarnas regimer och förmögen att kräva bättre villkor från imperialisterna som höll i maktens verkliga tyglar. Men på grundval av skilda omedelbara intressen och olika politiska uppfattningar av allt från konservativa till radikala inom borgarklassens led, inleddes 1925 motoffensiven mot massrörelsen längs olika och ibland motstridiga vägar.

Compradorerna, det utländska kapitalets mäklare, representerade en mäktig del av borgarklassen vars intressen var sammanflätade med imperialisterna, och dessa kolliderade direkt med sina rivalers nationalistiska mål, vilka drömde om att konkurrera med imperialisterna inom industri och handel. Denna del av befolkningen bekämpade redan från början den nya nationalismen med hjälp av de gamla militaristerna och fungerade som den kanal genom vilken imperialisterna stödde det militära försvaret av status quo. I vissa fall, som i Kanton 1924, organiserade de sina egna stridande avdelningar och utmanade direkt Sun Yat-sens regering. Men i allmänhet utgjorde den gamla militaristkasten, som var baserad på landsbygdens godsägare och compradorerna i städerna, detta motstånds främsta instrument.

De politiska representanterna för denna del av borgarklassen var de äldsta, de mest korrupta och konservativa och därför det gamla Kuomintangs mest kortsynta högerelement som för länge sedan blivit krigsherrarnas kontorister och bihang. De förkastade redan från början Sun Yat-sens nya tredelade politik, allians med Sovjetunionen, samarbete med kommunisterna och mobilisering av massorna. När partiets första kongress 1924 antog denna kurs förkastade de den och organiserade omedelbart en opposition med det uttalade syftet att rädda Kuomintang från det fördärv som de ansåg hotade partiet. De ansåg att vägen för att på ett effektivt sätt kompromissa med de utländska makterna blockerades oåterkalleligt.

”Sedan kommunisterna släppts in i Kuomintang”, löd ett av deras manifest, ”syftar deras propaganda om att störta Storbritanniens, Frankrikes, USA:s och Japans imperialister till att

förstöra Kuomintangs internationella goodwill; ... Deras avsikt är att utplåna Kuomintang”.¹ Olika organisationer för att ”rädda partiet” uppstod. Deras medlemmar anslöt sig till de reaktionära militaristernas reaktionära följn i Norra Kina och Manchuriet. De ilade mellan Peking, Tientsin, Shanghai och Hongkong där de organiserade, propagerade, intrigerade och konspirerade. Efter Sun Yat-sens död förde snabbt fram parollen om att rädda Sun Yat-semismens renhet från epigonernas ”bolsjevism” och en av deras största grupperingar tog namnet ”Sun Yat-sen-sällskapet”. I november 1925 samlades de för en konferens i Västra bergen, precis utanför Peking och från detta möte tog de namnet som de senare blev kända under – Västra bergens konferensgrupp. De ansåg sig själva vara beskyddare av kompromisspolitiken med de imperialistiska makterna. I praktiken var deras syfte att bereda vägen för en sådan kompromiss när den dagen kom då den skulle bli mer gynnsam.

För sin del skakades utlänningarna i grunden av massrörelsens effekter. Tecken på deras vilja att samarbeta med den kinesiska borgarklassen på basis av en kompromiss visade sig snabbt. Till en början tycktes de tro att fribrytarmetoderna från opiumkriget och boxarupprorets dagar skulle räcka till. Men de mer intelligenta bland dem insåg snart, med inte en så liten chock, att tiderna förändrats. Det brittiska hotet att använda maktmedel för att stödja köpmännens frivilliga i Kanton förhindrade inte att dessa reaktionära styrkor krossades några månader senare. Den imperialistiska kulspruteeldens smatter året därpå i Shanghai, Tsingtao, Hankow och Kanton skrämde inte alls kineserna utan blottlade endast den jordmån där revoltens groddar tycktes trivas. Utländska kulor som såts i kinesisk jord väckte tiotusentals nya revolutionära rekryter till liv. Utan att överge sin brutala politik försökte stormakterna finna kompletterande vägar genom att ge aktivt stöd till alla möjliga sorters antinationalistiska styrkor. Vi har redan sett hur Hongkong öppet stödde Chen Chiung-ming med ammunition och kontanter under Östra flodkriget 1925. Olyckligtvis för dem gav general Cheng ingen utdelning. När Feng Yu-hsiangs pronationalistiska Kuominchun (”Folkets armé”) i slutet av 1925 inledde en offensiv i norr mot den manchuriska krigsherren Chang Tso-lin, fick försvaret stöd av japanska vapen och pengar. När Kuo Sung-lins, en av Changs underordnade, revolt gjorde hans position nästan ohållbar slängdes japanska styrkor in i bräsch² och krossade anti-Changoffensiven och gjorde under en tid slut på den fortsatta tillväxten av nationalistiska tendenser i Nordkina.

Vädjanden om solidaritet mellan utlänningar och kinesiska exploatörer började höras. ”Efter många år av vänskapligt samarbete med er vet vi att ni inte sympatiserar med upprorsmakarna och de strejkande”, sade den ärkeimperialistiska *North China Daily News* till Shanghais förmögna män vid höjdpunkten för generalstrejken i Shanghai. Den uppmanade dem att visa att de ”inte hade något att göra med anarkins och ruinens värdelösa arbetare. ... Hur länge detta hot mot er fred, er välfärd och er säkerhet kommer att vara beror till stor del på er. ...”³ Utlänningarna skyndade sig att visa att de var beredda att diskutera konkreta kompromisser som var utformade så att de stödde deras nickedocka i pekingregeringen mot det nationalistiska hotet. Sedan länge ej fullföljda uppgörelser som antagits under Washingtonkonferensen 1922 för att ta upp frågorna om kinesiska tullrättigheter och extraterritorialitet, togs helt plötsligt upp. I oktober 1925 öppnades en speciell tullkonferens i Peking vilken avslutades med löfte om tullautonomi för Kina senast 1 januari 1929. Vid årets slut bildades en internationell kommission om extraterritorialitet för att medverka till att skapa lagstiftande och rättsliga reformer som, i enlighet med Washingtonresolutionens villkor, ”skulle garantera att stormakterna, antingen gradvis eller på annat sätt, övergav sina respektive extraterritoriella rättigheter”. I början på 1926 skickade Storbritannien ut en speciell kommission för att besluta

¹ Citerat av Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kap IV, sektion 1

² Chapman, *Chinese Revolution*, sid 210

³ *North China Herald*, 6 juni 1925

om hur den brittiska delen av Boxarskadeståndsfonden skulle delas upp. På så sätt drog stormakterna i flera trådar och frestade den kinesiska borgarklassen med hopp och löften.

De fann ett ökande gensvar. Den växande strejkvågen hade inte varit begränsad till enbart utländska företag. Till och med kinesiska "liberaler" av det slag som var villiga att medge att arbetarrörelsen hade "skapat ett nationellt socialt medvetande som är väsentlig under uppbygget av en ny och kraftfull republik" såg med olust på rörelsens "dåraktiga överdrifter, såsom den snabba ökningen av strejker i Kinas industrier".⁴ Att arbetarrörelsen var användbar erkändes motvilligt. Hade den inte redan tvingat fram löftet om försonande kompromisser från utlänningarna? Men känslan växte icke desto mindre att "det är en sak att utnyttja arbetarna ... men en helt annan att låta dem försöka klara av mer än de kan hantera". Det var bra att dra "nytta av en stark organiserad arbetskraft" – "men allt för mycket av det goda är oftast skadligt".⁵

Det fanns anledning att glädjas när arbetarna riktade tunga slag mot de utländska kapitalisternas fästen. Det var en helt annan sak när arbetarna, trots Sun Yat-sen, misslyckades med att göra den önskvärda åtskillnaden mellan utländska och kinesiska företagare. Denna beklagliga brist på urskillning fick snart den kinesiska fabriksägaren att inse att han i stort sett satt i samma båt som den utländske konkurrenten. Varje framsteg för arbetarrörelsen gjorde detta allt klarare. Dessutom var de band som knöt de svaga kinesiska industriägarna till utlänningarna alltför smärtsamt uppenbara. I Shanghai, landets främsta industricentrum, var kinesiska fabriker till och med beroende av utländska kraftverk för att få elektricitet. Under generalstrejken som följde på händelserna 30 maj 1925 slog utlänningarna tillbaka genom att stänga av strömmen och stanna alla hjul i kinesiskägda fabriker. Detta fick ner alla herrar inom den kinesiska handelskammaren på knäna. De skockades kring utlänningarnas rådskommare med drastiska förändringar av de svepande ekonomiska och politiska krav som de strejkande arbetarna lagt fram. Snabbt lade de grunden till ett samförstånd mellan dem och utlänningarna. Deras egna profiler var beroende av en sådan kompromiss. De ströp flödet av pengar som kom in till stöd för de strejkande. Gradvis bröts strejken ner. I slutet av sommaren och i samarbete med kolonins utländska myndigheter och med full sanktion och stöd från den kinesiska handelskammaren gjorde Fengtien-militärerna, som tagit kontrollen över Shanghai, råder och stängde Shanghais Allmänna fackförbund och stängde bortåt 120 arbetarklubbar och andra organisationer. Strejkvågen i Shanghai kvävdes temporärt och förblev så under vintermånaderna 1925-26.

Under denna period blev flirten mellan förmögna utländska och kinesiska män allt djärvare. Det var inga svårigheter med förberedelserna. Båda sidor organiserade sina egna antikommunistiska förbund, publicerade våldsamt antikommunistisk propaganda och slog sig för bröstet på offentliga plattformar. "Jag väddar till er att rädda det för Kina så ovärderliga arvet från sin antika civilisation!" ropade en brittisk Mr. Jones.⁶ Denna adels hängivenhet för Kinas historiska arv var verkligen rörande.

Styrelseordföranden räknade ut deras minskande inkomster och sa till sina aktieägare: "Man får hoppas att myndigheterna i framtiden kommer att vidta drastiska steg för att stävja professionella agitatorers aktiviteter".⁷ Vad de menade med "drastiska steg" visades på eftermiddagen 18 mars 1926 i Peking, när regeringschefen Tuan Chi-juis trupper öppnade eld mot en studentdemonstration och dödade mängder av pojkar och flickor som protesterade mot

⁴ Chen Ta, "Labour's Part in the New Nationalism", *China Weekly Review*, 6 mars 1926

⁵ Samuel H. Chang, "An Analysis of Canton Bolshevism", *China Weekly Review*, 20 mars och 3 april 1926.

⁶ *North China Herald*, 20 mars 1926.

⁷ Ibid.

Tuans villighet att underordna sig ett utländskt ultimatum som rörde demilitariseringen av Tientsins hamn.⁸ Massakern utgjorde bakgrund till en ovanlig scen i Shanghai.

Den kvällen satte sig utlänningarnas stadsfullmäktige att dinera med stöttepelarna för Shanghais kinesiska borgerliga samfund i Majestätiska hotellet. Händelsen kallades ”ytterligare en milstolpe i Shanghais historia”. Det var ”första gången i denna kommuns historia som en sådan sammankomst genomförts”.⁹ Det var verkligen en ovan roll för dessa arroganta utlänningar som var vana att skicka kineser av alla klasser till sina klubbars bakdörrar. För de närvarande kineserna – bankirer, mäklare, handelsmän och tjänstemän – var barbarernas smidiga smicker glans till deras fåfänga. ”Vi, era värdar”, sade den amerikanska ordföranden och talade för sina brittiska och japanska kollegor, ”räknar oss som lyckosamma som har lyckats samla så distingerade kinesiska gentlemän. ... Vi har med oss en representativ samling av de män som formar och vägleder den enorma och underbara kraft som är känd som folkopinionen”.¹⁰

Talaren, Sterling Fessenden, gick rakt på sak. Myndigheterna såg trubbel i framtiden och det var nödvändigt ”att vidta motåtgärder”. Man måste kanske ta till våld, men denna metod hade sina nackdelar. Dess användande skulle kunna ”snabbt leda fram till en extremt allvarlig internationell situation. Detta har hänt tidigare”. Medlingsförsök ”skulle troligen sluta i misslyckande”. Det verkar som om Shanghais arbetare var lättlurade offer för en ”tredje part” som lurade dem från säkerheten i deras fabriker. Varför inte då dra nytta av den ”kinesiska arbetarklassens extrema godtrogenhet ... varför inte dra nytta av den – för deras nytta och vår? Varför inte etablera en annan sorts ledning från den de redan blivit van vid – en ledning de skulle kunna följa åtminstone lika lätt som någon annan? ... Den behöver, föreslår jag, män som dem vi har med oss här i kväll ...”

”Vi är fullt medvetna om den ytterst spända situationen”, svarade Yu Ya-ching, bankir och comprador, ”... Det är ingen överdrift att säga att det kan ske en självantändning vid minsta provokation och denna kan snabbt leda till en värre storbrand än förra året. För våra respektive och gemensamma intressen måste vi på alla sätt förhindra detta”. Det var ont om tid och det var farligt att bara låta det ha sin gång. ”Det är av yttersta vikt för oss, genom en kombination av lokala initiativ och samordnat handlande på nationell och internationell skala, försöka få till en tillfredsställande överenskommelse på våra olösta problem.” Fred var önskvärd, sa Yu rakt ut, ”men ärligt talat bryr vi oss inte om att få den till varje pris”. Utlänningarna var tvungna att ge ett visst erkännande åt principen om ”rasjämlighet” och ”suveräna rättigheter”. Mer specifikt för ögonblicket var de tvungna att ge den kinesiska borgarklassen inflytande över Shanghais administration.

Tre veckor senare godkände de utländska skattebetalarnas årliga möte för första gången tre kinesiska medlemmar i Shanghais stadsfullmäktige skulle delta. Det var en bra affär.

Den ”Majestätiska” middagen utgjorde en slående klar symbol på den kinesiska borgarklassens grundläggande inställning gentemot imperialisterna. De satte uppriktigt sagt ett pris – och till råga på allt ett blygsamt sådant – och när detta pris betalades fortsatte de öppet att gemensamt organisera motståndet mot arbetarrörelsen. De ställde medvetet upp sina gemensamma styrkor och blev all medvetnare, alertare och överlagda i alla sina utspel. Deras inflytande begränsades på intet sätt till Shanghai och till norr, utan nådde in i nationalist-rörelsens själva hjärta, själva Kanton.

⁸ För the Taku-ultimatumet, se *China Year Book*, 1926, sid 1031-32 ; för en målande beskrivning av massakern, se Oskar Erdberg, ”March Eighteenth”, i *Tales of Modern China*, Moscow, 1932.

⁹ *China Weekly Review*, 27 mars 1926.

¹⁰ *North China Herald*, 20 mars 1926.

Dessa enfaldiga män med pengar, kinesiska såväl som utländska, var benägna att inte se något annat än rött närhelst de såg i riktning mot Kanton. Andra började mer akut bli medvetna att verkligheten var helt annorlunda. Utlänningarna var tvungna att lära sig en hel del under de jäktiga månaderna och de skarpaste bland dem lärde sig snabbt. De var tvungna att förstå att lösningen inte låg i att använda våld för egen del utan i klasskillnaderna inom rörelsen som tycktes hota deras intressen. ”Det allvarligaste misstaget utlänningarna gjorde”, skrev en av dem, ”var att under 1925 lägga tonvikten på kommunismen som orsaken till alla problem Så länge antikommunismen på något sätt identifierades med att vara för utlänningarna fanns det lite hopp om att de bättre elementen bland kineserna verkligen skulle motsätta sig kommunisterna”.¹¹ De kinesiska politiker och de övriga med vilka de snabbt knöt nya kontakter var tvungna att lära sina mer trögtänkta kollegor att Kanton var långt ifrån en enda nyans, utan i själva verket återspeglade alla färger i klasspektret. Spektrumet var tvunget att brytas ner med yttersta omsorg om man skulle kunna tränga ut de röda från scenen.

Ty i Kanton, som var närmast massrörelsen, glödde och växte klassmotsättningarna. Kuomintang's gamla garde, ”högern”, hade brutit sig loss då de ansåg att samarbete med kommunisterna skulle förhindra en kompromiss med stormakterna. Men i Kanton såg den så kallade ”vänstern”, de som vågade använda farliga vapen, tvärtom att massrörelsen skulle ge dem en mäktig hävstång under förhandlingarna med imperialisterna. I kommunisterna fann de färdiga instrument för denna politik. Resultatet hade blivit en organisering av massorna i stor skala och konsolidering och stärkandet av Kuomintang's regim i Kwangtung. Men denna rörelses uppgång förde på ett skarpt sätt upp frågan om ledningen på dagordningen. Det var nödvändigt att säkerställa att denna massrörelse kunde ställas under borgarklassens kontroll. Tack vare kommunisternas eftergiftspolitik åstadkoms detta på ett oblodigt sätt. För att följa denna process när det faktiskt hände behöver vi endast kasta oss in i den labyrint av intriger och konfrontationen av enskilda viljor som det politiska livet i Kanton bestod av, och hitta och följa en enda tråd, Chiang Kai-sheks karriär.

Chiang Kai-shek är ytterligare en av dessa historiska personligheter som stiger fram ur en klass för att leda den på grund av att deras personliga ambitioner, bakgrund och historia passar att tjäna deras klass' behov vid ett givet historiskt tillfälle. Det Engels kallade ”den oändliga mängden av tillfälligheter”, det som vi kallar lyckträff på grund av deras inbördes beroenden ofta är omöjliga att spåra, banar väg för dem när dessa behov uppstår. Genom att antingen sträva efter att förverkliga de värden de anser önskvärda och ha tillfredsställelsen av att delta i bygget av en bättre värld, eller å andra sidan sträva efter maktbegär, rikedom eller ”ansikte”, uppfyller de alla krav som deras tid ställer på dem. De är alla del av det allmänna mönster som vävs av klassernas sammandrabbning i samhället, men de hjälper även till att bestämma färgen på de nya mönster som hela tiden tar form. Det som tycks vara en ansamling av lyckosamma tillfälligheter hos sådana män motsvaras till syvende och sist av oundvikliga historiska nödvändigheter. En sådan man, i sin egen tid och plats, var Chiang Kai-shek, vars ambitioner, avlats genom hänsynslös list och en total frånvaro av skrupler, nu förde honom till den kinesiska politikens centrum.

Chiang Kai-shek var son i en välbärgad köpmannafamilj i Chekiang och när den första revolutionen bröt ut 1911 var han elev i en japansk militärskola i Tokyo. Han skyndade tillbaka till Shanghai, där han gick med i general Chen Chi-meis stab. Under Chens beskydd mötte Chiang Sun Yat-sen. Han kom även i kontakt med kompradoren Yu Ya-ching, och Chang Ching-kiang som ökade på den förmögenhet som hans far efterlämnat genom att verka i bankvärlden och handla med kuriosa och tofu. Chiang lierade sig med Hwang Ching-yung, en av de ökända bossarna i Shanghais undre värld, och antas vid den här tiden ha blivit

¹¹ *China Year Book*, 1926, sid 1011.

medlem av Shanghais mäktigaste hemliga sällskap, den Gröna cirkeln. Från dessa ligor, från avskummet och slöddret i fördragshamnarna värvade han sina soldater. Gangstrar, bankirer, militärer, mördare, skurkar, smugglare och bordellägare ritade de ursprungliga strecken på det porträtt som världen kom att känna som Chiang Kai-shek. Långt från att utplånas fördjupades de ju längre tiden gick. Under de kommande åren var Chiang förutbestämd att luta sig mot och sina tidiga mentorer och vara den de lutade sig mot. Shanghais köttgrytor passade tydligen hans smak och under en tid arbetar han som en småhandlare på Shanghais aktiebörs. Antingen genom snikenhet eller av okunnighet – uppgifterna är inte tydliga på denna punkt – var han snart utfattig och hamnade på gatan. Chang Ching-chiang och hans andra uppbackare hjälpte honom ur en situation som tycks ha varit ytterst prekär. De betalade några av de skumma förlusterna, fyllde hans fickor och skeppade iväg honom till Kanton för att knyta hans öde med Sun Yat-sens. Det finns få investeringar som någonsin gett större utdelning.

Efter det att Sun Yat-sen etablerat kontakt med sovjetregeringen skickade han Chiang, som under tiden blivit medlem av hans stab, till Moskva för att studera Röda arméns metoder och sovjetsystemet. Chiang lämnade Kina i juli 1923 och stannade i Ryssland under sex månader. Det var troligen få i Moskva som lade märke till den ungdomliga, tunnläppade, kinesiska officeren vars kalla, kolsvarta ögon troligen lade märke till rätt mycket. Då han kom från ett land som översvämmats av horder av legosoldater måste Chiang betraktat Röda arméns moral och metoder med respekt. Han såg en folkarmé som skapats genom revolution och inbördeskrig och märkte det harmoniska sambandet mellan armén och massorna. Han såg miljoner som just slängt av sig förtryckets och okunnighetens solkiga kläder. Om detta gigantiska spektakel gav honom några svar, en längtan att hjälpa sitt eget folk resa sig ur seklers dynga, ger inget under hans senare karriär några bevis på. För honom var det han observerade just så mycket kapital som kunde överföras till hans eget konto. Han såg kanske hur styrkan av en tanke kunde uppbåda obegränsat med upppoffringar och lojalitet. Framför allt såg han massornas makt som ett politiskt och militärt vapen. Så Chiang återvände till Kina med kunskap som gav honom ett enormt övertag över sina militära kollegor. Så länge de tjänade honom kunde han nu ropa "Länge leve världsrevolutionen!". Det var det rop han hört sporra miljoner. Det var ett rop som han hoppades skulle bygga upp hans egen makt. Alla hans djupt inbäddade klassinstinkter varnade honom för att detta var ett farligt spel att spela; men Chiang Kai-shek var om inget annat en gambler. Han gjorde sina insatser och tog djärvt språnget.

Vid återkomsten till Kanton i slutet av året blev Chiang Borodins och de ryska militära rådgivarnas mörkhåriga gullgosse. När Whampoas Militära akademi bildades i maj 1924 med ryska medel och under ryskt överinseende blev Chiang, efter att ha varit den ende militären av rang som besökt Sovjetunionen och sett sovjetiska militära metoder på plats, det naturliga valet som chef. Whampoa skolade en ny typ av militärer för Kina, men den blev också en grogrund för Chiangs makt. Till den flockades några av landets bästa ungdomar. Från den kom revolutionens mest solida kämpar. Men massrörelsens utveckling, fackföreningarnas växande makt och bondeföreningarna medförde snart att Wampoakadetternas led kom att genomkorsas av skiljelinjen mellan klasserna.

Under den första perioden, när köpmännens frivilliga undertrycktes i Kanton, under expeditionerna till Östra floden, under kriget mot Yunnan-generalerna, och under den södra kampanjen utmärkte sig Whampoakadetterna genom att stå i främsta ledet under striderna. Chiang var deras militära ledare och varje kampanj ökade hans prestige, makt och inflytande, speciellt efter det att Whampoakadetterna började ta examen och ta sin plats som officerare i de olika militära förbanden. Allteftersom massrörelsen växte, speciellt då bönderna började använda sig av organiserings vapen för att utmana godsägarnas rättigheter och privilegier, började emellertid många av dessa unga män, då de själva var godsägarsöner, vända sig mot massorna och mot kommunisterna. Inom Whampoakadetternas led antog denna klasskillnad snabbt de

organiserade former som den redan antagit på den bredare politiska scenen. Sun Yatsen-förbundet som redan fungerade aktivt i centrala och norra Kina fick ett fast fotfäste bland Whampoakadetterna. De kommunistiska kadetterna och deras mer radikala Kuomintang-allierade organiserade sig själva i sitt eget Militära ungdomsförbund. Under de militära kampanjerna 1925 råkade dessa två grupper öppet i konflikt vid flera tillfällen. Chiang Kai-chek strävade efter att bevara balansen mellan dem, precis som han på den bredare politiska scenen redan började spela en liknande roll i förhållande till Kuomintang och kommunistpartiet. När arméerna i oktober 1925 kom tillbaka till Kanton efter den andra framgångsrika expeditionen till Östra floden, samlade Chiang sina unga officerare till en bankett. ”Han bankade på bordet och skällde på dem”¹² och krävde att de stridande organisationerna skulle sluta fred. Åtminstone för stunden krävde han något som liknade enighet.

Med denna fråga om ”enighet” gjorde Chiang Kai-chek och Borodin gemensam sak. Samstämmigheten i deras inställning speglades helt klart på det sätt som kommunisternas politik samordnades med borgarklassens krav. Precis som sin klass' makt, var Chiangs makt ännu inte fast rotad. Han behövde fortfarande kommunisterna, massrörelsen, ryssarna, deras råd, ledning och deras materiella stöd för att befästa sin position. Chiang själv befann sig fortfarande på osäker mark. Politiskt var han fortfarande underordnad Kuomintangs civila ledare, där de främsta var Hu Han-min och Sun Yat-sens favorit, Wang Ching-wei. Vad gäller militären hade han fortfarande många rivaler inom den grupp generaler som även de litat till Kuomintangs stjärna. Chiang Kai-chek räknade med att massrörelsens kraft skulle lyfta fram honom till en punkt där han kunde bestämma. Detta var just borgarklassens mål och behov.

Både Borodin och hans ledare i Moskva och ledarna för det kinesiska kommunistpartiet, arbetade utifrån förutsättningen att samarbetet med borgarklassen var avgörande för revolutionens framgång. För dem visade inte arbetarnas och böndernas oberoende, och vid den tiden mäktiga, organiserade styrka på behovet av en orientering för dessa klassers direkta intressen, inte ens och speciellt när de krockade med borgarklassens intressen. Istället befästes tanken, och den blev Kominterns officiella doktrin, att Kuomintang inte var den liberala borgarklassens parti som kommunisterna befann sig i ett tillfälligt block med, utan att ”Kuomintang ... representerar ett revolutionärt block för arbetarna, bönderna, de intellektuella och den urbana demokratin (läs: borgarklassen) på grundval av dessa skiktas gemensamma klassintressen i kampen mot imperialisterna och hela den militaristisk-feodala ordningen för landets självständighet och en enda revolutionär demokratisk regering”.¹³

Den grundläggande linjen baserades på ”klassintressenas enighet” inte deras sammanstötning. Detta skapade illusionen att borgarklassen å ena sidan, och de stora arbetar- och bonde-massorna som den utnyttjade å den andra var motståndare till imperialisterna på en gemensam grund. Det var därför Borodin tyckte han såg Chiang Kai-chek som den pålitligaste ”allierade” inom Kuomintangs ledning. Kantons andra militarister utgjorde fortfarande en del av historien, med dess krigsherrar och dess militära anarki. Det var uppenbart till och med för Borodin, att deras främsta intresse var egenintresse. Chiang Kai-chek tycktes vara en mer legitim representant för denna del av borgarklassen som Komintern trodde skulle föra en kamp mot imperialisterna. Dessutom spred Chiang radikala fraser omkring sig och presenterade sig för Borodin och inför massorna som den revolutionära arméns röda hopp. Borodin använde därför alla möjliga politiska knep för att föra Chiang till toppen. Chiang protesterade inte om Borodin, när han gjorde detta, trodde att han tjänade massornas intressen. Tvärtom har det konstaterats att han ”ofta citerade att dr Sun sagt till honom att när han lydde

¹² Li Chih-lung, *Ordförande Wang Ching-weis avgång*, Wuhan, 1927. [kinesiska]

¹³ ”Resolution on the Chinese Question”, antagen av EKKI:s sjätte utökade plenum, 13 mars 1926, *International Press Correspondence* (nr 40), 13 maj 1926.

Borodins råd var det som att lyda hans (dr Suns) råd. Borodin svarade med att framhålla att vad som än skedde, oavsett man var kommunist eller Kuomintang, måste alla lyda general Chiang”.¹⁴ När Borodin gav rådet att Chiangs makt skulle ökas, hade den senare inga svårigheter att höra den avlidna stora ledarens andliga röst från sin ryska rådgivares läppar.

I augusti 1925 kulminerade en högerkonspiration inom Kuomintang med mordet på Liao Chung-kai, politisk chef för Whampoas militärakademi, som tillhörde den yttersta vänstern inom Kuomintang. Hu Han-min, äldste ledare för Kuomintang, och general Hsu Chung-shih, befälhavare för Kanton-armén, var djupt involverade.¹⁵ Denna öppna yttring av högerflygelns hot i Kanton hanterades av Borodin helt bakom kulisserna med ”manövrer” som avsåg att eliminera de ej önskvärda. Genom skicklig kohandel, vilket hanuppenbarligen var stolt över,¹⁶ lyckades Borodin tvinga Hu att åka utomlands. General Hsu och ett antal andra med kopplingar till konspirationen lämnade även de Kanton. Kantons arbetare upptäckte helt plötsligt att deras nya ledare var Wang Ching-wei, som blev ledare för partiet, regeringen och militärrådet, och Chiang Kai-shek, som gjordes till befälhavare för Kanton-armén. För detta hade det räckt för Chiang att stå i givakt, göra honnör och ropa: ”Länge leve världsrevolutionen!”

Men medan Borodin och efter honom de kommunistiska ledarna var upptagna med att förhandla med tveksamma allierade i toppen hade massrörelsen redan antagit stora proportioner. Strejken i Kanton-Hongkong, landsomfattande ekonomiska och politiska strejker som omfattade nära en miljon arbetare, den fenomenala tillväxten av bondeorganisationerna, början på kriget mot godsägarna på landsbygden, markerade alla en skarpt stigande kurva när det gällde massorna på frammarsch. Arbetar- och bondekamperna hade lett till skapandet av oberoende organisationer genom vilka massorna instinktivt arbetade för sina egna klassmål.

De strejkande i Kanton och Hongkong, som organiserat sina egna strejkkommittéer och förenat sig med resten av Kantons arbetare i Arbetarnas delegatkonferens, försökte försvara sina egna klassintressen. Polismakten i Kanton fanns i verkligheten i deras händer. Bönderna befann sig redan, med en officiell rapports språkbruk, ”i öppet krig mot godsägarna i sex eller sju *hsien*”.¹⁷ Armén erbjöd ett öppet fält för kommunisterna, speciellt efter kampanjerna 1925 i Östra floden-distrikten och på andra ställen i Kwangtung, som till största delen vanns på grund av arbetarnas och böndernas direkta deltagande. Det var enbart på grund av dessa segrar som Kantonregeringen ens existerade. Dess makt vilade enbart på de strejkande i Kanton-Hongkong och bondeklassen i Kwangtung. Till och med Chiang Kai-shek erkände öppet detta faktum. De organiserade massorna och avgörande delar av soldaterna hade blivit den drivande makten för hela rörelsen. Trots allt detta hindrade blocket i toppen dem att avtvinga regeringen, som placerats över deras huvuden, en enda effektiv åtgärd i deras intressen. Några få mindre skattebördor togs bort. Några av de mer påtagliga tjänstemannamissbruken eliminerades. Privategendomens heliga område förblev obrutet.

Kommunisterna fick aldrig lära sig nödvändigheten att ge denna mäktiga massrörelse en egen politisk orientering, ett perspektiv och en fana som skulle göra det möjligt för den att ingripa på eget sätt, i sina egna intressen inom klasskampens område. Den avtrubbades istället av en ledning som istället för att inympa massorna med en outhärdlig misstanke och misstroende mot sin allierade Kuomintang, hade lärt dem att lita helt på den nationalistiska borgarklassen som satt i rörelsens ledning

Till Kuomintang och dess ledning all makt och all ära. Detta var Kominterns diktat och framför allt ledningens för Sovjetunionens kommunistparti. Josef Stalin och de övriga

¹⁴ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 234.

¹⁵ Fischer, *Soviets in World Affairs*, v. II, sid 646.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ *The Peasant Movement in Kwangtung* (Rapport från Kuomintangs bondepartement), Kanton, oktober, 1925.

medlemmarna av presidiet för SUKP:s fjortonde partikongress i januari 1926 skickade följande telegram till Kuomintangs andra kongress: "På vårt parti föll den stolta och historiska rollen att leda den första segerrika proletära revolutionen i världen ... Vi är övertygade om att Kuomintang kommer att lyckas spela samma roll i Öst och därigenom förstöra grunden för imperialisternas styre i Asien ... om Kuomintang stärker alliansen mellan arbetarklassens och bönderna under den närvarande kampen och låter sig vägledas av dessa revolutionens grundläggande styrkors intressen. ..." ¹⁸ (kursiv. i original.)

Stalin hade redan skapat sin uppfattning att Kuomintang inte var en "enhetsfront" med borgarklassen, utan det politiska uttrycket för arbetarnas och böndernas allians. I Kina sa han till en grupp studenter 18 maj 1925 att det nationalistiska blocket kunde "anta formen av ett enhetsparti för arbetarna och bönderna, som Kuomintang". ¹⁹

Diskussioner om framtidsutsikterna för en "proletär hegemoni" i revolutionen började uppträda i vissa Kominternredogörelser för händelserna i Kina; men Kominterns centrala organ informerade sina sektioner att "en Kuomintang-(folkets)regering som påminde mycket om sovjetsystemet bildades 1 juli 1925 i Kanton" och citerade stolt Chiang Kai-sheks och Wang Ching-weis tal vid Kuomintangs kongress. Där sa Chiang: "Vår allians med Sovjetunionen, med revolutionen, är faktiskt en allians med alla revolutionära partier som kämpar gemensamt mot världsimperialisterna för att genomföra världsrevolutionen". Där sa Wang Ching-wei "Om vi vill kämpa mot imperialisterna får vi inte vända oss mot kommunisterna. (Starka applåder.) Om vi är mot kommunisterna kan vi inte samtidigt beskriva oss som motståndare till imperialismen. (Starka applåder.)" Rapporten avslutade: "Kuomintangs arbete och kamp bevisar att Sun Yat-sens elever har förblivit trogna hans grundläggande idé". ²⁰

Kommunistiska internationalens exekutivkommittés [EKKI:s] sjätte plenum, som samlades i februari 1926, applåderade Kuomintangs fördömande av sin höger och förklarade att detta fördömande "stärker Kantonregeringens revolutionära trend och säkerställer proletariats revolutionära stöd till Kuomintang". ²¹ Men vid detta plenum reserverade delegaterna, under sovjetledarnas ledning, sina mest entusiastiska applåder till Hu Han-mins framträdande, en av högerkuomintangs främsta ledare! Utvisad från Kanton, eftersom han var delaktig i mordet på Liao Chung-Kai, åkte han till Moskva där han snabbt valdes in i Krestinterns, bondeinternationalens, styrande organ som "representant för de kinesiska bönderna!". ²² Han bjöds in till det sjätte plenumets öppningsmöte för att framföra Kuomintangs kamratliga hälsningar till generalstaben för den proletära världsrevolutionen.

Andrejevsalen, tsarernas tidigare tronsal, "utgjorde en oförglömlig bild" säger den officiella redogörelsen, när Kantons armés generalissimo* steg upp på podiet i full militär uniform. Under flera minuter kunde talaren inte börja tala på grund av de ständiga applåderna. Solidariteten mellan västs revolutionära proletariat och östs förtryckta folk uttrycktes här med slående klarhet". ²³

Det förekom även applåder för det kinesiska kommunistpartiets representant men när allt kommer omkring representerade han bara östs förtryckta proletariat. "En än större entusiasm

¹⁸ *International Press Correspondence*, 7 januari 1926.

¹⁹ Stalin, *Marxism and the National and Colonial Question*, New York, odaterat, sid 216. Jfr. Trotskij, *Third International after Lenin*, New York, 1936, sid. 212-22 [svenska: [Tredje internationalen efter Lenin](#)].

²⁰ *International Press Correspondence*, 18 mars 1926.

²¹ "Resolution on the Chinese Question", EKKI:s sjätte plenum (se not 13).

²² Katsuji Fuse, *Soviet Policy in the Orient*, Peking, 1927, sid 304; ett fotografi av Hu Han-min där han sitter med sina kollegor i Krestintern hittas på sid 305.

* I Moskva utnyttjade Hu fullt ut hederstiteln "generalissimo", en titel han ärvde från Sun Yat-sen.

²³ "Detailed Report of the Session of the Enlarged E.C.C.I." (EKKI:s sjätte plenum), öppningsmöte 17 februari 1926, *International Press Correspondence*, 4 mars 1926.

uppvisades när kamrat (!) Hu Han-min ... steg upp i talarstolen. Denna uppvisning av entusiasm varade i flera minuter och avslutade nästan varje mening talaren yttrade".²⁴ Hus tal är värt att citera, för låt oss inte glömma att Hu inte enbart var en av den större grupp av ledare inom Kuomintang som först senare skulle framträda som massornas slaktare. Han stod i Kominterns talarstol som en som redan var utvisad från Kanton för sin roll i mordet på en vänsterledare!

"På det kinesiska folkets vägnar", sa Hu,

de kinesiska arbetarnas och böndernas, de förtryckta kinesiska massornas vägnar, uttrycker jag tacksamhet för att personligen kunna delta i detta internationella möte. Det finns endast en världsrevolution och den kinesiska revolutionen är en del av denna världsrevolution. Vår store ledares, Sun Yat-sens paroll är identisk med marxismens och leninismens paroll. Ingen har längre förtroende för Andra internationalen. Tredje internationals inflytande har på senare tid ökat avsevärt i Kina. Rörelsen omfattar intellektuella så väl som stora delar av arbetarna och bönderna. Hela proletariatet.

Kuomintangs paroll är: För massorna, d.v.s., övertagandet av den politiska makten tillsammans med arbetarna och bönderna! Alla dessa paroller överensstämmer med Tredje internationals politik. ... Jag känner att jag är en av världsrevolutionens kämpar och jag hälsar Tredje internationals sammanträde. Länga leve alla kommunistpartier i världen! Länga leve de närvarande kamraterna!²⁵

Kominterns inflytande omfattade "hela det kinesiska proletariatet". Den kinesiska borgarklassen hade alla orsaker att vara tacksam för möjligheten att hölja sig i prestige av Kominterns stöd. (Till och med Kantons handelskammare skrev under sina dokument med parollen "Länga leve världsrevolutionen!") Hu Han-min kunde kosta på sig att vara frikostig med att önska ett långt liv. Detta hjälpte honom att ett år senare hjälpa Chiang Kai-shek att brutalt förkorta livet för de bästa av Kinas unga kommunister. Som tack för Hus välgångsönsknings (och det är allt Komintern någonsin fick ut av sina kinesiska borgerliga allierade) proklamerade Kominterns sjätte plenum att "Kantonregeringen är förtruppen i det kinesiska folkets befrielsekamp (och) tjänar som modell för den framtida revolutionära demokratiska ordningen i hela landet", och uppmanade till enighet bland de kinesiska revolutionärerna inom "en enda nationell revolutionär front med största möjliga spridning bland befolkningen (arbetare, bönder, borgare) och under ledning av de revolutionära demokratiska organisationerna".²⁶

Av detta skäl var Borodin allt annat än nöjd med kommunisternas spektakulära framgångar i massrörelsen.

Den framträdande position som de kommunistiska medlemmarna intog i det nya revolutionära systemet ... orsakade naturligt nog oro bland Kuomintangs och kommunistpartiets ledare. Även Borodin var mycket oroad över detta och diskuterade 1925 ofta frågan med Wang (Ching-wei), Liao (Chung-kai, Hu (Han-min) och Chiang (Kai-shek). "Alltsedan omorganisationen 1924 var Kuomintang uppdelad i två partier, de som stödde och de som var emot omorganiseringen. Denna splittring är emellertid inte allvarlig, för vänstern kommer att vinna. Vad som emellertid vore allvarligt är en splittring inom själva vänstern", sa han och förutsåg en splittring mellan Kuomintang och kommunistpartiet. "Det enda sättet att överkomma framtida svårigheter är därför för vänsterns ledare att uppvisa en enad front".²⁷

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ "Resolution on the Chinese Question", EKKI:s sjätte plenum, a.a.

²⁷ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 233; för en belysande, i romanform, av Borodins roll i Kanton, se Andre Malraux, *Les Conquérants*, Paris, 1928 (*Erövrarna*, Kristianstad, 1977), och Trotskijs kommentarer till denna, [Den strypta revolutionen](#) och [Om den strypta revolutionen och dess strypare. Ett svar till André Malraux.](#)

Det enda sättet, sade Borodin, var enhet bland ledarna för den så kallade vänstern. Detta innebar kommunistpartiets ”enhet” med Kuomintang. Det innebar att massorna underordnades borgarklassens politiska ledning. I ett arbete som försöker rättfärdiga Kominterns officiella politik i Kina hävdas det att radikala reformer inte kan införas i Kanton, ej heller att jordbruksrevolutionen kan genomföras på grund av Kuomintang, ”med tanke på dess blandade klassammansättning” kan man inte ”konfiskera privat egendom”.²⁸ Kuomintang ”blandade klassammansättning” krävde att borgarklassens intressen skyddades. Inom Kuomintang tvingades kommunisterna försvara privategendomens okränkbarhet. Med andra ord var Kuomintang inte ett parti där alla klasser samarbetade (för att inte nämna ett ”arbetar- och bondeparti!”), utan var det parti där borgarklassen tvingade de andra klasserna följa efter sig.

Varför var det inte möjligt att organisera en oberoende arbetarklassoffensiv? På grund av att proletariatet i Kanton var ”svagt”. Borodin ansåg att ”vi kunde ha gripit makten i Kanton men vi skulle inte ha kunnat hålla det. Vi skulle ha förlorat i ett hav av blod”.²⁹

Vari låg ”Kantonproletariats svaghet”? Kantonregeringen hade förts till makten på massrörelsens våg och stod eller föll på frågan om fortsatt organiserat masstöd. I detta avseende besatt arbetarna i Kanton och bönderna i Kwangtung en avgörande ställning. Deras ”svaghet” låg i frånvaron av ett självständigt politiskt perspektiv för dessa mäktiga massorganisationer. Om det kanske inte från början var en direkt fråga om arbetarmakt, så var det definitivt en fråga om att krossa borgarklassens motoffensiv som öppet börjat mobilisera på alla sidor. Detta gick bara att göra genom att beväpna arbetarna och bönderna med en egen klasspolitik, genom att leda dem till att skapa sovjeter som kunde hålla massrörelsens klubbor över de kinesiska Kerenskij-typer som satt på maktens nominella troner. Var Kantons proletariat för ”svagt” att göra detta? Strejkkommittén för Kanton och Hongkong och Delegatkonferensen som slogs samman till Kantonarbetarnas delegatråd utgjorde redan ramen till dubbelmakt. Dessa organisationer, som tagit på sig polisiära befogenheter och sådana statsfunktioner som att starta skolor, domstolar och sjukhus och som till och med tagit på sig arbetet att bygga en väg från Kanton till Whampoa, försökte instinktivt utöva hela den politiska makten. De fungerade redan som sovjeter. Tillsammans med delegater från armén och provinsens bondeföreningar utgjorde de den verkliga källan till all makt som fanns i Kwangtung.

Men frågan om en offensiv från arbetarklassen längs dessa linjer ställdes aldrig eller övervägdes ens av den kommunistiska ledningen. Varför? På grund av att en sådan offensiv kanske skulle kunnat innebära att borgarklassens egendom kränkts och att ”enhetsfronten” med borgarklassen skulle ha störts.

”Men låt oss anta” skrev Trotskij, ”att de kantonesiska arbetarna fortfarande var alltför svaga för att upprätta sin egen makt. Vilken är då, allmänt sett, massornas svaga punkt? Deras tendens att följa exploatörerna. I detta fall är revolutionärernas främsta plikt att hjälpa arbetarna att befria sig från detta krypande förtroende. Det verk som utfördes av Kominterns byråkrati gick i stick i stäv mot detta. Den inpräntade bland massorna uppfattningen att man måste underkasta sig borgarklassen och förklarade att borgarklassens fiender var massornas egna fiender.”³⁰

Borodin säger att arbetarna skulle ha ”dränkts i ett hav av blod” om man hade följt en aggressivare politik. Framgång kan givetvis aldrig garanteras i förväg. Det vore omöjligt och meningslöst att nu hävda att en annan politik helt säkert skulle ha segrat. Men det är helt klart att underkastelsens politik i Kanton 1925 förvirrade arbetarna och bara sköt upp blodsgutjutsen fram tills borgarklassen var bättre förberedd att slå till och massorna var helt

²⁸ Fischer, *Soviets in World Affairs*, v. II, p. 647.

²⁹ Ibid.

³⁰ Trotskij, [Den strypta revolutionen](#).

obeväpnade på grund av sina egna ledares politik. En aggressiv, självständig proletär politik kan kanske ha lett till nederlag. Detta skulle ha berott många faktorer. Men ett sådant nederlag skulle ha skett i det öppna, mot kända och erkända fiender som nederlaget för den ryska revolutionen 1905. Resultatet skulle ha varit härdande och ett nytt stadium i de kinesiska arbetarnas skolning, vilket på ett klarare sätt skulle ha lett fram till ett kinesiskt 1917. Men att förkasta en självständig linje av rädsla för att störa ”enhetsfronten” garanterade ett nederlag under förhållanden som var oändligt mer kostsamma och demoraliserande för arbetarna som hade huggits i ryggen av de som de blivit lärda att lita på. Arbetarna, skrev Marx och Engels 75 år tidigare, får ”inte låta [sig] prata[s] omkull av demokraterna, t.ex. med påståendet att man på så sätt splittrar det demokratiska partiet och ger reaktionen möjlighet till seger. Alla sådana fraser går till sist ut på att bedraga proletariatet.”.³¹

Dessa fraser användes och Kantons proletariat blev lurat.

³¹ Marx/Engels, ”Centralledningens hänvändelse till förbundet från mars 1850”.

V. Kanton: Kuppen 20 mars 1926

Chiang Kai-shek vaktade över sin klass' intressen likt den trehövdade Kerberos som stod vid ingången till Hades. Ett huvud riktades åt höger och liknade Tai Chi-tao [Dai Jitao] som blivit den ledande ideologen för Kuomintangs konservativa flygel i Kanton. Tai var länken mellan den öppet verksamma högern i Shanghai och norr och den förtäckta högern i Kanton. Omfattningen av hans verksamhet och inflytande i Kuomintangs huvudstad motbevisade tydligt den grova klassificeringen i höger och vänster enbart på grundval av gillande eller ogillande av 1924 års omorganisation, som visade sig vara en trösterik överförenkling som omhulldes av Borodin och hans medfunktionärer likt en iskyld drink under en stekhet eftermiddag i Kanton. Men is smälter i solen, precis som politiska fantasier löses upp under klasskampens skarpa sken. Vad som tycktes vara en djupgående klyfta mellan två vitt skilda politiska riktningar visade sig i själva verket endast vara en arbetsdelning mellan två sektioner av en i grunden homogen grupp. Högern i norr var den bro som "vänstern" i Kanton skulle marschera över för att kompromissa med makterna. I Kanton hade Tai Chi-tao, så tidigt som i juli 1925 när den nationella regeringen bildades, redan börjat rensa tillfartsvägarna.

Med Chiang Kai-sheks tysta beskydd började han ge ut antikommunistiska och anti-marxistiska pamfletter. Han förkunnade att de "medvetna" delarna av befolkningen hade oåterkallelig rätt att leda och styra de "omedvetna". Kommunism, förklarade han, hade inget gemensamt med Sun Yat-sens föreskrifter och krävde att ledarens läror skulle bevaras från hotet om kommunistisk förvanskning. Tai organiserade djärvt å Sun Yat-sen-sällskapets vägnar, vilket noga försökte avgränsa sig från Västra bergen-gruppen i norr. Sunyatsenisterna "deklarerade att de skiljde sig från Västra bergen-folket på tre punkter. (1) Västra bergen-gruppen var emot 1924 års omorganisation, medan de stödde den. (2) De förra bestod enbart av korrupta och reaktionära byråkrater och anarkister, medan de var aktiva revolutionärer. (3) Målet ... (för Västra bergen-gruppen) ... var att störta Wang och Chiang, medan de accepterade dem som deras ledare. Men samtidigt som de tillhörde vänstern arbetade de lika aktivt och energiskt mot kommunisterna som Västra bergen-folket. De ville också bryta med kommunistpartiet."¹

Kerberos andra huvud var vänt åt vänster. Det liknade mer Chiang Kai-shek, men dröp av fraser av trohet till revolutionen.

Även jag är villig att ligga bredvid gravarna som tillhör den nationella revolutionens, de tre folkprinciperna och kommunismens redan fallna martyrer. Revolutionen kan inte klara sig utan dr Suns tre folkprinciper. Ej heller kan den internationella revolutionen strunta i kommunismen. Vi kan inte förneka att den kinesiska revolutionen är en del av världsrevolutionen. Förverkligandet av de tre folkprinciperna innebär förverkligandet av kommunismen. I och med att vi vet att vi inte kan skilja den kinesiska revolutionen från världsrevolutionen, varför skulle det bli något gräl bland oss om de tre folkprinciperna och kommunismen?²

Kerberos tredje huvud befann sig i mitten och såg framåt, den gryende ambitionens avundsjuka väktare. Till vänster hörde Chiang sin egen röst slå fast en identitet mellan kommunism och sunyatsenism. Till höger hörde han Tai Chi-taos röst förkunna den outplånliga motsättningen mellan dem. Från vänster fick han näring, prestige inför massorna, ryska vapen, pengar och råd; men det var från höger som han fick materialet för att skapa kuggarna i sitt eget maskineri. Vid utnämningar till nyckelposter var hans urval strikt begränsat till ickekommunister. Vid bygget av denna strikt "rena" politiska kuomintangstruktur hade Chiang fullt samarbete med den bleka, stiliga veklingen Wang Ching-wei [Wang Jingwei],

¹ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 231.

² *Whampoa Year Book*, Kanton, december 1925.

ledare för de radikala småborgarna, ödesbestämd att alltid vara som kitt i händerna på sin starkare storborgerliga allierade.

I Kuomintangs partiorganisation fungerade flera prominenta kommunister som medlemmar i den centrala exekutivkommittén men ingen tilläts sitta i partiets sekretariat. Militärrådet använde sig av ett antal ryska tekniska rådgivare och arméns politiska avdelning dominerades på de flesta ställen av enskilda kommunister, men i generalstaben och arméns finansiella byrå var kommunister rigoröst uteslutna. I själva den nationella regeringen fanns inga kommunister, endast Borodin med rådgivande funktion, men i massorganisationerna och regerings- och partimaskineriets lägre skikt utförde kommunister och deras sympatisörer det mesta av de dagliga uppgifterna. Från dem drog Kuomintangs vänster den styrka som gjorde att den enväldigt kunde styra över Kuomintangs andra nationella kongress som samlades i januari 1926.

Under denna kongress doldes sammandrabbningarna mellan klassintressen och personligheter, om än tunt, under massrörelsens skugga. Antalet organiserade arbetare i landet hade nått 800 000. Bondeorganisationer i Kwangtung hade ökat till ett medlemsantal som översteg 600 000. Hongkong var paralyserat av strejker och i Kanton patrullerade strejkvakterna stadens gator och lastkajer. Med lärdomarna från Kwangtungs enande i färskt minne förstod borgarklassens representanter att de skulle behöva detta massvapen i de strider som låg i framtiden. De godkände med acklamation resolutioner som återupprepade de halvhjärtade löften och glödande fraser som ingick i Kuomintangs ”arbetar-bondepolitik”. De rynkade ogillande på näsan åt Kerberos nr 1 genom att milt tillrättavisa Tai Chi-tao för hans anti-kommunistiska propaganda. De log mot Kerberos nr 2, genom att för första gången välja honom till Kuomintangs centrala exekutivkommitté. Han var tillstades för att acceptera och plikttroget hylla ”alliansen med Sovjetunionen, med världsrevolutionen.”³ Men Kerberos nr 3 lämnade kongressen väldigt ensam, för här var den främsta figuren Wang Ching-wei, partiets och regeringens ledare, militärrådets ordförande, innehavare av alla poster Chiang strävade efter.

För Chiang Kai-shek hade tidigt börjat betrakta sig själv som den främste av Sun Yat-sens elever. Mordet på Liao Chung-kai [Liao Zhongkai] och avlägsnandet av Hu Han-min gjorde att bara Wang fanns kvar för att motsätta sig hans krav. Chiang var fortfarande bara ledare för Whampoaakademin och Första arméns befälhavare, medan Wang inte enbart utövade den ledande civila makten som ledare för partiet och regeringen, utan som ordförande för militärrådet också representerade den civila kontrollen över militärapparaten. Under dessa förhållanden åtnjöt andra militära befälhavare som knutit sig själva till Kantons öde en oacceptabel jämlikhet vad gäller fördelningen av politiska och materiella fördelar, speciellt vapen. I februari när den sovjetiska militärdelegationen bjöd Kuomintangs ledare på bankett, utbringade en rysk officer en skål där han nämnde Wangs namn före Chiangs. En av gästerna säger att han såg hur Chiang bleknade och läpparna smalnade. Chiang ”yttrade inte ett ord under resten av kvällen”.⁴ Chiang var mycket avundsjuk på Wangs många privilegier, och borgarklassen visste å sin sida hur man spelade på Chiangs fåfänga. Högerkuomintangs gamla garde hade tidigt insett att det var genom Chiang Kai-shek de skulle lyckas återta makten i partiet. Vid västrabergenkonferensen, som Tai Chi-tao hjälpte till att organisera, antog de parollen: ”Allians med Chiang för att störta Wang”, en tanke som Chiang vid den tiden offentligt tog avstånd från men i hemlighet hyste. När högerflygelns minimala kongress samlades i Shanghai i januari 1926 visades sig Chiang vara mer mottaglig. Även om ”vänstern” till synes vunnit och Komintern från Moskva hälsat ”Kuomintangs förvandling till

³ *International Press Correspondence*, 18 mars 1926.

⁴ Li Chih-lung, *Ordförande Wang Ching-weis avgång*. [kinesiska]

en beslutsamt kämpande kraft, till ett verkligt parti för den kinesiska revolutionen”,⁵ var högerflygelns inflytande klart märkbar i Kanton.

”Kuomintangs höger- eller antiröda flygel, med högkvarter i Peking och Shanghai ... har inget litet stöd från Kuomintangs mindre radikala i den södra huvudstaden. Detta har general Chiang och andra kamrater förstått”, skrev en klarsynt kinesisk korrespondent från Kanton.⁶ Detta inflytande vidarebefordrades inte längre indirekt. Chang Ching-chiang [Zhang Qinqiang], den unge generalens välgörare, hade personligen kommit ner för att övervaka sin investering. Han hade anslutit till Chiang Kai-sheks följe och blivit hans främsta politiska hjälp och rådgivare.

Vad borgarklassen nu behövde och vad Chang Ching-chiang rådde sin skyddsling att göra, var att garantera sin överhöghet över den växande massrörelsen. Det var nödvändigt att försäkra sig om att massrörelsen inte skulle överskrida gränsen för borgarklassens intressen. Därför var det nödvändigt att piska in kommunisterna i ledet, att reglera och definiera deras ställning som det borgerliga Kuomintangs hjälptrupper. Det var kort sagt dags att minska kommunisternas politiska fördelar för att öka borgarklassens politiska vinster och ställa massrörelsens omätliga kapitalreserver till de senares fria förfogande. Det var en fråga om att stabilisera ledningen i toppen. För att åstadkomma detta måste man utdela ett hårt slag, som skadade men inte dödade, mot kommunisterna och deras radikala småborgerliga allierade. Om Kantons koteri av politiker och generaler var inpyrt av intriger, så var det bara på grund av att många strävade efter att utdela detta slag först. Tack vare Borodin befann sig Chiang i den bästa positionen och det var han som beslöt sig för att agera.

Imperialisternas inflytande påverkade högerflygeln och, genom Chang Ching-chiang och Sun Yat-sensällskapet, återverkade den på Chiang Kai-shek. Deras önskan smälte samman med hans ambition, hans förslagenhet, hans avundsjuka mot politiska och militära rivaler, hans omisskännliga maktbegär. Att tämja kommunisterna var att vinna den borgerliga hegemonin över massorna. Att underkuva sina rivaler var att säkra den ledande positionen för sig själv i utövandet av denna hegemoni. Alla olikfärgade trådar i detta mönster drogs snabbt samman till en knut. Det föll på Chiang Kai-sheks lott att kapa den och samtidigt som han gjorde detta skapa ett nytt mönster. Hans utveckling till vad Marx kallade ”en människa som inte beslutar om natten vad han skall utföra följande dag, utan tvärtom smider sina planer om dagen och utför dem om natten”, var grundlig och säker.

Flera timmar före gryningen den 20 mars 1926 började Chiangs trupper att röra på sig. Förevändningen var kanonbåten ”Chung-shans” [Zhongshan] påstått hotfulla attityd genom att ankra utanför Whampoa under natten. Nattens incidenter innebar att ett stort antal komplicerade intriger strålade samman, intriger som är alltför slingriga för att här utredas närmare, ty motstridiga viljor hos många av Kuomintangs blivande hjältar in spe var inblandade.* Men dessa sopades åt sidan då Chiang systematiskt gick vidare med sin plan. Alla Kuomintang-delegater i de militära förbanden under hans befäl, omkring 50 man där de flesta var kommunister, greps. Kanton-Hongkong-strejkkommitténs högkvarter avväpnades. Alla sovjetiska rådgivare i staden sattes i husarrest. Teng Yen-ta, en kommunistisk sympatisör som efterträtt Liao Chung-kai som politisk ledare för Whampoa militärakademi, internerades. Chiang hade fångat alla sina offer bokstavligt talat sovande. Li Chih-lung, den kommunistiska ledaren för flottans byrå, var en av dem som slets ur sina sängar och forslades iväg till

⁵ *La Correspondance Internationale*, 17 februari 1926.

⁶ *China Weekly Review*, april 1926.

* Li Chih-lung, kommunisten i ledningen för flottans byrå som helt oavsiktligt blev huvudmålet för nattens operationer har skrivit ner en stor del av händelserna i en pamflett, *Ordförande Wang Ching-weis avgång*, som inte publicerades förrän ett år senare i Wuhan.

militärfängelset. En grå morgon såg Chiang Kai-shek som härskare över Kanton. Den fann också de övriga ledarna för Kuomintang i ett tillstånd av fullständig förvirring. Alla ”var fullständigt oförberedda och kunde inte ens drömma om att kuppen hade varit på väg”, skriver en kommunistisk historiker.⁷ Alla kröp ihop av skräck.

Medlemmar i Kuomintangs centralkommitté samlades skyndsamt. ”Eftersom Chiang Kai-shek alltid har kämpat för revolutionen är förhoppningen att han kommer att inse sitt misstag i denna händelse”, dristade de sig att skriva i en resolution, men ”med tanke på den nuvarande situationen” beslöt de att ”kamraterna till vänster tillfälligtvis borde dra sig tillbaka”.⁸ För Wang Ching-wei innebar detta att han bokstavligen avlägsnades från scenen. Han blev lägligt nog sjuk.

Hans levnadstecknare berättar att han ”ansåg att bästa sättet att lösa situationen var att han drog sig tillbaka och tillsvidare lät Chiang ta kontrollen över sakernas tillstånd”.⁹ Efter en vanhedrande scen vid Mint, där han överlämnade myndighetssigillet till Chiang, drog han sig tillbaka, först till en villa utanför Kanton och några dagar senare till exil i Europa. Innan han förskrev han till Chiang, där han bönföll honom att hålla fast vid den ”revolutionära” vägen. ”Om han bara gjorde det, hade Wang inget emot att offra sig själv”.¹⁰

”Kuomintangvänstern” kapitulerade ömkligen på grund av att Chiangs plötsliga anfall mot dem inte medförde något motsvarande tryck från den verkliga vänstern, från de organiserade massorna som var förvirrade och fullständigt oinformerade om vad som hände i toppen.¹¹ En utländsk observatör som kom till Kanton några dagar senare blev förtjust över att upptäcka att kommunisterna hade gömt sig och att de ryska rådgivarna höll på att packa för att resa.¹² Det var dock fortfarande inte Chiangs avsikt att slå till direkt mot massrörelsen. Han försökte endast säkerställa att rörelsen hamnade under borgarklassens kontroll och samla kontrollen i sina egna händer. Efter att framgångsrikt fått ”vänsterns” ledare att ta till flykten, kom han med förklaringar till arbetarna. Händelserna den 20 mars och då speciellt räden mot strejk-högkvarteret berodde på ett ”missförstånd”, sade han till dem och lovade att tillrättavisa de ansvariga officerarna. Kommunisterna själva var så totalt förvirrade att de inte visste om de skulle tro honom eller ej.¹³

Samtidigt strömmade högerpolitiker, som fram tills dess stått på utsidan och tittat in, in i Kanton från sin asyl i Hongkong och Shanghai. Ett plenarmöte för Kuomintangs centrala exekutivkommitté utlystes till den 15 maj och, när dagen för detta möte närmade sig, utvecklades i staden en avsiktligt fabricerad pogromatmosfär. Väggar täcktes av affischer som varnade för mystiska ”provokationer” och rykten om en förestående kommunistisk kupp mot regeringen cirkulerade. En rusning mot Centralbanken arrangerades. Kvällen före konferensen infördes helt plötsligt undantagstillstånd i staden. Ingen utanför Chiangs inre krets hade den blekaste aning om vad som väntade.¹⁴

Vid öppningsmötet lade Chiang fram och genomdrev en speciell resolution ”för att ordna upp partiets affärer”. Den var utformad för att begränsa och definiera de kommunistiska Kuomintang-medlemmarnas organisatoriska aktiviteter inom snävt möjliga gränser. Kommunisterna fick inte ”hysa några tvivel om eller kritisera dr Sun eller hans principer”.

⁷ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen*, kap IV, del 5. [kinesiska]

⁸ Li Chih-lung, *Ordförande Wang Ching-weis avgång*.

⁹ Tang-Leang-li, *Inner History*, sid 246.

¹⁰ Li Chih-lung, *Ordförande Wang Ching-weis avgång*.

¹¹ Deng Cheng-tsah, *Översikt över Hongkong-strejken*. [kinesiska]

¹² George Sokolsky, *Tinder Box of Asia*, New York, 1933, sid 336.

¹³ Deng Cheng-tsah, *Översikt över Hongkong-strejken*.

¹⁴ Li Chih-lung, *Ordförande Wang Ching-weis avgång*.

Kommunistpartiet var tvunget att överlämna en förteckning över sina medlemmar i Kuomintang till Kuomintangs stående styrelse. Kommunistiska medlemmar i lokala, provinsiella och nationella styrelser begränsades till en tredjedel av dessa styrelser. Kommunister förbjöds fungera som ordförande för alla parti- eller regeringsdepartement. Medlemmar i Kuomintang ålades å andra sidan ”att inte engagera sig i någon annan politisk organisation eller aktivitet”. Det vill säga kommunister kunde gå med i Kuomintang, men medlemmar i Kuomintang kunde inte gå med i kommunistpartiet utan att förlora sitt medlemskap i Kuomintang. Hädanefter skulle alla instruktioner som kommunistiska centralkommittén utfärdade till sina egna medlemmar först underställas en speciell gemensam kommitté från de två partierna för godkännande.¹⁵

Samtidigt som Chiang grundligt fjättrade kommunisterna i denna politiska tvångströja samlade han också all makt i sina egna händer. Kuppen den 20 mars hade krossat det civila militärrådets auktoritet och avlägsnandet av Wang Ching-wei lämnade Chiang i obestridd kontroll av alla parti- och regeringsaffärer. Plenarmötet den 15 maj reglerade dessa förändringar. Chiang valdes formellt till partiets ledare och han utsåg snabbt Chang Ching-chiang som sin ställföreträdare i den centrala exekutivkommittén. Planer för att inleda en militär expedition i norr godkändes också och Chiang Kai-shek utsågs till överbefälhavare över alla expeditionsarméer. Därefter antogs ett antal specialförordningar som tillerkände Chiang speciella maktbefogenheter så länge som fälttåget varade. Alla regerings- och partikanslier underordnades överbefälhavarens högkvarter. Militärrådet, som ursprungligen upprättats som en civil kontroll över militärens ambitioner, lades helt i Chiangs händer. Han blev domare över regeringens finanser. Han kontrollerade det politiska departementet, militärförråden, generalstaben, arméns och flottans skolor. Kanton-regeringen förvandlades till en militärdiktatur, Chiangs seger var total.

Chiang Kai-sheks oblodiga maktövertagande i Kanton upprättade en borgerlig hegemoni över den nationella befrielseströrelsen. Det upprättade just den borgerliga kontroll över massrörelsen som Lenin hade uppmanat kommunistpartierna i efterblivna länder att bekämpa med all sin makt. De män i Kreml som tagit ansvaret för den kinesiska revolutionära rörelsen hade balsamerat den levande Lenin tillsammans med den döde. De mumlade fram fragment från hans skrifter vid statliga tilldragelser och vid kongresser och möten, precis som Kuomintangs ledare mumlade plattityder från Sun Yat-sen vid sina veckovisa minnesmöten till sin döde ledares ära. Men Lenin hade inte enbart med sig taylor ner från Sinai när han skrev att kommunister var tvungna att stödja nationella revolutionära rörelser ”endast på det villkoret” att kommunistpartiernas ingående delar sammansluts och skolas i uppgifterna ”att bekämpa de borgerligt demokratiska rörelserna inom sina nationer”, inte heller när han manade till att bevara den proletära rörelsens oberoende karaktär, ”även i rörelsens mest embryonala form”.¹⁶ Bolsjevismens hela erfarenhet sammanfattades i påminnelsen att den Kommunistiska internationalen och dess partier i de utvecklade länderna var tvungna att kämpa mot borgarklassens försök att etablera kontroll över massrörelser som sökte ”befrielse från alla former av exploatering”; att de koloniala och halvkoloniala ekonomiernas utvecklade karaktär ”alls inte betydde” ”att revolutionens ledning måste kapitulera inför borgarklassens demokrater”.¹⁷

Händelser i Kina prövade och bekräftade åter denna analys. Men Kremls axel var inte längre en proletär politik. Kreml trodde att nationalistströrelsens borgerliga ledning i Kina mycket snabbare skulle tillhandahålla de allierade som man var i så starkt behov av. Sovjetstatens och

¹⁵ Hela texten till denna resolution finns i T C Woo, *Kuomintang and the Future of the Chinese Revolution*, sid 176-78; referenser och utdrag finns även i Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen*, kap. IV, del 5, och i Fuse, *Soviet Policy in the Orient*, sid 251-56.

¹⁶ Lenin, ”Tesar om nationella och koloniala frågan” i [Tesar till Kommunistiska internationalens andra kongress](#)

¹⁷ *Ibid.*

Kommunistiska internationalens moraliska och materiella stöd överlämnades inte till massrörelsen genom kommunistpartiet utan genom det borgerliga Kuomintang, som förklarades vara ett allklassparti som kommunisterna och massorna var tvungna att underordna sig. Detta hade lett direkt fram till statskuppen den 20 mars. Om ledarna för Komintern, i motsats till Lenin, inte kunde förutse händelsen, så ställdes de åtminstone nu inför ett fullbordat faktum. Det var sent, men inte för sent. Kremles empiriker kunde fortfarande ta upp kampen mot borgarklassens kontroll – eller också helt ”lämna ifrån sig ledningen för revolutionen till de borgerliga demokraterna” – och i detta fall till borgare som inte var demokrater utan skapare av en militärdiktatur.

Kominterns ledare, Stalin och Bucharin, valde den senare kursen och försökte dölja detta genom att hemlighålla kuppen i Kanton för internationalens medlemmar.

De tystade ner alla nyheter om dess tilldragelse. Fakta undanhölls inte enbart för de ryska arbetarna och Kominterns andra sektioner utan även för dess exekutivkommitté och till och med för de övriga medlemmarna i exekutivkommitténs presidium. Om detta finns vittnesmål från medlemmar i båda dessa organ.¹⁸ När nyheten om kuppen hamnade i den imperialistiska pressen i Kina och utomlands – med konkreta fakta som ofta var förvrängda men med väsentligen riktiga påståenden om att makten i Kanton hade övergått i Chiang Kai-sheks händer – började kominternpressens centralstyrda maskineri utfärda häftiga dementier.

”Reuters telegrafbyrå ... meddelade nyligen att Chiang Kai-shek, överbefälhavaren för de revolutionära trupperna (som Reuter hittills beskrivit som röda), genomfört en statskupp i Kanton. Men denna *lögnaktiga rapport* (kursiv i original) förnekades snart. ... Kuomintang är inte en liten grupp med några få medlemmar, utan ett massparti i ordets verkliga betydelse och de revolutionära Kanton-trupperna och den revolutionära Kanton-regeringen bygger på denna grundval. Det är naturligtvis omöjligt att genomföra en statskupp över en natt”, skrev Kominterns centrala organ 8 april 1926.¹⁹

Långt ifrån att ha förvandlats till ett instrument för borgarklassens politik var Kanton-regeringen mer än någonsin ”inriktad på världsrevolutionen” och på att utvidga sin makt till grannprovinserna som en ”sovjetregering”.

”Perspektiven för Kantons folkregering har aldrig varit så gynnsamma som nu ...” fortsatte samma kominternrapport. ”Kwangsiprovinsen kommer snart att bilda en sovjetregering ... *som ett resultat av den nationella revolutionära rörelsen är generalernas makt på väg att försvinna.* (Kursiv i originalet) Kuomin-regeringen går nu vidare för att organisera alla distrikts- och stadsadministrationer i Kwangtungprovinsen enligt sovjetsystemet”.²⁰

”Den reaktionära brittiska pressen i Hongkong och i London har spridit sensationella historier om splittring inom nationalistregeringen i ett försök att främja sin imperialistiska propaganda”, sade ett telegram från Moskva till New Yorks *Daily Worker* den 21 april 1926.

Dessa rapporter saknar verklighetsgrund. De är inget annat än provocerande manövrer från brittiska imperialismen. Det har inte varit något uppror i Kanton. Grunden till dessa rapporter tycks vara vissa meningsskiljaktigheter (!) mellan en general i Kantons armé, Chiang Kai-shek, och Kanton-regeringen. Dessa skiljaktigheter rörde inte principfrågor och hade inget samband med en väpnad kamp om makten. Meningsskiljaktigheterna har därefter lösts och Kanton är fortfarande ett styrkefäste för det kinesiska folkets befrielse. Den brittiska imperialismens försök att utnyttja de oviktiga

¹⁸ ”Inte ens Chiang Kai-sheks kupp den 20 mars 1926, då de ryska kommunisterna i Kina arresterades, nämndes med ett ord i vår press” — Zinovjev. [Tesar om den kinesiska revolutionen](#); ”Under ett helt år dolde Stalin-Bucharins grupp Chiang Kai-sheks första kupp i mars 1926” — Albert Treint. “Declaration du Camarade Treint”, *Documents de l'Opposition et la Réponse du Parti*, Paris, november 1927, sid 76.

¹⁹ *International Press Correspondence*, 8 april 1926.

²⁰ *Ibid.*

meningsskiljaktigheterna i Kanton för egna intressen har misslyckats. ... Moskvapressen anser att denna provokativa manöver från den brittiska reaktionära pressen avslöjar den brittiska imperialismens verkliga planer vad gäller Kanton. *Izvestija* skriver: "Önsketänkandet var tankens upphov och de brittiska imperialisterna presenterade sina verkliga avsikter som ett fullbordat faktum".²¹

Om dessa dementier kanske skulle kunna skyllas på enbart okunnighet så kan inte det samma sägas om rapporten från Kominterns egna representanter i Kina: "De brittiska imperialisterna ... försökte fåfängt provocera fram ett uppror i Kanton och samtidigt till hela världen basunera ut att Kanton-regeringen redan fallit, att Kuomintangs högerflygel gripit makten och bildat en regering som gått med på en kompromiss med britterna och höll på att gripa partisaner från vänsterkuomintang så väl som kommunisterna. Allt detta visade sig vara ett påhitt av imperialisterna", skrev Voitinskij. "... Kanton-regeringen, som 'störtades' av den imperialistiska pressen, är nu faktiskt starkare än någonsin. ..." ²²

I slutet av 1926 överfördes denna strutspolitik till överläggningarna i Kominterns högsta organ som antog en resolution om den kinesiska frågan som, vilken vi kommer att få se, inte med ett ord nämner marshändelserna i Kanton eller deras efterspel. Med denna tystnad hoppades Kominterns toppar kunna dölja marskuppens betydelse och göra det lättare för Kominterns representanter i Kina att få de kinesiska kommunisterna att acceptera den förda linjen.

Borodin, som gjort en resa norrut, återvände till Kanton efter kuppen men innan Kuomintangs plenarmöte den 15 maj. En skarp utländsk observatör, som redan då hade kontakt med några av Chiang Kai-sheks närmaste rådgivare (och som senare gick med i Chiangs regering) anlände några dagar senare till Kanton. Enligt hans redogörelse:

Ryssarna verkade anse att spelet var slut. De flesta kinesiska kommunister gömde sig. ... Antikomunisterna jublade. ... Borodin konfronterade Chiang. Chiang ville veta hur långt Ryssland var berett att stödja honom i en militär expedition mot norr. Borodin hade hittills motsatt sig Nordexpeditionen. Chiangs inställning till en fortsatt allians med Ryssland var avhängig Borodins inställning till Nordexpeditionen. De kom överens. Ryssarna skulle stödja Nordexpeditionen. Den ryska alliansen fortsatte. Kommunisterna återinsattes. ²³

Därefter blev, enligt andra referat, "Chiangs relation med Borodin hjärtligare än någonsin",²⁴ och alla beslut som antogs vid Kuomintang-mötet den 15 maj "stöddes helt av M Borodin".²⁵ Det noteras vidare att alla extraordinära befogenheter som hade getts till Chiang efter att han utsetts till överbefälhavare hade getts honom "på inrådan av Borodin".²⁶ Det är i alla fall ett faktum att Borodin och efter honom det kinesiska kommunistpartiets ledare, utan att ställa några frågor fogade sig i den militärdiktatur som upprättades som ett resultat av kuppen den 20 mars. Borodin såg till och med till att de ryska militära rådgivare som hade ådragit sig Chiangs missnöje på grund av att de ville sprida sina råd och sin materiel lika bland alla arméer istället för exklusivt gå via Chiang avskedades och ersattes med fogligare kollegor. Efter att ha säkerställt allt detta mycket lättare än han själv måste ha trott vara möjligt, vände sig Chiang utan några skrupler mot vissa högerkonspiratörer som hjälpt honom att genomföra kuppen och utvisade dem från Kanton. Han behövde nu mer än någonsin klä sitt ledarskap i vänsterismens mantel. Hans kollegor på högerflygeln återvände till Shanghai. Han kunde och skulle kalla på dem när han åter behövde dem.

²¹ *Daily Worker*, New York, 21 april 1926.

²² G Voitinsky, "The Situation in China and the Plans of the Imperialists", *International Press Correspondence*, 6 maj 1926.

²³ G Sokolsky, *Tinder Box of Asia*, sid 336.

²⁴ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 247.

²⁵ A M Kotenev, *New Lamps for Old*, Shanghai, 1931, sid 237.

²⁶ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 249.

Historiker som hämtar såväl politisk inspiration som information från Moskvabyråkratin har vanligtvis avfärdat 20 mars-kuppen med några få meningar där de helt döljer eller förvränger dess betydelse. Moskva ignorerade cyniskt kuppens betydelse när den ägde rum och skulle naturligtvis helst velat att historien skrevs utan att man tog någon notis om detta faktum. Louise Fischer beskriver t ex efterspelet till den 20 mars på följande vis: ”Men Chiang, vars utmärkande drag inte var mod, hade uppenbarligen skrämts av sina egna handlingar och skickade ... ett ödmjukt brev där han bad Borodin att återvända till södern utan dröjsmål. ...” När Borodin återvänt var Chiang ”överfull av ursäkter. ... Vad, frågade han Borodin, borde han göra? 'Förbereda Nordexpeditionen' svarade Borodin”. Sedan var det ”på grund av att Borodin önskade reparera en del av de skador (!) som kuppen den 20 mars hade orsakat” som Chiang genomförde en andra kupp ... denna gång mot högern. ...”

”Men varför eliminerade inte Borodin, Vänsterkuomintang och det kinesiska kommunistpartiet Chiang Kai-shek?”, fortsätter han. ”För att de var för svaga ...” svarar han, i Borodins efterföljd.

De hade stort stöd bland massorna, men i Kanton var de för svaga för att besegra Chiang och borgarklassen som stödde honom. ... Båda sidor visste att kampen mellan dem var oundviklig. Men i stället för att nu inlåta sig på blodsutgjutelse, vilket endast Kantons militärer kunde tjäna på, kom man i tysthet överens om att bordlägga frågan tills de nått Yangtze. Resolutionen om att påbörja Nordexpeditionen antogs av Kuomintangs centralkommitté den 15 maj. Vid detta möte uppgick de uttalade känslorna för varje fraktion till detta: ”Gentlemän, vi vet att vi måste bekämpa varandra. Men vi behöver ett större område. Låt oss skjuta upp räkenskapens dag och under tiden gå framåt mot ett gemensamt mål”.²⁷

Fischer försummar passande nog att nämna de övriga resolutionerna som antogs den 15 maj och som bakband kommunistpartiet. Blodsutgjutelsen sköts verkligen upp fram till dess att de nådde Yangtze, men marskuppen, majbesluten och den kommunistiska kapitulationen inför dem hade i förväg garanterat att det blod som skulle flyta skulle komma från arbetare. Det ”gemensamma målet” var borgarklassens seger över massrörelsen. Borodin framställs här som om han ville ta upp striden med Chiang Kai-shek senare – och förberedde sig för den genom att i god tid överlämna alla vapen till honom. Om Chiang Kai-shek hade några kvaliteter överhuvudtaget, så var det förmågan att i sin klass', borgarklassens, intresse slå till och det hårt. Detsamma kunde inte sägas om Stalin–Bucharin–Borodin och Co när det gällde arbetarnas intressen. I enlighet med deras order var de kinesiska kommunisterna tvungna att kapitulera och till och med kräla i stoffet inför den nationalistiska rörelsens nya herrar.*

Chiang Kai-shek hade genomfört marskuppen och drivit igenom majbesluten under förvändningen att kommunisterna själva planerade en statskupp. Det fanns visserligen rivaliserande konspirationer i Kanton riktade emot Chiang Kai-shek, men det kinesiska kommunistpartiet övervägde tyvärr inte ens någon sådan. Inget var det mer fjärran än att organisera ett arbetarklassuppror i mars 1926. Chiang och hans högerhjälpredor fabricerade ryktet om en kommunistisk ”komplott” utifrån det material som situationens logik själv försåg dem med. Det var de – och inte kommunisterna – som såg att arbetarklassen, med dess växande organisationer, dess väpnade strejkvakter, dess militans och dess kraft vid den tiden var kapabel att gripa och bibehålla greppet över den revolutionära rörelsen. Det var de, inte kommunisterna,

²⁷ Fischer, *Soviets in World Affairs*, v II, sid 651-53.

* Ytterligare ett särdeles grovt exempel på historieförvridning vad gäller kuppen den 20 mars återfinns i den f d tsaristiska generalen V A Yakhontoffs skrifter. Enligt Yakhontoff, som för några år sedan utan svårighet hittade vägen in i Stalins läger, ”tvingades högern och centrister efter mindre än två månader (efter kuppen) nå en kompromiss och gå med på flera eftergifter till 'vänstern' för att få massornas stöd. ... Följaktligen försonades fraktionerna i maj och Chiang Kai-shek blev ledare för Kuomintang och överbefälhavare för revolutionsarméerna”. – V A Yakhontoff, *Russia and the Soviet Union in the Far East*, New York, 1932, sid 151. Chiang ”gav efter” och ”kompromissade” genom att göra sig själv till Kantons härskare!

som insåg att tiden var inne för att handla. När de skyndsamt skred till verket fanns det ingen som blev mer chockad, mer plågad, mer förorättad än de kinesiska kommunistledarna över att bli anklagade för att planera en arbetarklassoffensiv.

”För det första”, skrev det kinesiska kommunistpartiets generalsekreterare Chen Tu-hsiu,

vill kommunistpartiet, såvida det inte är ett parti av galningar, verkligen inte upprätta en arbetar- och bonderegering i Kanton. För det andra är Chiang Kai-shek en av den revolutionära nationella rörelsens stöttepelare. Såvida inte kommunistpartiet vore ett redskap för imperialisterna skulle det definitivt inte anta en politik som på detta sätt splittrar de kinesiska revolutionära krafternas enhet! ... I motsats till högerens deklarationer, är kommunistpartiets politik inte enbart emot att de revolutionära krafterna i Kwangtung [Guangdong] splittras, utan för att ena hela landets revolutionära krafter. Annars kan man inte bekämpa fienden.²⁸

I ett öppet brev till Chiang Kai-shek den 4 juni protesterade Chen Tu-hsiu vidare: ”Att nu konspirera för att störta Chiang Kai-shek i Kanton – vilken hjälp till de reaktionära krafterna detta skulle vara! Om det kinesiska kommunistpartiet är ett sådant kontrarevolutionärt parti, då borde man göra sig av med det. ... Om det bland kamraterna i kommunistpartiet finns någon som hyser tankar om en sådan kontrarevolutionär konspiration borde ni utan krusiduller skjuta denne. Men jag vet, jag är övertygad om, att ingen i vårt parti hyser sådana tankar.”²⁹

Som bevis på att sådana idéer verkligen existerade i kommunisternas tankar erinrade Chiang Kai-shek, i ett tal i Kanton kort efter den 20 mars, om en anmärkning från en viss kommunist, som hade sagt: ”I vår organisation finns det en Tuan Chi-jui [Duan Qirui]^{*} och för att störta nordens Tuan Chi-jui måste vi först störta den Tuan Chi-jui som finns mitt ibland oss”. Den kommunist som hade hållit detta förolämpande tal skyndade sig att trycka och distribuera ett öppet brev där han förklarade att han menat ”Tuan Chi-juis ideologi”, dvs gamla feodala idéer och eftersom han talade med anhwei-dialekt och inte kantonesiska hade tolken gjort ett misstag.

Jag förtalade aldrig er i mina ord och det är obestriddligen så att det jag sade var för att älska och skydda er för den nationella revolutionens sak. ... Jag minns att jag träffade er efter den 20 mars ... och då uppriktigt betygade mitt eviga förtroende för er. Om ni verkligen betraktar mig som en kamrat borde ni ha lärt mig; eller om ni såg något fel med mig, då borde ni ha allvarligt klandrat mig eller angripit mig och tvingat mig att rätta mitt fel. Men ni svarade bara milt och oengagerat, ”Strunta i det, strunta i det, ingenting, ingenting. ...” Så varför anklagar ni mig nu för förtal och baktankar?³⁰

Den man som skrev detta brev, Kao Yu-han, var ingen obskyr individ, utan en ledande kommunistpartimedlem som även satt med i Kuomintangs övervakningskommitté.

Medan kommunisterna bemötte 20 mars-kuppen med sårade förnekelse och förebråelser, så accepterade de oförbehållsamt resolutionerna från plenarmötet den 15 maj och försökte på alla sätt och vis rationalisera och rättfärdiga dem. ”När imperialisterna såg den (resolutionen om ändrade regler för partimedlemskap) kan de ha misstänkt att vårt parti hade gått i deras fälla och frivilligt brutit den revolutionära fronten med avsikt att svänga till höger ...” sade ett officiellt brev från kommunistpartiets centralkommitté till Kuomintang,

²⁸ I *Veckovägvisaren*, Shanghai [kinesiska], i slutet av mars 1926, omtryckt tillsammans med andra artiklar och dokument i det kinesiska kommunistpartiets pamflett, *Vårt parti och Kanton-händelserna*, Peking, juli 1926. [kinesiska]

²⁹ ”Öppet brev från Chen Tu-hsiu till Chiang Kai-shek”, 4 juni 1926, i *Vårt parti och Kanton-händelserna*.

^{*} Tuan Chi-jui var ledare för den notoriskt korrupta regeringen i Peking.

³⁰ ”Öppet brev från Kao Yu-han till Chiang Kai-shek”, i *Vårt parti och Kanton-händelserna*.

men det är kanske så att ert parti gjort detta på grund av att de samarbetsformer som förekommit mellan vårt parti och ert under flera år har väckt misstankar och avundsjuka i vissa läger. ... Därför försökte ni utverka flera förändringar när det gäller samarbetsformerna för att få slut på onödiga misstankar och avundsjuka och senare för att rensa i leden och rikta slag mot reaktionärerna, konsolidera den revolutionära fronten och med alla krafter fortsätta kampen mot det imperialistiska och militaristiska styret och förtrycket. Om så är fallet finns det ingen grundläggande konflikt vad gäller samarbetspolitiken med vårt parti. Huvudsaken är att konsolidera de revolutionära styrkorna mot imperialismen, oavsett vilka former som konsolideringen och samarbetet antar. Om så är fallet kommer inte andan i alliansen mellan våra två partier att dämpas. ... Er resolution ... är en fråga för ert eget parti och oavsett vad ni beslutar i i anslutning till den frågan, har (vi) inte rätt att acceptera eller förkasta.³¹

Den 26 maj skrev den kommunistiska tidningen *Veckovägvisarens*³² Kanton-korrespondent att med tanke på det faktum att plenarmötet den 15 maj hade antagit en ”deklaration om att konsolidera alla revolutionära element mot reaktionen, så hade det inte skett någon grundläggande förändring vad gäller samarbete”, och att ”enbart en resolution om partiangelägenheter inte är tillräcklig för att påvisa en högerutveckling hos Kuomintangs centrala exekutivkommitté. Kommunisterna erkänner tydligt att revolutionens aktuella situation kräver en stark och konsekvent revolutionär front. Deras inställning gentemot den nya resolutionen från Kuomintangs centrala exekutivkommitté vägleds av detta kriterium. Den kommunistiska fraktionen vid Kuomintangs plenarmöte ifrågasatte inte det minsta... Kuomintangs interna organisation.”*

Denna svanspolitik förblev inte oemotsagd inom kommunistpartiet. I Shanghai krävde en grupp kamrater att partiet omedelbart skulle lämna Kuomintang och förklarade att det var omöjligt för kommunister att arbeta effektivt under de villkor som Kuomintangs plenarmöte fastslagit den 15 maj. Både centralkommittén i Shanghai och Kwangtungs partiorganisation motsatte sig kraftfullt detta instinktivt korrekta proletära krav. Kwangtung-kommittén (som senare framställdes som radikalare än Shanghais centralkommitté) ansåg ”att lämna Kuomintang skulle innebära att man övergav de arbetande massorna, att överlämna det revolutionära Kuomintangs fana till borgarklassen. Detta vore en oersättlig förlust. För närvarande måste en politik med tillfällig reträtt bedrivas för att bli kvar i Kuomintang”.³³

Inte desto mindre började till och med partiets ledning, som på Kominterns order hade genomfört kapitulationspolitiken efter den 20 mars, känna behovet av att ändra partiets linje. De röster som krävde att partiet åter blev oberoende blev så högljudda, att till och med Chen Tu-hsiu skrev till Komintern med förslag om att skapa ett tvåpartiblock utanför Kuomintang istället för att arbeta inom Kuomintang.³⁴ Ett beslut om detta togs faktiskt av kommunistpartiets centralkommitté vid dess plenarmöte i juni 1926. Detta fördömdes omedelbart och drastiskt av Komintern, där den ryska oppositionen under ledning av Trotskij på samma sätt redan hade börjat ställa den kinesiska revolutionens problem på ett sätt som innebar ett försök att omorientera de kinesiska kommunisterna bort från Kuomintangs kvävande strypgrepp. Samma officiella artikel som nästan ett år senare för första gången avslöjade att kuppen den 20 mars hade ställt den kinesiska nationaliströrelsen under högerkuomintangs kontroll, avslöjade också, även detta för första gången, att kommunisterna i Kina hade krävt sin frihet

³¹ ”Brev från Kommunistiska partiets centralkommitté till Kuomintang”, 4 juni 1926, i *Vårt parti och Kanton-händelserna*.

³² Omtryckt i *Vårt parti och Kanton-händelserna*.

* Författaren till denna rapport, Tsao Sze-yuan, var förutbestämd att drabbas av konsekvenserna av att ”inte det minsta” ifrågasatt borgarklassens offensiv. Ett år senare dog han martyrdöden i händerna på Chiang Kai-sheks bödel.

³³ Citerat av Li Li-san i hans förord till *Den kinesiska revolutionen* (En dokumentsamling) Shanghai 1930.

³⁴ Chen Tu-hsiu, [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#)

och att man beordrat att detta krav skulle ”revideras”. Till och med de kinesiska kommunisternas förslag att organisera vänsterfraktioner inom Kuomintang – ett chockerande avslöjande om att den så kallade vänstern inte ens hade en egen fraktionsorganisering – fördömdes till förmån för en politik för att ”vrida hela Kuomintang åt vänster och garantera en stabil vänsterpolitik”.³⁵

I Kina slog Borodin till hårt mot de tendenser inom det kinesiska kommunistpartiet som strävade efter en oberoende politisk politik. ”Den nuvarande perioden är en period då kommunisterna bör göra kuliarbete åt Kuomintang!” förklarade han.³⁶ Förslag om att dra sig ur Kuomintang förkastades för att det innebar att ”överge det revolutionära Kuomintangs fana till borgarklassen”. Borgarklassen hade emellertid inte väntat på kommunisterna. Efter den 20 mars höll de hårt i Kuomintangs banér och massorna underrättades aldrig om detta faktum utan fick plötsligt och på ett katastrofalt sätt veta det. Istället för att föra kampen mot borgarklassen på klasskampens slagfält i spetsen för de stora arbetar- och bondeorganisationerna – vars ledningar kommunisterna dominerade och på vars styrka Kantonregimen fortfarande vilade – tvingades kommunisterna enbart erbjuda servila ursäkter. Kuppen den 20 mars 1926 uppvisar ett märkligt skådespel där en massrörelse under kommunistisk ledning på ett smärtfritt sätt avleddes från sin egen oberoende utveckling, förs in under dess klassfiendes ledning och kontroll och hålls i ovetskap om detta faktum av sina egna ledare, som bedyrade att de aldrig drömt om att leda massorna, förutom under borgarklassens ledning.

Enbart tack vare detta kunde borgarklassens representanter fortfarande uppträda inför massorna som ”revolutionära ledare”, och skillnaderna mellan dessa och kommunisterna framstod som mycket små. I maj 1926 stod Chiang Kai-shek inför den tredje nationella arbetarkonferensen, där 500 delegater representerade 400 fackföreningar och 1 240 000 organiserade arbetare, av vilka 800 000 hade deltagit i mer än 200 politiska och ekonomiska strejker sedan maj året innan.³⁷ Med falsk blygsamhet refererade Chiang till sig själv som shun ti – ”er yngre bror”. Med kallhamrad cynism hyllade han den roll som arbetarna och bönderna 1925 hade spelat under kampanjerna vid Östra floden [Dongjiang] och i söder. ”Under denna period”, sade han ”drev arbetar- och bondemassorna ... på enandet av Kuomintang, svepte bort alla kontrarevolutionärer och konsoliderade den nationella regeringens bas. Detta visar att arbetarna och bönderna redan kan bekämpa imperialismen med sina egna styrkor, utan att behöva lita till arméns styrkor!”³⁸

Chiang Kai-shek vågade säga till de kinesiska arbetarna vad kommunisterna inte vågade – att de befann sig i en position där de måste lita till sina egna styrkor för att utkämpa och vinna sina egna strider. Han kunde avsluta sitt tal med ”Länge leve världsrevolutionen!” och stiga ner från podiet under jubel där kommunistiska röster blandades med alla andras. Han kunde fortsätta att förbereda Nordexpeditionen, i trygg vetskap om att massrörelsen fortfarande stod till hans förfogande. Den största striden om kontrollen hade utkämpats utan ett enda borgerligt offer. Det var i själva verket inte en strid utan en framgångsrikt utförd manöver. Tack vare kommunisternas reträtt- och samtyckespolitik hade det skett utanför masskampernas arena. De organiserade arbetarna och bönderna, som på kommunisternas uppmaning hade kastat sin vikt i vågskålen där de hörde hemma – mot borgarklassen – uppmanades nu att marschera in i Nordexpeditionens strider under förhållanden som garanterade borgarklassen frukternas av deras seger. Expeditionens arméer marscherade åt norr i juli och svepte snart fram från seger till seger på toppen av en ny revolutionär våg som forsade som en störtflod över Kiangsi

³⁵ ”The Fifth Congress of the Communist Party of China and the Kuomintang”, *Communist International*, 15 april 1927.

³⁶ Chen Tu-hsiu, [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#)

³⁷ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen*, kap IV, del 3.

³⁸ Citerat av Yuen Tai-ying, *Kuomintang och arbetarrörelsen*, Wuhan, april 1927. [kinesiska]

[Jiangxi], Hunan [Henan] och Hupeh [Hubei], där de drog in friska miljoner in i kampen och inom kort slukade Wuhan och Shanghai.

Under tiden gjorde sig konsekvenserna av 20:e-mars-kuppen kända i Kanton. Från hemliga manövrer övergick borgarklassen till öppet förtryck. Kommunisternas ”tillfälliga reträtt” i Kanton blev till en ständig vild flykt. Den 29 juli utlyste Chiang Kai-sheks högkvarter undantagstillstånd. Offentliga organisationer, möten, pressen, arbetarnas och böndernas frivilligkårer, strejker, allt hamnade inom de militära myndigheternas verksamhetsområde. Tre dagar senare utfärdades en order som ”förbjuder alla arbetaroroligheter så länge som Nordexpeditionen pågår”. Medan myndigheterna formellt höll sig undan mobiliserades Kantons gangstrar i en ”Central fackförening”. Offensiven mot de revolutionära arbetarna fördes ut på gatorna.

Kraftigt uppskrämda ur det bedrägliga lugn i vilket deras ledare hade invaggat dem, tog arbetarna till vapen, klubbor, bambupinnar, knivar, enstaka revolverar och gevär och försvarade sig själva. Under sex dagars gatustrider dödades mer än 50 arbetare. Den 9 augusti ingrep myndigheterna med bestämmelser för obligatorisk medling under regeringskontroll i alla arbetskonflikter. Arbetare förbjöds att bära alla slags vapen, ha möten eller demonstrera. ”Varje försök att på hemmaplan ställa till problem så länge kriget mot Norr pågår kommer att betraktas som en kontrarevolutionär handling och ett förräderi mot Kuomintang”, löd en polisorder. Militärpatruller tog gatorna i besittning. Medlemmar av ”Centrala fackföreningen” inkallades för att bryta en tryckeriarbetarstrejk som hade lamslagit stadens press. Arbetarnas delegatskonferens, en revolutionär organisation som representerade 170 000 arbetare och handelsanställda i Kanton, hotade med generalstrejk. Men deras hot kom månader för sent. Hotet förverkligades aldrig. De fåtaliga små eftergifterna som Kantons arbetare tvingat fram från sina arbetsgivare efter årtal av kamp raderades ut. Det vidriga kontraktssystemet som gjort arbetarna till sina bossars hjälplösa slavar, och som delvis hade avskaffats i Kanton, återställdes. Offentliga missförhållanden såsom licensierat hasardspel och opiumhål, som hade avskaffats av regeringen under tryck från massrörelsen, återupptog en blomstrande tillvaro där skattesatserna för den officiella ”provisionen” steg långt över de som gällde före nationalistregeringens dagar.³⁹

På landsbygden i Kwangtung utgjorde 20:e-mars-kuppen signalen till att starta en våldsam godsägaroffensiv mot de revolterande bönderna. En rapport från Kwangtungs provinsiella bondeorganisation i februari 1927 uppräknade mängder av angrepp, mord på bondeledare, krossande av bondeorganisationer, som inleddes i Kwangtung i juni 1926 och inte avslutades förrän den revolutionära bonderörelsen hade utplånats i provinsen. Till och med i denna rapport fortsatte bonderörelsens kommunistiska ledare att dölja de verkliga anstiftarna av denna motoffensiv. Händelserna den 20 mars ”påverkade egentligen inte vår politik i Kuomintang”, sade den,

men giriga tjänstemän, korrupta adelsmän och bråkmakare utnyttjade den och spred rykten som till exempel att ”bondeföreningarna kommer att upplösas” och ”Kuomintang avbryter arbetar- och bondepolitiken” ... Den resolution som centrala exekutivkommitténs plenarmöte antog den 15 maj hade enbart till uppgift att reda ut problemen med Kuomintangs interna angelägenheter, men användes av de principlösa godsägarna, den korrupta adeln och giriga tjänstemän för att peka på att regeringen var på väg att upplösa bondeföreningarna och att Kuomintang hade övergett arbetar- och bondepolitiken.⁴⁰

³⁹ ”News from South China”, *China Weekly Review*, 31 juli, 7 augusti, 14 augusti, 21 augusti och 28 augusti 1926.

⁴⁰ ”Report of the Kwangtung Provincial Peasant Union”, februari 1927, *Chinese Correspondence*, Wuhan, 8 maj 1927.

Godsägarna och deras hantlangare fattade på ett helt riktigt sätt vinken från Chiang Kai-sheks kupp. Bönderna förstod aldrig att attackerna mot dem i grunden var ”lagliga”, att kuppen den 20 mars verkligen hade ställt bonderevolten bortom den okända gräns för Kuomintangs ”laglighet”, som bondeledarna var så hjälplöst beroende av. Samma förvandling förde Kanton–Hongkong-arbetarnas strejk till ett fruktlöst slut.

Förhandlingar för att komma fram till en uppgörelse om den stora strejken återupptogs kort tid efter marskuppen. De hade strandat i januari när britterna kategoriskt förkastade Hongkong-arbetarnas strejkkrav och Kanton-regeringen fortfarande insisterade på att den endast kunde fungera som medlare mellan myndigheterna i Hongkong och de strejkande. I juni 1925, i början av strejken, hade den nyligen inrättade nationella regeringen krävt att Shameen-koncessionerna skulle återkallas och att alla utländska örlogsfartyg skulle lämna Kwangtungs vatten. Hongkong-arbetarna hade krävt yttrande- och pressfrihet, rösträtt i valet av kinesiska representanter i kronkolonins regering, förbättringar av arbetsvillkoren, förbud mot barnarbete, införande av åtta timmars arbetsdag och återkallande av de allmänna hyreshöjningar som skulle införas den 1:a juli detta år.

Britterna hade vägrat att delta i några förhandlingar och satt på sin Hongkongklippa och skränade medan strejken och bojkotten pågick. ”Enbart Kantons strejkkommittés olagliga aktiviteter som anstiftats genom bolsjevikiska intriger, förhindrade återupptagande av normala relationer mellan Kanton och Hongkong på gammal förtrolig fot”, deklarerade Hongkongs guvernör den 4 februari 1926. ”Vi förväntar oss och kräver att Kanton-regeringen gör slut på dessa olagligheter. Jag vill också att det ska stå fullständigt klart att Hongkong-regeringen i princip aldrig kommer att gå med på strejklöner eller kompensation för att arbetare inte återfår sina arbeten”.⁴¹ Vad hans excellens förväntade sig och krävde infriades några korta veckor efter yttrandet. Den förändring som Chiang Kai-shek hade tvingat fram i Kanton genom marskuppen gjorde det möjligt att återuppta relationer på ”gammal förtrolig fot”.

Inofficiella kontakter mellan Hongkong och Kanton återupptogs den 9 april när en herr Kemp, justitiekansler i Hongkong-regeringen, överlade med C C Wu, Kantons utrikesminister, i vad som officiellt beskrevs som ett ”hjärtligt samtal”.⁴² Några dagar efter att den centrala exekutivkommitténs plenarmöte i maj hade avslutats närmade sig Kantons regering officiellt Hongkong för att återuppta förhandlingarna. Britterna accepterade snabbt. Delegaterna träffades i juli. Kanton-Hongkong-arbetarnas ursprungliga krav ogillades av båda parter. ”Dessa krav”, sa Eugene Chen, som nu hade tagit över utrikesministeriet, ”utformades och formulerades under de ovanliga omständigheterna efter skotten den 23 juni och innehåller krav som min regering, som motiveras av en önskan om en tillfredsställande överenskommelse, är beredda att omarbete så att inget som är oförenligt med Storbritanniens intressen som handelsmakt i Kina i fortsättningen ska hindra en överenskommelse”.⁴³ Det var inte längre någon fråga om strejklön till arbetarna. Det blev istället en fråga om ett lån på 10 miljoner dollar från britterna till Kanton-regeringen under villkoret att ”bojkotten och alla andra antibrittiska manifestationer på det territorium som står under Kantonregeringens kontroll helt upphör”.⁴⁴ De kinesiska delegaterna låtsades inte ens längre representera de strejkandes intressen. När strejkkommittén krävde att få göra sin röst hörd i överläggningarna utfärdade Chiang Kai-shek en order som ”beordrar Kantons polischef att förhindra all inblandning från fackföreningarnas sida i Kanton-Hongkongkonferensen som nu pågår”.⁴⁵

⁴¹ *China Year Book*, 1926, sid 982.

⁴² Deng Cheng-tsah, *Översikt över Hongkong-strejken*; *China Weekly Review*, 24 april 1926.

⁴³ ”Canton Boycott Negotiations”, *China Year Book*, 1926, sid 989.

⁴⁴ *Ibid*, sid 998.

⁴⁵ *China Weekly Review*, 7 augusti 1926.

Under förhandlingarna patrullerade soldater och poliser stadens huvudgator och höll fackföreningsledare under noggrann kontroll

för att förhindra varje rörelse bland arbetarna som skulle kunna ge intrycket att Kuomintang inte förmår behärska situationen i Kanton och att alla uppgörelser med Kuomintang när det gäller strejköverenskommelsen ... kommer att vara förgäves. Kantons strejkkommitté kräver fortfarande högljutt att den måste få säga sitt, även om den ej tillåts delta i de överläggningar som nu pågår och som till största delen berör arbetarna; och det är underförstått att det inte bör komma några invändningar från någondera sidan, i vissa frågor skulle en underkommitté eller hela konferensen kunna höra representanter från arbetarna. I Kanton har den kinesiska uppfattningen varit att hela saken har ordnats upp bland Kuomintangs ledare och general Chiang Kai-shek innan mötet med ... delegationerna den 15 juli och de kan inte förstå hur någon agitation bland arbetarna skulle kunna förändra den politik som redan fastställts. All uppmärksamhet som ägnas åt strejkkommittén kommer att bli mer än fråga om artighet än något annat.⁴⁶

”Artighet” för arbetarna och 10 miljoner dollar till Chiang Kai-shek! Ingen dålig affär. Men förhandlingarna avslutades utan någon uppgörelse eftersom Kantonregeringens förhandlingsposition kollapsade så snart det var uppenbart att den inte längre talade för arbetarna och i själva verket var lika angelägna att få slut på strejken som britterna. Därpå avslutade britterna överläggningarna och den 3 september rensade en brittisk marinavdelning istället varven i Kanton från strejkvakter. Som protest mot detta begärde Eugene Chen att ”de brittiska kanonbåtarna som nu låg förtöjda längs kajerna skulle förflyttas till sina vanliga ankringsplatser utanför Shameen”.⁴⁷ Detta var långt ifrån det gamla kravet att alla brittiska fartyg skulle lämna Kwangtungs farvatten! Men strejkens och bojkottens ryggrad var bruten. Den 10 oktober 1926 avslutade Kanton-regeringen villkorslöst både strejken och bojkotten. Kuomintang och strejkkommittén förklarade att detta steg var nödvändig ”på grund av de förändringar i den nationella situationen som utvidgandet av nationalisternas makt och inflytande till Yangtze hade medfört”. Den abrupta avslutningen av en historisk femton månader lång kamp utan en enda eftergift till kraven från de arbetare som hade genomfört den benämndes som ”inte ett nederlag utan en stor seger”.⁴⁸

”Imperialismen måste antingen kapitulera för Kina”, förklarade Borodin, ”... eller Kina erkänna sig besegrad. Men eftersom ett nederlag inte kunde tolereras var det nödvändigt att avsluta striden i denna vrå för att kunna börja bekämpa imperialismen med större kraft över hela Kina – på en bredare bas”.⁴⁹ Nederlag kunde inte ”tolereras”. Det måste rationaliseras till en seger. Det var nödvändigt att dölja det faktum att det strategiska tillfället och de avgörande positionerna sedan länge hade övergivits till fienden utan kamp. Hongkongstrejken och bojkotten hade öppnat dörren på vid gavel för ett självständigt arbetarklassperspektiv och hade på ett enastående sätt visat arbetarnas förmåga att kunna agera i sina egna intressen. Under Kominterns och Borodins förmyndarskap hade de kinesiska kommunisterna utan att inse det låtit möjligheten glida dem ur händerna. Arbetarna i Kanton och Hongkong fick betala dyrt för denna ”seger”.

Efter att strejken och bojkotten frivilligt hade avbrutits deklarerade Hongkongs guvernör glatt att ”vi kan rimligen hoppas att det nu kommer att göras ett beslutsamt försök av Kantons myndigheter att återupprättas lag och ordning”. Hongkong önskade att det i Kwangtung och Kwangsi [Guangxi] skulle upprättas ”en stark, stabil och upplyst regering; med en sådan regering skulle vi gladeligen vara nära vänner och trofasta supporters”.⁵⁰ Med den nationella

⁴⁶ *Ibid.*, 31 juli 1926.

⁴⁷ *China Year Book*, 1928, sid 976.

⁴⁸ *Ibid.*, sid 977-78.

⁴⁹ Citerad av Fischer, *Soviets in World Affairs*, v II, sid 645.

⁵⁰ *China Year Book*, 1928, sid 978.

regeringens flytt till Yangtze [Yangtzi] i december överlämnades uppgiften att återupprätta ”lag och ordning” i Kwangtung till Kwangsi-militaristen Li Chi-shen [Li Jishen] som tog över den fulla kontrollen. Strikta polisiära åtgärder vidtogs mot arbetarna. Det utfärdades ett antal strikta föreskrifter som innebar tvångsmedling i alla konflikter mellan arbetare och arbetsgivare, förbud för arbetare att äga eller bära vapen, att göra arresteringar, att gå strejkvakt vid verkstäder eller fabriker.⁵¹

Som svar på dessa åtgärder ”instruerades” strejkvakterna och andra frivilliga arbetargrupper ”av arbetarnas delegatkonferens som agerade under kommunistpartiets överinseende att för tillfället stanna inomhus i avvaktan på att deras status ska ändras”.⁵² Angelägna om att blidka Li Chi-shen stoppade kommunisterna brådstörtat sin agitation för ett folkligt omval av delegaterna i de olika Kuomintangorganisationerna.⁵³ De protesterade inte när Li Chen-sen genomförde en genomgripande omorganisering där han besatte alla viktiga poster med sina egna kandidater. Inga försök gjordes för att göra motstånd mot denna reaktionära offensiv. Kanton satt hårt i militaristernas grepp. Kommunisternas kapitulation var total.⁵⁴

Detta var situationen i Kanton när en delegation från Kommunistiska internationalen, som bestod av Earl Browder, Tom Mann och Jacques Doriot, anlände den 17 februari 1927. De inspekterade det rester som fortfarande fanns kvar av massrörelsen och diktatorn Li Chi-shen gav en fest till deras ära och sade till dem att ”den nationalistiska regeringen aldrig, aldrig skulle gå emot arbetarklassens intressen”.⁵⁵ De skickade sina hälsningar till Chiang Kai-shek, som telegraferade tillbaka sitt välkomnande.⁵⁶ Deras första rapporter till den internationella pressen glödde av stolthet i det ”revolutionära Kanton” och stördes inte alls av minsta antydan till disharmoni.⁵⁷ På gravarna efter de Hongkong-strejkvakter som hade dödats under den stora strejken lade de ned kransar med inskriptionen: ”Hongkong-strejkvakternas martyrer symboliserar den kinesiska arbetarklassens stora bidrag till den kinesiska revolutionen och världsrevolutionen”.⁵⁸

Sex månader senare, efter att händelserna sedan länge hade slagit in på sin kurs, skrev delegationen följande om sitt besök i Kanton:

Nordexpeditionen var i full gång och Kantons köpmän utnyttjade skickligt parollen om en enad revolutionär front för att befria sig själva från alla förpliktelser gentemot arbetarklassen. ... Vissa av ledarna för Kantons arbetarklass var långtifrån klara över sin politik inför borgarklassens skickliga och demagogiska taktik. ... (De) försummade ... proletariats grundläggande klassintressen av rädsla för att bryta enhetsfronten med borgarklassen. ... Den enda klass, tycks det, som tog parollen om alla antiimperialistiska och antimilitaristers krafter ”enhetsfront” på allvar var proletariats och dess revolutionära ledare. ... detta var utan tvekan ett misstag som senare kostade den kinesiska arbetarklassen många uppoffringar och mycket bra blod.⁵⁹

⁵¹ Strike Regulations in Canton”, *Chinese Economic Journal*, Shanghai, mars 1927; jfr. ”Labour Suppression in Canton”, *North China Herald*, 31 december 1926.

⁵² *North China Herald*, den 31 december 1926.

⁵³ ”Brev till kamraterna på kongressen den 7 augusti 1927”, publicerat i bilagan till Li Li-san, *Den kinesiska revolutionen*. (Härefter hänvisat till som ”7:e augustibrevet”)

⁵⁴ P Mif, *Kitajskaja Revolutsia*, Moskva 1932, sid 97-98.

⁵⁵ Sydor Stoler, ”The Trade Union Movement in Canton”, *Pan-Pacific Worker*, Hankow, 15 september 1927.

⁵⁶ Earl Browder, *Civil War in Nationalist China*, Chicago, 1927, sid 12.

⁵⁷ ”The International Delegation in China”, *International Press Correspondence*, 28 april 1927.

⁵⁸ Tom Mann, *What I Saw in China*, London, 1927, sid 8.

⁵⁹ Stoler, ”Trade Union Movement in Canton”.

VI. Från Kanton till Yangtze

Kuomintang lät sina styrkor marschera norrut för att ersätta de gamla militaristernas makt med sin egen. De marscherade inte för att bekämpa imperialismen, utan för att kompromissa med den. Invaggade i tron att en seger för Kuomintang skulle medföra en genomgripande förändring i deras levnadsförhållanden och levebröd – och kommunisterna gjorde inga försök att ta dem ur den villfarelsen – reste sig massorna som en tidvattenvåg som svepte undan expeditionsarméerna till Yangtzeflodens stränder.

Framgången var snabb och spektakulär. De väpnade styrkorna kompletterade enbart den enorma propagandaapparat som svepte fram och släppte loss de krafter som utplånade allt motstånd likt en rad stridsvagnar som banar väg för infanteriet. Inför detta våldsamma anfall var Wu Pei-fu och hans allierades legosoldater hjälplösa och demoraliserade. De retirerade antingen i oordning eller genom att deras befälhavare sökte säkerheten i en allians med Nationalisterna. Ett utländskt ögonvittne berättar hur ”en lokal underrättelsetjänst ... redan väntade på att bistå den ankommande armén, pålitliga guider som kunde tjänstgöra när som helst fanns tillgängliga; i vissa fall flera dagar innan armén kom fram, städer togs över av små grupper (!) av entusiaster ... i nationalistregeringens namn”.¹ Under de faktiska striderna fanns bondeförband varhelst striderna var som hårdast. Järnvägs- och telegrafarbetare paralyserade fiendens kommunikationer. Underrättelser från bönder gjorde att fiendens alla hemligheter nästan omedelbart gjordes tillgängliga för de framryckande nationalisterna.

Tang Sheng-chih, en militarist från Hunan, som var bland de första att hoppa på det nationalistiska tåget, ockuperade Changsha 12 juli. Några veckor senare stod expeditionsstyrkorna inför det nordliga försvaret vid Yochow vid Yangtze. Deras väg hade rensats genom självständiga aktioner av Pingkiangbönderna och arbetarna vid Kanton-Hankow- och Chuchow-Pinghsiangs-järnvägarna. Bondeguiden ledde nationalisterna till en övergång som de nordliga inte kände till, och detta gjorde att de kunde gå över ett av Yangtzes intilliggande tillflöden och falla Yochows försvarare i ryggen. ”Fienden trodde att armén kom från himlen” rapporterade en tidning i Kanton muntert.² Tolv timmar senare på morgonen den 22 augusti gick nationalistiska trupper in i Yochow. Nationalistiska styrkor samlades vid de tre stora städerna som ligger vid Han- och Yangtzeflodernas sammanflöde, Hanyang, Hankow [Hankou] och Wuchang. Förrådsarbetarna i Hanyang gick ut i strejk. Nords garnison retirerade från staden i förvirring, nationalisterna intog Hanyang 6 september och Hankow två dagar senare. Wuchangs försvarare höll ut innanför stadens mäktiga murar under nästan en månad innan anfallen från den berömda ”Järnsidearmén” krossade portarna. I mitten av oktober var Kuomintangs flagga fast förankrad över Yangtzedalens hjärta.

Samtidigt hade Chiang Kai-sheks framryckning i öster genom Kiangsi [Jiangxi] inte varit speciellt spektakulär och mindre framgångsrik. Chiang hade begränsat propagandaapparatens aktiviteter och hade redan längs marschvägen använt repressiva åtgärder mot massrörelsen. Detta gjorde att Sun Chuang-fang, militär ledare i de östra provinserna, kunde göra hårdare motstånd. Chiangs framryckning gick så långsamt att han i oktober minskade lite på propagandarestriktionerna och därefter gick det hela fortare. Nanchang togs till slut och den 5 november nådde Chiangs trupper Kiukiang [Jiujiang] på Yangtzeflodens stränder.

Nordexpeditionens segrar sammanföll med en enorm stegring av massrörelsen. I Hunan spreds fackföreningar från fem till 40 *hsien* och antalet medlemmar ökade från 60 000 till 150 000 vid slutet av november. I Wuhan mobiliserades över 300 000 arbetare och affärsanställda inom två månader efter nationalisternas ockupation i mer än 200 fackföreningar

¹ Chapman, *Chinese Revolution*, sid 20.

² Citerad av Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kap. IV, del 4.

förenade under Hupehs Allmänna fackförbunds banér. För arbetarna utgjorde nationalisternas seger signalen för militanta försök att förbättra den urusla levnadsstandarden som de underkastats av både kinesiska och utländska arbetsgivare. Wuhan skakades av ett enormt antal strejker.³

Ännu mer spektakulär var bonderörelsens tillväxt. I slutet av november fanns det 54 organiserade *hsien* med så många som 1 071 137 registrerade medlemmar. I januari 1927 hade antalet passerat 2 000 000.⁴ Bönderna krävde först sänkta arrendeavgifter, avskaffande av de olika skattepålagorna och vapen för att bekämpa godsägararistokratin i byarna. Makten i byarna tillföll till stor del bondeorganisationerna och i Hunan övergick man snabbt från att vägra betala hela arrendet till att beslagta jorden.

Det var under dessa omständigheter som den nationella regeringen flyttade från Kanton till Yangtze. Segerns sötna och massrörelsens glöd gjorde det möjligt för de vacklande småborgerliga ”vänster”-politikerna att tillfälligt glömma det mindervärdeskomplex som Chiang Kai-sheks maktuppvisning i Kanton tvingat på dem. De struttade fram och tillbaka på den maktens estrad som massorna rest och vräkte ur sig en svada av radikala fraser. Men ställda inför klasskampens realiteter skrupnade de ihop. Snart höjdes den småborgerlige radikalens traditionella rop som ett jämmerskri i regeringskommittéernas mötesrum – ”Massorna går för långt!”

Inför strejkvågen hårdnade motståndet från Hankows kapitalister. Den 3 december hotade den allmänna handelskammaren med en kapitalistisk generalstrejk om inte åtgärder omedelbart vidtogs för att begränsa arbetarkampen. Borodin, de kommunistiska ledarna och deras kollegor inom Kuomintang skyndade sig att lyda. Tre dagar senare inrättades en medlingskommission för att ”erkänna rimliga (?) lönehöjningar, råda olika fack att följa traditionen (!) att fastställa arbetstiden, att materiellt förbättra den sociala behandlingen av arbetarna och att lämna makten att anställa och avskeda arbetare helt i arbetsgivarnas händer”.⁵ Personerna i kommissionen bestod av representanter från Kuomintang, Allmänna fackförbundet och handelskammaren. Dess beslut skulle vara ”bindande för både arbetsgivare och anställda”. Ett försök gjordes att införa arbetslagstiftning med en fast minimilön på 13 dollar i månaden – ett beslut som aldrig trädde i kraft, eländigt som det var – och samtidigt förbjöds arbetare att lägga sig i frågor som rörde ”förvaltning och sysselsättning; men i fall av uppenbara nackdelar för arbetarna får de protestera”.⁶ Detta innebar ett system med tvångsmedling, vilket kommunisterna alltid varit principiellt emot, just för att ett sådant system är skapat för att underminera arbetarklassens initiativ, fördärva dess organisationers stridsförmåga och överhuvudtaget avleda dem från militanta klasskampmetoder.

Borodin och Wuhans radikaler inom Kuomintang försökte samtidigt undvika att ta ansvar för bonderörelsen. Uppgiften att formulera ett konkret program med bondekrav undveks. Inte ens den 25-procentiga sänkningen av arrendet, som föreskrevs i Kuomintangs program från 1924, infördes. Istället beklagade man böndernas ”överdrifter” och de var fortfarande rädda för att bönderna, genom att gå ”för långt”, skulle kunna skada klassernas enhetsfront. Nordexpeditionen erbjöd ett ojämförligt stort antal tillfällen att befria massorna från borgerligt inflytande och den borgerliga ledning som Chiang Kai-shek infört i Kanton. Den kommunistiska ledningen utnyttjade dock inte detta tillfälle. Istället klängde de sig fast vid de ryggradslösa borgerliga radikalerna inom Kuomintangs ”vänster”. En slående bild av kommunisternas

³ *Ibid.*

⁴ Changsha-korrespondent till *Guide Weekly*, citerad av Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kap. IV, del 4.

⁵ Chen Ta, *Analysis of Strikes*, sid 40.

⁶ *Ibid.*, sid 41.

ledning och Kominterndelegaternas politik gavs av tre mer kritiskt sinnade funktionärer från Komintern i Shanghai i ett brev daterat 17 mars 1927.

Fram till oktober 1926 ställdes aldrig frågan om bönderna ... på något seriöst sätt vare sig av EKKI:s (Kommunistiska internationals exekutivkommittés) representant eller av det kinesiska kommunistpartiets centralkommitté, med undantag för besluten vid centralkommitténs möte i juni som fullständigt tystade ner böndernas kamp och uppmanade till ett block med den "goda adeln" I oktober utarbetades ett program med bondekrav, men både EKKI:s representant och partiledarna betraktade det bara som ett program till partikongressen. Under en period på tre till fyra månader kom inte detta program utanför centralkommitténs murar, och först i januari skickades det ut till lokalorganisationerna. Men hittills har ingenting i grunden förändrats i partiets taktik i bondefrågan. Den gamla linjen att tygla kampen i byarna och sätta broms på bonderörelsen i sin helhet gäller fortfarande... Det har funnits och finns fortfarande en rädsla för bonderörelsen i partiet. Förverkligandet av böndernas ägande av mark (det vill säga att bönderna ockuperar mark) kallar centralkommittén för "en farlig vänsteristisk barnsjukdom". Den fortsätter att tala om "enhetsfronten med den goda adeln och små och mellanstora godsägare mot den dåliga adeln och de svarta gardena" (Rapport från Hunan 30 december). Uttrycket den "goda adeln" återfinns än idag i alla partidokument och i artiklar av ledande kamrater. Detta att ersätta sociala kategorier med moraliska kategorier är i grund och botten samma sak som att upphäva den revolutionära rörelsen i byarna.

Vid centralkommitténs decembermöte antogs en resolution om bondefrågan, med deltagande av EKKI:s representant. I denna resolution finns inte ett ord om jordbruksprogrammet eller böndernas kamp. Resolutionen besvarar inte en enda av de mest brännande dagsfrågorna, och frågan om bondemakt besvaras nekande. Den säger att man inte får resa parollen om bondemakt för att inte skrämma bort småbourgeoisien. Försummandet av böndernas revolution leder till att de ledande partiorganen skjuter upp beväpningen av bönderna...

Partiets taktik inom arbetarrörelsen skiljer sig inte från dess taktik i bonderörelsen. Framförallt har det absolut underskattat arbetarrörelsen och inte uppmärksammat den. Centralkommittén har ingen facklig avdelning. Mer än en miljon organiserade arbetare saknar ett vägledande centrum. Fackföreningarna är åtskilda från massorna och är i hög grad organisationer i toppen. Det politiska och organisatoriska arbetet ersätts överallt av tvång, men det viktigaste är att reformistiska tendenser växer fram både inom och utanför den revolutionära fackföreningsrörelsen... det hänt att de har vägrat att stöda och försvara arbetarnas ekonomiska krav. Av rädsla för arbetarrörelsens elementära tillväxt gick partiet i Kanton med på tvångsförlikning, sedan gjorde det samma sak i Hankow (själva tanken på tvångsförlikning kommer från Borodin). Partiledarna är särskilt rädda för rörelsen bland arbetarna utanför industrin...

Centralkommitténs rapport vid decembermötet säger:

"Det är ovanligt svårt för oss att avgöra vår taktik gentemot mellan- och småbourgeoisien, eftersom strejkerna av arbetare utanför industrin och kontorsarbetare bara är konflikter inom småbourgeoisien själv. Båda sidor [d v s arbetsgivarna och arbetarna] behövs i den nationella enhetsfronten, vi kan inte stöda någon av de två sidorna och inte heller kan vi förhålla oss neutrala... Anställda i företag som producerar livsviktiga förnödenheter (ris, salt, kol, bränsle, etc) får aldrig ta till strejker om det finns minsta möjlighet att uppnå eftergifter på ett fredligt sätt."

Således överger partiet försvaret och stödet till arbetarna utanför industrin, det vill säga den kinesiska arbetarklassens majoritet, och skyller det på behovet av en enhetsfront med småbourgeoisien. Av en händelse är det helt uppenbart att det inte så mycket är frågan om småbourgeoisien, i synnerhet hantverkarna, som mellanbourgeoisien inom handeln... Partiledningen är också rädd för att beväpna arbetarna...

I sin rapport beskrev kamrat Chou En-lai [Zhou Enlai] partiets hållning till armén. Han sa till partimedlemmarna: "Anslut er till den nationella revolutionära armén, stärk den, öka dess kampförmåga men genomför inte något självständigt arbete där." Fram till nyligen fanns det inga celler i

armén. Våra kamrater som var politiska rådgivare sysslade uteslutande med militärt och politiskt arbete för Kuomintang. ...

Med hjälp av alla möjliga sorters block, opposition etc, hoppades våra kamrater kunna bibehålla en styrkebalans inom armén, men det föll dem aldrig in att erövra den...

EKKI:s representant förnekar med särskilt eftertryck att det är omöjligt med politiskt arbete i armén. Centralkommitténs decembermöte beslutade att bygga upp celler i armén (förvisso bara med officerare och med förbud att ta med soldater) och i januari i år, när de andra ryska kamraterna (inte för första gången) tog upp frågan om arbetet i armén, talade kamrat V [Voitinskij] redan skarpt mot att organisera celler. Först sa han till kamrat M [Mandaljan] att Moskva hade beslutat att inte organisera celler, sedan visade han att de inte gick att organisera: för det första på grund av att militärledningen, speciellt Chiang Kai-shek, skulle betrakta det som ett trick från kommunisternas sida som skulle försämra relationerna, och för det andra därför att Kanton-armén inte var mottaglig för inflytande underifrån. När det ställdes förslag om att dra in arbetare och kommunister i armén i massiv skala ... liksom bönder och medlemmar från bonderförbunden, så lade han det åt sidan med olika förevändningar och förkunnade att ingen skulle ta med dem i armén i alla fall, att det inte skulle leda till något, att det inte pågår rekrytering nu, etc. Och eftersom han inte vågade framstå som principiell motståndare till att beväpna arbetarna så hittade han tusentals svårigheter, och visade att det är helt otänkbart att beväpna arbetarna, att vi inte kan få tag på vapen någonstans, etc.

För övrigt finns det dussintals kompanibefäl och några regementsbefäl som är kommunister och som har ett enormt inflytande, det finns ett kommunistiskt regemente, och via alla dessa kanaler skulle det gå att utföra ett väldigt arbete. Men den rädsla för att skaka om armén som genomsyrar vissa partiledare leder till att de olika kamrater som arbetar i armén blir åtskilda från partiet, förvandlas till "enskilda" kommunistiska befälhavare...

Trots att EKKI:s representant efter långvarigt motstånd medgav för oss att partiets arbete i armén måste organiseras om, så gjorde han senare inget för att genomföra denna omorganisering. Vi vet inte ens om han talade om det i centralkommittén.⁷

I allt detta var kritikerna noga med att inte säga att Borodin och Vojtinskij i Kina bara verkställde den politik som dikterats av Stalin och Bucharin i Moskva. De kinesiska kommunistledarnas ödesdigra politik, som stöddes av Borodin och Vojtinskij, härrörde oåterkalleligen från den linje som bedrevs av Komintern. I mars 1926, på själva tröskeln till Chiang Kai-sheks kupp, hade Kominterns exekutivkommittés sjätte plenum välsignat arbetarnas och böndernas block med bourgeoisin och tillförsäkrat denna proletariats stöd. Efter kuppen den 20 mars dolde den avsiktligt förskjutningen av makten i Kanton till Kuomintangs extrema högerflygel under Chiang Kai-sheks beskydd. Kort därefter godkände det sovjetiska kommunistpartiets politbyrå, mot en nej-röst – Trotskijs – upptagandet av Chiang Kai-sheks Kuomintang som "sympatiserande parti" i Kommunistiska internationalen.*

"I sina förberedelser inför sin roll som bödel", skrev Trotskij, "ville han [Chiang Kai-shek] ha världskommunismen som täckmantel – och han fick det."⁸

I oktober 1926 telegraferade Stalin–Bucharin-ledningen i Moskva till de kinesiska kommunisterna att hålla bonderörelsen i schack för att inte driva bort generalerna som ledde den segerrika marschen mot norr. Ställt inför fakta⁹ medgav Stalin senare att ett sådant telegram hade sänts och, vad som var än mer anmärkningsvärt, erkände att det varit "ett fel" och tillade

⁷ [Brevet från Shanghai](#). Författarna till detta brev var Nasonov, Fokin och Albrecht. Även om de noga undvek att kompromettera Komintern i "EKKI-representanternas" misstag, var de fakta de gav så skadliga för Stalin-Bucharin att brevet förtegs. Det publicerades av Albert Treint, medlem av EKKI:s presidium.

* Deltagandet av Shao Li-Tze, som tillhörde Chiang personliga omgivning, som broderlig Kuomintang-delegat vid EKKI:s sjunde plenarmöte i november 1926, bekräftade Kuomintangs medlemskapsstatus i Internationalen.

⁸ Trotskij, [Stalin och den kinesiska revolutionen](#) (26 augusti 1930)

⁹ Trotskij, "Krigsfaran, försvarspolitiken och oppositionen" (tal 1 augusti), [Stalins förfalskarskola](#).

snabbt att telegrammet hade ”återkallats” några veckor senare.¹⁰ ”Återtagandet” bestod i hänvisning till direktiven från Kommunistiska internationalens exekutivkommittés sjunde plenum som var noggrannare i att i allmänna ordalag betona vikten av den agrara revolutionen för den kinesiska antiimperialistiska kampen. Med hjälp av dubbel bokföring som numera var regel inom Komintern, krävde samtidigt det specifika och konkreta program som lades fram för de kinesiska kommunisterna att de, mer än någonsin, skulle kontrollera det mångmiljonhövdade tumultartade bondeupproret.

Denna klyfta mellan ord och handling härrörde ur Kominterns opportunism, som abstrakt erkände principen om proletariats politiska självständighet samtidigt som den konkret praktiserade en kapitulationspolitik gentemot borgarklassen. I sina ordrika, översmarta resolutioner förenade Stalin, Bucharin och Co. dessa motsatselement och presenterade dem som en syntetisk helhet. När deras praktik ledde till katastrofer kunde de alltid citera sina övertygelser och skylla på andras praktik.

De teser om den kinesiska frågan¹¹ som antogs av Kommunistiska internationalens exekutivkommittés sjunde plenum i november 1926, uppmärksammade att ”storbourgeoisien fortskridande övergivande av revolutionen är oundvikligt”. Denna fras nöttes senare ut när citat krävdes för att bevisa att Komintern ”förutsåg” och ”förutspådde” allt. Dess ursprungliga sammanhang inkluderade emellertid följande avsnitt: ”Detta betyder inte att borgarklassen som klass är helt eliminerad från kampen för nationellt oberoende, eftersom sida vid sida med små- och mellanbourgeoisien kan en viss del av storbourgeoisien under en viss tid fortfarande marschera med revolutionen. ... Proletariatet måste naturligtvis i det stora hela utnyttja de skikt av borgarklassen som för tillfället aktivt samarbetar i den revolutionära kampen mot imperialismen och militarismen.”

Teserna varnade för att ”borgarklassen” försökte ”krossa revolutionen”, men de arbetare som nära följde de aktuella händelserna i Kina fick söka förgäves i detta dokument efter en översättning av denna fruktansvärda ”varning” till de namn, datum, partier och platser som var direkt inbegripna i de kinesiska händelserna. ”Krossa revolutionen” gav en antydning om en aktivitet av en extremt konkret natur. Vem krossade den? Var, när och hur? Om detta säger teserna inte ett ord. Hur står det till med Chiang Kai-shek, kuppen 20 mars, förtrycket av arbetarna i Kanton och massakrerna på bönderna i Kwangtung-provinsen och i kölvattnet på Chiang Kai-sheks arméers avancemang mot norr? Om detta inte ett ord, inte ett enda ord. Teserna innehöll en enda oförklarad och outvecklad hänvisning till det faktum att ”arbetar- och bonderörelserna, till och med i Kwangtung-provinsen, har varit tvungna att möta övervinna många svårigheter”. I sin rapport refererade T’an P’ing-shan [Tan Pingshan], delegat från det kinesiska kommunistpartiet, mystiskt till ”Marsaffären detta år i Kanton” som ”ett försök från borgarklassen att ta över ledningen för revolutionen från proletariatet”, men han nämnde det aldrig igen, vilket ingen annan heller gjorde, om man kan lita på det officiella protokollet.¹²

Den 30 november försäkrade Stalin själv medlemmarna i den kinesiska kommissionen att ”storbourgeoisien är extremt svag ... rollen som ledare för den kinesiska bondeklassen måste oundvikligen falla i det kinesiska proletariats händer vilka är bättre organiserade och aktivare än den kinesiska borgarklassen”.¹³ Kominterns sektioner och dess delegater lämnades

¹⁰ Stalin, ”Om Kina”, utdrag ur tal 1 augusti 1927”, i *Marxismen och den nationella och koloniala frågan* (Arbetarkultur 1941), sid 317.

¹¹ ”Theses sur la Situation en Chine” (antagna vid EKKI:s 7:e plenum, november-december, 1926), *La Correspondance Internationale*, 20 februari 1927.

¹² ”Report of T’an P’ing-shan” (VII Plenum), *International Press Correspondence*, 30 december 1926.

¹³ Stalin, ”Prospects of the Revolution in China” (tal inför kinesiska kommissionen vid VII plenum, 30 november 1926), *International Press Correspondence*, 23 december 1926.

i trygg vetskap om att medan ”borgarklassen” kan försöka ”krossa” revolutionen ledde Chiang Kai-shek den från seger till seger. När Chiangs personliga representant, Shao Li-tze [Shao Lizi], uppträdde i talarstolen som den broderliga delegaten från Kuomintang möttes han av stormande applåder från deltagarna som reste sig och sjöng ”Internationalen” till hans ära. När Shao – benämnd i protokollet som ”kamrat” Shao – ”i Kuomintangs namn” deklarerade att ”vi förväntar oss stöd från Kominterns och alla dess anslutna partier. ... Länge leve Komintern! Länge leve världsrevolutionen!” var entusiasmen obeskrivbar.¹⁴

Stalin var fullt medveten om att i Kanton och i mängder av städer och byar hade framryckningen av Chiang Kai-sheks arméer betytt att strejker slagits ner i blod, fackföreningar krossats och bonderörelsen undertryckts.¹⁵ Trots det sade han om Chiang Kai-sheks Nordexpedition: ”Kantontruppernas framryckning innebär ett slag mot imperialismen, ett slag mot dess agenter i Kina. Den betyder mötesfrihet, strejkfrihet, pressfrihet och organisationsfrihet för alla revolutionära element i Kina i allmänhet och för arbetarna i synnerhet. ... I Kina står inte ett obehäpnat folk mot den egna regeringens trupper, utan ett väpnat folk, representerat av sin revolutionära armé. I Kina kämpar den väpnade revolutionen mot den väpnade kontra-revolutionen. Detta är en av särigheterna hos och en av fördelarna med den kinesiska revolutionens.”

”Vad som är viktigt”, fortsatte Stalin, ”är inte att Kantonregeringen, som bildar kärnan i den framtida allkinesiska revolutionära makten, är av borgerligt-demokratisk karaktär. Det viktiga är att denna makt är en antimilitaristisk makt och kan inte vara något annat, och varje framgång för denna makt är ett slag mot världsimperialismen och är således ett slag till fördel för den revolutionära världsrörelsen.”¹⁶

”Borgarklassen” skulle förvisso ”oundvikligen överge” revolutionen, men dess främste ombud, Chiang Kai-shek, var den ”väpnade revolutionens” heroiske ledare, och dess främsta organ, Kantonregeringen, var den skinande förtruppen i kampen mot militaristerna och imperialismen som ”trots sin borgerligt-demokratiska karaktär i grund och botten och objektivt innehåller fröet till en revolutionärt demokratisk småborgerlig diktatur baserad på ett revolutionärt block mellan proletariatet, bondeklassen och städernas småbourgeoisie”.¹⁷ Kan man göra mer för att vilseleda och förvirra all världens kommunister, och framför allt alla kommunister i Kina?

Om den agrara revolutionen talade det sjunde plenumets teser djärva ord:

Jordfrågan ... är den centrala punkten i dagens situation. ... Att inte djärvt ta itu med jordfrågan, att inte i sin helhet stödja bondemassornas politiska och ekonomiska mål vore en verklig fara för revolutionen. Det skulle vara felaktigt att inte sätta bonderörelsens program främst i den nationella befrielsens program av rädsla för att fördärva det osäkra och svekfulla samarbetet med en del av kapitalistklassen!¹⁸

Detta var troligen ”återtagningen” av telegrammet från oktober som beordrade en återhållande hand på bönderna just för att försäkra sig om borgarklassens fortsatta ”osäkra och svekfulla” samarbete. Men begrundade denna nya djärvhet några rader längre ner, där teserna deklarerar:

Samtidigt som man erkänner att Kinas kommunistparti måste förkunna att nationalisering av jorden är det grundläggande kravet i jordprogrammet måste det icke desto mindre för närvarande anpassa

¹⁴ “Detailed Report of the VII Plenum”, Första sessionen, 22 november 1926, *International Press Correspondence*, 1 december 1926.

¹⁵ Albert Treint, “La Vérité Qu’on Cache sur la Chine, etc.”, *Documents de l’Opposition et la Réponse du Parti*, sid 77-78

¹⁶ Stalin, “Prospects of the Revolution in China”.

¹⁷ ”Theses sur la Situation en Chine” (VII plenum).

¹⁸ Ibid.

sin agrara taktik till de ekonomiska och politiska särigheterna i de olika delarna av det kinesiska territoriet.

Det konkreta jordbruksprogram som de kinesiska kommunisterna skulle följa sprider ljus över detta kryptiska förbehåll. Utan att på något sätt överträffa Kuomintang's liberala reformprogram ställde Komintern krav på sänkt arrende, skattejusteringar, kredithjälp, regeringsstöd till bondeorganisationerna, vapen och "konfiskering av jord som tillhör kyrkan och klostren samt jord som tillhör de reaktionära militaristerna". Stalin föreslog samma sorts "taktiska differentiering" när han talade om proletariats programmatiska krav och förde fram parollen om att nationalisera industrin. "Detta", lade han till direkt, "ställer framför allt frågan om förstatligande av de verksamheter vars ägare har utmärkt sig med en särskilt fientlig inställning och aggressiv hållning gentemot det kinesiska folket."¹⁹

Detta upprepade kategorierna "bra" och "dålig" adel som redan var i allmänt bruk i Kina. Det utvidgade dem till idén om "reaktionära" (till skillnad från "progressiva"?) militarister och "speciellt fientliga" (till skillnad från "vänkapliga"?) exploatörer av industriarbetare. Denna mekanism tjänade här helt enkelt till att helt "upphäva" tesernas skenheliga radikalism och nödortfiktigt dölja Kominterns kapitulation inför borgarklassen. Kommunisterna beordrades att "i sin helhet" stödja böndernas krav – och bönderna krävde redan jord. Samtidigt var kommunisterna tvungna att begränsa sig till att enbart agitera för konfiskering av "reaktionära militaristers" jord. Var det inte ett faktum att varje lokal despot gått med i Kuomintang så snart det nått hans fögderi? Han blev sålunda en del av den "väpnade revolutionen" och hans jord blev i teorin okränkbar, tillsammans med alla hans satelliters, släktingars och anhängares jord – dvs. alla lokala jordägare över vilka han styrde. Bönder i Kwangtung, Hunan och Kiangsi hade redan upptäckt detta när de försökt konfiskera jorden. Skyddet av "officerarnas jord", som sanktionerades av Komintern, tjänade som en snara för jordbruksrevolutionen. Med stöd från kommunisterna blev detta det viktigaste stöttepelaren i försvaret av godsägarna i sin helhet.

Detta var den sorts "jordrevolution" som t o m Chiang Kai-shek med glädje stödde. "Kamrat" Shao Li-tze sade till plenumet: "Kamrat (kamrat!) Chiang Kai-shek förklarade i sitt tal inför Kuomintang-medlemmarna att den kinesiska revolutionen skulle vara otänkbart om den inte på ett korrekt sätt löste den jordfrågan, dvs. bondefrågan. ... Vi är övertygade om att Kuomintang, under kommunistpartiets och Kominterns ledning, kommer att fullgöra sin historiska roll!"²⁰

Det fanns en bister sanning Chiang Kai-sheks övertygelse att under "Kominterns ledning" skulle Kuomintang "fullgöra sin historiska roll". Så länge som hans ledarskap höll de kinesiska kommunisterna, och med dem massorna, hårt knuten till borgarklassens och dess regerings triumfvagn kunde det inte råda något tvivel om detta. På denna punkt var teserna klara. Hela programmet skulle uppnås genom och av Kuomintang's regering. "Kommunistpartiets uppgift", sa teserna, "är att se till att Kantonregeringen genomför dessa åtgärder som en övergång till en vidare utveckling av jordbruksrevolutionen". I förbigående medger teserna att "sedan dess bildande har denna regering definitivt befunnit sig inom Kuomintang's höger", och lade sedan till, "den senaste tidens händelser visar att kommunisterna måste gå in i den nationalistiska regeringen för att stödja vänstern i dess kamp (?) mot högerens svaga (?) och vacklande (?) politik". Den "senaste tidens utveckling" – återigen ej specificerad – hade verkligen visat att "vänstern" var den aggressiva och mäktiga högerens svaga och vacklande fånge. Att beordra kommunisterna att gå in i denna regering och skära av dem från en egen

¹⁹ Stalin, "Prospects of the Revolution in China"

²⁰ "Speech of Shao Li-tze (Kuomintang)", VII Plenum, sessionen den 30 november 1926, *International Press Correspondence*, 30 december 1926.

mäktig och självständig offensiv garanterade att de i sin tur skulle förbli ”vänsterns” lydiga fångar.

All makt och obetingad lydnad till Kuomintangens regim! ”Vad som i grunden är nytt och självständigt”, sa Bucharin vid ett partimöte i Leningrad, ”är att nu har den kinesiska revolutionen redan ett centrum som organiserats till en statsmakt. Detta faktum har enorm betydelse. Den kinesiska revolutionen har redan passerat det stadium i utvecklingen i vilket de folkliga massorna kämpar mot den härskande regimen. Den kinesiska revolutionens nuvarande stadium karaktäriseras av det faktum att revolutionens krafter redan organiserats till en statsmakt med en reguljär, disciplinerad armé ... arméernas framryckning, deras lysande segrar ... är en speciell form i den revolutionära processen”.²¹

Folkmassorna hade inte längre något behov av att strida mot ”den härskande regimen”. Den härskande regimen representerade fortfarande exploatörernas intressen i städerna och landsbygden och dess generaler slog redan ner på massrörelsen men detta var ”en speciell form av den revolutionära processen”. T’an P’ing-shan sammanfattade omedvetet dilemmat:

Vi måste skydda bondeklassens intressen, men å andra sidan måste vi upprätthålla och stärka den nationella revolutionära rörelsens enhetsfront. I en så motsägelsefull situation är det inte lätt (!) att upprätthålla en korrekt taktisk linje ... I denna fråga står vi helt på kamrat Bucharins sida: utveckla den kinesiska bonderörelsen, samtidigt som vi måste upprätthålla enhetsfronten med alla skikt av befolkningen inom den nationella revolutionära rörelsen mot imperialismen.²²

Detta var ett försök att förena oförenliga ting. Att ”utveckla” bonderörelsen och fortfarande bevara blocket med borgarklassen var omöjligt om denna ”utveckling” fördes till sin logiska slutsats, expropriering av godsägarna. De kinesiska kommunisterna uppmanades att rida på två hästar som drog åt motsatta håll och de inom den ryska oppositionen och i Kina som höjde sina röster för att säga att detta inte kunde göras fördömdes på stående fot. Stalin och andra talare rackade på plenarmötet hårt ner på de kinesiska kommunisternas krav på att dra sig ur Kuomintang. ”Det skulle vara ett mycket allvarligt fel ...” sa Stalin.²³ När P. Mif, senare den främste stalinistiska experten om att upprätthålla den ”nationella enhetsfronten”, tog chansen och läste upp Lenins teser och lade fram ett förslag om att skapa sovjeter på den kinesiska landsbygden, gav Stalin honom en brysk tillrättavisning och han satte sig snabbt.

Resolutionen från det sjunde plenumet talade om den ”icke-kapitalistiska utvecklingens väg” och ”jordbruksrevolutionen”, men lade fast en politik som inte baserade sig på arbetarnas och böndernas intressen, utan på att offra dessa intressen för att upprätthålla ett bli-rik-snabbt-block med den kinesiska borgarklassen. Att till varje pris bevara detta block var den uppgift som tilldelades Kominterns representanter i Kina, Borodin i Hankow och Vojtinskij i Shanghai vars anvisningar hjälpte till att förstena den kinesiska kommunistledningen i klassamarbetets form. De lärde inte de kinesiska kommunisterna att gå ut till fabrikena och ut på fälten med tilltro till makten hos de miljoner som inledde kampen mot sina exploatörer under de sista månaderna av 1926.

Bonderörelsens spektakulära tillväxt sammanföll med en strejkvåg av ett djup och en intensitet som saknade motstycke i alla stora industricentra under hela 1926. Ofullständiga rapporter visar på totalt 535 strejker under 1926 jämfört med 318 1925. Mer än en miljon arbetare var direkt inblandade. De flesta strejkerna gällde ekonomiska krav, för löneökningar

²¹ Bucharin, ”Tal till SUKP:s Leningrad-distrikts 24:e konferens”, *La Correspondance Internationale*, 12 februari 1927.

²² ”Speech of T’an P’ing-shan”, VII plenum, 26 november 1926, *International Press Correspondence*, 23 december 1926.

²³ Stalin, ”Prospects of the Revolution in China”; se även ”Speech of Petroff (C.P.S.U.)”, *International Press Correspondence*, 30 december 1926.

och förbättringar i arbetsförhållanden. Mer än hälften var helt eller delvis framgångsrika. En forskare som enbart tog hänsyn till de strejker som det fanns fullständig information om beräknade att 48,70% var helt framgångsrika, 28,01% var delvis framgångsrika, medan endast 22,29% förlorades.²⁴ Denna statistik berättar sin egen historia. Kinas arbetare höjde sina huvuden som de aldrig gjort förut. Vid slutet av året hade strejkvågen redan nått bortom enbart ekonomiska krav till en öppen politisk strejk. Med ett enda spektakulärt slag tog arbetarna i Hankow den antiimperialistiska kampen i sina egna händer.

På eftermiddagen den 3 januari 1927 genomfördes en stor demonstration vid gränsen till den brittiska koncessionen Hankow. Britterna, med minnet av 30 maj 1925 fortfarande i färskt minne, drog dagen därpå frivilligt bort sina marina landstigningsstyrkor. Ännu mer uppskrämda av gatudemonstrationerna än britterna, gick ledarna för nationalistregeringen med på att ta över ansvaret för övervakning av det brittiska området efter att marinsoldaterna och de frivilliga vakterna dragits tillbaka. Mitt på eftermiddagen den 4 januari samlades arbetarna åter vid gränsen till koncessionen. "När de upptäckte att koncessionen endast bevakades av sina egna, och att det egentligen inte frångits britterna, hördes ropet att 'Ta det nu!' ... Grupper av kulier inledde en genomgång av koncessionen och avlägsnade barriaderna. Sandsäckar som staplats vid alla tillfarter till området slets sönder och sanden spreds ut över gatorna och säckarna togs bort. Taggrådshinder avlägsnades helt och hållet precis som alla andra hinder. ... Utlänningarnas dagar var förbi i den brittiska koncessionen".²⁵ Via telegrafledningarna till Shanghai och till världen utanför kom en strid ström rapporter om "slödder", om plundring och skövling. Faktum är att, vilket ögonvittnen tvingades medge, att segrarna var "tumultartat upphetsade och jublande glada på koncessionens genomfartsleder under ett par dagar och det förekom vissa enstaka oförsämdheter och hot mot utlänningar; men det förekom inget våld mot personer och man gick inte in i några hem".²⁶

Kiukiang [Jiujiang] återtog två dagar senare på liknande sätt som den brittiska koncessionen när britterna brådstörtat evakuerade staden under hot om massaktioner. Liknande berättelser om vandalism cirkulerade. Sex veckor senare besökte och inspekterade den välkände brittiske journalisten Arthur Ransome en del av de "kränkta" platserna som förseglats speciellt för utredare. "Plundringen tycktes mig ha varit väldigt ineffektiv", skrev han, "golv täckta av sönderslitna tidningar som måste ha lämnats av utlänningarna medan de förberedde sig att åka; hörn på soffor och madrasser uppslitna. ... Väldigt lite möbler var sönderslagna och inga fönster, inte ens en väldigt ful prålig hängande lampa, som jag gärna slagit sönder själv. ... Det är märkligt att konstatera att klockan 06.00 den dagen (7 januari) gick en grupp på 15, två män och resten kvinnor, som kommit ner ... från Kuling [Lushan] igenom de kinesiska gatorna in i koncessionen och ner till fartygen utan att antastas".²⁷

Erövringen av den brittiska koncessionen i Hankow var en spontan handling av Hankows arbetare. "Ingen förutsåg händelserna den 3 januari", skrev de tre funktionärerna från Komintern i sitt brev från Shanghai. "Hankow-arbetarnas ockupation av koncessionerna ägde rum spontant, utan någon ledning eller initiativ från vare sig regeringen, Kuomintang eller vårt parti. Genom en spontan handling från massorna ställdes alla inför fullbordat faktum och tvingades ta med det i beräkningen".²⁸

För imperialisterna, och då speciellt britterna, tjänade Hankow-händelserna till att påskynda politiken att slå till reträtt inför massrörelsen som redan börjat göra sig gällande under loppet

²⁴ Chen Ta, *Analysis of Strikes*, sid 43.

²⁵ *Hankow Herald*, 5 januari 1927.

²⁶ Chapman, *Chinese Revolution*, sid 35.

²⁷ C Ransome, *Chinese Puzzle*, sid 106 och 113. Senare skrev en av Ransoms brittiska informatörer att i Kiukiang till honom för att klaga på att hans redogörelse var "otillräckligt hemsk"!

²⁸ [Brevet från Shanghai](#)

av 1926. Denna politik hade en tvåfaldig karaktär. Den bestod först i att göra eftergifter som var tillräckligt tilltalande för att den kinesiska borgarklassen skulle etablera en ny grund för gemensamma aktioner mot massrörelsen. Detta åtföljdes emellertid av en uppvisning och användning av styrka som var utformad för att påminna borgarklassen om att de inte kunde och inte skulle ge upp de imperialistiska privilegierna utan kamp. Politiken kombinerade övertalningsförsök med hot. Den 31 augusti 1926 undertecknade makterna en överenskommelse som skulle behandlas av Shanghais Blandade domstol och träda i kraft 1 januari 1927. Några dagar efter det att uppgörelsen var klar besköt brittiska kanonbåtar skoningslöst staden Wanhsien [Wanzhou] i Yangtze och tillfogade den civila befolkningen svåra förluster som vedergällning för ett mindre tumult i sjöfarten. Detta var en påminnelse om att ”kanonbåtspolitiken” fortfarande var att räkna med.

Tidigt i december, när nationalistregeringen flyttade till Hankow, skickades den brittiske ministern sir Miles Lampson dit på ett officiellt uppdrag för att undersöka möjliga vägar till en kompromiss. Japans och USA:s regeringar skickade även de speciella diplomatiska sändebud för att förhandla med Wuhan-regimen. Till den brittiska kolonins i Kina fasa och arga bestörtning spred den brittiska regeringen den 18 december 1926 ett memorandum till de andra undertecknarna av Washingtonfördraget från 1922, där de föreslog att man gradvis skulle avstå från de utländska privilegierna i fördraget. Detta följdes upp 27 januari 1927 med liknande förslag som riktades till regeringarna i Peking och Wuhan. Samma vecka meddelade USA:s utrikesminister att hans regering var beredd att delta i en kompromisslösning. I linje med denna politik accepterade den brittiska regeringen fullbordat faktum i Hankow och inledde förhandlingar som avslutades med undertecknandet av Chen-O'Malley-noterna den 19 februari och 2 mars, vilka återlämnade koncessionerna i Hankow och Kiukiang till de kinesiska myndigheters kontroll, ett överlämnande som tycktes utgöra slutet på världen för de briter som bodde i andra koncessioner.²⁹ För dem var det emellertid tillfredsställande med de nyanlända soldaterna och krigsskeppen. Medan de smekte med den ena handen var imperialisterna beredda att slå med den andra. Hotet om väpnad intervention hölls över den kinesiska borgarklassens huvuden, men imperialisterna räknade fortfarande med att deras kinesiska hejdukar skulle krossa massrörelsen i deras gemensamma intresse och deras huvudstrategi var inriktad på detta.

När Hankows småborgerliga politiker återhämtade sig från sin skräck efter arbetarnas fräckhet, fick skådespelet med ett retirande och försonligt Storbritannien dem att repa nytt mod. De gick snabbt med på förhandlingar och bländades av Chen-O'Malleyavtalet. Detta hälsades som en ”diplomatisk seger” för Eugene Chen, men det var den enkle Hankow-kulien och hans kamrater som hade tvingat ned det mäktiga Storbritannien på knä.

De kommunistiska ledarna var för sin del bländade. ”Nå, hur reagerade det kinesiska kommunistpartiets centralkommitté på händelserna i Hankow? Först ville det inte reagera alls. ... Centralkommittén var av uppfattningen att man inte skulle ha retat upp utlänningarna och småbourgeoisien”.³⁰ Återigen: ”Wuhan-arbetarna erövring av den brittiska koncessionen ... genomfördes inte bara utan partiledningens vetskap, utan efteråt ansåg centralkommittén att det hade varit felaktigt”.³¹

Icke desto mindre kom den psykologiska effekten att stärka vänsterledarnas attityd, om än tillfälligt, gentemot Chiang Kai-shek. Chiang etablerade sig själv i Nanchang, huvudstad i Kiangsi, där högerpolitikerna samlades kring honom och hantlangare som Huang Fu och C.T.

²⁹ För texter i dessa dokument och relaterade citat se *China Year Book*, 1928, sid 739, 756 ff., 761, 764, 983, 1353.

³⁰ [Brevet från Shanghai](#)

³¹ ”7:e augustibrevet”

Wang sprang fram och tillbaka för att försöka få till stånd ett samförstånd med japanerna och t o m med Chang Tso-lin genom den senares sändebud Yang Yu-ting. Chiangs ögon var fixerade på Shanghai, den största ekonomiska och politiska basen för compradorismen, det utländska och kinesiska finanskapitalets högborg. I avvaktan på erövringen av detta viktiga centrum med dess fonder och direkta tillgång till storbourgeoisien, manövrerade Chiang Kai-shek för att behålla kontrollen över partiet i sina egna händer. Han krävde att regeringens säte skulle upprättas i Nanchang. Han ville att Kuomintangs centrala exekutivkommitté skulle sammankallas där under hans överinseende. Han gjorde även en snabb tripp till Wuhan den 10 januari för att pressa på för sina krav. Men där var de småborgerliga radikalerna, inklusive Borodin, som tillfälligtvis var uppspelade av segern över britterna och styrkan av rörelsen bakom dem, djärva nog att ge honom ett kallt mottagande. Vid en bankett där Chiang deltog gjorde t o m Borodin några skarpa utfall om maktsökande militarister, en viss oförsämdhet som han ”omedelbart ryggade tillbaka från i skräck” och sade: ”Jag är rädd jag gjorde ett misstag. ... Jag ställde mig upp mot Chiang Kai-shek på grund av trycket från den allmänna opinionen, och jag vet inte om jag handlade rätt.”³²

Chiang lämnade brådstörtat Wuhan. Tillbaka i Nanchang meddelade han öppet sin avsikt att krossa kommunisterna. ”Om Thung Men Hui (Kuomintangs föregångare) misslyckades att bygga en disciplinerad republik”, sa han i ett tal 19 februari,

berodde det på att det i deras led fanns alltför många oförenliga element som inte marscherade tillsammans. Det fanns ... reaktionärer och kontrarevolutionärer som komprometterade arbetet. Det finns fortfarande allt för många människor kvar av den typen. Tiden är mogen att stöta ut dem då de inte är några verkliga kamrater ... Inga fler meningsskiljaktigheter eller strömningar bland oss! Som en trogen anhängare av Sun Wens (Sun Yat-sen) doktriner har jag rätten att säga att varje sann medlem av partiet måste vara just det och inget annat. Vem som än går emot de mål och metoder Sun Wen utstakat kommer inte att vara en kamrat utan en fiende som inte får vara kvar bland oss.³³

Den 7 mars levererade Chiang åter en bredsida, denna gång riktad mot Borodin och de övriga ryska rådgivarna, där han emellertid uttryckte att han ville ha en fortsatt vänskap med Sovjetunionen. ”Det är inte (Rysslands) politik att tyrannisera oss”, sade han, ”och även om hennes representanter har agerat på annat sätt, och förolämpat varje vår rörelse, är jag övertygad om att detta inte har något att göra med Ryssland utan (det) är dessa representanters individuella aktioner”.³⁴ Ryktena om hans förhandlingar med Mukden och Japan skyllde Chiang på ”en eller två individer” som uppsåtligt försökte skada hans rykte om revolutionär renhet.

Wuhanradikalernas djärva stämning yttrade sig i besluten vid Kuomintangs centrala exekutivkommittés tredje plenum som de sammankallat till 10 mars i Hankow. Här fick Borodin och hans kollegor igenom en rad resolutioner som på papperet återgav den makt som Chiang Kai-shek tillskansat sig ett år tidigare till de reguljära partiorganen. De speciella maktbefogenheter som delegerats till Chiang vid den tiden återkallades och militärrådet återupprättades. Chiang Kai-shek ”avgick” som ordförande för centrala exekutivkommittén och plenumet avskaffade själva posten som en gest mot att samla av allt för mycket makt i händerna på en enda individ. Samtidigt godkändes resolutioner som handlade om ”samarbete” mellan Kuomintang och kommunistpartiet, där de senare uppmanades att dela det politiska ansvaret genom att skicka ”ansvarstagande kamrater för att delta i de nationalistiska och regionala regeringarna”. Det beslöts också att ”Tredje internationalens, det kinesiska

³² [Brevet från Shanghai](#). Under senare år tröttnade Borodin aldrig på att erinra om denna bankett som bevis på att han kämpat mot Chiang Kai-shek. För Chiangs egen redogörelse av incidenten se Wieger, *Chine Moderne*, v. VII, sid 140-142. Wieger, *Chine Moderne*, v. VIII, sid 23-24.

³³ Wieger, *Chine Moderne*, v. VIII, sid 23-24.

³⁴ *North China Herald*, 2 april 1927.

kommunistpartiets och Kuomintang's pressorgan inte skulle förgripa sig på samarbetsviljan i sina rapporter och kritik av varandra".³⁵

De beslut som angick kommunistpartiet, som förverkligades genom att utnämna två kommunistiska ministrar till den nyinsatta arbetsmarknads- och jordbruksministerierna, utformades speciellt och medvetet för att stärka de band som redan knöt arbetarpartiet till det borgerliga Kuomintang. På denna punkt var Kuomintang-ledarna väldigt tydliga. "Den aktuella samarbetsplanen är viktig", förklarades det i den officiella *Folktribunen*, "eftersom den innebär att Kuomintang får större kontroll över alla krafter som deltar i den nationella revolutionen. ... Det kommunistiska partiet måste fullgöra sina förpliktelser så att partiet (Kuomintang) och regeringen kan utöva full kontroll över massrörelsen".³⁶

Dessa resolutioner tog skruv. Besluten som angick Chiang Kai-shek förblev tomma ord nedklottrade på papper. Kommunisterna accepterade de radikala Wuhan-småborgarans auktoritet. Chiang gjorde det inte och Wuhan vågade inte gå på offensiven mot honom. Medan pressen överallt surrade av rykten om den växande schismen inom Kuomintang, försökte radikalerna i Wuhan och deras kommunistiska allierade desperat förneka närvaron av någon spricka i det nationalistiska kittet. "De militära organen lämnar villigt och glatt över alla politiska funktioner till partiet ... partiet och armén är överens", deklarerade Wuhan-ledarna. På frågor om rykten om en splittring sade de att det var "ett rent påhitt".³⁷ Den förändring som gjordes i partiets ledande positioner gjordes efter en allmän överenskommelse försäkrades det. "I alla dessa förändringar finns nu klar samstämmighet. De individer och grupper som det hela tycktes vara riktat mot ... har nu uttryckt sin samstämmighet" rapporterade Nationalist News Agency.³⁸

Detta spelade mod passade helt och fullt ihop med Chiang Kai-sheks strategi. Han hade ännu inte kommit till Shanghai. Han var först tvungen att konsolidera sina nya allianser. Han ville inte ha någon öppen brytning så länge han var kvar i Nanchang. Han skulle bryta med Wuhan på sina egna villkor när han väl forskansat sig i Whangpoo-metropolen. I Kiangsi höll han redan på att släppa loss terrorn mot arbetar- och bondeledarna och mot kommunisterna. Pressen rapporterar nästan dagligen om hans förhandlingar med Mukden för "en försoning mellan nord och syd för att bekämpa de röda" och förebådade sin kurs fram mot en splittring. För Wuhan var emellertid "krisen över" och den nationella revolutionära rörelsen förkunnades vara "i en position att obehindrat gå vidare utan den minsta antydning om konflikt".³⁹

Vad gjorde vårt partis centralkommitté då? Man skulle tro att det skulle ha inlett en omfattande masskampanj ... avslöja de verkliga motiven bakom denna konflikt, avslöja de högerintrigmakare som omger Chiang Kai-shek och pressa regeringen och Borodin hårt så att de skulle släppa de personliga aspekter som de givit konflikten och träda fram inför massorna med en politisk plattform av samhällsreformer, först och främst en jordreform, och tvinga Chiang Kai-shek att (om han skulle göra det) ta upp kampen på grundval av en klar politisk plattform, vilket skulle ha satt honom i stora svårigheter. Men det kinesiska kommunistpartiets centralkommitté och EKKI:s representant "märkte" under lång tid helt enkelt inte denna konflikt och intog ingen ståndpunkt till den. ... Vi upprepar: under konflikten mellan Nanjing och Wuhan vidtog partiets ledande grupp under en period på två månader inga åtgärder... centralkommittén [har] bara gömt sig och undvikit

³⁵ *People's Tribune*, Hankow, 15 mars 1927; Woo, *Kuomintang and the Future of the Chinese Revolution*, sid 180.

³⁶ *Folktribunen*, 16 mars 1927.

³⁷ *Ibid.*

³⁸ *Ibid.*, 19 mars 1927

³⁹ *Ibid.*

att svara på de frågor som situationen ställt den inför. Den lokala partiorganisationen i Hubei har på eget ansvar genomfört en kampanj i denna fråga utan att vänta på centralkommitténs beslut.⁴⁰

När Chen Tu-hsiu slutligen den 18 mars kommenterade situationen begränsade han sig till att förebrå Chiang Kai-shek för att angripa Wuhan och Borodin. Han citerade en rubrik från en japansk dagstidning i Shanghai från 17 mars: ”Nanchang tillkännager öppet en projapansk politik; Vägrar att erkänna resultaten från den centrala exekutivkommitténs konferens; Beslutar sig för att göra sig av med Borodin”. Chiang, förmanade Chen Tu-hsiu, borde tillbaka-visa dessa japanska rykten och inte ”smäda sina egna bundsförvanter”. ”Därför är det vår plikt ...” skrev han, ”att uppriktigt övertyga den nationalistiske revolutionära ledaren, general Chiang Kai-shek, att omedelbart i ord och handling bevisa att den så kallade försoningen mellan nord och syd för att bekämpa de röda bara är det imperialistiska Japans intriger”.⁴¹

Framryckningen mot Yangtze och massrörelsens enorma uppsving hade inneburit att klassmotsättningarna inom den nationalistiska rörelsen nått bristningsgränsen. Chiang Kai-shek satte öppet kursen mot Shanghai för att där komma överens med imperialisterna. Denna gång kunde massrörelsen enbart avledas genom att tillgripa halshuggningar som utväg. Detta var den verkliga roten till den så kallade Nanchang-Wuhan-konflikten. Ändå ansåg Wuhans radikaler, smickrade av djärvheten i sina pappersresolutioner, att krisen var över. Kommunisterna försökte endast ”uppriktigt övertala” den felande generalen. Frågorna doldes sorgfälligt för massorna, och speciellt för Shanghai-arbetarna som höll i nyckeln till krisen i sina händer. Utan att ha blivit förvarade och oförberedda blev de först Chiangs redskap sedan hans offer.

⁴⁰ [Brevet från Shanghai](#)

⁴¹ Övers. från *Veckovägvisaren*, 18 mars 1927, av *North China Herald*, 9 april 1927.

VII. Shanghaiupproret

I Shanghai hade arbetarna svarat på Nordexpeditionens segerrika framryckning med en strejkvåg av enastående djup och stridbarhet. Enligt en officiell redogörelse förekom det i Shanghai under 1926 169 strejker som berörde 165 fabriker och företag och 202 297 arbetare. Av dessa var 82, eller 49,64%, helt eller delvis framgångsrika. En annan undersökning redovisade 257 strejker, där 53,89% var helt eller delvis framgångsrika.¹

En stadig värdeminskning av kopparmynt under året hade orsakat en kraftig stegring av levnadskostnaderna. Arbetarnas villkor hade försämrats. I de flesta fallen riktade kraven in sig på löneökningar, återanställning av anställda som blivit avskedade, entledigande av odrägliga förmän, stopp för avskedanden utan orsak, strejklön, betalning eller ökning av matransoner, minskning eller begränsning av arbetstiden, förbättringar av fabriksutrustningen, bostäder, matsalar och allmänna levnadsförhållanden, avskaffande av kroppsstraff för arbetare, bonusar, frisläppande av arresterade och häktade arbetare och kompensation för arbetsskador. Andra ständigt återkommande krav, såsom krav på sjukvård, sjuklön, lärlingslön, sexdagarsvecka, omedelbar utbetalning av löner, en månadslön för kvinnor efter förlossning, pensioner och att vuxna inte skall ersättas av barn, vittnade väl taligt om de förhållanden som rådde inom Shanghais industrier.

Dessa strejker utkämpades och vanns till mer än hälften under militaristernas och de utländska myndigheternas hårdaste förtryck. Shanghais Allmänna fackförbund arbetade illegalt. Det var få strejker som inte följdes av gripanden och våld mot arbetarna. Sådana metoder gjorde emellertid inte stort intryck på strejkvågen. Efter nationalisternas ockupation av Wuhan och Kiukiang [Jiujiang] antog Shanghais massrörelse en mer direkt politisk färg. Arbetarna förberedde för att ingripa på sitt eget sätt för att uppnå en politisk lösning på sina problem.

En misslyckad revolt från en av Sun Chuang-fangs underlydande i Chekiang [Zhejiang] i oktober blev signalen för ett upprorsförsök i Shanghai den 24 oktober. Revolten i Chekiang misslyckades. Upproret, där kommunisterna lämnade över initiativet till en Kuomintang-kommitté under ledning av Niu Yung-chien, slogs med viss lätthet ner av Sun Chuang-fangs hantlangare. Ingen generalstrejk utlystes, inte heller mobiliserades massorna som helhet till handling. Niu, som hade ett mandat från Kuomintangs centrala högkvarter i Kanton och som var en av Chiang Kai-sheks anhängare, hade den dubbla uppgiften att störa Suns eftertrupp till fördel för Chiang och begränsa kommunisternas inflytande och aktiviteter. På natten till den 23 oktober nåddes Shanghai av nyheten om revolten i Chekiang. Niu vidarebefordrade inte nyheten utan höll sig borta från upproret som planerats till nästa dag. Några få små grupper av kommunistiska arbetare attackerade polisstationer under natten, men övermannades snabbt. Arbetarna undgick inte att dra lärdom av denna erfarenhet och förberedde sig för effektivare aktioner i framtiden. Enorma massmöten som hölls den 28 november och den 12 december, där antimilitaristiska och antiimperialistiska känslor svallade, förbådade det kommande upproret.

Under dessa månader blev den politiska situationen i Shanghai allt mer komplicerad. Den utvecklades kring en rörelse som började som ett försök att agitera för shanghaiområdets autonomi och utvecklades snabbt till agitation för autonomi för provinserna Kiangsu, Chekiang och Anhwei [Anhui]. Denna rörelse blev samlingspunkt för alla gruppers och klassers politiska aktiviteter. Den utgjorde fokus för bankir- och compradorbourgeoisien, under ledning av Yu Ya-ching och bankkoncernen Chekiang-Kiangsu, högerkuomintangpolitikerna under

¹ *Chinese Economic Journal*, March, 1927; *Strikes and Lockouts in Shanghai since 1918*, publicerad av Bureau of Social Affairs, Shanghai, 1933.

ledning av Wu Chih-hui, Chang Chi och andra, professionella intrigmakare och förhandlare som Huang Fu och C. T. Wang, gangsters under Hwang Ching-yung, Tu Yueh-sen och Chang Siao-ling, Kuomintangkommittén under ledning av Niu Yung-chien och den vanliga uppsättningen småskojare, snyltare, mellanhänder, anställda och arbetslösa. Till och med Sun Chuang-fang, den lokala krigsherren som autonomirörelsen förmodades rikta sig emot, började röra om i autonomigrytan. I närheten slog Yang Yu-ting, speciellt sändebud från Mukden, sina lovar för att få till ett avtal mellan Chang Tso-lin och Kuomintang. I släptåg på alla dessa borgerliga politiker och manipulörer fanns det kinesiska kommunistpartiet och Shanghais Allmänna fackförbund till vilka arbetarmassorna och stadens fattiga vände sig för att få ledning.²

Försämringen av Suns militära ställning i december hjälpte till att påskynda denna besynnerliga och illa komponerade lösning. Sun vände sig i desperation till en förutvarande allierad, Chang Tsung-chang, Shantungs krigsherre och den mest notoriske och rovgirige av hans sort. Changs trupper började röra sig söderut längs Tientsin-Pukow-järnvägen [Tianjin-Pukou]. Shanghais kapitalister hörde med bestörtning rapporter om att Chang skulle tvinga på dem tio miljoner i värdelösa militära papper med krav på betalning i mynt. Faran för störningar om Shanghais ockuperades av Chang Tsung-changs trupper från Fengtien-Shantung bidrog till att storbankerna vände sig till Chiang Kai-shek, som tycktes vara den troligaste kandidaten som kunde rädda dem från arbetarnas och stadens fattigas offensiv underifrån och Shantung-krigsherrens härjningar ovanifrån.

De imperialistiska myndigheterna, de brittiska och amerikanska mer än de japanska, verkade anse att situationens invecklade beskaffenhet för tillfället översteg deras förmåga. Den rådande inställningen bland dem under de första veckorna 1927 verkade vara att lyssna på och bevara de onda de hade i stället för att ta sin tillflykt till andra som de inte kände till. För den utländske affärsmannen, bankiren, soldaten, konsuln och missionären tycktes denna obegrip-
liga oro, dessa ständiga slungor och pilar som de utgjorde darrande måltavlor för, vara slagen från ett allmänt skändligt öde. De kunde inte avgöra vilka som var hararna och vilka som var hundarna. Så de barrikaderade sig i sina bosättningar bakom grindar och taggtråd. Från utlandet kom regemente efter regemente och hela flottor för att skydda dem mot alla eventualiteter. Endast de skarpsinnigaste bland dem^{*} förstod från början att deras bröd var smörat på samma sida som det som tillhörde Shanghais bankirers och rättade in sig i enlighet med detta. De kände till Chiang Kai-shek som en politiskt sinnad militarist som bar en rock med många färger. Om Shanghais bankirer var redo att stödja honom visste de att de kunde göra likadant. Endast Shanghais arbetare stod mellan dem och överenskommelsens fullbordan. Chiangs ankomst skulle avlägsna detta hinder. Sålunda hade situationen, när Chiangs trupper gick in i Chekiang, klarnat enormt för alla inblandade förutom arbetarna och de kommunistiska ledarna för vilka Chiang fortfarande var revolutionens hjältegeneral.

De nationalistiska trupperna ockuperade Hangchow [Hangzhou] den 17 februari och ryckte fram mot Kashing [Jiaxing], mindre än 8 mil från Shanghai. Förtrupperna rörde sig längs järnvägen så långt som till Sungkiang, bara 4 mil bort. I Shanghai växte spänningen. Det allmänna fackförbundet utfärdade order om en generalstrejk som skulle utlösas på morgonen den 19:e i avvaktan på ytterligare nationalistisk framryckning. Arbetarna besvarade uppmaningen med maskinliknande precision. Inom 48 timmar hade över 350 000 arbetare gått ut på gatorna.³ ”Det praktfulla Shanghai blev som en kyrkogård. Spårvagnarna slutade gå.

² ”The Fight for Shanghai”, *International Press Correspondence*, 13 januari 1927.

^{*} Män som Ferral, bankiren i Andre Malraux *Människans lott*.

³ Källorna skiljer sig åt när det gäller det exakta antalet. Officiella utländska rapporter, som underskattade strejksiffrorna av politiska skäl, gav 106 000 (*China Year Book*, 1928, s. 996). *Brevet från Shanghai* anger 300 000. Hua Kang i *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27* ger 360 000 med en lista med fabriker och verkstäder för

Ångbåtar kunde inte lämna hamnen. Postkontoren stängde. Varuhusen upphörde med handeln och alla stora fabriker tystnade. Sirenerna kunde inte få en enda arbetare tillbaka till arbetet”.⁴

Arbetarna förde ut sin kamp på gatorna. Sammanstötningar med polisen började förekomma. Den kommunistiska ledningen vände sig till borgarklassens representanter för politisk ledning istället för att själva ställa sig i ledningen. Parollerna om generalstrejk begränsades till: ”Stöd Nordexpeditionens armé!”, ”Störta Sun Chuang-fang!”, ”Hell Chiang Kai-shek!” Till och med paroller mot imperialismen försvann. Så här fungerade kommunisternas centralkommitté, enligt en dess ledande medlemmar, Ch’ü Ch’iu-pai [Qu Qiubai]:

... Proklamationen av strejken var inte ett officiellt beslut av partiet. Efter det att strejken brutit ut ansågs den inte vara ett första steg mot ett uppror. Det var inte bara bland de småborgerliga massorna som det saknades en politisk propaganda, utan även bland arbetarna fanns det få som var klara över generalstrejkens mål och mening. ...

Trots att man fattade beslut om att lansera parollen 'För en Församling av medborgardelegater!' betraktade man den inte som en handlingsparoll som krävde att alla arbetare i fabriker och fackföreningarna uppmanades att välja delegater och inbjuda butiksinnehavarna att sända sina egna representanter. Det förekom inga försök att förvandla denna församling till en sovjet för den nationella revolutionen, att omvandla den till ett handlingsorgan där frågor som arbetarnas strejker, butiksinnehavarnas strejk och övergången från väpnat försvar till väpnat uppror kunde diskuteras. Med andra ord förekom inga försök att omvandla den till en faktiskt provisorisk revolutionär regering.

Partiet organiserade helt enkelt en provisorisk revolutionär kommitté som bestod av toppdelegater från arbetarna och representanter från storbourgeoisien. Följaktligen hade massorna ute på gatorna ingen chans att ansluta sig till ”klasskampen” mellan arbetardelegaterna och de borgerliga representanterna. ... Det naturliga resultatet blev att arbetardelegaterna gav efter för borgarklassen på varje punkt... Vårt parti sände ut massorna på gatorna och lät dem stå där i tre dagar utan att ta hänsyn till dem. Vi ledde dem inte, beordrade inte någon offensiv för ett uppror. Vi organiserade inte ens en försvarskamp. Att arbetare tog hand om gevär och avrättade förrädare var oftast spontana handlingar. ...

Vad vi gjorde var att inrikta in alla våra ansträngningar på att förhandla med Niu Yung-chien, Yang Hsin-fu, Ya Ya-ching, Wang Shiao-lai – helt enkelt för att förhandla, för att försöka utnyttja konflikterna bland alla dessa olika (borgerliga) grupperingar. Taktiken gick ut på följande: Arbetarna strejkade men väntade på tillstånd från storbourgeoisien innan de gick vidare. Småbourgeoisien lämnades ute i kylan, utan ledning, utan direktiv. Vi hoppades att vi efter att det skapats förhållanden som garanterade segern (d v s ett framgångsrikt utfall av förhandlingarna mellan Niu Yung-chien och Li Pao-chang, Shanghaigarnisonens befälhavare å ena sidan och de stora handelsmännen å den andra sidan) skulle kunna börja förbereda ett uppror. Detta innebar objektivt sett ett förräderi mot arbetarklassen!⁵

Li Pao-chang och polisen i den internationella bosättningen och den franska frihandelszonen inväntade inte resultatet av kommunisternas förhandlingar med borgarklassen för att vidta repressalier mot arbetarna. Studenter och strejkande som greps vid flygbladsutdelningar halshöggs eller sköts på stället. På strejkens allra första dag skickade Li ut sina dödspatruller på gatorna med sina huggsablar. Strejkledare som greps av den utländska polisen skickades till kinesiskt territorium för att avrättas. I frihandelsområdena såväl som på det kinesiska territoriet genomsökte polispatruller fotgängare och affärer och skapade ett sådant skräck-

att underbygga sina siffror. Fientliga kinesiska källor anger mycket högre totalsiffror. *The Shanghai Bureau of Social Affairs* anger 425 795 (*Strikes and Lockouts*, s. 62). Ho Shen anger 500 000 (*Materials of Modern History*, Shanghai, 1933, v. III).

⁴ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, Chap. V, Sektion 2.

⁵ Ch’ü Ch’iu-pai, *Några kontroversiella frågor i den kinesiska revolutionen*, [på kinesiska] Wuhan, 1927, Appendix I.

välde på gatorna att de flesta butiker, speciellt i Chapei [Zhabei] och Nantao, stängde. Hua Kang berättar om en gatuförsäljare i Pootung, industriområdet på andra sidan Whangpoo-floden, som ropade ut sina varor, ”Mai ta ping!” (”Jag säljer stora kakor!”) Soldater sköt honom till döds och hävdade att han ropat ”Ta pai ping!” (”Slå till reträtt!”) Två metallarbetare och en spårvagnskonduktör som delade ut flygblad halshöggs på stället. Vid västra porten grep dödspatrullerna tag i människor som läste de små färgade bladen och sköt dem. Tre studenter som ertappades med att tala till folkgrupper i Jessfield, en stad i utkanten av bosättningen, avrättades brutalt på liknande sätt. Det exakta antalet dödade blev aldrig känt. Uppskattningar kom fram till att det rörde sig om uppemot tvåhundra. En utrikeskorrespondent såg dödandet:

Efter det att svärdsmännen hade huggit av offrens huvuden sattes de högst upp på stölar eller lades på fat och bars genom gatorna. Åsynen av detta i en parad genom trånga gator skapade ett veritabelt skräckvälde, eftersom offren förvägrades ens ett sken av en rättegång. Avrättningarna genomfördes i de mest tätbefolkade kvarteren. Bödlarna, som bar huggsvärd och åtföljdes av en truppstyrka, förde sina offer till ett framträdande hörn där strejkledarna tvingades böja sig framåt medan deras huvuden höggs av. Tusentals flydde i skräck när huvudena placerades på skarpspetsade bambupålar och hissades högt upp och bars med till scenen för nästa avrättning.⁶

Gatustrider mellan arbetarna och soldaterna inleddes den 21:a. Arbetarna hade redan börjat ta till vapen var än de hittade dem för att försvara sig mot terrorn på gatorna. Sammandrabbningar hade redan börjat när de kommunistiska ledarna slutligen slog fast kl 06.00 den 22 februari som tidpunkten för ett uppror som var tänkt att sammanfalla med ankomsten av de nationalistiska trupperna, vilka alla trodde avancerade längs med Shanghai-Hangchow-järnvägen. Generalstrejken hade redan pågått i tre dagar. Arbetarnas huvuden föll och blod flöt på gatorna. Den kommunistiska ledningen fortsatte att förhandla med Niu Yung-chien och övriga representanter för borgarklassen. Under hela denna tid hade de nationalistiska styrkorna inte rört sig ur fläcken från Sungkiang. Det fanns inga militära hinder på vägen under deras framryckning mot Shanghai. Mellan dem och metropolen, endast 4 mil bort, fanns det bara en handfull soldater som plundrade byarna när de i oordning drog sig tillbaka till staden.

De nationalistiska truppernas uteblivna marsch var ingen olyckshändelse. Efter att ha tagit emot ett telegram från Niu Yung-chien med rådet att ”stoppa all framryckning för tillfället”,⁷ utfärdade Chiang Kai-shek plötsligt order om att inställa alla operationer längs Kashing-Sungkiangfronten i avvaktan på anfallet mot Nanking [Nanjing] och Shanghai-Nanking-järnvägen. De militära omständigheterna var gynnsamma för en ockupation av Shanghai, men Chiang hade inget emot att ge Li Pao-chang tid att slakta Shanghaiarbetarnas ledare. Detta var något som var underförstått på båda sidor. ”General Li har försökt gå med i nationalistpartiet”, rapporterade det välinformerade *China Weekly Review*, ”och enligt rapporten har general Chiang Kai-shek accepterat att ta med honom. ... Det ryktas även om att konservativa Kuomintangmedlemmar inte var helt missnöjda med general Lis blodiga framfart då den slog till mot partiets radikala eller kommunistiska flygels makt, såväl som dess ledare”.⁸ Bekräftelsen kom några veckor senare när Li belönades med befäl över Åttonde nationalistarmén.⁹

Upprorsförsöket slogs ner med en blodig slakt. Striderna fortsatte på gatorna, men blev alltmer sporadiska och dog slutligen ut helt den 24:e. Under tiden hade strejkfronten skingrats. De flesta arbetarna, som förvirrats av händelseutvecklingen, hade återgått till arbetet. Arresteringar och avrättningar fortsatte. De utländska ögonvittnena ger den slutliga touchen: ”... Många människor greps på grund av att de bar på flygblad där det stod: 'Välkommen Chiang

⁶ *New York Herald-Tribune*, 21 februari 1927.

⁷ Ho Shen, ”The Three Shanghai Uprisings”, *Materials of Modern History*, v. III, s. 170.

⁸ *China Weekly Review*, Shanghai, 12 mars 1927.

⁹ *North China Herald*, 16 april 1927.

Kai-shek, kantonesernas tappra befälhavare'. De befanns vara skyldiga och avrättades på stället".¹⁰

Trots generalstrejkens djup och omfattning, trots de brutala åtgärderna som användes för att slå ner det uppror som följde, trots den kommunistiska ledningens fortsatta förvirring och tvekan, visade sig händelserna mellan den 19:e och 24 februari endast vara förspelet till ett ännu mäktigare skådespel. Förlusterna hade varit svåra, men arbetarnas organisationer var fortfarande obrutna och arbetarna hade lärt sig hur man kämpar. Istället för att krossa dem härdade gårdagens misslyckande dem för morgondagens strider. Men hade deras ledare lärt sig av dessa nya erfarenheter?

Generalstrejken den 19 februari hade öppet ställt frågan om makten. Det kommunistiska ledarskapet, som vägledades av Komintern genom Voitinskij, diskuterade "om man skulle göra uppror eller ej, vid en tidpunkt då upproret redan ägde rum", och medan arbetarna kämpade försökte man komma fram till uppgörelser ovanifrån med borgarklassen. "Som ett resultat av det lät vi ett ytterst gynnsamt historiskt ögonblick glida oss ur händerna, en ovanlig kombination av omständigheter, där makten befann sig på gatorna men partiet inte visste hur det skulle gripa den. Ännu värre, det ville inte ta den, vågade inte ta den", skrev Voitinskijs underordnade i sitt brev till Komintern.¹¹ De jämförde misslyckandet med det tyska upprorets misslyckande 1923 och lade till: "Ändå finns det en skillnad. Den ligger i det faktum att proletariatet i Shanghai hade avsevärt mer styrkor och möjligheter på sin sida, och med ett energiskt ingripande kunde det ha vunnit Shanghai för revolutionen och förändrat styrkeförhållandena i Kuomintang.". Om dessa tre ryska delegater trodde att så var fallet i februari kan man tillåta sig att undra vad de ansåg om händelserna som nu följde. Februariupproret hade misslyckats, men fyra dagar efter att de hade skickat brevet till Moskva höll arbetarna på att gripa ytterligare ett ännu mer gynnsamt tillfälle i flykten, och denna gång skulle de visa att de hade lärt sig hur man kämpar och vinner sina egna strider. Den kommunistiska ledningen, som var bunden vid sitt block med Chiang Kai-shek, visste endast hur man vänder en seger till ett nederlag.

Under de två veckor som följde på krossandet av upproret kom Chang Tsung-changs Fengtien-Shantung-trupper ner längs Shanghai-Nanking-järnvägen och tog över Shanghai-området, Sun Chuang-fang retirerade norrut, ut ur bilden. I de utländska bosättningarna ökade imperialisterna sina garnisoner och befäste sina portar och sandsäcksbarrikader. I slutet av februari fanns det 7 000 brittiska soldater, 1 500 amerikanska marinkårssoldater, 600 japanska marinkårssoldater att läggas till landstigningspatrullerna från det växande antalet utländska krigsskepp som låg för ankar i Whangpoo [Huangpu]. Ännu fler trupper var på väg. Den 25 februari utfärdade den diplomatiska kåren ett ilsket uttalande där de tillkännagav "de nödvändiga åtgärderna för att säkerställa bosättningens säkerhet och beskydd av dess medborgare".¹²

Samtidigt spred sig militära operationer längs tre fronter. Nationalistiska styrkor rörde sig nerför Yangtze, ockuperade Anking [Anqing] och Wuhu och förberedde en marsch mot Nanjing. En andra styrka avgjorde ödet för Shanghai-Nanjing-järnvägen längs linjen Chinkiang-Soochow [Zhenjiang-Suzhou]. Nationalisterna tredje samlingspunkt var vid Sungkiang, sydväst om Shanghai, vid Shanghai-Hangchow-järnvägen. Denna front hade varit lugn efter ett inledande anfall som hade inspirerat till upproret den 19-24 februari, men vaknade till liv igen i mars. Pai Chung-hsi, en general från Kwangsi [Guangxi] under Chiang Kai-shek, rörde sig sakta ner längs linjen mot Shanghai. På natten till den 20 mars nådde han Lunghua [Longhua] i utkanten av staden. Där stannade han. Förhandlingar inleddes med Pi

¹⁰ *New York Herald Tribune*, 21 februari 1927.

¹¹ [Brevet från Shanghai](#).

¹² *China Year Book*, 1928, s. 1266.

Shu-cheng, Shantunggarnisonens befälhavare, för en ”fredlig ockupation” av staden av nationalisterna. Fengtien-Shantung-trupperna var fullständigt demoraliserade och många redan på flykt. Deras huvudstyrka, som hade förstärkts av vita ryska legosoldater höll emellertid fortfarande strategiskt viktiga ställningar i staden.

Lunghua blev brännpunkten för tusen intriger. Niu Yung-chien skyndade sig för att träffa general Pai. ”Skjut upp ert intåg med en dag”, gav han till råd, ”Piu Shu-heng kommer att ge upp”.¹³ Order kom från Chiang Kai-shek: ”Angrip inte Shanghai. Kom inte i konflikt med imperialisterna. Vänta.”¹⁴

I staden var arbetarna inte intresserade av att vänta. Allmänna fackförbundet utlyste en generalstrejk och ett uppror som skulle inledas samtidigt den 21 mars klockan 12 på dagen. Delegater skyndade till Lunghua för att begära att Pai Chung-hsi skulle gå in i staden med sina trupper för att hjälpa arbetarnas offensiv. Han vägrade att sätta sig i rörelse. De försökte fortfarande övertala honom när arbetarna själva gick till angrepp. Ekot efter lunchvisslan hade knappt lagt sig förrän skjutandet inleddes.¹⁵

Strejken var total. Praktiskt taget varenda arbetare i Shanghai gick ut på gatorna. Deras led svällde när affärsanställda och städernas horder av fattiga förenade sig med dem. Mellan 500 000 och 800 000 människor var direkt inblandade.¹⁶ Noggrant utarbetade planer för upproret baserades på en samtränad arbetarmilis bestående av 5 000 handplockade män som indelats i grupper av 20 till trettio man. Till en början hade de bara 150 mausexgevär.¹⁷ Detta innebar mindre än ett per grupp. De övriga gav sig i kast med polisen och Shantungsoldaterna beväpnade med enbart klubbor, yxor och knivar.

Strider inleddes samtidigt på sju platser i staden: Nantao, inklusive hela sektionen söder om den franska koncessionen; Hongkew [Hongkou], den smala remsa som på tre sidor omges av den internationella bosättningen; Woosung [Wusong] det befästa området nära Whangpoo- och Yangtze-flodernas sammanflöde; östra Shanghai, inklusive det enorma industridistriktet känt som Yangtzepoo; västra Shanghai, ytterligare ett industriområde intill den internationella bosättningen; och Chapei [Zhabei], det tätast befolkade proletära distriktet i Shanghai.

Överallt förutom i Chapei vann arbetarna kampen om kontrollen över polisstationer och lokala militärposter för före mörkrets inbrott. Många soldater och poliser slet av sig sina uniformer och lämnade över sina vapen och ammunition. Vapen togs överallt och till kvällen var de anfallande strejkvaksstyrkorna förhållandevis väl beväpnade. Möbler, lårar och bänkar drogs ut på gatorna. Dörrar slets ner från sina gångjärn för att användas till barrikader runt polisstationerna. Hundratals små, rökiga restauranger snabbade på tillredningen av den mat som kvinnor bar i ångande bunkar fram till frontlinjen. Arbetare, män och kvinnor, band remsor av röda trasor runt sin högra arm. Detta var den nya proletära arméns nya kännetecken. Vid mörkret inbrott hade alla polisstationer ockuperats. Telefon- och telegrafkontoren hade intagits. Elledningar skurits av.

”I Nantao ...”, skriver Hua Kang,

inleddes upproret med en attack mot polisstationen som man gick in i kort efter kl 2 på e m. Kort därefter togs telefonbyggnaden och alla närpolisstationer över. Alla poliser avväpnades. Vapen togs även från alla ockuperade stationer. Kort efter klockan fyra ansåg sig arbetarna vara tillräckligt

¹³ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, Chap. V, Section 3.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ För läsvärd litterär beskrivning av upproret i Shanghai, se Andre Malraux, *Människans lott*.

¹⁶ Hua Kang och andra kommunistiska källor anger vanligen 800,000 som det totala antalet deltagande. *Strikes and Lockouts* anger det verkliga antalet strejkande som 329 000.

¹⁷ [Kominternokument: Uppror i Kina](#) (ur A. Neuberg (Heinz Neumann), *Det väpnade upproret*, Zenitserien 1971).

starka för att marschera mot arsenalen i Kiangnan, vid stadens södra ända. Där gav soldaterna upp utan strid. Exakt klockan fyra hade arbetarna tagit kontroll över ett stort förråd av gevär och kul-sprutor. Vid den tiden hade de soldater som vaktade Södra stationen flytt, så det var en enkel åtgärd för järnvägsarbetarna att ta över och använda loken i striden. Klockan fem, mindre än fem timmar efter att anfalllet hade inletts, samlades arbetarna i det Kinesiska spårvagnsbolagets bangårdar. Hela Nantao var i deras händer.

I Hongkew hade inga soldater stationerats. Arbetarna behövde bara ta itu med polisen. Nästan omedelbart efter att upproret inletts gav polisstationen upp och Hongkew tillhörde arbetarna. Men efter att poliserna hade drivits bort, uppviglade de gangstrar att angripa fackföreningarna och de ockuperade polisstationerna. ... Nu var arbetarna tvungna att inte enbart bekämpa den organiserade fienden, utan de var även tvungna att använda sin vapenmakt till att slå ner gangstrarna. ...¹⁸

Ho Shens redogörelse belyser denna speciella händelse i Hongkew: "... De skingrade poliserna upptäckte att angriparna var kommunister, inte Kuomintang-medlemmar. De återsamlades och under ledning av Niu Yungchien gick de till motattack. ... Så bröt det återigen ut barrikadstrider. Men till slut vann arbetarna. ..." ¹⁹

I Pootung bildade arbetarna militärliknande led och marscherade mot det Tredje polisvaktkontoret. Den föll i deras händer nästan smärtfritt. Soldater som tillfångatogs i strid avväpnades. Många av dem gick med i strejkvakten genom att skapa en Provisorisk arbetarbyrå för offentlig säkerhet och gemensamt tog de över kommunkontoren i hela distriktet. Kuomintangs representanter korsade floden åtföljda av beväpnade banditer och krävde att få kontroll över området. De tvingades med våld tillbaka till sina båtar och beordrades att återvända till Shanghai.

I Woosung hade arbetarna slagit soldaterna på flykten och en avdelning, som inte visste hur situationen i staden var, började gå mot staden längs den smalspåriga järnvägen som knyter ihop Woosung med Shanghai. I Kiangwan [Jiangwan] upptäckte de att rälsen hade rivits upp av arbetare som förutsett just en sådan reträtt. Soldaterna grävde då ner sig i och omkring järnvägsstationen i Tientungan, den punkt där Kiangwan-Hongkew-Chapei-distrikten möts längs en gemensam gräns. Under tiden tog arbetarnas strejkvakter full kontroll över Woosung.

Förtruppsavdelningar på omkring 50 000 arbetare marscherade mot Chapei efter att framgångsrikt ha intagit Yangtzepoo och skapat en förbindelse med kämparna i Chapei, och enheter från båda områdena deltog i attacken mot Tientungan-stationen.

Händelseförloppet tog en liknande kurs i västra Shanghai, där arbetarna, efter att ha ockuperat polisstationerna och beslagtagit vapnen, gick över floden och förenade sig med strejkvakterna vid Pootoovägens polisstation och framtvängde dess kapitulation efter en hård strid där strejkvaktledaren och flera poliser dödades. Därpå samlade arbetarna ihop sina styrkor och från alla håll marscherade de mot Norra stationen, i hjärtat av Chapei, där striderna var som häftigast.

Överallt hade motståndet snabbt sviktat och de beväpnade arbetarna segrade med jämförelsevis små svårigheter. Vid mörkrets inbrott rasade striderna fortfarande på alla huvudgator i arbetarklassområdet Chapei. Chang Tsung-changs vita ryska legoknektar gled längs huvudgatorna i bepansrade bilar och beströk arbetarnas linjer med kulspruteeld. Ett bepansrat tåg precis bakom Norra stationen, som även den var bemannad med vita ryska legoknektar besköt arbetarnas ställningar med kanoner. Bakom bosättingens port vid Norra Chekianggatan, som hade öppen utsikt över Paoshanvägen mittemot där arbetarna anföll stationen, sköt brittiska trupper närhelst någon av angriparnas närmande gav dem en förevändning att "försvara"

¹⁸ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, Chap. V, Section 3.

¹⁹ Ho Shen, *Materials*, v. III.

bosättningen. Hundratals Shantung-soldater gavs fristad och skickades faktiskt senare till Shantung av de utländska myndigheterna.

Medan deras led tätnade under eftermiddagen allteftersom arbetare kom till Chapei från öster och väster, förberedde sig strejkvakterna för att belägra fiendens sex huvudfästen i Chapei – Norra stationen, Huchow-gillet, Kommersiella pressen, Femte polisstationen, polisvakt-kontoret på Kantonvägen och den på Chung Hwavägen. Den sjunde och sista av fiendens posteringar låg vid slutet av Paoshanvägen vid Tientungan-stationen. Sent på eftermiddagen hade alla polisstationer och Huchow-gillet fallit. De tre återstående posteringarna Norra stationen, Kommersiella pressen och Tientungan-stationen låg längs en linje som skar rakt igenom Chapei. De beväpnade strejkvakterna samlades mellan dem. Kommersiella pressen, med flera hundra välbeväpnade soldater med kulsprutor och granater, omringades helt. Vid alla tre posteringarna fortsatte striderna under hela natten.

De hårdaste striderna ägde rum vid Norra stationen. För att driva tillbaka arbetarna, satte fienden här eld på närbelägna hus och mer än etthundra hus raserades innan man lyckades få elden under kontroll. ... Vakter lämnade linjerna för att hämta vatten och dra in avställda brandbilar. Människorna var så rasande på soldaterna och så tacksamma mot arbetarna att de själva gick med i upproret. Gamla och unga hjälpts åt med att tömma sina hus för att bygga upp bröstvärnen. ... Soldaterna som var instängda i stationen vågade inte göra något utfall utan nöjde sig med att skjuta slumpmässiga skottsalvor mot arbetarna. De vita ryssarna öppnade eld igen och då och då kunde ett brittiskt skott komma visssande från andra sodan av bosättningsgränsen.

På morgonen den 22 mars var fienden uppenbart uttröttad, men arbetarna fortsatte angreppet med kraft från alla sidor. ... Mitt på dagen gav soldaterna vid Tientungan upp. ... Kl 16.30 den eftermiddagen försökte några soldater vid Kommersiella pressen att fly, men togs till fånga. Resten, som såg att deras situation var hopplös, gav upp. Därpå flyttades upprorets befäl från Femte Polisstationen och därpå koncentrerades alla styrkor på att ta fiendens sista fäste, Norra Stationen.

Sedan morgonen hade många hus i området bränts av fienden. Med trasiga vattenledningar och ingen brandbekämpande utrustning tillgänglig hade nu vaktkedjorna tvingats tillbaka fem gånger. Fienden hade ändå inte vågat röra sig framåt. Men vid den tiden fanns tusentals arbetare samlade bakom anfalllet. Inom en timme efter det att Kommersiella pressen fallit flydde de vita ryssarna till bosättningen där de släpptes in och Shantungsoldaterna skingrades i vild oordning.²⁰

Klockan sex fladdrade en vit flagga över Norra stationen.

Sådan var situationen när nationalistiska trupper från första divisionen anlände till Markhamvägen efter att kommit från Longhua. Till slut hade Hsueh Yoh, divisionens befälhavare, efter påtryckningar från sina egna män, kommit för att hjälpa arbetarna trots order om motsatsen. När de kom fram hade arbetarna gjort deras arbete. Hela Shanghai, med undantag av den internationella bosättningen och den franska koncessionen som hukade i hat och skräck bakom sina taggtrådshinder, befann sig i deras händer. Längs Paoshan-, Paotung- och Chingyungvägarna ersattes elden från gevär av det glada ljudet från fyrverkerier och ropen från arbetare som firade sin seger. Järnvägsfacket utfärdade en order om att reparera den förstörda rälsen. Arbetslaget på trehundra man som samlades för att genomföra dessa order var de första i hela Shanghai som återupptog arbetet efter upprorets seger.

²⁰ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, Chap. V, Section 3.

VIII. Den förlorades återkomst

När Chiang Kai-shek landsteg i Shanghai tidigt på lördagseftermiddagen 26 mars hade han äntligen kommit hem. Här fanns hans första tillhåll och hans första välgörare, hans före detta mäklaryränner och hans vänner i den undre världen. Som infödd i Ningpo kunde han här alliera sig med sina provinkolleger, de mäktiga bankirerna i Chekiang [Zhejiang], Ningpos handelsmän och industrialister som delade den ekonomiska kontrollen av Kinas metropoler.

Bankirerna och handelsmännen hade sett strejker växa till generalstrejk och generalstrejken övergå till uppror. Arbetarnas erövring av Shanghai hade gett dem det påtryckningsmedlet de behövde för att tvinga fram eftergifter från imperialisterna. Men den tjänade även som varsel att tiden var mogen att frigöra sig från det farliga vapen som massans makt utgjorde. Deras egna intressen stod nu lika mycket på spel som imperialisternas. Ett viktigt villkor för den nära förestående överenskommelsen mellan kineserna och det utländska kapitalet var att massrörelsen krossades. De hade vetat länge att de kunde vända sig till Chiang Kai-shek, den förlorade som nu återvänt till dem, för att genomföra denna uppgift.

För detta ändamål hade Chiang redan återupprättat kontakten med de hemliga sällskap i Yangtzedalen som hade blomstrat där sedan Chingdynastins tidiga dagar, nu kända som de Gröna och Röda sällskapen. De handlade med opium och slavar. De kidnappade för en lösen-summa. De drev handel med utpressning och mord. Få var de butiksägare eller näringsidkare, stora eller små, från Yangtzefflodens mynning till Szechwans raviner, som inte betalade beskyddarpengar till dem.

Det Gröna sällskapet opererade från Shanghai. Dess ledare, Hwang Ching-yung, känd som Hwang Ma-pi (Koppärriga Hwang) var kriminalchef för den franska frihandelszonens polis. Det antogs allmänt att det var han själv som introducerat Chiang som ung officer i Shanghais garnison in i societetens slutna led.¹ När Chiang, nationalisternas general, anlände till Kiukiang i november 1926 var det Hwang Ma-pi som kom upp längs floden från Shanghai för att återupprätta kontakten å Shanghais bankirer och handelsmäns vägnar. Som resultat av deras konferens mobiliserades det Gröna sällskapet enbart för att krossa fackföreningarna. Det som hade varit ett vanligt kriminellt gäng antog nu de kombinerade dragen av de ryska Svartahundradena och Louis Napoleons 10 decemberförening. Yang Hu, en av Wangs stabsofficerare, utsågs till operativ chef.² Planer drogs upp för att bilda rivaliserande "fackföreningar". Allt avskum och slödder i hamnarna som var kopplade till handelsfördragen värvades snabbt som "medlemmar". Vapen delades ut i stora mängder. Hwang återvände till Shanghai. Chiang vände tillbaka till Nanchang där han inrättat sitt högkvarter.

Kampanjen med öppet förtryck mot massorganisationerna inleddes i februari 1927. Tidigt den månaden blev Chen Tsang-shen, ordföranden för Allmänna fackförbundet i Kanchow, en stad i södra Kiangsi, genomborrad av kulor från Chiang Kai-sheks soldater. Fackföreningen drevs under jorden. I Nanchang 17 mars beordrade Chiang att Kuomintang i staden skulle upplösas, grep dess kommunistiska och vänsterledare, stängde fackföreningarna och studentföreningen samt förbjöd den Kuomintangs lokala dagstidning. Samma dag inleddes ett angrepp mot massorganisationerna i Kiukiang. Flera hundra gangstrar, beskrivna som "moderata

¹ Kineser säger att Chiang tillhör tung-skiktet, eller 22:e generationen av det Gröna sällskapet, som organiseras längs patriarkala linjer. Med hänvisning till Chiangs "Kontakter med de Gröna och Röda sällskapen", tillfogade George Sokolsky; "Han kan till och med vara medlem i det ena eller båda dessa mäktiga underjordiska grupperingar, men detta kan ingen utomstående veta". – *China Year Book*, 1928, sid. 1361.

² "Shanghais arbetardelegaters rapport", *Sen Pao* (Hunan), 19-20 maj 1927 (hädanefter hänvisas till som "Arbetardelegaternas rapport"); se även Kuo Mi-liehs redogörelse i *Peoples Tribune* 16 april 1927; och *International Press Correspondence* 23 juni 1927. För en beskrivning av det Gröna sällskapet och dess senare utveckling se "Gang Rule in Shanghai", *Five Years of Kuomintang Reaction*.

fackföreningsmedlemmar”, gjorde räder mot lokaler som tillhörde Allmänna fackförbundet, det lokala Kuomintang, bondeorganisationen, student- och kvinnogruppernas och sjätte arméns politiska avdelning. Motstånd gjordes. Fyra dödades och tio skadades. En kinesisk redogörelse beskrev hur arbetarna höll emot mot gangstrarna fram tills ett kompani av Chiangs egna trupper anlände, stormade byggnaden och frigav flera gangstrar som tagits till fånga.³ Detta stöds av en redogörelse från en utlänning som sade att när ”anfallarna tycktes bli hårt åtgångna i striden gick soldaterna in och avslutade det arbete som de inlett genom att riva fackföreningens huvudkontor. Sedan dess” fortsatte rapporten

har ledarna för fackföreningen försvunnit och det har sagts att fackföreningen kommer att omorganiseras längs mer konservativa linjer. Krigslagar infördes omedelbart och det utfärdades en order som förbjöd människor att samlas i grupp. Civila får inte ... bära vapen. ... Soldater patrullerar på gatorna. ... Det har sagts att Chiang Kai-shek, som själv befann sig i Kiukiang vid tiden för kravallerna men nu har lämnat för att ta sig nerför floden, anstiftade ... angreppet. Vid tiden för oroligheterna stationerade han en stor beväpnad vakt i koncessionen för att skydda den. ... Den nya domaren har återvänt från Nanchang dit han dragit sig tillbaka efter det att arbetar-extremister förstört hans yamen* och han har fört med sig en personlig livvakt på 150 av Chiang Kai-sheks handplockade soldater. ... Inflytandet från det moderata partiet, som Chiang Kai-shek representerar, börjar kännas över hela provinsen. ... Tidvattnet har definitivt vänt.⁴

Liknande händelser skedde varhelst Chiang Kai-shek steg i land utefter sin färd nerför floden. Organiserade gäng attackerade och ockuperade fackföreningslokaler i Anking 23 mars⁵ och i Wuhu en dag senare. Arbetare dödades eller tvingades gömma sig. Deras fackföreningar ”omorganiserades” raskt. Chiang skulle ha stannat i Nanking som intogs av nationalistiska trupper 24 mars.

Oavsett vilka planer man kan ha haft för den staden kullkastades de emellertid genom plundring och attacker mot utlännningar dagen då staden övergick i andra händer. Flera konsulat-tjänstemän och missionärer dödades. Brittiska och amerikanska kanonbåtar öppnade eld mot staden och dödade tolv och skadade nitton kinesiska civila.⁶ De kvarvarande utlännarna evakuerades. Vissa utländska journalister utvecklade snabbt teorin att ”illdåden i Nanking” var en del av en Machiavellisk intrig som kommunisterna och vänstern i Wuhan kokat ihop för att ”genera” Chiang och för att trassla till det med utlännarna. Redan det faktum att hela den strategi som kommunisterna och Kuomintang-”liberalerna” i Wuhan följde gick ut på att blidka Chiang Kai-shek är tillräckligt för att avslöja det absurda i denna saga. Det var dessutom ett slående faktum att den enorma rörelse som hade svept över södra Kina hade utmärkts av praktiskt taget inga fall av våld mot utlännningar. Arbetare och bönder, som inte saknade orsak att hata de utländska affärsmännen och missionärerna, hade i hundratals städer beslagtagit missionsegendom och tvingat många utlännningar att fly men ”i endast några få enstaka händelser”, skrev en av dem, ”fick en utlänning ens en skrämma eller ett blåmärke”.⁷ Det har antytts att incidenten i Nanking (där det även påstods, men aldrig bevisats, ha förekommit våldtäkter på utländska kvinnor⁸) hade organiserats av Chiang själv som en direkt

³ Li Chih-lung, *The Resignation of Chairman Wang Ching-wei*.

* *Yamen*: Benämning på en kanslibyggnad i det kejserliga Kina, där olika myndigheter hade sitt säte. Termen har använts i det kinesiska språket sedan Songdynastin, men blev även vanlig i olika europeiska språk under Qingdynastin. (enligt Wikipedia.) – Ö.a.

⁴ Korrespondens från Kiukiang daterat 23 mars. *North China Herald*, 2 april 1927. De förmodligen första av de berörda utlännarna som fick höra fakta om Chiang Kai-sheks terrorkampanj i Kiangsi var Earl Browder, Tom Mann och Jacques Doriot, delegater från Kommunistiska internationalen. Om hur de avsiktligt dolde denna information fram till det var för sent att vara till någon nytta berättas i kapitel IX

⁵ *People's Tribune*, 16 april 1927.

⁶ ”Report of Political Department of General Cheng's Sixth Army”, *People's Tribune*, 2 april 1927.

⁷ Chapman, *Chinese Revolution*, sid. 32.

⁸ Jfr *China Weekly Review*, May 28, 1927, efter frånvaron av våldtäktsanklagelser.

provokation mot kommunisterna. Det finns dock lika litet som stödjer denna version. Den enda trovärdiga dokumentationen av hela saken är rapporten från en utländsk utredare som anlände till platsen några dagar efter att händelserna hade inträffat. Oberörd av det skrämmande ursinne som den utländska kolonin piskat upp insamlade han imponerade och avgörande bevis att det var Fengtiens demoraliserade och flyende soldater som faktiskt genomfört angreppen.⁹

Chiang steg därför inte i land i Nanking utan fortsatte nedför floden till Shanghai. Vid ankomsten fördes han snabbt från hamnen i en limousine och kördes genom de utländska barriaderna till det gamla utrikesministeriets byrå vid Ghisivägen, precis utanför den franska koncessionen. Där blev hans första besökare den Koppärrige Hwang. Näste man att besöka var T. Patrick Givens, från den politiska grenen av Shanghais stadspolis, som gav Chiang ett pass som lät honom resa in i de utländska områdena, och beviljade honom privilegiet att resa in i dessa heliga områden med en beväpnad vakt.¹⁰ Chiang var förresten den ende nationalistiske befälhavaren som beviljades denna ynnest. Chiang försäkrade lika storsint att han skulle "samarbeta med den utländska polisen i Shanghai"¹¹ och kastade sig genast in i konferens med sina egna medhjälpare och anhängare för att undersöka hur "lag och ordning" skulle kunna upprättas och upprätthållas.

Han sammanträffade med Kuomintang-högerns "partiäldste", ledda av Wu Chih-hui, Tsai Yuan-pei och Chang Ching-chiang. Han tog emot delegationer från bankerna och handelskammaren, ledda av Yu Ya-ching, hans förste välgörare, Wang Shiao-lai och andra. Han diskuterade den militära situationen med sina underordnade, Pai Chung-hsi, som intagit staden åt honom, och Chou Feng-chi, en ny rekryt som tills helt nyligen var med de nordliga. Han mötte Koppärrige Hwang och hans främsta medhjälpare, Tu Yueh-sen och Chang Siao-ling, och den vanliga samlingen mindre underhuggare. Deras problem var enkelt: hur skulle de ta över kontrollen över Shanghai från arbetarna och inrätta sin egen regering i Nanking? För uppgiften att krossa arbetarorganisationerna och kommunisterna hade de gott om pengar att röra sig med. Men när de såg sig omkring de där sista grå dagarna i mars visste Chiang och hans vänner att framgången på intet sätt var säker. Hindren tycktes vara många och avskräckande. "Det var inte alls osannolikt" skrev en insatt utlänning, "att han skulle misslyckas med att dämna upp den kommunistiska flodvågen inom de närmaste dagarna".¹² Och sannerligen, för de som inte uppfattade gapet mellan massan av arbetarna och den kommunistiska ledningen, var det svårt att se hur arbetarna inte skulle vinna.

Shanghai låg i deras händer. Mer än en halv miljon arbetare stod redo att vakta vad de erövrat med sina egna vapen. Visserligen bestod arbetarnas strejkvakter, som nu patrullerade staden i stället för polisen, endast av 2 700 man med 1 700 gevär, några maskingevär och ett stort förråd av ammunition som beslagtogs från de nordliga trupperna,¹³ men det tycktes inte finnas något allvarligt hinder för att snabbt utöka antalet män och beväpningen av denna

⁹ Se G. A. Kennedys rapport, *Peoples Tribune*, 5 och 16 april 1927. Större delen av Kennedys rapport inkluderades även i en rapport från William Prohme – publicerad av *Nation*, New York 13 april 1927. För material om "Nankingövergreppen" presenterat i Shanghais utländska kolonis stämningar och anda se *China Year Book* 1928 kap. XVI.

¹⁰ Givens ledde senare den speciella (politiska) avdelningen av Shanghais stadspolis som under de följande åren spårade upp och grep hundratals kommunister och överlämnade många av dessa till Chiang Kai-sheks regering för avrättning. 1931 tilldelade Nankingregeringen Givens Arméns, flottans och flygstyrkornas "A"-medalj av första klassen som erkänsla för hans medverkan i att "bevara fred och ordning". – *North China Daily News* 9 december 1931.

¹¹ *North China Herald*, 2 april 1927.

¹² George Sokolsky i *China Year Book* 1928 sid 1361.

¹³ "Arbetardelegaternas rapport". Chen Fo-ta, en av delegaterna från Shanghai till Pan-Pacific Trade Union Conference i Hankow, rapporterade att Shanghais strejkvakter var 3 000 till antalet, hade 2 800 gevär, 30 kulsprutor, 200 pistoler och 16 stycken lätta artilleripjäser. – *Peoples Tribune* 26 mars 1927.

styrka. Med ett ord från fackföreningarnas högkvarter i den kommersiella pressens byggnad och Huchow-gillet skulle inte en enda arbetande man eller kvinna i staden ha vägrat att ställa upp. Uppeggade av gårdagens stora seger utgjorde de en formidabel styrka. Det fanns en provisorisk regering som till synes stod under kommunisternas fullständiga kontroll och som det verkade var redo att ta över den politiska makten i hela Shanghaiområdet i Shanghai-arbetarnas namn. Det fanns ej heller någon anledning att anta att arbetarna skulle misslyckas med att hitta medel för att göra en gemensam sak med de soldater som nu var förlagda till staden.

Chiang Kai-shek hade endast 3 000 soldater i staden och av dem var endast ett fåtal ”pålitliga”. De närmaste förstärkningarna befann sig i Hangchow, fem timmar bort, där Ho Ying-chin satt med en armé på mindre än 10 000 man. Det är tveksamt om många av dessa, tränade i massrörelsens hetta, skulle ha vänt sina vapen mot arbetarna om frågan hade klargjorts för dem av propagandister från arbetarorganisationerna som de såg som vara sina främsta allierade. I själva verket visste inte Chiang huruvida han vågade beordra sina män att marschera mot arbetarna. I Chapei, arbetarnas styrkefäste, befann sig Första Divisionen som entusiastiskt sympatiserade med fackföreningarna. Dess befälhavare, Hsueh Yoh, hade redan speglat sina soldaters stämningar och tryck när han den 22 mars mot Pai Chung-hsis order lät dem marschera in i Chapei.¹⁴

På andra sidan över taggtrådsbarrikaderna darrade utlänningarna som alla var övertygade om, som en av dem uttryckte det, att de skulle mördas i sina egna sängar av sina egna tjänare. De brittiska och amerikanska grupperna var i grunden säkra på att deras trevliga lilla ö av utländsk rättvisa och rättskaffenhet skulle invaderas av galna folkhopar som törstade efter den vite mannens blod. De led svårt av vad en skribent träffande kallade ”starkt uttalad rädsla”.¹⁵ De hade alla hört om historier om orimliga grymheter när Hankows och Kiukiangs koncessioner togs i januari och incidenterna i Nanking. Historierna om flyende missionärer, som blev allt värre med varje kilometer de färdades mot Shanghai, fick samhällets kyrkobesökande stöttelelare att hysteriskt skrika efter blod.

”Det är tusen gånger bättre att agera hårt nu och sätta stopp för denna upprörande ondska som begås i frihetens namn, även om det skulle innebära att lite blod spills ...” ropade ett av de ledande ljushuvudena i den brittiska gruppen,¹⁶ Utländska kvinnor fördelade skälvandets sina gracer bland trupperna som förflyttades ut för att försvara bosättningen. Utländska män oroade sig mer över skövlingen av sina investeringar, som de visste skulle följa när mobben, frustande och högrött fradgande rusade rakt emot dem. Shanghais kommunfullmäktige, det styrande organet över bosättningen, hade utlyst undantagstillstånd den 21 mars och införde hårda militärlagar. Detta följdes upp den 24 mars med ett manifest som deklarerade att ”det förstår allvaret i den lokala situationen och dess möjliga återverkningar över hela den civiliserade världen, och kommer att använda alla resurser som står till förfogande för att upprätthålla kontrollen över situationen”.¹⁷

¹⁴ ”Det finns inte mer än 3 000 nationalistsoldater i Shanghai enligt säkra beräkningar kinesiska källor gjort. General Ho Ying-chin har endast 10 000 soldater för att hålla Hangchow. Chiang Kai-sheks styrkor är nu så utspridda över ett så stort område att de inte är så väldigt värdefulla ... för att förtrycka arbetarna”. – *North China Herald* 2 april 1927. ”Chiang hade endast 3 000 soldater i Shanghai ... inga av de materiella elementen var till Chiangs fördel”. – Sokolskij, *China Year Book* 1928 sid 1361. ”Soldater sympatiskt inställda till revolutionen är fortfarande fler än de kontrarevolutionära soldaterna. Soldaterna under Chiang Kai-sheks direkta befäl var även de tveksamma”. – Li Li-san, *The Chinese Revolution*, sid 33.

¹⁵ *People's Tribune*, 28 april 1927

¹⁶ A. De C. Sowerby, *North China Herald*, 2 april 1927.

¹⁷ *Municipal Gazette*, 2 april 1927.

Dessa resurser var redan betydande. I garnisoner inom det utländska området fanns 30 000 utländska soldater, nästan en per utländsk invånare, exklusive de vita ryssarna. Enbart britterna hade två brittiska soldater för varje civil britt i staden. Trettio utländska krigsfartyg, brittiska, japanska, amerikanska, franska, italienska och till och med portugisiska låg för ankar på Whangpoofloden, färdiga för omedelbar aktion. Skvadroner med brittiska flygplan patrullerade regelbundet luften ovanför staden och det omkringliggande territoriet, ett flagrant brott mot avtalet som dock inte oroade de brittiska myndigheterna. Andra krigsfartyg på väg skulle inom några dagar öka flottstyrka för alla nationer till 45 skepp, alltifrån kanonbåtar till 10 000-tons slagkryssare. Trots detta höjdes röster efter fler soldater och fler skepp. Utlänningarna ville att man skulle ta över hela Shanghai. De ville ockupera Nanking. De krävde att en internationell styrka skulle upprepa de hänsynslösa massakrer med vilka de allierade trupperna krossade Boxarupproret 1900. Deras dagstidningar, i synnerhet *North China Daily News*, förde hetsiga varnings-, hotelse- och förtalskampanjer. De vräkte skällsord över politikerna i departementen hemmavid som ansåg att det var klokare att gå långsammare fram.¹⁸

Varje utlänning som med ord eller handling visade någon sympati för de mildaste dragen i det nationalistiska programmet eller ens var kritisk mot den rådande hysterin blev måltavla för de mest brutala angrepp. J. B. Powell en amerikansk redaktör i Shanghai, som vågade tvivla på att väpnad intervention skulle få de önskade resultaten och som skarpsinnigt manade till eftergifter till nationalisterna, uteslöts från den amerikanska handelskammaren. En ensam utländsk missionär som tillsammans med en handfull kristna kineser förespråkade att bosättningen på ett fredligt sätt skulle överlämnas fördömdes omgående i *North China Daily News* som en trons förrädare och en "revolutionär agitator". En artikel av en kristen kines som, med titeln "Jesus och de tre folkprinciperna", försökte dra en parallell mellan Sun Yat-sen och Jesus Kristus fördömdes av höga och låga kyrkoföreträdare som ett "utbrott av ogudaktighet". Det Nationella kristna rådet, en sino-utländsk organisation som intog en pronationalistisk ställning, döptes om till "Bolsjevikiska hjälpförbundet". Det desavouerades formellt senare av en grupp på 32 brittiska och amerikanska missionärer "som farligt och subversivt för de kinesiska kyrkornas intressen". Dess vädjan på grundval av den kristna andan förklarades vara "en direkt överträdelse mot Shanghais kommunfullmäktiges förbud mot dokument som syftade till att väcka fiendskap, underblåsa problem, orsaka allmän oro eller uppmuntra till brott mot den allmänna ordningen". Rodney Gilbert, en anglofil amerikansk journalist, publicerade i den brittiska pressen dagliga hätska utfall som bokstavligen skimrade på sidorna likt glöd. För honom var en fackförening "en organisation för smutsiga kulier som aldrig arbetat och aldrig skulle". Dessa människor, inte enbart de "smutsiga kulierna", utan bankirer som Yu Ya-ching och politiker som C. T. Wang, som redan då arbetade dag och natt för att uppnå ett samförstånd med utlänningarna mot de "smutsiga kulierna", var inget annat än "rabiata antiutlänningar". Det är enkelt att illustrera de rådande stämningar:

Rabiat: "Shanghais stora hamn är en rent utländsk skapelse. ... Nu vill kineserna ha den 'tillbaka' och välvilligt inställda förståsigpåare springer runt och diskuterar under vilka villkor som frukterna av flera generationer utlänningars ansträngningar kan avträdas till anarkistiskt kulistyre. Detta förefaller mig vara upphöjelse av dårskap, förhärligande av idioti. ...";¹⁹

¹⁸ Jfr Arthur Ransomes kapitel om "The Shanghai Minde" i *The Chinese Puzzle*.

* I Peking greps två journalister, Wilbur Burton och Mildred Mitchell som arbetade för *Nationalist News Agency*, av militären i norr och hölls isolerade. De lämnades praktiskt taget åt sitt eget öde av USA:s legation och befriades som ett resultat av den publicitet som Randall Gould från United Press gav deras fall och av Charles J. Fox ansträngningar, en advokat i Tientsin. Gould förbjöds senare att delta vid legationens pressträffar av ambassadören MacMurray. William och Rayna Prohme, som redigerade *People's Tribune*, ansågs allmänt som rasöverlöpande. Borodin hade naturligtvis horn.

¹⁹ Rodney Gilbert, *North China Herald*, 2 april 1927. Ett i högsta grad välfunnet svar på detta vanliga argument stod att läsa i *People's Tribune* 18 juli 1927, undertiteln "Detta är en 'mönsterbosättning'".

Irriterad: "Den första tanken som slår en är det besvär som det ger. Att få sitt hem vänt upp och ner, att hastigt och lustigt behöva slänga ner några få tillhörigheter i en trunk eller två och en kappsäck och sedan lämna resten till att plundras eller jag vet inte vad, är ett rent besvär. ..." ²⁰

Salvesfull: "... I riktning mot kusten skyndar från alla håll utläningar vars enda brott är att de vill göra Kina gott. När jag säger detta vill jag inkludera inte bara missionärer utan de många utmärkta affärsmän som önskar Kina något mycket bättre än vad hennes uppträdande idag kan tyckas förtjäna. Men vi måste vara barmhärtiga. Kina har några verkliga missnöjesanledningar; många av dem är naturligtvis självförvållade, men de oskyldiga måste lida och har ofta lurats att tro att det är utläningarna som helt och hållet bär ansvaret". ²¹

Osjälvvisk: "Fredliga utländska invånare har drivits från sina hem, deras egendom förstörts. ... Många utländska bolag ... står nu inför konkurs. ... Men detta är egentligen triviala frågor. ... Vad som är viktigt är kampen mot en politisk idé, vars uttalade mål är att förstöra dagens civilisation i världen ... inte hämmade av några samvetsskrupler ... ej heller någon respekt för etablerade rättigheter, seder, bruk. ... Detta är frontlinjen i slaget i kriget mellan kommunism och världscivilisationen. ..." ²²

Andlig: "I min egenskap av missionär och först och främst med tanke på konsekvenserna för Jesu Kristi kyrka i hela världen om bolsjevismens galna hundar inte kan kontrolleras i Kina utan tillåts hoppa över haven till vårt eget kära Amerika, tvekar jag inte en sekund att hävda min övertygelse att ett BOLSJEVISERAT KINA SKULLE UTGÖRA VÄRLDENS STÖRSTA FARA". ²³

Kysk: (Citat från en i vida kretsar spridd rapport om att Kvinnoorganisationen i Hankow hade utlyst och iscensatt en "naken procession" med utvalda kvinnor "som har snövita kroppar och perfekta bröst".) "De som är bekanta med de kinesiska kvinnornas blyghet under de senaste århundradena kräver inte några fler eller mer definitiva bevis på den ryska kommunismens skadliga inflytande". ²⁴

Ridderlig: "Medelamerikanen skänker endast en flyktig tanke åt ett utländskt lands särintressen, men kan bli mycket upprörd om oskyldiga amerikanska kvinnor och barn hotas av pöbel eller soldater". ²⁵

Oskuldsfull: "I Kina appellerar kommunisternas till klasshat, sociala antipatier, girighet och avundsjuka". ²⁶

Hånfullt: "Om dagens 'taggtrådshysteri' fortsätter länge bör vi inte bli överraskade om vi vaknar en morgon och upptäcker att vår flitiga och energiska kommunstyrelse byggt en baldakin av taggtråd över våra huvuden för att utestänga solens strålar på grund av att vår största himlakropp misstänks sprida röd propaganda". ²⁷

Rättfram: "I tider som dessa leder spetsfundigheter och juridiskt käbbel inte till någonting. Det kan inte finnas rum för K.P. (kommunistpartiet) i Shanghai och det måste bekämpas på samma sätt som

²⁰ "Thoughts on Evacuation", av en flyende missionär, *North China Herald* 16 april.

²¹ *Ibid.* Av de 8 000 missionärer som normal verkade fanns endast 500 kvar på sina poster, enligt *Shanghai Times* 24 juni 1927. För de 5 000 som flydde hem, de 1 500 som tog sin tillflykt till Shanghai och 1 000 till andra hamnar visade sig självbevarelsedriften vara mer tvingande än kallelsen att sprida evangeliet.

²² "The Real Issue in China", *Constitutionalist*, Shanghai, februari 1927, sid 321-23.

²³ E. E. Strothers, *A Bolshevized China – The World's Greatest Peril*, och andra återtryck, Shanghai, juni 1927, sid 6.

²⁴ *Ibid.* Sid 18. Beklagligtvis för detta "avgörande bevis" konstaterar Chapman, boende i Hankow vid tiden, kategoriskt att någon sådan parad "aldrig genomfördes", – *Kinesiska revolutionen* sid 87. Just denna rapport är ett typiskt exempel på de fantastiska föreställningar som den utländska pressen hade om vad som skedde i Hankow. De flesta var medvetet illvilliga belackare. Flera personer greps i Hankow för att ha spridit ryktet om "nakenparaden".

²⁵ General Smedley D. Butler, befälhavare för U.S. Marines i Kina, *North China Herald*, 9 april 1927.

²⁶ *Constitutionalist*, januari 1927, sid 291.

²⁷ *China Weekly Review*, 9 april 1927.

rådet skulle bekämpa böldpest. ... Det kinesiska och det ryska K.P. borde behandlas med lika stor hårdhet – båda är civilisationens fiender”.²⁸

Klarsynt: ”Den nationalistiska möjligheten – alla sympatier med Kuomintang – men motstånd mot kommunisterna”.²⁹

Tydlig: ”Chiang Kai-shek ... står vid vägskalet. ... Det är ingen överdrift att säga att han och generalerna Ho Ying-chin och Pai Chung-hsi nu är det enda skyddet söder om Yangtze-floden från att Kina ska översvämmas av kommunistpartiet. ... men om general Chiang ska kunna rädda sina landsmän från de röda måste han handla snabbt och obevekligt. Kommer han att bevisa att han är en handlingskraftig man, försvarare av dr Sun Yat-sens tre folkprinciper, försvarare av detta land? Eller kommer även han att gå under med Kina i den Röda floden?”.³⁰

Söder om staden vid Lunghua funderade även Chiang över denna fråga. I en rad intervjuer med utländska journalister gjorde han sitt bästa för att blidka och lugna den utländska kolonin. Han beklagade incidenterna i Nanking och lovade en grundlig utredning och straff för de ansvariga. ”De nationalistiska ledarna har alltid velat upprätthålla vänskapliga förbindelser med de utländska makterna”, deklarerade han i en intervju 31 mars. ”Nationalisterna är de utländska makternas vän. ... Det är den nationalistiska regeringens konsekventa politik att inte använda styrka eller massvåld i någon form för att förändra de utländska bosättningsarnas status”. Han avslutade med ett löfte som han hoppades utlänningarna inte skulle undgå att förstå: ”Trots dagens hinder för en klarare och bättre förståelse hoppas vi kunna avlägsna dessa så att det blir en klarare och bättre relation mellan Kina och de utländska makterna, baserad på ömsesidig vänskap och förståelse”.³¹

Några få utlänningar nickade hoppfullt åt detta omisskännliga erbjudande om samarbete mellan ”Kina” (egendomsägarna) och makterna mot ”hindren” (arbetarna). Men de flesta av dem retade sig fortfarande mer på de protester Chiang var tvungen att göra som ”nationalist” än att blidkas av hans löften om att försvara deras intressen. Redaktören för *North China Daily News* uttryckte båda åsikterna. Han kallade intervjun ”ett märkvärdigt gytter av påståenden ... och med fräcka förespeglingar som motsägs av alla erfarenheter”, men som en eftertanke lade han till: ”Uppenbarligen talade general Chiang uppriktigt, och för att göra honom rättvisa ... i de distrikt som finns inom hans räckvidd tycks (han) ha försökt hålla ordning”.³² De skulle inte skada att uppmärksamt vänta. Inte förrän Chiang bevisat att han kan ”handla snabbt och obevekligt” skulle alla deras misstankar skingras. Några få dagar senare ansåg sig general Duncan, befälhavare för de brittiska trupperna, tillräckligt lugnad genom att för en kinesisk tidningsman berätta att Chiang hade vunnit hans respekt ”på grund av att han inte enbart talar på det sättet, utan verkligen genomför det i praktiken”.³³

De kinesiska bankirerna och industrimännen var mer benägna till förtroende och tillit. De kände sin man bättre. Den 29 mars gick mer än 50 ledande banker och företag och kommersiella organisationer samman i en federation under ledning av Yu Ya-ching och Wang I-ting, en comprador för ett av de stora japanska ångfartygsföretagen vars vänskap med Chiang gick tillbaka åtminstone 15 år. Enade i denna federation var de olika handelskamrarna i distrikten, bankföreningen, det inhemska bankgillet, aktiebörsföreningen, bomullsspinneriägarföreningen, mjölhandlarnas gille, tehandlarnas gille – nästan alla besuttnas organisationer i Shanghai.

²⁸ *North China Daily News*, 7 april 1927.

²⁹ *Far Eastern Review*, mars 1927.

³⁰ *North China Daily News*, 28 mars 1927.

³¹ *North China Herald*, 2 april 1927.

³² *North China Daily News*, 2 april 1927.

³³ *Sin Wen Pao*, 7 april 1927.

En delegation från denna nya organisation väntade samma dag på general Chiang ”som väldigt hjärtligt tog emot dem”. Deras talesman

förmedlade hälsningarna från Shanghais kinesiska affärsmän och betonade vikten av att omedelbart återställa fred och ordning i denna stad. De försäkrade honom om handelsmännens helhjärtade stöd. General Chiang svarade med några få passande anmärkningar och tog själv på sig hela ansvaret för att skydda liv och egendom, både kinesisk och utländsk, i Shanghai. Han försäkrade också delegationen om att relationen mellan kapital och arbete snart kommer att regleras. ... Efter besöket var delegationen på gott humör, helt tillfreds med att de i general Chiang funnit en man med sunda principer och en ledare med enastående makt.³⁴

Flera dagar därefter utfärdade alla handelskammare egna deklarationer om hjärtligt stöd för Chiang och skickade delegationer för att uttrycka sina förhoppningar om att situationen snabbt skulle förbättras. Den 9 april möttes representanter från över 20 handelsorganisationer och uttalade sig ”för Kuomintangs San Min-principer^{*} och för överbefälhavaren Chiang! Ner med alla kontrarevolutionära element!”

Naturligtvis var de som hade mycket pengar tvungna att vara mer än högljudda. De var tvungna att vara ”generösa”. Situationen krävde mer än tro och tillit. Den krävde reda pengar. Den första inbetalningen som gjordes till Chiang var ett ”lån” på 3 000 000 US-dollar som utbetalades 4 april.³⁵ Det rapporterades vitt och brett om att ytterligare 7 000 000 US-dollar utbetalades under loppet av några dagar senare. ”Kinesiska bankirer och affärsmän”, rapporterade en utländsk korrespondent, ”skickade en delegation till Chiang Kai-shek ... och erbjöd honom 15 000 000 Shanghaidollar på villkor att han undertryckte kommunistiska och arbetaraktiviteter”.³⁶ Dessa lån var helt fristående från det ”lån” på 30 000 000 US-dollar som dök upp två veckor senare för hjälpa till med bildandet av den nya regeringen i Nanking.

Chiang vidtog omedelbart åtgärder för att säkerställa sin kontroll över staden. Han installerade en av sina egna stabsofficerare som polischef. En av hans politiska hejdukar blev domare i Shanghaidistriktet. Han inrättade en speciell finansieringskommitté, där han placerade ett antal framstående bankirer för att säkerställa de medel han behövde. En av hans utsedda tog över som verkställande direktör för Shanghai-Nanking- och Shanghai-Hangchow-järnvägarna. Han upprättade officiella kontakter med utlänningar genom att utnämna Quo Tai-chi till kommissionär för utlandsaffärer. Undantagstillstånd proklamerades 28 mars vilket gjorde alla civila administrativa organ i staden ansvariga inför det militära högkvarteret i Lunghua. Befallningar utfärdades som förbjöd ”obehöriga personer” att inneha eller bära vapen av något slag. Samtidigt framträdde ”Arbetarnas yrkesallians” [Workers Trade Alliance] på scenen, med stöd av koppärrige Hwang, Tu Yueh-sen och Chang Siao-ling och presenterades som en ny ”moderat” fackförening. Förberedelserna gick framåt snabbt för att upprepa den taktik man redan använt i Nanchang, Kiukiang, Anking och Wuhu i Shanghai och, som om Chiang och hans banditmedhjälpare ville försäkra sig om att dessa metoder fortfarande fungerade, genomfördes en fullständig generalrepetition i Hangchow den 30 och 31 mars.

Även här hade Chiang sett till att organisera en ”Arbetarnas yrkesallians” i opposition mot det kommunistkontrollerade Allmänna fackförbundet. På natten den 30 mars bröt sig gangstrarna

³⁴ *North China Daily News*, 30 mars 1927.

^{*} Detta syftar på Sun-Yat-sens ”tre folkprinciper” (nationalism, demokrati och välfärd)

³⁵ *China Weekly Review*, 9 april 1927.

³⁶ *New York Times* 15 april 1927. Summan 15 000 000 USD angavs även av ”Arbetardelegaternas rapport”, som delar den i 12 000 000 USD till Chiang, 1 500 000 till Pai Chung-hsi, 1 000 000 till Chou Feng-chi och 500 000 till gangstrarna. Det är svårt att fastställa omfattningen av utlänningarnas deltagande i dessa ”lån”. För en beskrivning av hur utlänningarna samarbetade genom kinesiska mellanhänder rekommenderas läsaren åter Malraux’ *Människans lott*.

in till fackförbundets högkvarter. Flera arbetare dödades och många skadades i den strid som ägde rum där. Enligt ett telegram från Allmänna fackförbundet som publicerades i tidning i Shanghai,³⁷ utlystes dagen därpå en generalstrejk som emellertid endast telefon- och postarbetarna svarade på. Ett massprotestmöte hölls och ett demonstrationståg bildades som gick nerför Chin Chiaovägen. Soldater väntade vid en strategisk korsning. De hade fått veta att facket försökte sabotera den segrande nationalistiska framryckningen. Ingen sa något annat till dem. När arbetarna närmade sig öppnade soldaterna eld. Ett halvdussin av demonstranterna föll. Fler än etthundra greps. Vaktkedjan, ett tusen till antalet, endast beväpnade med klubbor och käppar, avväpnades och skingrades. Allmänna fackförbundets lokaler slogs sönder. Vakter greps. Deras uniformer i grovt tyg slets från deras kroppar. Ingen vet eller noterade hur många som dödades. Allmänna fackförbundet stängdes ”i avvaktan på omorganisering” längs de numer bekanta ”mer moderata” linjerna. Händelserna i Hangchow förebådade med dödlig exakthet vad som skulle komma att ske i mycket större skala i Shanghai. Detta gällde inte bara Chiangs handlande utan även kommunisternas reaktion.

När Chiang placerade sina egna män på poster i Hangchows civila administration och repressiva åtgärder inleddes mot arbetarna telegraferade Allmänna fackförbundet till Chiang med en respektfull förfrågan om att avlägsna de anstötliga befattningshavarna. ”Under den militära perioden har jag befogenhet att utse cheferna för Byrån för offentlig säkerhet”, svarade han artigt.³⁸ Detta lät de sig nöja med i tysthet. Efter arresteringarna och massakern 31 mars utfärdade facket ett cirkulärtelegram som avslutades med en hemställan till general Chiang Kai-shek om ”att komma till Hangchow för att straffa de skyldiga och kämpa mot reaktionen”.³⁹ Olyckligtvis råkade Chiang vara allt för upptagen med att införa reaktionen i Shanghai för att resa ner till Hangchow för att undertrycka den där och Shanghais Allmänna fackförbund var allt för upptaget med att försöka blidka Chiang för att lära sig något om erfarenheterna i Hangchow.

Icke desto mindre tog inte Chiang Kai-shek itu med uppgiften att förstöra Shanghaiarbetarnas organisationer utan att först visa att han var medveten om uppgiftens storlek. Massrörelsen hade antagit sådana proportioner att han var tvungen att inleda en serie gradvisa manövrer för att komma i ett någorlunda gynnsamt slagläge. För varje steg framåt gjorde han en åtbörd som om han tog ett steg i andra riktningen. Han försökte avsiktligt att förvirra sina fiender, blanda bort korten och paralysera all tänkbar opposition mot kuppen som redan hade inletts. Denna tillvägagångssätt störde vissa av hans vänner. Precis som i Kanton omedelbart före kuppen den 20 mars var många av hans militära allierade ”fientliga mot honom på grund av att de var oförmögna att förstå de verkliga målen bakom hans handlingar”;⁴⁰ på liknande sätt fanns det många, speciellt bland utlänningarna, som var otåliga med de skenbara mot-sägelserna i hans uppträdande. ”Om general Chiang inlett, som det påstås i kinesiska politiska kretsar, en öppet antikommunistisk rörelse, skulle stödet för honom utkristalliseras, men hans halvhjärtade urskuldande attacker mot kommunisterna gör det ovisst om klyftan är oåterkallelig”, klagade *North China Daily* 8 april.

Men Chiang visste bättre än dem precis vad han gjorde och vart han var på väg. Han varken planerade eller sökte nå en kompromiss med det som än fanns kvar av ”vänsterkuomintang” i Wuhan. Han förberedde oförtrutet att slå ner Shanghais arbetare; men han behövde tid för att ställa upp sina styrkor. Soldater som sympatiserade med arbetarna måste avlägsnas från Chapei och ersättas av nyare bataljoner som hade haft minst kontakt med massrörelsen. Mobiliseringen av gangstrar för den antikommunistiska offensiven var redan i full gång.

³⁷ *Sin Wen Pao*, 5 april 1927.

³⁸ *Peking Chen Pao*, 3 april 1927.

³⁹ *Sin Wen Pao*, 5 april 1927.

⁴⁰ *China Weekly Review*, 10 april 1927.

Medan allt detta pågick fortsatte Chiang att göra allt han kunde för att sprida illusionen att någon konflikt inte var nära förestående. Redan från dagen han anlände fick det formen av ihärdiga dementier av rapporter om att han tänkte bryta med den nationalistiska regeringen i Wuhan.

Den 27 mars berättade han för intervjuare ”att det inte fanns någon splittring, att Kuomintangs medlemmar stod enade ... att det inte fanns några tecken på eller utsikter för allvarliga meningsskiljaktigheter”.⁴¹ Till en representant för den japanska Toho Agency deklarerade han två dagar senare att han oreserverat erkände Wuhans Centrala exekutivkommittés auktoritet. Han försäkrade sig om att han hade Moskva med sig längs samma linjer.

”Vi vet att imperialisterna hoppas på en splittring mellan den nationalistiska armén och de folkliga massorna”, sa Pai Chung-hsi till *Pravdas* Shanghaikorrespondent, ”men det är en omöjlighet. Våra grundläggande principer är enhet mellan de väpnade styrkorna och de folkliga massorna. ... Den kinesiska revolutionen utgör en del av världsrevolutionens front. Imperialisterna försöker krossa denna front med lögn och förtal. Sun Yat-sen instruerade oss att samarbeta med kommunisterna som är en del av Kuomintang och vi kommer inte att bryta alliansen med dem. Den engelska pressen i Kina sprider alla sorters lögn i detta ämne. Detta borde stoppas...”⁴² Det kommer att visa sig hur ivrigt kommunisterna i Moskva och Kina tog till sig dessa försäkringar – och hur mycket de i verkligheten var värda.

Wang Ching-wei ankom från Europa 1 april gav Chiang en möjlighet att få sina ord verka än mer konkreta och övertygande. Wang, en typisk radikal småborgare, utan fasthet, foglig och lätt undergiven inför tryck av starkare personligheter blev åter, han hann knappt sätta foten på Kinas jord, verktyg åt den man som tvingat honom att nesligt fly från Kanton ett år tidigare. Det blev två dagar med konferenser. Den 3 april utfärdade Chiang ett cirkulär-telegram som proklamerade hans ”oförbehållsamma lydnad” till Kuomintangs centrala exekutivkommitté i Wuhan.

”Jag är övertygad om”, sa han,

att hans (Wangs) återkomst kommer att resultera i verklig centralisering av partiet, så att vi utan en splittring kan åstadkomma den nationalistiska rörelsens slutliga framgång. ... I framtiden kommer alla frågor som rör landets och Kuomintangs bästa ... att hanteras av ordförande Wang eller genomföras under hans ledning. ... Vi kommer att vägledas av den centrala exekutivkommittén och vi måste därför bara visa absolut lydnad.⁴³

Enligt hans levnadstecknare ”kände sig [Wang] väldigt illa till mods” inför Chiangs telegram. Han godkände inte de metoder som Chiang Kai-shek föreslog att man skulle använda för att eliminera kommunistpartiets inflytande i Kuomintang. Visserligen hade även Wang ”föreställt sig nödvändigheten att skiljas från kommunistpartiet”, det var bara det att han var ”emot en förhastad brytning ... (och) ... ville avgöra alla olösta dispyter på ett stadgeenligt, fredligt sätt. ...”⁴⁴

För att undvika den direkta aktion som han så avskydde (i alla former förutom under flykt eller under reträtt från sina egna intressen) försökte Wang övertala Chiang Kai-shek om att de kunde uppnå det önskvärda slutet utan att tillgripa våld eller ”olagligheter”. Enligt en källa lovade Wang att Borodin skulle avskedas, att de beslut som tagits vid Kuomintangs exekutivkommittés tredje plenarmöte i mars, och som avsatte Chiang som ordförande för partiet och överbefälhavare för militären, skulle revideras, att avvärjningen av Shanghais strejkvakter

⁴¹ *North China Daily News*, 28 mars 1927.

⁴² Citerad från *Pravda* ur en rapport till *New York Times*, 1 april 1927.

⁴³ *North China Herald*, 9 april 1927.

⁴⁴ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 266-67.

skulle godkännas och Chiangs civila utnämning i Shanghaidistriktet fastställas.⁴⁵ Wang försökte senare förneka att han slutit en sådan överenskommelse med Chiang, men hans egen levnadstecknare noterar att han lämnade Shanghai för att åka till Wuhan för att där övertala sina kollegor ”att komma ner till Nanking för att hålla plenarmötet med Chiang och alla andra för att upprätthålla partiets enhet”, med tillägget att Wang ”trodde att han kunde få stöd från den stora majoriteten av Centrala exekutivkommitténs rena Kuomintangmedlemmar för att genomföra en revidering av besluten som togs vid det tredje plenarmötet”.⁴⁶ Men Chiang Kai-shek och hans vänner visste att maskingevär, inte partikompromisser, var det som tjänade dem nu. Simuleringen av överenskommelsen Chiang-Wang hjälpte endast till att täta den politiska rökriddå som de behövde för att dölja sin attack. Det var dessutom för att försöka försvaga den potentiella oppositionen som de försökte nå kommunisterna genom Wang, med ett resultat som vida måste ha överträffat deras förväntningar, ty Wangs tjänster var väldigt små jämfört med de erbjudanden som Shanghais kommunistiska arbetarledare dagligen levererade på den ”nationella enhetsfrontens” altare.

⁴⁵ *Ta Kung Pao*, Tientsin, 7 april 1927.

⁴⁶ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 268.

IX. Tystnadens sammansvärjning

Shanghai-arbetarnas kommunistiska ledare framställde de nationalistiska truppernas ankomst som frihetens timma för alla förtryckta. Den centrala parollen för det segrande upproret 21 mars hade varit: "Leve den nationalistiska armén! Välkommen Chiang Kai-shek!" Helt omedvetna om det faktum att truppernas avancemang hejdats i Lunghua, i förhoppning om att arbetarbataljonerna skulle knäckas i striderna mot Shantung-trupperna, hälsade arbetarna ankomsten av de första nationalistiska förtrupperna på kvällen den 22 mars med vild glädje. Två dagar senare, när utländska korrespondenter strömmade till Lunghua för att intervjua general Pai Chung-hsi, bevittnade de ett spektakel olikt allt annat som setts i Kina före revolutionen.

Under intervjun fick vi ett slående exempel på det intryck som kantonesernas ankomst haft på de arbetande klasserna i Shanghai ... En procession med 1 800 fabriksarbetare, bland dem 300 kvinnor, gick in i yamen bärandes en mängd gåvor som de staplade upp utanför den inre byggnadens dörr som ett tecken på sin glädje – kittlar, tekannor, lådor, korgar, tyger ... ¹

Dagen efter Chiang Kai-sheks ankomst anordnades en välkomstdemonstration för honom vid Västra porten, där mer än 50 000 arbetare samlades för att höra kommunistiska talare som "var övermåttande berömmade ... gentemot Chiang Kai-shek".²

Men Shanghais arbetare och de kinesiska kommunisterna var långt ifrån ensamma om att hylla Chiang och hans armé som folkets räddare. Alla partier i Kommunistiska internationalen reagerade på samma sätt, för överallt var det underförstått att det som Chiang förde med sig till Shanghais portar var inget mindre än världsrevolutionens standar. Vem visste bättre?

Några dagar innan upproret hade *Rote Fahne*, det tyska kommunistpartiets främsta organ, publicerat ett stort foto på Chiang Kai-shek där de beskrev honom som den heroiska ledaren för Kuomintangs "revolutionära krigsråd".³ Ett liknande foto infördes i *L'Humanité*, de franska kommunisternas dagstidning, den 23 mars med en rapport om ett stort massmöte där Chiangs inmarsch i Shanghai hyllades som införandet av "den kinesiska kommunen", vilket öppnade "ett nytt stadium i världsrevolutionen". En tidningsledare talade om den kantonesiska segern som "befrielsen av Shanghai" vilket innebar "början på befrielsen av världens arbetare".⁴

Denna tolkning av situationen följde naturligt och logiskt på hela den linje som Komintern följt fram ända till tidpunkten för Chiangs intåg och efteråt. Om *Pravda*, den Kommunistiska internationals vägledande organ, så sent som 10 april fortfarande kunde förkunna att det först och främst var nödvändigt upprätthålla "de fyra klassernas block", om ledande sovjetiska talesmän upprepade gånger insisterade på alla klassers oantastliga enhet under Kuomintangs ledning,⁵ så är det inte särskilt underligt att kommunister i andra länder såg Chiang Kai-sheks intåg i Shanghai som början på en ny dag för den kinesiska revolutionen – den kinesiska kommunens dag.

¹ *Shanghai Times*, 25 mars 1927.

² *North China Daily News*, 28 mars 1927.

³ *Rote Fahne*, Berlin, 17 mars 1927.

⁴ *L'Humanité*, 23 mars 1927. "Den förvirring som Stalin-Bucharin skapat ... gjorde att vårt partis ledning den 23 mars 1927 skickade en hälsning till Chiang Kai-shek, när han gick in i Shanghai, som representant för den kinesiska kommunen... Stalin-Bucharin-gruppens politik ledde ledningen för det franska partiet på villovägar så långt att det förväxlade Gallifet med kommunen, slaktaren med offret. ..." Albert Treint, "Déclaration Adresse au C. E. de l'I.C. le 22 Juillet, 1927, sur la Question Chinoise", i *Documents de l'Opposition Française et la Réponse du Parti*, p. 67.

⁵ *Izvestija*, 6 mars 1927; *Pravda*, 9 mars 1927, 10 april 1927, osv.

Olyckligtvis talade fakta om det direkt motsatta. Vi har visat hur upphöjelsen av ”den nationella enhetsfronten” eller ”de fyra klassernas block” till en mystisk fetisch som måste bevaras till varje pris, nästan redan från början hade tjänat till att hårt knyta det kinesiska kommunistpartiet till Kuomintang, arbetarna och bönderna till borgarklassen. I Kanton hade denna politik redan lett till det lyckade upprättandet etableringen av en militärdiktatur under Li Chi-shen, baserad på ett brutalt förtryck av arbetarna. Den hade redan gett borgarklassen tillgång till den breda massrörelsens frukter som möjliggjorde marschen mot Yangtze. Med hjälp av Chiang Kai-shek, förberedde sig borgarklassen i Shanghai idag för att plocka den frukten. Genom att frivilligt begränsa arbetarnas och böndernas kamp, genom att begränsa deras politiska mål till de nationalistiska borgarnas mål, genom att tvinga kommunisterna att göra ”kultjänst” (Borodin) åt Kuomintang, genom att ålägga dem att inte kritisera Sun Yat-sens läror, genom att avstå från en oberoende daglig press, hade den kommunistiska ledningen banat väg för den öppna reaktion som redan etablerats i Kanton, i Kiangsi och Yangtzes hamnar.

Mot slutet av 1926, och i början av 1927, hade Kommunistiska internationalens styrande organ börjat utfärda breda, allmänt hållna varningar om den nationella borgarklassens kommande avfall,⁶ vilka upprepades i en mängd artiklar under februari och mars.⁷ Dessa artiklar förringade ständigt kuomintanghögerns styrka, överdrev ständigt vänsterns styrka och i inget fall nämndes Chiang Kai-shek som den faktiska spjutspetsen för reaktionens samlade styrkor. Tvärtom, när de alls nämnde Chiang Kai-shek var det för att försäkra sina kommunistiska ledare att Chiang ”underordnade sig” och att allt skulle bli bra.

I detta syfte förenades hela Komintern-pressen i att förneka och vifta undan de allt fler och allt trovärdigare rykten och rapporter som hävdade att Chiang Kai-shek i Shanghai strävade mot en avgörande brytning. Det var en veritabel tystnadens sammansvärjning kring den hotande katastrofen.

Det är omöjligt att säga att Komintern var ovetande om det som hände. Inom några få veckor skulle hela dess press ursinnigt vräka ur sig fördömanden av Chiang Kai-shek, där all den information som under ett år hade undertryckts strömmade ut i en het ström. Brevet från de tre kominternfunktionärerna, som vi citerat, visade att Chiangs inriktning inte var en hemlighet för männen på plats. Men det finns än mer slående bevis.

Earl Browder, som var förutbestämd att bli det amerikanska proletariats till största delen okända men icke desto mindre geniale och avhållne ledare, Jacques Doriot, som skulle hitta vägen från Stalins toppstab till fascismen, Tom Mann från Storbritannien och en ryss Sydor Stoler, var medlemmar i den Komintern-delegation som anlände till Kanton i februari och reste upp genom Kiangsi i hämlarna på Chiang Kai-shek under mars månad. De kom i direkt kontakt med den terror som redan brett ut sig över provinsen likt en svart piska. De drabbades inte själva, för Chiang hade förekommande nog lämnat instruktioner efter sig att de skulle bli furstligt trakterade med mat och dryck och sedan skickas iväg. Som Browder självt senare naivt medgav, hade de sålunda varhelst de åkte ”intrycket att de faktiska gatustriderna sköts upp under vårt besök, medan ledare från båda sidor talade med oss”. Som deras efterföljande rapporter⁸ visade, antecknade delegaterna enorma mängder namn, datum och platser. De passerade stad efter stad där fackföreningarna redan drivits under jorden och i Kanchow fick de detaljerade rapporter om mordet på Chen Tsang-shen, en lokal fackföreningsledare som

⁶ Se kapitel 6 (avsnittet om KI:s sjunde plenum).

⁷ Jfr. ”Thèses on the Situation in China (VII Plenum)”, *La Correspondance Internationale*, 20 februari 1927; ledare i *Communist International*, 28 februari 1927; artikel av Martynov, *Ibid.*, 15 mars 1927; ”The Chinese Revolution and the Kuomintang”, *Ibid.*, 30 mars 1927; och många andra.

⁸ Earl Browder, *Civil War in Nationalist China*; Jacques Doriot, ”A Travers la Revolution China. Chinoise”, *L'Humanité*, Paris, juni-augusti, 1927; Tom Mann, *What I saw in China*.

bara några få veckor tidigare hade dödats på Chiangs order. Med vetskap om att Chiang överallt utomlands ansågs vara en ”revolutionär general” som sveper norrut likt massornas hämnande ängel, skyndade de sig, då de den 29 mars återvände från Kiukiangs inland, till telegrafkontoret för att basunera ut nyheterna till hela världen? Var det möjligt att de hade missat betydelsen av vad de sett och hört? Nej, lyssna på Doriot:

Kanchowincidenten lärde oss en värdefull läxa. Vi visste från den stunden – långt före splittringen – att konflikten mellan borgarklassen och den kinesiska arbetarklassen skulle ta de blodiga former den sedan dess antagit ...⁹

Hör på Browder som säger att han i Kanchowaffären såg ”en hel fas av den djupgående splittring som höll på att slita sönder Kuomintang i två skilda stridande organisationer i hela Kina”.¹⁰

Inget hade heller lämnats åt deras fantasi. De hade uttryckligen fått veta att slutstriden var nära och skulle komma i Shanghai: ”Marskalk (Chiang Kai-shek) kan inte prata nu ...” fick de veta av general Chang Chun i Nanchang den 26 mars. ”Han är inte fri nog. Han har inte tillräckligt med territorium. Han har åkt mot Nanking och Shanghai. Där kommer han att tala. Där kommer han att säga sin mening!”¹¹

Med andra ord anlände delegationen till Kiukiang med vetskap om att splittringen inom Kuomintang redan skett, att Chiang Kai-shek hade åkt till Shanghai speciellt och uppsåtligt för att där krossa arbetarorganisationerna precis som han gjort i hela Kiangsi på sin väg norrut. Var det inte nödvändigt för Browder, Doriot och Mann att slå larm, och så högt och så eftertryckligt som möjligt? De kom till Kiukiang bara några få dagar efter att Chiang Kai-shek anlände till Shanghai. Vi har redan sett hur oviss hans styrka var där, hur väldig arbetarnas styrka var. Moskva rådde till reträtt, enligt teorin att Chiang inte skulle attackera om han inte blev provocerad. Detta var just de kritiska timmar då besluten måste tas. Överallt försäkrades arbetarna att det inte fanns någon splittring inom Kuomintang, att Chiang Kai-shek ”underordnade” sig, att det inte fanns någon möjlighet till en sammandrabbning i Shanghai. Vem kan veta vilken effekt det hade fått om Kommunistiska internationals tre ansvariga representanter vid just detta tillfälle hade skickat ut en varning till arbetarna, och då speciellt till Shanghais arbetare, att Chiang Kai-shek inte var deras vän eller räddare, utan deras dödsfiende? Att de till varje pris borde behålla sina vapen och förbereda sig på att slå tillbaka det angrepp som Browder-Doriot-Mann visste var oundvikligt? Skulle ett sådant djärvt drag ha förändrat händelseförloppet? Det är naturligtvis omöjligt att säga. Men faktum är att Browder-Doriot-Mann inte gjorde någon av dessa saker.

De anlände till Hankow den 31 mars. Browders första uttalande var allt annat än ett öppet fördömande av Chiang. Istället: ”Överallt ... var kontakten mellan armé, fackförening och bondegrupper en av de mer tilltalande aspekterna av hans besök, konstaterade Browder. ... Överallt där de reste ... upptäckte de att människor, utan undantag, var bestämda i sitt stöd till partiet (Kuomintang). ... Bönderna samarbetade helt och fullt med alla andra grupper i den nationalistiska revolutionen. ...”¹² Den framtida talesmannen för 1900-talets amerikanism anmärkte försiktigt att i Kiangsi ”har rörelsen arbetat under svårigheter” – men han skyndade sig att tillägga att ”arbetarna var inte alls modfällda”. Förutom i ett enda uttalande, vilket han

⁹ Doriot, *L'Humanité* 8 juli 1927.

¹⁰ Browder, *Civil War*, sid 15.

¹¹ Doriot, *L'Humanité*, 12 juli 1927.

¹² *People's Tribune*, Hankow, 1 april 1927.

gjort till en kinesisk dagstidning,¹³ nämnde Browder ingenstans Chiang Kai-shek vid namn som orsak till "svårigheterna" i Kiangsi.

I en formell rapport om deras resa, publicerad åtta dagar senare, försäkrade Browder-Doriot-Mann att "nästan överallt fick delegationen veta att den revolutionära armén och dess politiska sektioner, tillsammans med det revolutionära Kuomintang, hjälpte till att utveckla nya fack- och bondeföreningar. ..." De dristade sig att kommentera att de såg att "en definitiv differentiering pågick" och nämnde att de i Kanchow fann arbetare som sörjde en ledare som mördats av "reaktionens agenter". Dessa "agents" identiteten förblev dolda. Rapporten avslutades med att uttala "den djupaste övertygelsen att den nationalistiska regeringen och Kuomintang är beslutna att krossa feodalismen och reaktionen".¹⁴

Flera månader senare publicerade den internationella kommunistiska pressen rapporter där "delegationen hade nöjet att notera att bondemassorna överallt organiseras i mäktiga bondeföreningar med hjälp av Kuomintang".¹⁵

Att med sådana lögnar dölja sanningen räckte tills Chiang Kai-shek slog till i Shanghai. Då, och först då, identifierades "reaktionens agenter" som soldater "som agerade i marskalk Chiang Kai-sheks namn". Då var det så dags att avslöja att i hela Kiangsi "var fackföreningarna tvungna att hålla sina möten i hemlighet eftersom alla lokaler ockuperats av soldater".¹⁶ Så detta var de kontakter mellan armé och fackföreningar som Browder ansåg vara så "tillfredsställande"! Och nu var det dags att avslöja att i Kiangsi "representerar Kuomintang bara mandarinerna och kapitalisterna, eftersom arbetarna och bönderna inte har någon talan alls".¹⁷ Så detta var det parti som "hade fullt stöd från hela folket"!

Att på detta sätt avsiktligt dölja viktig information under den kinesiska revolutionens mest kritiska fas 1927 är ett bevis på den atmosfär som skapats inom Komintern inför Chiang Kai-sheks statskupp. Några citat kommer att belysa detta:

Nu då vi är nära att inta Nanking och Shanghai sänder imperialisterna ut rapporter om de så kallade splittringstendenserna inom Kuomintang. Resultatet från Kuomintangs exekutivmöte ... visade exakt det motsatta. Enhetsfronten inom partiet är idag lika stark som tidigare. ... Istället för att splittrats, som imperialisterna hävdar, har Kuomintang enbart fastare slutit leden...¹⁸

Återigen, med titeln, "Shanghaiarbetarnas seger":

En splittring i Kuomintang och fientligheter mellan Shanghais proletariat och de revolutionära soldaterna är fullständigt uteslutet just nu. ... Chiang Kai-shek har själv förklarat att han kommer att underordna sig partiets beslut. En revolutionär som Chiang Kai-shek kommer inte att alliera sig med kontrarevolutionären Chang Tso-lin, som imperialisterna försöker få oss tro, för att bekämpa befrielseströrelsen. I november förra året fördes faktiskt förhandlingar mellan Chang Tso-lin och Kanton-arméerna – men enbart av taktiska skäl. ... Kuomintang har lovat arbetarna att tillfredsställa alla deras krav. Den enda fara som hotar Shanghais proletariat är en imperialistisk provokation.¹⁹

¹³ Se *Labour Monthly*, London, juli 1927. Det är ett faktum att de enda som förde en öppen kampanj mot Chiang var ett antal enskilda kommunister i Hankow, vilka dock handlade helt på eget initiativ. Jfr [Brevet från Shanghai](#).

¹⁴ *People's Tribune*, 9 april 1927.

¹⁵ "Le Voyage de la Delegation Internationale de Canton à Wuhan", *La Correspondance Internationale*, 11 juni 1927.

¹⁶ *People's Tribune*, 22 april 1927.

¹⁷ *Ibid.*, se även Tom Mann, *What I saw in China*, sid 11.

¹⁸ *La Correspondance Internationale*, 23 mars 1927.

¹⁹ *Ibid.*, 30 mars 1927.

Just den veckan jublade Paris arbetare vilt efter det att de försäkrats om den ”fullständiga enigheten” inom Kuomintang.²⁰

I Moskva tog samma försäkran formen av svar till Trotskij och oppositionen, som varnade för ett bakslag och som krävde ovillkorligt oberoende för de kinesiska kommunisterna. Den 16 mars publicerade *Pravda* en artikel med titeln ”Den kinesiska revolutionen och Kuomintang”, som deklarerade att ”speciellt nu är den militära frågan den kinesiska revolutionens främsta politiska fråga”. Artikelns fortsatte med att beskriva högerelement som ”med varierande grad av vacklan” (!) strävade efter en uppgörelse med imperialismen. Å andra sidan, skyndade den att försäkra, ”har [vi] en stark vänsterflygel i Kuomintang som speglar massornas intressen. ... Av ganska förståeliga skäl använder sig den imperialistiska pressen av alla möjliga medel för att överdriva styrkan hos högerkuomintang, som redan påstås ha styrt in revolutionen längs ’moderata’ linjer och koncentrerat makten i sina händer. Den imperialistiska pressen har förutspått Kuomintangs totala degenerering, den kinesiska revolutionens splittring och förlamning” Artikelns fortsatte sedan med att gissla vänsteroppositionen för att kräva ett omedelbart tillbakadragande från Kuomintang:

De ser Kuomintangs högerfraktion, men de ser inte dess kärna och de ser inte massorna. ... Till och med Kuomintangs högerkretsar, och de som står nära högern inom Kuomintangregeringen och armén, tvingas ge vika för de revolutionära massornas tryck. ... I detta avseende är Chiang Kai-sheks deklaration ... ett väldigt viktigt dokument. (Detta syftar på hans utfästelse om disciplin.) Chiang Kai-shek är tvungen ... att manövrera ... att bedyra sin hängivenhet ... att underordna sig ledningen. Den plan som Kuomintangs extremhöger hoppades kunna genomföra och som den imperialistiska borgarklassen såg som sitt trumfkort ... har misslyckats. Nu har till och med den amerikanska kapitalistispressen tvingats erkänna högerkomplottens misslyckande. ...²¹

Fler försäkringar kom från Martynov, mensjeviken som talade för Komintern i *Pravdas* spalter. ”Vänstern representerar en avsevärd majoritet inom Kuomintang ...” skrev han. ”Nio tiondelar av Kuomintangs lokala organisationer leds av vänstern och kommunisterna”.²²

Mest intetsägande av alla var de försäkringar som gavs av mästestrategen själv, Josef Stalin, som den 5 april ställde sig upp på ett möte med 3 000 funktionärer i Pelarsalen i Moskva för att svara på Trotskijs och oppositionens varningar:

”Chiang Kai-shek underordnar sig disciplinen”, förklarade han i detta minnesvärda tal.

Kuomintang är ett block, ett slags revolutionärt parlament, med högern, vänstern och kommunisterna. Varför genomföra en statskupp? Varför driva bort högern när vi har majoriteten och högern lyssnar på oss? Bonden använder en gammal utsliten hästkrake så länge som hon behövs. Han driver inte bort henne. Så är det med oss. När vi inte behöver högern längre kommer vi att driva bort den. För tillfället behöver vi högern. Den har kapabla människor som fortfarande styr armén och leder den mot imperialisterna. Chiang Kai-shek har kanske ingen sympati för revolutionen, men han leder armén och kan inte göra något annat än att leda den mot imperialisterna. Förutom detta har människorna till höger relationer med Chang Tso-lins generaler och förstår mycket väl hur man demoraliserar och förmår dem att gå över till revolutionens sida, helt utan att utdela ett slag. Dessutom har de alla kontakter med de rika handelsmännen och kan få dem att ge pengar. Så de måste utnyttjats fullt ut, kramas ut likt en citron och därpå slängas bort.²³

²⁰ *L'Humanité*, 23 mars 1927.

²¹ Återgivet i *La Correspondance Internationale*, 26 mars 1927; och i *The Communist International*, 30 mars 1927.

²² Martynov, ”The Regrouping of Forces in the Chinese Revolution”, *The Communist International*, 15 mars 1927.

²³ Detta tal publicerades aldrig. Stalin konfronterades av Vujović vid EKKI:s åttonde plenum i maj 1927 om dessa meningar. Vujović hade själv stenografiskt skrivit ner dem. ”Kamrat Stalin kommer alltid att ha möjligheten att rätta till oavsiktliga felaktigheter genom att lägga fram sitt stenogram för oss”, utmanade han (se [Tal](#)

Bara några dagar tidigare hade Stalin vid ett möte för ungtkommunister sagt:

Det måste sägas att fram tills nu har de (imperialisterna) bara uppnått ett resultat: att fördjupa kinesernas hat mot imperialismen, stärka sammanhållningen hos Kuomintang's styrkor och en ny svängning åt vänster för den revolutionära rörelsen i Kina. Ingen kan tvivla på att imperialisterna just nu har uppnått exakt det motsatta till vad de ville uppnå. ... Det sägs, inte utan sanning, att de som gudarna vill förgöra, de gör de först blinda.²⁴

Inte utan sanning, faktiskt! Det kvarstod endast att avgöra vem som, i sanning, hade blivit blind.

De exakta instruktioner som de kinesiska kommunisterna i Shanghai fick denna fatala vecka var som följer:

Den 31 mars när borgarklassens förberedelser inför övertagandet blev uppenbara (!) gav EKKI följande direktiv: Väck massorna mot det omstörtning som nu förbereds och genomför en kampanj mot högern. Öppen kamp ska inte igångsättas vid denna tidpunkt (med tanke på den mycket ogynnsamma förändringen när det gäller styrkeförhållandena). Vapen får inte överlämnas, utan de måste till varje pris gömmas undan.²⁵

Dessa instruktioner innebar en invitation till de kinesiska kommunisterna att lugnt lägga sina huvuden på stupstocken, varken mer eller mindre. Om de inte skulle mobilisera till en ”öppen”, med andra ord väpnad, kamp mot Chiang Kai-shek, var de uppenbarligen tvungna att göra allt för att blidka honom. ”Kampanjen mot högern” innebar inte en kampanj mot Chiang Kai-shek själv. Höll inte hela Kominterns press på att deklarerat sin trohet? Det innebar ilsket gnäll mot de politiker och generaler som nu utgjorde Chiangs följe.

”Kuomintang lider brist på revolutionära arbetares och bönders blod”, deklarerade Kominterns ledande organ under just dessa dagar. ”Det kinesiska kommunistpartiet måste hjälpa till med transfusionen av detta blod och då kommer situationen att förändras radikalt.”²⁶

”Vilken olycksbådande lek med ord”, skrev Trotskij, för det var just en sådan blodtransfusion som nu förbereddes – det var bara så att den genomfördes på ett sätt som var allra minst väntat av de djärva och självsäkra strategerna som satt i Moskva och gav rådet till Shanghais arbetare att spela döda.

[vid EKKI:s åttonde plenarmöte, maj 1927](#)). Men Stalin gjorde inga rättelser, han lade inte fram anteckningarna eftersom, som Trotskij anmärkte vid samma EKKI-möte, ”den urkramade citronen tog några dagar senare makten med sin armé. ... Som CK-medlem hade jag rätt att få det stenografiska protokollet till detta tal. Men mina ansträngningar och försök var förgäves. Försök det nu kamrater och ni kanske har bättre lycka med er. Jag tvivlar på det” (Trotskij, [Första talet i den kinesiska frågan](#)). Talet och undertryckandet av detsamma bekräftas inte av en oppositionell, utan av en av Stalins betrodda underhuggare, Albert Treint, som vid den tiden var medlem av EKKI:s presidium: ”Stalin gick till och med så långt som att dölja sitt eget tal. ... Ett tal av Stalin själv vid Kommunistiska akademien, i närvaro av 3 000 partitjänstemän, publicerades aldrig ... därför att Chiang Kai-sheks statskupp tio dagar senare vederlade hans ord på ett förkrossande sätt” (*Documents de l'Opposition Française*, sid 36, 64). För en projektion av Stalins åsikter om den kinesiska scenen läs samtalet mellan Kyo och ”Vologin” i Hankow i Malraux, *Människans lott*, sid 116-126.

²⁴ Stalin, ”Speech to the Youth Federation”, 29 mars 1927, *La Correspondance Internationale*, 9 april 1927. [En version av detta tal, ”Speech Delivered at the Fifth-Union Conference of the All-Union Leninist Young Communist League”, finns i Stalin *Works*, vol 9 sid. 196 ff]

²⁵ T. Mandalyan, ”Why did the Leadership of the Chinese Communist Party Fail to Fulfil its Task?” *La Correspondance Internationale*, 23 och 30 juli 1927. Mandalyan var en Kominterndelegat i Shanghai vid den tiden. ”Internationalen telegraferade till oss och beordrade oss att gömma eller gräva ner arbetarnas vapen för att undvika en militär konflikt mellan arbetarna och Chiang Kai-shek.” — Chen Tu-hsiu [Duxiu], [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#), ”. . . Var det inte bättre att gömma vapnen, att inte acceptera strid och således inte låta sig avväpnas . . . ?” — N. Bukharine, *Les Problèmes de la Révolution Chinoise*, Paris, odaterat (cirka maj-juni 1927), sid 56. Se även Malraux, *Människans lott*, sid 169

²⁶ *Kommunistiska Internationalen*, rysk utgåva 18 mars 1927; tysk utgåva 22 mars 1927; engelsk utgåva 15 april 1927.

Det har varit nödvändigt att så här utförligt redovisa Kominterns bedömning av situationen i Shanghai under mars-april 1927, därför att efter några halvhjärtade försök att försvara den politik som fördes under detta kritiska skede,²⁷ kom snart den legenden att skapas och ständaktigt drivas inom Kommunistiska internationals litteratur, att ansvaret för misslyckandet i Shanghai uteslutande och otvivelaktigt vilade på de kinesiska kommunistledarna, i synnerhet då Chen Tu-hsiu, som kom att anklagas för att envist förkasta instruktionerna från Moskva. Vi har sett vilka dessa instruktioner var och de bedömningar som de grundades på. De förklarar varför de kinesiska kommunisterna i Shanghai kom att stå hjälplöst obehäpnade inför den annalkande katastrofen.

Ryktena om den nära förestående kuppen bemöttes med indignerade förnekanden i Shanghai och utomlands. ”Hur kan Shanghais arbetare drabba samman med armén, samma armé som de bara har att välkomna och respektera?” frågade Allmänna fackförbundet i ett offentligt uttalande. ”Rykten sprids om att det finns en möjlighet till en brytning mellan den nationalistiska armén och de arbetande klasserna. ... Naturligtvis är dessa rykten grundlösa och allmänheten uppmanas att inte lyssna på dem. ...”²⁸ Dessa rykten kallades ”fiendens intriger för att så split”. Öppna förutsägelser i dagspressen om den stundande attacken avfärdades. De kommunistiska organisationerna besvarade alla rykten genom att uppmana Chiang Kai-shek att dra in alla tidningar som publicerade nyheter som var ”negativa för enhetsfronten”! I enlighet med Moskvas instruktioner att ”genomföra en kampanj mot högern”, utfärdades nästan dagligen flammande fördömanden av ”reaktionärer” i allmänhet. Den 4 april hotade Allmänna fackförbundet offentligt till och med med generalstrejk om ”reaktionärerna” genomförde någon aktion mot de väpnade strejkvakterna och arbetarna. Men Chiang Kai-sheks namn nämndes aldrig i samband med något av dessa hot och termen ”reaktionärer” specificerades oftast till att enbart betyda Västrabergengruppen, personer inom Kuomintang-högern som Wu Chih-hui och Chang Ching-chiang. Det faktum att Chiang Kai-shek öppet hade gått i säng med dessa män ignorerades eller doldes – eller så oroade man sig över det privat.

Man försökte på alla möjliga sätt att blidka den ”revolutionära generalen”. Efter hans ankomst förberedde kommunisterna till och med en ståtlig mottagning och bankett till hans ära. Men varken han eller de andra som bjudits in behagade närvara. Kommunisterna svalde denna skymf och hälsade varje liten försonande gest som Chiang gjorde med glädje – eller varje gest de kunde tolka som försonande. Hans telegram 3 april där han gav sitt stöd till Wang Ching-wei som ledare orsakade en flod av telegram från alla de kommunistiska organisationerna, som hyllade hans tillkännagivande som en faktisk lösning på alla tvistefrågor och uttryckte en from förhoppning om att han hädanefter troget skulle fullgöra de åtaganden som han själv hade tagit på sig. I samma anda följdes Chiangs telegram från 3 april upp med ett gemensamt manifest, undertecknat av Wang Ching-wei och Chen Tu-hsiu, ett dokument som förkroppsligar det yttersta uttrycket för den självutplåning och det klassamarbete som kännetecknade den kommunistiska politiken. Av den orsaken återges det här i sin helhet:

Kamrater i Kuomintang och det kommunistiska partiet:

Även om vår nationella revolution har vunnit stora segrar, har våra fiender fortfarande inte helt besegrats. De söker noga efter våra svagheter för att kunna angripa oss och ta tillbaka våra erövringar. Konsolideringen av våra led är därför nödvändigare än någonsin tidigare. Det kinesiska kommunistpartiet erkänner bestämt att Kuomintang och dess principer är nödvändiga för den kinesiska revolutionen. Enbart de som inte vill se den kinesiska revolutionens framgångar skulle kunna förorda störtande av Kuomintang. Oavsett hur missriktat det är kan det kinesiska

²⁷ Se kapitel 11 (Wuhan: ”Det revolutionära centrumet”)

²⁸ Citerad i *North China Daily News*, 1 april 1927.

kommunistpartiet aldrig förespråka störtandet av dess allierade, Kuomintang, för att tillfredsställa våra imperialistiska och militaristiska fiender.

Proletariatets diktatur är det maximala målet i alla kommunistiska partiers program. Även om det förverkligats i Sovjetunionen är det, givet den politiska och ekonomiska situationen i de koloniala och halvkoloniala länderna, en öppen fråga huruvida övergången från kapitalism till socialism måste följa samma schema och gå igenom alla stadier. Under den kinesiska revolutionens aktuella utveckling, kommer denna fråga dessutom inte bara att inte ställas just nu, utan den kommer inte att ställas inom en snar framtid. Vad Kina behöver är att upprätta en demokratisk diktatur av alla förtryckta klasser för att ta itu med kontrarevolutionen, inte en proletariatets diktatur.

Det finns olika samarbetsformer mellan de två partierna. Det viktiga är att den överväldigande majoriteten av medlemmarna i de två partierna borde lösa denna fråga med en attityd av ömsesidig välvilja så att den grundläggande samarbetsandan inte kränks. Den som tydligt känner kommunistpartiets revolutionära teori och dess verkliga inställning gentemot Kuomintang kommer inte att tvivla på Sun Tsung-lis (Sun Yat-sen) allianspolitik med kommunistpartiet.

Nu har den nationella revolutionen nått imperialismens högborg, Shanghai. Detta har väckt alla kontrarevolutionärer, här och utomlands, som ljuger ihop alla möjliga sorters rykten för att skapa spänning och så split mellan våra två partier. Vissa säger att kommunistpartiet kommer att organisera en arbetarregering, kommer att rusa in i de utländska koncessionerna för att skapa svårigheter för den norra expeditionsarmén, kommer att störta Kuomintang. Andra säger att Kuomintangs ledare kommer att utesluta kommunistpartiet, kommer att slå ned fackföreningarna och strejkvakterna. Det är inte klart hur sådana rykten kommer i svang. Resolutionerna från Kuomintangs centrala exekutivkommittés senaste plenarmöte visade för hela världen att sådant som uteslutning av kommunistpartiet och fackföreningarna aldrig kommer att ske. Shanghais militära myndigheter har meddelat att de kommer att lyda centralregeringen. Även om det finns meningsskiljaktigheter och missförstånd är ingen av dem olösliga. Kommunistpartiet är inte det sista att älska fred och ordning. Det stödjer den nationella regeringens politik att inte ta tillbaka bosättningarna i Shanghai med våld. Shanghais Allmänna fackförbund har också utfärdat ett manifest mot varje självständigt agerande att storma in i koncessionerna. Det kommunistiska partiet är också överens om politiken som går ut på samarbete mellan alla klasser i kommuniststyrelsen. Detta är hårda fakta och ger inget utrymme åt fabricerade rykten.

Kamrater i Kuomintang och det kommunistiska partiet! Våra mäktiga fiender bemöter oss inte enbart med våld. De försöker även stöta bort oss med rykten, för att uppnå sitt mål att 'spela ut röd mot röd'. Vi måste stå på revolutionens gemensamma grund, överge den ömsesidiga misstänksamheten, förkasta ryktesspridning och respektera varandra. Allt måste göras öppet, genom öppen dialog. Våra politiska åsikter är kanske olika, men i grunden måste det finnas enighet. Om det finns ett uppriktigt samarbete mellan de två partierna, så intimt som mellan två bröder, kommer ord som avser att skada våra relationer med varandra aldrig att ta skruv. Vi framlägger här våra djupaste övertygelser så att de kan undersökas av båda sidor, så att det inte görs något som sviker revolutionens vänner och behagar dess fiender. Då kommer allt att bli bra med båda partierna och med den kinesiska revolutionen.

Undertecknat: Wang
Chen.²⁹

Det var med denna inställning som den kommunistiska ledningen, såväl i Shanghai som utomlands, ställdes inför de kritiska uppgifterna under dessa dagar. I allmänhet trodde arbetarna obetingat på sina ledare.

²⁹ Denna översättning har gjorts från originalet som publicerades i *Sin Wen Pao* och andra tidningar i Shanghai den 5 april 1927. En helt felaktig översättning publicerades i *Peoples Tribune* i Hankow den 20 april 1927. De viktigaste styckena i manifestet publicerades samma vecka, utan kommentarer, i den internationella kommunistiska pressen. (Jfr *La Correspondance Internationale* 23 april 1927.) Browder har med delar av det i sin pamflett, *Civil War in Nationalist China*, sid 30, även där utan några kommentarer. Inte förrän flera månader senare utsattes det för våldsam kritik.

Det segerrika upproret hade ökat kommunisternas anseende enormt. Arbetarna strömmade in i fackföreningarna.³⁰ Av den anledningen var det inte enbart på grund av hysteri som Shanghais utländska och kinesiska kapitalister förväntade sig omedelbar expropriation från den beväpnade arbetarmakten. När alla hjulen helt plötsligt slutade att snurra och arbetarna förde ut klasskampen på gatorna är det inte att undra på att kapitalisterna trodde att det innebar att det var egendomens dödsdöds klocka som klämtade, inte till toner av avmätt högtidlighet utan till stackatot från ett maskingevär. Berövad sin fradga uttryckte deras skräck något verkligt, för de såg helt klart i den beväpnade arbetarklassen som en makt som skulle kunna krossa dem. Krigsfartyg kunde kanske skydda utlänningarnas bosättningar, men de kunde inte få hjulen att snurra eller få arbetarna att åter bära sina bördor. Deras skräck, med all sin hysteri, växte helt logiskt fram ur en ärlig bedömning av situationen. Vad de missbedömde var den kommunistiska ledningens kaliber. De tog den för att vara samma sorts ledning som hade genomfört oktoberrevolutionen i Ryssland och som där gjort slut på det privata äganderättssystemet, grunden för det borgerliga samhället.

Om det hos de kommunistiska ledarna, till vilka arbetarna i Shanghai vände sig för att få ledning, funnits några avsikter som berättigade ens någon del av denna skräck, och om de utnyttjat detta tillfälle som så klart erbjöd sig, så finns det all anledning att tro att Chiang Kai-shek skulle ha isolerats från armén och den borgerliga kontrarevolutionen kvävts. Men så var inte ens på långa vägar fallet. Fångat i de ”fyraklassblockets” skruvstäd, förblindat av den ”nationella frontens” gudar avslöjade det parti, som så segerrikt lett upproret, snabbt sin vanmakt inför reaktionen. ”Nycklarna till Shanghai överlämnades av de segrande arbetarna till Kantonarmén”, utropade *Pravda* den 22 mars. ”Med detta faktum uttrycks Shanghai-proletariatets stora heroiska handling!”³¹ Denna ”heroiska handling” bestod i att dagen efter upproret lämna över makten, som arbetarna vunnit, till borgarklassen.

Inom den provisoriska kommunala styrelse, som den 29 mars tillträtt under kommunistisk överinseende, överlämnades majoriteten frivilligt till representanter för Shanghais borgarklass. Endast fem av de 19 ledamöterna i ledningen nominerades av fackföreningarna. Chiang Kai-shek, som på egen hand placerade sina egna män på administrativa nyckelposter och snabbt byggde upp en struktur till sin egen civila administration, vägrade erkänna den provisoriska regeringen och deklarerade genom sin talesman Wu Chih-hui att detta ”stod i strid med det partiets regeringssystem”.³²

Så snart Chiangs inställning blev känd avböjde de valda borgerliga representanterna en efter en sina erbjudna poster. Yu Ya-ching, bankir och comprador lämnade utnämningen utan avseende. K. P. Chen, VD för Shanghai Commercial and Savings Bank tackade nej till erbjudandet. Wang Hsiao-lai från Handelskammaren, som valts till ordförande, gav offentligt uttryck för sin ovilja att delta och sade att eftersom han handlade med siden och varen var en hektisk säsong, skulle han föredra att avstå sin plats till en visare man. Wang Han-liang, en annan prominent köpman, meddelade att i och med ockupationen av Shanghai hade alla hans tidigare ansträngningar blivit rikt belönade och att han nu endast behövde dra sig tillbaka och låta lyckan ha sin gång. Soumei Cheng, en beryktad kvinnlig advokat och domare med nära kontakter till ligorna och storföretagen, sade att hon var ”alltför hårt upptagen med sina officiella plikter”. Francis Zia, redaktionschef för *China Courier*, skyllde på sjukdom och

³⁰ ”... i den takt agitatorer nu ansluter nya medlemmar kommer uppemot en halv miljon arbetare omfattas av Allmänna fackförbundets strejkrav under loppet av de kommande veckorna”. – *North China Herald*, Shanghai 9 april 1927. Mellan 21 mars och 12 april 1927 växte fackföreningarnas styrka från 350 000 till 850 000, enligt en rapport av Chen Fo-ta, en av Shanghais delegater till Pan-Pacific Trade Union Congress. – *Peoples Tribune*, 26 maj 1927.

³¹ *La Correspondance Internationale*, 26 mars 1927.

³² Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel V, del 2.

oförmåga att ta på sig offentligt ansvar. De resterande borgerliga delegaterna följde snabbt efter.

När de på detta sätt bojkottades av borgarklassen förklarade arbetardelegaterna att de stod hjälplösa.

Vid den femte delegatkonferensen 3 april sade kommunstyrelsens kanslichef (Lin Chun, en kommunist) att sedan medlemmarna i kommunstyrelsen tillträtt sina poster, strömmade det in petitioner från massorna till kommunstyrelsen kontor likt snöflingor, skrivelser som uppmanade till att ta över lokala institutioner, eller rapporterade om lokala aktioner för att ta över institutioner, eller uppmanade till att vidta åtgärder mot aristokratin (i byarna i närheten av staden) eller avgöra skoltvister. Men på grund av att styrelsemedlemmarna mottagit ett brev från överbefälhavaren Chiang där han bad dem att skjuta upp arbetet, utförde de inte aktivt sitt arbete.³³

Istället för att ta över de lokala maktorganen skickade styrelsen ett brev till Chiang Kai-shek i form av ett *tseng wen*, den form som användes inom det gamla mandarinatet för petitioner från lägre till högre nivå, där man på ett respektfullt sätt bad honom att han skulle överlämna de kommuninstitutioner där han redan placerat sina egna kandidater till den och bad om hans stöd till den demokratiskt valda kommunadministrationen.³⁴ Styrelsen utarbetade inga planer på att lindra massornas bördor. Den bad inte fackföreningarna och strejkvakterna om hjälp att genomföra ett djärvt socialt program. Den utfärdade ett manifest med ett kravprogram, men inga steg togs någonsin för att genomföra dessa krav. Den enda andra sak som styrelsen gjorde var att ägna sig åt att anta resolutioner som välkomnade Chiang Kai-shek och den nationalistiska armén, välkomnade Wang Ching-wei när han återvände, gratulerade Chiang Kai-shek för hans löfte att underkasta sig disciplinen och hälsade med speciell glädje Cheng-Wang-manifestet.

För varje åtgärd som faktiskt motsvarade arbetarnas, hantverkarnas och de små affärsinnehavarnas dagliga praktiska behov och intressen skulle den provisoriska kommunstyrelsen ha kunnat räknat med ett stridbart väpnat stöd från fackföreningarna och andra massorganisationer i Shanghai. Genom att överösa armén med propaganda och försäkra sig om en verklig förbrödring mellan arbetarna och soldaterna kunde styrelsen ha säkrat stöd från de vanliga soldaterna. Sådana åtgärder skulle ha gett ett rungande eko i provinserna och i andra städer där arbetarna och bönderna redan var på marsch och bara behövde ett sådant exempel för att befria sig själva från Kuomintangregeringen i Wuhans vacklan och dröjsmål. Inget av detta var tänkbart utan att kommunistpartiet var fullständigt oberoende och medvetet fungerade som arbetarnas verktyg. De kinesiska kommunisterna kvävdes av Kuomintangs tvångströja, och eftersträvade precis det rent motsatta målet.

De svansade efter Chiang Kai-shek och bankirerna och köpmännen, vars samarbete de ansåg vara avgörande för att upprätthålla "enhetsfronten". Utan ett sådant samarbete ansåg de sig helt hjälplösa. På några få platser, som i Pootung, hävdade sig arbetarmakten aggressivare. Där tog arbetarna spontant över de lokala kommunala organen, inrättade sina egna domstolar, gav strejkvakterna befogenhet att gripa, pröva och döma arbetarnas fiender. Dessa handlingar fick aldrig något stöd av den provisoriska regeringen utan blev tvärtom beklagade och kritiserade.

I den provisoriska regeringen misslyckades den kommunistiska ledningen med att ta några positiva steg i arbetarnas intressen. I ledningen för Allmänna fackförbundet gick kommunisterna längre. De begränsade frivilligt de spontant framväxande massrörelserna och kringgärdade strejkvakternas aktiviteter så att de hölls inom de ramar som krävdes för att upprätthålla den "nationella enhetsfronten". De 4 april antog Allmänna fackförbundets exekutiv-

³³ *Sin Wen Pao*, 4 april 1927.

³⁴ *Ibid.*, 8 april 1927.

kommitté ett antal regler som reglerade strejker. Spontana strejker som arbetarna själva tog initiativ till förbjöds. Enligt de antagna reglerna skulle kraven ”inte vara alltför långtgående” och de skulle först läggas fram i direkta förhandlingar med arbetsgivarna. Om dessa förhandlingar misslyckades skulle man inte utlysa en strejk, utan frågan skulle hänvisas till nästa högre organ inom fackförbundet, distriktskommittén eller centrum, som därefter skulle återuppta förhandlingarna med arbetsgivaren.³⁵ Dessa föreskrifter ledde till att arbetarnas initiativ underminerades, och deras strider splittrades och isolerades. När arbetsköparna började slå tillbaka mot massrörelsen genom lockouter antog Allmänna fackförbundet fogligt en resolution där den uppmanade den provisoriska regeringen att be arbetsköparna att inte stänga sina fabriker utan goda skäl eller med simpla förevändningar”. (!)³⁶

Stränga order som förbjöd strejkvakter att utföra gripanden utfärdades. Deras plikter begränsades till att ”upprätthålla ordningen i samarbete med armén och polisen”.³⁷ Hårda straff utdömdes åt de strejkvakter som överskred dessa gränser. Ledarna för Allmänna fackförbundet upprätthöll en attityd av inställsam underdånighet gentemot de militära befälhavarna. En kväll grep t ex en strejkvaktpatrull greps några av general Liu Chihs familjemedlemmar – Liu Chich var en ökad arbetarfiende. Nästa morgon skickade Allmänna fackförbundets exekutivkommitté en stinkande inställsam ursäkt till det militära högkvarteret. General Liu ombads ”förlåta” de fyra strejkvakterna vars ”handling var så hänsynslös och tanklös som att inkräkta på andra kamrater (!) och störa divisionsbefälhavarens familj. Vi har avvärjat dem och uteslutit dem som medlemmar av strejkvaktsskåren och kommer att bestraffa dem hårt”.³⁸

Samma undfallenhet uppvisades när det gällde den antiimperialistiska kampen. Hela situationen talade för att man borde utlösa militanta och bredast möjliga aktioner i form av strejker, bojkotter och demonstrationer mot de utländska makterna, vars styrkor hade mängder av vapen vid bosättningsgränser och deltog direkt i undertryckandet av massrörelsen.*

Men det Allmänna fackförbundet begränsade sig till att utfärda lugnande uttalanden och löften om att det inte hade för avsikt att storma bosättningsportar. Att rusa rakt mot de utländska vapnen skulle uppenbarligen ha varit dumdrigt. Men att blidka och lugna utlänningarna var en sak. Att genomföra en omfattande kampanj som skulle ha kapat varje nerv som knöt samman bosättningen med resten av landet och underminerade imperialisternas försvarsverk var något helt annat. Borgarklassens avsikt att träffa en uppgörelse med imperialisterna var helt uppenbar. Eftersom en sådan kompromiss så uppenbart skulle ske på arbetarnas bekostnad var det nu mer än någonsin kommunisternas uppgift att skilja sig från borgarklassen och självständigt genomföra en offensiv som skulle ha frigjort arbetarnas händer inför det förestående förbundet mellan deras inhemska och utländska exploatörer. Istället meddelade kommunisterna i förväg att de gav sitt obetingade samtycke till en uppgörelse som ”de behörigt utsedda myndigheterna” (borgarklassen) skulle kunna komma fram till.

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *Ibid.*

³⁷ *Ibid.*, 5 april 1927.

³⁸ *Ibid.*, 3 april 1927.

* Amerikanernas ledande roll under bombardemanget av Nanking 24 mars kom som en chock för många av de kineser som fortfarande trodde att USA betraktade den kinesiska nationalismen med ett välvilligt, objektivt intresse. Den 7 april skingrades en demonstration utanför Oriental Spinning and Weaving Co. av en amerikansk militärpatrulls bajonetter. På kvällen den 8 april genomförde en avdelning på 200 brittiska soldater en raid mot Great China University [Daxia-universitetet, i Shanghai], skadade åtta studenter, genomsökte studentbostäderna, beslagtogs studenters egendom och gjorde ett antal gripanden. Japanska marinkårssoldater använde åtskilliga gånger bajonetter mot arbetare i de japanska fabrikerna.

I en annons införd i alla kinesiska dagstidningar konstaterades det att ”vad gäller frågan om återlämnandet av de ekonomiska koncessionerna kommer Allmänna fackförbundet, tillsammans med armén och köpmännen, att stödja nationalistregeringens utrikespolitik. Den kommer inte att genomföra ett anfall mot koncessionerna. I frågan om lag och ordning kommer den att samarbeta med armén och köpmännen för att bevara den”.³⁹ I en deklaration från den 30 mars hade Allmänna fackförbundets exekutivkommitté redan lovat att den ”tålmodigt [skulle] invänta resultatet och en fredlig uppgörelse under de stundande förhandlingar som nationalistregeringen och de utländska makterna kommer att inleda”. Allmänna fackförbundet beklagade djupt det faktum att ”invånare i den internationella bosättningen är väldigt upprörda” över rykten om en attack. ”Samtidigt som det är vår önskan att utöka vår propagandarörelse, önskar vi undanröja all onödig oro. Shanghais Allmänna fackförbund stödjer på det bestämdaste rörelsen för att överlämna bosättningen, men ansvaret för detta ligger hos nationalistregeringens utsedda myndigheter. ... Våra handlingar vad gäller de diplomatiska angelägenheterna kommer att vara likartade som och vägledas av de som är högre än oss, nämligen den nationalistiska regeringen”.⁴⁰

På detta sätt och i den ”nationella frontens” namn avstod kommunistpartiet steg för steg från alla rättigheter till proletära initiativ. Regeringens företrädesrätt kunde utövas endast i samarbete med borgarklassen – och när borgarklassens delegater vägrade att samarbeta förklarade sig kommunisterna själva vara hjälplösa och gjorde ingenting. ”Lag och ordning” skulle enbart upprätthållas i samarbete med armén och köpmännen”. Kampen mot imperialismen skulle endast vägledas ”av dem som är högre än oss” av borgarklassen och varje uppgörelse som den gjorde skulle accepteras utan frågor. Och om någon var så djärv att han sade att borgarklassen förberedde sig för att krossa fackföreningarna och kommunistpartiet anklagades han för att sprida tendentiösa rykten som startats av ”kontrarevolutionära element” för att driva en kil in i den ”nationella enhetsfronten”.

Mer än ett år senare beskrev Mif, Kominterns ”kinaexpert”, den kinesiska ledningen under dessa kritiska dagar med följande ord: ”Shanghaikamraterna var fortfarande hypnotiserade av den gamla linjen och kunde inte föreställa sig en revolutionär regering utan deltagandet av borgarklassen. ... Återigen, enligt den gamla traditionen, tilldelades borgarklassen den ledande rollen...”.⁴¹

Gamla linjen? Gamla traditionen? När hade Kommunistiska internationalen utropat någon ny linje? Eller när hade den infört en ny tradition? När hade den föreställt sig en revolutionär regering utan deltagandet av borgarklassen? När och var hade den uppmanat de kinesiska kommunisterna att följa sin egen klasslinje – en linje som oundvikligen skulle ha krävt en brytning med borgarklassen? Stalin och Bucharin sade att borgarklassen oundvikligen skulle bryta med proletariatet. Efter att så klokt ha gjort denna ”förutsägelse” instruerade de proletariatet att envist hänga fast vid borgarklassens svansar fram tills de sparkades loss. När Chiang Kai-shek öppet marscherade mot den brytning som de hade ”förutsatt” blundade Stalin och såg inget ont, Bucharin höll för sina öron och hörde inget ont och Borodin-Roy-Browder-Doriot och alla andra slöt sina läppar och sade inget. Protesterna och larmsignalerna riktades, inte mot Chiang Kai-shek, utan mot Leo Trotskij som under dessa dagar oerhört nog krävde en självständighetsförklaring för det kinesiska kommunistpartiet.

Den 3 april lämnade Trotskij in en artikel för publicering i sovjetpressen med titeln ”Klassförhållanden i den kinesiska revolutionen”. Den nekades publicering. I den artikeln varnade Trotskij för den ”kinesiska Pilsudski” och deklarerade:

³⁹ *Ibid.*, 2 april 1927.

⁴⁰ *North China Herald*, 2 april 1927.

⁴¹ P. Mif, *Kitajskaja Revolutsia*, sid 98.

Om den polske Piłsudski behövde tre decennier för att fullborda sin utveckling, då kommer den kinesiska Piłsudski att behöva betydligt kortare tid för att fullborda övergången från den nationella revolutionen till den nationella fascismen... Att fortsätta politiken med ett beroende kommunistparti som förser Kuomintang med arbetare innebär att det skapas förutsättningar för att mycket framgångsrikt och segerrikt inrätta en fascistisk diktatur i Kina vid den inte alltför avlägsna tidpunkt då proletariatet, trots allt, måste lämna Kuomintang... Att driva arbetarna och bönderna in i borgarklassens politiska läger och hålla kvar kommunistpartiet som gisslan i Kuomintang är objektivt liktydigt med att bedriva en förräderiets politik... I sin nuvarande form förkroppsligar Kuomintang ett "ojämnliskt fördrag" mellan bourgeoisin och proletariatet. Om den kinesiska revolutionen som helhet kräver att de ojämlika fördragen med de imperialistiska makterna upphävs, då måste det kinesiska proletariatet avveckla det ojämlika fördraget med sin egen bourgeois. ⁴²

Men Stalin sade att han var upptagen med att krama ur citroner, att citronerna gav honom kontakter med Chang Tso-lin och de rika handelsmännen som ännu inte hade utnyttjats fullt ut. Chiang Kai-shek hade verkligen relationer med Chang Tso-lin, men istället för att förmå honom "att gå över till revolutionens sida" försökte Chiang förhandla fram en allians med honom mot vänstern. ⁴³ Chiang visste verkligen hur man samlade in pengar från sina kontakter med de rika köpmännen, bara det att det var pengar som samlats in för att finansiera, inte revolutionen, utan kontrarevolutionen. Men i och med Chiang och de övriga "kapabla människorna" i ledningen för armén, enligt Stalin, inte kunde "göra annat än att leda den mot imperialisterna", stod frågan om arbetarnas väpnade förberedelser mot en attack från samma armé givetvis inte på dagordningen. Det var för att gardera sig mot sådana eventualiteter som Stalin hade beordrat att arbetarnas vapen skulle gömmas. Det var därför förstaeligt att de kommunistiska ledarna stod helt hjälplöst villrådigas när det avgörande tillfället yppade sig att knyta hela första divisionen, som då var förlagd som garnison i staden, aggressivt till arbetarnas sida mot Chiang Kai-shek.

Första divisionen var sammansatt av rutinerade, revolutionära soldater, skolade i revolutionen och djupt medvetna om de fasta enhetsbanden mellan dem själva och arbetarna. Det var de män som hade retat sig på Pai Chung-hsis tillbakhållande order 21 mars och som slutligen marscherat in i staden dagen därpå trots dessa order. En av Chiang Kai-sheks första målsättningar efter hans ankomst var att avlägsna dessa soldater från scenen. Under denna vecka gav han order om att de skulle avtåga. Hsueh Yueh [Xue Yue], divisionens befälhavare, agerade under trycket från sitt manskap och vände sig till kommunistpartiets centralkommitté.

"Jag har beordrats av Chiang Kai-shek att lämna Shanghai", sade han till dem. "Vad ska jag göra?" Han erbjöd sig att trotsa Chiang och ha sina män i beredskap för att bekämpa honom. Han erbjöd sig att gripa och fängsla Chiang, anklagad för att ha planerat en kontra-revolution. ⁴⁴ Hsuehs erbjudande lade nyckeln till hela krisen i den kommunistiska ledningens händer. Chen Tu-hsiu och de andra tvekade. Där fanns också Voitinskij och ett halvt dussin andra "rådgivare" från Komintern. De tvekade också. De försökte vinna tid.

⁴² Trotskij, [Klassförhållandena i den kinesiska revolutionen](#)

⁴³ Grover Clark, *China in 1927*, Peking, 1928, sid 13.

⁴⁴ Yang Tsao-cheng, "Events in Shanghai, Spring, 1927", *Materials on the Chinese Question*, No. 13, Sun Yat-sen University, Moskva, sid 20. "... Hsueh Yueh [Xue Yue] föreslog kommunistpartiets centralkommitté att den skulle besluta att han inte skulle lyda Chiang Kai-sheks order. Han var beredd att stanna kvar i Shanghai och strida tillsammans med Shanghais arbetare mot den militärkupp som förbereddes...." – Tjitarov (en av Kominterns funktionärer i Shanghai vid den tiden) vid Sovjetunionens kommunistpartis femtonde kongress i december 1927. Detta stycke ströks senare från protokollet och citeras av Trotskij från de ursprungliga stenograferade protokollet. – Trotskij, [Stalin och den kinesiska revolutionen](#). Mif bekräftar incidenten, om än på ett förvrängt sätt, i *Kitajskaja Revolutsia* sid 99. Se även Malraux, *Människans lott*, sid 166-67.

”Till detta förslag om en avgörande attack mot Chiang Kai-shek gavs inget klart svar. De gav rådet till Hsueh Yueh att sabotera, att låtsas vara sjuk”. Men Chiang accepterade inga förseningar.

Stunden var inne då det var omöjligt att skjuta upp det. Hsueh Yueh fick ett ultimatum och när han återigen kontaktade partiet fanns det ingen annan utväg: antingen ta till vapen mot Chiang (föreslog han) med kommunistpartiets stöd och ledning, eller lyda, med andra ord att avlägsna en stor, och ur revolutionär standpunkt, värdefull styrka från Shanghai.⁴⁵

Rädda för att ta på sig ansvaret för att råda Hsueh Yueh att stanna kvar i Shanghai trots Chiangs order, skickade kommunisterna vördnadsfulla petitioner till Chiang Kai-shek och Pai Chung-hsi, där de ödmjukt bad att få behålla första divisionen i staden. Till arbetarna upprepade de sina försäkringar att allt var bra. Enskilda kommunister och arbetarklassledare som vägrade låta sig vaggas till sömns blev lamslagna.⁴⁶ Det avgörande ögonblicket gick förbi. Hsuehs soldater flyttades, först ut ur Chapei och därpå uppför järnvägen ut ur Shanghai-området helt och hållet. De helt oförstående soldaterna hade fortfarande förtroende för den kommunistiska ledningen och lämnade utan protester.^{*} Arbetarklassområdena i Shanghai ockuperades av Pai Chung-hsis, Liu Chihs och Chou Feng-chis, en Sun Chuang-fang-avhoppare, helt igenom reaktionära styrkor.

Just denna vecka, den första veckan i april, inleddes bit för bit attackerna mot lokala kommunistiska centra. Mängder av folk greps och flera strejkvaktpatruller avväpnades. Kuomintangkontoren i städer under kommunistiskt inflytande stängdes. I en protest mot dessa handlingar antog personalen för arméns politiska avdelning den 5 april ett uttalande där de begärde att Chiang återigen skulle förkunna sin trohet mot Kuomintangs principer och visa detta genom att frige de gripna männen. Som svar slog Chiangs soldater nästa dag till mot den politiska avdelningens högkvarter och grep 19 medlemmar av personalen. Soldaterna fick veta att de grep ”kontrarevolutionärer”.

En officiell kommuniqué bemödade sig om att meddela att ingen illvilja skulle läsas in i dessa gripanden. ”De som kontrollerade den politiska avdelningen” försäkrade den, ”stödjer i hemlighet reaktionära krafter och hindrar Nordexpeditionens utveckling”.⁴⁷ Samma dag bröt sig soldater från Chang Tso-lin, med tillstånd från den diplomatiska kåren, in på den sovjetiska ambassaden och grep 20 kineser som befann sig där, bland dem Li Ta-chao, en av kommunistpartiets grundare.^{**} Chiang skyndade sig att telegrafera den sovjetiska ambassaden och uttryckte sin ”indignation” och sitt ”beklagande”. Han kallade räden för en ”aldrig tidigare skådad skandal” och bad om att få framföra sitt ”djupaste deltagande” till Sovjets chargé d'affaires.⁴⁸ I Moskva citerades Chiangs telegram stolt som ytterligare bevis på att han inte kunde tänkas överväga en kupp mot arbetarna.⁴⁹ Men när de utländska myndigheterna i Shanghai svarade på räden i Peking genom att slå en järnring kring Sovjets generalkonsulat och undersökte alla som kom och gick förblev Chiang diskret tyst. ”Det misstänks i utländska

⁴⁵ Yang Tsao-cheng, ”Events in Shanghai”, sid 20; ”... Våra ansvariga ledare ... deklarerade att de kände till förberedelserna för kuppen, men ville inte ha en konflikt med Chiang Kai-shek i förtid”, – Tjitarov, på det anförda stället.

⁴⁶ Malraux’ gestalt Kyo ville organisera motstånd, ”men kommunistpartiets officiella propaganda för fortsatt samarbete med Kuomintang var honom i hög grad till hinder”. – *Människans lott*, sid 167

^{*} Hsueh Yueh blev en av Chiangs trognaste underhuggare och en av de mest obevekliga förföljarna av de röda bondearméerna under 1930-34.

⁴⁷ *Sin Wen Pao*, 7 april 1927.

^{**} Li Tao-chao och de 19 andra gripna avrättades senare genom strypling.

⁴⁸ Reuter från Peking, *North China Daily News*, 12 april 1927.

⁴⁹ Jfr *La Correspondance Internationale*, 20 april 1927.

kretsar", telegraferade en korrespondent, "att Chiang Kai-sheks fraktion inte är avogt inställd till att Sovjets konsulat får sina friheter beskurna".⁵⁰

Vid en av de ceremonier som av kommunisterna anordnat för Chiang under dagarna efter hans ankomst hade Chiang faktiskt erbjudit strejkvakterna en banderoll med texten "Gemensam aktion".⁵¹ Han avslöjade vad han menade med "gemensam aktion" den 6 april, då order utfärdades i Lunghua: "Alla beväpnade strejkvakter från fackföreningarna måste stå under befäl av överbefälhavarens högkvarter, annars kommer de att betraktas som konspiratoriska organisationer och kommer inte tillåtas att existera".⁵² Gesternas tid höll snabbt på att ta slut.

Samtidigt som telegram med hyllningar till Chen-Wang-manifestet från kommunistiska och andra vänsterorganisationer knattrade fram över linjerna talade Wu Chih-hui, Chings talesman, inför ett möte med högerpolitiker: "Chen-Wang-manifestet var helt enkelt ett diplomatiskt vänskapligt prat mellan de två partiernas ledare", sade han till dem. "Det har ingen betydelse för partiets politik". Wu förklarade, att vad Kuomintang anbelangar så tolererade det enbart kommunisterna, det allierade sig inte med dem. "När det handlar om att acceptera kommunistpartiet i Kuomintang" sade han,

innebar detta en inbjudan till enskilda medlemmar i kommunistpartiet att gå med i Kuomintang och lyda dess principer och att göra dem till Kuomintang-medlemmar. Vad gäller de vänskapliga relationerna mellan Kuomintang och kommunisterna utanför partiet innebar detta som mest detsamma som alliansen med Sovjetryssland, att be dem stödja partiet men inte att fråga om de vill samregera med oss, än mindre att tillåta dem sprida kommunism. ... Om de bryter mot Kuomintangs principer eller utsätter Kuomintang för fara måste vi begränsa deras aktiviteter. ... Om de överskrider gränserna för vänskap eller försöker samregera Kina med oss, eller försöker styra Kina själva, då måste stödet till vårt eget parti bli motsvarande starkt och kraftfullt.⁵³

Som ersättning av den provisoriska regeringen, som nu nästan försvunnit, utsåg Chiang en "provisorisk kommitté" under ledning av Wu Chih-hui skulle ta över och samordna alla civila administrativa organ. Nästan allt annat fanns i beredskap. Han hade tidigare skickat en styrka av sina mest pålitliga soldater uppför linjen till Nanking för att rensa den staden på styrkor som var fientligt inställda till honom. Senare gjorde han själv en snabbtripp för att inspektera resultatet. Omkring den 9 april hade denna operation genomförts utan svårigheter, de flesta av de fientliga styrkorna var avvärjande.⁵⁴ I Shanghai närmade sig perioden av överläggningar, manövrerande och gester av förhandlingar och skenbara kompromisser och uttalanden slutet. Politikerna drog sig tillbaka bakom kulisserna och gangstrarna steg fram för att avge sina slutord.

Att timmen noll närmade sig speglades kanske allra mest slående i de halvsidesannonser som Pai Chung-hsi-högkvarterets politiska avdelning dagligen publicerade i den kinesiska pressen. I enorma svarta bokstäver under de första dagarna efter den nationalistiska ockupationen upprepade dessa annonser de bekanta parollerna: "Ner med imperialism! Utrota de feodala styrkorna!" Men från 7 april ändrades tonen, först subtilt, snart med brutal rättframhet.

7 april: "Ner med reaktionärerna som förstör den nationella revolutionen!"

8 april: "Var och en som är emot de tre folkprinciperna motsätter sig revolutionen!"

9 april: "Ner med de splittrande elementen i eftertruppen!"

10 april: "För den nya provisoriska kommittén i Shanghai!"

⁵⁰ *New York Times*, 9 april 1927.

⁵¹ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel V, del 2.

⁵² *Sin Wen Pao*, 6 april 1927.

⁵³ *Ibid.*, 6 april 1927.

⁵⁴ Jfr *People's Tribune*, 7 maj 1927.

11 april: ”Vi soldater kämpar i fronten till svåra förluster. Ärliga arbetare i de bakre leden kommer inte att strejka under någon som helst förevändning eller orsaka några störningar”.

Serien kröntes av ironi den 12 april, då man tillkännagav: ”Konsolidera böndernas, arbetarnas, studenternas, köpmännens och soldaternas stora nationella enhetsfront för att sträva efter att förverkliga San Min-principerna!” Ironi, för precis före gryningen den dagen föll slaget. Smattret från kulspruter och gevär ljöd över den uppvaknande staden. Arbetarna steg upp för att upptäcka att det otänkbara, det omöjliga, hade inletts. Tvingade till nederlag av sina ledares förrädiska okunnighet grep de till de vapen de fortfarande hade för att försvara sig själva. Man skulle mycket väl ställa frågan, såsom Malraux’ Kyo när han några timmar innan denna gryning skyndade iväg: ”hur skulle de kunna uppta striden, en mot tio, tvärt emot det kinesiska kommunistpartiets instruktioner, och mot en armé som skulle skicka sina frivilliga borgerliga förband med europeisk beväpning mot dem och som hade fördelen av att vara den anfallande?”⁵⁵

⁵⁵ Malraux, *Människans lott*, sid 213

X. Kuppen 12 april 1927

Klockan fyra på morgonen den 12 april hördes en trumpetstöt från Chiang Kai-sheks högkvarter vid utrikesministeriets kontor vid Route Ghisi. En kinesisk kanonbåt för ankar utanför Nantao svarade med att tuta i sin siren. "Samtidigt bröt maskingevären ut i ett stadigt smatter".¹ Angreppet inleddes i Chapei, Nantao, Västra distriktet, i Woosung, Pootung och Jessfield. Det kom inte som en överraskning, förutom för arbetarna, då "alla berörda myndigheter, kinesiska och utländska, underrättats i hemlighet om de händelser som skulle äga rum under morgonen".²

Mobiliserade för aktion på alla fronter hade banditgång, klädda i blå denimuniformer med vita armbindlar med det kinesiska tecknet *kung* (arbete) "arbetat febrilt under hela natten för att organisera hemliga grupper som skulle dyka upp som från ingenstans i gryningen. ..." ³ *North China Daily News* kallade dem beväpnade Kuomintangarbetare". Shanghai-stadspolisens rapport talade om "köpmännens frivilliga". Pressen i Kina nöjde sig med "nationalistiska soldater". Mer rättframt rapporterade George Sokolskij: "Det slöts överenskommelser med de gröna och röda sällskapen, så att de en morgon som "vita" arbetare anföll och sköt ner kommunisterna".⁴ De dök inte upp från "ingenstans", utan "rusade ut ur frizonerna" på given signal⁵ och anslöt sig till avdelningar ur Pai Chung-hsis trupper, samt angrep arbetarorganisationernas högkvarter som fanns utspridda över staden. I de flesta fallen, såsom Foochow-gillet i Nantao och polisstationen i Pootung, intogs arbetarnas ställningar direkt av förbrytarna efter korta, hårda strider. När deras förläggningar väl intagits fick strejkvakterna och deras anhängare ett snabbt och brutalt slut. Deras vapen beslagtogs "och till och med deras kläder och skor slets från dem".⁶ Alla arbetare som gjorde motstånd sköts på plats. De återstående samlades ihop och fördes ut för att avrättas antingen på gatan eller vid Lunghuas högkvarter.

Där arbetarnas styrkor var större och motståndet kunde förväntas bli hårdare använde sig angriparna av andra taktiker. Ett band på ett 60-tal förbrytare öppnade omkring 04.30 på morgonen eld mot Huchow-[Huzhou]-gillet i Chapei [Zhabei]. I byggnaden fanns det Allmänna fackförbundets högkvarter och det försvarades av många strejkvakter. De överraskade vakterna frågade angriparna vilken fackförening de tillhörde. "Den nordliga expeditionsarmén", blev svaret och skjutandet fortsatte. Strejkvakterna gav svar på tal. Gatan framför Gillet fylldes av skottlossning. Tjugo minuter senare anlände ett kompani soldater under ledning av en officer med namnet Hsin Ting-yu. Hsin ropade order om eld upphör. "Skjut inte mot oss!" ropade han mot strejkvakterna. "Vi har kommit för att hjälpa er att avvärja dessa män". Eldgivningen stoppade. Han föreslog från gatan att båda sidor skulle lämna över sina vapen. Demonstrativt fortsatte han att avvärja några av gangstrarna och, under strejkvakternas misstänksamma ögon, till och med band en del av dem säkert. I och med detta öppnades portarna. Hsin och hans män bjöds in. Man till och med bjöd dem på te och cigaretter har det sagts. Officeren berättade för Ku Chen-chung, befälhavare för strejkvakterna att han utsetts till att genomföra "beväpnad medling" enligt krigslagarnas regler. Han bad Ku följa med honom till högkvarteret. Strejkvaktschefen följde gärna med och lämnade tillsammans med sex av sina män lokalerna tillsammans med Hsin. Efter några steg utanför på gatan vände sig Hsin till Ku. "Vi har avvärjat de där gerillasoldaterna. Vi måste avvärja dina soldater också", sa han.

¹ *China Press*, Shanghai, 13 april 1927.

² *North China Daily News*, 13 april 1927.

³ *Ibid.*

⁴ *China Year Book*, 1928, sid 1362.

⁵ *Shun Pao*, Shanghai, 13 april 1925.

⁶ *Ibid.*

Ku tvärstannade. ”Det kan ni inte”, svarade han. ”De där männen är förbrytare. Våra strejkvakter är revolutionära arbetare. Varför ska ni avvärpa oss?”

Hsin svarade inte. Istället slöt sig hans män närmare gruppen. Ku och de sex avvärpnades och fördes tillbaka till Allmänna fackförbundets högkvarter. Några minuter senare rusade en styrka på omkring 600 förbrytare in i byggnaden, och medan soldaterna stod och tittade på gick de till våldsam attack mot de förvånade strejkvakterna. Under kalabaliken undkom Ku och vice befälhavaren Chou En-lai. Indignerade och uppskrämda rusade de till Andra divisionens högkvarter – för att protestera mot attacken! De knuffades undan. På något sätt kom de undan levande och flydde ut för att gömma sig.^{*} Huchow-gillet hade under tiden fallit för angräparna. Liknande metoder uppnådde liknande resultat vid de flesta av övriga arbetarcentra i staden. På förmiddagen var Handelstryckeriet, det sista av arbetarnas styrkefäste, där en grupp på runt 400 strejkvakter fortsatte att hålla ut mot överlägsna angräpande styrkor.

När förbrytarna attackerade och soldaterna dök upp på scenen med krav på att fientligheterna skulle upphöra svarade arbetarna inne i Handelstryckeriet, med förnyad eldgivning. Soldaterna beordrades därpå att delta i attacken. Alla försök att utnyttja list avstyrdes. Byggnaden belägrades från alla sidor. Paoshan-vägen dånade av gevärseld under flera timmar. Bevärpnade med enbart några få kulsprutor och omkring 50 gevär höll arbetarna ut. Dessa anonyma försvarare av Shanghais proletariat var värda bättre ledare. Deras hjältemod måste ha fötts inte enbart ur desperation utan av bitterhet, av en känsla av att blivit förrådda som kom att bestå långt efter det att Kuomintangskulor eller Kuomintangsbödlars huggsablar tömt deras kroppar på liv. De stred ända tills de flesta var döda och resten inte hade någon ammunition kvar. Det var nästan middagstid innan anfallarna försiktigt gick in i den hårt åtgångna byggnaden.⁷

”Vilka handlingar soldaterna utförde förutom att avvärpa kommunisterna är naturligtvis inte känt. Detta kommer inte att marknadsföras av de kinesiska myndigheterna”, hånflinade *North China Daily News*. Tidiga utländska rapporter minimerade förlusterna men Shanghais brittisk-kontrollerade stadspolis kom senare närmare det faktiska antalet när den rapporterade att nära 400 arbetare dödade under dagens operationer.⁸ Bland de saknade fanns Wang Shao-hua, Allmänna fackförbundets ordförande. (Inte förrän senare avslöjades det att han kidnappats av förbrytare den föregående eftermiddagen och förts bort till Lunghuas militära högkvarter där han dödade tre dagar senare.) Klockan fyra meddelade de militära myndigheterna att de hade ”kontroll” över situationen.

Ch'en Ch'ün **, gängledaren Chang Siao-lings sekreterare och politisk ledare för Pai Chung-hsis armé, meddelade planer på omedelbar ”omorganisering” av Allmänna fackförbundet längs de linjer som redan blivit kända genom händelserna i Kiangsi och Chekiang i mars.

* Ku stannade kvar i kommunistpartiet fram till 1931 när han hoppade av och gick över till Kuomintang. Där blev han en av de rabiataste mördarna och i slutändan ledare för Chiang Kai-sheks antikommunistiska terrororganisation. Chou En-lai flydde från Shanghai och steg senare fram som en av de politiska ledarna i Kiangsis röda bondearmé med vilken han flydde 1934-35 till det fjärran nordväst. Under den ”andra enhetsfronten” i början av anti-japanska kriget återförenades Ku och Chou i Chiang Kai-sheks läger. Chou förhandlade 1936 fram frigivningen av Chiang Kai-shek när denne 1936 hade kidnappats. Chou var huvudansvarig för de gagnlösa förhandlingar som föregick återupptagandet av inbördeskriget 1945. Han blev premiärminister i den kommunistiska regering som bildades i Peking 1949. [noten uppdaterad i enlighet med bokens 2:a upplaga – *Red*]

⁷ Jfr ”Workers Delegates Report”, och samstämmiga redogörelser i *Sin Wen Pao* och andra tidningar i Shanghai.

⁸ ”Police Report for April” *Municipal Gazette* 21 maj 1927. Shanghais delegater till den Fjärde Fackföreningskonferensen för hela Kina i Hankow rapporterade att 140 kända fackledare och 500 arbetare förlorade livet när de gjorde motstånd mot Chiangs kupp – *Peoples Tribune* 30 juni.

** Ch'en Ch'ün och Yang Hu tog personligen befäl över Chiang Kai-sheks avrättningspatruller, gjorde utflykter till Ningpo och andra grannstäder för att slutföra ”omorganiseringen” av arbetarrörelsen genom att avrätta hundratals. Ett talesätt blev vanligt: ”I Shanghai rör sig vargar och tigrar (hu) utomhus i flockar (chuen)”.

”Regeringens politik är att arbetskraften ska arbeta i harmoni med den revolutionära armén och regeringen”, tillkännagav han, ”men när arbetarna blir ett störande element, när de tilldelar sig själva uppgifter som är menliga för rörelsen och stör lag och ordning måste arbetarna bestraffas”.

Den nyss organiserade Arbetarnas yrkesallians tog genast över det ockuperade arbetarhögkvarteret och introducerades på följande sätt:

Shanghais Allmänna fackförbund manipulerades av ett fåtal kommunistiska skurkar. De trakasserade och lurade arbetarna och fick dem att offra sig själva. Arbetare som har förlorat sina arbeten på grund av strejker ökar dagligen i antal. Allmänna fackförbundet vill svälta och ruinera arbetarna för att skapa möjligheter att begå brott mot samhället och staten. Målet för Arbetarnas yrkesallians är att förverkliga Kuomintangs San Min-principer, att för arbetarna säkra deras mest konkreta intressen, att hjälpa till med Kinas rekonstruktion för att vinna frihet och jämlikhet inom nationernas familj. ... Nu har Allmänna fackförbundets strejkvakter alla avväpnats. De kan inte längre förtrycka våra arbetare. Nu är våra arbetare helt fria. Förhoppningen är att arbetarna kommer att skicka delegationer för att komma i kontakt med oss och vänta tålmodigt på en överenskommelse.⁹

Men Allmänna fackförbundet och andra kommunistiska organisationer var inte helt krossade. De hade fortfarande tillräckligt med styrka för att rikta nya vädjanden och petitioner till Chiang Kai-shek. Shanghais *tangpu* (lokala Kuomintang) som för länge sedan drivits bort från sitt högkvarter utfärdade en uppmaning: ”Våra arbetande massor får inte rygga tillbaka från att omorganisera sina led. ... De militära myndigheterna bör även på ett mer korrekt sätt skydda arbetarorganisationerna och lämna tillbaka deras vapen till dem”.¹⁰ Den i stort sett icke fungerande provisoriska regeringen skickade ett brev till general Pai: ”Arbetarnas strejkvakter gjorde stora uppoffringar för att bistå den Nordliga expeditionsarmén och fördriva Chihli-Shantungförbrytarnas soldater. ... Efter det att Shanghai erövrats samarbetade de med armén och polisen för att upprätthålla ordningen och de har gjort en inte så liten tjänst åt staden. Därför godkände även överbefälhavaren Chiang dem och överlämnade en banderoll med texten Gemensam aktion. ...” Brevet avslutades med en respektfull förfrågan om att de vapen som tagits från strejkvakterna skulle återlämnas.¹¹ Den kvällen talade kommunistiska ledare inför folkmassor i Chapei. De beklagade sig över att arbetarna ”konsekvent under flera år hade hjälpt den nationalistiska regeringen och bara helt nyligen erövrat Shanghai åt dem. ... De hade alltid upprätthållit disciplin ... och de hade inte bara följt lagen utan även hjälp till att upprätthålla den”. Det antogs resolutioner antogs som uppmanade till ”att man återigen måste kräva av myndigheterna att återlämna de vapen som beslagtogs”.¹²

Allt detta var sant, alltför sant. Först nu, när slaget var förlorat och ögonblicket för handling oåterkalleligt begravts i historiens misstag, fann Allmänna fackförbundet det sorgliga modet att som protest utlysa en generalstrejk till den 13 april och att förkunna: ”Vi ska kämpa till döden ... med den nationella revolutionen som vår fana. Det är ärorikt att dö på ett sådant sätt”.¹³

Efter att ha lett arbetarna bakbundna inför Chiang Kai-sheks ordlekar kunde den kommunistiska ledningen fortfarande, 13 april, uppmana arbetarna ”att vara beredda att offra allt, att återuppta kriget mot högerens krafter”.¹⁴

⁹ *Sin Wen Pao*, Shanghai 13 april 1927. För en bra bild av ”omorganisationen” se ”Chiang Kai-sheks Fascist Trade Unions”, *Peoples Tribune* 17 juni 1927.

¹⁰ *Sin Wen Pao* 13 april 1927.

¹¹ *Ibid.*

¹² *North China Herald* 16 april 1927.

¹³ *Sin Wen Pao* 13 april 1927.

¹⁴ *China Press* 13 april 1927.

Arbetarna kunde mycket väl ha frågat: ”*Vilket* krig emot högern?”

Och hur skulle de nu kämpa? Den Kommunistiska internationalens instruktioner hade varit att spela död – att gräva ner eller gömma sina vapen – med förhoppningen att undvika ”öppen strid”. Nu hade den ”öppna striden” förts till dem av fienden. De var hjälplöst fångna.

Trots ledningens totala kollaps under de kritiska timmarna den 12 april svarade omkring 100 000 arbetare på den utlysta generalstrejken.¹⁵ Vilket vittnesbörd detta var på Shanghais arbetarklass uthållighet vad gäller disciplin och mod! Hamnområdet paralyserades. Spår-vagnsförarna strejkade. De flesta textilarbetare i det västra distriktet och omkring hälften av arbetarna i Yangtzepoo svarade på den utlysta strejken.

Vid middagstid den 13 april samlades arbetarna till ett massmöte på Chinyonvägen, Chapei. Det antogs resolutioner som krävde att beslagtagna vapen skulle återlämnas, att de som krossade fackföreningarna skulle straffas och skydd för Allmänna fackförbundet.¹⁶ En petition som innehöll dessa punkter utarbetades och ett demonstrationståg bildades för att marschera ner till Andra divisionens högkvarter och lägga fram den till general Chou Feng-chi. Kvinnor och barn deltog. Inte en enda man som deltog i marschen bar något vapen. De svängde in på Paoshangatan i hållande regn. När de kom i jämnhöjd med San The Terrace, en kort väg från militärhögkvarteret, öppnade väntande kulsprutor eld. Bly sprutade in i den stora folkmassan från båda sidor av gatan. Män, kvinnor och barn föll skrikande ner i leran. Folkmassan kastades in i vild flykt. Vapen fortsatte skjuta in i de flyende arbetarnas ryggar. Det leriga regnvattnet som strömmade längs hjulspår i gatan färgades rött. Väntande soldatgrupper strömmade ut ur intilliggande gränder och slog vilt in i folken med bajonetter, svingade gevärskolvar och huggsablar. De förföljde de flyende demonstranterna, jagade många av dem rätt in till sina hus på Yi Ping Terrace, Paotung- och Tientungan-gatorna, gator med många arbetarhem. Män och kvinnor drogs ut. ”De som gjorde motstånd antingen sköts på fläcken eller sårades. ... Många av de sårade lämnades att dö där de föll. De tog en timme innan gatan hade rensats”.¹⁷ Ett ögonvittne såg hur kroppar kördes bort i skåpbilar. ”Det var mer än åtta billaster fyllda av döda kroppar”. Mer än 300 dödades och ett långt större antal sårades. Ganska många av de svårast skadade ”fördes bort och begravdes med de döda”.¹⁸

Shanghais arbetare sköts ned som ”reaktionärer” som ”störde den revolutionära arméns eftertrupp”. Chiang kai-shek utfärdade ett manifest¹⁹ som anklagade kommunisterna ”för att konspirera med de nordliga militaristerna för att sabotera den revolutionära saken”.*

Utländska styrkor samarbetade med det skräckvälde som nu rådde över hela staden. De franska myndigheternas indirekta bidrag var det som märktes mest, då ledaren för det franska frihandelsområdets detektivavdelning var den koppärrige Hwang Ching-yung som skickade ut alla sina män mot arbetarna. I den internationella bosättningen genomförde lokalpolisen, i samarbete med avdelningar från de brittiska och japanska försvarsstyrkorna, en serie räder

¹⁵ ”90 000 arbetare gick ut”. – *China Press* 14 april 1927. ”En uppmaning om generalstrejk från kommunistpartiet i protest mot den antikommunistiska kuppen åtlyddes vid middagstid den 13 april av inte mindre än 111 800 arbetare”. – *Shanghai Municipal Police Annual Report for 1927*.

¹⁶ ”Workers’ Delegates’ Report.”

¹⁷ *China Press*, 14 april 1927.

¹⁸ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel V, Sektion 2; ”Workers’ Delegates’ Report.”

¹⁹ Chiang Kai-shek, *Manifesto to the People*, Shanghai, april 1927, sid 11.

* Detta är inget nytt när det gäller kontrarevolutionens metoder. Jakobinerna giljotinerades som ”rojalister” och ”Pitts agenter”. Lenin och Trotskij var ”Kaiserns agenter”. Flera år senare skulle Trotskij bli ”Hitlers agent” och Stalin skulle skjutas tusentals av olikänkande arbetare som ”fascistiska spioner” och ”Mikadons agenter”. I Spanien skulle arbetare skjutas för ”att sabotera kampen mot fascismen” och revolutionärer skulle brännmärkas som ”Francos agenter”. I Spanien skulle Stalins parti spela samma roll Chiang Kai-sheks bödlar och det gröna gängets gevärspatruller, som mejade ner ”Chang Tso-lins agenter”.

med början natten till den 11, flera av dem i de kinesiska territorier som låg intill området utanför koncessionerna, Norra Szechuen-vägen. Dessa åtgärder vidtogs ”med tillstånd från de nationalistiska militära myndigheterna i Lunghua”.²⁰ Under natten till den 14 april samarbetade brittiska pansarbilar med avdelningar från japanska flottan i mindre räder i detta område, varvid kulsprutor användes vid flera tillfällen.²¹ Överallt genomfördes hårda husrannsakingar och massgripanden gjordes.²² Fångar överlämnades *en masse* till militärhögkvarteret i Lunghua. Där ställdes de inför en militärdomstol som inrättats under de krigslagar enligt de regler Chiang Kai-shek utfärdat. Under kontroll av militära officerare som bemyndigats att ”använda sina egna omdömen” i händelse av något ”nödläge”, blev dessa domstolar verktyg för ett system av officiell terrorism som under de följande månaderna bokstavligen tog livet av tusentals arbetare, studenter och andra.

Detta skräckvalde riktades framförallt mot arbetarna och kommunisterna, men korsade under en tid även den borgerliga egendomens gränser som den instiftats att bevara okränkta. Den kinesiska borgarklassen hade insett att det var nödvändigt att sätta in Chiang Kai-shek och förbrytarna mot arbetarna. Nu tvingades den att underordna sig sina egna räddares plundringar. Likt den franska borgarklassen som 1852 ”fört lumpproletariatet till makten med 10 decemberföreningens chef i spetsen”,²³ upphöjde den kinesiska borgarklassen under 1927 städernas avskum och slödder över sig själv, under ledning av det gröna gängets chefer och Chiang Kai-shek. Likt dess franska prototyp var den kinesiska borgarklassen tvungen att betala dyrt för de utförda tjänsterna. Den hade förgudat sabeln, sabeln behärskar den. ... Den hade ställt folkmötena under polisuppsikt, dess egna salonger står under polisuppsikt. ... Den hade förvisat utan dom, den blir själv förvisad utan dom... [och] dess penningpung plundras ... Outtröttligt hade bourgeoisin ropat till revolutionen, som den helige Arsenius till de kristna: ’Fuge, tace, quiesce! Fly, tig, var lugn!’ Bonaparte ropar till bourgeoisin: ’Fuge, tace, quiesce! Fly, tig, var lugn!’... ”²⁴

På samma sätt talade Chiang Kai-shek till Shanghais penningstarka män. Det var bara det att till förmaningarna att fly, tig och var lugn lade han mer uttryckligt till: ”Betala!”

Borgarklassen hade samlats under Chiangs fana enbart på det villkoret att han skulle befria dem från kommunisterna, från arbetarna, från strejker och uppror. Med en hänsynslöshet som borde ha tillfredsställt de mest krävande och oroliga kapitalisterna fullgjorde han sin uppgift och åstadkom ”en sådan upprepning av kommunisterna som ingen nordlig general ens skulle ha vågat i sina egna områden”. Men här kommer haken. ”Den antikommunistiska kampanjen borde ha avslutats där och då skulle folket [sic] ha varit på gott humör. Men varje form av förföljelse tillgreps under förevändning av att jaga kommunister. Män kidnappades och tvingades ge stora bidrag till militära fonder. ... Ingen rim och reson var påtaglig ... inga domstolar användes. ... Män som ägde miljoner anklagades för att vara kommunister. ... Ingen går säker, inte ens vid detta tillfälle, från den inkquisition som har upprättats”.²⁵ Borgarklassen hade hållits ”andlös av skräck med talet om hotet från den Röda anarkin”. För att nu påskynda betalningen av räkningen gav Chiang ”den en försmak av den framtid den hade förutsagt”.

De kinesiska köpmännens svåra situation i och runt Shanghai är beklagensvärd. I händerna på Chiang Kai-sheks diktatur vet inte köpmännen vad som kommer att ske nästa dag, konfiskeringar, tvångslån, exil eller möjligen avrättning. ... De militära myndigheterna har beordrat att den

²⁰ *North China Herald*, 16 april 1927.

²¹ *Ibid.*

²² *Peking Morning Post*, 15 april 1927 sa att officiella rapporter sa att antalet gripna var totalt 1 000.

²³ Karl Marx, [Louis Bonapartes adertonde Brumaire](#).

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *China Year Book*, 1928, sid 1374.

Kinesiska handelskammaren ska omorganiseras och andra institutioner ska få nya direktörer, som förmodligen tillfredsställer Chiang Kai-shek och Pai Chung-hsi då de beordrade omorganiseringen av fackföreningarna. ... Laglöshet som drabbar de välbeställda klasserna i Kina sprider sig.²⁶

När insamlingen av lånet på 30 000 000 USD till den nya regeringen i Nanking försenades mottog köpmännen ”militära råd att ge bidrag åtföljt av vinkar att gripanden kan bli följden om de inte gör så. ...”²⁷ Inte ens Yung Chung-chin, landets ledande företagare, var undantagen. Chiang bad om en halv miljon dollar från honom. När Yung försökte pruta lät Chiang gripa honom direkt. Yung kastades i fängelse och köpte sig fri med 250 000 USD. Andra var tvungna att betala mer.²⁸

Fascistiska eller militära diktatorer är som vildsinta livvakter som sitter vid bordet hos uppskrämda arbetsgivare och tar för sig nästan efter behag av vad som är serverat. Chiang Kai-shek steg fram för att tjäna sin klass genom att hävda sitt herravälde över den, men förblev under processen endast dess mutkolv.²⁹ Om Chiang Kai-shek trädde fram som en stråtrövare iklädd statsmaktens auktoritet, var det enbart på grund av han hade tjänat sina herrar väl. Det pris de var tvungna att betala var inget jämfört med vad han sparat åt dem genom att krossa massrörelsen. Bankirerna och köpmännen bevisade detta när de samlades kring regeringen som installerats i Nanking. De ansåg sig väl kompenserade när det inom några dagar efter kuppen i Shanghai kom nyheter om liknande slag mot arbetarna i Ningpo, Foochow, Amoy, Swatow och Kanton. I dessa städer och nästan under samma förhållanden, använde Chiangs militära underordnande sig av samma våldsamma repressiva åtgärder mot arbetare som var lika förvånade, förvirrade, avvärpnade och hjälplösa som deras kamrater i Shanghai.³⁰

I namn av den ”nationella enhetsfronten” och de ”fyra klassernas block” hade den Kommunistiska internationalen och det kinesiska kommunistpartiet erbjudit den kinesiska arbetarklassen politisk frihet och oberoende förseglat i ett sigill. De hade lämnat arbetarna med bara sina liv att erbjuda”. Kuomintang lider av en brist på revolutionära arbetare och bondeblood i sina ådror” hade Kominterns centrala organ sagt strax innan kuppen. ”Kommunistpartiet måste ingjuta sådant blod och på så sätt förändra situationen”.³¹ Vilket skräckfullt innehåll händelserna givit dessa ord! Kuomintang hade nu krävt – och fått sitt skålpund kött.

Historien var dock inte klar med sitt ohyggliga skämt. I Hankow hade Wang Ching-wei kommit för att berätta hur Chiang gått med på att hålla ett gemensamt plenarmöte med Kuomintangs centrala exekutivkommitté för en ”fredlig” lösning av alla tvister. Nu kom det nyheter till Wuhan om att Chiang var på väg att sammankalla sin egen plenarsession i Nanking med sina egna anhängare. Den 13 april – den 13 april – med blodsutgutelsen i

²⁶ *New York Times*, 4 maj 1927.

²⁷ *Ibid.*, 19 maj 1927.

²⁸ *China Weekly Review*, Shanghai, 25 juni 1927.

²⁹ ”Det är sant att detta legohjon rider på chefens nacke, ibland sliter de godaste bitarna ur hans mun och dessutom spottar på hans kala hjässa. Säg vad man vill, men ett högst obekvämt legohjon. Men inte desto mindre ett legohjon. Bourgeoisien lyder honom därför att utan honom skulle den själv och dess regim definitivt gå åt skogen... bourgeoisins diktatur [råder] oantastad i Tyskland, på grund av att villkoren för dess sociala hegemoni har bevarats och förstärkts.” – Leo Trotskij, [Sovjetunionens klasskaraktär](#). (1933)

³⁰ En delegation med fackföreningsfolk från Sovjetunionen på väg till Hankow anlände till Kanton 14 april.

Dagen därpå undfägnades de med det spektakel som utgjordes av de råder mot fackföreningarna, massgripanden och avrättningar på gatorna som beordrats av general Li Chi-shen, som även han, bara några få månader innan, hade listats i Stalin-Bucharins register med ”revolutionära generaler”. – Jfr *Peoples Tribune* 15 maj 1927. Med sig efter flykten från Kanton hade fackföreningsfolket med sig det försenade meddelandet: ”Vi beklagar att vi måste säga att den nationella revolutionens vagga har blivit ett fäste för reaktionen”. – *Peoples Tribune* 6 maj 1927.

³¹ *Communist International*, 15 april 1927.

Shanghai redan i full gång, skickade den Kommunistiska internationalens delegation i Hankow följande telegram till Chiang Kai-shek:

... Den tredje internationalens delegation är nu i Kina och har alltid varit angelägen om att träffa er; men det har inte varit möjligt på grund av att vi besökt olika avlägsna delar av landet. ... Nu har nyheter kommit att ni beslutat samla ett flertal medlemmar av er centralkommitté och centrala kontrollkommitté i Nanking. Denna handling är uppenbarligen ett brott mot er överenskommelse med Wang Ching-wei att alla konfliktfrågor inom partiet ska tas upp i ett plenarmöte med centralkommittén som borde sammankallas till Wuhan och där ni borde delta. Er sammankallande av ett möte med ett fåtal medlemmar ur centralkommittén vid denna kritiska tidpunkt kommer naturligtvis att av revolutionens fiender tolkas som en spricka i Kuomintangs led. Vid denna tidpunkt, då den internationella imperialismen förenas i en fräck attack mot den kinesiska nationalistiska revolutionen är de revolutionära styrkornas enhet en absolut nödvändighet. ... Med tanke på den farliga situationen, råder vi er att överge den planerade konferensen i Nanking som i praktiken innebär en splittring av partiet. Och ansvaret för att bryta den nationalistiska fronten vid denna kritiska tidpunkt kommer att vila på er. Vi råder er att hålla fast vid uppgörelsen att ta upp alla tvister i interna partifrågor på ett plenarmöte med centralkommittén. Om ni följer detta råd ska vi med glädje besöka Nanking för att med er personligen diskutera alla olösta frågor. Den Tredje internationalen kommer att göra allt den kan för att hjälpa till med att skapa en enad nationalistisk front för alla revolutionära styrkor – Undertecknad, för Tredje internationalens delegation, M. N. Roy, 13 april 1927.³²

Chiang Kai-shek talar till Shanghais arbetare med kulsprutans språk, men den Kommunistiska internationalens delegater, Roy, Earl Browder, Jacques Doriot, Tom Mann, Borodin och de andra kan fortfarande komma krypande inför honom, vädjandes om ”de revolutionära styrkornas enhet”. Telegraflinjerna är kanske tilltäppta mellan Shanghai och Hankow. De försöker fortfarande ”blidka” den högdragna generalen. Hans handlingar, vädjar de, ”kommer att i praktiken splittra partiet”. Var sammankallandet av en konferens i Nanking det enda Chiang behövde göra för att övertyga Kominterns gentlemän om att en splittring inom partiet var just det han ville och arbetade för? Visst var han inte ovillig att tillmötesgå! Med Shanghais arbetare krossade och blödande skulle ”ansvaret” verkligen väga lätt på hans skuldror. Shanghais gator har färgats röda av arbetarnas blod, arbetarnas kroppar är fortfarande varma, ännu ej begravda, men om, om Chiang bara kunde acceptera Stalins, Roys & Co:s ”råd”, så skulle Komintern fortsätta att ”göra allt man kan” för den nationella enhetsfronten. Men om inte? Om Chiang avvisar dem? Revolutionens fiender kommer då att förstå att det skett en splittring inom Kuomintangs led! Förbaskat klyftiga är dessa revolutionens fiender. Denna enträgna vädjan inför bödlarna, som troligen inte ens slutade med slaktandet för att skratta åt den, sammanfattade hela den grymma arbetarfientliga klasspolitik som Komintern dikterat för det kinesiska kommunistpartiet.

I Moskva hade delegaterna från internationalens olika partier, för att inte tala om de olika nationella sektionerna, hållits helt ovetande om utvecklingen i Kina. Nyheter om händelserna i Shanghai kom likt en otrolig, skakande katastrof helt utan förvarning. Information cirkulerade i Sovjetunionens huvudstad enbart som rykten. En hel dag gick innan något officiellt uttalande gjordes. Det finns inga tillgängliga uppgifter om vad som pågick bakom Kremls murar under dessa timmar. ”Efter att ha envist förnekat rapporter om en allvarlig spricka mellan Chiang Kai-shek och extremisterna inom Kuomintang” kunde en borgerlig korrespondent till slut telegrafera, ”Sovjetmyndigheterna i Moskva meddelade ikväll att det olyckligtvis var sant och beklagade det faktum att det pågick strider i Shanghai mellan avdelningar från nationalistarmén och ’beväpnade arbetarföreningar’ och att nationalistarmén

³² Offentliggjord av den officiella (Wuhan) Nationalist News Agency och publicerad i *China Press* 14 april 1927.

är upptagen med att avvärja arbetarföreningar i andra städer i söder”.³³ Inom Kominterns led var överraskningen total och bestörtningen gränslös. Det tog dagar innan en insikt om vad som hänt sjönk in. Under flera dagar efter att statskuppen hade ägt rum publicerade Kominterns centrala organ fortfarande artiklar som skrivits av Kominterns specialister fram till dagen för statskuppen, och som förnekade alla möjligheter av en kupp. Den 16 april hade *La Correspondance Internationale* en artikel av Ernest Thälmann, den tyska kommunistiska ledare som några år senare skulle överlämna sitt parti hjälplöst till de nazistiska bödlarna, som förkunnade att ”borgarklassens höger inom Kuomintang och dess ledning har besegrats” – 1926! Chiang Kai-shek, skröt han ”måste underkasta sig ... det högsta militärrådet, vars majoritet består av kommunister och medlemmar av Kuomintang”. Ledningen, vänsterfolk och kommunister ihop, ”kämpar gemensamt ... för alla folkliga klassers demokratiska diktatur!” Han avslutade med att förlöjliga imperialisternas ”illusioner” beträffande Chiang Kai-sheks avhopp.³⁴

Den 20 april – hela åtta dagar efter kuppen – hade *La Correspondance Internationale* en artikel av Victor Stern från Prag, som stolt meddelade att ”förhoppningarna om en splittring ... och en kompromiss mellan högern och militaristerna ... är lögn och har ingen chans att lyckas”.³⁵ Samma dag rapporterade den i ett ”specialnummer” – ”Chiang Kai-sheks förräderi”!³⁶ Totalt misslyckande och total framgång för förrädarna – allt på samma dag! Den 23 april deklarerade samma organ utan att blinka: ”Chiang Kai-sheks förräderi kom inte oväntat”.³⁷

Därefter kom de första i en ström av dokument som alla ”rättfärdigade” den förda politiken och dess resultat. Tonen sattes av Stalin själv den 21 april då han högtidligt meddelade att ”händelserna har till fullo och i sin helhet visat det korrekta i Kominterns linje”.³⁸

Från Peking telegraferade den välinformerade Walter Duranty sin övertygelse att ”Moskva-ledarna kommer att göra sitt yttersta att återställa Kuomintangs enhet, till och med offra de mer extrema kinesiska kommunisterna”.³⁹ Han fick rätt. Stalin hade inte ännu slutat göra några uppoffringar på enhetens altare med den kinesiska borgarklassen. Händelserna kan kanske ge Trotskij rätt, men kampen mot ”trotskismen” måste fortsätta. I Shanghai skulle centralkommittén, med Malraux ord, ”i vetskap om att trotskisterna ogillade samarbete med Kuomintang, förskräckt undvika allting som med rätt eller orätt kunde tydas som en anslutning till den ryska oppositionen”. Så den ledde lydigt arbetarna till slakten. Klasskampens järngrepp var mer tvingande än Moskvas påvliga bullor. Arbetarna dog för ”enhet” men den enda enhet som uppnåddes var förtryckarnas enhet mot alla förtryckta. Den billiga slitna täckmanteln ”de fyra klassernas block” slets bort. Där fanns endast den korsfästa kroppen av Shanghais arbetarklass. Under liket spelade och köpslog militaristerna och bankirerna om bytet.

³³ *New York Times*, 14 april 1927.

³⁴ E. Thälmann, ”La Revolution Chinoise et les Tâches du Proletariat”, *La Correspondance Internationale*, 16 april 1927.

³⁵ *La Correspondance Internationale*, nr. 43, 20 april 1927.

³⁶ *Ibid.*, nr. 44, 20 april 1927.

³⁷ Liao Han-sin, ”Le Traître au Peuple, Chiang Kai-shek”, *La Correspondance Internationale*, 23 april 1927.

³⁸ Stalin, ”The Questions of the Chinese Revolution”, *International Press Correspondence*, 28 april 1927.

³⁹ *New York Times*, 23 april 1927.

XI. Wuhan: "Det revolutionära centrumet"

Chiang Kai-sheks statskupp i Shanghai utdelade ett dråpslag mot revolutionen, men det hade inte behövt bli dödande. Det fanns fortfarande enorma reserver i Hunan och Hupeh där den revolutionära vågen just svept in, där bönderna reste sig för att ta jorden, och där de väl-organiserade arbetarna redan var kapabla att bli ledare för jordbruksrevolutionen och väktare över dess erövringar. Det fanns fortfarande tid att mobilisera och svetsa samman dessa krafter till en ny offensiv, att krossa reaktionen som härskade i öster med Shanghai som sitt centrum. Även om arbetarnas och böndernas organisationer hade krossats och förtruppernas led decimerats i de områden Chiang kontrollerade, satt reaktionen på morgonen den 12 april långtifrån säkert i sadeln.

Chiang Kai-shek hade utdelat sitt slag för imperialisterna och den kinesiska borgarklassen, men ännu hade han inte hela deras förtroende. Han hade skurit av den nationalistiska revolutionära rörelsens pulsåder, men för att kunna upprätthålla sin egen ställning kunde han inte helt göra sig av med dess skyddande hölje. Han var fortfarande tvungen att, för sig själv och Kuomintang, göra anspråk på ledningen för den "antiimperialistiska" kampen. Han var fortfarande tvungen att förkasta de "ojämlika fördragen" och, åtminstone formellt, kräva att de avskaffades. De imperialistiska kretsarna som var koncentrerade till Shanghai, var för tillfället nöjda med att Chiang hade avlägsnat det direkta hotet från massrörelsen, lutade sig tillbaka och väntade på ytterligare bevis på att han gjorde sig förtjänt av deras välvilliga förmyndarskap.

"Vi vill inte för ett ögonblick undervärdera vad general Chiang gjort", skrev *North China Daily News*.

Med de förhållanden som rådde i detta distrikt för två veckor sedan återstod det bara att handla hänsynslöst och skoningslöst skjuta ner kommunisterna. Och i den situation general Chiang befann sig i då, krävdes det stort moraliskt mod för att ta detta steg – och att agera med den beslutsamhet han uppvisade. Vidare accepterar vi fullt ut det gamla talesättet att "Rom byggdes inte på en dag". Samtidigt måste mycket mer göras, både av general Chiang Kai-shek och Kuomintang, innan deras försäkringar kan tas för vad de är värda.¹

Borgarklassen i Kiangsu-Chekiang fick betala Chiang ett högt pris för hans ansträngningar å deras vägnar vad gäller utpressning, terror och skatter. Jämfört med hans pålagor måste de gamla militaristernas bördor ha framstått som ett avlägset och ganska behagligt minne. Det var på intet sätt en kärleksaffär mellan Chiang och hans borgerliga mentorer. Han var tvungen att knyta dem hårt till sig och eftersom deras enda alternativ var förintelse, var de tvungna att låta sig surras fast och blir pryglade. Ty hans belägenhet var desperat. Hans militära ställning var prekär. Under Fengtien-arméns motanfall föll Hsuehchow och nordmännen besköt retsamt hans huvudstad i Nanking med granater från sina befästningar tvärs över floden i Pukow. Hans armé var splittrad och demoraliserad.² Även Chiang var tvungen att betala ett pris för att han vände sig mot massrörelsen. Utan massorna som hade möjliggjort segrarna bleknade legenden om nationalismens oövervinnerlighet. Att segra blev allt svårare och möjligheten av han skulle kunna besegras tornade upp sig framför honom.

En motoffensiv från massrörelsen skulle helt uppenbart ökat dessa möjligheter. Isolerad som han var vid Yangtze flodens mynning, skulle Chiang ha kunnat dränkas av en hämnande våg som svepte nedför floden från de uppväckta provinserna. Men detta var omöjligt utan att de kinesiska kommunistledarna gjorde en genomgripande omorientering och att Komintern

¹ *North China Daily News*, 26 april 1927.

² Jfr talet av Chiang Kai-shek i Nanking 18 april 1927, översatt av Wieger, *Chine Moderne*, v. VII, sid 142; James H. Dolsen, "Chiang Kai-shek's Plight", *People's Tribune*, 25-26 maj 1927.

drastiskt ändrade sin politik. Det var nödvändigt att inse att katastrofen i Shanghai var en direkt följd av ”fyrklassblock”-politiken, från det att arbetarna och bönderna underställdes Kuomintangs kvävande ramverk. Från Kanton och norrut hade genomförandet av denna politik stegvis lett fram till katastrofen. Utan en förståelse av detta faktum, utan att analysera och utvärdera orsakerna till den ödesdigra kulmen i Shanghai, var det otänkbart med en resolut vändning i ord och handling, som var det enda som skulle ha kunnat bana väg för en revolutionär seger. Olyckligt nog för den kinesiska revolutionen var det ännu mindre tänkbart att en sådan vändning skulle kunna göras av Komintern under Josef Stalins ledning.

I Moskva, den 21 april, publicerades i *Pravda* Stalins teser om ”Den kinesiska revolutionens frågor”, där han förklarade att händelseutvecklingen som kulminerade i tragedin i Shanghai ”bevisade att den linje som förts var korrekt”.

”Denna linje”, skrev han, ”innebar ett nära samarbete mellan vänstern och kommunisterna inom Kuomintang, för att konsolidera Kuomintangs enhet ... att använda högern, deras kontakter och deras erfarenheter så länge de underkastade sig Kuomintangs disciplin. ... De händelser som följde har till fullo och i sin helhet bevisat riktigheten i denna linje”.³

”Nu vet vi mycket väl hur borgarklassen underkastade sig ’disciplinen’”, svarade Trotskij i motteser som han förgäves försökte få publicerade, ”och hur proletariatet utnyttjade högern, det vill säga stor- och mellanbourgeoisin, deras ’förbindelser’ (med imperialisterna) och deras ’erfarenheter’ (i att strypa och skjuta arbetarna). Historien om detta ’utnyttjande’ har skrivits i boken om den kinesiska revolutionen med bokstäver av blod. Men detta hindrar inte teserna från att säga: ’De efterföljande händelserna bekräftade fullständigt riktigheten i denna linje’. Längre än så kan ingen gå!”⁴

Händelserna, sade Trotskij, hade i själva verket fullt ut avslöjat den officiella politikens förödande karaktär. Att klasskampen inte kunde ”befrias av den nationella enhetsfrontens tanke har alltför talande bevisats av de blodiga händelserna i april”, skrev han, ”[vilka var] en direkt konsekvens av politiken med de fyra klassernas block”. Att vägra förstå detta var ”att förbereda en upprepning av apriltragedin vid den kinesiska revolutionens nästa stadium”.

Endast en ny kurs, hävdade han, som garanterade det kinesiska kommunistpartiets organisatoriska och politiska oberoende och bildandet av sovjeter som dubbelmaktsorgan för att leda och skydda jordbruksrevolutionen på landsbygden, gav någon som helst säkerhet mot nya och än större katastrofer. Bildandet av sovjeter innebar att man i städer och på landsbygden skulle bilda verkliga organ ur själva massrörelsen. Arbetare, bönder och soldater skulle demokratiskt välja sina egna delegater, samla dem i gemensamma församlingar där de skulle sitta tillsammans med den reguljära regeringens organ för att garantera genomförandet av kampen om jorden, kampen mot militaristerna och imperialisterna. Denna samlade enhet vid basen skulle utgöra en konstant kontroll av och ett ständigt hot mot de småborgerliga radikaler som satt på maktens säten i Wuhan. Det skulle göra massorna oberoende av toppens vankelmod och kompromissande. Det skulle kort sagt skapa dubbelmakten som en övergång till ett nytt stadium i revolutionen.

Enligt Stalin kunde man emellertid fortfarande helt lita på Kuomintang, på dess ”vänsterflygel”, på regeringen i Wuhan, som enligt honom nu blivit revolutionens centrum och som arbetarna och bönderna skulle förlita sig på när det gällde kampen mot militaristerna och imperialismen och som främjare av jordbruksrevolten.

³ Stalin-citaten i detta kapitel har hämtats från den officiella engelska översättningen i ”The Questions of the Chinese Revolution”, *International Press Correspondence*, 28 april 1927.

⁴ Trotskij, [Den kinesiska revolutionen och kamrat Stalins teser](#) (7 maj 1927), *Problems*, s. 23 ff. (Om inget annat angivits är Trotskij-citaten i detta kapitel hämtat från denna artikel.)

”Chiang Kai-sheks kupp”, skrev han,

innebär att det i södra Kina från och med nu kommer att finnas två läger, två regeringar, två centra, ett revolutionärt centrum i Wuhan och ett kontrarevolutionärt centrum i Nanking. ...

Detta innebär att det revolutionära Kuomintang i Wuhan, genom en beslutsam kamp mot militarism och imperialism, i verkligheten kommer att omvandlas till ett organ för proletariats och bondeklassens revolutionära demokratiska diktatur. ... (Vi måste anta) ... taktiken att samla hela makten i landet i det revolutionära Kuomintangs händer. ... Det betyder också att taktiken med nära samarbete mellan vänstern och kommunisterna inom Kuomintang får en speciell kraft och speciell betydelse ... och utan ett sådant samarbete är revolutionens seger omöjlig.

Parollen om sovjeter var därför oacceptabel då det skulle innebära att

utfärda parollen om en kamp mot den sittande makten i detta territorium ... om kamp mot det revolutionära Kuomintangs makt, ty i detta territorium finns det för tillfället ingen annan makt än det revolutionära Kuomintangs makt. Det innebär att blanda ihop uppgiften att skapa och befästa massorganisationer för arbetarna och bönderna i form av strejkkommittéer, bondeföreningar och bondekommittéer, fackföreningsråd, fabrikkommittéer osv., på vilket det revolutionära Kuomintang redan baserar sig, med uppgiften av att bygga upp ett system med sovjeter som en ny sorts makt istället för det revolutionära Kuomintang.

”Dessa ord stinker rätt mycket av den apparatliknande, byråkratiska uppfattningen om revolutionär auktoritet”, svarade Trotskij.

Regeringen betraktas inte som ett uttryck för och konsolidering av den pågående klasskampen utan som ett självtillräckligt uttryck för Kuomintangs vilja. Klasserna kommer och går, men Kuomintangs kontinuitet består för evigt. Men det räcker inte med att kalla Wuhan för revolutionens centrum för att det i verkligheten ska vara det. Chiang Kai-sheks provinsiella Kuomintang har en gammal, reaktionär egennyttig byråkrati till sitt förfogande. Vad har Vänsterkuomintang? För tillfället, inget eller nästan inget. Parollen om sovjeterna är ett rop för att skapa verkliga organ för den nya statsmaken rakt igenom en dubbelmaktstyggarövers övergångsregim.

Under den kommande perioden var för Stalin ”huvudkällan till det revolutionära Kuomintangs makt den fortsatta utvecklingen av arbetarnas och böndernas revolutionära rörelse och förstärkningen av deras massorganisationer, de revolutionära bondekommittéerna, arbetarnas fackföreningar och de övriga revolutionära massorganisationerna som utgör de element som ska bilda sovjeterna i framtiden”.

”Vilken linje ska dessa organisationer ha?” frågade Trotskij.

Vi hittar inte ett enda ord om detta i teserna. Frasen om att detta är ’förberedande’ element för framtida sovjeter är endast en fras och inget annat. Vad kommer dessa organisationer att göra nu? De måste genomföra strejker, bojkotter, bryta den byråkratiska apparatens ryggrad, tillintetgöra de kontrarevolutionära militära trupperna, driva bort de stora markägarna, avväpna ockrarnas och de rika böndernas militära förband, beväpna arbetarna och bönderna, med andra ord lösa alla den demokratiska och agrara revolutionens problem ... och på detta sätt höja sig själva till en ställning som lokala maktorgan. Men de kommer att vara sovjeter men bara en dålig sort som är dåligt rustad för deras uppgift. ... Under alla tidigare massrörelser tvingades fackföreningarna fullgöra uppgifter som låg mycket nära sovjeternas funktion (Hongkong, Shanghai och på andra platser). Men det var funktioner som just fackföreningarna var helt otillräckliga för att klara... De omfattar inte alls de småborgerliga massorna i städerna, vilka lutar åt proletariats. Men sådana uppgifter som att genomföra strejker med minsta möjliga förluster för de fattigare delarna av befolkningen i städerna, distribuera förnödenheter, medverka i skattepolitiken, medverka i bildandet av väpnade styrkor för att inte tala om att genomföra jordbruksrevolutionen på landsbygden kan endast utföras med nödvändig styrka om de styrande organen omfattar inte enbart alla delar av proletariats, utan under sina aktiviteter sammanbinder dem intimt med den fattiga befolkningen i städerna och på landsbygden.

Man borde åtminstone tänka att Chiang Kai-sheks militära statskupp till slut bankat in i hjärnan på varje revolutionär det faktum att fackföreningar åtskiljda från armén är en sak och att förenade arbetar- och soldatsovjeter å andra sidan är något helt annat. Revolutionära fackföreningar och bondekommittéer kan väcka fiendens hat lika mycket som sovjeterna. Men de är mycket mindre kapabla än sovjeterna att parera dess slag.

Om vi ska ta en allians mellan proletariatet och de förtryckta massorna i stad och på land på allvar – inte en ”allians” mellan ledarna, en förvrängd allians genom tvivelaktiga representanter, utan en verklig kämpande allians byggd och härdad under massornas kamp mot fienden – då kan en sådan allians endast ha sovjetens organisatoriska form. Detta kan endast bestridas av dem som litar mer på kompromissande ledare än på de revolutionära massorna i basen.

Samtidigt som han förkastade parollen om sovjeterna förklarade Stalin att det ”främsta motgiftet mot kontrarevolutionen är beväpning av arbetarna och bönderna”.

”Beväpningen av arbetarna och bönderna är en utmärkt sak”, svarade Trotskij,

men man måste vara logisk. I södra Kina finns det redan beväpnade bönder; de är så kallade nationalistiska arméer. Dock har de långt ifrån varit något ”motgift till kontrarevolutionen”, utan har istället varit dess verktyg. Varför? På grund av den politiska ledningen, som istället för att försöka vinna över arméns massor genom soldatsovjeter har nöjt sig med en ren kopia av våra politiska avdelningar och kommissarier, som utan ett oberoende revolutionärt parti och utan soldatsovjeter har förvandlats till ett tomt kamouflage för borgerlig militarism.

Stalins teser förkastar parollen om sovjeterna med argumentet att det skulle bli en ”paroll för kamp mot det revolutionära Kuomintangs regering”. Men vad finns det i så fall för mening med orden: ”Det främsta motgiftet mot kontrarevolutionen är beväpning av arbetarna och bönderna”? Mot vem ska arbetarna och bönderna beväpnas? Ska det inte vara mot det revolutionära Kuomintangs regeringsauktoritet?

Om inte parollen att beväpna arbetarna och bönderna är en fras, ett svepskäl, en maskerad, utan en uppmaning till handling, så är den lika skarp till sin karaktär som parollen om arbetarnas och böndernas sovjeterna. Är det troligt att de beväpnade massorna kommer att acceptera att det vid sidan av dem eller över dem finns en byråkrati som är främmande för och fientligt inställd till dem? Under rådande förhållanden inbegriper en verklig beväpning av arbetare och bönder oundvikligen bildandet av sovjeterna. ... Att förklara att tiden för sovjeterna ännu inte är inne samtidigt som man för fram parollen om beväpning av arbetarna och bönderna är att utså förvirring. Endast sovjeterna, som en vidareutveckling av revolutionen, kan bli de organ som verkligen förmår beväpna arbetarna och leda dessa beväpnade massor. ... Man har sagt: Regeringen i Hankow är trots allt ett faktum. Feng Yü-hsiang [Feng Yuxiang] är ett faktum, T'ang Sheng-chih [Tang Shengzhi] är ett faktum och de har alla beväpnade styrkor till sitt förfogande; varken regeringen i Wuhan eller Feng Yü-hsiang eller T'ang Sheng-chih vill ha sovjeterna. Att skapa sovjeterna skulle innebära att bryta med dessa allierade. Även om detta argument inte öppet har formulerats i teserna så är det icke desto mindre avgörande för många kamrater. Vi har redan hört kamrat Stalin tala om regeringen i Hankow som det ”revolutionära centrumet”, den ”enda regeringsauktoriteten”.

Samtidigt har en reklamkampanj för Feng Yü-hsiang dragits igång på våra partimöten: ”en före detta arbetare”, ”en trogen revolutionär”, ”en pålitlig man”, osv. Allt detta är en återupprepning av tidigare misstag, under förhållanden där dessa misstag kan bli ännu mer katastrofala. Hankow-regeringen och armékommandot kan vara mot sovjeterna bara därför att de inte vill veta av något radikalt jordprogram och en verklig brytning med de stora godsägarna och borgarklassen, och att de i hemlighet trots det håller fast vid tanken om en kompromiss med högern. Men då blir det än viktigare att bilda sovjeterna. Detta är den enda vägen att driva Hankows revolutionära element åt vänster och tvinga kontrarevolutionärerna att retirera.

Stalins teser förkastade därför perspektivet med ett oberoende initiativ från de kinesiska massornas sida genom sovjeterna, till förmån för ett block som även i fortsättningen skulle underordna massorna under borgarklassen via de småborgerliga radikalerna i

Vänsterkuomintang. Detta var den linje som bestämde det kinesiska kommunistpartiets fortsatta kurs. Trotskijs ståndpunkt, kravet på det kinesiska kommunistpartiets ovillkorliga oberoende, kravet på sovjeterna, kravet på att "betrakta kontakter med de småborgerliga massorna som värdefullare än kontakter med ledarna för deras parti... och lita på oss själva, på vår egen organisation, våra vapen och vår makt" uteslöt rutinmässigt genom att helt enkelt vägra publicera dem. De kinesiska kommunisterna fick aldrig tillfälle att jämföra oppositionens åsikter med sina egna erfarenheter. De hade vagt hört talas om "trotskism", en ondskefull doktrin som inte krävde några argument utan skällsord för att motbevisas. De ryska arbetarna och alla Kominterns sektioner fick endast ta del av de mest censurerade versionerna av oppositionens ståndpunkter. Samtidigt gavs mesta möjliga publicitet till en rad artiklar som utvecklade den av Stalin fastställda officiella "linjen".⁵

Alla dessa artiklar återgav det anmärkningsvärda argumentet att slakten på de kinesiska arbetarna i Shanghai helt överensstämde med Kominterns prognoser som handlade om borgarklassens "oundvikliga" avhopp från den nationella enhetsfronten och att det inte kunde ha förhindrats. Med en röst försvarade de det kinesiska kommunistpartiets handlingar som senare skulle underkastas en så hård attack.

Stalins aprilteser sade att de händelser som inträffat i Kina våren 1927 "helt och fullt bevisade riktigheten" i den politik som Komintern fört. Som svar på Trotskijs och oppositionens anklagelser att sammanbrottet i Shanghai berodde direkt på den politik som Komintern påtvingat de kinesiska kommunisterna, försvarade Stalin i samma dokument det kinesiska kommunistpartiets misslyckande att stå emot Chiang Kai-shek där.

Oppositionen är missnöjd därför att arbetarna i Shanghai inte inlett en avgörande kamp mot imperialisterna och dess lakejer. Men de förstår inte att revolutionen i Kina inte kan utvecklas i ett så snabbt tempo. ... De förstår inte att man inte kan inleda en avgörande kamp under ogynnsamma förhållanden ... att inte undvika en avgörande kamp under ogynnsamma förhållanden (när det är möjligt att undvika den) innebär att man underlättar arbetet för revolutionens fiender.⁶

"Det är inte sant att inget gjordes", skrev en annan försvarare av Kominterns strategi.

... Kommunistpartiet genomförde en bred kampanj för att fördöma Chiang Kai-shek ... och försökte utveckla rörelsen för att beväpna massorna. ... Man kan diskutera huruvida dessa åtgärder var tillräckliga men det är sant att parollen om uppror från Shanghais och Nankings arbetare mot Chiang Kai-shek skulle ha varit ett tanklöst steg, en fin gest och inget mer. Endast ultravänsteristiska gaphalsar skulle ha krävt ett uppror i Shanghai vid ett tillfälle när det fanns tiotals krigsskepp och tiotusentals soldater i ockupationsarmén. Raka motsatsen måste göras. Det var nödvändigt att inte låta sig provoceras och invänta den gynnsamma stunden för handling. Chiang Kai-sheks statskupp, som genomfördes under trycket från och under skyddet av den beväpnade utländska imperialismen skulle inte ha kunnat förhindras.⁷

I ett kapitel som skyndsamt fogades till en rapport som avgetts till Moskvas partiorganisation i april försvarade Bucharin taktiken att "gömma vapnen och inte acceptera (?) strid [och på så sätt inte låta sig avväpnas]?"⁸ och förklarade vidare att "kommunistpartiets auktoritet kommer med nödvändighet att öka, ty kommunistpartiet hade långt före kuppen genomfört en kraftfull kampanj mot borgarklassens 'diktator'." Lite senare, till och med efter det att Bucharin hade

⁵ N. Lenzner, "La Question Chinoise", *La Correspondance Internationale*, 25 och 29 juni 1927; A. Stetski, "Un Tournant de la Revolution Chinoise", *Ibid.*, 27 april 1927; Stetski, "La Dialectique de la Lutte en Chine", *Ibid.*, 7 maj 1927; L. Heller, "Après la Rupture de Front National Révolutionnaire en Chine", *Ibid.*, 7 maj 1927; J. Pepper, "L'alliance de Chamberlain et de Tchang Kai-shek", *Ibid.*, 21 maj 1927; osv.

⁶ Se not 3.

⁷ Lenzner, "La Question Chinoise." (Kursiv. i original.)

* Det som står inom [] tillades i 1951 års utgåva av boken. Andra reviderade upplagan s. 163 – Red

⁸ Boukharine, *Les Problèmes de la Révolution Chinoise*, sid 56, 59.

börjat angripa de kinesiska kommunisterna för att genomföra den politik han själv dikterat, lade han ändå till: ”Det är nödvändigt att bekräfta att även om de genomfört allt de kunnat göra, så skulle vi inte, under den nuvarande perioden, ha kunnat segra över Chiang Kai-shek i en direkt konflikt. ... Imperialisterna skulle ha krossat Shanghais arbetare i blod under en enda dags väpnad konflikt”.⁹

En lång artikel ägnades just åt att bevisa att Kinas kommunistparti orubbligt hade följt Kominterns direktiv, och efter att ha citerat massrörelsens utveckling lade den till: ”Allt detta visar att Kinas unga kommunistparti under senaste tiden avhållit sig från all vacklan och tvekan och har insett det faktum att taktiken att stimulera massrörelsen är den enda rätta för det kinesiska proletarietets förtrupp”.¹⁰

De gjorde alla det fullkomligt klart att kommunisterna till varje pris måste fortsätta att hålla fast vid Kuomintang (”Det vore ett stort misstag att lämna över Kuomintangs fana till Chiang Kai-sheks klick”, ropade Bucharin¹¹) och att de framförallt måste koncentrera sig på att få in arbetar- och bondemassorna i Kuomintang för att stödja regeringen i Wuhan, som ”inte bara kämpar mot imperialisterna och de kinesiska militaristerna utan även mot det feodala systemets lämningar ... för att demokratisera landet och att inrätta de arbetande massornas styre. ... Den har fört upp jordbruksrevolutionen på dagordningen”.¹² Allt förtroende, allt stöd till ”Wuhans revolutionära regering”, till ”Vänsterkuomintang”, som blivit varken mer eller mindre det ”Kommunistiska Kuomintang”.¹³

Denna politik och denna bedömning av situationen, skrev Trotskij, innebar ”att frivilligt gå med på sin egen slakt. De blodiga lärdomarna från Shanghai hade passerat utan att lämna något spår. Kommunisterna förvandlades som tidigare till boskapsskötare åt de borgerliga bödlarnas parti ...”.¹⁴

Händelseutvecklingen bevisade snabbt vem som hade rätt. Redan före Kommunistiska internationals exekutivkommittés [EKKI] åttonde plenum, som samlades några veckor senare för att ge sitt godkännande av Stalins teser, hade det ”revolutionära Kuomintangs” generaler börjat slakten på arbetare och bönder, som var lika hjälplösa som de kämpar som hade mejats ner i Shanghai av Chiang Kai-shek. Regeringen i Wuhan, som Stalin utsett att sköta om jordbruksrevolutionen, hade redan godkänt det blodiga förtrycket. För att förstå hur detta skedde återvänder vi till Shanghai och bevittnar kommunisternas och andras uttåg och flykt uppför Yangtze-floden för att undkomma Chiangs bödlar och åse deras ankomst till Yangtze- och Hanflodernas sammanflöde, där de tre stora städerna i centrala Kina, Wuchang, Hankow och Hanyang, tillsammans kända som Wuhan, ligger längs de dyiga stränderna. Här

⁹ Bucharin, ”Rapport till Sovjetunionens kommunistiska partis Moskva-kommittés plenarmöte (4 juni 1927), *La Correspondance Internationale*, 2 juli 1927.

”När är det nödvändigt att ingå en kompromiss och när måste man övergå till offensiv?”, frågade resolutionen från EKKI:s åttonde plenum i slutet av maj. ”Det beror på de konkreta förhållandena. I synnerhet anser EKKI att den taktik som föreslagits av en del kamrater beträffande Shanghai vid Chiang Kai-sheks statskupp var absurd. Denna taktik bestod i att i förväg starta ett uppror mot imperialisterna och mot Chiang Kai-shek, och erbjuda dem strid på bred front. ... I en bred väpnad aktion skulle arbetarna i Shanghai ha tillintetgjorts av Chiang Kai-sheks och imperialisternas väpnade block, och eliten i det kinesiska proletariet skulle ha gått under i en strid där det absolut inte hade någon chans att nå framgång.” – ”Resolution sur la Question Chinoise”, *La Correspondance Internationale*, 15 juni 1927.

¹⁰ E. Eichenwald, ”The Tactical Line of the Comintern in China”, *International Press Correspondence*, 2 juni 1927.

¹¹ Boukharine, *Les Problèmes de la Révolution Chinoise*, p. 59.

¹² Tang Shin-she, ”The Play of Forces of Chiang Kai-shek and the Hankow Government”, *La Correspondance Internationale*, June 6, 1927.

¹³ *La Correspondance Internationale*, May 21, 1927.

¹⁴ Trotskij, [Stalin och den kinesiska revolutionen](#).

fanns Stalins ”revolutionära centra”, ”Vänsterkuomintangs” huvudstad, utan vars samarbete revolutionens seger, enligt Stalin, var omöjlig.

Vilka var då dessa revoltens förebilder utan vilka allt var förlorat? Vilka var dessa revolutionens trogna anhängare som inte behövde några arbetar-, bonde- och soldatsovjeter som skulle hålla massans piska över deras huvuden? För det första var det Wang Ching-wei, den ”pålitligaste” allierade av alla. Wang, som vi har sett böja sig och ge vika för Chiang Kai-sheks påtryckningar i Kanton och Shanghai, personifierade den småborgerliga politikern, slapp och rädd, obeslutsam i allt förutom sin beredvillighet att blekna och retirera inför sin storborgerliga översittare. Där fanns George Hsu-chien, en gång en lärd konfucier och kristen, som kunde hålla så eldande tal att till och med hans kommunistiska kollegor fick brännskador. Idag var hans rop efter imperialistiskt blod än högre. I morgon skulle han, darrande av skräck, vara den förste att fly för att söka skydd. Där fanns Ku Meng-yu, som så tidigt som i maj 1916, kallade bondeupproret ”en rörelse av vandaler, skurkar och lata bönder”. Och Ku var redaktör för det ”revolutionära” Kuomintangs centrala organ! Där fanns Sun Fo, son till den döde ledaren, som ändrade sina åsikter och trohet så ofta att till och med hans egna kollegor, som själva knappast utmärkte sig med kvaliteter som ihärdighet, kallade honom föraktfullt ”Sun Wu-kung” efter den mytomspunna kinesiska apan som hoppade 16 000 kilometer i ett enda hopp.

Mest känd för utlänningarna var den lysande Eugene Chen, den välformulerade frasens hantverkare och de diplomatiska invektivens mästare men inget mer, som hindrades från att spela någon som helst roll annat än som talesman för stormakterna, om inte annat pga sin brist på kunskap i det kinesiska språket (han var född på Trinidad).

Soong Ching-ling, Sun Yat-sens unga änka, fanns symboliskt bland ledarna. Arthur Ransome kallade henne slugt för ”en entusiast, lyckligare i hängivenhet för sin avlidne makes ideal än för att, till exempel, reda ut en komplicerad politisk situation”.¹⁵ Av alla dessa var Teng Yenta, efterträdare till Liao Chung-kai som ledare för arméns politiska avdelning, en småborgerlig radikal av den mer dynamiska sorten, med ett på sin övertygelse baserat mod som lyfte honom långt över sina kamrater.

Detta var huvudpersonerna som, tillsammans med sina respektive underhuggare, utgjorde regeringen i Wuhan. Dessa var det ”revolutionära centrumets” främsta stöttepelare. Sex månader senare, i ett tal under Sovjetunionens kommunistpartis femtonde kongress, sade Tjitarov när han talade om händelserna i Wuhan: ”... en sak glömde man i anknytning till detta – att samtidigt som borgarklassen drog sig tillbaka från revolutionen(!), hade Wuhan-regeringen inte en tanke på att lämna borgarklassen. Olyckligtvis förstod inte majoriteten av våra kamrater detta; de hade illusioner om Wuhan-regeringen. De såg Wuhan-regeringen nästan som en modell, en prototyp för proletariats och böndernas demokratiska diktatur”.¹⁶

Men det hade varit på det åttonde plenumet 18 maj som Trotskij hade varnat:

Vänsterkuomintangs ledare av typen Wang Ching-wei och kompani kommer oundvikligen att förråda er om ni följer ledarna i Wuhan istället för att bilda era egna oberoende sovjeter. Jordbruksrevolutionen är en allvarlig sak. Under svåra förhållanden kommer politiker av Wang Jing-weis typ att tio gånger hellre försona sig med Chiang Kai-shek mot arbetarna och bönderna.¹⁷

Det skulle ta mindre än tre månader för denna profetia att förverkligas.

¹⁵ Ransome, *Chinese Puzzle*, sid 66.

¹⁶ Citerad av Trotskij i [Stalin och den kinesiska revolutionen](#). Detta och andra stycken avlägsnades från kongressens tryckta protokoll.

¹⁷ Trotskij, [Andra talet i den kinesiska frågan](#)

Genom att knyta samman kommunistpartiet med dessa ledare ansåg Stalin-Bucharin och kompani att "arbetarnas, böndernas och småbourgeoisens block" förverkligades i Wuhan. I verkligheten stod dessa småborgerliga ledare mycket närmre den så kallade nationella eller stor-bourgeoisin än de stod arbetar- och bondemassorna. Precis som dess urtyper överallt är Kinas småbourgeoisin varken enhetlig till karaktären eller till sina intressen, utan är heterogen och skiktad. De övre skiktens, de små godsägarnas, butiksinnehavarnas, hantverksmästarnas och småföretagarnas, ekonomiska intressen är nära förenade med storgodsägarna, storstädernas kapitalister, bankerna och, när det kommer till kritan, med det utländska finanskapitalet. Alla sekundära motsättningar bleknar inför den grundläggande enigheten om att bevara de existerande egendomsförhållandena. Håll ett förstoringsglas över småborgaren som tillhör de övre skikten och du kommer att se alla kännetecken som utmärker hans kusin storborgaren.

Den lilla godsägaren arrenderar inte enbart ut jord utan är troligtvis ägare av en risaffär eller pantbank eller något litet tillverkningsföretag i staden. Butiksinnehavaren, som även har anställda och utnyttjar lärlingar, investerar troligen sitt lilla överskott antingen direkt i jord som han tar ut ränta för i form av arrende eller i lån till bönder mot ockerräntor. Dessutom kommer kopplingarna mellan de små exploatörerna i stad och landsbygden, som smitts av gemensamma och ofta identiska ekonomiska intressen, troligen att sammansvetsas genom familj- och klanförhållanden av ytterst övertygande karaktär. Precis som när det gäller storkapitalisterna och storgodsägarna, så är den övre småborgarklassen beroende av att de feodala metoderna för exploatering på landsbygden bevaras. Mellan dessa två skikt finns en skillnad i storlek, inte i sak.

De lägre skikten, småbourgeoisens grundläggande massor, de fattiga i städerna och på landsbygden, exploaterade hantverkare, grovarbetare, butiksanställda, lärlingar, mellan- och fattigbönder och lantarbetare, utgör å andra sidan den överväldigande massan av landsbygdens befolkning. Dessa lägre skikts ekonomiska intressen står i direkt motsättning inte enbart till storbourgeoisien, utan även mer direkt till småentreprenörerna, godsägarna och handlarna. Denna fiendskap knyter dem ekonomiskt och politiskt till städernas industriproletariat.

För att lyfta dessa skillnader till den nivå där de finner ett politiskt uttryck får man söka Vänsterkuomintangledarnas klassrötter, inte bland de utsugna fattiga, utan bland små-exploatörernas kassakontor. Det är därför som dessa ledare inte betraktade lärlingarnas krav på befrielse från slavliknande förhållanden, de handelsanställdas krav på förbättrad levnadsstandard, fabriksarbetarna krav och framförallt fattigbönderna krav på jord, som legitima strävanden att kämpa för och ansluta sig till, utan som chockerande "överdrifter" som hotade att störa hela det ekonomiska system som de var vana vid. Men det är just för att dessa småborgerliga utsugare intar en andraplans-, en understödjande- och ofta en mellanställning i de ekonomiska tingens ordning, som de är beroende av sina storborgerliga bröder och måste ty sig till dem för att skydda sina politiska intressen. De må hata sina herrar, men de hukar sig och kryper inför dem, eftersom de känner skräck över att tvingas ner till de svarta leden av utsugna under dem. De vet att inte klarar sig själva och att de lätt blir mellanhänder inte bara i frågor som rör ekonomisk utsugning utan även i politiskt förtryck av massorna.

Sådan var situationen i Hankow våren 1927. I Nanking hade borgarklassen hittat sin försvarare och sitt verktyg i Chiang Kai-shek. I Hankow var den på samma sätt tvingad att söka hjälp från militaristerna och fann sin man i T'ang Sheng-chih. T'ang var själv en storgodsägare i Hunan och det var honom som Hankows handelskammare och lantadel litade på för skydd. Vad gäller Vänsterkuomintangledarnas förhållande till T'ang Sheng-chih och de övriga militära ledarna kommer vi med andra ord att upptäcka ett nästintill matematiskt perfekt uttryck för de klassförhållanden som just beskrivits.

Historien står i tacksamhetsskuld till Michael Borodin, främste rådgivare åt nationalist-regeringen i Wuhan, för ett särskilt träffande bildligt uttryck vad gäller detta.

Anna Louise Strong frågade honom om den civila och militära makten i Wuhan. Hon trodde att ”om den civila makten stod fast var den militära makten tvungen att ge efter”.

”Han skrattade. ’Har du någonsin sett en kanin framför en anakonda’, sade han, ’skakande, med vetskap om att den kommer att slukas, trots detta så fascinerad? Detta är som när den civila makten står inför den militära i Wuhan, den stirrar på militären och skakar’.”

”Så han hade inte många illusioner”, kommenterade fröken Strong, ”vad gällde modet hos de kinesiska intellektuella som utgjorde regeringen i Wuhan. Men han var deras främsta källa till fasthet och revolutionärt mål till slutet.”¹⁸

En passande gravskrift! I Kina nöjde sig Stalin, Komintern och Borodin med att försöka ge en blodlös och skrämde kanin styrkan och förmågan att besegra anakondan. Istället för att svara på behandlingen vände kaninen sina skära ögon ut och in och dog och anakondan svalde den. Men Borodin och Komintern stöttade kaninen, pumpade in ”fasthet och revolutionärt mål till slutet” – till slutet! Inte ens alla de sidor som måste följa kunde på ett mer träffande sätt beskriva Vänsterkuomintang och dess moskovitiska mentorers roll och öde. För det var inget mindre än samarbetet med denna kanin som Stalin förklarade var absolut nödvändigt för revolutionens seger. Borodin som var något mer bekant med kaninerna visste redan att anakondan till slut skulle få sin måltid. Han antog helt enkelt att revolutionen var omöjlig. ”Man kan inte göra fattigdom till gemensam egendom”, tyckte han om att säga till imponerade utländska journalister.

En dag anmärkte samma dam på sitt naiva sätt till Borodin och Chen Tu-hsiu, att eftersom hon kom till Ryssland för sent för revolutionen, så hade hon kommit till Kina tidigare ”för att vara där i tid”. ”Borodin vände sig med ett leende till Chen och sa: ’Fröken Strong har otur med sina datum. Hon kom för sent till Ryssland och har nu kommit alldeles för tidigt till Kina’. De utväxlade en blick av samförstånd som jag vid den tiden inte riktigt förstod.* För i likhet med resten av världen och med alla förutom Kuomintang och inre kommittéer tänkte jag fortfarande på Wuhan som revolutionärt, utan att veta hur långt åt höger pendeln hade svängt.”¹⁹

Detta samtal ägde rum 6 mars 1927. Wu kunde inte acceptera ett andrum på endast 19 år och drev på Chiang Kai-shek att skynda på sina förberedelser att krossa kommunisterna en gång för alla, för att i god tid avvärja den onda dagen.

”Resten av världen” – och såväl Stalin som fröken Strong – trodde att Wuhan var revolutionärt. Endast Kuomintang och inre kommittéer, som såg på massrörelsen med skräck – och Trotskij i Moskva visste annorlunda, den förra genom självkänsla, den senare med stöd av marxistisk analys.

¹⁸ Anna Louise Strong, *China's Millions*, New York, 1928, sid 38-9.

* Chen Tu-hsius uppfattning om kommunistpartiets perspektiv illustrerades bäst av berättelsen om en intervju mellan honom och den ärkereaktionära ”äldre statsmannen” Wu Chih-hui, berättad av den senare: ”Jag sa till hr Chen: ’Sun Wen (Sun Yat-sen) sade en gång att det skulle ta 30 år för det revolutionära partiet att helt erövra Kina. ... Och hur lång tid tror ni det att tar för kommunisterna att erövra Kina?’ Utan någon som helst tvekan ... svarade hr Chen ’Inom 20 år kommer den leninistiska kommunismen att vara absoluta herrar över hela Kina’. ’Då’, sa jag, ’har vårt revolutionära parti endast 19 år kvar att existera?’ Han skrattade utan att svara. ...” (övers. av Wieger, *Chine Moderne*, s. 138-39.) [Faktiskt inte så dum förutsägelse: 1927 + 20 = 1947 – Mao & Co tog makten 1949. – Red]

¹⁹ *Ibid.*

Rubrikerna i världen, inklusive den internationella kommunistiska pressen, förde ut nyheten om det ”Röda Hankow” och Stalin kallade Wuhan det ”revolutionära centrumet” – på grund av att de gjorde det inte försumbara felet att identifiera massrörelsen med regeringen i Wuhan; på grund av att Wuhan ledare fortfarande ansåg det vara användbart och nödvändigt att smörja in sig i det skyddande fett som revolutionära och radikala fraser utgjorde. Att den imperialistiska pressen, speciellt den brittiska som såg rött vid minsta provokation, gormade hysteriskt om Wuhan ”bolsjeviker” var bara naturligt. Att kommunister, som hävdade att de talade i Marx’, Engels’, Lenins och oktoberrevolutionens namn, följde efter var skandalöst. Enligt Stalin hade Chiang Kai-sheks kupp öppnat fältet för det ”revolutionära centrumet” i Wuhan, och det ”revolutionära Kuomintang” skulle nu gå vidare med att genomföra jordbruksrevolutionen, utvisa imperialisterna, avskaffa feodalismen, krossa militaristerna och på så sätt säkerställa den kinesiska revolutionens ”icke-kapitalistiska utvecklingsväg”. För detta ändamål beordrades kommunisterna, och bakom dem massorna, att underkasta sig Kuomintangs och Wuhanregeringens kontroll och disciplin.

”Den revolutionära regeringens och Kuomintangs styrka”, skrev Jacques Doriot, ”ligger i huvudsak i de arbetande massornas stöd. ... Med sina tre miljoner medlemmar stödjer det Allmänna fackförbundet ... oreserverat nationalistregeringen. Bondeförbunden, med dess 15 000 000 anhängare ... stödjer även de den. ... Alla dessa krafter grupperar sig kring Kuomintangs fana för att förverkliga ... befrielsen av Kina från imperialistiskt förmynderi, krossandet av reaktionens styrkor, feodalismen och militarismen, och för socialismen ... utvecklingen av dess ekonomi längs andra vägar än kapitalismens”.²⁰

Stalin, Browder, Doriot och de övriga herrarna från Moskva hade dock förbisett att det var en sak att samla massorna kring Wuhanregeringen – att samla Wuhanregeringen för massorna en helt annan. ”Världen trodde Hankow var ’kommunistisk’. Men Vänsterkuomintang styrde och Vänsterkuomintang var varken bolsjevikiskt eller socialistiskt och de generaler som delade bostad med dem i Hankow motsatte sig bestämt allt som var kommunistiskt”. Detta var den bild som Borodin beskrev för Louis Fischer långt efter händelsen.²¹ Här fanns det verkliga Wuhan, inte i Moskvans fantasifulla och listiga resolutioner, utan i fakta.

Enligt teorin om det ”revolutionära centrumet” resulterade Chiang Kai-sheks kupp genom någon sorts alkemi i en entydig situation där revolutionens krafter (Wuhan) stod i skarp motsatsställning till kontrarevolutionens krafter (Nanking). ”Under det inledande skedet” (tillräckligt länge för att bläcket ska hinna torka på Stalins teser) ”var det uppenbart att det förelåg en total motsättning mellan dessa två centra”, skrev Mif, Kominterns ”expert” på Kina.²² Eller som de kinesiska kommunistledarna sa: ”Storbourgeoisens utbrytning befriade den revolutionära nationella rörelsen från orsakerna till interna konflikter och disharmoni och medförde att rörelsen som helhet kunde riktas in mot ett enda mål”.²³ Kunde något ha varit enklare?

Men låt oss se. På bara några få veckor skulle bestörta läsare av *Izvestija* få veta att Vänsterkuomintangledarna visat sig vara ”lekbollar i generalernas händer”.²⁴ Inom samma korta tidsrymd skulle läsare av den utländska kommunistiska pressen helt plötsligt bli informerade om att ”i samband med de talrika generalernas och överbefälhavarnas talrika försök att underkuva fackföreningarna ... finns det väldigt lite, om ens något, som skiljer kontrarevolutionens generaler och överbefälhavare från nationalistregeringens generaler och

²⁰ Jacques Doriot, ”A Travers la Révolution Chinoise”, *L’Humanité* Paris, June 25, 1927.

²¹ Fischer, *Soviets in World Affairs*, v. II, sid 667.

²² Mif, *Kitaiskaja Revolutsia*, sid 100.

²³ ”Manifest från Kinas Kommunistiska Partis femte kongress”, *Min Kuo Jih Pao*, Wuhan, 23-26 maj 1927.

²⁴ *International Press Correspondence*, 28 juli 1927.

överbefälhavare”.²⁵ Mif själv tvingades skriva att ”till slut ... böjde sig Wuhans ledare för Nanking”.²⁶

Hur gick det här till? Hur kunde denna ”fullständiga motsägelse” så snabbt och så totalt upplösas? Ja, detta var alkemin i det. Och formeln? Elementärt min käre Watson: ”Klasskampens dialektik”. Det finns trots allt inget som just ”dialektiken” för att rädda sig ur en knipa. Men låt oss söka efter en något ärligare, exaktare och oändligt mycket mer dialektisk förklaring. För detta måste vi resa ett stycke, i tid och rum, från händelserna. Detta är vad vi finner på sidorna i ett verk publicerat under det kinesiska kommunistpartiets överinseende 1931:

Brytningen mellan Nanking och Wuhan medförde inte någon omedelbar och distinkt förändring i arbetarnas, böndernas och borgarklassens block. Tvärtom fanns inte bara borgarklassens utan även godsägarnas och adelns makt kvar där. Speciellt de senare hade stor makt. Den interna konflikten i Wuhan hade samma sociala kännetecken som i Nanking, det vill säga arbetarnas och böndernas demokratiska revolution som kämpade mot adeln och godsägarklassen. Wuhans inre sonderfall hade inletts till och med innan regeringen i Wuhan var helt organiserad.²⁷

Så trots att Stalin hävdade motsatsen, fanns aldrig något revolutionärt centrum i Wuhan! I Wuhan, såväl som i Nanking, fanns borgarklassens och godsägarnas makt (de senares makt var ”speciellt stor”) och Wuhanregeringen slets sönder genom klasskampen och hade börjat rasa samman, dvs hade börjat falla vid Nankings fötter till och med innan den ens hade börjat fungera fullt ut! Att föra fram denna åsikt 1928 eller 1931 var uppenbarligen bra ”dialektik”. Att andas detta under 1927 var kontrarevolutionär trotskism.

Mellan ”Vänsterkuomintang” i Wuhan och ”Högerkuomintang” i Nanking fanns under våren 1927 inga klassmotsättningar utan en professionell rivalitet mellan två grupperingar som i stort sett representerade samma klasskrafter. Trots det språkbruk som dess radikala ledare använde sig av, var inte ”Vänstern i Wuhan” mindre borgerlig till sin karaktär, inte mindre emot jordbruksrevolutionen än ”Högern” i Nanking. Detta utgjorde grunden till Trotskijs åsikt att kommunisternas och massornas underkastelse under ”Vänsterkuomintang”, som leddes av Wang Ching-wei och T’ang Sheng-chih, inte var mindre kriminell än då man underordnade sig ”Högerkuomintang” under ledning av Chiang Kai-shek. Detta är orsaken till att oppositionen krävde det kinesiska kommunistpartiets ovillkorliga oberoende. Det är därför den krävde att man snabbt och grundligt skulle omsätta parollerna om jordbruksrevolutionen, och bildandet av arbetar-, bonde- och soldatsovjeter i praktiken, sovjetger sin kunde leda kampen och ta makten från Wang Ching-weis och kompanis svaga händer innan Chiang Kai-shek gjorde det, och som kunde krossa kontrarevolutionen genom att vinna över avgörande delar av soldatmassan och krossa generalernas makt.

Kampen måste föras mot det borgerliga Kuomintang på grund av att det var en konsekvent motståndare till jordbruksrevolutionen – och jordbruksrevolutionen utgör själen och hjärtat i Kinas framtid. Vägran att föra denna kamp – och den kunde endast ha förts med sovjeterna som vapen – innebar att man övergav och förrådade bönderna, med andra ord att man strypte själva revolutionen. Men Stalin motsatte sig en inriktning som innebar oförsonlig kamp mot Kuomintang eftersom han ansåg att det inte var ett borgerligt parti utan ett speciellt sorts ”revolutionärt parlament”, där de fientliga klasserna under Stalins vägledning skulle lära sig

²⁵ “Declaration of the Pan-Pacific Trade Union Secretariat”, Hankow, 25 juli 1927, *International Press Correspondence*, 2 september 1927.

²⁶ Mif, *Kitajskaja Revolutsia*, sid 100.

²⁷ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel V, del 2. Detta är en omformulering av en idé som Ch’ü Ch’iu-pai mer försiktigt uttryckte vid det kinesiska kommunistpartiets sjätte kongress i juli 1928. Stalins ”revolutionära center” var alltför färskt i minnet för djärva ord vid den tiden. (Se Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, kapitel 1. [på kinesiska])

hur man kunde föreställa sig en intressegemenskap där det i verkligheten inte fanns någon. För Stalin var Wuhan ”revolutionärt” och dess ”revolutionära regering” skulle leda och utvidga jordbruksrevolutionen. Wuhan skulle störta Chiang Kai-shek. Wuhan skulle på kort tid bli inget annat än ”proletariatets och böndernas demokratiska diktatur” – ett fenomen vars like aldrig har setts eller varit känt i historien.²⁸ Wuhan skulle göra allt detta, lovade Stalin, om kommunistpartiet och massorganisationerna gav den sitt stöd med all sin kraft och inte själva i förtid tog sovjeternas väg, vägen till makten. Så var det sagt och så måste det bli. Den kinesiska revolutionens öde lades i Vänsterkuomintangens knä. Vad som skedde med den där blev alldeles för tidigt uppenbart.

²⁸ Se Trotskij, [Den permanenta revolutionen](#)

XII. Det "Revolutionära centrumet" i arbete

Kommunistiska internationalen förklarade att Chiang Kai-sheks statskupp i Shanghai skedde helt i enlighet med deras egna förutsägelser. Den gick längre. Den förklarade att slakten på Shanghais arbetare "inte kunde ha förhindrats".

I Wuhan kunde inte Vänsterkuomintang uttrycka sig lika oförblommerat. "Vi fick reda på denna intrig för länge sedan", sa Kuomintangs exekutivkommitté i ett manifest som fördömde Chiang, "och nu ångrar vi att vi inte agerade förrän det var försent. För detta ber vi så mycket om ursäkt".¹

"Det är beklagligt att det felaktiga valet av en militär befälhavare har lett till sådana svårigheter", stod det också. "Under inflytande av fördragsamhetens anda och för att rädda partiet, har kamraterna i partiet gång på gång, om än motvilligt, sett mellan fingrarna med många oegentligheter".²

Faktum var att även Komintern paralyserat, hjälplöst och under tystnad hade betraktat Chiangs utveckling och mot bättre vetande hade hoppats att han inte skulle göra som han gjorde. Men nu hade han, tvärtemot deras bästa råd, gjort så. Nu, och först nu, beskrev Kominterns representanter offentligt den terror som Chiang inlett redan från början av den Nordliga expeditionen. De upprepade nu som fakta alla anklagelser mot Chiang som den kommunistiska pressen över hela världen tidigare envetet hade karakteriserat som imperialistiskt förtal. Earl Browder, som bara tre veckor tidigare entusiastiskt hade beskrivit de idylliska relationerna mellan armén och massorna i Kiangsi, återgav nu namn, datum och platser när han beskrev den hänsynslösa terror Chiang Kai-shek fört över hela provinsen med start så tidigt som i februari.³

"Chiang Kai-sheks kontrarevolutionära aktiviteter har kulminerat genom etableringen av en rivaliserande 'nationalistisk regering' i Nanking" deklarerade Kommunistiska internationalens delegation från Hankow.

Denna hans handling är mer oförlätlig än hans tidigare talrika våldshandlingar, såsom statskuppen den 20 mars, angreppen mot Kuomintangs revolutionära flygel, undertryckandet av arbetarnas och böndernas rörelser i Kiangsi och Chekiang och slutligen mordet på arbetare i Shanghai. Vi noterade alla dessa Chiang Kai-sheks och hans ombuds våldshandlingar med stor oro, men hoppades att han skulle dra sig för att bli en skamlös förrädare av den nationalistiska rörelsen. I detta kritiska skede för den nationalistiska revolutionen är bevarandet av enhetsfronten så viktigt att man tillfälligt kan överse med alla brott som utförts av de som bekämpar imperialismen. Men ... Chiang Kai-sheks brott upphörde inte vid massakern på Kiangsis och Shanghais arbetare. De kulminerade i en revolt mot folkets parti och folkets regering".⁴

Precis som Vänsterkuomintangs ledare var Kominterns delegater beredda att "överse med" försumbara återfall som förtrycket av massrörelsen och den hänsynslösa slakten av arbetare och bönder. Om Chiang hade varit villig att bevara det yttre skenet av "enhet" skulle han fått det stöd och de eftergifter han krävt. Detta hade Kominterns delegation klargjort i sitt telegram 13 april, vilket vi redan hänvisat till, och som de nu återigen citerade som bevis på sin beredvillighet att förlikas. Nyheter om Chiangs krav på en stympad konferens i Nanking

¹ "Manifesto of the Central Executive Committee of the Kuomintang", *People's Tribune*, Hankow, 24 april 1927.

² "Declaration of the Central Executive Committee of the Kuomintang", *People's Tribune*, 19 april 1927.

³ Se kapitel IX, "Tystnadens sammansvärjning"

⁴ "Declaration of the Delegation of the Communist International", *Chinese Correspondence*, Hankow, 1 maj, 1927.

nådde, till synes, Hankow strax innan delegationens planerade avresa för ett besök hos generalissimus.

Vi telegraferade honom omedelbart för att ställa in mötet och stå fast vid de överenskommelser han gjort med kamrat Wang Ching-wei, att lägga fram alla omtvistade frågor på ett plenarmöte med den centrala (exekutiva) kommittén, där han skulle delta. I samma telegram informerade vi honom om att om han följde våra råd så skulle vi besöka honom för att diskutera olika sätt att bevara de revolutionära styrkornas enhet inför den imperialistiska attacken. Han besvarade inte vårt telegram och fortsatte med sin plan för att splittra partiet.⁵

Det tycks som om Chiang Kai-shek inte tvekade att "bli en skamlös förrädare". Detta var det "mest oförlåtliga" brottet av alla, eftersom det var detta Kominterns hela politik hängde på. De hade helt enkelt hoppats på att han inte skulle göra så. De hade fel. Borgarklassens och imperialisternas "förhoppningar" visade sig vara bättre grundade. Shanghais arbetare betalade med sina huvuden på grund av detta "fel" i bedömningen.

Även Wang Ching-wei tillhörde Coués revolutionära politiska skola*. Han fick nu förklara vad som skett i april under sitt möte med Chiang Kai-shek i Shanghai. "Jag hoppades fortfarande på ett uppvaknande", berättade han efter 12 april, "Jag hoppades fortfarande att han skulle bryta sina kontakter med reaktionen. ... Jag lovade honom att för Kuomintang centrum föreslå inkallandet av en konferens för att klara upp alla olösta dispyter. ... När jag kom hit hoppades jag fortfarande mot bättre vetande på en förändring. Jag anklagade inte Chiang för något i min rapport. ..."⁶

Så Wang hyste nu även i Wuhan de krossade fragmenten av förlorade förhoppningar. Han hade uppenbarligen lämnat Shanghai övertygad om att han hade övertalat Chiang att dröja med att utföra drastiska handlingar och invänta den "fredliga och lagliga" lösningen på hans klagomål. Händelserna 12 april visade att Chiang enbart använt Wang för att dölja förberedelserna inför sin kupp, väl medveten om att tiden för formella finesser var över. Wang, som hade kommit tillbaka till Wuhan bara två dagar tidigare, blev först förbryllad och sedan rasande. Även han ville ha kontroll över massrörelsen. Skillnaden var att han ville göra det på "laglig" väg. Nu hade han förlorat kontrollen över saken.

Det fanns ingen klar fiendskap mellan Wang Ching-wei ("det revolutionära centrumet") och Chiang Kai-shek ("det kontrarevolutionära centrumet") som Josef Stalin så gärna trodde på. Wang hade redan i Shanghai varit beredd att buga inför Chiangs krav om ytterligare förbud mot kommunisterna (dvs. massrörelsen) och ett erkännande av Chiangs faktiska diktatur. Men Wang Ching-wei såg sig själv som Sun Yat-sens arvtagare och efterträdare, som den nationella revolutionens främste fanbärare. Och inget doftade så gott i hans näsa som ämbetets privilegier. Chiangs handling att inrätta en rivaliserande regering i Nanking var en dödlig skymf gentemot dessa anspråk. Wang förskräcktes av att upptäcka att borgarklassen föredrog Chiangs tjänster och Chiangs metoder mot hans egna. Hans huvudbekymmer var inte den ogrundade önskan som Stalin och Komintern tillskrev honom, att han ville befordra massornas kamp mot imperialismen, feodalismen och till och med borgarklassen. Wang var nu upptagen med att, vilket Ch'ü Ch'iu-pai [Qu Qiubai] senare medgav, finna medel och metoder "för att konkurrera med Chiang om borgarklassens gunst i sydost (Chekiang-Kiangsu)".⁷ Wang, den småborgerlige radikala ledare som Komintern nu lade sina förhoppningar till, hoppades kunna bevisa för borgarklassen att Chiang "förtryckte" dem och att han,

⁵ *Ibid.*

* Syftar fömodligen på den franske psykologen Émile Coué (1857-1926) som lanserade en psykoterapi som baserades på självsuggestion och hypnos. Teorin, som kallas *couéism*, gick bl a ut på att upprepa vissa ord och fraser och på den vägen påverka det undermedvetna och därmed uppnå avsedd effekt. – *Red*

⁶ *People's Tribune*, 17 april 1927.

⁷ Ch'ü Ch'iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 114.

Wang, skulle rädda dem från massrörelsen och militaristernas bördor. För att åstadkomma detta var det nödvändigt att om möjligt misskreditera Chiang, och det var i det syftet som Kuomintang i Wuhan den 17 april utfärdade sitt påbud som fördömde Chiang och alla hans bundsförvanter, räknade upp alla deras brott, uteslöt dem ur partiet och berövade dem alla deras regeringsposter.⁸

Men samtidigt som Wuhan var villigt att gå så långt, erkände Wuhan stillatigande den grundläggande samhörigheten mellan dem själva och Nanking genom att vägra att förstärka sitt påbud med en krigsförklaring mot Chiang, den enda möjliga vägen att nå resultat. Faktum var att Chiang Kai-shek var särskilt sårbar omedelbart efter kuppen. Hans soldater var demoraliserade och hans militära ställning var prekär. Men när de fick frågan om de skulle krossa upproret indikerade Wuhans ledare intetsägande att de skulle lämna denna uppgift åt arbetarna och bönderna i Chiangs eget territorium. De skulle snart resa sig igen mot Chiang och hans vänner, lovade Kuomintangledaren Tan Yen-kai, ”så nationalistregeringen anser inte att deras revolt är speciellt viktig då de är dömda att misslyckas”.⁹ Även Borodin upprepade plikttroget denna fromma förhoppning. Han fick frågan av en japansk korrespondent om Nankings militarister skulle undertryckas med vapenmakt. ”Det kommer knappast att bli nödvändigt”, svarade han, ”sönderfallsprocessen har redan inletts i Nanking. Låt dem hållas ett tag och de kommer att knäckas inifrån”.¹⁰ Chiang var så säker på sina låtsasfiender inom Wuhanregeringen att han för tillfället inte gjorde några försök att angripa den militärt. Han hade sina egna idéer om vem som skulle ”knäckas inifrån”.

”Trots all fiendskap och alla personliga redogörelser och trots den faktiska brytningen förblev vissa band med Chiang Kai-shek intakta ...” skriver Fischer utifrån Borodins efterhandsanalys av de relationer som existerade direkt efter Chiangs kupp. ”Mycket skiljde Hankow från Nanking. Men något (!) förde dem samman”.¹¹ Wuhan visste att när det gällde att återvinna borgarklassens förtroende skulle man inte komma någonbart genom att bekämpa Chiang. Man måste först frigöra sig från massrörelsen och kommunisterna. Wang Ching-wei, Tang Sheng-chih och kompani räknade med att om de först kunde rycka Honanprovinsen från Fengtiens arméer så skulle de, återigen med Fischer-Borodins ord ”kunna komma överens med Chiang Kai-shek”.¹² En militär seger som kulminerade med att Peking ockuperades, det var vad som gällde. Helt säkert skulle detta höja deras egen aktiekurs och sänka Chiangs på borgarklassens aktiebörs i landet. Om de skulle klara av detta (och som vi kommer att se berodde framgången för deras plan helt på Feng Yu-hsiangs militära samarbete) skulle de bli landets obestridda härskare och Chiang skulle bli tvungen att svansa efter. Sådana var det ”revolutionära” Kuomintangs ”revolutionära” ledares faktiska uträkningar. Att de passade Tang Sheng-chihns napoleonska aspirationer utmärkt var dessutom ingen tillfällighet. Hunangeneralen, som nu bedyrade sin revolutionära lojalitet, drömde om den dag då även han i sina händer skulle ha en rörelse som var mäktig nog att förråda i hans eget intresse. Så samtidigt som Chiang Kai-sheks uteslöts beordrade Wuhanregeringen en framryckning i Honan och trupper sändes omedelbart i rörelse. Men Peking kunde inte tas på en dag och under tiden ställdes Wuhan-ledarna inför en mängd svårigheter som Chiangs kupp hade skapat åt dem, och vilket var ännu svårare, de måste klara av massrörelsen.

Shanghai-händelserna hade kraftigt stärkt de reaktionära krafterna i hela landet. De hade ägt rum då massrörelsen nådde en höjdpunkt i de centrala provinserna. I Hunan och Hupeh

⁸ ”Declaration of the Central Executive Committee of the Kuomintang”, *People's Tribune*, 19 april 1927.

⁹ *People's Tribune*, 6 maj 1927.

¹⁰ ”Interview of Mr. Borodin with a Representative of the Rengo News Agency”, *Chinese Correspondence*, 8 maj 1927.

¹¹ Louis Fischer, *Soviets in World Affairs*, v. II, sid 667-68.

¹² *Ibid.*

började bönderna, på sitt eget plebejiska sätt, gå från ord till handling. De började själva agera. Wuhan-ledarna försökte gå emellan de olika styrkorna som stod ansikte mot ansikte inför slutstriden. Även om frågan höll på att avgöras på fälten och i städerna fortsatte Wuhans småborgerliga radikaler att leva i villfarelsen att de med sina kommittéer, sina pompösa dekret och uttalanden löste nationens öde. Klyftan mellan dessa slappa politikernas högtidliga förklaringar och praktik höll faktiskt snabbt på att tillslutas genom händelser som de inte hade någon kontroll över. Wang Ching-wei-typerna var inga Chiang kai-shek-typer. De satt fast mellan käftarna i ett skruvstäd som klämdes åt alltmer och kunde inte djärvt gå sin egen väg, utan skulle vändas och slingra sig, stoppa upp och demoraliseras, tveka och försöka vinna tid – fram tills mer aggressiva ombud för klassen än dem slet tyglarna ur deras händer.

Även när de uttalade sitt trots mot högern brände klasskampens hetta de tunna vingar som bar deras ”vänsterism”. Inom kort kunde de inte längre flyga och sväva. Men ända till det sista flaxandet skulle de försöka bevisa att även de kunde uppvisa ståndaktighet i en sak, att värna den borgerliga egendomen. Wuhan skulle försöka visa imperialisterna, fabriksägarna och butiksägarna, storgodsägarna och adeln att det inte bara var Chiang som talade i deras namn.

Vad gällde de imperialistiska makterna hade händelserna i Shanghai satt en helt annan prägel på saker och ting. De förstod helt klart att styrkeförhållandena hade svängt över till deras fördel. Hittills hade de steg för steg tvingats ge efter, inför en massrörelses frammarsch som de förstod att de inte själva kunde krossa. De trevade försiktigt efter den punkt där de kunde komma överens med den kinesiska borgarklassen. Beskjutningen av Nanking skyndade på förhandlingarna. Den 12 april förseglades de. Nu höjdes deras tonläge. Förflyttningar av utländska väpnade styrkor till strategiska hamnar ökade. Den 21 april anslöt sig den 9 750 ton tunga kryssaren ”Vindictive”, det största brittiska krigsfartyget i kinesiska vatten, till en rad av 35 utländska krigsfartyg som sträckte sig 2,5 km längs Hankow-kajen. Inom en vecka hade ytterligare fartyg som anlände från Shanghai utökat antalet till totalt 42 från de brittiska, japanska, amerikanska, franska och italienska flottorna.

Den nye premiärministern i Tokyo, baron Tanaka, ”indikerade tydligt att återhållsamhetens period vad gäller sakerna i Kina var över”.¹³ Korrespondenter i Tokyo rapporterade att ”Chiang Kai-sheks framgångsrika slag mot de röda skapar den förändring i den kinesiska situationen som japanska observatörer hoppats på”.¹⁴ I London meddelades det glatt att ”den diplomatiska situationen vad gäller Kina ... har genomgått en förändring. ... Situationen har förändrats helt. (Regeringen i Wuhan) sitter inte längre i sadeln och kan inom några få veckor helt ha försvunnit ut ur bilden”.¹⁵ I Förenta Staterna återspeglades den plötsliga lättningen i den officiella pulsen av att nyheter från Kina försvann från förstasidorna i storstadspressen.¹⁶

Från en attityd av kyligt trots gentemot de utländska makterna, närt av de diplomatiska framgångarna som följt på hankowarbetarnas erövring av den brittiska koncessionen i januari, återupptog Wuhan-ledarna plötsligt den respektfulla hållningen av ödmjuk bön. Antiimperialistiska affischer slets ner från väggarna i Hankow. Utländska missions- och kyrkobyggnader som arbetare, bönder och soldater hade ockuperat och använt som högkvarter för massorganisationerna, återlämnades till sina ägare. ”Utrikesministeriet hade nu förvandlats från endast att vara hövligt och förstående till att vara energiskt och beslutsamt vad gäller utlänningars svårigheter”, skrev en förtjust invånare i Hankow.¹⁷ ”Ämnet för dagen”,

¹³ *New York Times*, 23 april 1927

¹⁴ *Ibid.*, 14 april 1927.

¹⁵ *Ibid.*, 5 maj 1927.

¹⁶ *New York Times* är en bra barometer på den officiella amerikanska pulsen. Efter månader som förstasidesmaterial försvann Kina från dess förstasida för första gången den 6 maj. Några dagar senare uppslukades både pressens och allmänhetens intresse helt av Lindberghs bedrift och en sexskandal.

¹⁷ Chapman, *Chinese Revolution*, sid 136.

telegraferade *New York Times* korrespondent den 25 april, ”är den metamorfos som skett de två eller tre senaste dagarna”.¹⁸

Nya påbud som inskränkte strejkvaktskedjornas polisiära makt och förbjöd alla handlingar som på något sätt kunde irritera utlänningar eller skada utländsk egendom och handel utfärdades av regeringen och antogs även av Hupehs Allmänna fackförbund. Detaljerade straffsatser fastställdes för arbetare som befanns skyldiga till att inte lyda dessa order.¹⁹

Utrikesminister Eugene Chen citerade dessa dekret i en personlig vädjan till USA:s generalkonsul och en företagardelegation som han mötte 23 april. ”Ministern beskrev de åtgärder som genomförts för att återställa förhållanden för att kunna genomföra affärer och handel med utlandet och han betonade det faktum att arbetarna hade beslutat ålägga sig revolutionär disciplin för att kunna genomföra dessa regeringens order”.²⁰

Regeringen gav skarpa order till arbetarna i Changsha som hade utlyst en generalstrejk mot amerikanska företag på grund av amerikanska flottans roll i bombningen av Nanking. Arbetarna beordrades att evakuera den K.F.U.M.-lokal som de ockuperat och att avlysa sin strejk mot amerikanska kol- och oljeföretag i Hunans huvudstad på grundval av att ”alla fria och okontrollerade handlingar, oavsett om de i sig är bra eller dåliga (!), kommer att på ett allvarligt sätt störa partiets enhetspolitik och samtidigt tillfoga den antiimperialistiska rörelsen ett hårt slag. ... Alla otillbörliga handlingar ... måste härfter åtgärdas och förhindras om de upprepas i framtiden”.²¹

Samtidigt som pressen i Wuhan utförligt började förklara behovet av att ”anpassa” regeringens utrikespolitik²² försökte Wuhan-ledarna på ett burdust sätt tillämpa den traditionella kinesiska politiken att spela ut en barbar mot en annan. De förhoppningar som väckts i nationalistiska bröst av den tillsynes motstridiga sicksackkurs som amerikanerna förde hade grusats av händelserna i Nanking, där amerikanska kanoner talat högre än alla andra. Men japanska kanoner hade tigit still och en japansk underofficer hade t o m sökt tillflykt till harakiri för den nesa hans regerings fördragsamhet skapat. Wuhans antiimperialister vände sig illistigt till Japan med speciella vädjanden.

”Medan den kinesiska revolutionen påverkar den brittiska imperialismens själva rötter”, skrev Kuomintangens centrala exekutivkommittés officiella organ, ”hjälper den ett vänskapligt Japan att stabilisera hennes ställning som världsmakt och kan erbjuda henne alla möjligheter till en exempellös utveckling av sin handel och sitt välstånd. ...” De brittiska och amerikanska imperialisterna, fortsatte artikeln, försökte överallt blockera Japans expansion. ”Den bästa linjen för Japans politiker vore att ställa sig på den kinesiska nationens sida mot hennes fiender för att bevisa att Japan inte godkänner eller bistår vare sig militaristerna eller den imperialistiska interventionspolitiken. ... Japan och Kina måste gå samman för att motsätta sig den brittiska imperialismen”.²³

Inom några veckor besvarade Japan på sitt eget sätt Wuhans försök till en flirt. Japanska trupper gjorde helt plötsligt ett anfall mot Shantung, ockuperade Tsinan [Jinan] och tog över järnvägen som ledde till havet.

För egen del var Storbritannien väldigt tillfreds. I underhuset den 9 maj gav sir Austen Chamberlain, utrikesministern, offentligt uttryck för stormakternas förtjusning över Chiangs kupp och de efterföljande händelserna. Eugene Chens not som skickats som svar på

¹⁸ *New York Times*, 3 maj 1927.

¹⁹ *People's Tribune*, 24 och 29 april 1927.

²⁰ ”Communique of the Waichiapu (Foreign Office)”, *Chinese Correspondence*, 1 maj 1927.

²¹ *People's Tribune*, 27 april 1927.

²² Jfr. *People's Tribune*, 23 april 1927.

²³ *Chinese Correspondence*, 1 maj 1927.

stormakternas protester mot ”övergreppen” i Nanking förkastades som ”otillfredsställande till innehåll och i sak”. När stormakternas noter presenterades, sade Austen, ”var Kina söder om Yangtzeffoden tydligen enad under nationalistregeringen vars säte fanns i ... Hankow. ... Inom fyra dagar efter hr Chens svar att en enad regering inte längre existerade i Södra Kina. ... För mindre än två månader sedan tycktes det som om det sydliga partiet och nationalisternas arméer skulle svepa över hela Kina från söder till norr. Nanking har redan stoppat detta segerrika avancemang, om de inte krossat den helt och hållet”. Kommunisterna, jublade han, ”har straffats av de kinesiska nationalisterna med en hårdhet och effektivitet som ingen utländsk makt var kapabel till. I Shanghai, Kanton och andra städer har extremistorganisationerna brutits upp och deras ledare avrättats. Nationalistregeringen i Hankow har förlorat sin dominerande ställning och är för tillfället inte mycket mer än skuggan av ett namn”.²⁴

För den brittiska Shanghai-kolonin, som ville ha snabba och direkta militära repressalier, klagade Chamberlain – och till kolonins stora indignation – att den brittiska imperialismen för tillfället var nöjd med att låta Chiang Kai-shek agera som deras ställföreträdare. En vecka senare drogs britternas diplomatiska representation bort från Hankow.*

Samma vecka genomfördes räden mot Arcos** och två veckor senare, den 26 maj, bröt Storbritannien de diplomatiska förbindelserna med Sovjetunionen. Moskva hade räknat med att Chiang Kai-shek skulle leda de kinesiska massorna i kampen för befrielse och att kampen skulle krossa Storbritannien, ledaren av den antisovjetiska kapitalistiska världen. Chiang Kai-sheks kupp visade att alla dessa förhoppningar var bankrutta. Inte Storbritannien, utan massrörelsen i Kina fick ett dödligt slag, samtidigt som Sovjetunionens internationella ställning försämrades allvarligt. London förstod att Wuhan inte utgjorde något större hot, att det endast var ”skuggan av ett namn” och handlade därför i eget intresse. Detsamma kunde inte sägas om Kommunistiska internationalen som fortsatte att se substans där det i själva verket bara fanns skuggor.

De utländska krigsfartygen i Yangtzeffoden, som hittills endast setts som ett ynkligt hot vid jämförelse med massrörelsen och som inte haft något annat syfte än att övervaka utlänningarnas hastiga förskrämda flykt, blev nu riktigt hotfulla sjömonster. Wuhans Vänsterkuomintangledare kände nu plötsligt av trycket från denna långa gråa linje. Inte minst Roy, delegat från Komintern, kände av det. ”Inte bara Shanghai”, skrev han,

utan hela Yangtzeffoden är fylld av krigsfartyg. Yangtzedalen, Kinas främsta handelsväg, kontrolleras direkt av imperialister. Detta är ett ’rånöverfall’ i stor skala. De imperialistiska banditerna ropar ’upp med händerna!’ åt det revolutionära Kina. Sätet för det den nationalistiska regeringen, Hankow, är i praktiken en belägrad stad. Ett skräckinjagande uppbåd av kryssare, jagare och kanonbåtar utmanar arrogant det kinesiska folkets rätt att styra detta land på sitt eget sätt. Engelska, amerikanska och franska flottister trängs på nationens huvudstadsgator. Nationalistregeringen plågas under denna kränkande behandling, ty vid minsta kränkning kommer banditen att blåsa ut hans hjärna. ...²⁵

Wuhan hade verkligen förlorat sin ”dominerande ställning”. Tack vare Chiangs kupp och Vänsterkuomintangs räddhågsenhet avreste den brittiska imperialismen, som i januari kommit

²⁴ Reuter's (brittisk) News Agency, 9 maj 1927, publicerad i *China Year Book*, 1928, sid 735-36.

* Som för att understryka själva naturen av detta tillbakadragande valde den brittiska regeringen att samma dag, 17 maj, meddela vilka ”hjältar” som tilldelats medaljer för det skändliga bombardemanget av Wanhhsien åtta månader tidigare.

** En räd genomförd av 200 poliser mot det brittiskregisterade sovjetiska handelsbolaget Arcos Ltd kontor den 12 maj 1927. Bolaget misstänktes vara en front för kommunistiska subversiva aktiviteter och att de hade brittiska militära signalmanualer i sin ägo. Inget misstänkt hittades men aktionen resulterade i brutna diplomatiska förbindelser. Enligt Wikipedia – Ö anm

²⁵ M. N. Roy, ”Imperialist Intervention in China”, *Chinese Correspondence*, 1 maj 1927.

till Wuhan med hatten i hand, i maj med en föraktfull axelryckning. Vad som funnits i den nationalistiska huvudstaden av ”ungdomlig optimism, storartat självförtroende och djärv aggressivitet”²⁶ kollapsade. Endast räddhågsen osäkerhet fanns kvar.

”Inom tre månader”, skrävde Eugene Chen, ”ska vi erövra vår väg från Honan till Peking där jag, i det nationalistiska Kinas och Kuomintangs namn, ska tala ett språk som sir Austen Chamberlain inte kan ignorera ... de revolutionära arméerna under Feng Yu-hsiang och Tang Sheng-chih, tillsammans men styrkorna under Yen Hsi-shan, håller på att omringa Chang Tso-lins banditsoldater. ...”²⁷

Men Feng misslyckades, Tang misslyckades. Yen misslyckades. Eugene Chang fick aldrig mer chansen att ignoreras av sir Austen Chamberlain.*

För arbetsgivare i fabrikerna och butikerna hade Nanking-regeringen uppkomst förebådat framträdandet av ett politiskt instrument som specifikt och kraftfullt tjänade deras intressen emot arbetarnas intressen. Denna tjänst var värd sitt pris oavsett vad den kostade. Det faktum att fackföreningar fortfarande var lagliga inom Wuhans territorium och att arbetarna åtminstone ännu åtnjöt möjligheten att framföra sina krav var tillräckligt för att kapitalisterna, stora som små, skulle överflytta sina sympatier till Nankings vågskål. Händelserna i Shanghai gav arbetsgivarna i Wuhan nytt mod att stå emot de splittrande strejkvågorna i den staden. De gick till motoffensiv med förnyad styrka. De stängde fabriker och butiker. De organiserade avsiktligt ärenden till lokala banker, påskyndade flödet av silver ner till Shanghai²⁸ och gjorde allt för att sabotera och paralysera det ekonomiska livet.²⁹ Ute på landsbygden grävde ockrarna ner sina pengar eller smugglade dem ner längs floden till Shanghai. Bönderna förvägrades lån överhuvudtaget. Det fanns inga andra kontanter tillgängliga någonstans och på många ställen kunde bönderna följaktligen inte köpa utsäde och andra nödvändiga förnödenheter som de behövde för klara sig över vårmånaderna fram till skörden. Spekulanter drev med avsikt upp priset på ris till ouppnåeliga nivåer. Utlänningarna samarbetade i detta ekonomiska sabotage genom att stänga sina företag, drog ner på flodångarnas tidtabeller och upprättade en veritabel blockad mot Wuhan. Under maj var nära 100 000 arbetare lockoutade från fabriker och butiker och kort därefter fördubblades nästan denna siffra.³⁰ Borgarklassen föredrog att bli ruinerade framför att ge efter för de arbetandes krav.

Denna motoffensiv kunde bara bekämpas om massrörelsen genomfördes till sitt logiska följd. Övertagandet och skötseln av de stängda fabrikerna och butikerna under ett system med arbetarkontroll skulle till stora delar till och med under inbördeskrigsförhållanden ha lindrat den knapphet som sabotagen och blockaden skapat. Konfiskation av ris, bildandet av bondekooperativ som hade försetts med kapital som säkrats genom konfiskationsåtgärder och stöd till böndernas egna åtgärder för att ta över jorden utstakade vägen mot en drastisk omorganisering av livet i byarna. Men för dessa åtgärder krävdes en revolutionär makt. Det

²⁶ Chapman, *Chinese Revolution*, sid 129.

²⁷ *People's Tribune*, 14 maj 1927.

* Sex år senare när han var utrikesminister i den kortlivade och svaga Fukienregeringen, som upprättats i Foochow [Fuzhou] i revolt mot Chiang Kai-sheks styre, grubblade Eugene Chen över historien: ”Då kunde jag tala med auktoritet på grund av att jag hade massorna med mig!” berättade han för författaren. Han förstod aldrig att han förlorat auktoriteten på grund av att han själv misslyckats med att följa massorna. Driven på flykt från Foochow av Chiang Kai-shek, på samma sätt som han gjorts från Wuhan, försvann Eugene Cheng in i ett välförtjänt dunkel.

²⁸ Silver hade förts till kusten under det föregående året. Silveraktier i Shanghai ökade från omkring 102 000 000 Tls. Vid början av 1926 till 138 600 000 Tls. i april 1927. Jfr *Capital and Trade*, Shanghai 18 mars 1927 och *China Weekly Review*, Shanghai 2 april 1927.

²⁹ Jfr ”Finance Situation Due to Panic and Sabotage”, *People's Tribune*, 21 maj 1927

³⁰ Enligt en rapport från Hupehs Arbetslöshetsbyrå fanns det 360 000 arbetslösa i Wuhan i slutet på juni. – *Peoples Tribune*, juli 1927.

var nödvändigt med arbetar-, bonde- och soldatråd i städerna och ute på landsbygden. För Wuhan-regeringen var sådana åtgärder helt otänkbara eftersom de inkräktade på den borgerliga äganderätten. Kommunistiska internationalen gav Vänsterkuomintang ”rådet” att ta över bankerna, fabrikerna och butikerna. Men ledarna för Vänsterkuomintang gick med mössan i hand till Hankows handelskammare och bönföll dem att återuppta normal verksamhet med löfte om att tygla massrörelsen. Kommunistpartiet kunde inte agera självständigt. Det var bundet i Kuomintang och kunde inte, till något som helst pris, frigöra sig från det samarbetet. Wuhan-ledningen skyllde inte de ekonomiska svårigheterna på kapitalisternas sabotage utan på arbetarnas ”övergrepp”. Kraven från fabriks- och affärsanställda ruinerade handeln och industrin ropade de. Vilka var då dessa överdrivna krav?

Mellan januari till april hade hamnarbetarnas strejker höjt deras löner från tre till sju kinesiska dollar i månaden. (En kinesisk dollar var vid den tiden värd omkring två shilling eller 50 cent i amerikansk valuta.) I textilfabrikerna höjde kvinno- och barnarbetare, som tidigare tjänade 12 cent om dagen, genom kamp sin lön till 20 cent om dagen, det vill säga en höjning från en månadslön på 3,60 US-dollar till 6 US-dollar. I tändsticksfabrikerna höjde de strejkande lönerna från 17 till 40 kopparmynt för en 12 timmars arbetsdag.^{*} I silkes spinnerierna kämpade de till sig 12 timmars arbetsdag. Tidigare hade de arbetat 17 timmar per dag. I vissa färgerifabriker, inte alla, höjdes lönerna från 18 till 50 kopparmynt om dagen. Den högsta lönen som betalades ut till industriarbetare var fortfarande 20 US-dollar i månaden. Medellönen hade höjts från omkring 10 US-dollar i månaden till omkring 14 US-dollar. Men i en regeringsledd undersökning av lönerna och levnadsomkostnaderna hade existensminimum fastställts till 27,46 US-dollar för en familj på fyra personer. Vad gällde arbetstiden hade förhållandena förbättrats något. Sju- och åttaåriga barn arbetade fortfarande lika länge som vuxna för tio cent om dagen. Kravet på 8 timmars arbetsdag för barn förblev en pappersprodukt. En undersökning genomförd av Kuomintangs arbetsdepartement i slutet på juni avslöjade att de flesta av stadens affärsanställda fortfarande arbetade 12 och 14 timmar om dagen.³¹ Arbetarna begärde att arbetsdagen skulle minskas från 17 till 15 timmar, från 16 till 14 timmar från 14 till 12 timmar. De krav som ännu inte tillmötesgåtts var lärlingarnas krav att befrias från förhållanden som var mycket värre än tvångsslaveri.

En journalist mötte några fackledare i mars när ropen på ”orimliga” krav redan fanns på Kuomintangs läppar. ”När ordet ’orimligt’ kom på tal log de fackliga ledarna. De var själva fabriksarbetare. Under hela sitt liv hade de undrat över ’rimlighet’. De frågade mig om det. Under hela livet, sade de, hade de försökt hitta något ’orsak’ till sin existens. Hittills, förutom att svälta för att andra ska få mat och kläder, hade de inte hittat något. Var, frågade de, fanns orsaken till detta?”³²

Inga av de förbättringar som Wuhans arbetare hittills tillkämpat sig gjorde att de kunde komma inom ”rimligt” avstånd från existensminimum. Var det då ett ”övergrepp” när arbetarna drog affärsinnehavarna, som spekulerade i spannmål och mat, inför sina egna domstolar? Var det ett ”övergrepp” när arbetarna i Hanyang beslöt att bemöta sina arbetsgivares sabotage genom att med våld öppna fabrikerna och driva dem? Eller när de affärsanställda i Puchih och andra städer i Hupeh tog över affärer som uppsåtligt hade stängts? Eller när bönderna i Hunan och Hupeh införde regionala förbud mot export av spannmål för att motverka aktiviteter från spekulanterna som försökte svälta dem till underkastelse? Eller när de beslagtogs godsägarnas lager av ris för att föda sina familjer?

^{*} Enligt *The China Year Book*, 1929-30, gick det 240 koppar på en kinesisk dollar 1925 år 1928 motsvarade 285 kopparmynt en dollar. Inga siffror ges för 1926 och 1927.

³¹ Jfr Rapporter till den Fjärde Allkinesiska Fackföreningskongressen, *Peoples Tribune* 30 juni 1927 och följande.

³² *People's Tribune*, 12 mars 1927.

Ja, ylade Vänsterkuomintangens ledare, detta var "övergrepp". De ruinerade handeln och störde det ekonomiska livet. Det var attacker mot äganderätten och måste stoppas. En av Wang Ching-weis första officiella handlingar efter han återvänt till Wuhan var att krossa arbetarkooperativen som drev 15 fabriker i Hanyang, tvinga fram återlämnandet av fabriker och upplösa partiavdelningen i Hanyang som hade stött arbetarna.³³

I slutet av april utfärdades bestämmelser som avskaffade de juridiska och polisiära funktioner som fackföreningarna tillskansat sig och endast gav dem rätt att bestraffa sina egna medlemmar. Dessa bestämmelser utfärdades gemensamt av regeringen och Hupehs Allmänna Fackförbund. Skiljedomstolar skulle inrättas och "oskäligen krav" på pengar förbjöds.³⁴

Hsiang Chung-fah, kommunistisk ordförande för Allmänna Fackförbundet, utfärdade en kungörelse som klistrades upp på stadens väggar, där han uppmanade arbetarna att göra "sitt yttersta" och beordrade att "ny kamp mot kapitalisterna tillfälligt skulle uppskjutas".³⁵

Den 20 maj utfärdade Kuomintangens Centrala Exekutivkommitté ett manifest om "revolutionens all-klass-karaktär", som helt avslöjade den speciella klasskaraktären hos Vänsterkuomintang i Wuhan:

Huruvida revolutionen kommer att bli en framgång beror på vilket stöd som fabriksägarna och handelsmännen ger den. Om de effektivt kan stödja revolutionen eller ej beror på böndernas och arbetarnas vilja att behandla dem som sina allierade.

Sedan Nordexpeditionen inleddes ... är det beklagligt att bonde- och arbetarorganisationerna i Yangtzedalen, på grund av sin snabba utveckling, varit omedvetna om sina missgrepp. ... De har inte tänkt på revolutionens framtid som en helhet och förringat sina allierade, industriidkarna och handelsmännen. Exempelvis har bonde- och arbetarorganisationerna, genom okunnighet om situationens ekonomiska aspekter, ställt överdrivna krav på arbetsgivarna. Fabriker och butiker har stängts av beväpnade strejkvakter och arbetsgivarna eller ägarna har påtvingats orimliga krav, som är omöjliga att genomföra. Följaktligen har fabriksägarna och handelsmännen känt att de förvägrats skydd av regeringen och att inte kan åtnjuta frihet vare sig vad gäller person eller egendom. De har även känt att revolutionen inte bara misslyckats med att gynna dem utan också att den äventyrat och riskerat deras välgång och säkerhet. De har därför hållit sig borta från revolutionens strider och hatar bittert bönderna och arbetarna som borde vara deras revolutionära allierade. Som resultat kan bönderna och arbetarna upptäcka att de är isolerade och begår självmord och revolutionens själva grundval kan skakas.

Partiet ... kan inte ignorera böndernas isolerade tillstånd och arbetarnas avsaknad av vägledning; och kan i synnerhet inte bortse från de revolutionära allierades, fabriksägarnas och handelsmännens intressen, och förvägra dem betryggande skydd. Vår politik går ut på att ena dem alla på samma stridsfront, att aldrig slitas sönder och låta dem alla dra lika stor nytta av revolutionen. För att kunna genomföra denna politik beordras den nationella regeringen att genomföra följande:

1. Arbetsministeriet och de provinsiella myndigheterna skall anta nya medlingsregler och bilda skiljenämnder som ska avgöra tvister mellan arbetare och fabriksägare;
2. Anta en arbetslag, reglera arbetstiden, ... fixera löneskalorna i enlighet med levnadsomkostnaderna, ... och sörja för arbetarnas skydd;
3. Förbjuda arbetare och anställda att ställa överdrivna krav och störa skötseln av fabriker och butiker; alla krav måste undersökas av en särskild gemensam kommitté som ska bildas av arbetarnas fackförening och handelsmännens förening, och denna kommitté ska införa lämpliga begränsningar på kraven;

³³ Ch'ü Ch'iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 58; Tang Leang-li, *Inner History*, sid 271.

³⁴ *People's Tribune*, 24 april 1927.

³⁵ Text i *Chinese Correspondence*, 8 maj 1927.

4. Ingen fackförening eller strejkvakt tillåts hota, bötfälla eller använda någon form av förtryck mot affärsidkare eller fabriksägare. ...³⁶

Det kommunistiska Allmänna fackförbundet ”samarbetade” i sin tur plikttroget med den ”revolutionära regeringen”. Några dagar senare proklamerade det ”revolutionär disciplin” för arbetarna och vädjade till dem att ”inte glömma bort sina allierades, fabriksägarnas och handelsmännens, intressen”, och utfärdade följande föreskrifter: (1) Arbetare som bröt mot den revolutionära disciplinen skulle straffas; (2) svåra överträdelser skulle överlämnas till regeringen för rättegång och straff; (3) fackföreningar förbjöds gripa, bötfälla ”eller på något sätt förtrycka andra personer än arbetare”.³⁷

Det var enligt tingens ordning att den exploaterade skulle ge upp sin frihet så att exploatörerna kunde känna sig fria. Men det var även enligt tingens ordning att de exploaterade oundvikligen skulle råka i konflikt med exploatörerna. Detta var de kalla fakta som envist trängde sig på. Med stöd från Komintern inbillade sig Wuhanregeringen och Vänsterkuomintang att de hade funnit en gemensam grund för klasser i konflikt. I praktiken innebar detta att man bad arbetarna att fredligt och i tystnad acceptera en fortsatt underkastelse. Det föll dem aldrig in att kräva och om nödvändigt tvinga arbetsgivarna att ge efter för arbetarnas krav. När allt kommer omkring företrädde de, Stalin till trots, borgarklassen oavsett hur litet förtroende borgarklassen hade för dem. Det ekonomiska dödläge som den kapitalistiska motoffensiven hade skapat i Wuhan skulle enbart ha kunnat motarbetas i arbetarnas intressen genom djärva revolutionära åtgärder. När regeringen i Wuhan visade sig vara oförmögen att vidta nödvändiga åtgärder var arbetarna tvungna att själva komma på sätt och genomföra dem. Detta innebar arbetar-, bonde- och soldatråd (sovjeter) som skulle ha kunnat visa vägen genom att föra en politisk och ekonomisk politik som bevakade massornas intressen och inte borgarklassens förmögenhet. Men bildandet av sådana råd skulle ha inneburit ”kamp mot det revolutionära Kuomintang”, den ”enda regeringsmyndigheten”. Det skulle ha varit ”kontrarevolutionärt”. Så i revolutionens namn fanns det ingen ekonomisk politik överhuvudtaget, förutom ett lidelsefullt försvar av borgerlig egendom på bekostnad av strypning av Wuhan och gradvis upplösning av den levande kraften hos massorna som aldrig fick se sin egen utväg.

Samma egendomsbaserade måttstock bestämde Vänsterkuomintangs inställning vad gäller den avgörande jordfrågan. All den beslutsamhet som Stalin hade lovat att Vänsterkuomintang skulle uppvisa för att lösa jordproblemet kom i dagen i form av försök att undvika jordfrågan, vilket utvecklades till klagomål mot böndernas ”övergrepp” och obevekligen övergick till våldsam förtryck så snart bönderna själva försökte ta itu med sina problem.

Som radikala småborgare var Wuhan-ledarna på intet sätt okänsliga för massornas drivkraft. Så länge varmt uttalade fraser ställde denna drivkraft till deras förfogande använde de sig flitigt av den. Tidigare uttalanden från Wuhan i frågan om jordrevolutionen lämnade inget övrigt att önska – inget annat, vill säga, förutom att omsätta dem i handling. Till exempel: ”Förverkligandet av den nationella revolutionens mål beror på böndernas uppvaknande i hela Kina. Vårt parti kommer alltid att försvara och kämpa för böndernas intressen så att alla klasser som förtrycker dem kommer att fräntas stöd ... för att de förtryckta bönderna verkligen ska befrias”. Så sent som 19 mars, bekräftade ett regeringsmanifest återigen att ”revolutionen måste genomföra stora förändringar i byarna ... så att de lokala parasiternas, den laglösa adelns, godsägarnas och kontrarevolutionärernas aktiviteter slutgiltigt undertrycks

³⁶ ”Manifesto on the All Class Nature of the Revolution”, *People's Tribune*, 21 maj 1927.

³⁷ ”Regulations of the Central Executive Committee of the Hupeh General Labour Union”, *People's Tribune*, 25 maj 1927.

under böndernas makt. ... Detta är den enda vägen. ... Om bönderna inte ges möjligheten att äga sin egen jord kommer de inte att kunna stödja revolutionen till dess segerrika slut. ...”³⁸

Med ord som inte var mindre radikala än de som användes av Kommunistiska internationalen hade Kuomintang proklamerat parollen: ”Vapen till bönderna!” I sin ”deklaration till bönderna” hade Kuomintangs exekutivkommitté i mars sagt: ”För att kunna säkerställa ... segern ... kommer bönderna att behöva vapen till sitt skydd. De väpnade styrkor som de feodala godsägarna använder sig av ... borde avväpnas och deras vapen och ammunition överlämnas till bönderna. Dessutom borde partiet tänka ut åtgärder så att bönderna kan köpa vapen till låga priser. Kort sagt borde det göras möjligt för bönderna att ha gott om vapen till självförsvar. Detta för att säkerställa att landsbygdsrevolutionens seger blir bestående och för att säkra att det demokratiska inflytandet krossar det gamla feodala inflytandet”.³⁹

Detta var eggande ord, men enbart ord skulle inte ge bonden hans jord; och eftersom det endast var ord och inget annat började svårigheterna för dem som uttalade dem så snart Hunans och Hupehs bönder i handling började visa att de tog dem på allvar. Historien kunde inte ge denna patetiskt lilla handfull frasmakare rollen av jakobiner, inte ens för att glädja Stalin. De kunde inte leda, ej heller stödja, inte ens fördöma det faktiska förverkligandet av jordbruksrevolutionen eftersom den innebar att den ekonomiska grundval och den klassbas där de hade sina rötter förstördes. Deras bindningar till de ”feodala godsägarna” mot vilka de rasade var oändligt mer övertygande än böndernas krav vars kamp de anslöt sig till i teorin. De visste att jordbruksrevolutionens seger innebar slutet för deras politiska makt. Om de måste gå under, då skulle ske under försvar av egendomen, inte genom att kränka den.

Sun Yat-sens program handlade fortfarande om den meningslösa frasen ”utjämning av rättigheterna vad gäller jorden”. Kuomintangs program för arbetare och bönder som antogs i oktober 1926 lovade faktiskt inte bönderna mer än att sänka jordräntan med 25 procent och ”förbud” mot ocker, med förbehållet att låneräntan inte fick överskrida 20 procent årligen!⁴⁰ Inte nog med att programpunkten att sänka jordräntan fortfarande var verkningslös, utan böndernas egen kamp hade snabbt fått dem att inse att frågan inte handlade om delreformer utan om jorden självt. Kuomintangs plenarmöte i mars 1927 medgav att ”den avgörande frågan vad gäller fattigböndernas problem är jordfrågan”, men den enda praktiska lösning som det kunde erbjuda var ett förslag om att inrätta jordbruksbanker som kunde erbjuda lån till 5 procents ränta per år för att lösa problemet med fattigböndernas brist på kapital.⁴¹ Plenarmötet skapade en Jordkommission som var tänkt att bringa ordning i statistiken och annat material för att kunna konkretisera Kuomintangs jordpolitik. Denna kommission inledde sina sammanträden den 27 april. I den ingick Kuomintangs främsta ledare, med T’an P’ing-shan som kommunistpartiets representant.

Efter att ha inlett med det allmänna förslaget om att bönderna måste bli herrar över jorden – vilket alla i princip höll med om – hejdade kommissionen sig och ställde frågan: Vilka bönder borde bli herrar över vilken jord?⁴² ”Jorden till den som brukar den!” hade en vacker, radikal ton över sig. Men vems jord? Definitivt inte de små godsägarnas jord, sade Wang Ching-wei. Partiets plikt var att skydda de små godsägarna, för var de inte småbourgeoisiers parti?

³⁸ Citat av Mif, *Kitajskaja Revolutsia*, sid 101.

³⁹ ”Declaration to the Peasants” från Kuomintangs Centrala Exekutivkommittés tredje plenarmöte, *Chinese Correspondence*, 8 maj 1927.

⁴⁰ ”Kuomintang Platform for Workers and Peasants”, (oktober, 1926), *Chinese Correspondence*, 8 maj 1927.

⁴¹ ”Declaration to the Peasants”

⁴² Detaljer om Jordkommissionens göranden och låtanden hämtades och kombinerades från redogörelser som återges i följande: Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*; Mif, *Kitajskaja Revolutsia*; ”Brev från 7 augusti”. Alla direkta citat som författaren använt citeras ordagrant från dessa källor. En livlig stiliserad redogörelse finns under rubriken ”The Night of August the Fourth” i Oskar Erdberg, *Tales of Modern China*, Moskva, 1932.

Definitivt inte jorden som tillhörde arméns officerare, sade Tang Sheng-chih. Bönderna i Hunan, klagade han, höll redan på att konfiskera egendomar som tillhörde arméofficerare eller deras släktingar. Faktum är att de i Chienchih till och med redan hade tillfångatagit en regementsbefälhavare som även råkade vara ägare av ett stort lokalt gods, bundit honom, satt en dumstrut på hans huvud och låtit honom paradera längs gatorna! Och svägerskan till Chen Cheng, en kuomintanggeneral, hade faktiskt tvingats klippa sitt hår i solidaritet med de nya tingens ordning! Så fick det inte gå till. Kanske vanliga soldater och jordlösa bönder skulle acceptera detta, men officerarna skulle aldrig finna sig i det. Märk väl, armén skulle splittras på frågan om jorden, och när allt kommer omkring har vi inte råd med splittring inom armén, eller hur?

På intet sätt, instämde kommissionärerna snabbt.

Nå storgodsägarnas jord då? Ja storgodsägarnas jord! Men återigen hur vet vi vilka godsägare som är stora och vilka som är små? Dessutom, om ”vi måste tänka ut konkreta åtgärder för att garantera att den jorden som tillhör officerare i den nationella revolutionsarmén förblir intakt”, som Tang Sheng-chih krävde, då måste vi även särskilja mellan de ”stora” godsägarna som är släkt med officerarna och de som är så olyckliga så att de inte har någon son eller broder med ett officerskoppel.

”Vi måste instifta konfiskeringskriterier”, upprepade Wang Ching-wei och Sun Fo i kör.

Hsu Chien hade en helt egen lösning. Han upptäckte någonstans att endast 15 procent av all jord i Kina var uppodlad. ”Då tjänar det ingenting till”, sade han, ”att ta jorden från godsägarna eftersom vi kan ge bönderna jord som ingen odlar”. Men Hsu Chien kunde inte bestyrka sina siffror och, i vilket fall som helst, fanns större delen av den jord som inte odlades långt borta i Tibet och Turkestan* och uppe i nordväst. Massförflyttning av Hunans och Hupehs bönder lät inte som något speciellt praktiskt förslag. Så senare höll Hsu Chien med Tan Yen-kai, att det kanske var möjligt att konfiskera enbart den jord som tillhörde ”speciellt elaka eller ondskefulla godsägare och de ondskefulla affärsmännen”. Nå vilka godsägare var då onda eller (vi ryser vid tanken på sådana människor) speciellt elaka?

Hm, sade allesammans.

När tanken på att köpa jorden från de små godsägarna diskuterades gned sig Tan Yen-kai på hakan. ”Detta kommer inte att tillfredsställa de små godsägarna”, sade han, ”på grund av att de har fortfarande mycket litet förtroende för den nationella regeringen. Om vi ger dem våra skuldsedlar kan de inte leva enbart genom att äta pappret. Jorden måste vara kvar i deras händer”.

På kommunisternas vägnar föreslog T'an P'ing-shan försynt att endast kontrarevolutionära godsägars jord skulle konfiskeras. Wang Ching-wei bröt in i bräsch. ”Politisk konfiskering!”, frustade han, ”det är en väldigt allmän fras som inte säger något. Om bönderna känner sig tillräckligt starka i något distrikt, anser de att alla godsägare är kontrarevolutionära för att kunna expropriera deras jord. Under politisk konfiskering finns det inget kriterium. Där bönderna är starka tillgriper de ekonomisk konfiskering. Där de är svagare. ... kommer de först att gå på de små godsägarna som sålunda drabbas först av alla och vi vill ha kvar de små godsägarna på vår sida”.

Totalt förvirrade drog kommunisterna tillbaka sitt förslag.

* Wikipedia: *Turkestan* är en historisk benämning på en region i Centralasien som till stor del bebos av turkfolk. På grund av den politiska situationen säger man ibland Västturkestan och Östturkestan. Till Västturkestan brukar traditionellt de fyra forna sovjetrepublikerna, idag de självständiga staterna, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan och Uzbekistan räknas. Till Västturkestan förs också den södra delen av Kazakstan och norra Afghanistan. Med Östturkestan åsyftas dagens kinesiska provins Xinjiang. *Ö anm*

Efter tre veckor av detta beslöts det till slut, med en allmän suck av lättnad överallt, att revolutionen fortfarande befann sig i sin militära period och enligt Sun Yat-sen var lösningen på problem som det med jorden tvungna att invänta den slutliga militära segern och enandet av landet som skulle inleda det "politiska förmyndarskapets" period. Följaktligen antogs en resolution som i princip erkände det önskvärda i att konfiskera storgods, men för tillfället rekommenderade att jordräntan inte borde överstiga 40 procent av skörden.

Detta beslut utgjorde en reträtt till och med från programpunkten om en sänkning med 25 procent eftersom jordräntan i genomsnitt låg på 50 till 60 procent, även om den på sina håll låg på 70 procent av skörden eller till och med ännu högre. Icke desto mindre accepterade kommunisterna resolutionen och när kommissionen vidare beslöt att inte publicera någon redogörelse från dess överläggningar "av rädsla för att skapa förvirring", instämde återigen kommunisterna. Armén var räddad. Godsägarna var räddade. Kuomintang var räddat. Frågan avgjordes till belåtenhet för alla utom bönderna. De var tvungna att vara tålmodiga. Om de bara fortsatte att stödja den nationella regeringen skulle allt bli bra.

Hur bönderna skulle ta emot denna "lösning" på deras problem återstod att se. Under tiden hade det dykt upp nya problem som plågade det "revolutionära centrumet". Inspirerade av Chiang Kai-sheks framgångar och direkt anstiftade av honom uppstod från alla håll militära uppror mot Wuhans auktoritet. I norra Hupeh trotsade Yu Hsueh-chung regeringen. I väst började Yang Sen förflytta sina trupper mot den nationalistiska huvudstaden. Hsia To-yen, som höll den västra fronten mot Yang, gjorde helt plötsligt ett myteri och rusade med en handfull soldater genom landet söder och väster om Wuhan, brände, plundrade och hjälpte godsägarna och adeln mot bönderna. Wuhanregimens misslyckande med att stödja böndernas krav hade redan stött bort deras förtroende, så försöken att värva dem och organisera motstånd mot Hsia mötte väldigt lite eller inget gensvar.⁴³ Även om Yeh Ting, en kommunistisk officer till slut med heroiska insatser kunde avvärja Hsias hot mot Wuchang förblev Wuhan ansatt från alla håll, militaristiska revolter utifrån och ekonomisk kollaps inifrån.

Redaktören för *Peoples Tribune* bevitnade hur uppskrämda människor "med kärror fullastade med bohag passerar våra fönster", och hörde, "viskningar om elände i luften". "Katastrofen hotar, sade panikslagna människor i staden. ... Utlänningar har blivit halvt om halvt ursinniga, halvt om halvt upprymda. De har sett slutet på det nationalistiska Hankows förhatliga styre. I morgon bitti förväntar de sig att se en ny regim ta form i Wuhan. ..." ⁴⁴ Redaktören hånade både de uppskrämda och de hoppfulla och förutsåg en snar seger för nationalisternas sak på alla fronter.

Icke desto mindre höll skruvstådet på att klämmas åt. Den revolutionära utvägen låg i att kraftfullt släppa loss massorna på basis av en genomgripande jordrevolt. Enbart en sådan linje kunde ta itu med de ekonomiska svårigheterna och upplösa de upproriska militaristernas arméer. Om Vänsterkuomintang inte kunde ta denna väg måste kommunisterna vara redo att göra det. Det är riktigt att även Komintern talade om jordbruksrevolutionen, men beordrade i nästa andetag de kinesiska kommunisterna att lämna över all makt till Vänsterkuomintang ty, med Stalins ord, "utan ett nära samarbete mellan vänstern och kommunisterna inom Kuomintang ... är revolutionens seger omöjlig". Det var därför inte alls överraskande att Wang Ching-wei kunde uppträda som hedersgäst vid öppnandet av det kinesiska kommunistpartiets femte kongress i Hankow 27 april och meddela att han och hans kollegor "med glädje

⁴³ Ch'ü Ch'iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 112.

⁴⁴ *People's Tribune*, 19 maj 1927.

accepterade den Kommunistiska internationalens perspektiv”,⁴⁵ och deklarerade sin ”fullständiga enighet” med kominterndelegaten M. N. Roys rapport.⁴⁶

Den andliga ledningen vid det kinesiska kommunistpartiets femte kongress gavs av den Kommunistiska internationalen genom den indiska kommunisten M. N. Roy. Det var Roy, berättar Mif för oss, som ”för första gången” – (försöker Mif här, måhända, smäda Kominterns tidigare direktiv och resolutioner?) – gav det unga kinesiska partiet ”en verkligt leninistisk prognos” över de händelser som äger rum. Från Roy fick partiet ”för första gången” höra ”grundligt genomtänkta perspektiv på rörelsen” och ”mottog direktiv i en rad avgörande frågor”. Roy ”gav det unga kinesiska kommunistpartiet ... världsbolsjevismens erfarenheter”.⁴⁷ I Moskva skulle inom kort det kinesiska kommunistpartiets ståndpunkt vid tiden för den femte kongressen beskrivas som att den stod i direkt motsättning till Kominterns direktiv. Något senare blev Roy själv måltavla för våldsamma angrepp. Men lyssna nu på Roys egen rapport till kongressen, publicerad i Kominterns officiella organ med fullt ansvar och utan kritiska kommentarer:

Den femte kongressen hade väldigt många komplicerade och svåra frågor att lösa ... ett klart perspektiv för revolutionens framtida utveckling måste stakas ut och ges en fast ledning. Det var den femte kongressens historiska roll att utarbeta dessa perspektiv, att utstaka proletariats handlingslinje och att hjälpa till med att skapa klart tänkande, hängivna och energiska ledare, som krävs för revolutionens segerrika marsch. Kongressen fullgjorde denna uppgift.⁴⁸

Hur bedömde Roy situationen?

Klassdifferentieringen inom Kuomintang har stärkt banden mellan dess vänsterflygel och kommunistpartiet. Storbourgeoisens avtåg har gjort det möjligt att omvandla Kuomintang till ett revolutionärt block som består av industriproletariatet, bönderna och småbourgeoisien (samt flera skikt av bourgeoisin). ... Den kinesiska revolutionen fortsätter att utvecklas på basis av en klasskoalition och kan ännu inte underkastas proletariats exklusiva ledning. ... Kuomintangs ledande medlemmarna deltog i kongressens öppningsmöte och deklarerade att de var redo att befästa blocket med kommunistpartiet.⁴⁹

Vilket var Roys praktiska råd till de kinesiska kommunisterna? Lyssna på Ch’ü Ch’iu-pai, medlem av det kinesiska kommunistpartiets centralkommitté. Ett år efter att den grova omskakande händelsen hade krossat både revolutionen och Roys okränkbarhet inom Kominterns led skriver Ch’ü:

Roys speciella åsikt var att vänstern och småbourgeoisin inte hade någon annan utväg än att följa oss. Han pekade inte på möjligheten av nya svek och de konkreta komplicerade uppgifterna kommunistpartiet borde ha vidtagit mot möjligheten för sådana nya svek. Därför styrdes stämningen på den femte kongressen av parollen: ”Länge leve kommunismens samarbete med San Min-principerna (de tre folkprinciperna) till slut!”⁵⁰

I sin rapport till kongressen medgav Chen Tu-hsiu att fastän bönderna på eget initiativ drev på för att konfiskera jorden ”har vi fört en alltför fredlig politik”. Han höll med om att stora gods borde konfiskeras, men tillfogade: ”För närvarande är alliansen med de små jordägarna fortfarande nödvändig. Vi får inte hemfalla till vänsterextremism, utan måste följa en medelväg. Vi måste även invänta den vidare utvecklingen av den militära rörelsen innan vi konfiskerar

⁴⁵ Mif, *Kitajskaja Revolutsia*, sid 118.

⁴⁶ M. N. Roy, ”Le Ve Congrès du Parti Communiste de Chine”, *La Correspondance Internationale*, Paris, 13 juli 1927.

⁴⁷ Mif, *Kitajskaja Revolutsia*, sid 118

⁴⁸ Roy, ”Le Ve Congrès”.

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 100 ff.

de stora och medelstora jordegendomarna. Den för tillfället enda korrekta lösningen är att revolutionen måste utvidgas innan den fördjupas”.⁵¹

När detta utdrag publicerades av *Pravda* i Moskva, lade Trotskij till en efterskrift till sin kritik av Stalins teser:

Denna väg är den säkraste vägen, den utan tvekan kortaste vägen till undergången. Bönderna har redan rest sig för att konfiskera de stora jordägarnas egendomar. Vårt parti driver, i våldsam motsägelse till sitt eget program, till sitt namn, ett fredligt och liberalt agrarprogram... Kamrat Chen Tu-hsiu, som är bunden till händer och fötter av Komintern-representanternas felaktiga ledarskap, formulerar agrarfrågan på ett sätt som objektivt sett enbart avskiljer det kinesiska kommunistpartiet från den verkliga bonderörelsen.⁵²

Och *Pravda* tryckte Chens rapport utan kommentar. Hur skulle det kunna vara annorlunda? Den 13 maj förklarade Stalin i Moskva, helt i överensstämmelse med andemeningen i Chens åsikter, att sovjeterna endast kunde bildas i Kina ”efter det att den revolutionära regeringen i Wuhan har stärkts”.⁵³ Chens rapport publicerades, på liknande sätt utan kritik, i hela Kommunistiska internationalen. Först senare, efter att händelserna träffat dem mellan ögonen, började Kominterns talespersoner att upprepa Trotskijs varningar till det kinesiska kommunistpartiet.

Kongressdebatten om jordfrågan följde samma kurs som diskussionerna vid Kuomintang Jordkommissions möten. Liksom kommissionen godkände den kommunistiska kongressen, i princip, konfiskering av storgods. Men den lade till ”jord tillhörande de små jordägarna och jord tillhörande officerarna i den revolutionära armén är inte föremål för konfiskation”.⁵⁴

Att vägra röra officerarnas jord innebar att vägra att röra vid jordbruksfrågan överhuvudtaget eftersom det knappast fanns en officer i Wuhans arméer, för att inte tala om generalerna, som inte var släkt med godsägare i Hunan eller Hupeh. I sin rapport påpekade Chen själv att ”officerarna (i de nationalistiska arméerna) är unga män från godsägarklassen”.⁵⁵ Men skilde sig denna resolution på något sätt från den Kommunistiska internationalens instruktioner? Hade inte Stalin, så långt tillbaka som i oktober 1926, telegraferat att man måste hålla tillbaka bönderna för att inte stöta bort generalerna?⁵⁶ Var inte Komintern, just vid den tiden, emot att skapa arbetar-, bonde- och soldatsovjeterna på grund av att bildandet av sådana sovjeterna ”skulle innebära att man medvetet påskyndade konflikten med generalerna under de mest ofördelaktiga förhållandena (?) för kommunistpartiet och dess allierade?”⁵⁷ Skulle inte Stalin, inom några veckor, telegrafera specifika direktiv som ord för ord upprepade samma instruktioner om att skydda generalernas jord? I Wuhan, i andra änden av telegraftrådarna från Moskva, befann sig Borodin, Roy, Mif, Lozovskij, Browder, Doriot och en hel drös andra ”bolsjevikiska” rådgivare. Inte en enda av dem höjde rösten – i tid. Inga av de föraktliga undanflykter och lögnerna med vilka Moskva senare försökte övervältra allt ansvar för katastrofen på Chen Tu-his och den kinesiska centralkommitténs axlar kan dölja överensstämmelsen mellan den politiska väg som Kommunistiska internationalen stakat ut och den som det kinesiska kommunistpartiet följde.

⁵¹ Chen Tu-hsiu, ”Rapport au Ve Congrès du P.C. de Chine”, *La Correspondance Internationale*, 4 juni 1927.

⁵² Trotsky, *Problems...*, sid 77-78. Sv. övers. [Den kinesiska revolutionen och kamrat Stalins teser](#)

⁵³ Citerad av Trotsky, *Problems...*, sid 284. Sv. övers. [Stalin och den kinesiska revolutionen](#)

⁵⁴ Citerad av Mif, *Kitajskaja Revolutsia*, sid 120 ff. Texten finns även i Asiaticus, *Von Kanton bis Schanghai*, Berlin, 1927, sid 265.

⁵⁵ Chen Tu-hsiu, ”Rapport au Ve Congres”.

⁵⁶ se sid 133 xxx

⁵⁷ N. Lenzner, ”La Question Chinoise”, *La Correspondance Internationale*, 29 juni 1927.

Den femte kongressens jordresolution var kommunistpartiets första proklamation om jordbruksfrågan. Den innebar att man kringgick den fråga som Hunans och Hupehs bönder redan tagit i sina egna händer. I praktiken tvingades kommunisterna ta fram den aktiva oppositionens knölpåkar mot böndernas ”övergrepp”. Om revolutionens seger var ”omöjlig” utan Vänsterkuomintang medverkan, vilket Stalin och Komintern fastställt, var samarbete med Vänsterkuomintang otänkbart vad gäller jordbruksrevolutionen. Därför måste jordbruksrevolten slopas och böndernas lämnas åt sitt öde. Så länge Stalins instruktioner följdes fanns det ingen orsak till att det kinesiska kommunistpartiets femte kongress, som samlades vid revolutionens mest akuta avgörande tidpunkt, inte skulle ha samlats under den falska parollen: ”Länge leve kommunismens samarbete med de tre Folkprinciperna till slutet!” Det var helt i sin ordning att kongressens manifest förkunnade: ”Ena alla demokratiska element under Kuomintang fana. Stärk denna revolutionära allians. Detta är proletariats viktiga uppgift under detta stadium av revolutionen. Den revolutionära demokratiska alliansen leder den nationella revolutionen”.⁵⁸

Bakom scenen på den femte kongressen fanns det olika tendenser. Detta är hur Ch’ü Ch’iu-pai beskriver dem:

Borodins linje var en reträtt och försvagning av jordbruksrevolutionen ... eftergifter till småbourgeoisin ... eftergifter till de så kallade industrialisterna och köpmännen; eftergifter till godsägarna och adeln; allians med Feng Yu-hsiang för att störta Chiang Kai-shek; och med en sådan politik leda vänsterns ledare mot högerens reaktionära styrkor i Wuhan och Nanking.

Roy var för relativa eftergifter åt affärsmännen ... emot att ge efter något åt godsägarna och adeln ... för små eftergifter till de små godsägarna och de revolutionära generalerna”.

Partiets centralkommitté var för ”fullständiga eftergifter till affärsmännen, fullständiga eftergifter till godsägarna och adeln, i beaktande av att jordbruksrevolutionen inte skulle kunna förverkligas omedelbart utan krävde en tillräcklig tid för propaganda ... med tanke på detta var det bäst att låta vänstern (Kuomintang) leda och för oss att stiga åt sidan något så att revolutionen inte påskyndades allt för tidigt...”⁵⁹

Dessa tre riktningar var i verkligheten en – reträttens riktning. I praktiken blev de en och samma, eftersom, som Ch’ü helt riktigt sammanfattar dem: ”Den politik som användes vid denna tid var att göra eftergifter för att övervinna svårigheterna efter Chiangs förräderi”.⁶⁰

”Ge efter, ge efter!” ropade Borodin, Roy och Kommunistiska internationals alla lydiga tjänare när den kinesiska revolutionen som aldrig förr hade behövt föra upp Dantons odödliga paroll på sina banderoller: ”djärvhet, djärvhet, ännu mer djärvhet”. Men Moskva beordrade det kinesiska kommunistpartiet att böja sig för Vänsterkuomintang. Vänsterkuomintang svansade efter militaristerna, godsägarna och borgarklassen. Detta förräderi skulle i slutändan strypa den kinesiska revolutionen, men all vacklan och feghet hos dessa ledare kunde inte dölja storheten och styrkan hos massorna i aktion.

⁵⁸ ”Manifest från det kinesiska kommunistpartiets femte kongress”, *Min Kuo Jih Fao*, Hankow, 23-26 maj 1927.

⁵⁹ Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 104-105.

⁶⁰ *Ibid.*, sid 108.

XIII. Kampen om jorden

Förutom oktoberrevolutionen i Ryssland har vårt århundrade inte skänkt historien något skådespel som är större eller mer omvälvande än de kinesiska massornas uppror under våren och sommaren 1927. Inte sedan de långhåriga Taipingernas dagar hade den kinesiske bonden haft chansen att hoppas få mer av livet än rätten att slita hårt och dö. I Hunan och Hupeh började han nu att greppa den historiska hydraulikens hävstänger – kraftfull och kollektiv aktion. Han började räta på ryggen och lösgöra århundraden av bördor från sina axlar. Denna erfarenhet har beskrivits som att den kinesiska arbetaren kommit till insikt om att han också var en människa, att även han existerade. Från detta, slungade viljan att inte leva som ett djur utan som en människa inte in en, utan miljontals arbetande i en kamp mot allt som hade gjort dem till packåsnor i en civilisation som var tusentals år gammal.

Okunniga och feiga ledare hade sagt till bonden att det fanns moraliska skillnader bland hans förtryckare. Det fanns ”dålig” adel som skulle störtas, men det fanns en ”bra” adel som var hans vänner. Det fanns storgodsägare vars egendomar bonden skulle få konfiskera någon gång i framtiden, men det fanns små godsägare som skulle betraktas som fasta och vänskapliga allierade. Hans fiender i byn var *tuhaoerna* – godsägarens lokala översittare, befattningshavare och mutkolvar; men trots att den nationalistiska arméns officerare hade fäder och bröder som var godsägare och ockrare, så var officerarna vänner och befriare och skulle inte förödmjukas genom att deras egendom tillfogades skador. Det finns när allt kommer omkring, inget som är enklare än att lägga rättskaffenhetens moraliska mantel på den besuttna mannen. När rörelsen gick framåt och den ”revolutionära” regeringen inte uppvisade någon benägenhet att uppfylla ens de mildaste av de löften den givit för att få böndernas stöd, började det gå upp för massorna att parollen: ”Ner med *tuhao* och den dåliga adeln!” inte stod i samklang med deras intressen utan med de klasser som ville dra nytta av deras tjänster utan att betala för dem. Byarna började vakna. Parollen undergick en process med plebejisk ansiktslyftning och löd snart: ”Alla som äger *tu* (jord) är *hao* (förtryckare) och det finns ingen adel som inte är dålig!”¹

”Avskaffa de orättvisa avtalen!” sade Kuomintang. De enda ”orättvisa avtal” som Hunans bönder kände till var arrendeavtalen som tvingade dem att lämna ifrån sig upp till 70 procent av skörden till godsägaren, att göra räntefria kontanta inbetalningar i förtid för hyran, att ge gåvor till godsägarna vid festivaler, att tjänstgöra utan lön när en trolovning, ett äktenskap eller en begravning i godsägarens familj krävde ceremoniella förberedelser eller transportera och betjäna gäster. Parollen ”avskaffa de orättvisa avtalen” innebar för bonden i Hunan att avskaffa trälldomen på jorden. Han hjälptes inte av att Kuomintang talade om Kinas förhållanden till makterna.²

På Kuomintangs banér stod det inristat endast en 25-procentig reducering av jordräntan och en ”begränsning” av räntesatsen till 20 procent per år. Kuomintang talade också vagt om ”utjämning av arrendeböndernas rättigheter” utan att någonsin klargöra vad detta innebar. När massorna började röra sig och Vänsterkuomintang visade sig vara ovilligt eller oförmöget att ta upp dessa milda programpunkter i sin egen plattform, ledde den inneboende kraften i böndernas uppvaknande till att de snabbt och med rak logik kom fram till parollen: ”All jord till brukarna!” Och med skoningslös enkelhet, så fruktansvärd för de som står inför hotet om att förlora på grund av den, gick bönderna vidare och genomförde sin egen paroll i praktiken.

¹ Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 53.

² ”Rapport från delegaten från Hunans provinsiella bondeförbund”, *Min Kuo Jih Pao*, Wuhan, 12 juni 1927. (Härefter kallad ”Hunan-delegatens rapport”).

I slutet av april stod konfiskation av jord och egendom på dagordningen i ett växande antal *hsien* i Hunan och i något mindre utsträckning i Hupeh.

Kampen om jorden förde in nästan tio miljoner bönder i massorganisationernas sfär i centrala Kina. Århundradens samlade förtryck hade skapat laddningar djupt ner i jorden. Upprorets fackla 1927 nuddade bara vid stubintråden som vindlade sig genom hela samhällsstrukturen likt ådror i människans kropp. Revolution medförde en dånande serie av explosioner som inte lämnade någon del av det gamla samhället intakt. Allt som var gammalt, korrupt, degenererat och dekadent skakades sönder och trampades ned och upplöstes i "historiens inspirerande frenesi". Bandagen slets från kvinnors bundna fötter. Unga flickor, med kortklippt hår och en anda av trotsig energi, strömmade ut på landsbygden för att väcka upp kvinnorna och befria dem från bojor som bar generationers rost.* Konfucius, privilegiets och underkastelsens överstepräst, befriades från en ondskefull och reaktionär moralitets slöjor och fördes stolt genom bygatorna och brändes. Buddhistiska tempel konfiskerades och förvandlades till skolor och mötesplatser. Utländska missionärer tvingades bort i oordning, flyende från något de kallade anarki, något som deras tro förhindrade dem från att någonsin förstå. Vidskeplighet sveptes bort. "Gudarna av lera och trä har redan förlorat sin värdighet. Folket behöver inte längre de fem klassikerna och de fyra böckerna. Vad de vill ha är politiska rapporter. De vill veta tillståndet i landet och i världen. *Men sen* (dörrgudarna) som brukade vara fastsatta på portarna har nu täckts med paroller. Inne i husen har till och med *tsau mu kao pi* (släkttavlor) trängts ut av affischer med paroller".³

Missförhållanden som hade ärvts från det gamla samhället sveptes bort av flodvågen. "Allt sedan Manchurernas dagar", rapporterade en bondeledare i Hunan,

har regeringen gång på gång förbjudit opium. Men faktum är att opiumförbudsbyrån hela tiden varit byrån för att sälja opium. Bara smårökare bötfälldes. Även om giriga tjänstemän och adeln rökte helt öppet, rördes de aldrig. ... Men efter att bönderna rest sig blev förbudet som under tjugo år varit ett meningslöst förbud ett verkligt förbud. Byarnas bondeorganisationer beslutade att om någon påträffades med att röka skulle den bötfällas och visas upp. Efter att många prominenta adelsmän paraderats med en dumstrut vågade ingen i Hunans byar röka. Bönderna krossade adelns pipor. För att utrota hasardspel gick pionjärerna (pojkar 12 till 15 år gamla) och letade från hus till hus. Mahjong och andra spelattiraljer brändes på stället. Att binda upp fötterna förbjöds. Dammar och vägar byggdes; man började odla upp ödemarker. ... Att inrätta skolor och krossa vidskepelse blev det mest entusiastiska arbetet i byarna. ... Bönderna skapade en fridfull by. Oavsett hur man beskriver tumultet i Hunans byar har dessa definitivt blivit lugnare än när godsägarna styrde.⁴

Bönderna fortsatte med sin uppgift att städa upp i historiens augiasstall med en bister grundlighet och ofta inte utan en viss bister humor. I Hwangkang, Hupeh, var de "dumstrutar" som användes på de skyldiga adelsmännen de *3-do 3-sen* måttbehållare som godsägarna tidigare använt för att dela upp spannmålet efter skörden när arrendet skulle betalas.⁵

Bonderättvisan var snabb och enkel i byn. Om man överhuvudtaget gjorde något fel så var det att man var alltför fördragsam. Överraskande få avrättningar beordrades och genomfördes. I

* "Jag har levt i åttio år", sa en gammal kvinna till en ung propagandistflicka, "utan att ha sett en uniformerad kvinnlig figur med så kort hår och stora fötter som du". Sittandes i på en äng i Chiayu, södra Hupeh, berättade flickan i ett brev till en vän i Hankow hur hon pratade till en grupp bönder om fördärvet med att binda upp fötterna. En välbärgad medelålders kvinna med 7,5 centimeters "gyllene liljor" haltade fram till henne och sa: "Dina fötter är så stora. Kommer inte din make att ta dina skor av misstag?" Alla soldaterna och bönderna som stod runtomkring skrattade högt. Den kvinnliga officeren rodnade och började därpå skratta själv. – Från "Ett brev från fältet", *Peoples Tribune*, 22 juni 1927.

³ Tsai Yi-tsen, "Rapport från delegaten från Hupehs provinsiella bondeförbund", *Min Kuo Jih Pao*, 20-21 maj 1927. (Hädanefter kallad "Hupeh-delegatens rapport".)

⁴ "Hunan-delegatens rapport".

⁵ "Hupeh-delegatens rapport".

de flesta fallen dömdes godsägarna och deras anhängare till höga böter eller fängelsestraff. Rättvisan administrerades av de lokala boendekommittéerna som fungerade som presidium vid böndernas massmöten. ”Vi är inte rädda för något förutom massmötena” brukade adeln säga. Tvister och krav hade tidigare avgjorts av den lokala domaren eller av den lokala storgodsägare som åtnjöt privilegiet att vara feodalbaron inför lagen. Han brukade sitta på sin gård och skipa rättvisa efter eget gottfinnande. Detta hade nu helt förändrats. De lokala bondeorganisationerna svepte genom fulltecknade kalendrar och avgjorde alla ouppklarade fall. De blev appellationsdomstolar i alla frågor, till och med familjedispyter.

Bondeorganisationerna tog itu med byns enorma ekonomiska problem med ett mod och dristighet som vida översteg deras förmåga att lösa dem. Med hjälp av pengar och andra medel som man konfiskerat från adeln, gick de icke desto mindre på många platser framåt och bildade kooperativ och vidtog åtgärder för att reglera transporten av spannmål och förhindra spekulation.⁶ Dessa kooperativ utfärdade till och med sedlar som helt och fullt accepterades av traktens bönder. Problemen med låneräntor och jordränta bemöttes helt enkelt med en vägran att betala. På landsbygden härrörde prostitution, försäljning av kvinnor och barn direkt från böndernas outhärdliga fattigdom. Handel med mänskligt liv hade blivit en handel som blomstrade på grund av mänsklig misär, och varje år såldes tiotusentals kvinnor och barn till bordeller eller till rikas hem som slavar. I Yanghsin röstade *hsienens* bondeorganisations delegatkonferens för att avsätta en del av de pengar som konfiskerats av adeln till att skaffa mat till de fattiga ”så att de inte skulle tvingas sälja sina fruar och barn för att alla skulle kunna överleva”. Men varje ofullständigt, outvecklat försök att klara av de ekonomiska svårigheterna förde bönderna snabbt till det grundläggande problemet med själva jorden. Ingen hunger var större än hungern efter jord. Alltmer medvetna om sin makt började bönderna tillfredsställa denna längtan.

I städerna skipade arbetarna i fackföreningarna rättvisa och upprätthöll den lokala ordningen. Klädda i blå jeansuniformer och oftare beväpnade med påkar än med gevär, blev arbetarnas strejkvakter med sin ”affärsmässiga auktoritet” snart ”ett av de mest påfallande revolutionära inslagen på gatorna.”⁷ Under de tidiga stadierna var fackens prestige och auktoritet enorm. ”I många av Hupehs landsortsstäder”, skriver Chapman, ”vilket jag själv såg i Teian och hörde från kinesiska och utländska kollegor och vänner i andra städer, kunde stadens guvernör, som utsetts direkt av den nationalistiska regeringen i Hankow och hade nationalistiska trupper stationerade i staden, ännu inte göra något som gick emot de två eller tre ledande fackföreningarnas önskningsar.”⁸

Fackföreningarna inrättade skolor, skyddade kvinnors rättigheter, gav fristad åt flickor som flytt från slaveri, organiserade hjälp åt arbetslösa, avslöjade, grep och straffade kontrarevolutionärer där de kunde. Men de fullgjorde redan sina funktioner inom de snäva begränsningar som föreskrevs av de restriktiva reglerna som Wuhanregeringen utfärdat och vilka godkänts av den kommunistkontrollerade Allmänna fackförbundet.⁹

Både i staden och ute på landsbygden stötte massrörelsen på avsevärda hinder. Borgarklassens sabotage, imperialisternas blockad, Wuhanregeringens ständiga vägran att hantera situationen med revolutionära medel, hade redan drivit Wuhans arbetare in i en ekonomisk återvändsgränd. Som ockupationen av Hanyangfabrikerna visade, kvävdes deras egna försök redan från början av den regim som kommunisterna sade till dem att de var skyldiga att

⁶ Jfr Strong, ”The People’s Food”, *China’s Millions*.

⁷ Chapman, *Chinese Revolution*, sid 91.

⁸ *Ibid.* sid 91.

⁹ För redogörelse av revolutionens kulturella landvinningar, speciellt kvinnans frigörelse och avlivandet av vidskeplighet, se Strong, *Chinas Millions* och Chapman, *Chinese Revolution*.

okritisk lyda. I Hanyang trängdes arbetarna i en vapenfabrik ivrigt runt en delegation ryska fackföreningsmänniskor.

”Vilken hållning intog ni gentemot sabotage i regeringsindustrier under er revolution?”, frågade de. ”Uppmuntrade ni till det eller tolererade ni det?”

”När under er revolution började metallarbetarna få ut något av det? Gynnades de så snart som utsugarna störtats eller var de tvungna att lida länge och göra många uppoffringar innan revolutionen slutligen befäst sig?” I sin rapport undviker Miss Strong att nämna vilka svar de ryska arbetarna gav men fortsätter:

De gjorde redan många uppoffringar för sin revolutionära (!) regering. De gav upp sina krav på en åttatimmarsdag för att i stället arbeta 13 till 17 timmar i vapenfabriken ’på grund av att vår revolutionära regering är hotad’. De sköt upp kravet på en barnarbetslag; Jag såg själv barn som var sju och åtta år gamla arbeta tio timmar i bomullsindustrin i Wuchang och fick veta av fackföreningsorganisatörer att ’Wuhan befinner sig i blockad; vi får inte angripa produktionen, särskilt inte utlandsägd produktion’. De hade orsak att offra sig för Wuhan, ty på andra platser var deras situation långt allvarligare. I Shanghai, Kanton och Hunan avrättades arbetare. I Wuhan hade de fortfarande chansen att lyfta blicken och argumentera lite. De var patetiskt tacksamma för detta ynkliga privilegium.¹⁰

”Lyfta blicken och argumentera lite!” Sådana var arbetarnas privilegier i Wuhans ”revolutionära centrum”! Berättade de ryska besökarna för sina kinesiska kamrater att de verkligen hade gjort uppoffringar, fantastiska uppoffringar för sin revolutionära regering – förutom det att den verkligen var deras, verkligen revolutionär, och inte det påhitt som var det ”revolutionära Wuhan”? Om någon av besökarna såg skillnaden är det tveksamt om han sade det. Det som var revolutionärt i Ryssland 1917 var kontrarevolutionärt i Wuhan 1927. Det måste det ha varit. Stalin sade det.

Ute på landsbygden hade jordrevolutionens första våg skakat om godsägarna och adeln i grunden. Av rädsla för sina liv eller med förhoppningen om att de under den förväntade nationaliseringen och styckningen av jorden skulle återfå en del mark, överlämnade godsägare på många platser till och med frivilligt sin mark till bondeorganisationerna. Böndernas ursprungliga initiativ, att inleda konfiskationen av jord i byarna och *hsiens* på stora områden, behövde nu mer än något annat hjälp från en centraliserad makt som kunde beväpna bönderna, och skydda och utöka deras erövringar. Så snart godsägarna och bondeadeln insåg att det inte fanns en sådan makt i Wuhan, att det i Wuhan endast fanns vankelmod, tvekan och en rädsla för bönderna som om möjligt var ännu större än deras egen, återvände självförtroendet och den reaktionära motoffensiven antog en väpnad, organiserad karaktär.

”Hunans bönder kan för närvarande inte sägas ha störtat *haosen*”,^{*} rapporterade den provinsiella bondeorganisationen.

Vi kan nu enbart säga att de gör uppror mot dem. De som inte känner till de verkliga förhållandena säger att förhållandena i Hunan är fruktansvärda, att allt för många *haosen* har dödats. Men fakta säger något annat. ... Antalet *haosen* som dödats är tio till antalet men antalet bönder som dödats av *haosen* är häpnadsväckande. ... Många människor vet att bönderna genomför en revolution i Hunan men få känner till *haosens* grymhet och list. ... I alla *hsien* har det varit väldigt vanligt för *Min Tuan* (godsägarnas milis) att lyncha bönder. ... Tortyr användes ofta. ... Efter att ha gripits blev bönder direkt dödade eller lemlästade – fötternas muskler utdragna, könsdelar avskurna osv. ... En student som hade kommit till Tsalien-distriktet för att arbeta i bonderörelsen blev bränd levande i fotogen av *Min Tuan*. ...

¹⁰ Strong, *China's Millions*, sid 41-42.

* En term som omfattade godsägarna, adeln och deras lokala hantlangare och mutkolvar.

Efter att ha drivits bort från byarna av bönderna sökte *haosen* och avskummet från *Min Tuan* ofta allianser med banditerna för att bekämpa bondeföreningarna. Nio rapporter av tio som kom från de provinsiella bondeföreningarna talade om sammankomster där *tuhao* och banditer drack vin och blod från tupper * för att krossa bondeföreningarna, för att utrota partiombudsmännen. ...

De bildade även reaktionära organisationer. I Siangsang kallade man det för Sällskapet för upprätthållandet av staden och byn. I Henyang var det Vita partiet. I Liling och Liluyang, San-Ai-partiet. I Liling fanns även Förbundet för att slå hundar, hundar betydde i detta fall bönder. I många delar av Hunan fanns det Partiet för bevarandet av egendom. Dessa organisationer planerade och genomförde massakrer på bönder och råder mot bondeföreningar. ... Ibland avslöjades dessa sammanväringar av bönderna men organisationerna upplöstes aldrig...

En annan metod som *tuhao*n använde sig av var att beblanda sig med bondeföreningarna ... och störa dem. Eller så organiserade de egna bondeföreningar. De höll även i ord helhjärtat med bondeföreningarna. ... De organiserade sig på klanbas för att ställa en *hsien* mot en annan, ett namn mot ett annat.** De kunde locka klanmän till föreningarna med löften om billigt spannmål. De lurade även de högre organen och fick sig själva erkända som speciella bondeföreningar i byn eller distriktet.¹¹

De adelsfamiljerna som flydde från Hunans *hsiener* och byar förde med sig rykten likt råttor som förde med sig pesten. De som hade råd flydde ända till Shanghai. De mindre förmögna reste till Hankow och de minst förmögna till Changsha. Överallt förde de med sig de gamla anklagelserna om kvinnogemenskap som åtföljt varenda revolutionär rörelse sedan 1789.*** De kinesiska flyktingarna spred rykten bland soldaterna att deras fruar och systrar skulle vara "kommunaliserade" inom sex månader. Denna anklagelse kom passande nog från den kinesiska adeln som håller sig med så många konkubiner som deras förmögenhet tillåter och vars stora krav på bönderna tvingar dem att sälja sina fruar och barn till slaveri och prostitution. De försökte även vädja till söners känslor med amsagor om fullständiga massakrer på alla män över femtio år.

Rapporter om Hupehs bondeorganisationer liknade de från Hunan. I Hupeh, där rörelsen inte organiserades lika snabbt, hade adeln mer tid att förbereda motståndet. I maj var rätt många av bondeorganisationerna i deras händer. "I många byar finns det knappt några bönder alls i bondeorganisationerna – endast gentlemännen med långa rockar och vida ärmar kom och gick". Om bönderna lyckades ta tillbaka kontrollen över sina egna organisationer koncentrerade adeln sina ansträngningar på de lokala Kuomintangorganisationerna. Väl inne i partiet skapade de rivaliserande bondeföreningar under sin egen ledning och upprätthöll en tydlig gränslinje mellan bönderna och partiet. "I Chi-hsui *hsien* fanns det till och med sådant som vägran att låta bönder gå med i partiet".¹² I Hupeh uppkom det även, under olika namn, reaktionära ligor som Ta Tao Hui (Stora svärdsällskapet), Chuan T'o Hui (Första sällskapet) och andra som finansierades och leddes av godsägarna. Kopplingarna mellan adeln och de revolterande militaristerna upprättades snabbt.

När Hsia To-yen gjorde uppror i maj marscherade hans soldater från Chianglien till Chenli, Hsienti, Tungyang och öppnade fängelser överallt för att befria *haosen*, som agerade som

* En ceremoniell trohetsed.

** I många *hsien* har många av innevånarna samma namn och tillhör, i olika grader av släktskap, samma klan.

¹¹ "Hunan-delegatens rapport"; se även "Resolution of the Hupeh Provincial Peasant Union", *People's Tribune*, 2 juli 1927.

*** "... För övrigt finns det inget löjligare", skrev Marx och Engels i det *Kommunistiska Manifestet* "än våra borgares högmoraliska förfäran över kommunisternas påstådda offentliga kvinnogemenskap. Kommunisterna behöver inte införa kvinnogemenskapen, den har nästan alltid existerat ... Det förstås av sig självt att den ur de nuvarande produktionsförhållandena uppkomna kvinnogemenskapen, dvs. den offentliga och inofficiella prostitutionen, försvinner i och med upphävandet av dessa förhållanden".

¹² "Hupeh-delegatens rapport".

guider för att infånga bondeföreningarnas kommissionärer och styrelseledamöterna för att slakta dem. De dödade till höger och vänster nästan hela vägen till Wuchang. I *hsien* näst intill Honan gick adeln samman med Röda spjuten (ett hemligt gammalt reaktionärt sällskap) för att massakrera bönderna. I Västra och Norra Hupeh gick de samman med Chang Lien-sen och Yu Hsueh-chung".¹³

Adelns motoffensiv åtföljdes av den mest djävulska tortyr – inklusive den sorts raffinerade tortyr som endast kunde ha utvecklats i huvuden på en härskande klass som suttit vid makten under århundraden. "I Yangshin hällde de fotogen över bönderna och brände dem levande. I Hwangkang använde de glödhet järn för att bränna köttet och för att döda. I Lotien band de sina offer till träd och dödade dem med ettusen sår som de gned in sand och salt i. De skar upp bröstet på de kvinnliga kamraterna, körde in järntrådar rakt in i deras kroppar och paraderade dem på gatorna. I Tsungchang blev alla kamrater genomborrade tjugo gånger".¹⁴ De upproriska massorna uppvisade inte en tusendel av den grymhet som deras hämnande herrar visade dem. Barbariet, som endast de som försvarade egendomsförhållandena tycktes vara kapabla till, spräckte snabbt deras "förfinade" och "kultiverade" fernissa, så evig, så delikat så kär för sentimentala sinologer.¹⁵

Hunans och Hupehs arbetare och bönder ställdes inför dessa fiender med praktiskt taget inget annat än sina bara händer och sin kampvilja. Rörelsen kunde endast gå framåt under ledning av en centraliserad kraft med jordrevolutionens krav djärvt inristade på sin fana. De behövde lokala politiska maktorgan. Framför allt behövde de vapen. Allt detta saknade de och utan dem var de maktlösa inför den reaktionära motoffensiven. Regeringen i Wuhan tog inte på sig ledningen för jordrevolutionen, vilket Komintern försökte förmå den till. Den kunde inte ens ta ett enda effektivt steg för att genomdriva sitt eget program att sänka jordräntan med 25 procent.¹⁶ Vad den kunde göra var att blockera alla försök från bönderna att slå sig fram på egen hand.

Rapporter från bondeföreningar uppmanade vid upprepade tillfällen regeringen att klart precisera sin politik, att införa normer för lösningen på jordproblemet. På dessa krav svarade regeringens talespersoner bara med straffpredikningar om böndernas "överdrifter".¹⁷

I Hunan fick Kommunistiska internationals delegation höra att Kuomintangens program om jordräntan och låneräntorna inte kunde förverkligas "på grund av godsägarnas motstånd". En Kuomintangrepresentant sade till dem: "Det finns ett generellt och högljutt krav från provinsens bönder om JORD. De vill att jorden ska fördelas. De säger att de kommer att lyda den nationalistiska regeringen men kräver samtidigt att regeringen gör något. De vill ha jord!"¹⁸

I Moskva förkastade Stalin parollen om sovjeter på grund av att parollen innebar kamp mot Wuhans "revolutionära centrum", den "enda regeringsmyndigheten". Trotskij svarade skarpt att det "revolutionära centrumet" var en saga, att man nu var tvungna att bilda revolutionära maktorgan och att de endast kunde skapas och centraliseras genom att bilda arbetar-, bonde-

¹³ Tsai Yi-tsen, "Hupeh-bonderörelsens svårigheter och taktik under sista tiden", *Min Kuo Jih Fao*, 12-13 juni 1927.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Hupehs Provinsiella bondeorganisation beräknade att åtminstone 4 700 bönder, däribland 500 kvinnor, dödades i Hupeh-provinsen mellan februari och juni. Sätt man avrättade på år som följer: "Halshuggna, begravda levande, skjutna, strypta, brända ... hackade i bitar". – *Peoples Tribune*, 7 juli 1927.

¹⁶ "Report of Kuomintang Work in Hupeh", *People's Tribune*, 24-25 juni 1927; Jfr "Speech of Tung Pi-wu to the Hupeh Party Conference", *People's Tribune*, 1 juli 1927.

¹⁷ Jfr "Reports to the Conference of Hupeh Kuomintang Representatives", *People's Tribune*, 26 juni och följande.

¹⁸ Sydor Stoler, "The International Workers' Delegation in Hunan", *Chinese Correspondence*, Hankow, 8 maj 1927.

och soldatsovjeter. Hur var den faktiska situationen i Hunans och Hupehs städer och byar? Hupehs Provinsiella bondeorganisations delegat i Wuhan deklarerade att de mest trängande behoven var ”att omedelbart upprätta organ för att upprätthålla det politiska systemet. De politiska organ som nu existerar är inga verkliga maktorgan överhuvudtaget”.¹⁹

I Hunan upptäckte Stoler-Browder-Doriot att bönderna ansträngdes sig allt de kunde för att skapa den sorts lokala maktorgan som Trotskij talade om, de upptäckte att Stalins ”enda regeringsmyndighet” egentligen inte existerade.

... Under det att militaristerna har besegrats och drivits bort ... fortsatte domstolarna och adeln, liksom godsägarna, att finnas kvar. Vi såg dem överallt. ... De utövar fortfarande sin feodala diktatur över befolkningen. ... Det är otänkbart med en revolution utan att krossa det gamla systemet för lokalt styre. ... Detta känns och förstås starkt av massorna överallt. ... I Hunan har processen att ersätta det gamla systemet också kommit längre än i någon annan av de provinser som vi rest genom. ... Speciella kommissioner upprättas i olika distrikt i provinsen för att ta över administrationen av lokala frågor. Dessa kommissioner består av representanter från Kuomintang, fackföreningarna och bondeföreningarna. ... Samtidigt som de gamla domstolarna fortfarande fungerar i byarna, trängs de gradvis bort och ersätts av så kallade Medborgarråd som väljs direkt av befolkningen. På många platser är böndernas fackförening den högsta myndigheten för alla typer av frågor. ... Men det är på sin plats (!) att anmärka att allt detta arbete med att svepa bort det gamla ruttna systemet fortfarande saknar metod och planmässighet. Avsaknaden av ett definitivt handlingsprogram för att omorganisera det lokala styret märks mycket tydligt. Detta kan naturligtvis förklaras (!) med att det revolutionära Kina är upptaget med kriget mot militaristerna och kampen mot imperialismen.²⁰

”Medborgarråd som väljs direkt av befolkningen”. Men var inte dessa en början till sovjeter? Var ”trotskismens” virus starkt nog att resa 1 600 mil och i slutet av denna resa nästla sig in i de hunanesiska böndernas kroppar?

Varhelst besökarna från Komintern kom hörde de ropet: ”Vapen till bönderna! Vi har inga vapen eller ammunition. Bönderna måste beväpnas!”

”Vi lärde oss”, fortsatte Stoler, ”att varhelst bönderna inte kunde få tag i gevär organiserade de självförsvarskårer med hackor och plogar. ... Vi fick höra många planer och projekt för att skaffa vapen och ammunition till bönderna. Fall citerades där bönderna hade uppbringat tusentals gevär från Nordtrupperna, men att dessa vapen undantagslös lämnats över till den nationella regeringen eller armén”.²¹

Bönderna ville ha jord och vapen. Komintern tvingade på de kinesiska kommunisterna en politik som gjorde förverkligandet av dessa krav helt beroende av Vänsterkuomintangs ledare och dess Wuhanregerings villiga medverkan. Utan deras samarbete ”var seger omöjlig” bestämde Stalin.

”Utan att lösa jordfrågan”, skrev sekreteraren för Kominterns delegation, ”kommer den kinesiska revolutionen inte kunna uppnå sin slutliga seger. ... Det vore ett dödligt misstag av nationalistregeringen att underlåta att tackla jordproblemet på ett beslutsamt revolutionärt sätt, eller att försumma att ge största möjliga stöd till böndernas politiska och ekonomiska krav”. Stoler gick heller inte så långt att han föreslog att nationalistregeringen skulle ge jorden till bönderna. ”Vissa åtgärder är absolut och omedelbart nödvändiga. ... En radikal sänkning av räntan ... skattereformer ... förbud mot ockerräntor ... beväpning av bönderna”, avslutade han lamt.²²

¹⁹ ”Hupeh-delegatens rapport”.

²⁰ Stoler, ”The International Workers’ Delegation in Hunan”.

²¹ *Ibid.*

²² *Ibid.*

Detta var ordagrant Kuomintangs program. Men det ”revolutionära centrumet” gjorde inget för att förverkliga ens detta svaga reformprogram. Detta var ”fatalet” för revolutionen, men det ”fatale felet” låg inte hos Kuomintangs ledare, som bara försvarade sin egen klass intressen, utan hos Komintern som misslyckades med att ge bönderna en möjlighet att försvara sina intressen.

Enligt Browder-Doriot-Stoler var Wuhanregeringen allt för ”upptagen” med kampen mot militarismen och imperialismen för att göra något för bönderna. I verkligheten var Wuhans ledare upptagna, djupt upptagna, med bonderörelsen. Det var bara det att de inte var engagerade i att ge dem sitt ”fullaste stöd”, utan att komma på åtgärder att kontrollera dem och hålla dem inom den borgerliga äganderättens ramar.

Undanflykterna, förvirringen, bristen på någon som helst verkningsfullt program, som exemplifierades av Kuomintangs jordkommissions överläggningar och slutsatser, blev i praktiken ett passivt sabotage av jordrevolutionen. När revolten ändå bröt ut, övergav Kuomintangs ledare sin passivitet och övergick till en politik av direkt förtryck.

När bondeorganisationerna, i frånvaron av någon annan effektiv kraft, började åta sig den politiska maktens funktioner skrek Wuhans ledare ”Överdrifter!” och gick in för att begränsa dem. Oförmögna eller ovilliga att själva ta itu med godsägarna och deras legohjon som öppet härjade på landsbygden i ledningen för kontrarevolutionära band som *Min Tuan*,²³ förbjöd Wuhanregeringen massorganisationerna att rannsaka och döma dessa folkets fiender och hindrade dem, lite senare, till och med från att gripa eller bötfälla dem.²⁴

”Skrupelfria godsägare och adeln fördöms av partiet på grund av att de ständigt plundrat bönderna med förtryckande medel”, deklarerade Kuomintangs Centrala Exekutivkommitté.

... Men det måste påpekas att godsägarna och adeln bör tas om hand av de juridiska organen först efter det att man med klara och avgörande bevis har fastställt att sådana plundrande och förtryckande metoder har använts. De oskyldiga och välbärgade familjerna i byarna och distrikten som inte motsätter sig den nationella revolutionen skyddas av den nationalistiska regeringen. Våra partikamrater borde verkligen lära massorna att inte hänsynslöst angripa andras friheter, vare sig det gäller person, egendom, yrke eller religiös tro. Alla som är benägna att störa den lokala allmänna ordningen ... går mot de revolutionära intressena och deras uppförande är liktydigt med anti-revolutionära brott. De lokala partihögkvarteren borde fästa avseende vid och kontrollera sådana handlingar. ...²⁵

”Bönderna är glada över att tilldela regeringen denna uppgift att döma”, sa ordföranden av Hupehs Regionala Bondeorganisation, ”men regeringen har inte rättsliga tjänstemän i alla dessa regioner. Vårt främsta krav är att Wuhanregeringen snabbt borde upprätta kommunstyrelser. ... En sådan regering kommer vi bönder fortfarande försvara med våra liv om regeringen ger oss vapen”.²⁶

Men regeringen ville inte ha någon revolutionär makt i byarna. Istället beordrade man att bondeorganisationerna, som försökte utöva en sådan makt, skulle upplösas. I teorin tilläts varje bondeorganisation att ha högst femtio beväpnade milismän och det fanns ett dekret som sade att dessa femtio män endast fick använda sina vapen mot banditer, inte mot godsägarna. I

²³ ”Åtgärderna att undertrycka kontrarevolutionära fraktioner genomfördes inte tillräckligt snabbt eller grundligt. Det var även omöjligt att förmå regeringen att omedelbar inleda direkta rättegångar mot den korrupta adeln, lokala översittare och andra kontrarevolutionärer som var arresterade”. – ”Report of Kuomintang Work in Hupeh”.

²⁴ *People's Tribune*, 12 maj och 8 juli 1927.

²⁵ ”Manifesto of the C.E.C.”, 20 maj 1927, *People's Tribune*, 22 maj 1927.

²⁶ Strong, *China's Millions*, sid 166.

hela Hupeh, där det i juni fanns inte mindre än tre miljoner organiserade bönder, hade bondeorganisationerna sjuhundra revolvrar, och dessa var utspridda över hela provinsen.²⁷

”Många *hsien* har skickat folk till huvudstaden med krav på att få köpa gevär”, rapporterade Hupehs Provinsiella bondeorganisations delegat till Kuomintang. ”De har med sig tillräckligt med pengar och frågar endast om hjälp att köpa dem. Detta är inte bara ett krav från byarnas bondeorganisationer utan ett allmänt krav från böndernas.”²⁸

Dessa delegater fick dock återvända tomhänta och alla deras vädjanden förblev obesvarade. ”Bönderna ... var utan vapen och utsattes ständigt för angrepp från kontrarevolutionärerna. Olyckligtvis var det i allmänhet omöjligt att uppfylla kraven på att militär hjälp skulle skickas in från landet”, sade en officiell Kuomintangrapport.²⁹

”I distriktet Huang An, till exempel”, sade bondeföreningens sekreterare i Hupeh,

dödade reaktionärer 21 av de högst ansvariga bondeledarna. Föreningen har bett regeringen att skicka soldater för att skydda dem. Men regeringen säger att soldaterna är upptagna vid fronten. Föreningen bad då om lov att använda sina egna vapen; men även detta förbjöd regeringen, och tillät endast att vapnen används mot erkända banditer som angriper byar, men inte för civila konflikter i byarna. Vad kan vi göra? Reaktionärerna accepterar inga lagar; de dödar som de vill. Men vi måste hålla oss till lagen, för vi är ett ansvarstagande förening. Ändå kan inte lagen hjälpa oss och förbjuder oss att hjälpa oss själva. ... Vi vann böndernas förtroende genom att lova dem lindring av de svåra förhållandena. ... Detta har inte genomförts. ... De vanliga bönderna skrek bara: ’Lögnare! Ni har inte gjort något för oss. Nu lyssnar vi inte på era tomma ord’. Vi försöker bryta ner feodalismen. Men feodalismen baserar sig på byns existerande ekonomiska struktur. Adeln har alla pengar. De fattiga måste varje vår låna till utsäde, gödsel och till och med till sin mat. Nu vägrar adeln att låna ut något mer på grund av att de hatar bondeföreningen. Två tredjedelar av bönderna kan inte få tag i några pengar till utsäde. De skyller det på föreningen. Vi lovade att organisera kooperativ, men inte till detta har vi några pengar. ... Lagen förbjuder oss att ta jorden från adeln innan den nya jordlagen har antagits och domstolarna kommit med sitt beslut. ...

”Mot denna fruktansvärda lista med svårigheter”, tillägger miss Strong, ”berättade han att böndernas förbund endast lade fram två enkla krav, omedelbart inrättande av kommunstyrelser med tillräckligt stor milis som kan stödja dem mot banditer och laglösa reaktionärer; och omedelbart upprättande av kooperativa affärer och regeringskrediter till bönderna. ... Grundläggande och nödvändiga krav”, sammanfattade vår kvinnliga reporter, ”men under den militära, finansiella och politiska situationen i Wuhan – vilka utopiska drömmar!”³⁰

Sådant var det ”revolutionära centrumet”! Inte som det existerade i Stalins och Bucharins fantasier utan som det existerade i Centrala Kina – i verkligheten. Det var här Browder-Doriot-Mann ”andades frisk luft igen” efter sin resa genom Kiangsi och där ”entusiasmen vi fann bland Hupehs massor och Centrala Kuomintangs inställning och den nationalistiska regeringen gentemot arbetarna och bönderna ingav oss ny tillförsikt. ...”³¹ Detta var den regering som M. N. Roy kallade ”sinnebilden för den antiimperialistiska striden och det kinesiska folkets kamp”.³² Under dess herravälde blev böndernas mest grundläggande krav – utopiska drömmar!

Bönderna förlorade snabbt förtroendet för sina ledare – (”Lögnare! Ni gjorde inget för oss – nu kommer vi inte att lyssna på era tomma ord!”) – och för deras organisationer. ”Bonde-

²⁷ ”Report of the Hupeh Provincial Delegates’ Conference, Wuchang, June 25”, *People’s Tribune*, 12 juli 1927.

²⁸ ”Hupeh-delegatens rapport”.

²⁹ ”Report of Kuomintang Work in Hupeh”.

³⁰ Strong, *China’s Millions*, sid 166-69.

³¹ Sydor Stoler, ”The International Delegation in Hunan”, *International Press Correspondence*, 21 juli 1927.

³² M. N. Roy, ”Revolution and Counter-Revolution in China”, *International Press Correspondence*, 21 juli 1927.

förbunden har gradvis förlorat böndernas förtroende och stöd”, rapporterade en talare vid en konferens i Hupeh 25 juni därför att, ”det bönderna får ut av sin kamp oftast inte är annat än problem och massakrer”.³³

När Hsia To-yen gjorde uppror i maj föll det honom inte in att ta ner den blå-vita flaggan. ”Eftersom han fortfarande hissade Kuomintangs fana och inte klart uttryckte sin inställning (?) togs bönderna på sängen. Angreppet kom plötsligt, gripanden gjordes, många flydde så att bönderna förlorade sina ledare och organisationerna bröt samman. Det var därför de varken hjälpte till i striderna eller med transporterna”.³⁴

Massorna hade lärt sig att betrakta Kuomintangs fana som sin egen. När reaktionen stack upp huvudet ur dess veck stod de helt oförberedda och slogs lätt ner. Det är vad som skedde med den revolutionära rörelsen i sin helhet. Kuomintangs fana hade aldrig varit massornas fana. Den var borgarklassens fana, godsägarnas, adelns och militaristernas. Varken Shanghai-kuppen eller ens de händelser som snart skulle följa kunde dunka in detta faktum i huvudena på de kommunistiska ledarna och deras Komintern-mentorer.

I Wuhan hade kommunisterna tagit på sig fullt ansvar för den nationalistiska regeringens handlande. Kommunisterna satt på poster i de nationella och provinsiella regeringarna. Kommunistpartiets ledare satt tillsammans med ledare från Kuomintang i en så kallad ”Gemensam konferens”, där alla viktiga politiska beslut togs. I en resolution som slog fast partiets plikter på dessa möten deklarerade kommunisternas centralkommitté: ”På detta gemensamma möte bör kommunisterna diskutera alla principiella frågor, lägga fram konkreta förslag men dessa förslag bör inte grundas på vårt partis maximikrav utan bör ha i åtanke utvecklingen av den nationalistiska revolutionens intressen och solidariteten med Kuomintangs vänster”.³⁵ Kom ihåg att inom ”blocket” fungerade inte kommunisterna som oberoende representanter för ett allierat parti, utan som medlemmar av Kuomintang, underkastade dess program och dess disciplin. Så när Wang Ching-wei, under ett av de första gemensamma mötena, meddelade att ”endast Kuomintangs centrala exekutivkommitté har rätt att godkänna och publicera resolutionerna från de gemensamma konferenserna”, instämde kommunisternas representanter. Wang Ching-wei upprätthöll naturligtvis en omsorgsfullt organiserad parti-grupp mot kommunisterna. Han ”samlade i hemlighet alla rena Kuomintangmedlemmar från de olika partiorganen och såg till att det innan varje möte hölls ett förberedande möte i hans privata bostad i syfte att uppvisa en enad front ... mot de kommunistiska medlemmarna”.³⁶

Men han behövde inte vara speciellt rädd för någon kommunistisk motsträvighet. Kommunistpartiets centralkommitté beordrade till och med kommunisterna som arbetade på Kuomintang-tidningar ”att inte omvandla dessa tidningar till kommunistiska organ utan att arbeta i Kuomintangresolutionernas anda”.³⁷ Kommunisterna hade enligt blockets villkor, ända sedan dess start, inte gett ut någon egen dagstidning, de hade inte heller någon i Wuhan och man hittar heller ingenstans i resolutionerna från Kommunistiska internationals instruktioner som rättar till denna skriande brist på ett revolutionärt partis mest elementära vapen. Frånvaron av en kommunistisk press utgjorde den slutliga garantin för att upprätthållandet av ”solidaritet med Kuomintangs vänster” innebar att kommunisternas fullständigt underordade sig Kuomintang och att kommunisterna höll tyst om sina ”maximikrav”.

³³ ”Report of the Hupeh Provincial Delegates' Conference”; se not 27.

³⁴ Tsai Yi-tsen, ”Difficulties and Recent Tactics”.

³⁵ ”7:e augustibrevet”

³⁶ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 276.

³⁷ ”7:e augustibrevet”

Om detta så säkert fastspända och vingklippta parti sade Stalin i sina 21-aprilteser: ”Samtidigt som det kämpar i det revolutionära Kuomintangs led måste kommunistpartiet mer än någonsin tidigare bevara sitt oberoende”.³⁸

”Bevara?” ekade Trotskij ”Men fram till idag har kommunistpartiet inte haft något sådant oberoende. Dess brist på oberoende är precis orsaken till allt det onda och alla misstag. Istället för att en gång för alla göra slut på gårdagens metoder, föreslår teserna i denna grundläggande fråga att det behålls ’mer än någonsin’. Men det innebär att de vill behålla det proletära partiets ideologiska, politiska och organisatoriska beroende av ett småborgerligt parti, vilket ofrånkomligt förvandlas till ett instrument för storkapitalet”.³⁹

”Solidaritet med Kuomintangs vänster” garanterade att de kinesiska kommunisternas ideologiska och organisatoriska beroende av sina småborgerliga och borgerliga allierade skulle fortsätta. Antingen skulle kommunisterna föra en oberoende kurs stick i stäv mot Vänsterkuomintangs krav på att massrörelsen måste kontrolleras eller så måste de kapitulera inför detta krav. Så länge Komintern insisterade på att arbetarnas och böndernas krav enbart kunde tillfredsställas via Vänsterkuomintangs försorg, var vägen mot oberoende stängd.

Kommunisterna gick därför den andra vägen som var den enda som låg öppen för dem.

Centralkommittén utvecklade inte och drev inte på strejkrörelsen, utan samarbetade med Kuomintangs ledare för att tvinga fram obligatorisk medling och gav regeringen rätten att fatta det slutliga beslutet samt beordrade fackföreningarna att inte kämpa för arbetarnas krav utan att underkasta sig arbetsdisciplin. ... När facken grep ett antal fabriksägare och butiksägare skrek borgarklassen: ’Överdrifter!’ Centralkommittén försökte övertyga arbetarna att inte ockupera fabriker ens när fabriksägarna avsiktligt stängde dem som en sabotagehandling, och inte stänga butiker ens när affärsägarna med berätt mod höjde priserna.⁴⁰

Prishöjningar utplånade de magra vinsterna från hundra segerrika strejker. Arbetarna rörde sig instinktivt framåt mot mer revolutionära åtgärder. De ockuperade fabrikerna och butikerna och försökte driva dem själva. Deras fackföreningar genomförde straffåtgärder mot sabotörerna och spekulanterna. Men regeringen stoppade dem snabbt. Regeringens åtgärder, inte arbetarnas åtgärder, skulle lösa deras problem fick de höra. Earl Browder talade inför ett möte med fackföreningsaktivister i Hankow 29 april och sa att regeringen måste reglera priserna. ”Ett misslyckande (från regeringens sida) att åstadkomma detta betyder katastrof för de revolutionära styrkorna”, sade han.⁴¹

Regeringens misslyckande att hjälpa bönderna skulle vara ett ”ödesdigert misslyckande” sade Stoler. Regeringens misslyckande att hjälpa arbetarna skulle vara en ”katastrof” sade Browder. Och regeringen misslyckades i båda fallen.

I denna regering satt två kommunistiska ministrar, som jordbruks- respektive arbetsminister, ”de klassiska gisslanposterna” för att använda Trotskijs ord. Kommunisterna beordrades ursprungligen in i den nationalistiska regeringen av Kommunistiska internationals exekutivkommittés sjunde plenum i slutet av 1926. Kuomintangs plenarmöte i mars utsåg T’an P’ing-shan till jordbruksminister och Hsu Chao-jen, fackföreningsledaren från Kanton, till arbetsminister. Browder skrev 10 april att ”utnämningen av kommunister till att leda dessa två poster signalerar en fördjupning i [revolutionens] sociala fas”. För Browder betydde kommunisternas inträde i regeringen en ”sväng åt vänster” vilket han var övertygad om att det ”otvivelaktigt skulle komma som en överraskning och en chock för den amerikanska och brittiska

³⁸ Stalin, “Questions of the Chinese Revolution”.

³⁹ Trotskij, [Den kinesiska revolutionen och kamrat Stalins teser](#) [maj 1927]

⁴⁰ ”7:e augustibrevet”

⁴¹ ”Remarks of Earl Browder to a Meeting of Trade Union Leaders”, *Chinese Correspondence*, 8 maj 1927.

imperialismen”.⁴² Arthur Ransome, en borgerlig journalist, förstod något bättre än Browder vad en kommunistisk arbetsminister innebar i en borgerlig regering. ”Han kommer inte att bli ett redskap för fackföreningarna utan en medlare mellan regeringen och arbetarna”.⁴³ Faktum är att kommunisternas inträde i Wuhanregeringen endast nödtorftigt dolde en skarp högersväng som innebar överraskningar och chocker enbart för arbetar- och bondemassorna.

Som ministrar tvingades kommunisterna genomföra Kuomintangens politik. Vid T'an P'ing-shans formella tillträde 20 maj sa Wang Ching-wei: ”Bonderörelsen har vuxit snabbt. ... Vad vi behöver nu är en man som kan leda och styra bönderna. ... Kamrat Tang är en sådan ledare. Han är osedvanligt väl rustad att ta itu med bondeproblemen”.⁴⁴ Han var ”osedvanligt väl rustad” på grund av att miljoner bönder identifierade kommunisterna med oktoberrevolutionen i Ryssland, och där visste de att bönderna hade befriats. Men Tang tänkte inte på oktoberrevolutionen. ”Jag anser att min enda uppgift är att genomföra regeringens jordbrukspolitik ... Kuomintang och den nyligen avlidne Tsungalis (Sun Yat-sen) jordbrukspolitik”, sade han vid sitt tillträde.⁴⁵

”Jordbruksministern T'an P'ing-shans öppningstal kan inte kallas annat än skamligt” kom anklagelsen långt efter händelsen. ”Han teg om jordrevolutionen, om konfiskeringen av jord, om att avskaffa *tuhaons* och adelns makt i byarna. Han talade länge och väl om liberala reformer av böndernas villkor och for ut mot ’överdrifter’. Efter att ha tillträtt sin post utfärdade T'an P'ing-shan omedelbart instruktioner till bönderna som förbjöd ’förhastade handlingar’ mot *tuhaon* och adeln, med hot om ’hårda straff’.”⁴⁶

För tillfället är det kris i böndernas frihetsrörelse”, stod det i en av den kommunistiska jordbruksministerns första manifest. ”(Det är) en övergångsperiod ... en period med mycket kamp och kaos, med handlingar som är förhastade och gärningar som rör till huvudfrågan. Vissa av dessa kan tillskrivas överdrivna krav från bönderna. Samtidigt som överdrivna krav måste tillskrivas, och är det logiska resultat av, det långvariga förtrycket av bönderna ... är det inte desto mindre fortfarande nödvändigt att de kontrolleras och styrs. ... Regeringen förklarar därför att alla oansvariga handlingar och illegala gärningar från bönderna måste kvävas i sin linda i bondmajoritetens (?) intresse och för bonderörelsens större skede. ... Alla element i byarna som är positivt inställda till revolutionens sak måste samlas och organiseras under dess fana och just därför måste det råda fred i byarna. Den får inte förstöras av böndernas överdrivna krav. Vad gäller lokala tyranniska godsägare och adelsmän måste regeringen ta itu med dessa. Självsvåldiga handlingar från böndernas sida som resulterar i att de [godsägarna] arresteras eller avrättas är straffbart...”⁴⁷

Arbetsministern, kommunisten Hsu Chao-jen, sjöng samma melodi. ”Det finns många vittnesmål om barnsliga aktiviteter från de nyligen (?) befriade arbetar- och bondesektorernas sida. Detta orsakar en allvarlig spricka inom den revolutionära alliansen”, skrev han i ett cirkulär som utfärdades några dagar efter han installerats.⁴⁸

Så talade godsägarnas och borgarklassens röst genom det ”revolutionära” Kuomintang ”revolutionära” regerings megafon – förstärkt och förd ut till massorna genom kommunistpartiet!

Jordbruks- och arbetsministerierna var på intet sätt något annorlunda än resten av den byråkratiska apparaten... De utfärdade inte en enda lag som minskade arbetarnas och böndernas lidande, inte ett enda dekret för att förändra utsugningssystemet i städerna och byarna. ... Inga sådana dekret ens

⁴² Earl Browder, ”The Chinese Revolution Turns Left”, *Labour Monthly*, London, juli 1927.

⁴³ Ransome, *Chinese Puzzle*, sid 92.

⁴⁴ *People's Tribune*, 21 maj 1927.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ ”7:e augustibrevet”

⁴⁷ ”Manifesto of T'an P'ing-shan”, *People's Tribune*, 29 maj 1927.

⁴⁸ *People's Tribune*, 12 juni 1927.

förbereddes för att föreläggas regeringen för beslut. Dessa kommunistiska ministrars arbete ... förvandlades i praktiken till det ruttnaste borgerliga byråkratiska styre. För att utplåna vår kommunistiska fysionomi inför massorna lade vi inte fram ett enda revolutionärt förslag. För att dölja konrevolutionen kritiserade vi inte Wuhanregeringens fel.⁴⁹

I massorganisationerna gjordes försök att övertyga arbetarna och bönderna om att deras räddning låg i enhet med dem som förtryckte dem. Hsiang Chungfah, som var ledare för det provinsiella Allmänna fackförbundet och senare blev sekreterare i kommunistpartiet,^{*} sysslade med att organisera gemensamma möten mellan fackligt folk och handelsmän och kapitalister i ett försök att genomföra Wang Ching-weis instruktioner att "småkapitalister måste enas med arbetarna".⁵⁰ Helt enligt order från arbetsministeriet avstod Hupehs Allmänna fackförbund från den polisiära makt den tagit på sig.⁵¹

Jen Hsu, generalsekreterare för Kinas Bondeorganisation, klagade över att "bonderörelsen i Hupeh utvecklades för snabbt", och meddelade att organisationen beslutat att "lägga band på" bondeupproret för att skydda de "revolutionära officerarnas" jord.⁵² Hupehs Provinsiella Bondeorganisation följde lydigt efter. "I enlighet med centrala Kuomintang och nationalistregeringens instruktioner" beordrade de alla lokala organisationer "att förhindra omogna handlingar inom bondeorganisationen. ... Ansträngningar måste göras", uppmanade de, "att konsolidera fronten och söka närmare samarbete mellan de jordlösa bönderna, de små godsägarna, handelsmännen och fabriksägarna. ... Konfiskering av den revolutionära militärpersonalens egendomar eller egendomar som ägs av dem som inte är lokala våldsmän och dåliga adelsmän förbjuds".⁵³ Enligt noteringar klagade Wang Ching-wei inför Borodin att bönderna inte brydde sig om dessa instruktioner och konfiskerade jorden överallt de kunde. "Borodin förnekade att han var ansvarig för rörelsen. ... Wang frågade då Borodin vad han föreslog att göra åt det. Borodin kunde bara svara att det enda sättet var att förändra rörelsen".⁵⁴

"Solidaritet med Kuomintang vänster" föreskrevs ovanifrån. För att upprätthålla denna solidaritet måste kommunistpartiet avsäga sig sin klassroll och överge sin historiska uppgift. Klasskampens inverkan drev Wuhans politiker in i armarna på borgarklassen och adeln, vars instrument Wuhanregeringen hade blivit – och till Kuomintang och till denna regering var kommunisterna bundna av Kommunistiska internationals direkta instruktioner. "Under inflytande av Kuomintangledarnas skräck och tvekan, var [de kommunistiska ledarna] oförmögna att lägga fram ett revolutionärt handlingsprogram för att lösa jordproblemet."⁵⁵

"Fattigböndernas barnsliga agerande", klagade kommunisternas centralkommitté den 15 maj, "får småborgarna att dra sig undan från oss".⁵⁶ Borodin, Roy och kommunisternas ledare var under dessa kritiska dagar upptagna – "med att hålla småborgarna kvar hos oss". Med "småborgare" menade de inte den stora massan av hantverkare, småhandlare, små butiksägare och bondeklassens lägre skikt som kunde och skulle ha samlats kring en verkligt revolutionär fana. De menade de små godsägarna, de "revolutionära" officerarna och Vänsterkuomintang politiker. Tillsammans med småborgarna stod arbetarnas och böndernas stora massor utan ledning. Reaktionära krafter i städer och på landsbygden stärktes på detta sätt materiellt och började snart hävda sin överhöghet.

⁴⁹ "7:e augustibrevet"

^{*} Han greps i Shanghai och sköts på Chiang Kai-sheks order i juni 1931.

⁵⁰ *People's Tribune*, 25, 29 maj 1927.

⁵¹ *Ibid.*, 2, 9 juni 1927.

⁵² *Ibid.*, 11 juni 1927.

⁵³ *Ibid.*, 9 juni 1927.

⁵⁴ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 273.

⁵⁵ "7:e augustibrevet"

⁵⁶ *Ibid.*

Medan Wuhanledarna och kommunisterna bittert klagade över böndernas ”överdrifter” och vädjade om att ”ordningen skulle återställas” framträdde snart militaristiska styrkor för att återställa ”ordningen” på sitt eget sätt. Den ”revolutionära armén” ingrep för att med kraft genomföra det som politikerna i Wuhan ville men inte kunde uppnå med övertalning.

Några timmar efter skymningen den 21 maj i Changsha, Hunans huvudstad, splittrades mörkret av gevärs- och kulspruteeld. Klockan ett beordrade general Hsu Keh-chang, befälhavare för den lokala garnisonen och underordnad general Tang Sheng-chih, sina män, den 33 bataljonen i 35 armén, att binda vita band runt sina armar. I ledningen för dem marscherade han till Hunans provinsiella Allmänna fackförbund. Fyra strejkvakter, två kvinnor och en femte man sköts ner vid porten och soldaterna strömmade in i byggnaden. I snabb följd stormade insatsgrupper de provinsiella Kuomintang-högkvarteren, partiskolan och de fastigheter som arbetarnas och böndernas och studenternas alla massorganisationer uppehöll sig i. Högkvarteren slogs sönder och samman och alla som befann sig där sköt antingen på fläcken eller greps. Eldgivningen fortsatte nästan ända till gryningen.

Morgonen därpå var staden full av affischer: ”Ned med extremisterna!”. ”Stöd Chiang Kai-shek!” Hsu Keh-chang meddelade att han ”tvingats” handla på grund av att strejkvakterna och bondevakterna planerade att avvärja hans män, en förklaring som inte längre var originell efter händelserna i Shanghai endast sex veckor tidigare. Hsu meddelade dessutom att Hunans provinsiella Kuomintang och regering skulle ”omorganiseras”, och av den orsaken skulle en kommitté, utnämnd av militären, inrättas.

Nyheter om händelserna i Changsha natten den 21 maj kom långsamt ut i tryck i Wuhan. Inte förrän fyra veckor senare hade pressen utförliga redogörelser⁵⁷ och det var då en delegation kom från Hunan för att begära skydd av regeringen från plundrande soldater som hade infört ett skräckvälde i hela provinsen. En månad hade redan gått, en månad av feg obeslutsamhet och förrädiskt svek i Wuhan.

Attackerna den 21 maj visade sig enbart vara öppningsfasen av det blodigaste kapitlet i historien om 1927 års katastrofer i Kina. Under skymningen och gryningen fördes gripna arbetare, bönder och studenter till det öppna området utanför västra porten till Changsha och sköts ner i högvis. Soldaterna roade sig med de kvinnliga fångarna när de gjorde sig av med dem genom att skjuta dem upp genom kroppen från slidan.⁵⁸ Männen utsattes för outhärliga kval. Många som inte halshöggs skars av genom kroppen vid höften. Efter den första vågen av dödande, införde Changsha en rutin med åtminstone tio, och oftast så många som 30, avrättningar om dagen. När den väl inletts i provinshuvudstaden spreds terrorn och krävde fasansfulla offer. Inom några få dagar dödades fler än 100 i Henyang. Den 24 maj, i Sangteh, mejades 600 aktiva medlemmar av den lokala bondeorganisationen ner av kulspruteeld. När soldaterna nådde Liuyang flydde bönderna mot Changsha. Där mötte Hsu Keh-chang dem med kulsprutor och 130 män och kvinnor lämnades döda eller döende framför stadsporten. Under de kommande månaderna föll inte mindre än 20 000 bönder, män, kvinnor och arbetare i byarna, offer för denna ångvält. För de tjugotal som revolutionen dödat tog reaktionen livet av tusentals.

På morgonen den 21 maj gjordes ett försök att mobilisera de skingrade gardena för ett motanfall. Lokala ledare beordrade att de beväpnade avdelningarna skulle koncentreras till bergen utanför Changsha. Bondegarden och strejkvakter tog sig med sina gevär till den utsedda platsen. På några få dagar stod en armé på flera tusen, bittra över förlusten av fruar och systrar, pappor och bröder, redo att marschera mot Changsha som Hsu Keh-chang höll med 1 700 man. Bönderna räknade med att man kunde stänga in garnisonen i Changsha och

⁵⁷ Jfr. *Min Kuo Jih Pao*, Hankow, 18, 19, 20, 21, 22 juni 1927 ; och *People's Tribune*, 4 juni 1927.

⁵⁸ *Min Kuo Jih Pao*, 18 juni 1927.

återta staden och organiserade sina styrkor på provinsiell nivå. De räknade framför allt med snabb hjälp från Wuhan.

De hade redan inlett marschen när det kom ett påbud från kommunistpartiets centralkommitté om att avbryta planerna på att attackera Changsha och ”att vänta på att den nationella regeringen ska gripa in för att avgöra frågan”.⁵⁹ Den allkinesiska fackföreningsfederationen och allkinesiska bondeorganisationen skickade ett gemensamt telegram den 27 maj: ”Till den provinsiella bondeorganisationen och den provinsiella fackföreningen, c/o Siangtans och Siangsangs fackföreningar: Centralregeringen har utsett en femmannakommitté som avreste denna morgon för att bilägga incidenten i Changsha. Vänligen meddela alla bonde- och arbetarkamrater i provinsen att vara tålmodiga och vänta på regeringens tjänstemän för att undvika vidare motsättningar”.⁶⁰ Representanten från kommunisternas centralkommitté i Hunan utfärdade order om reträtt för alla bondeenheter. De fick tag i alla utom två avdelningar av Liuyuanghsiens kämpar som marscherade fram till stadens portar vid den avtalade tidpunkten, där de och blev uttraderade av Hsu Keh-changs kulsprutor. Fördröjningen gjorde att Ho Chen, som skulle hålla provinsen som förläning från Chiang Kai-shek, kunde skicka två regementen från Yochow för att förstärka garnisonen i Changsha. På några få dagar hade tillfället att slå tillbaka och mobilisera hela provinsen gått förlorat. Reaktionen grep tag i Hunans sadelknapp och kunde inte slitas loss igen.⁶¹

”Femmannakommittén” som skickats ner från Wuhan leddes av T’an P’ing-shan. Ch’ü Ch’iu-pai uppger att Borodin följde med gruppen⁶² som lämnade Hankow den 26 maj ”för att utföra uppgiften att återställa ordningen”. Men de kom inte längre än till gränsen mot Hunan. I Yochow tvingades de tillbaka av general Ho Chiens trupper. Uppgiften att återställa ”ordningen” hade redan genomförts av kontrarevolutionens bättre utrustade instrument.⁶³

Den ”omorganiserade” provinsregeringen beordrade att *lien pao*-systemet (där familjer och byarna var kollektivt ansvariga för individers förseelser) skulle återställas. Dekret utfärdades som erbjöd skydd för dem som ville peka ut kommunister och aktiva medlemmar i massorganisationerna. Under processen med att ”omorganisera” *tangpus* och andra organ blev alla före detta ledare, vart de än påträffades, skjutna på fläcken. All jord som konfiskerats från godsägarna eller från templen blev beordrade att återlämnas till sina ”rättmätiga” ägare. Planen att kalla in en provinsiell delegatförsamling avbröts och de drygt hundra delegater som redan befann sig i Changsha i väntan på det första sammanträdet, utsatt till i juni, avrättades en masse. Skolor stängdes. Kvinnliga elever utsattes för avskvärda förödmjukelser. Reaktionära tidningar som undertryckts återupptog utgivningen. Flyktingar från Haosen som flytt från böndernas vrede återvände i mängder och fyllde posterna i det nyligen omorganiserade partiet och regeringen. Med dem kom de pengar som de fyllde Hsu Keh-changs och Ho Chiens privata konton.⁶⁴

⁵⁹ ”7:e augustibrevet”

⁶⁰ *People’s Tribune*, 28 maj 1927.

⁶¹ Jfr. ”7:e augustibrevet”; Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, s. 112 ; Tjitarov, Tal vid SUKP:s 15:e kongress, citerat i Trotskij, [Stalin och den kinesiska revolutionen](#); Mif, *Kitajskaja Revolutsia*, s. 139-40.

⁶² Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, s. 112-13; se även *People’s Tribune* 27 maj 1927.

⁶³ Enligt Albert Treint, ”T’an P’ing-shan . . . accepterade i början av juni befälet över en väpnad expedition mot jordrevolutionen — (”Declaration du Camarade Treint”, s. 63.) Detta påstående återges också i Max Shachtman, [Vänsteroppositionen tio år: Dess historia och principer](#) (New York, 1933), baserat på Treint. När han tillfrågades av författaren om denna punkt, insisterade Treint på att informationen kom från Bucharin själv. Men påståendet är definitivt felaktigt.

⁶⁴ *Min Kuo Jih Pao*, 18-19 juni 1927.

XIV. Moskva och Wuhan

Medan arbetarna och bönderna i Changsha och ett hundratal andra Hunan-städer leddes ut av Kuomintang-soldater för avrättning, samlades delegater från hela världen i Kreml i Moskva vid Kommunistiska internationalens exekutivkommittés åttonde plenarmöte. Trots att Hsu Keh-changs militärkupp genomfördes tre dagar efter att plenumet öppnats, hade endast två eller tre av de närvarande delegaterna i Moskva kännedom om att de följande dagarna, fram till plenarmötet avslutades den 30 maj, var de blodigaste dagarna av terror i Hunan. Plenarmötet självt hölls emellertid i en terroratmosfär av helt eget slag.

I teorin var Kominterns exekutivkommitté, efter världskongressen, internationalens högsta beslutande politiska organ. I själva verket bestämdes politiken av den ryska delegationen och den ryska delegationen dominerades av Stalin. Stalins offensiv för att eliminera oppositionen under ledning av Trotskij gick in i sin slutfas. EKKI:s möten avslöjade den djupgående spricka som redan skiljde de stridande styrkorna åt, den gryende småborgerliga reaktion som förkroppsligades i Stalins apparat, och oppositionen till vilken de främsta av de proletära gamla bolsjevikerna anslöt sig. Den avslöjades i meningsskiljaktigheterna i alla aktuella huvudfrågor, Sovjetunionens inrikespolitik, den Anglo-ryska fackliga enhetskommittén, krigshotet och, den skarpaste av dem alla, den kinesiska revolutionens problem och öde.*

Plenumet samlades vid en tidpunkt då händelser överallt direkt bekräftade den förkrossande riktigheten i oppositionens kritik av Stalins kurs. Inrikespolitiken, som inriktade sig på att stödja kulakerna (rika bönder) under Bucharins berömda paroll: "Berika er!", hade redan

* Oppositionen var inte homogen. Den bestod av ett block med den ursprungliga Vänsteroppositionen under ledning av Trotskij, och Zinovjevs och Kamenevs så kallade Leningradopposition som ursprungligen gått samman med Stalin i ett "triumvirat" mot Trotskij och övergått i opposition så sent som 1926. I den kinesiska frågan fanns viktiga skillnader mellan de två grupperna och mellan Trotskij och Radek. Som ordförande för den Kommunistiska internationalen hade Zinovjev så sent som i mars 1926 stött EKKI:s sjätte plenums resolution som kanoniserade klassernas block i Kina. Stalin hade under 1924-25 lagt fram tanken på "arbetar-bondepartier" i Öst och hade fastställt Kuomintang som modellen för just sådana partier. Efter honom hade Radek betraktat Kantonregimen som en arbetar-bonderegering. I det senare oppositionsblocket trängde sig dessa skillnader på. Zinovjevgruppen krävde att formuleringen "proletariatets och bondeklassens demokratiska diktatur" skulle införas i oppositionens plattform. Trotskijs grupp röstade, under protester från Trotskij, för att acceptera den av hänsyn till den allmänna enigheten när det gällde andra frågor. Trotskij, som ända sedan 1923 varit ensam om att i den ryska politbyrån konsekvent rösta mot att kommunistpartiet skulle underkasta sig Kuomintang, fortsatte icke desto mindre att lägga fram den huvudsakliga kärnan i sina egna åsikter. Stalin-Bucharin-majoriteten kunde med viss effekt, speciellt vad gäller beräkningen av inställningen till regeringen i Wuhan och frågan om utträde ur Kuomintang, ställa dem i motsättning till Zinovjevs åsikter. I sina tal och artiklar i den kinesiska frågan ägnade både Stalin och Bucharin mycken tid och utrymme åt att racka ned på oppositionen på grundval av deras interna meningsskiljaktigheter.

Medan de verkliga skillnaderna på intet sätt var oviktiga, ledde oppositionens åsikter som helhet rakt till kravet på det kinesiska kommunistpartiets utträde ur Kuomintang, och detta sågs alltid av dess opponenter som motståndare grundläggande krav. I nyckelfrågan om skapandet av sovjeter fanns det ingen skillnad inom oppositionens led.

Hänvisningar i texten till den ryska oppositionen avser främst den konsekventa vänsteroppositionen under Trotskijs ledning. Zinovjev, Kamenev och Radek kapitulerade till Stalin 1928 men denna handling, och andra som följde, räddade dem inte från det öde som väntade dem i händerna på den thermidorianska reaktionen åtta år senare.

Meningsskiljaktigheterna inom oppositionen förtjänar ytterligare studier som ligger bortom denna boks spännvidd. De som handlar om den kinesiska frågan berörs kortfattat i ett brev från Trotskij till Max Shachtman, daterat 10 december 1930, som publicerats av den senare i hans inledning till 1931 års amerikanska utgåva av Trotskijs *Problems of the Chinese Revolution* [se [Introduktion till Trotskijs Den kinesiska revolutionens problem](#)]. Zinovjevs uppfattning återges i hans [Tesar om den kinesiska revolutionen](#), tryckt som bilaga till samma utgåva.

underminerat den proletära makten i en alarmerande grad.¹ Långt mer uppenbar, speciellt för utländska delegater, var den stalinistiska bankrutta politiken i Storbritannien och Kina. Kremles två hörnpelare i strategin för kampen mot den brittiska imperialismen hade kollapsat: den Anglo-ryska kommittén, blocket med Purcell, Hicks och Citrine,² och Kuomintang, blocket med Chiang Kai-shek.

Den diplomatiska brytningen med Storbritannien skedde medan plenumet sammanträdde. Samma vecka upplöstes den Anglo-ryska kommittén, som Stalin ansåg vara det främsta vapnet mot Downing Streets antisovjetiska krigsplaner, i tomma intet. Medan plenumet sammanträdde, befläckades också de nya trosförklaringarna till Tang Sheng-chih & Co. i Wuhan och Changsha av Hunans arbetares och bönders blod.

Under dessa omständigheter var inte Stalin benägen att förse oppositionen med det offentliga forum som bolsjevismens alla traditioner och Sovjetunionens och den internationella rörelsens verkliga intressen berättigade den till. Kominterns exekutivkommittés plenarmöten hade tidigare genomförts i Andrejevsalen, tsarernas tidigare tronsal i Kreml. Hundratals kommunister, ryssar och utlänningar, brukade fylla den stora salen för att lyssna på rapporterna och talen. Dessa återgavs ordagrant dagligen i den ryska pressen och i engelska, tyska och franska kominternorgan. Denna procedur, något man fortfarande följt så sent som under de två plenarmöten som genomförts under föregående år,³ slopades nu abrupt helt. Det åttonde plenumet sammanträdde, i motsats till alla tidigare i Kommunistiska internationals historia, under kvasi-konspiratoriska förhållanden. Endast en kortfattad, senkommen, åtta raders presskommuniké meddelade att den inkallats.⁴

Albert Treint, då medlem av Kominterns exekutivkommittés presidium och medlem av den speciella underkommittén om Kina under åttonde plenarmötet och en inbiten motståndare till ”trotskism”, beskrev sessionen så här

Exekutivens senaste plenarmöte hölls i det lilla rum som vanligtvis används till presidiets möten – och detta under förevändning att inte fanns något annat rum tillgängligt för Kominterns exekutivkommitté i Moskva, världsrevolutionens och den proletära statens huvudstad. I verkligheten handlade det om att förhindra att de ryska kamraterna, som vanligtvis bjöds in till våra internationella sammanträden, deltog i diskussionerna där de kunde ha fått kännedom om en del av de saker som dolts för dem. Politiska dokument, som inte hade några hemligheter som helst, delades ut till delegaterna först när exekutivmötet skulle inledas. Därpå pågick plenarmötets och dess kommittéers sessioner utan uppehåll vilket gjorde att delegaterna endast – i bästa fall – fick tid att skumma igenom dessa dokument.

Delegaterna förbjöds att kopiera anteckningarna med sina egna tal eller att lämna dem till någon. Så snart plenarmötet avslutats var man tvungen att omedelbart återlämna alla dokument för att överhuvud taget få ge sig av. De försökte förbjuda medlemmar av exekutiven att avge röstförklaringar men till slut, efter ett flertal protester, tillämpades detta beslut endast på medlemmar av oppositionen. För första gången i internationals historia publicerades inga protokoll från diskussionerna, varken i SSSR:s press eller den internationella kommunistiska pressen. Endast de antagna resolutionerna och ett fåtal uttalanden som gjorts under diskussionerna publicerades. Dessa

¹ Se *La Plateforme de l'Opposition*, Paris, 1927, sid. 9-24; Trotsky, *The Real Situation in Russia*, New York, 1928, kapitel III and IV; Trotsky, *The Revolution Betrayed*, New York, 1937, sid 25-32. [på svenska: [Förenade vänsteroppositionens plattform](#) ; *Det verkliga läget i Ryssland* (svensk utg. 1929) och [Den förrådda revolutionen](#)]

² Se Trotsky, *Problems*, sid 61-67 [[Den kinesiska revolutionen och kamrat Stalins teser](#)]; Trotsky, *The Third International after Lenin*, sid 128-34 [[Tredje internationalen efter Lenin](#).]

³ Rapporter från det sjätte plenumets förhandlingar under februari-mars 1926 fyllde tio nummer av *International Press Correspondence* och upptog 202 tätt skrivna sidor. Rapporterna från det sjunde plenumet i november 1926 var till och med ännu längre och fyllde 16 nummer av samma publikation.

⁴ *La Correspondance Internationale*, 25 maj 1927.

förlorade dock sin verkliga mening när de på detta sätt isolerats från diskussionen från vilka de utvecklats.⁵

Förutom resolutionerna, en kort ledare i *Pravda* 31 maj och en kommuniké av EKKI:s sekretariat⁶, publicerade pressen en månad senare Stalins tal⁷ och en rapport om plenarmötet som Bucharin avgivit till ett partimöte i Moskva.⁸ Det var inte förrän ett år senare, efter det att oppositionella utomlands börjat publicera de tal Trotskij hade hållit, som Komintern gav ut en tunn pamflett på tyska med några av talen om den kinesiska frågan vid plenumet.⁹ Den kompakta rapporten från förhandlingarna publicerades aldrig. Ändå var det här som menings-skiljaktigheterna beträffande Kina avtecknade sig särskilt skarpt, speciellt om man tänker på vad som skedde under just de dagarna i Wuhanregeringens territorium. I sitt tal, som hölls 24 maj, det vill säga tre dagar efter det att Changsha störtats, upprepade Stalin på nytt sitt motstånd mot att skapa sovjeter med motiveringen att regeringen i Hankow och Kuomintang var jordbruksrevolutionens organ i Kina.

”Jordsbruksrevolutionen”, sa han, ”utgör grundvalen och innehållet för den borgerliga demokratiska revolutionen i Kina. Kuomintang i Hankow och regeringen i Hankow är den borgerligt demokratiska revolutionära rörelsens centrum”.

Och igen:

Förstår oppositionen att skapandet av arbetar- och bondedeputerades sovjeter nu är liktydigt med att skapa en dubbelmakt, som delas mellan sovjeterna och Hankow-regeringen, vilket nödvändigtvis och oundvikligen kommer att leda fram till parollen som uppmanar till att störta Hankow-regeringen? ... Det skulle vara en helt annan sak om det inte fanns en folklig, revolutionärt demokratisk organisation som Vänsterkuomintang i Kina. Men eftersom det finns en sådan specifik revolutionär organisation, som är anpassad till de speciella kinesiska förhållandena och som visar sitt värde för den borgerligt demokratiska revolutionens vidare utveckling i Kina – vore det idiotiskt och oklokt att krossa denna organisation, som det tagit så många år att bygga, vid en tidpunkt när den borgerligt demokratiska revolutionen som nyss har inletts, ännu inte har segrat och inte kan vara segerrik på ett tag.

Och igen:

Eftersom Kina genomgår en jordbruksrevolution, ... eftersom Hankow är centrum för den revolutionära rörelsen i Kina är det nödvändigt att stödja Kuomintang i Wuhan. Det är nödvändigt att kommunisterna utgör en del av detta Kuomintang och dess revolutionära regering, på villkor att proletariats hegemoni och dess parti säkerställs både inom och utanför Kuomintang led. Är dagens Hankow-regering ett organ för proletariats och bondeklassens revolutionära diktatur?

Nej. Än så länge är den inte det, den kommer inte heller att bli det inom den närmaste framtiden, men den har alla chanser att utvecklas till ett sådant organ under revolutionens vidare utveckling.

...¹⁰

Stalin vill ha ”proletariats hegemoni” inom Kuomintang och Hankow-regeringen vilken han förväntade sig skulle genomföra jordbruksrevolutionen. Trotskij hävdade som svar att Wuhanledarna skulle bryta på frågan om den jordbruksrevolutionen och att ”proletariats

⁵ “Déclaration de Camarade Treint”, *Documents de l'Opposition Française*, sid 65.

⁶ “Communiqué de Secretariat de C.E. de l'I.C. sur les Travaux de la Séance Plénière de Comité Executif”, *La Correspondance Internationale*, 8 juni 1927.

⁷ J. Stalin, “The Revolution in China and the Tasks of the Communist International”, *Communist International*, 30 juni 1927.

⁸ N. Bucharin, “Les Résultats de Plenum de Comité Executif de l'I. C.”, *La Correspondance Internationale*, 29 juni och 2 juli 1927.

⁹ *Die Chinesische Frage auf dem 8 Plenum des Exekutive der Kommunistische Internationale*, Hamburg-Berlin, 1928.

¹⁰ Stalin, “Revolution in China”.

hegemoni” endast kunde förverkligas om massorna mobiliserades till sovjeter som verkligen kunde leda bönderna i den avgörande kampen om jorden.

”Hankowledarnas block är ännu ingen revolutionär regering”, varnade han. ”Att skapa och sprida illusioner om detta innebär att man dömer revolutionen till döden. Enbart ... sovjeter kan tjäna som grund för en revolutionär regering”.¹¹

Och igen:

Stalin har återigen här uttalat sig mot arbetarnas och böndernas sovjeter med argumentet att Kuomintang och regeringen i Wuhan är tillräckliga medel och instrument för den agrara revolutionen. Stalin tar således på sig ansvaret, och vill också att Internationalen ska göra det, för Kuomintangs och Wuhan-regeringens politik, precis som han vid flerfaldiga tillfällen tagit på sig ansvaret för Chiang Kai-sheks tidigare ”nationella regerings” politik. ... Vi har inget gemensamt med denna politik. Vi vill inte ta på oss ens skuggan av ett ansvar för Wuhanregeringens och Kuomintangs lednings politik och vi råder Komintern enträget att förkasta detta ansvar. Vi säger rättframt till de kinesiska bönderna: Vänsterkuomintangs ledare av typen Wang Ching-wei och kompani. kommer oundvikligen att förråda er om ni följer Wuhan-ledningen istället för att bilda era egna oberoende sovjeter. ... politiker av Wang Ching-weis typ att tio gånger hellre förena sig med Chiang Kai-shek mot arbetarna och bönderna. Under sådana förhållanden blir två kommunister i en borgerlig regering en vanmäktig gisslan, om inte en direkt maskering för förberedelserna av nya slag mot de arbetande massorna. Vi säger till arbetarna i Kina: Bönderna kommer inte att genomföra den agrara revolutionen till slutet om de leds av småborgerliga radikaler istället för av er, de revolutionära proletärerna. Bygg därför era arbetarsovjeter, förena dem med bondesovjeterna, beväpna er genom sovjeterna, dra in soldatrepresentanter i sovjeterna, skjut de generaler som inte erkänner sovjeterna, skjut de byråkrater och borgerliga liberaler som söker organisera uppror mot sovjeterna. Endast genom bonde- och soldatsovjeter kan ni vinna över majoriteten av Chiang Kai-sheks soldater till er sida. Ni, medvetna kinesiska proletärer, skulle vara förrädare mot er klass och ert historiska uppdrag om ni tror att en organisation vars ledare är småborgare med ett kompromissande sinne ... kan fungera som ersättning för arbetarnas, böndernas och soldaternas sovjeter som omfattar miljoner och åter miljoner. *Den kinesiska borgerligt demokratiska revolutionen kommer att gå framåt och bli segerrik i sovjetens form eller inte alls.*¹²

De viktigaste avsnitten i den antagna resolutionen var följande:

Kommunistiska internationalen exekutivkommitté anser att ståndpunkten hos de som underskattar Hankowregeringen och förnekar dess realitet, dess stora revolutionära roll, är felaktig. Genom sin klassammansättning representerar Hankow-regeringen och Vänsterkuomintangs ledning inte enbart bönderna, arbetarna och hantverkarna utan även en del av medelklassen. Det är anledningen till att Hankowregeringen, som är Vänsterkuomintangs regering, ännu inte är proletariats och böndernas diktatur, utan är på väg mot en sådan diktatur, och oundvikligen kommer att utvecklas mot en sådan diktatur när proletariats klasskamp utvecklas, när de förlorar de borgerligt radikala som för tillfället följer samma väg, övervinna förräderier. ...

Kommunistiska internationalens exekutivkommitté uppmärksammar särskilt det kinesiska partiet på det faktum att kontakten mellan den revolutionära regeringen och massorna nu är mer nödvändig än någonsin. Det är endast genom denna nära kontakt, huvudsakligen förverkligad med hjälp av Kuomintang, endast genom en beslutsam inriktning mot massorna, som det kommer att bli möjligt att stärka den revolutionära regeringens auktoritet och dess roll som revolutionens organisatoriska centrum. Kommunistpartiets uppgift är att se till att Hankowregeringen har en sådan inriktning. Utan att förverkliga denna uppgift, utan att det utvecklas en massrörelse, utan jordbruksrevolutionen, utan en avgörande förbättring av arbetarklassens situation, utan att omvandla Kuomintang till en stor och verklig organisation för de arbetande massorna, utan att

¹¹ Trotskij, [Första talet i den kinesiska frågan](#).

¹² Trotskij, [Andra talet i den kinesiska frågan](#).

fackföreningarna stärks och kommunistpartiet blir större, utan ett närmare samarbete mellan Hankowregeringen och massorna, är det omöjligt att leda revolutionen till slutlig seger.

Under de nuvarande förhållandena i Kina stödjer kommunistpartiet det krig som förs av Hankow. Det tar ansvar för Wuhanregeringens politik, som det direkt deltar i. Det är för att på alla sätt underlätta denna regerings uppgifter. Det är därför kommunistpartiet ”i princip” inte kan ha något emot taktiken att gå försiktigt fram. Som ansvarigt för regeringens politik, skulle kommunistpartiet begå en fullkomlig galenskap om det, oavsett omständigheterna, skulle förkasta kompromisstaktiken, det vill säga om det försökte sig på att kämpa på alla fronter samtidigt.

Det är därför EKKI anser att denna fråga måste avgöras konkret i enlighet med de konkreta omständigheterna som inte kan förutses i förväg. ... Att tillåta en taktik som innebär att kryssa fram och tillbaka måste återspeglas i regeringens ekonomiska politik, som inte under några omständigheter är tvingad att omedelbart konfiskera av alla utländska företag. ...¹³

Efter att på detta sätt ha lämnat dörren vidöppen för att ”gå försiktigt framåt”, uppmanade resolutionen det kinesiska kommunistpartiet att ”fördjupa” jordbruksrevolutionen, att beväpna och mobilisera massorna. Dessa fraser skulle senare citeras som bevis på att de kinesiska kommunistledarna hade ”saboterat” Kominterns instruktioner. Detta att jordbruksrevolutionen gjordes helt beroende av Hankow-regeringen som ”revolutionens organisatoriska centrum” för vilka kommunisterna, enligt order, antog fullt ansvar, skulle bekvämt nog glömmas bort, liksom ordern att mobilisera massorna för att rekryteras till Kuomintang – (”överlämnas i bödlarnas händer”, sade Trotskij) – och ordern att ”stärka” Hankowregeringens ”auktoritet”. Utan denna koppling mellan Wuhan och massorna, som uppnåts ”främst med hjälp av Kuomintang”, var den seger som Komintern påbjudit omöjlig.

Men tänk om Hankowregeringen visade sig vara ovillig? Tänk om den inte enbart var ovillig att genomföra jordbruksrevolutionen, utan öppet motsatte sig den? Denna avgörande fråga togs varken upp eller besvarades i den formella resolution som antogs av plenumet. Stalin och Bucharin talade om Hankowregeringens ”stora revolutionära roll”, men de förstod mycket väl att Hankowregeringen aldrig skulle gå med på, än mindre leda, jordbruksrevolutionen. Å andra sidan ansåg de att samarbetet med Hankows politiker och generaler var outhärligt och av detta drog de den logiska slutsatsen att det var nödvändigt att hålla jordbruksrevolutionen inom de gränser som inte skulle skrämma bort dessa allierade. Det är detta som var den verkliga betydelsen av att ”gå försiktigt fram”.

Det var den åsikt som Bucharin framförde under mötet för underkommittén om den kinesiska frågan, bestående av honom själv, Ercoli från Italien och Treint från Frankrike. Treint som fram tills dess varit en av Stalins pålitliga löjtnanter och ledande i kampanjen mot ”trotskismen”, ryggade tillbaka inför dessa perspektiv och förklarade att det skulle leda till att man måste undertrycka bönderna med vapenmakt. Efter att Bucharin dragit in Stalin i diskussionen, förkunnade han att ett misslyckande att kontrollera bönderna skulle få ”den borgerliga vänsterflygeln att vända sig mot oss” och läste upp telegram från Borodin ”som visade att Kuomintangs ledning var fast besluten att bekämpa jordbruksrevolutionen även till priset av en brytning med Komintern. ”Mot denna möjlighet”, sa Stalin, var det nödvändigt att ”manövrera”.¹⁴

”Att kämpa nu innebär ett säkert nederlag”, hävdade Stalin. ”Att manövrera är att vinna inte bara tid, utan möjligheten att bli starkare och att ta upp kampen senare under förhållanden där

¹³ ”Résolution sur la Question Chinoise”, *La Correspondance Internationale*, 11 och 15 juni 1927.

¹⁴ Albert Treint, ”Compte Rendu Analytique de la Petite Commission Chinoise, Mai, 1927”. Detta dokument skrevs av Treint utifrån anteckningar i augusti 1935, på författarens begäran. Han publicerade detta i Paris och det återgavs även i *New Militant*, New York, 8 februari 1936 [svensk översättning: [EKKIS 8:e plenum — Underkommittén om Kina, maj 1927](#)]. Dess viktigaste punkter fanns med i ”Déclaration de Camarade Treint” (publicerad 22 juli 1927), sid 64.

segern kommer att vara möjlig. Det är möjligt att manövrera utan kompromisser” fortsatte han. ”Jordbruksrevolutionen skrämmar Kuomintang endast om den direkt skadar dess medlemmars och arméofficerares intressen. Jag föreslår att vi skickar instruktioner till Borodin som instruerar honom att motsätta sig konfiskering och uppdelning av jord som tillhör Kuomintang-medlemmar eller officerare i nationalistarmén”.

När Treint krävde att få veta om kommunisterna förväntades stödja Hankow när de brukade våld mot bönderna, säger han att Bucharin svarade jakande. Vid denna punkt inflikade Stalin: ”Bucharin driver sakerna till sin logiska ytterlighet. Men en sådan situation kommer inte att uppkomma. Vi har tillräckligt stor auktoritet över de kinesiska massorna för att få dem att acceptera våra beslut”.*

Vid den tidpunkt då åttonde plenumets instruktioner och Stalins telegram anlände till Hankow den 1 juni, höll olyckligtvis Kuomintangs generaler redan på att utöva sin egen ”tillräckliga auktoritet” över massorna. Stöd till jordbruksrevolutionen ledde obönhörligen till en brytning med Vänsterkuomintangs ledning. Likväl var en sådan brytning uttryckligen förbjuden. Bildandet av sovjet, som kunde ha givit en ram för att mobilisera massorna att genomföra jordbruksrevolten, var förbjudet, eftersom en sådan kurs innebar ”kamp mot det revolutionära Kuomintang” mot Hankow-regeringen, ”revolutionens organiserande centrum”. EKKI:s offentliga resolution krävde oberoende aktioner för att ”fördjupa” jordbruksrevolutionen. Stalins telegram beordrade att den skulle hållas inom de gränser som behövdes för att bevara alliansen med generalerna och politikerna. Dessa direktiv upphävde varandra och medförde att de kinesiska kommunisterna blev hopplöst förvirrade.

Stalins telegram, som det återgavs av Chen Tu-hsiu, som var den som tog emot det,** innehöll följande punkter:¹⁵

1. ”Konfiskera jorden ..., men inte i nationalistregeringens namn, och rör inte de militära officerarnas jord”.

Detta var i grunden endast en upprepning av den formel som antagits i principiellt av Kuomintangs Jordkommission och kommunistpartiets femte kongress. Wang Ching-wei hade hårt motsatt sig någon form av jordkonfiskering just på grund av att han insåg att ”majoriteten av andra, sjätte och åttonde arméernas underordande officerare hämtades från Hunans och Hupehs adel”.¹⁶ Wang för sin del föredrog att stanna hos generalerna framför att gå med massorna. Chen Tu-hsiu sade senare, ”på den tiden fanns det inte en enda borgare, godsägare, *tuchun* (krigsherre) eller lågadel i provinserna Hunan eller Hupeh som inte var släkt eller nära

* Treint tillägger att han insisterade på att få lägga till en reservation till instruktionerna som beordrade motstånd mot varje försök att använda våld från Hankowregimens sida. ”Vi är överens i princip”, sa han att Stalin svarade, ”men det är meningslöst att skicka instruktioner om problem som vi inte står inför. Jag upprepar att vi har tillräckligt stor auktoritet över massorna i Kina för att inte ha något behov av att använda våld”. Treint gjorde endast svaga reservationer vid själva plenumet men uteslöts ur det franska kommunistpartiet kort tid därefter. Det kan vara på sin plats att, när man bedömer dessa bevis, påpeka att Treint fortfarande, till dags dato, förblir det han var då, en oförbätterlig motståndare till ”trotskismen”.

** I ett tal i augusti 1927 citerade Stalin från ett direktiv ”som relaterade till maj 1927” och som uppenbarligen var texten till eller ett utkast till det telegram som avsändes 1 juni. Det räknade upp alla väsentliga punkter som återgavs av Chen Tu-hsiu. Stalin försummade endast att citera de villkor som rörde konfiskering av officerares jord. Enligt hans version började direktiven: ”Utan jordbruksrevolution är en seger omöjlig”. En rad längre ner: ”*Man måste bekämpa excesser, men inte med trupper, utan med bondeförbund*”. Stalins text kursiverar den första meningen. Vi har kursiverat den andra. Jfr Stalin, *Den nationella och koloniala frågan*, sid 330 (utg av Arbetarkultur 1941).

¹⁵ Chen Tu-hsiu, [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#) ; se även Tang Leang-li, *Inner History*, sid 280; jfr Stalin, *Den nationella och koloniala frågan*, sid 329-330.

¹⁶ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 273.

vän till någon officerare. Samtliga godsägare skyddades direkt eller indirekt av officerarna”,¹⁷ För att använda Trotskij's fras, förvandlade dessa instruktioner arméerna till ”både de små och stora godsägarnas ömsesidiga försäkringsorgan”.¹⁸

2. ”Använd partihögkvarterets makt för att hålla tillbaka böndernas ’alltför ivriga’ aktioner”.

”Vi genomförde faktiskt denna skamliga politik” skrev Chen Tu-hsiu. Böndernas alltför ”alltför ivriga aktioner” tyglades redan, inte genom kommunistpartiets auktoritet, utan av Kuomintang's generaler.

3. ”Förinta de nuvarande otillförlitliga generalerna, beväpna 20.000 kommunister och välj ut 50.000 arbetare och bönder från Hunan och Hubei och organisera en ny armé.”.

Vem skulle krossa generalerna? Och hur skulle detta ske så länge kommunisterna var tvungna att stanna kvar inom Kuomintang och i regeringen. ”Jag antar”, sa Chen Tu-hsiu, ”att vi ömkligt kunde ha fortsatt att be Kuomintang's centralkommitté att avskeda dem”. Som vi kommer att upptäcka var det just detta som var tanken. Hur skulle en ny armé kunna skapas utan att omedelbart kollidera med Kuomintang's generaler? Och hur skulle detta kunna uppnås om inga försök gjorts att organisera arméns soldater i egna sovjeter och på så sätt få dem i direkt kontakt med arbetar- och bondemassorna?

4. ”Ersätt de gamla medlemmarna i Kuomintang's centrala exekutivkommitté med nya arbetare”.

När han skrev om detta bara ett år senare vågade Ch'ü Ch'iu-pai inte citera direkt från Stalins telegram utan dristade sig till att citera ett liknande stycke från Nr 71 av *Communist International*: ”Å ena sidan måste vi konsolidera den nationella revolutionära armén och Kuomintang. ... Å andra sidan ... måste vi hitta medel med vars hjälp vi, utan att försvaga enhetsfronten, kan förändra klassammansättningen inom Kuomintang, i den nationella regeringen och i arméerna”. Detta skrev Chiu försiktigt, ”var verkligen ytterst svårt, eftersom en förändring av klassammansättningen inom armén innebar att kommunistpartiet erövrade armén. ... (Det innebar) att man djärvt måste genomföra en speciell social politik (?) för att lösa soldaternas, böndernas och de breda massornas livsvillkor. Detta krävde inte bara ingrepp mot borgarklassen, utan även mot de småborgerliga handelsmännen”.¹⁹

5. ”Organisera en revolutionär domstol med en välkänd medlem i Kuomintang som ordförande, för att ställa de reaktionära officerarna inför rätta”.

Detta var medlen för att ”krossa” de reaktionära generalerna. På grundval av detta godkände kommunisterna utnämningen av Tang Sheng-chih för att döma Hsu Keh-chang. Kanske Moskva nu ville att Wang Ching-wei skulle döma Hsu Keh-chang. Detta var den slutsats Roy drog.

Medlemmarna i den kommunistiska centralkommittén var förvirrade av de samlade resultaten av sina egna fel, och förstummades och förvirrades av dessa instruktioner. Chen Tu-hsiu uttryckte deras känslor rätt klumpigt när han sa att det var som att försöka bada i en urinoar. Till och med Stalins egna representanter, berättade han, insåg att instruktionerna ”var ogenomförbara”. Centralkommittén telegraferade sitt tack till Moskva, men sade att de uppsatta målen ”inte går att förverkliga omedelbart”.²⁰

Roy var emellertid en fullödig världsbojsjevik som förstod att samarbete med Kuomintang var det som gällde. Han visade raskt Stalins telegram för Wang Ching-wei och bad honom att

¹⁷ Chen Tu-hsiu, [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#)

¹⁸ Trotskij, ”Tal vid centralkommitténs och centrala kontrollkommissionens gemensamma möte 1 aug. 1927 (Krigsfaran, försvarspolitiken och oppositionen)”, återgivet i [Stalins förfalskarskola](#)

¹⁹ Ch'ü Ch'iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 90.

²⁰ Chen Tu-hsiu, [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#).

ställa sig bakom det. ”Jag är ganska säker”, påstår han ha sagt till Wang, ”att ni skulle samtycka till det”.²¹ Obegripligt nog samtyckte Wang inte alls. Han ville inte ”krossa de opålitliga generalerna”. Han föredrog att förena sig med dem för att krossa både kommunisterna och massrörelsen. Roy insåg till sin förfäran att Vänsterkuomintang verkligen hade en annan utväg än att ”följa oss”. Det var den enda lilla detaljen som Stalin förbisett. Hans plan behövde Wang Ching-wei godkännande. Och Wang Ching-wei godkände den inte.

Den 28 maj, i Moskva, hade Trotskij skrivit ett brev till plenumet: ”Hela revolutionen kan inte bli beroende av huruvida Kuomintangs räddhågade borgerliga ledning accepterar våra välmenande råd eller inte. Jag kan inte acceptera detta. Den agrara revolutionen kan inte genomföras med Wang Ching-wei medgivande utan trots Wang Ching-wei och kamp mot honom. ... Men för detta behöver vi ett verkligt oberoende kommunistiskt parti som inte bönfäller ledarna utan resolut leder massorna. Det finns ingen annan väg och det kan inte finnas någon annan”.²²

Men Trotskij varningar sveptes åt sidan och en speciell resolution från det åttonde plenumet fördömde honom för att förespråka bildandet av sovjeterna.²³ En kortfattad kommuniké meddelade att ”plenumet godkände omvandlingen av Wuhanregeringen och Kuomintang till en arbetarnas och böndernas demokratiska diktatur”,²⁴ och *Pravda* proklamerade högtidligt att ”Kommunistiska internationals beslut i den kinesiska frågan ger det enda korrekta svaret på de viktigaste frågorna rörande den kinesiska revolutionen”.²⁵

I Hankow försökte de kinesiska kommunisterna på sitt eget sätt att inte förneka Kuomintang-regeringens ”stora revolutionära roll”. Det var därför de återkallade böndernas attack mot Changsha och istället vände sig till regeringen med begäran om en ”uppgörelse”. Hupehs Allmänna fackförbund, den provinsiella bondeföreningen och handlarnas förbund utfärdade ett gemensamt telegram:

Olyckligtvis ... har det ett uppstått missförstånd bland arbetarna, bönderna och soldaterna i Hunanprovinsen. Men detta kommer inte att hindra oss i vår heliga revolutionära uppgift. Regeringen har tillsatt en speciell förlikningskommission. En tillfredställande uppgörelse kan förväntas inom några dagar. ... Vi har enhälligt beslutat att genomföra den politik och de order som regeringen antagit och utfärdat. Vi kommer att göra vårt bästa för att stärka arbetarnas, böndernas och handelsmännens enhetsfront till stöd för partiets bondepolitik. Vi förstår grundligt att det enda sättet att rädda dagens svåra situation är praktiskt samarbete mellan regeringen och folkets massor. ... Vad gäller incidenten i Hunan hoppas vi att regeringen kommer att lösa fallet ... och ge garantier att liknande incidenter inte kommer att ske i fortsättningen.²⁶

Wang Ching-wei förklarade emellertid att de som i själva verket var ansvariga för händelserna i Changsha var bönderna som dristat sig till att själva lägga beslag på jorden. ”Han motsatte sig Borodins och kommunisternas förslag att (Kuomintangs) centrala exekutivkommitté skulle beordra en attack mot den revolterande armén och bestraffa de skyldiga officerarna, eftersom han insåg att de handlat efter svåra provokationer. Istället skickades Tang Sheng-chih till Changsha för att utreda affären och återställa freden”.²⁷

²¹ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 280; det faktum att Roy visade telegrammet för Wang Ching-wei bekräftas av Chen Tu-hsiu, [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#)

²² Trotskij, [Hankou och Moskva](#)

²³ ”Résolution sur les Interventions de Trotsky et de Vouivitch au Plenum de C.E. de l’I.C.”, *La Correspondance Internationale*, 8 juni 1927.

²⁴ ”Communiqué de Secretariat”, *La Correspondance Internationale*, 8 juni 1927.

²⁵ *Pravda*, 31 maj 1927, åter utgiven i *La Correspondance Internationale*, 11 juni 1927.

²⁶ *People’s Tribune*, 2 juni 1927.

²⁷ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 274.

Kommunisterna underkastade sig detta beslut. Det utfärdades propagandistiska teser som riktade sig till massorna och manade till att ”tålmodigt invänta en uppgörelse”.²⁸ Efter att fåfängt ha försökt ”pacificera” Hunans bönder hoppades kommunisterna nu kunna ”pacificera” Tang Sheng-chih, och försäkrade massorna att han var en lojal anhängare av de tre ”folkprinciperna” och skulle se till att rättvisa skipades. De kunde nu bara klamra sig fast vid dessa fåfänga förhoppningar och falska löften eftersom hela deras tidigare linje hade avskurit dem från de jordlösa bönderna i armén, de meniga soldaterna som de skulle ha kunnat vädja till ovanför huvudena på officerarna och generalerna. Detta skulle ha varit en kraftig appellationsdomstol. Olyckligtvis existerade den inte.

I februari 1927, det vill säga före Chiang Kai-sheks kupp, hade Kommunistiska internationalens centrala organ skrivit: ”Det kinesiska kommunistpartiet och de medvetna kinesiska arbetarna får under inga som helst omständigheter använda sig av en taktik som kan desorganisera de revolutionära arméerna bara för att det borgerliga inflytandet till viss grad är starkt där...”.²⁹ Vilket blev resultatet av att denna ”vissa grad” av ”borgerligt inflytande” lämnades oberörd av propaganda och organisatoriskt arbete? Låt oss åter lyssna på Ch’ü Ch’iu-pai:³⁰

Vi brydde oss inte alls om soldaterna. Till och med där det förekom fall av förbrödring mellan soldaterna och arbetarna var det endast ytligt. Soldaternas konkreta krav fördes inte fram. De propagerades inte. Arbetarnas, böndernas och soldatmassornas krav kombinerades inte. Vi ägnade bara uppmärksamhet åt kontakterna med armé- och divisionsbefälen eller åt de politiska avdelningarnas dekorativa arbete. Dessa politiska avdelningar förskönade divisions- och armébefälens fula kontrarevolutionära ansikten. Om massorna avskydde militären så uttryckte de detta oftast genom avsky för soldaterna. Soldatmassorna lurades därför lätt av militaristerna och övertygades om att arbetarna, bönderna och kommunisterna var emot arméerna och endast var ute efter att förstöra underhållet och förorsaka problem i de bakre leden.*

Därför var det inte förvånande att de ”nationella revolutionära” arméerna, som Stalin kallat det ”beväpnade folket”, förvandlades till kontrarevolutionens instrument så snart de ”revolutionära” generalerna beslöt att tiden att vara ”revolutionär” hade kommit till ett slut. Nu kunde kommunisterna enbart hålla sig fast vid Tang Sheng-chih’s stövlar med en desperat förhoppning om att han inte skulle sparka av sig dem. När Tang anlände från fronten den 14 juni på sin väg till Changsha gav kommunisterna ut ett flygblad som sa att ”Kuppen i Hunan var en revolt mot Tang Sheng-chih på grund av att Tang ... har varit välvilligt inställd till de förtryckta bönderna”.³¹

²⁸ Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 113.

²⁹ *Die Kommunistische Internationale*, 25 februari 1927; citerat i Trotskij, [Stalin och den kinesiska revolutionen](#) [punkt 13].

³⁰ Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, kap. II.

* En jämförelse mellan detta stycke och flera av Trotskij’s 7 majteser är upplysande:

”På grund av den politiska ledningen, som istället för att försöka vinna över arméns massor genom soldat-sovjeter har nöjt sig med en ren kopia av våra politiska avdelningar och kommissarier, som utan ett oberoende revolutionärt parti och utan soldatsovjeter har förvandlats till ett tomt kamouflage för borgerlig militarism”.

Vidare: ”Man borde åtminstone tänka att Chiang Kai-sheks militära statskupp till slut bankat in i hjärnan på varje revolutionär det faktum att fackföreningar åtskiljda från armén är en sak och att förenade arbetar och soldat-sovjeter å andra sidan är något helt annat”.

Vidare: ”Om vi inte vill att borgarklassens ska driva en kil mellan de revolutionära massorna och armén, så måste soldaternas sovjeter passas in i den revolutionära kedjan (av arbetarnas och böndernas sovjeter)”. –

Trotskij, [Den kinesiska revolutionen och kamrat Stalins teser](#).

Skillnaden mellan Trotskij och Ch’ü Ch’iu-pai är att den förre skrev dessa ord i maj 1927, när det fortfarande var möjligt att genomföra korrigerande åtgärder. Ch’ü Ch’iu-pai’s ”bekännelse” kommer mer än ett år efter händelsen. Detta är skillnaden mellan marxism och empirism.

³¹ ”7:e augustibrevet”

Det gjordes ett försök att utveckla en kampanj för en straffexpedition mot Hsu Keh-chang. Flera massmöten hölls och olika kommunistiska massorganisationer utfärdade manifest med krav på att regeringen skulle vidta kraftfulla åtgärder för att befria bönderna i Hunan. En grupp på 80 flyktingar från Hunan uppsökte Kuomintangs centrala högkvarter. "Även om delegaterna från Hunan har befunnit sig i Wuhan under mer än 20 dagar ... härskar terrorn fortfarande i många av Hunans distrikt. Centrala Kuomintang måste skicka en straffexpedition mot Hsu Keh-chang".³² En ännu större grupp delegater från olika organisationer i Hunan uppmanade general Tang att personligen kräva aktioner mot Hsu.

"Arbetare och bönder kommer aldrig att förtryckas", lovade han dem, "även om vissa omogna handlingar genomförda av arbetar- och bonderörelser borde korrigeras av centrala Kuomintang. ... Länge leve Hunans revolutionära massor!" ropade han.³³ De soldater som slaktade bönderna i Hunan var män som stod under hans befäl.

Det åttonde plenumet hade gett kommunistpartiet i uppdrag att se till att Hankowregeringen resolut skulle orientera sig gentemot massorna. Den 16 skickade man följande brev till Kuomintang:

Det rätta tillfället att genomföra jordbrukspolitiken är just nu. Detta är Kuomintangs historiska uppgift. Revolutionens framtid är beroende av om Kuomintang tar avgörande steg i denna fråga eller ej. ... Det kinesiska kommunistpartiets centralkommitté föreslår följande åtgärder för att undertrycka kontrarevolutionen: Den nationalistiska regeringen måste utfärda ett dekret som förkunnar att upprorsmakarnas kommitté i Changsha är kontrarevolutionär och uppmanar alla soldater att störta den. Denna kommitté måste upplösas och provinsens rättmätiga regering återinsättas. En straffexpedition måste omedelbart skickas för att kuva revolten. Tang Sheng-chih måste få fullmakt att skicka trupper för att störta kontrarevolutionen. Den upproriska lokala Kuomintangavdelningen måste upplösas. ... Arbetar- och bondeorganisationerna och kommunistpartiet måste få fortsätta arbeta ostörda i Hunan-provinsen. Nationalistregeringen måste ge order om att alla vapen ska återlämnas till arbetar- och bondegardena. Bönderna måste beväpnas för att skapa en garanti mot vidare reaktionära utbrott. Kuomintang måste nu knyta närmare an till folkets massor och leda dem enhälligt mot kontrarevolutionen. Om inte Kuomintang och nationalistregeringen gör detta äventyras revolutionen.³⁴

Tang gjorde en snabb resa till Hunan, inte för att straffa utan att "utreda". Naturligtvis rättfärdigade hans rapport helt militärkuppen där.

"Jag har upptäckt", telegraferade han från Changsha 26 juni,

att arbetar- och bonderörelserna, var vilseledda av sina ledare, och har brutit sig loss utan kontroll och infört ett skräckvälde mot folket (!). I trots mot centralregeringens uttryckliga order om att skydda de revolutionära soldaternas familjer har de överallt pressat fram skatter och böter, mishandlat folk och till och med mördat människor. ... Efter att ha sett detta sakernas tillstånd ... reste sig soldaterna som var stationerade i Hunan i självförsvar. ... Även om Hsu Keh-changs handlingar sporrades av en passion för rättvisa, har han överskridit gränserna för lag och ordning. Han borde få ett lättare straff i form av en reprimand, men bör få stanna kvar i arméns tjänst.

Han avslutade med ett krav på att provinsregeringen skulle "omorganiseras" och bad om makt att ta itu med "några få partimedlemmar som ... planerar att trotsa regeringen".³⁵ Tre dagar senare svarade regeringen lydigt genom att utse Tang Sheng-chih till ordförande i Hunans provinsregering och fördela alla viktiga provinsposterna till hans underhuggare.³⁶

³² *People's Tribune*, 12 juni 1927.

³³ *Ibid.*, 21 juni 1927.

³⁴ *International Press Correspondence*, 30 juni 1927.

³⁵ *People's Tribune*, 29 juni 1927.

³⁶ *Ibid.*, 2 juli 1927.

Moskva hade ”godkänt Wuhanregeringens och Kuomintangs omvandling till en arbetarnas och böndernas demokratiska diktatur”, men istället för att välja denna ”oundvikliga” väg, föredrog Wang Ching-weierna i Wuhan att krypa upp i Tang Sheng-chihs famn. Hunan hade ohjälpligt förlorats till reaktionen.

Samma dag som texten till Tang Sheng-chihs telegram publicerades i Hankow skröt Kommunistiska internationals centrala organ lugnande:

Oppositionens panikmakare har fört mycket oljud över kuppen i Changsha. De har talat om ett nytt nederlag för den kinesiska revolutionen. Deras skrik kommer inte att övertyga någon enda. Vårt parti följer noga händelserna i Kina ... säkra på den kinesiska revolutionens styrka. Officerarnas uppror i Changsha, som möttes av arbetarnas och böndernas beslutsamma motstånd (?), har redan kuvats.³⁷

Kort tid efter händelserna i Hunan uteslöt general Chu Pei-the, som till namnet höll Kiangsi-provinsen å Wuhanregeringens vägnar, alla kommunister, fackliga ledare och bondeledare, politiska kommissionärer och partiarbetare. Inför detta nya angrepp retirerade kommunisterna återigen, och beslöt att inte framföra kravet på general Chus avsked eftersom de var ”rädda för att driva bort general Chu från revolutionen”, och hoppades kunna ”neutralisera” honom genom att hålla tyst.³⁸

”Massan av fattigbönderna utgör den pålitliga basen för den revolutionära Wuhanregeringen som kan räkna med bondebefolkningens fasta stöd”, berättade Kominterns centrala organ för sina läsare så sent som den 23 juni.³⁹ Förvisso hade massorna räknat med att den ”revolutionära Wuhanregeringen” skulle stödja dem. ”Arbetarna litar på Kuomintangs ledning”, sade Tu Cheng-tsu, ordförande i Hunans Allmänna Gruvarbetarfack. ”(De) känner att det centrala partiet aldrig kommer att sanktionera att arbetarna förtrycks och det är på denna grund som de stödjer partiet⁴⁰. Massorna fick lära sig att räkna med Wuhan. Det var bara det att Wuhan inte räknade med massorna. Istället hjälpte den till med att förstöra massrörelsen.

Kiangsi hade förlorats utan strid. Hunan drunknade i terror. Inom en allt snävare cirkel, ända fram till själva Wuhan, lämnades massrörelsen åt sitt öde. I Hupeh, ”i Chienmen, Yitsang [Yiyang] och andra *hsien* fortsätter massakern”, löd den dystra rapporten från en bondeföreningstjänsteman 13 juni. ”Till och med tio li (fem kilometer) från Hanyang omringar och dödar *tuhaoerna* bönderna. Det brukade finnas 54 *hsien* med bondeföreningar, men förra veckan fanns det bara 23. Enligt våra beräkningar så fanns det av dessa 23 i förrgår endast fyra där bönderna stod emot. Idag finns inte en enda *hsien* kvar”.⁴¹

Trotsky hade framfört varningen, att om inte massorna organiserades självständigt i sovjet, om inte kommunistpartiet befriades från Kuomintangs bojor, då skulle bonderevolten ”omintetgöras och upplösas i intet”.⁴² Det är få förutsägelser som har bekräftats så snabbt och så tragiskt.

Mif, som hjälpte till med att representera Komintern i Wuhan, sammanfattade de kinesiska kommunisternas inställning under dessa kritiska dagar med följande ord: ”Vi kan inte kämpa mot reaktionen med våra egna styrkor. Om vi gjorde det skulle vi underminera den nationalistiska regeringens auktoritet och ställa oss i motsättning till den. Vi måste stödja den nationalistiska regeringen; vi måste vänta på att den handlar. Vi måste förmå den att ta den

³⁷ E. Zeitlin, ”La Nouvelle Étape de la Révolution Chinoise”, *La Correspondance Internationale*, 29 juni 1927.

³⁸ ”7:e augustibrevet; Mif, *Kitajskaja Revolutsia*, sid 141.

³⁹ Sia Ting, ”The Peasant Movement in China”, *International Press Correspondence*, 23 juni 1927.

⁴⁰ *People's Tribune*, 30 juni 1927.

⁴¹ *Min Kuo Jih Pao*, 13 juni 1927.

⁴² Trotsky, [Den kinesiska revolutionen och kamrat Stalins teser](#) [efterskrift om Chen Tu-hsius tal]

vägen. Men vi får inte själva genomföra några åtgärder mot reaktionen”.⁴³ Mif skriver detta ett år efteråt. Han brännmärker denna inställning som ”skamlig, feg, förrädisk”. Men skulle han inte ha kunnat citera från Stalins och det åttonde plenumets dokument? Var inte sovjeterna, den enda vägen för självständigt handlande, förbjudna eftersom de skulle ”underminera den nationella regeringen”, Stalins ”enda regeringsmyndighet”? Var inte sovjeterna förbjudna på grund av att detta skulle ha inneburit att ”ställa oss i motsättning” till Wuhanregeringen – eftersom de, med Stalins ord, var ”en paroll för kamp mot det revolutionära Kuomintang”?

Denna linje hade snabbt och direkt lett till undergång. Massrörelsen ”slogs i spillror”. Medan arbetarna och bönderna dog under Kuomintangs bödlars svärd och gevär försökte kommunistpartiet fortfarande att upprätthålla ”en bestämd kurs gentemot massorna”, ”säkerställd primärt med hjälp av Kuomintang”, med syftet att ”föra massorna in i Kuomintang”. Men Wuhans ledare ryckte på axlarna. ”Kommunisterna föreslår att vi ska gå tillsammans med massorna”, deklarerade Wang Ching-wei vid ett möte med militärrådet. ”Men var finns massorna? ? Var finns de mycket prisade styrkorna från Shanghais arbetare eller Kwangtungs eller Hunans bönder? Det finns inga sådana styrkor. Ni ser, Chiang Kai-shek står sig ganska stark utan massorna. Att gå med massorna innebär att gå emot armén. Nej, det är bättre att gå utan massorna, men med armén”.⁴⁴

Att Wang Ching-wei inte ville gå med massorna förhindrade inte Komintern och kommunistpartiet från att försöka gå med Wang Ching-wei. Sovjet-parollen förklarades vara förhastad våren 1927 på grund av ”möjligheten att samarbeta med Vänsterkuomintang ännu inte helt hade uttömts”.⁴⁵ En efter en hade dessa ”möjligheter” undersökts, först Chiang Kai-shek och nu Wang Ching-wei. Det var emellertid ännu inte dags att sluta ”bönfalla ledare”, eftersom alla ”möjligheter” ännu inte hade uttömts. Det fanns fortfarande en kvar – Feng Yu-hsiang.

⁴³ Mif, *Kitajskaja Revolutsia*, sid 139.

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ Fischer, *Soviets in World Affairs*, v. II, sid 672.

XV. Wuhan: Debaclet

Den sjukligt feta och skrupelfrie Feng Yu-hsiang [Feng Yuxiang] var en militarist som stigit till makten i nordväst genom en rad sluga och lägliga förräderier mot sina överordnade officerare och allierade. Från början uppväxt bland utländska missionärer figurerade han första gången i världens rubriker som den ”kristna generalen” som lärde sina psalmsjungande soldater den rustika enkelhetens anspråkslösa dygder. Under 1924 upptäckte han att Moskvas generositet övertrumpade vad de saknade i andlig fromhet. Han tog av sig sitt kristna skinn och anslöt sig till det märkliga släkte som uppfostrats speciellt på kinesisk jord av Stalin och Bucharin, de ”bolsjeviserade” militaristerna. Den heliga graalen visade sig inte vara någon match för ryska vapen, ryska pengar, ryska rådgivare. Feng omvändes snabbt till tanken att ett ryskt vapen i handen var värt mer än ett dussin glador i livet efter detta, speciellt när militära bakslag i slutet av 1925 skar av hans ”Folkarmé” från alla andra källor till ammunitionsleveranser.

Han avreste till Ryssland i början av 1926. ”Feng Yu-hsiang kommer till Moskva”, löd ett högtidligt pressmeddelande till New Yorks *Daily Worker*, ”för att arbeta som en vanlig arbetare i en fabrik och på så sätt i arbetaromgivningarna få en förstahandsutbildning och erfarenheter från alla aspekter av det ekonomiska och politiska livet i Sovjetrepubliken. Han inleder sin självpåtaga exil för att på det mest genomgripande sätt utrusta sig för att kunna genomföra Kuomintangens principer”.¹ Feng ville verkligen ”på det mest genomgripande sätt utrusta sig” med det man kunde hitta i sovjetiska arsenaler och vid hans ankomst till den sovjetiska huvudstaden upptäckte han att ”sesam öppna dig” till dessa rikedomar var en enklare formel än Fader vår. Han såg till att han och hans underhuggare Yu Yu-jen fotograferades i kretsen av beundrande ryska kamrater. Han förutsade att ”nya strider och nya segrar väntade i framtiden för den kinesiska nationen”. Han lärde sig snabbt att fästa ”särskild uppmärksamhet på arbetar- och bonderörelsen som ägde rum i hela Kina” och deklarerade sin övertygelse att ”i framtiden kommer proletariatet slutligen att segra i Kina”. Den 19 augusti lovade Feng, i en intervju med *Pravda*, att hans armé skulle kämpa ”för nationens befrielse” och ”den nationella revolutionens fullbordan”.²

Även om han döpt om sin armé till ”Kuominchün” eller ”Folkarmé” hade den baksluge Feng under flera år undvikit vänner som tjuvat på honom att han skulle göra gemensam sak med Kuomintang, ”men när han besökte Moskva” förundrade sig en japansk journalist över att ”den kristna generalen tillät sig bli en av Lenins anhängare innan någon blev medveten om det”.³ Det var väldigt lätt, angenämt – och lönande. Förtjust över sin erövring överste Stalin Feng med vapen och pengar och skickade tillbaka honom till hans armé, som redan hade inlett en lång marsch söderut från Nankowpasset genom Shensiprovinnsen mot Honan-gränsen. Tillbaka bland sina soldater tillkännagav Feng den 17 december 1926: ”Jag är en arbetarson”, och meddelade att hädanefter skulle målet för hans arméer vara ”att väcka massorna ... svepa bort de förrådiska militära klanerna, bryta ner imperialismen och säkra Kinas frihet och självständighet”.⁴ Feng var nu en fullfjädrad rekryt i Stalins skaror med pålitliga allierade och gick djärvt längs den väg som Hu Han-min, Chiang Kai-shek, Li Chi-shen, Tang Sheng-chih och Wang Ching-wei redan gått. Säker bakom bergen i hans stora nordvästra territorium samlade Feng på sig enorma mängder ryska vapen, förskansade sig i Tungkwanpasset, skådade ut över Honanslätten och lyssnade artigt på sina ryska rådgivare och väntade på ”Dagen”.

¹ *Daily Worker*, New York, 6 april 1926.

² Katsuji Fuse, *Sovjet Policy in the Orient*, sid 322-26.

³ *Ibid.*, sid 327.

⁴ *Ibid.*, sid 329.

Det tog inte lång tid. Medan han väntade svepte Nordexpeditionen till Yangtze. Chiang Kai-shek, som tidigare lärt sig hur enkelt det var att låsa upp dörrarna till ryska arsenaler, gick in i Shanghai och bröt där, inte sitt hedersord till Stalin, utan Stalins tro på honom. Tang Sheng-chih och Wang Ching-wei höll också på att förbereda en brytning, men detta medgavs inte officiellt i Moskva ännu, eftersom den nödvändiga syndabocken ännu inte hade valts ut – och så fanns fortfarande Feng kvar. Han skulle säkert likt Lochinvar* komma från sitt fäste i väst och rädda situationen för det ”revolutionära Kuomintang!” Han var en pålitlig man, med båda fötterna på jorden, djupare rotad i den än de svaga vassrör som Moskva hittills litat på. Upprepade han inte till och med nu telegrafiskt sin eviga lojalitet gentemot Wuhan?⁵ Rapporter som tydde på att Feng var i kontakt med Chiang Kai-sheks sändebud, att Feng skulle tvinga Wuhan att träffa en uppgörelse med Chiang, nämndes inte i den ryska pressen och förnekades häftigt på andra håll.

”Nyligen har imperialisterna återigen börjat sprida rykten om att Chiang Kai-shek skulle försonas med Wuhan eller att han skulle samarbeta med Feng Yu-hsiang. Detta är fel”, deklarerade Kominterns centrala organ. ”Ingen av ledarna har någon anknytning till Chiang Kai-shek. Feng Yu-hsiang och hans armé har heller inget förtroende för denna förrädare. ...”⁶ Feng var Moskvas sista trumfkort. Att antyda att han skulle svika var värsta sortens trotskistiska kätteri, för hade inte Trotskij än en gång varnat för att om man satte tilltro till Feng så skulle det innebära en upprepning av experimentet med Chiang Kai-shek?⁷

Även Wuhan räknade, nästan ömkligt, med Feng Yu-hsiang. Wuhan hade beslutat sig för, bör vi komma ihåg, att röra sig norrut mot Fengtiens trupper istället för mot Chiang Kai-shek. med förhoppningen att en militär seger och ockupation av Peking skulle tvinga in Chiang i ledet. Framgången för denna plan vilade helt på att Feng Yu-hsiang höll sig avvaktande med sina utvilade trupper i Tungkwanpasset. Under första delen av maj hade blomman av Kuomintangarmén i enlighet därmed förts upp via järnväg in i Honan. Ledda av den berömda ”Järnsidearmén” kämpade de sin väg norrut i en serie blodiga slag som kulminerade i slutet av månaden i ett kinesiskt Harmagedon [ragnarök] på fälten norr om Chumiatien. Bakom linjerna i Hankow slet arbetarna i vapenfabrikerna under tretton, femton och sjutton timmar om dagen. Över deras huvuden fladdrade banderoller: ”Ni är revolutionens eftertrupper. ... Om ni inte ger allt kan det inte finnas någon armé, ingen revolution, ingen kamp för att befria Kina från sina förtryckare. ... Våra revolutionära soldater strider inte i åtta timmars skift. Vill ni verkligen bara arbeta i åtta timmar?”⁸ Vid fronten trodde även soldaterna att de stred för ”att befria Kina från förtryckare”. Med enastående hjältemod rusade de mot nordbornas välfödda, bättre beväpnade arméer under ledning av Chang Hsueh-liang, Chang Tso-lins unga son. Fengtien-trupperna besegrades, men priset för segrarna var att deras bästa styrkor hade krossats. De förlorade 14 000 man i döda eller skadade.⁹ Männen stred som män knappast stridit tidigare i Kina, på grund av att de hade eldats av hoppet om att de genom att strida och dö hjälpte till med att få slut på sitt eget folks förhålliga fattigdom och förnedring. Deras offer var förgäves. De hade inte skickats ut i strid för detta ändamål, utan för att göda Tang Sheng-chih's napoleonska ambitioner och Wuhanledarnas förhoppningar om att de skulle kunna tvinga Chiang Kai-shek att rätta in sig i ledet. Även dessa blev gäckade. Wuhan hade lagt blomman av sin armé i potten. Det var Feng Yu-hsiang som inkasserade vinsten.

* Lochinvar är en romantisk hjälte som förekommer i Walter Scotts ballad *Marmion* – Red

⁵ *People's Tribune*, 8 maj 1927.

⁶ *La Correspondance Internationale*, 8 juni.

⁷ Trotskij, [Den kinesiska revolutionen och kamrat Stalins teser](#) [s. 14]

⁸ *People's Tribune*, 10 juni 1927.

⁹ Jfr ”Detailed Story of Decisive Campaign in Honan”, *People's Tribune*, 19 juni 1927.

Feng hade omsorgsfullt hållit sig undan under striderna. Han rörde sig nu ner från Tungkwanpasset via Lunghaijärnvägen. Utan att knappt förlora en man ockuperade han Loyang och 1 juni hade han förskansat sig i ett nytt högkvarter i Kaifeng. Fengtiens totala nederlag och decimeringen av Hankows arméer gjorde honom till centrala Kinas militära envåldshärskare. Marschen mot Peking berodde helt och hållet på honom. Som för att betona detta faktum skickade han ett telegram, opartiskt nog till både Nanking och Wuhan, som tillkännagav hans ”seger”. Han kallade Wuhans ledare till Chengchow för en konferens den 12 juni. Här kom de i grupp för att få veta sitt öde. Feng väntade tills att Wuhangruppen anlät till Chengchow innan han kom för att möta dem. Miss Strong bevittnade Fengs ankomst, ”med demonstrativ enkelhet”, med en godsvagn som han använde för att hans ”soldatkamrater även de reste i godsvagnar”. Hon berättade att hon ”långt senare”, hört att Feng hade gått in i godsvagnen vid sista stationen före Chengchow, efter att dittills rest i en bekväm privatvagn på samma tåg.¹⁰ Förespråkare av ett block med klassfiender och dubiösa allierade skulle ha kunnat begrunda det faktum att Feng endast ett år tidigare hade anlät till Moskva i en politisk godsvagn, dekorerad med det kinesiska proletariats namn. Nu, ”en lång tid efteråt”, skulle de få lära sig att han endast tillfälligt lämnat sin egen, bekväma privatvagn med påskriften: ”Reserverad för den kinesiska borgarklassen”.

När Feng samlades tillsammans med Wuhanledarna upptäckte han att de var överens om endast en sak: arbetarna, bönderna och kommunisterna måste krossas. ”Till och med Wuhanregeringen hade beslutat detta”, tillägger vår kvinnliga reporter sorgset.¹¹ Därutöver ville Feng inte ha något mer samröre med Wuhan. Han ville ha starka allierade som han kunde dra fördel av, inga veklingar som han inte hade någon nytta av. Efter att formaliteterna var avklarade och Wuhan hade försett Feng och hans främsta hantlangare med titlar för att förläna behag åt hans militära grepp över Honan (från vilket Wuhan redan frivilligt dragit tillbaka alla sina politiska arbetare),¹² avbröt Feng konferensen abrupt och skickade tillbaka sina ”allierade” till Hankow. ”Alla styrkor under Feng Yu-hsiangs befäl har förbundit sig att lyda Wuhans centrala exekutivkommittés och den nationalistiska regeringens resolutioner och order”, rapporterade *Peoples Tribune* optimistiskt.¹³

En vecka senare reste Feng Yu-hsiang, beledsagad av Ku Meng-yu och Hsu Chien, två förgrundsfigurer i Wuhan¹⁴, ner till Lunghaijärnvägens östra slutstation Hsuchow [Xuzhou], och mötte där Chiang Kai-shek med vilken han omedelbart slöt ett avtal. Vid järnvägsstationen i Hsuchow berättade Feng den 22 juni för ivriga journalister ”om sin uppriktiga önskan att samarbeta med nationalisterna och utplåna militarismen och kommunismen”,¹⁵ och gav dem en kopia av ett telegram som han skickat till Wuhanregeringens ledare.

”När jag mötte er gentlemän i Chengchow”, löd det,

talade vi om handelsmännens och andra medlemmar av adelns förtryck, om att arbetare förtrycker fabriksägare och bönder förtrycker godsägare. Folket (sic) vill slå ner denna form av despotism. Vi talade även om lösningar på denna situation. Den enda lösningen vi diskuterade är, som jag ser det, följande: Borodin, som redan avgått, borde omedelbart återvända till sitt eget land. För det andra borde de medlemmar av Hankowregimens centrala exekutivkommitté som önskar åka utomlands för vila tillåtas göra detta. Andra kan få gå med i den nationalistiska regeringen i Nanking om de så önskar. ... Både Nanking och Hankow, tror jag, inser sina gemensamma problem. Jag behöver inte påminna er gentlemän om att vårt land står inför en allvarlig kris. Men med tanke på detta känner

¹⁰ Strong, *China's Millions*, sid 62; M. N. Roy, *Revolution und Konterrevolution in China*, Berlin, 1930, sid 363.

¹¹ Strong, *China's Millions*, sid 62 ff.; Fischer, *Soviets in World Affairs*, v. II, sid 669.

¹² *People's Tribune*, juni 1927.

¹³ *Ibid.*, 13 juni 1927.

¹⁴ Roy, *Revolution und Konterrevolution*, sid. 363-64.

¹⁵ *Chinese News Service*, Kanton, 23 juni 1927.

jag mig tvingad att insistera på att nu är det dags att förena den nationalistiska fraktionen i kampen mot våra gemensamma fiender. Det är min önskan att ni accepterar ovanstående lösning och tar ett beslut omedelbart.¹⁶

Lochinvar hade fallit på sin post.

Den främste ryska militära rådgivaren och Nordexpeditionens verkliga organisatör, General Galen*, pekade under färden tillbaka från Chengchow ut genom tågfenstret på några knappt synliga former under träden och i groparna. Detta ”var kropparna av de kantoniser som dött under framryckningen i detta pass och längs denna järnväg. Det var för detta de dött ... pojkar från Kwangtung och Hunan som hade marscherat framåt med ett hopp som de flesta endast började förstå. Det var enbart tack vare detta – som ... deras allierade som överlevde kan upprätta en militärdiktatur baserad på det gemensamma förtrycket av arbetarna och bönderna”.¹⁷

Wuhanledarnas enda uppgift var nu att så snabbt som möjligt komma överens med denna militärdiktatur. I Chengchow hade de insett att vidare samarbete med Feng Yu-hsiang berodde på deras förmåga att frigöra sig från kommunisterna och få ett slut på massrörelsen. Konferensen mellan Feng och Chiang i Hsuehchow och Fengs telegram manade dem till att skynda på.

Wang Ching-wei ”skred genast till verket och förberedde för kommunisternas omedelbara uteslutning”.¹⁸ Tang Sheng-chih gjorde en brådstörtad tripp till Hunan och, där bekräftade han, vilket vi redan sett, ”existensen av den kommunistiska konspirationen mot Kuomintang ’och förordade’ omedelbar uteslutning av kommunister från Kuomintang”.¹⁹ I pressen och från offentliga forum inledde Kuomintangs ledare en kampanj mot kommunisterna för att bereda vägen för den planerade splittringen.

Massrörelsens uppsving, dess tendens att handla självständigt från Wuhanregeringen, dess trots mot Wuhans restriktiva dekret, allt detta hade ironiskt nog kommunistpartiet fått sig till skänks. Inom en inte allt för avlägsen framtid skulle Komintern anklaga de kinesiska kommunistledarna för att ha saboterat dess instruktioner genom att misslyckas att leda och utveckla massrörelsens självständighet. Likväl är det idag viktigt och upplysande att notera att Wang Ching-wei uppskattande citerade ur Stalin och Kominterns resolutioner som argument mot ”extremisterna” i Hunan, de vanliga arbetarna och bönderna och enskilda kommunister.

I ett tal vid en konferens för Hupehs partidelegater i Wuchang den 26 juni citerade Wang från EKKI:s sjunde plenums resolution ”som helt klart slog fast (att) den kinesiska revolutionen måste ta ställning för alliansen mellan arbetarna och bönderna och småkapitalisterna. Med tanke på detta faktum”, sade Wang, ”så medlemmar i kommunistparti självt med ogillande på de hänsynslösa handlingar som nyligen begåtts i exempelvis Hunanprovinsen”.²⁰

De kommunistledare som ”ogillade” böndernas ”överdrifter”, gjorde det med andra ord, som Wang såg det, i enlighet med, inte stick i stäv mot Kommunistiska internationals instruktioner! För att visa hur ”olikt” Kina var Ryssland vad gällde den sociala revolutionens problem citerade Wang ”Stalins beundransvärda jämförelse”²¹ mellan Kina 1927 och

¹⁶ ”Marshal Feng Yu-hsiang’s Telegram to Hankow, June 21, 1927”, *Nationalist China*, utfärdat av Kuomintangs sekretariat, Kanton, maj 1927; se även *China Weekly Review*, 2 juli 1927.

* Det namn som användes i Kina av Vassilij Blücher, senare befälhavare för Sovjetunionens Röda armé i Fjärran östern.

¹⁷ Strong, *China’s Millions*, sid 72.

¹⁸ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 283-84.

¹⁹ *Ibid.*, sid 285.

²⁰ *People’s Tribune*, 29 juni 1927.

²¹ *Ibid.*

Ryssland 1905 och 1917, en jämförelse som Stalin dragit för att vederlägga och förlöjliga Trotskijs argument om att sovjeter behövdes för att slutföra den kinesiska revolutionen.*

Wang Ching-wei hade funnit en gemensam grund med Stalin i sin argumentering mot massrörelsens namnlösa ledare, vars åsikter, som han citerade dem, lät egendomligt likt rader hämtade från Trotskijs tal.

”Jag har ofta hört från de som leder massrörelsen”, skrev Wang Ching-wei,

talesättet: ’Lita inte på Kuomintangs styrka eller den nationalistiska regeringen. Lita på er själva’. ... Detta har inneburit att människor har vägrat ta order eller följa regeringens eller partiets (Kuomintangs) instruktioner. Detta har inte enbart stött bort folket från partiet, utan även tvingat folket till den prekära situationen att föra ett oberoende krig mot kontrarevolutionärerna utan vägledning från partiet. ... Som konsekvens har massorna kringränts av kontrarevolutionärer och partiet har funnit det omöjligt att rädda dem.²²

Massorna förde ”ett oberoende krig” mot kontrarevolutionärerna, bland vilka de först och främst räknade godsägarna. Kuomintang kunde inte ”rädda” bönderna på grund av att de främst var intresserade att rädda godsägarna. Bönderna led nederlag, inte för att de ignorerade Kuomintangs ledning, utan för att Kominterns och kommunistpartiets ledningar ignorerade dem för att bevara alliansen med Kuomintang.

”Principen att varje bonde ska ha sitt eget fält att plöja är sannerligen klart stipulerad i den tredje av de tre folkprinciperna”, fortsatte Wang Ching-wei.

Men jag måste påpeka att när vår Tsung (Sun Yat-sen) utarbetade *min sheng*-principen (folkets levebröd) och uttalade att ’varje bonde ska ha sitt eget fält att plöja’, samtidigt ... sade klart att jordfrågan borde avgöras genom politiska och lagliga kanaler. Han sa aldrig att frågan kunde avgöras genom att ta jorden från jordägarna och dela upp den bland bönderna.

Sun Yat-sen, sade Wang, ville att problemet ”skulle lösas så att bönderna gagnades och godsägarna samtidigt inte led någon skada”. Suns tanke, fortsatte han, var att det inte alls skulle förekomma någon klasskamp i Kina och att Kuomintangs uppgift ”som ett flerklassparti” var att undvika denna klasskamp – ”annars skulle en allians mellan klasserna vara omöjlig”.²³

På sitt sätt hade Wang rätt. Om man ville ha något som Stalin kallade ”ett revolutionärt parlament”, eller vad Bucharin kallade en ”korsning mellan parti och sovjeter”, eller vad Martinov helt enkelt kallade ”de fyra klassernas block”, måste man förhindra att de samarbetande klasserna råkade i konflikt med varandra. Annars var en allians, i sanning, omöjlig. Stalin-Bucharin ville ha klasskamp i ord och försökte undvika den i handling. Vid denna

* ”Kan man säga, att situationen i Ryssland från mars till juni 1917 var likvärdig med den nuvarande situationen i Kina?” frågade Stalin vid majplenumet. ”Nej, det kan man inte säga. Man kan inte det, dels därför att Ryssland då stod inför den proletära revolutionen, medan Kina nu står inför en borgerligt demokratisk revolution, dels därför att den provisoriska regeringen i det dåtida Ryssland var en kontrarevolutionär och imperialistisk regering, medan den nuvarande regeringen i Wuhan är en antiimperialistisk och revolutionär regering i den borgerligt-demokratiska betydelsen av detta ord... arbetarsovjeternas historia [lära oss] att sådana sovjeter endast kan existera och vidareutvecklas, då det existerar gynnsamma betingelser för en direkt övergång från en borgerligt demokratisk till en proletär revolution, då det således finns gynnsamma betingelser för övergången från den borgerliga makten till proletariats diktatur. Gick kanske inte arbetarsovjeterna i Petersburg och Moskva under år 1905, liksom arbetarråden i Tyskland år 1918, därför att dessa gynnsamma omständigheter då saknades? Möjligen hade det år 1905 i Ryssland inte funnits några sovjeter, om det då hade funnits en bred revolutionär organisation av samma slag som den nuvarande vänster-Kuomintang i Kina... Därav följer, att vänster-Kuomintang spelar ungefär samma roll för den nuvarande borgerligt demokratiska revolutionen i Kina som sovjeterna spelade för den borgerligt demokratiska revolutionen i Ryssland år 1905.” – J. Stalin, ”The Revolution in China and the Tasks of the C.I.”, *Communist International*, 30 juni 1927.

²² Wang Ching-wei, ”The Party Must Lead the Mass Movement”, *People's Tribune*, 8 juli 1927.

²³ *Ibid.*

punkt bröt de med arbetarna och bönderna, som inte kände sig säkra på orden, men som med de förtryckta alla säkra instinkter utförde handlingarna. Den enda gemensamma grunden som bönderna såg med godsägarna var jorden som de brukade medan godsägaren lade beslag på profiten. Bondens mål i livet hade blivit att driva bort godsägaren från denna mark och göra den till sin egen. Detta var den jordbruksrevolutionens enkla grundval. Du var antingen med bonden eller med godsägaren. Wang Ching-wei och hans vänner tvingades nu svälja alla sina stolta ord om jorden och bönderna och otvetydigt sälla sig till dem som redan höll på att krossa jordrevolten.

Stalin hade gjort det till det kinesiska kommunistpartiets uppgift att stärka förbindelserna mellan massorna och Wuhanregeringen, ”den enda regeringsmyndigheten”, ”revolutionens organisatoriska centrum”. Trots detta kom massorna allt mer i skarp konflikt med denna regering på grund av att denna regering, tvärtemot vad Stalin sade, inte stödde utan för egen del motarbetade deras försök. Massorganisationerna gick sin egen väg så gott de kunde. ”Klyftan mellan regeringen och massorna är nu stor”, rapporterade en speciell kommission som Kuomintang skickat för att undersöka förhållandena i Kiangsi-provinsen.

Regeringen kan inte ens delta i eller övervaka de offentliga organisationernas aktiviteter. ... Våldigt ofta ser vi hur distrikten struntar i det provinsiella Kuomintangs direktiv, eller hur bonde- och fackföreningarna motsätter sig det provinsiella Kuomintangs resolutioner. ... Partiavdelningarna har obehindrat gripit och bestraffat folk. Offentliga organisationer har gjort samma sak. På så sätt har det överallt funnits flera regeringar – detta är lika farligt som anarki. ... Det största felet hos bonde- och arbetarrörelsens ledare är att de missförstått politiken: ”Stöd böndernas och arbetarnas intressen”.²⁴

Arbetar- och bondeledarna missförstod parollen: ”Stöd böndernas och arbetarnas intressen”. De trodde att det innebar att stödja böndernas och arbetarnas intressen. Deras försök att göra detta ledde dem till att skapa ”flera regeringar”. Isolerade och splittrade i städerna och byarna hamnade arbetarnas och böndernas lokala föreningar ständigt i konflikt med Kuomintangs centra på distrikts- och provinsnivå och med det ”organisatoriska centrumet” i Wuhan. Dessa ”flera regeringar” saknade helt kontakter med varandra. De kunde inte föra en enhetlig politik. De arbetar-, bonde- och soldatorganisationer som snabbt skapade kontakt med varandra, från by till by, stad till stad, från provins till provins, var det enda sättet att övervinna massrörelsens kaotiska oordning. Men dessa borde ha varit sovjeter. Stalin motsatte sig denna kurs, som Trotskij föreslagit, på grund av att detta innebar ”kamp mot det revolutionära Kuomintang”, mot den ”enda regeringsmyndigheten”. Även Vänsterkuomintangs ledare i Hankow motsatte sig detta och av just samma orsaker och på exakt samma sätt.

I en artikel med titeln ”Revolutionen och massorna” klagade Sun Fo över att massorna visat sig vara kallsinniga inför Wuhans förbud mot att massorganisationerna skulle ta över den civila makten. ”Två månader har förflutit sedan dessa instruktioner utfärdades”, skrev han. ”Olika offentliga organisationer har fortsatt agera självsvåldigt, utan att beakta regeringens beslut, med målet att ta all makt från regeringen”. Bönder konfiskerade jorden, arbetare tog över fabriker och verkstäder klagade han. ”Vi måste påtala det faktum att om massorna inte följer Kuomintangs ledning och vägledning och inte är beredda att genomföra partiets politik, då handlar de faktiskt mot den nationella revolutionära rörelsens (läs: ’det revolutionära Kuomintangs’) intressen. Med andra ord begår de kontrarevolutionära handlingar.”

”Om folket fritt kan arresteras, utdöma böter, konfiskera individers egendomar och genomföra avrättningar direkt under regeringens näsa”, fortsatte Sun Fo,

måste regeringens politiska makt anses vara helt fråntagen dem. Då finns det varken prestige eller makt. Om å andra sidan folket anser sina handlingar vara riktiga, då har de öppet vägrat göra den

²⁴ ”Report of the Special Kiangsi Commission”, *People's Tribune*, 13, 14 och 15 juli 1927.

nationalistiska regeringen till den revolutionära rörelsens enda regeringsorgan och den nationella revolutionens regering. De har fått för sig att den nationalistiska regeringen inte längre kan utöva sin myndighet och därför måste de bilda självständiga administrativa organ. ... Genom att öppet motsätta sig den revolutionära regeringen kan deras handlingar anses vara av kontrarevolutionär karaktär. ... De vägrar medge att alla massrörelser i Kina borde ledas och förenas under Kuomintang. De tycker att kommunistpartiet borde ta del i ledningen av massrörelser. De har ännu inte blivit övertygade om att nationalistregeringen är revolutionens enda representativa organ.²⁵

Det är tveksamt om Sun Fo i Hankow i juli 1927 hade läst de teser och tal som Stalin hade framfört några veckor tidigare i Moskva. Det är säkert att han aldrig såg eller hörde Trotskij's argument. Dock kan han här ha plagierat direkt från Stalin. Byt ut "Trotskij" eller "oppositionen" mot "massorna" och Sun Fos artikel skulle mycket väl ha kunnat vara ett dokument från Stalin-Bucharin-majoriteten vid åttonde plenarmötet. De kinesiska arbetarna och bönderna, liksom Trotskij, förkastade Stalins och Sun Fos omdöme att Wuhanregeringen var den enda "regeringsmyndigheten", "den revolutionära rörelsens enda regeringsorgan". Massorna var övertygade om att Wuhan inte kunde "genomdriva sin myndighet" och krävde att "oberoende administrativa organ" skulle skapas, precis som Trotskij i Moskva varnade för att Wuhans makt "var ingen eller nästan ingen" och krävde att sovjeter, oberoende arbetar-, bonde- och soldat-råd, skulle skapas. På grund av detta fördömde Stalin Trotskij som "kontrarevolutionär" och på grund av detta gjorde hans kollega Sun Fo samma anklagelser, öppnare, direktare, mot själva massorna.

Innan Chiang Kai-shek slog till mot massrörelsen i Kanton i mars 1926 och i Shanghai i april 1927 hade han fört en kampanj mot kommunisterna där de anklagades för att bära ansvaret för massornas "överdrifter" och för att konspirera mot borgarklassens suveränitet inom Kuomintang. Ledarna för Vänsterkuomintang tillämpade nu samma taktik. Anklagelserna var inte rättvisare nu än de hade varit i Kanton eller Shanghai. Inget var mer främmande för kommunistiska ledningen, i Hankow eller i Moskva, än att utlösa en självständig mass-offensiv riktad mot Kuomintangs småborgerliga ledares sabotage och förräderi. Den 29 juni, det vill säga när Wuhanledarna redan öppet tagit ställning för militaristerna mot jordbruksrevolutionen, utfärdade Kommunistiska internationals centrala organ en programmatisk artikel som ställde frågan: "Vem kommer att förverkliga den jordbruksrevolutionen?" och svarade:

Genom sitt historiska förflutna, sin sociala sammansättning och utvecklingsperspektiv kan och måste Kuomintang omvandlas till ett organ för den demokratiska diktaturen. ... Kuomintang är en sorts korsning mellan ett parti och ett nationellt parlament. ...

Sovjeterna kommer att bli nödvändiga i den stund revolutionen närmar sig uppnåendet av de borgerligt demokratiska uppgifterna...

I det ögonblicket kommer det att vara möjligt och kanske (?) nödvändigt att splittra Kuomintang. Detta ögonblick kan inte förutses exakt. Icke desto mindre är det klart att det inte är tillräckligt nära för att det ska vara nödvändigt att omedelbart föra fram parollen om sovjeterna till massorna. Kommunistiska internationals och Kinas kommunistiska parti är nu ansvariga för den kinesiska revolutionens öde. De kan därför inte tillåta sig att utfärda vårdslösa slagord och formler.

Den bästa illustrationen på det absurda i oppositionens ärkevänerlinje är parollen om soldatdeputerade som en av formerna för dubbelmakt. Genom att proklamera dessa paroller försökte bolsjevikerna lösa upp tsarens och Kerenskij's arméer. Att proklamera dem nu för den armé som strider för Wuhanregeringen skulle vara att medvetet försöka lösa upp denna armé. ... Att proklamera parollen om soldatdeputerades sovjeterna skulle innebära att medvetet att påskynda konflikten med generalerna under de mest ogynnsammaste omständigheterna för kommunistpartiet

²⁵ Sun Fo, "The Revolution and the Masses", *Chung Yang Jih Pao*, Hankow, 14 July 1927.

och dess allierade. Denna paroll skulle innebära att man provocerar fram en konflikt som verkligen skulle kunna orsaka ett varaktigt nederlag för revolutionen.²⁶

I Hankow dominerade med nödvändighet samma anda hos de kommunistiska ledarna som nu klamrade sig fast vid två förtvivlade förhoppningar, att de, genom att retirera ytterligare och ge efter ännu mer, kanske fortfarande skulle kunna bevara "enhetsfronten" och att de, för det andra, genom att spela på den ena eller andra militaristens ambitioner skulle kunna avleda Wuhan i riktning mot en straffexpedition mot Chiang Kai-shek. De förde fram parollen om en "Östlig expedition" mot Nanking där de tänkte "lura 'de revolutionära generalerna' att angripa Chiang först och kommunisterna senare", enligt en medlem av den kommunistiska centralkommittén.²⁷ Möten hölls och manifest utfärdades. Man vädjade till generaler som man ansåg vara "pålitliga". Chang Fa-kuei [Zhang Fakui], befälhavare för "Järnsidearmén" var väldigt förbittrad mot Chiang Kai-shek och ett tag koncentrerades kommunisternas förhoppningar till honom. Roy gick till Wang Ching-wei och försökte övertala honom att, i enlighet med Stalins telegram, utöka de kommunistiska styrkorna under Chang Fa-kueis befäl. Roy fann Wang kallsinnig inför hans förslag.²⁸ Representanter från Shanghai Allmänna fackförbund telegraferade en vädjan till Feng Yu-hsiang samma dag som den senare krävde att alla fackliga ledare i Chengchow skulle utrotas: "Vi hoppas att ni som tror på Kuomintangs principer och är verklig anhängare av ... Tsunglis politik kommer att leda ... de revolutionära arméerna i en straffexpedition mot Chiang Kai-shek".²⁹ All agitation för en kampanj mot Chiang knöts till verkligt enträgna krav på fortsatt "samarbete" mellan de två partierna,³⁰ för alla förstod redan att kommunisternas uteslutning var nära förestående. Wang Ching-wei och Chang Fa-kuei var för en expedition mot Chiang, men endast på grund av att deras egna politiska karriärer krävde att han undanröjdes. Chang började faktiskt förflytta sina egna trupper mot Nanking en kort tid efteråt, men kampanjen rann ut i sanden. "Vi kommer inte att bekämpa Chiang Kai-shek för kommunisternas skull", sade Ho Chen och de andra generalerna hånfullt.³¹

Kommunistpartiets panikslagna centralkommitté beslöt att utfärda ett manifest som gick ut på att om Kuomintang "verkligen" ville genomföra Sun Yat-sens politik, så var de tvungna att bekämpa Chiang Kai-shek och måste alliera sig med kommunisterna. Men när politbyråns medlemmar samlades för ett möte, lade alla närvarande fram ett eget förslag och man kunde inte komma överens om den föreslagna deklARATIONEN. Den 20 juni antog ett utökat centralkommittémöte slutligen ett uttalande med elva punkter – det sista desperata försöket att försöka övertyga det "revolutionära Kuomintang" om att kommunisterna var beredda att vara lojal med den "nationella enhetsfronten". De viktigaste av de elva punkterna följer:

4. Eftersom Kuomintang är arbetarnas, böndernas och småborgarklassens block mot imperialismen, står det naturligtvis i ledningen för den nationella revolutionen.
5. Även om kommunistiska medlemmar i Kuomintang deltar i regeringsarbete, både centralt och lokalt, så deltar de som medlemmar av Kuomintang och inte som medlemmar av kommunistpartiet. ... De kommunistiska medlemmar som nu sitter i regeringen kan begära att få lämna regeringen för att minska svårigheterna i den politiska situationen.
6. Arbetarnas och böndernas massorganisationer borde acceptera Kuomintangs ledning och kontroll. Arbetarnas och böndernas massorganisationers krav borde vara i enlighet med resolutionerna från Kuomintang kongresser, och regeringens dekret och lagar. Men Kuomintang

²⁶ N. Lenzner, "La Question Chinoise", *La Correspondance Internationale*, 29 juni 1927.

²⁷ Ch'ü Ch'iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 114.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *People's Tribune*, 15 juni 1927.

³⁰ Jfr *People's Tribune*, 9 juli 1927.

³¹ Ch'ü Ch'iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 115.

borde också skydda arbetarnas och böndernas organisationer och deras intressen, även detta i enlighet med partiets resolutioner och regeringsdekret.

7. Enligt Kuomintangs principer måste massorna beväpnas. Men de beväpnade arbetar- och bondegrupperna borde underställa sig regeringens föreskrifter och träning. För att undvika politiska problem kan de nuvarande beväpnade strejkvakterna i Wuhan minskas eller inlemmas i armén.

8. Fackföreningarna och arbetarnas strejkvakter får inte anta juridiska eller administrativa funktioner, gripa människor, rannsaka dem eller patrullera gatorna utan tillstånd från tangpu eller regeringen.

9. Handelsanställdas fackföreningar borde organiseras av tangpu tillsammans med de män Allmänna fackförbundet skickat. De handelsanställdas krav får inte överstiga handelsmännens ekonomiska förmåga. Fackföreningarna får inte störa rätten till anställning eller handelsmännens rätt att anställa och avskeda. De får inte kränka handelsmännen med gripanden, böter, sätta på dem dummerjösstrutar osv”.³²

Det kinesiska kommunistpartiet gjorde sitt sista försök att lyda Stalins instruktioner, ”för att stärka den revolutionära regeringens auktoritet och dess roll som revolutionens organisatoriska centrum”. När 400 delegater samma vecka samlades i Hankow för att företräda 3 000 000 organiserade arbetare i åtta provinser vid den Fjärde nationella arbetarkonferensen, vågade det inte gripa detta tillfälle i akt för att göra en skarp sväng och inleda mobiliseringen av arbetarna mot Kuomintangreaktionens offensiv.

När Wang Ching-wei anträdde konferensens talarstol den 23 juni hälsades han med kraftigt jubel.³³ Icke desto mindre uppvisade delegaterna gång på gång att det var beslutna att kämpa för arbetarrörelsens intressen som helhet.³⁴ Till och med Lozovskij, som var närvarande som en broderlig delegat från de ryska fackföreningarna, var tvungen att hålla ett osedvanligt ”radikalt” tal.³⁵ ”Kontrarevolutionen vinner i styrka varje dag”, förkunnade konferensens manifest som antogs 28 juni. ”I den nationalistiska regeringens territorium kan arbetarrörelsen arbeta öppet endast i Wuhan. Kontrarevolutionärer sitter nu vid makten i Hunan, Kiangsi och Honan. ... Arbetarna lider fortfarande under en ny sorts tyranniskt styre. Under dessa förhållanden är det möjligt att reaktionärerna en dag kommer att dominera Wuhan. Vi måste kämpa hårt för att upprätthålla fackföreningarnas existens. Vi befinner oss i den vita terrorns skräckvælde”.³⁶ Detta förhindrade emellertid inte att manifestet avslutades med: ”Länge leve den nationalistiska regeringen!”

”Här verkar arbetarrörelsen i en fri atmosfär”, skrev *Peoples Tribune*. ”De negativt inställda eller aktivt fientliga militaristernas tunga hand är här frånvarande. De organiserade arbetarna i det nationalistiska Kina är lojala med Wuhanregeringen, eftersom det är endast under denna regering som de med förtröstan kan räkna med att bevara arbetarnas första och viktigaste rättighet – att verka öppet ... orädda och utan fruktan”.³⁷

Trots detta hade den sista sessionen på morgonen de 30 juni knappt avslutats med att man ropat parollen ”Länge leve den Nationalistiska regeringen!” förrän de ”fientliga militaristernas tunga hand” slog till hårt och direkt mot fackföreningarnas högkvarter. Soldater marscherade in och började plundra och förstöra Allkinesiska fackföreningsfederationens egendom och arkiv. Man protesterade. De felande soldaterna beordrades att dra sig tillbaka. De hade handlat alltför tidigt. Den ständigt närvarande Miss Strong fångade in Hsu Chao-jen

³² ”7:e augustibrevet”; Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 115 ff.

³³ *People’s Tribune*, 23 juni 1927.

³⁴ Jfr. Sz Toh-li, ”The Fourth All-China Trade Union Congress”, *Pan-Pacific Worker*, Hankow, 15 juli 1927.

³⁵ ”Speech of Lozovsky”, *Pan-Pacific Worker*, 1 juli 1927.

³⁶ ”Manifesto of the Fourth Labour Conference”, *People’s Tribune*, 29 juni 1927.

³⁷ *People’s Tribune*, 22 juni 1927.

då han rusade förbi henne på gatan. Hon frågade honom om de bångstyriga soldaterna skulle bestraffas. "Han log ansträngt. Han var glad nog över att få tillgång till byggnaden. 'Vi har den för att arbeta i idag. ... Vem vet vad som sker i morgon?' svarade han".³⁸ Federationen fick aldrig tillbaka sin byggnad.

Råden mot fackföreningens högkvarter hade följt på tillkännagivandet att arbetarnas strejkvakter skulle avväpnas och upplösas på frivillig väg. I Shanghai hade ordern givits att "gömma eller gräva ner" alla vapen med förhoppningen att undvika det annalkande slaget. I Hankow beslöt centralkommittén att helt lämna över det lilla vapenlager som arbetarna hade och att upplösa strejkvakterna i förväg. Den 29 juni gick en delegation från Hupehs Allmänna fackförbund, under ledning av Hsiang Chung-fah, till Kuomintang's militärråds kontor och "förklarade att de med anledning av klagomålen att fackföreningarnas strejkvakter var en faktor som avskräckte företagarna från att återupprätta normala ekonomiska förhållanden, erbjöd sig att antingen överlämna sina vapen eller inlemmas i armén. Det beslöts senare att de frivilligt skulle överlämna sina vapen. ..."³⁹

Det har sagts att så länge strejkvakterna var beväpnade kände sig inte företagarna sig säkra att återuppta affärerna", förklarade *Peoples Tribune*. "Andra rykten har cirkulerat att strejkvakterna övervägde en attack mot soldaterna. För att hjälpa regeringens politik och att få tyst på dessa rykten har Hupehs Allmänna fackförbund beslutat att strejkvakterna ska avväpnas. Det ansågs att man på detta sätt måste avlägsna ett hinder som stod i vägen för ett återupptagande av företagandet och att man därmed även avvärgade försök att fjärma arbetare och soldater från varandra".⁴⁰

Dagen därpå utfärdade Hupehs Allmänna fackförbund ytterligare ett förklarade uttalande: "I syfte att konsolidera enhetsfronten mellan soldater och arbetare och undanröja sådant som kan gynna reaktionärernas och kontrarevolutionärernas anklagelser, beordrade facket att de beväpnade strejkvakterna ska upplösas den 28 innevarande månad. Vapen och ammunition överlämnades till Wuhangarnisonens Hankowkontor för förvaring. ... Vi har skrivit till regeringen om skydd för att visa på vår uppriktiga önskan att stödja den. ... Vad gäller reaktionärerna hoppas vi att regeringen kommer att vidta kraftiga åtgärder som straff".⁴¹

Den kommunistiska centralkommittén hade även auktoriserat kommunisterna i regeringen "att förklara sig villiga att avgå för att på så sätt minska på svårigheterna i den politiska situationen". I enlighet med detta begärde T'an P'ing-shan, den kommunistiska jordbruksministern, hos regeringen "tjänstledigt", och bad om ursäkt för att han misslyckats "att föra in bonderörelsen på rätt spår".

"Ända sedan jag tillträdde tjänsten som jordbruksminister" skrev han, "har jag försökt göra mitt bästa för att utföra den viktiga uppgiften att förbättra förhållandena för bönderna. Jag har konsekvent gjort mitt bästa för att föra bonderörelsen till rätta. Den senaste tidens utveckling har gjort den politiska situationen så allvarlig, att uppgiften att föra in bonderörelsen på rätt spår har blivit en alltför tung för mig. Eftersom jag är fysiskt oförmögen att fortsätta mitt arbete begär jag tjänstledigt".⁴² Hsu Chao-jen, den kommunistiske arbetsministern, hade för länge sedan upphört att komma till sitt kontor. Han avskedsansökan som sa att "på grund av senare tiders utveckling i situationen kan jag inte längre vara kvar på min post", publicerades några dagar senare.⁴³ Hsiang Chung-fah och andra kommunister som höll befattningar i

³⁸ Strong, *China's Millions*, sid 88.

³⁹ *People's Tribune*, 30 juni 1927.

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ *Ibid.*, 1 juli 1927.

⁴² *Ibid.*, 30 juni 1927.

⁴³ *Ibid.* 18 juli 1927.

Hupehs provinsregering hade redan avgått. Paniken och demoraliseringen var total. Själva centralkommittén flydde över floden till Wuchang. Den hade gjort allt den kunde för att ”stärka auktoriteten hos revolutionens organisatoriska centrum”. Allt till ingen nytta, eftersom beslutet att utesluta kommunisterna redan hade fattats och det endast återstod att formellt antas vid mötet med Kuomintang's politiska råd den 15 juli.

Det hade börjat gå upp för Chen Tu-hsiu att den enda linje som återstod var ett fullständigt tillbakadragande från Kuomintang. Han rådgjorde med Borodin. ”Jag håller helt med din tanke”, sade den höge rådgivaren, ”men Moskva kommer aldrig att tillåta det”.⁴⁴ Men i verkligheten höll inte Borodin alls med. Han höll fortfarande på med att pumpa in ”ståndaktighet och revolutionär beslutsamhet” i kaninen. Enligt Tang Leang-li hade Borodin alltsedan händelserna i Changsha enbart ansetts vara en ”ärad gäst, ej längre ... en betrodd rådgivare”.⁴⁵ Borodin klamrade sig fast vid äran av Kuomintang's gästfrihet. Han höll fortfarande på att sondera efter ”möjligheter” till samarbete som han kunde ha förbisett. Ch'ü Ch'iu-pai säger att han lekte med tanken att låta Soong Ching-ling (Fru Sun Yat-sen), Teng Yen-ta och Eugene Chen lämna regeringen som en demonstrativ handling mot Wang Ching-wei.⁴⁶ Men händelserna hade redan rullat över Borodins huvud. Den kommunistiska ledningen hade rasat samman och helt upplösts. Partiets gräsrötter var utspridda och demoraliserade. Ho Chiens trupper hade redan tagit Wuhan och styrde det åt sitt eget håll. Ett efter ett intogs fackföreningarnas högkvarter. Gripanden gjordes och avrättningar började genomföras. Terrorvågen uppslukade Stalins ”revolutionära centrum”. *Izvestijas* korrespondent telegraferade att gårdagens pålitliga allierade idag hade blivit ”lekbollar i generalernas händer”.⁴⁷ Råttorna började lämna det sjunkande skeppet.

Den 6 juli gav Bucharin helt plötsligt och desperat de kinesiska massorna rådet att de endast kunde förlita sig på sig själva: ”En av de främsta parollerna måste vara: 'Arbetare och bönder! Lita endast på era egna krafter! Lita inte på generalerna och officerarna! Organisera era egna väpnade förband!' ... Feng Yu-hsiang har gått över till den folkliga revolutionens motståndare. Vi måste förklara ett skoningslöst krig mot honom!” Trots detta var Bucharin beredd att lita på Wang Ching-wei: ”Chiang Kai-sheks vänner är beredda att acceptera denna plan (att utesluta kommunisterna) – Wang Ching-wei är inte bland dem. Han är ståndaktigare än de övriga”,⁴⁸ tillade han förhoppningsfullt inom parentes. Mindre än en vecka senare upptäckte han att Wang Ching-wei var ”ståndaktigare än de övriga” endast i sin beslutsamhet att krossa massrörelsen. Nu tillkännagav Bucharin att ”ett tvärt kast i den kinesiska revolutionen” hade skett och deklarerade högtidligt att ”Wuhans revolutionära roll nu har nått sitt slut”. I ett hotfullt stycke i slutet av resolutionen från det åttonde plenumets och i några av sina efterföljande artiklar hade Bucharin redan förberett sin sorti. Ansvar för debaclet, förklarade han nu, låg hos ledningen för de kinesiska kommunisterna som ”på senare tid halsstarrigt har saboterat Kominterns beslut ... hade inte klarat eldprovet ... den hade lidit skeppsbrott”.⁴⁹

”Wuhanregeringen har spelat ut sin revolutionära roll; den har blivit en kontrarevolutionär kraft”, meddelade Kommunistiska internationalens exekutivkommitté den 14 juli.⁵⁰

⁴⁴ Chen Tu-hsiu, [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#)

⁴⁵ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 280.

⁴⁶ Ch'ü Ch'iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 118.

⁴⁷ *International Press Correspondence*, 28 juli 1927.

⁴⁸ N. Bukharin, ”The Position of the Chinese Revolution”, *International Press Correspondence*, 6 juli 1927.

⁴⁹ N. Bukharin, ”An Abrupt Turn in the Chinese Revolution”, *International Press Correspondence*, 14 juli 1927.

⁵⁰ ”Resolution of the E.C.C.I. on the Present Situation of the Chinese Revolution”, *International Press Correspondence* 28 juli 1927.

Detta är det nya och speciella förhållande som ledningen för det kinesiska kommunistpartiet och alla kinesiska kamraterna fullt och klart måste ta hänsyn till.

Komintern hade förutsett och varslat om allt. Den 14 juli hade de upptäckt ett ”nytt och märkligt” faktum som den enklaste Hunanbonden eller Wuhanarbetaren känt till i månader. Innebär detta att några misstag hade gjorts? Inte i Moskva! Stalin hade inte gjort ett misstag, eller knappt några, sedan Lenins död.

Det stöd som gavs till Nordexpeditionen (m.a.o. till Chiang Kai-shek) var helt riktigt så länge den uppväckte massrörelsen. Och det stöd som gavs till Wuhan var lika riktigt så länge den agerade mot Chiang Kai-sheks Nankingregering. Men samma blocktaktik blir grundligt fel den stund då Wuhanregeringen kapitulerar för revolutionens fiender. Vad som var riktigt under revolutionens tidigare stadium är nu helt olämpligt.

Men Nordexpeditionen var borgarklassens expedition till Yangtze, där dess segrar och den kommunistiska reträttpolitiken gjorde det möjligt för Chiang Kai-shek att slakta arbetarna och krossa deras organisationer. Det var då hans ”revolutionära roll” avslutades. Det är ”helt riktigt” att bilda block med klassfiender, men sådana block blir ”helt fel” och ”fullständigt olämpliga” först då din fiende tar stryptag på dig. Att ha mobiliserat mot honom i förväg, inte i ord utan i handling, att ha beväpnat sig mot hans attack som man vet kommer, det skulle ha varit – kontrarevolutionär trotskism.

Allt detta innebär vissa svårigheter för partiets ledning, speciellt när det gäller ett så ungt och oerfaret parti som Kinas kommunistiska parti. ... Den revolutionära situationens akuta spänningar kräver att man snabbt lyckas greppa vad som är specifikt i ett givet ögonblick. Det kräver skickliga och snabba manöver, en snabb anpassning till paroller ... och resoluta brytningar med block som har upphört att vara faktorer i den revolutionära kampen och har blivit hinder i dess väg. Om det vid ett visst utvecklingsstadium av revolutionen var nödvändigt med stöd från kommunisterna till Wuhanregeringen, så skulle ett sådant stöd för närvarande vara katastrofalt för Kinas kommunistparti och skulle dra ner det i opportunistens träsk.

Nu, den 14 juli, har ”den revolutionära kampens faktorer” plötsligt och abrupt blivit ”hinder i dess väg”. Först nu, den 14 juli, då kommunistpartiet är besegrat och demoraliserat, och massorna har blivit krossade och tillbakaträngda från sina positioner, har det blivit ”katastrofalt” att fortsätta att stödja Wuhan. Upp till halsen i ”opportunistens träsk”, eftersom de ända från början stött Wuhan och innan dess Chiang Kai-shek, kan de kinesiska kommunisterna i sanning undra över vad EKKI förutsåg när det använde ordet ”katastrofalt”. Vad hade hänt med det ”revolutionära centrumet” och ”behovet av att stärka auktoriteten hos revolutionens organisatoriska centrum” som EKKI hade talat om endast sex veckor tidigare? Moskva hade ett svar på detta också. Wuhan hade omvandlats från ett ”revolutionärt centrum” till en ”kontrarevolutionär kraft” på grund av:

Trots de råd som Komintern har givit har ledningen för Kuomintang inte bara misslyckats med att stödja den agrara revolutionen, utan har släppt lös fienden. De har sanktionerat avvärjningen av arbetarna, straffexpeditionerna mot bönderna och Tang Sheng-chih och Co:s repressalieåtgärder. De har bordlagt och saboterat kampanjen mot Nanking under olika förevändningar.

Allt detta hade skett därför att Wuhan avvisat Moskvas ”råd”. Kaninen bara rullade över på rygg och dog. Medan den levde rodnade den rosa under Moskvas ihärdigt amorösa påtryckningar. Det rosa bleknade till däst vitt, knappt synligt allteftersom anakondan kramade sönder den.

I Kanton, Shanghai, Changsha och nu slutligen i Wuhan hade de kinesiska massorna fått se Kuomintangs fanbärares metamorfos från revolutionens fullödiga allierade till arbetarnas och böndernas grymma slaktare. Vid varje ny katastrof hade Komintern meddelat att allt hade förutsetts och att den förda politiken varit helt korrekt. Bucharin upptäckte hela tiden ”nya och

säregna drag” i den kinesiska revolutionen och kritiserade nu kommunistpartiet skarpt för att det inte förmått bryta ”block som blivit hinder”. Blocket med Wuhanregeringen avslutades. Detta innebar inte ett slut på blocket med Kuomintang. På den punkten visade Kominterns instruktioner tydliga tecken på blind panik. Kominterns resolution uppmanade de kinesiska kommunisterna att ”demonstrativt avgå ur Wuhanregeringen”, men ”inte dra sig ur Kuomintang”. Detta var kanske det nyaste och märkligaste inslaget av alla.

Kommunisterna borde stanna kvar i Kuomintang, trots den kampanj som dess ledning genomför för att utesluta kommunisterna. Närmare kontakt med Kuomintangs vanliga medlemmar som borde förmås anta resolutioner som bestämt protesterar mot Kuomintangs centrala exekutivkommittés handlingar, kräver att de aktuella Kuomintang-ledarna avlägsnas och att inleda förberedelser längs dessa linjer inför Kuomintangs partikongress.

Samtidigt som man fortfarande höll Kuomintangs fana högt skulle kommunisterna nu ”intensifiera arbetet bland de proletära massorna ... bygga upp massorganisationer bland arbetarna ... stärka fackföreningarna ... förbereda arbetarklassen på beslutsamma strider ... utveckla jordbruksrevolutionen ... beväpna arbetarna och bönderna ... organisera en kunnig kämpande illegal partiapparat”.

Men hur ska vi undkomma det som skett? frågar de kinesiska kommunisterna. De stora organisationer vi byggt har krossats. Våra kamrater torteras, dödas och skingras. Massrörelsen har krossats och arbetarna och bönderna ser med rätta på oss som män som fört dem bakom ljuset och lett dem till slakten. Vi antar att om ni säger åt oss att höja Kuomintangs fana ännu högre måste vi göra detta; men vi tvivlar på att massorna nu kommer att följa oss ens om vi höjer vår egen fana. Strunt samma, svarar Komintern. Det är era egna ledare, inte vi, som är ansvariga.

... EKKI anser det är dess revolutionära plikt att uppmana medlemmarna av Kinas kommunistiska parti att öppet bekämpa centralkommitténs opportunist. ...

Vidta åtgärder som korrigerar Kinas kommunistpartis centralkommittés fel så att partiets ledning blir politiskt sund ... aktivt bekämpa de opportunistiska avvikelserna hos partiets ledning ... förändra karaktären hos ledarskapet ... avsätta de ledare som har brutit mot Kommunistiska internationalens disciplin.

Stalin hade fullgjort sin ”revolutionära plikt”. Härefter skulle det vara Kominterns alla pennfäktares ”revolutionära plikt” att vidmakthålla anklagelsen om att Kinas kommunistledare, olyckliga offer för sin egen godtrogenhet och ignorans, ensamma var ansvariga för denna enorma historiska katastrof. Stalin och Bucharin kunde tvinga på de kinesiska kommunisterna en politik som krossade en av de största revolutionära massrörelserna någonsin. Men de kunde inte påtvinga historien sin vilja genom att vifta med lögnaktiga resolutioner. I Wuhan fortsatte händelserna sin gilla gång. I enlighet med Moskvans instruktioner drog sig kommunisterna demonstrativt tillbaka från den regering som de redan lämnat och meddelade samtidigt att de ”inte hade någon anledning att lämna Kuomintang eller att vägra samarbeta med det” och att de inte skulle låta (?) ”de generaler som förrått revolutionen och de vacklande politikerna att missbruka Kuomintangs namn och gömma sig bakom Sun Yat-sens baner”.⁵¹

Oförskräckt fortsatte generalerna att ”missbruka” Kuomintangs namn. Den 15 juli beordrade Kuomintangs politiska råd alla kommunistiska medlemmar i Kuomintang att avsäga sitt medlemskap i det kommunistiska partiet. Fyra dagar senare beordrade militärrådet en liknande utrensning i armén. Man gav order om ”hård bestraffning” av alla motspänstiga.⁵² Inom några

⁵¹ ”Declaration of the Communist Party of China”, *International Press Correspondence*, 4 augusti 1927.

⁵² *People's Tribune*, 20 juli 1927

dagar gav exekutionspatruller eftertryck åt uteslutningsordern. De kommunister som vägrade kapitulera – och mängder av dem gjorde det – tvingades fly. Överväldigad av sin fullständigt hopplösa situation avgick Chen Tu-hsiu som centralkommitténs ordförande.

”Internationalen”, skrev han, ”vill å ena sidan att vi ska föra vår egen politik, och å den andra att vi inte ska lämna Kuomintang. Det finns faktiskt ingen utväg och jag kan inte fortsätta mitt arbete”.⁵³ De kvarvarande kommunistledarna, Ch’ü Ch’iu-pai, Chang Kuo-tao, Li Li-san, Mao Tse-tung och övriga stoppade Kuomintangflaggor i sina fickor för framtida bruk och flydde brådstörtat. Den 27 juli samlades ledarna för Vänsterkuomintang på järnvägsstationen för att ta farväl av sin ”ärade gäst” Borodin. Formellt reste han ”för att överlägga med Feng Yu-hsiang”.⁵⁴ I själva verket inledde han en lång resa tvärs åt nordväst till den avlägsna gränsen mot Sovjet, Moskvas reträtt från Hankow.

De militära myndigheterna fortsatte med att systematiskt krossa fackföreningarna. Hankow-garnisonens högkvarter utfärdade ett strejkbud. Mellan 14 och 19 juli ”inkvarterades” soldater i 25 fackföreningslokaler vars arkiv och tillhörigheter konfiskerades. Samtidigt genomförde Feng Yu-hsiang en liknande kampanj i Honanprovinsen.⁵⁵ ”Under de senaste veckorna har den kinesiska arbetarrörelsen i Wuhanregeringens territorium genomlevt en period av skamlös reaktion. ... Militären ... har genomfört ett så omfattande förstörelsearbete riktat mot massorganisationerna ... att det kommer att krävas en lång tid och enorm energi att åtgärda förlusterna och att göra det möjligt för fackföreningarna att återuppta sina normala funktioner”, rapporterade Pan-Pacific Trade Union Secretariat.*

Många av fackföreningsledarna och fackföreningsorganisatörerna i de olika provinserna och distrikten ... har drivits bort, gripits eller dödats. De övriga ledarna för de kinesiska fackföreningarna, bland dem de främsta ledarna för Allkinesiska fackföreningsfederationen, tvingades fly. ... Vid en bankett för delegaterna vid Pan-Pacific Trade Union Congress ... deklarerade Wang Ching-wei värtaligt att han ansåg att den bästa garantin för den nationella revolutionens framgång var att utveckla arbetarnas och böndernas massrörelse och att direkt förverkliga de arbetande massornas krav. ... Nu hör vi inte enbart annorlunda tal och förklaringar, utan vi bevittnar helt annorlunda aktioner gentemot arbetarnas och böndernas organisationer, aktioner som fram tills nu var militaristernas och kontrarevolutionärernas, av typen Chang Tso-lin och Chiang Kai-shek, speciella privilegium.⁵⁶

Den 30 juli stormade 2 000 rickshawmän en polisstation för att tvinga dem att släppa en kamrat de gripit. Två dödades och sex skadades. Polisen skickade ett brev till Rickshaw-dragarnas fackförening och bad dem skicka representanter för en förhandling. Men ingen var där. Fackföreningsledarna hade flytt. Det var bara dragarna på gatorna som var ute i strejk. Undantagstillstånd utlystes och dödsstraff infördes. Strejken avslutades. Detta var den sista öppna manifestationen från Hankows arbetarrörelse under en lång tid framöver. Några dagar senare utbytte Nanking och Wuhan gratulationstelegram. Nanking telegraferade buketter till Wuhan för dess beslutsamma handlande mot kommunisterna och bjöd in ledarna till Nanking. ”Om alla känslor av motvilja resolut har övergivits ...” svarade Wuhan den 10 augusti ”kommer era tidigare åtgärder för att bemöta de kritiska situationerna helhjärtat att ursäktas av oss alla”.⁵⁷ Så avslutades den ”totala motsättningen” mellan det ”revolutionära centrumet” i Wuhan och det kontrarevolutionära Nanking – i en handling av rörande kristen förlåtelse.

⁵³ Chen Tu-hsiu, [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#)

⁵⁴ *People's Tribune*, 28 juli 1927.

⁵⁵ *Ibid.*, 22, 23 och 24 juli 1927.

* = Röda fackföreningsinternationalens filial för Asien och Stillahavsområdet – *Red.*

⁵⁶ *Ibid.*, 29 juli 1927.

⁵⁷ Tang Leang-li, *Inner History*, sid 291.

Av alla ”vänsteranhängare” i Wuhan var det endast Teng Yen-ta, och efter honom Soong Ching-ling, som öppet gick emot den nya linjen. ”Från Yang Yu-ting (Chang Tso-lins vice) till Chiang Kai-shek ... är alla antingen medlemmar, eller på väg att bli medlemmar, i Kuomintang. Kuomintangs fanor vajade överallt. Men är inte detta samma situation som vi stod inför under 1911 års revolution?” skrev Teng 6 juli. ”Ligger inte all ekonomisk, politisk och militär makt hos militaristerna? ... Vi ville använda oss av militärerna men vi utnyttjades av dem”.⁵⁸ En vecka senare avgick Teng som ledare för militärrådets politiska departement. Till och med han såg långt klarare än ”revolutionärerna” i Moskva, att en total brytning pågick mellan massorna och Kuomintang. ”De som tidigare förespråkade att arbetarna och bönderna skulle skyddas har börjat massakrera dem ...”, deklarerade han. ... ”Kuomintangs revolutionära betydelse kommer att gå förlorad. ... Resultatet kommer att bli att partiet självt kommer att bli kontrarevolutionärt. ... Revolutionen kommer att misslyckas, som den gjorde 1911”.⁵⁹

Efter Teng deklarerade Soong Ching-ling att Kuomintang hade blivit ”ett verktyg i militaristernas händer. Det kommer att upphöra med att vara en levande kraft som arbetar för det kinesiska folkets framtida välfärd, det kommer att förvandlas till en maskin, ett verktyg för förtryck, en parasit som göder sig på dagens förslavande system”.⁶⁰ Tillsammans med Eugene Chen flydde Teng Yen-ta och Soong Ching-ling till europeisk exil. Så avslutades myten om ”Vänsterkuomintang”.*

Revolutionen som hade svept över Kina under tre korta och mångskiftande år befanns sig vid vägs ände. Ett mäktigt folks resning hade fått den ruttna strukturen av en föråldrad och utsliten och förtryckande civilisation att falla. Massorna hade uppvisat mer än tillräcklig styrka för att störta och för alltid krossa dess rötter. Men nu föll detta samhälle tillbaka till sina gamla fundament och alla dess inbyggda motsägelser förnyades och fördjupades. För att ha försökt krossa det och för att ha strävat efter mänsklig värdighet fick nu arbetarna och bönderna betala ett ohyggligt pris. Över fångelserna och avrättningsplatserna vajade Kuomintangs fana. Under denna hade den kinesiska borgarklassen fått möjligheten att stiga upp till makten. Under den hade massorna stigit fram och under den hade de helt oförstående slagits ner. Under hela revolutionen hade samma fana fästs vid Kommunistiska internationals flaggstång och vid den flaggstången hade de kinesiska kommunisterna tjudrats.

⁵⁸ *Chung Yang Jih Pao*, 6 juli 1927.

⁵⁹ *People's Tribune*, 14 juli 1927.

⁶⁰ *People's Tribune*, 18 juli 1927; texten till Soong Ching-tings uttalande finns även i Woo, *Kuomintang and the Future of the Chinese Revolution*, sid 270-73.

* Endast bitter personlig rivalitet fanns kvar. Chiang Kai-shek drog sig tillfälligt tillbaka från Nanking så att enandet med Wuhangruppen skulle kunna ske. Efter att under fem år förgäves ha försökt avsätta Chiang blev Wang Ching-wei till slut, i januari 1932, hans underhuggare tillsammans med Sun Fo och alla andra ”vänsteranhängare”. Efter några få fåfänga försök till comeback försvann Eugene Chen in i obemärkthet. Teng Yen-ta återvände från exil 1930 och organiserade det så kallade ”Tredje partiet” i opposition mot Kuomintang och kommunisterna. Han greps i den franska koncessionen i Shanghai och överlämnades till Chiang Kai-shek som sköt honom. Soong Ching-ling var den siste av ”Vänsterkuomintangs” relik som höll fast vid Komintern. Efter nästan tio år, under vilka hon gång på gång fördömde Chiang Kai-shek och Kuomintang som folkets slaktare, leddes hon av Komintern tillbaka in i Chiang Kai-sheks fälla. Idag har hon försonats med det ”parasitära frosseriet i dagens förslavande system och är återigen en nitisk Chiang-anhängare under 1937 års repris på den ”nationalistiska enhetsfronten”.

XVI. Höstskörden

Wuhanregeringens kollaps fullbordade kontrarevolutionens seger. Från Kanton till Nanking, från havet till Hunans kullar satt generalerna vid makten. Redan i krig med varandra förde de gemensamt en hänsynslös utrotningskampanj mot massrörelsen, dess organisationer och dess ledare.

”Detta är förtryckets fakta”, började en samtida rapport.

Under fyra månader har en systematisk massaker pågått i det territorium som kontrolleras av Chiang Kai-shek. Detta har lett till att folkets organisationer i Kiangsu, Chekiang, Fukien och Kwangtung har krossats, så att man i dessa provinser kan se hur Kuomintangs högkvarter och arbetar-, bonde- och kvinnoorganisationer förvandlats från kraftfulla, beslutsamma organ till fogliga, ryggradslösa organisationer, så effektivt ”omorganiserade” att de kommer att genomföra sina reaktionära herrars vilja.

Under de tre senaste månaderna har reaktionen spridits från det nedre Yangtze fram tills idag då den dominerar i alla territorier som ligger under så kallad nationalistisk kontroll. Tang Sheng-chih har visat sig vara en ännu effektivare befälhavare över exekutionspatruller än över arméer i strid. I Hunan har hans underordnade generaler genomfört utrensningar av ”kommunister” som knappt ens Chiang Kai-shek kan uppvisa maken till. De vanliga metoderna med skjutning och halshuggning har kompletterats med tortyr- och stympningsmetoder som stinker av medeltidens och inkvisitionens fälor. Resultaten har varit imponerande. Hunans bonde- och fackföreningar, troligen de bäst organiserade i hela landet, är totalt krossade. De ledare som lyckats undkomma att brännas i olja, bli levande begrävda, torterade genom att sakta strypas med en snara och andra former av död, för ohyggliga för att berättas, har flytt landet eller har gömt sig så bra att de svårigen kan hittas. ...¹

”Antalet avrättade fackföreningsledare och -organisatörer växer för varje dag”, rapporterade Pan-Pacific Trade Union Secretariat [Pan-Stillahavsområdets fackliga sekretariatet].

Det går inte en dag utan att flera arbetare och fackföreningsaktivister avrättas. ... Massrörelsen krossas för tillfället. Alla arbetarorganisationer och bondeorganisationer ”omorganiserar” vilket betyder att de först desorganiserar och bryts upp och därpå, ställs det som återstår av dem under piskan tillhörande någon som militaristerna tillsatt. ... I Kiukiang, såväl som i Wuhan, har alla fackföreningsorganisationerna upplösts och många fackföreningsledare avrättats. ... Soldater har ockuperat de flesta fackföreningsbyggnaderna och anställt förödelse på dessa organisationers egendomar och dokument och värdefulla arkiv. ... Vad som sker i Wuhan är den exakta upprepningen av vad som för ett tag sedan ägde rum i Kanton, när general Li Chen-sen förstörde och sedan ”omorganiserade” fackföreningarna och bondeorganisationerna, och även vad Chiang Kai-sheks regim gjorde i Shanghai.²

Massrörelsens nederlag kunde inte enbart mätas i hur omfattande dess fysiska förintelse var. Arbetarna och bönderna hade inte enbart fallit för en starkare fiende. De hade halshuggits av sina egna ledare, av de män och organisationer som de hade lärt sig anse som sin egen revolutions fanbärare. Den moraliska och psykologiska demoralisering som detta faktum resulterade i, skärpte på ett omätbart sätt kontrarevolutionens effekt. Under senare delen av 1927 kunde arbetare i Shanghai och några få andra städer fortfarande uppamma den styrka som krävdes för att strejka i ett försök att bevara åtminstone delar av de framgångar man nått under föregående år, men som snabbt höll på att gå upp i rök. Under dessa oorganiserade reträttstrider, besegrades arbetarna enkelt av kontrarevolutionen. Massorna försvann från den politiska arenan. Det brutala, och för dem helt oväntade angreppet från kontrarevolutionen drev ner dem i passivitet. De lämnade sina krossade organisationer. Fackföreningarnas led

¹ Jui Fu-san, ”What Has Happened to the Seething Revolution”, *China Weekly Review*, 20 augusti 1927.

² ”The Immediate Tasks of the Chinese Trade Unions in the Present Situation”, *Pan-Pacific Worker*, 15 september 1927.

tunnades ut. ”Det kommer att kräva en väldigt lång period och enorm energi för att ersätta förlusterna och för att fackföreningarna ska kunna återuppta sina normala funktioner”, sade Pan-Pacific Trade Union Secretariat redan i juli, när endast terrorns första slag hade utdelats.³ Böndernas fackförening, som hade räknat nära tio miljoner medlemmar i sina led, försvann nästan helt och hållet. Bara spridda rebellgrupper som drog upp i bergen fanns kvar för att trakassera de soldathopar som hemsökte landsbygden. I städerna lämnade arbetarna kommunistpartiet i tusental. I april 1927 hade det varit en organisation med nära sextiotusen medlemmar, 53,8 procent av dem arbetare.⁴ Inom ett år hade denna procentsats minskat med fyra femtedelar och en officiell rapport medgav att partiet ”inte hade en enda partigrupp vid god hälsa bland arbetarna”.⁵ På sitt eget sätt sade arbetarna sin mening om partiet som lett dem mot katastrof. Hade kommunistpartiet kunnat utvärdera orsakerna till detta katastrofala nederlag och på grundval av denna utvärdering försökt återsamla sina styrkor och återetablera sig bland arbetarna genom att ställa sig i ledningen för försvarskampen hade de kanske gradvis kunna återvinna sitt självförtroende. Som det nu var, att aldrig veta hur och när man skulle slå till, lärde sig partiet aldrig hur man kan retirera. Varken då, eller fram tills idag, återvände arbetarna någonsin till dess led.

”De revolutionära partierna måste slutföra skolgången” efter ett tungt nederlag, skrev Lenin med hänvisning till den ryska revolutionen 1905,

De hade lärt sig att gå till angrepp. Nu gäller det att inse, att denna kunskap måste kompletteras med förmåga att retirera på ett riktigare sätt. Det gäller att förstå – och den revolutionära klassen lär sig att förstå genom egna bittra erfarenheter – att man inte kan segra utan att ha lärt sig att både anfalla och retirera på rätt sätt. Av alla slagna oppositionella och revolutionära partier retirerade bolsjevikerna med den bästa ordningen, med de minsta förlusterna för sin ”armé”, med bäst bibehållen kärntrupp, med de ringaste (ifråga om djup och obotlighet) splittringarna, med den minsta demoraliseringen samt med den största förmågan att återuppta arbetet så brett, riktigt och energiskt som möjligt. Och detta hade bolsjevikerna uppnått endast därför att de skoningslöst avslöjade och jagade bort frasrevolutionärerna, som inte ville förstå att man måste retirera, att man måste förstå att retirera och att man ovillkorligen måste lära sig arbeta legalt i de mest reaktionära parlament, i de mest reaktionära fackföreningar ... och dylika organisationer.⁶

Under den ryska revolutionen 1905 besegrades arbetarna på grund av att tsarismen fortfarande var stark nog att stå emot och de revolutionära krafterna för svaga för att rubba den. Under 1927 led den kinesiska revolutionen ett förkrossande nederlag, inte på grund av att arbetarna och bönderna saknade styrkan och förmågan att vinna, utan på grund av att de ledare som de litade på misslyckades med att leda dem till den seger som fanns inom räckhåll. I Ryssland visste arbetarna vilka som var deras vänner och fiender. I Kina krossades arbetarna och bönderna av just dem de borde haft förtroende för. Bolsjevikerna steg fram från sitt nederlag med sina styrkor intakta. De kinesiska kommunisterna steg fram med sina styrkor decimerade, spridda och demoraliserade. Bara av den anledningen var effekterna för kineserna 1927 tusen gånger mer förödande än vad det var för ryssarna 1905.

Under Lenin blev bolsjevismen vetenskapen att överföra marxism till praktisk politik på samma sätt som navigatören använder kompass och sextant för att föra sitt skepp i hamn. Genom att avslöja den sociala processens inre lagar försåg marxismen den revolutionära ledningen med medlen för att ta ut kursen i förväg, inte enbart i linje med den objektiva

³ *People's Tribune*, 29 juli 1927.

⁴ ”Organizational Report of Chen Tu-hsiu to the Fifth Congress, Chinese Communist Party”, citerad av Mif, *Kitajskaja Revolutsia*, sid 117.

⁵ ”Circular of the Central Committee, Chinese Communist Party, 8 november 1928”, *Political Work of the Chinese Communist Party after the Sixth Congress*, Shanghai, 1929; Chou En-lai, *Organizational Questions in the Party at the Present Time*, Shanghai, 15 maj 1929.

⁶ Lenin, [”Vänsterismen” – kommunismens barnsjukdom](#)

situationens behov, utan med en blick för hur den objektiva situationen skulle kunna omvandlas på ett sätt som gynnar proletariatet. Denna metod var motsatsen till den vulgära empiricism som släpade efter händelserna, som drev omkring roderlöst, hjälplöst i de skiftande strömningarnas virvel. Bolsjevikerna under Lenin och Trotskij gav världen den mest fulländade demonstration som den hittills upplevt av en medveten revolutionär ledning som aktivt ingrep i händelseutvecklingen för att ge form och riktning åt viljan hos stora folkmassor som befann sig i rörelse. Det byråkratiska skiktet som efterträdde dem gav inte längre något medvetet uttryck åt proletariatets vilja. Istället erbjöd det en kanal genom vilken andra klasser utövade sitt inflytande på proletariatets diktatur och tenderade att vackla mellan klasserna, att reagera på trycket från än den ena och än den andra klassen. Styrd först och främst av en önskan att behålla och utöka sina egna privilegier och makt, fortsatte det att agera ”pragmatiskt”, det vill säga empiriskt. När dess missgrepp fick sina oundvikliga konsekvenser, drog det sig tvärt tillbaka från avgrundens rand och rusade huvudstupa i motsatt riktning där, som regel, en annan avgrund väntade.

Precis som så många andra saker, personifierade Stalin när det gällde detta den byråkratiska centristen som inte kunde leda utan endast svansa efter händelseutvecklingen. Efter Chiang Kai-sheks kupp i april var det bara en ledning av detta slag som kunde förklara att slakten på Shanghais arbetare hade ”förutsetts”, följde lagenligt på en helt igenom korrekt politik och inte kunde ha förhindrats. Den stalinistiska ledningen i Komintern (förutsåg) att borgarklassen skulle ”överge” revolutionen och såg detta som ett nödvändigt och oundvikligt ”stadium” i den revolutionära processen. Följden blev att man var tvungen att lära arbetarna att hålla fast i borgarklassens stövlar fram tills de sparkade loss dem. Oavsett om den under processen malts ner under kontrarevolutionens hæl så hade allt detta ”förutsetts”, och i enlighet med revolutionens ”stadieteori”. En oundviklig följd av denna sorts ”ledning” var tanken att den revolutionära förtruppen var tvungen att vänta passivt fram till dess borgarklassen hade ”misskrediterat” sig själv i massornas ögon genom att öppnet ta kontrarevolutionens väg. Endast då kunde den gå vidare med en djärvare revolutionär politik som massorna därefter kunde förstå efter att ha förlorat alla sina illusioner i borgarklassen. Denna uppfattning var fundamental hos Stalin. Lämnad åt sig själv hade han lett de ryska bolsjevikerna längs denna fatala väg 1917 om inte Lenin hade anlänt i tid för att stoppa det passiva väntandet och sporra partiet till att bli aktivaste och medvetna instrumentet för massorna, som redan låg långt framför de som ledde dem. ”Vi måste bida vår tid tills den provisoriska regeringen gjort slut på sina krafter”, sade Stalin i mars 1917, ”tills den misskrediterat sig under processen att genomföra det revolutionära programmet...vi måste bida vår tid tills dess händelserna avslöjar den provisoriska regeringens ihållighet.”⁷

Likt ett tio år gammalt eko skrev Stalin nu direkt efter Wuhans kollaps:

Borde de kinesiska kommunisterna för sex månader sedan fört fram parollen: ’Ner med Kuomintangens ledning’? Nej för detta skulle ha varit ett väldigt farligt och överilat steg och skulle ha gjort kommunisternas närmande till massorna svårare eftersom massorna vid den tiden fortfarande trodde på Kuomintangens ledning och detta skulle ha isolerat kommunistpartiet från bondeklassen. Detta skulle ha varit felaktigt eftersom Kuomintangens ledning i Wuhan vid den tiden ännu inte hade nått sin högsta punkt som en borgerligt revolutionär regering och hade ännu inte misskrediterat sig i massornas ögon genom sin kamp mot den agrara revolutionen och genom sitt avfall till kontrarevolutionen. Vi sade alltid att inget försök borde göras att misskreditera och störta Kuomintang-ledningen i Wuhan så länge den inte uttömt alla sina möjligheter som en borgerligt revolutionär regering. ... Ska de kinesiska kommunisterna nu föra fram parollen ’Ner med Kuomintang-ledningen i Wuhan?’ Ja naturligtvis måste de det. Nu när ledningen redan har misskrediterat sig genom sin kamp mot revolutionen och har skapat fientliga (!) relationer mellan sig själva och

⁷ Protokoll från partikonferensen i mars 1917, i Trotskij, [Stalins förfalskarskola](#), sid 133.

massorna. ... En sådan paroll kommer att få ett enormt mottagande. Nu kommer alla arbetare och bönder se att kommunisterna handlar rätt.⁸

Stalin förbisåg en sak. I processen med att "misskreditera sig själva" och nå sin "högsta punkt" medan kommunisterna passivt väntade och dolde sin verkliga natur för massorna, krossade Kuomintangs kontrarevolution framgångsrikt massrörelsens organisationer. Arbetarna och bönderna, vilka försvarade sig så gott de kunde mot terrorns slag, befann sig inte längre i en position där de kunde inse att kommunisterna nu "handlade rätt".*

En av Kuomintangs oförutsedda offer när det nådde sin "högsta punkt" och med vapen i hand fortsatte att "misskreditera" sig själva, var Borodin, förste barnmorska vid revolutionens missfall. Han hade stått bredvid och pumpat in ståndaktighet i Stalins Kuomintangallierade ända tills alla deras "möjligheter" hade uttömts. Han var nu på väg tillbaka tvärs över nordvästra Kinas ödemarker. Bakom honom låg vraket efter den revolution som han hade hjälpt till att krossa. Under vägen underhöll andra Kuomintang-generaler, till och med Feng Yu-hsiang, den avresande gästen.

"Borodin tycktes vara uttröttad och uttråkad av alla dessa generaler", rapporterade Anna Strong i ytterligare en av hennes oavsiktligt värdefulla karaktärsskildringar. "Bakom deras nationalistiska paroller såg han alltför klart (!) begäret efter militärt bistånd. Han anmärkte: 'När nästa general kommer till Moskva och ropar: 'Länge leve världsrevolutionen!' är det bäst att skicka efter G.P.U. direkt. Det enda någon av dem vill ha är gevär'".

Miss Strong protesterade med att deras värd för kvällen "tycktes vara en vänlig själ och förtjust i Ryssland".

Borodin svarade trött: "Han är ung. De är alla bra när de är unga".

Sittande på en campingstol under en uppåstigande kinesisk måne, gav Borodin några kvällar senare något som Miss Strong benämnde "den mest uttömmande och sakliga redogörelse för de styrkor som var inblandade i Kinas revolution som jag någonsin hört honom ge. Det hade inte funnits tid [!] för en sådan diskussion i Hankow. Nu, många dagar och mil borta från skådeplatsen, verkade det som om han sammanfattade det hela även för sin egen själs räkning". Så talade Borodin:

Storbourgeoisin kan aldrig ena Kina eftersom de egentligen inte är emot imperialisterna; de är allierade med dem och drar nytta av dem. Småbourgeoisin kan inte ena Kina eftersom de vacklar mellan arbetarna och bönderna å ena sidan och storbourgeoisin å den andra, och i slutändan går över till de senare. Arbetarna och bönderna enade inte Kina eftersom de alltför mycket litade på småbourgeoisin.⁹

I Hankow, där det skett, hade det "inte funnits någon tid" att ta dessa enkla förslag i beaktande. Borodin hade varit alltför upptagen med att verkställa Stalins instruktioner att se till att det "inte skulle göras något försök att misskreditera och störta Kuomintangs ledning". Inte förrän han befann sig många dagar och mil från skådeplatsen fick han tid att dra slutsatsen att han hade "litat för mycket på småbourgeoisin". Historien är dock inte intresserad av Borodins själ. Den är intresserad av hans dom över sig själv och hans gärningar, som endast får komma till uttryck här, för när han återkom till Moskva försjönk han in i den säkrare tystnadens dunkel. Hade han fördjupat sig i sitt tema skulle det ha börjat

⁸ Stalin, "On Current Questions", *International Press Correspondence*, 4 augusti 1927. [Artikeln, daterad 28 juli 1927, finns i redigerad form under rubriken "Notes on Contemporary Themes" i Stalin, *Works* vol 9, sid. 357 ff – *Red*]

* I slutet av den tidning där denna Stalin-artikel publicerades fanns ett Lenin-citat från 1917 där följande mening förekom: "Det är just de första stegen som vi måste lära oss att urskilja, om vi inte ska hamna i den tjockskallige kälkborgares löjliga roll som klagar över det andra steget, trots att han hjälpte till att ta det första".

⁹ Strong, *China's Millions*, sid 242, 251-252.

låta farligt nära Trotskijs eviga refräng, innan, inte efter, debaclet. Trotskij hade även varit ”många dagar och mil från skådeplatsen”, ändå visade det sig att han varit oändligt mycket närmare massorna i Kina än Borodin som befunnit sig mitt bland dem.

Stalins andre medhjälpare vid den kinesiska borgarklassens altare var M. N. Roy. Under Lenins vaksamma redigerande ögon, hade Roy några år tidigare hjälpt till med ett utkast till de historiska teserna i den nationella och koloniala frågan vid Kominterns andra och fjärde kongresser, vilka hade deklarerat att kampen mot borgerlig nationalism var kommunisternas grundläggande uppgift i kolonierna och halvkolonierna. När han avreste till Kina lämnade han dessa lärdomar bakom sig. Som Kommunistiska internationals främste delegat i Hankow vände Roy massorna ryggen och hängav sig åt den krävande uppgiften att ge först Chiang Kai-shek och sedan Wang Ching-wei ”rådet” att inte ”misskreditera” sig själva. När de i tur och ordning försmådde honom, återvände han högtidligt för att skriva:

Hellre än att offra de reaktionära godsägarnas och kapitalisternas särintressen, förrådde de borgerliga nationalistiska ledarna revolutionen. Klassolidaritet skar tvärs igenom nationell solidaritet. ... Revolutionens utveckling hotade kapitalist- och godsägarklassernas intressen. Fortsatt kamp mot imperialismen skulle oundvikligen ha framkallat en revolution i de inhemska socioekonomiska förhållandena. Jorden borde (!) ha överlämnats till bönderna. Bondeklassen (!) borde ha skyddats mot obegränsad (?) kapitalistisk exploatering. Kort sagt, imperialismen kunde inte störtas utan att dess inhemska allierade krossades. Fullständig nationell befrielse kunde ha förverkligats ... endast genom att på allvar göra ingrepp i privilegierna hos de klasser vars representanter ledde nationalistregeringen. ... Wuhanregeringens småborgerliga radikalism gjorde bankrutt. Den kapitulerade ... inför det kontrarevolutionära feodala borgerligt militaristiska blocket som redan hade sålt ut landet till imperialismen. Nationen offrades på klassintressenas altare. Kuomintangens demokratiska (klasslösa) ideal gick förlorade i de våldsamma klassintressenas sammandrabbningar. Lärdomarna av dessa revolutionära och kontrarevolutionära händelser i Kina är att den nationalistiska borgarklassen i de koloniala och halvkoloniala länderna i grunden är kontrarevolutionär; att den nationella revolutionen för att lyckas måste vara en jordbruksrevolution; att storbourgeoisien och småbourgeoisien, trots sina radikala fraser, inte kan och inte kommer att leda jordbruksrevolutionen; att småbourgeoisien, när den kommer till makten genom stöd från arbetarna och bönderna, inte delar och inte försvarar denna makt tillsammans med arbetarklassen, utan överlämnar den till den kontrarevolutionära borgarklassen och att arbetarklassen, genom sitt enda oberoende politiska parti (kommunistpartiet) är den enda garanten för den nationella revolutionens seger.¹⁰

Roy's artikel hade titeln ”Den kinesiska revolutionens lärdomar”. I den bok han gav ut några år senare uppskattade Roy antalet kommunister som miste livet under de första månaderna av terror 1927 till blygsamma 25 000¹¹ efter att Kuomintangens ”klasslösa ideal” hade genomgått en metamorfos till ”klassintressenas våldsamma sammandrabbning”. Det var först i går som Stalin, i sin visdom, ”företsåg” att borgarklassen (inte Chiang Kai-shek! inte Wang Ching-wei!) skulle ”överge” revolutionen. Samtidigt lärde han dessa 25 000 att tro att sådana som Chiang Kai-shek och Wang Ching-wei var revolutionens ”pålitliga allierade”, att Chiangs Kanton och senare Wangs Hankow var jordbruksrevolutionens verkliga ”organisationscentra”, att ”inga försök borde göras att misskreditera och störta” dem förrän de ”misskrediterat” sig själva, det vill säga, fram tills de släckt livet på de oförstående 25 000 och efter dem livet på tusentals fler, och livet på själva revolutionen.

Hade det verkligen varit nödvändigt att betala detta fruktansvärda pris innan Stalin, Bucharin, Borodin, Roy och deras vänner slutligen insåg att bourgeoisien, stor eller liten, inte kunde leda jordbruksrevolutionen, att ”imperialismen inte kunde störtas med mindre än att dess inhemska hade allierade krossats”?

¹⁰ M. N. Roy, ”The Lessons of the Chinese Revolution”, *Labour Monthly*, London, november, 1927.

¹¹ Roy, *Revolution und Konterrevolution in China*, sid 405.

I ett dokument, daterat 9 augusti 1927, sammanfattade Stalins centralkommitté i Moskva varför det tog alla dessa liv att lära dem:

Erfarenheten visar tydligt att borgarklassen inte förmår lösa de problem som rör den nationella befrielsen från imperialismens ok, eftersom den kämpar mot arbetarna och bönderna, att den inte förmår föra en konsekvent kamp mot imperialismen och blir allt mer benägen att kompromissa ... vilket i praktiken lämnar imperialismens dominans nästan helt ostörd. Den nationella borgarklassen är lika oförmögen att lösa revolutionens inrikespolitiska problem, ty den misslyckas inte bara med att stödja bondeklassen, utan bekämpar den aktivt. ... Det är också nära nog omöjligt för borgarklassen att träffa någon kompromiss med bondeklassen, eftersom även den minsta jordreform skulle innebära expropriering av adeln och de små godsägarna, en handling som borgarklassen är helt oförmögen till. ... Kommunistpartiet måste förklara att segern över imperialismen, Kinas revolutionära enande och dess befrielse från imperialismens ok endast är möjlig på grundval av arbetarnas och böndernas klasskamp mot de feodala godsägarna och kapitalisterna.¹²

Var det verkligen nödvändigt med en fysisk utrotning av en hel generation av revolutionärer för att "tydligt visa" att borgarklassen inte kunde bekämpa imperialismen, inte kunde leda bondeklassen? Var det verkligen först nu, efter tre års "fyrklassblock", dags för fackföreningscentrumet att deklarerar: "De kinesiska fackföreningarna står inför en allvarlig kamp mot klassarbetets teori och praktik?"¹³

När Trotskij under massrörelsens största uppsving hade manat till omedelbart bildande av arbetar-, bonde- och soldatråd (sovjeter), var det just för att tillhandahålla den bredaste och mest flexibla och självskyddande mekanismen för att skola massorna, för att utveckla deras vaksamhet vad gäller deras flyktiga allierade från fiendeläget, för att förbereda deras försvar mot den borgerliga reaktionen och omvandla detta försvar till en offensiv för deras egen del, med sina egna styrkor, sina egna organisationer, fanor och egna vapen. Den vägen, och endast den vägen, skulle ha kunnat leda till krossandet av kontrarevolutionen. Denna politik hade då blockerats av den stalinistiska ledningen, som fördömde kamp mot "den enda regeringsmyndigheten" och varje "försök att misskreditera eller störta" det "revolutionära Kuomintang". Nu när händelseutvecklingen hade utkrävt sin obarmhärtiga tribut av denna politik och borgarklassen infriat Stalins "förutsägelse" genom att "misskreditera" sig själv, meddelade den stalinistiska ledningen att revolutionen "gick framåt mot sin högsta utvecklingsfas, till fasen av direkt kamp för arbetarklassens och bondeklassens diktatur".¹⁴ Trotskij hade anklagats för att hoppa över revolutionens borgerligt demokratiska stadium. Ledningen försökte nu endast hoppa över sin egen politiks katastrofala följder.

Det kinesiska kommunistpartiet, som med Chen Tu-hsius bittra ord, "tidigare endast lärt sig hur man kapitulerar"¹⁵ fick nu ingen chans att "förstå att det var nödvändigt att retirera". Trots terrorn, med sina styrkor decimerade och utspridda, massorna tillbakapressade och sina organisationer splittrade, beordrades nu de kinesiska kommunisterna att abrupt förändra tempot. Utan att stanna upp för att komma underfund om vad som hade lett fram till katastrofen, och inte heller bedöma storleken av sina nederlag, tvingades de bekräfta att Kominterns politik hade varit helt korrekt – (myten om ledningens ofelbarhet måste bevaras till varje pris!) – att ansvaret för misslyckandet låg hos de kinesiska kommunistledarnas "sabotage", att det slutliga nederlaget i Wuhan hade höjt revolutionen till ett "nytt och högre stadium". Igår, under en stigande revolutionär våg med fantastiska masstyrkor i rörelse, hade de kinesiska

¹² "Resolution on the International Situation", antagen av C.K.:s och C.K.K.:s (S.U.K.P.) gemensamma plenum efter Bucharins rapport 9 augusti 1927, *International Press Correspondence*, 8 augusti 1927.

¹³ "The Immediate Tasks of the Chinese Trade Unions".

¹⁴ "Resolution on the International Situation".

¹⁵ Chen Tu-hsiu, "Brev till Kommunistiska internationalen", *Proletären* (organ för den kinesiska vänsteroppositionen), Shanghai, 1 juli 1930. [kinesiska]

kommunisterna endast fått lära sig hur man kontrollerar och demoraliserar massorna genom att underordna dem de fientliga klasserna. Idag har den vågen ”krossats till skum” på reaktionens klippor. Från opportunismens och kompromissens ytterlighet drevs de kvarvarande kinesiska kommunisterna obarmhärtigt mot den motsatta ytterligheten, äventyrspolitikens pol, med förhoppningen att de med senkomna militära aktioner skulle kunna återta de ställningar som nu oåterkalleligen hade gått förlorade. De tvingades kasta sig in i desperata och hopplösa försök att ordna upp situationen. Under direkta order från Moskva anträdde kommunistpartiet upprorets väg.

De män som slog in på denna kurs var män som så sent som igår, som medlemmar av centralkommittén, envist hade rest i motsatt riktning. Chen Tu-hsiu, som Komintern försökte göra till främste syndabock, avpolletterades. Partiets nya politiska byrå innehöll Ch’ü Ch’iu-pai, Chou En-lai, Chang Tai-lei och Liu Wei-han, vilka alla bar lika stort ansvar för katastrofen som hade besegrat deras parti och revolutionen. Det var Chou En-lai som 13 april gått till Chiang Kai-sheks högkvarter i Shanghai för att kräva att strejkvakters vapen skulle återlämnas. Det var Liu Wei-han (senare bättre känd i rörelsen som Lo Mai) som i egenskap av ordförande för kommunistpartiets provinsiella kommitté i Hunan hade beordrat bondeföreningarnas reträtt från Changsas ytterområden på morgonen den 21 maj. Alla försökte nu återfå Moskvans ynnest genom att föra över skulden enbart på Chen Tu-hsiu och några andra, vars främsta brott låg i att de troget hade försökt genomföra de order de fått från Moskva. De nya ”ledarna”, som enbart skolats i reträtt när det var tid för attack, beordrades nu att attackera när det var tid för reträtt.

De genomförde kursändringen på order uppifrån, utan att fästa avseende vid den objektiva situationen och utan att förändra partiets grundläggande politik gentemot Kuomintang eller jordbruksrevolutionen. När Komintern gav order om att kommunisterna skulle lämna Wuhan-regeringen, hade Komintern speciellt instruerat dem att inte lämna Kuomintang utan att fortsätta sina ansträngningar att övertyga Kuomintangs medlemmar om partiledarnas ”förräderi”. Att Kuomintangs fana nu hade blivit terrorns universella symbol och fladdrade högt över varje militarist, stor som liten, i södra och centrala Kina, betydde ingenting. ”Klasserna kommer och går, men Kuomintangs kontinuitet består för evigt”, skrev Trotskij i maj.¹⁶ Nu i slutet av juli, efter att klasserna hade kommit och gått och Kuomintang förändrats till ett öppet verktyg för terrorn, skulle de kinesiska kommunisterna, trogna Bucharins instruktioner, inte ge upp den blå fanan till någon. Den 29 juli uppmanade den nya kommunistiska politbyrå Kuomintangs medlemmar ”att resa sig och gå emot den centrala exekutivkommittén”.¹⁷ Vid en konferens med den nya ledningen, som hastigt sammankallades den 7 augusti ”genom telegrafiska instruktioner från Kommunistiska internationalen och dess nya representant (Lominadze)”,¹⁸ uppmanades kommunistpartiet att ”organisera arbetar- och bonderesningar under Kuomintangs revolutionära vänsterfana”. Resolutionen sa att ”organiseringen av det revolutionära Kuomintang, utvecklat till ett högre stadium, kommer att göra det möjligt för den politiska makten gå framåt mot bildandet av arbetar-, bonde- och soldat-deputerades sovjeter på ett sådant sätt att omvandlingen blir lättare och utan att vålla skada”.¹⁹

Katastrofen hade medfört att man dammade av sovjetparollen – som så sent som igår hade varit Trotskijs smuggelgods. Den 25 juli meddelade *Pravda* abrupt att ”Kuomintangs kris ställer frågan om sovjeter på dagordningen. Parollen om sovjeter är nu riktig ... De tidigare

¹⁶ Trotskij, [Den kinesiska revolutionen och kamrat Stalins teser](#)

¹⁷ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel VI, del 1.

¹⁸ Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 122.

¹⁹ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel VI, del 1.

förespråkarna för att omedelbart bilda sovjeter ... ville tvinga massorna att hoppa över stadier som rörelsen ännu inte hade passerat. ...”²⁰

Stalin uttryckte sig på sitt eget sätt: ”Vid en ny framryckning för revolutionen under nuvarande utvecklingsstadium kommer frågan om bildandet av sovjeter att mogna fullt ut”. Igår, för några månader sedan, kunde de kinesiska kommunisterna inte ha fört fram parollen om sovjeter då detta skulle ha varit äventyrspolitik (!) ... eftersom Kuomintangs ledning ännu inte hade misskrediterat sig själva som motståndare till revolutionen”.²¹ Moskvastrategerna satsade allt på en tidig ”framryckning” för revolutionen. Stalin skrev att han trodde att bakslagen ”troligen” var att jämföra med bolsjevikernas ”julidagar” 1917.²² Vid första tecknet på en ”ny framryckning”, beordrade den ryska centralkommittén, skulle det bli ”nödvändigt att ändra den propagandistiska sovjetparollen till en paroll om omedelbar kamp och för att omedelbart inleda organiseringen av ... sovjeter”.²³ Men innan det måste man göra ett sista försök att på ett ”lättare och ofarligare” sätt upprätta sovjeter genom ”Kuomintangs revolutionära vänster”. Inte ens nu hade alla ”möjligheter” uttömts. Vid konferensen den 7 augusti viftade de kinesiska kommunisterna frenetiskt med den blå fanan över sina huvuden.

”Naturligtvis”, kommenterade en kommunistpartihistoriker – som efter fem år var noga med att säga att detta var att driva Kominterns instruktioner ”alltför långt” – ”naturligtvis var det ett stort misstag. Faktum är, att sedan Wuhanregeringen blivit reaktionär, var Kuomintangs hela politiska liv dödsdömt”.²⁴ I själva verket var det som dött inte Kuomintang som förskansade sig som en militärdiktatur i den politiska maktens säten. Det som hade dött var myten om det revolutionära Kuomintang, myten om de ”fyra klassernas block”, hörnstenen i Kominterns politik. Fem år efter händelsen beskrev Hua Kang 7 augusti-konferensen som ett ”försök att återupprätta Vänsterkuomintang!” Men vid den tiden beordrade Komintern det kinesiska partiet att omfamna liket. Det var inte de kinesiska kommunisternas fel att det inte väcktes till liv.

Beträffande jordfrågan utfärdade 7 augusti-konferensen parollen: ”Konfiskera de stora och mellanstora godsägarnas jord, men uppmana de små godsägarna att sänka jordräntan”.²⁵ Som ett resultat ”höll de lokala partiorganisationerna fast vid jordbruksrevolutionens gamla idé (!), och såg det som sin uppgift att stoppa bönderna om och när de försökte ta jorden från de små godsägarna”.²⁶

7 augusti-konferensen utfärdade ett långt brev till alla kvarvarade partikamrater, där man i detalj redogjorde för den avsatta ledningens ”misstag” och förklarade att Chen Tu-hsiu konsekvent hade trotsat eller misslyckats med att genomföra Kominterns felfria instruktioner. Den klämde ut varje uns av tvetydighet ur Bucharins sluga, självförsäkrande fraser för att visa att Komintern hade haft osvikligt rätt före, under och efter händelserna. ”Kampen mot opportunism”, som enligt den officiella kalendern inleddes 7 augusti, var i verkligheten inget annat än kamp mot alla försök att göra Komintern medansvarigt med den kinesiska centralkommittén för det förflutnas misstag – och detta samtidigt som kontentan i dessa misstag – förtroende för Kuomintang – oförändrat fördes över till revolutionens ”nya högre stadium”. Det nya äventyrspolitiska brottet lades bara till katalogen över de gamla. Detta hindrade inte konferensen att förklara sig själv vara i stånd att ”garantera att det hädanefter kommer att finnas en korrekt, revolutionär bolsjevikisk ledning”.²⁷ Den officiella historieskrivningen gör

²⁰ *Pravda*, 25 juli 1927, översättning i *La Correspondance Internationale*, 3 augusti 1927.

²¹ Stalin, ”On Current Questions”.

²² *Ibid.*

²³ ”Resolution on the International Situation”.

²⁴ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel VI, del 1.

²⁵ Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 123.

²⁶ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel VI, del 1.

²⁷ ”7:e augustibrevet”.

gällande att konferensen ”räddade partiet från hotande upplösning och förde in det på den bolsjevikiska vägen”.²⁸ I Moskva meddelades det officiellt att ”högeravvikelsen hos det kinesiska broderpartiets ledning nu har likviderats och ledningens politik korrigerats”.²⁹

Igår hade ”opportunisterna” varit de som, likt Trotskij, under den stigande revolutionära vågen hade krävt en politik med oförsonlig klasskamp, skapandet av sovjeter och kommunisternas frigörelse från Kuomintangstrupgrepp. Idag måste samma beteckning användas på de som, återigen som Trotskij och nu även Chen Tu-hsiu, fördömde upprorspolitiken under en period av revolutionär ebb som en politik som endast kunde leda till att de kvarvarande revolutionärerna kadrerna krossades och att partiet totalt avskiljdes från massorna. Den avsatte Chen Tu-hsiu har påpekat att han hade skrivit till den nya centralkommittén ”och påpekat att massornas revolutionära stämningar vid denna tid inte befann sig på någon höjdpunkt, att Kuomintangregimen inte skulle sprängas inom kort, att resningar som saknade objektiva villkor bara försvagade partiets styrka och isolerade det ännu mer från massorna. ... De tog givetvis aldrig hänsyn till mina åsikter och betraktade mina ord som ett skämt. De spred dem överallt och sa att de bevisade att jag inte hade rättat till mina opportunistiska misstag.”³⁰

”Opportunism” blev ett meningslöst epitetsom man använde för att förringa alla motståndare till upprorslinjen. Kuppattade stämningar hade uppstått ur misslyckandets desperation och var starka inom kommunistpartiet. Trots det fanns det fortfarande kamrater som var sansade nog att tvivla på det lämpliga i att kasta sig in i galna äventyrligheter, dömda att misslyckas. Deras motstånd kvävdes genom att man, som en del av partiets ”bolsjeviseringsprogram”, uteslöt de vankelmodiga *en masse*. ”Om någon efter konferensen den 7 augusti ... uttryckte tvivel rörande upprorspolitiken, så kallades han omedelbart för en opportunist och angreps skoningslöst”.³¹ Protester viftades bort. Moskva sade att tiden för ”direkt kamp” var inne. Om de nödvändiga omständigheterna inte fanns var man tvungen att se till att de fanns, oavsett vad det kostade. Resultatet blev en rad äventyr under hösten 1927, kända som ”Höstskördeupproren”. Kuppmentaliteten drevs till självmordsaktiga ytterligheter. Om Komintern med avsikt hade försökt krossa det som fanns kvar av det kinesiska kommunistpartiet kunde de inte ha funnit några effektivare medel. Partiet tycktes enbart ha för avsikt att uppnå sin egen förstörelse och det lyckades det nästan med.

Den första resningen skedde i Nanchang, Kiangsiprovincens huvudstad, den 1 augusti. Två kommunistiska officerare, Yeh Ting och Ho Lung, höjde revoltens fana. De förde befäl över omkring 3 000 man. Bland medlemmarna av deras ”Revolutionskommitté” fanns fru Sun Yat-sen, Teng Yen-ta och Eugen Chen, då på väg till europeisk exil, och generalerna Chang Fa-kuei och Hwang Che-hsiang från ”Järnsidesarmén” som prompt övergav sina anspråk på militära aktioner mot Chiang Kai-shek för det verkliga arbetet med att utrota de kommunistiska rebellerna som erbjöd dem dessa oönskade revolutionära hedersbetygelser. ”Revoluten i Nanchang ... är inledningen på kampen mot Wuhanregeringen”, rapporterade Kominterns press. ”Varje revolutionär kommer att ha åsikten att en regering som består av element som är förrädiska mot revolutionen och stöds av officerare och storgodsägare under alla omständigheter måste störtas. ...” Wuhan, bör man komma ihåg, hade börjat svara mot denna beskrivning först två veckor tidigare. ”Ett nytt revolutionärt centrum håller på att bildas”.³² Det nya ”revolutionära centrumet” varade bara några få dagar. Yeh Tings och Ho Lungs trupper tvingades fly när Chang Fa-kuei närmade sig staden med sin armé.

²⁸ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel VI, del 8.

²⁹ ”Resolution on the International Situation”.

³⁰ Chen Tu-hsiu, [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#)

³¹ ”Resolution of the Kiangsu District Committee, 7 maj 1928”, *Materials on the Chinese Question*, Moskva, N. 14, sid 6, citerat av Trotskij i [Den kinesiska frågan efter sjätte kongressen](#).

³² *International Press Correspondence*, 18 augusti 1927.

Viftande med sina Kuomintang-fanor inför ett apatiskt folks ansikten evakuerade revolutionärerna staden och marscherade söderut. De passerade människor för vilka Kuomintangs fana för länge sedan hade blivit terrorns symbol. De hade sett Chiang Kai-shek svinga den i mars och Chu Pei-the i juni. För dem syntes Yeh-Hos styrkor endast vara "Chiang Kai-shek den tredjes arméer".³³ Yeh och Ho lovade att konfiskera egendomar överstigande 200 mow, vilket innebar ett löfte som lämnade den överväldigande majoriteten av godsägarna orörda. Bittra erfarenheter hade lärt Kiangsis och norra Kwangtungs bönder att misstro arméer som kom med löften om att ersätta sina företrädares illvilja med välvilja. Det fanns inget som skiljde denna nya "revolutionära armé" från de Kuomintangarméer som hade föregått den. Varhelst de kunde höll sig bönderna på avstånd. Efter att under två månader fruktlöst ha rusat omkring på landsbygden attackerade Yeh-Hos armé städerna Chaochow [Chaozhou] och Swatow [Shanto] i nordöstra Kwangtung. Den besegrades och skingrades. Dess rester flydde in i Östra flodens [Dongjiang-flodens] distrikt där en upprorsrörelse bland bönderna hade börjat höja sitt huvud under den stora bondevågens nedgång. Detta innebar slutet på Yeh-Hos äventyr.

Den officiella förklaringen var att Nanchangupproret slogs ner på grund av "fiendens överlägsna styrka", där man i förbigående, så att säga, tillfogade några ytterligare orsaker under den allmänna rubriken "ledningens fel": "1. Avsaknad av en klar revolutionär politik. 2. Obeslutsamhet i jordfrågan. 3. Bristande kontakt med bondemassorna och underlåtenhet att beväpna bönderna. 4. Underlåtenhet att krossa de gamla politiska organisationerna och upprätta nya. 5. Militära felbedömningar".³⁴ Annars skulle allt ha varit bra. Fienden var starkare och vi saknade styrkor, en revolutionär politik och kontakt med massorna. Upprorspolitiken var icke desto mindre ofelbart korrekt.

Liknande misslyckanden skedde över hela centrala Kina och även i några distrikt i norr. Alla upprorsförsök hade ett drag gemensamt: istället för att ge det "fantastiska gensvar" som Stalin hade förutsagt, vägrade massorna helt enkelt att samarbeta. Kanske var arbetarna och bönderna "opportunist" eller kanske, som Ch'ü Ch'iu-pai senare tvingades medge, "såg massorna innan vi gjorde det, att den blå fanan hade blivit den vita terrorns fana".³⁵ I de flesta fall övervann kommunisterna massornas passiva motsträvighet genom att ignorera dem helt och hållet och söka räddning i allianser med lokala militära småsatraper. En liten truppstyrka i Hupeh, ledd av en kommunist vid namn Chang Faoheng försökte till exempel gå samman med en lokal militarist mot en tredje som härjade i området. "På grund av denna opportunistiska politik", noterade Hua Kang, "misslyckades även Hupehupproret".³⁶ Samma taktik användes i norra Kiangsu, där det gjordes ett försök att bilda ett "block" med en militarist vid namn Tzo Fung-chi. Resultatet blev detsamma. I några *hsien* i Hunan och Hupeh förekom sporadiska resningar där bönder i små band, beväpnade med pikar och spjut, gjorde desperata försök att inta *hsien*-städer. Gång på gång slogs de tillbaka eller utplånades. Till och med i sådana fall gjorde kommunisterna på plats "inga försök att väcka och organisera arbetarna och bönderna, utan litade enbart på militära styrkor".³⁷

I Shanghai fann kommunistpartiets provinskommitté i Kiangsu egna sätt att "väcka" massorna. Korta bondeuppror i Yishing [Yixing] och Wusih [Wuxi] tidigt i november övertygade kommittén om att "tiden för uppror nu verkligen var inne". Det enda kruxet var att arbetarna var krossade av terrorn, och inte var intresserade. Oförfärat skickade partiet band av "beväpnade röda terrorister för att skrämma arbetarna till att strejka, på fabrik efter fabrik, med tanken att om en generalstrejk kunde frambringas (!) på detta sätt så skulle upproret helt

³³ Ch'ü Ch'iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 124.

³⁴ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel IV, del 7.

³⁵ Ch'ü Ch'iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 135.

³⁶ Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel IV, del 7.

³⁷ *Ibid.*

säkert bli framgångsrikt”.³⁸ Efter att de första Höstskördeupproren på liknande sätt hade misslyckats på landsbygden, började man i Wuhan att agitera för att få till stånd ett uppror i staden. Kommunistpartiets Yangtzebyrå tvekade till en början. Deras tidigare order för ”omedelbara uppror” hade inte gått så bra. Hupehs provinskommitté drabbades också av tvivlets virus. ”Nu är inte tiden inne för ett allmänt uppror”, var den dumdristig nog att svara. Varpå anklagelser om ”opportunist” kastades mot dem och under denna spärrelld ändrade sig kommittén. ”För att undvika misstanken om att vara opportunistisk utfärdade Hupehs provinskommitté nya order för mobilisering och generalstrejk”. Men när tiden var inne för att genomföra ordena hade de flesta av de återstående partimedlemmarna i Wuhan ”tagit till flykten och gripits av panik”.³⁹ Partiets nordbyrå antog den 6 oktober en ”Allmän upprorsplan” som var så utstuderat orimlig att till och med Hua Kang tvingades kalla den ”material till ett historiskt skämt”.

Ett efter ett krossades dessa dåligt tecknade karikatyrer av revolutionära uppror. Några av dem kan tyckas ha varit löjliga, men endast kommunismens fiender må ha skrattat, ty med dessa vilda utbrott och vilda planer krossade kommunisterna sitt parti i bitar – och det var inte slut än.

Först nu började det äntligen gå upp för de kommunistiska ledarna att ”det inte längre fanns någon grund för Kuomintangvänsterns existens”.⁴⁰ Inte förrän Höstskördeupproren framgångsrikt hade krossats beslöt de till slut att rulla ihop Kuomintangs blå fana. Den 19 september 1927 antog kinesiska kommunistpartiets politbyrå ett beslut som deklarerade att ”upproren under inga omständigheter kan genomföras under Kuomintangs fana”.⁴¹ Detta satte formellt punkt för det katastrofala blocket med borgarklassens parti och avlivade myten att ”nio tiondelar” av Kuomintang var redo att följa en självständig kommunistisk ledning. De ”nio tiondelarna” hade försvunnit under terrorn. Nu beordrade helt plötsligt Stalins *Pravda* ännu en 180 graders sväng. ”Sovjetparollen”, tillkännagav tidningen den 20 september, ”måste nu bli en paroll för handling”.⁴² Det borgerliga Kuomintangs blå fana som hade vajat under det revolutionära uppsvinget måste, det kommunistiska partiet nu, under revolutionens ebb ersätta med sovjeternas röda fana. Plikttröget proklamerade partiledningens novemberplenium som omedelbar handlingsparoll: ”All makt åt arbetarnas, böndernas, soldaternas och städernas fattigas deputerades råd – sovjeterna!”.⁴³ Från Yeh-Ho-äventyrets kollaps, från höstskördeupprorets nederlag drog den kommunistiska ledningen den nu så välbekanta slutsatsen: ”Efter Yeh-Ho-nederlaget ebbade inte den kinesiska revolutionen ut, utan steg till ett nytt högre stadium”.⁴⁴

Chiang Kai-sheks kupp 20 mars 1926 hade höjt revolutionen till 12 april-kuppens ”högre” stadium, vilket ledde fram till det ännu ”högre” Wuhan-stadiet. Wuhanexperimentets kollaps höjde revolutionen till Nanchangs upproriska nivå. Höstskördeupprorets misslyckande visade vägen till sovjetismens svindlande höjder. Denna anmärkningsvärda teori om oavbruten uppåtgång fick novemberplenomet att förkunna ”att den objektiva situationen i Kina är sådan att en avgjort revolutionär situation är och kommer att vara inte i veckor och månader utan i år”. Från detta återstod endast ett steg till slutsatsen att förhållandena var mogna för omedelbart uppror: ”Styrkan hos de kinesiska arbetande massornas revolutionära rörelse, är långt

³⁸ ”Circular No. 8 of the Kiangsu Provincial Committee”, citerat i Hua Kang, *Den stora kinesiska revolutionen 1925-27*, kapitel IV, del 7.

³⁹ Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 143.

⁴⁰ *Ibid.*, sid 134.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Pravda*, 30 september 1927, översatt i *La Correspondance Internationale*, 8 oktober 1927.

⁴³ Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 136 ff.

⁴⁴ *Ibid.*

ifrån förbrukad, och börjar trots de enorma nederlag revolutionen lidit göra sig kännbar under den revolutionära kampens återuppvaknande. ... Allt detta sammantaget tvingar det kinesiska kommunistpartiets centralkommittés plenum att deklarerat att en avgjort revolutionär situation nu existerar över hela Kina”.⁴⁵

Denna bedömning, som ledde direkt till nya äventyrligheter och nya katastrofer, baserade sig på antagandet att borgarklassens oförmåga att lösa Kinas yttre och inre problem innebar att ”stabilisering av den borgerliga militaristiska reaktionen är omöjlig”.⁴⁶ Av det faktum att reaktionens krafter splittrades till inbördes stridande klickar så snart de hade tagit makten, drog kommunisterna slutsatsen att förutsättningarna för uppror fortfarande var mogna. På detta sätt förbisåg de endast en detalj: de revolutionära organisationerna hade alla krossats. De revolutionära stämningarna hos massorna, framförallt städernas arbetare, hade ebbat ut. Söndersliten av militaristernas inbördeskrig, och den åtföljande rubbningen av handeln, och pressad av imperialistiska påtryckningar skulle den borgerliga makten verkligen finna det svårt att ”stabilisera” sig själv. Men var de revolutionära styrkorna redo att ersätta den med sin egen? Det var den fråga som de kinesiska kommunisterna inte kunde besvara korrekt, eftersom de var oförmögna att förstå orsakerna till och omfattningen av de nederlag som de lidit. De förväxlade sina egna kuppstämningar med folkets allmänna stämning.

Det svåra nederlaget för revolutionens garanterade en relativ ”stabilitet” för den borgerliga makten, oavsett dess inre svagheter och instabilitet. Den skulle störtas först när massorna återigen reste sig för att stöta den. Detta kunde de inte göra under vintern 1927, när de fortfarande försökte övervinna de förkrossande nederlag som deras egna ledares misstag hade lett dem till. Klavbundna såg de endast på när generalerna stred och de fåtaliga kommunisterna kastade sig handlöst in i lättsinniga äventyr. Kommunisterna intresserade sig inte för att organisera arbetarnas dagliga försvarskamp och en långsam återuppbyggnad av deras organisationer och självförtroende. Entusiastiskt följde de endast rivaliteten mellan de olika militaristiska klickarna och intrigerade för att få tag på vapen för att kunna ”omvandla militaristernas inbördeskrig till ett massornas antiimperialistiska krig” för att ”stöta det reaktionära styret och att införa sovjetmakt”.⁴⁷

Precis som Stalin sökte de efter en automatisk ”fantastisk respons” från massorna. Men den kom aldrig. På landsbygden fanns fortfarande band med upproriska bönder och upproriska soldater, men erfarenheterna från höstskördeupproret hade helt klart visat den likgiltiga passiviteten hos städernas arbetare och de spridda bondeförbandens kraftlöshet. Detta förmådde inte kommunisterna se. Deras kurs mot uppror, som hade antagits efter Wuhan-kollapsen, hade endast lett till nya nederlag. ”Icke desto mindre”, kom de fram till slutsatsen att ”trots detta ytterligare delvisa nederlag för revolutionen, är de enorma (!) erfarenheterna från de senaste tre månaderna värtaliga (!) bevis på att det kinesiska kommunistpartiets taktik på hela taget var helt korrekt”.⁴⁸ Kommunisterna hade inte lärt sig hur man organiserar segrar. De hade endast lärt sig hur man rapar upp den ofelbare gudslige Stalins formler. Från Kanton till Shanghai och Wuhan hade de rört sig från katastrof till katastrof. Cirkeln måste nu slutas. I Kanton kastade de sig framåt mot en ny katastrof.

⁴⁵ ”Political Resolution of the November Plenum of the C.C., Chinese Communist Party”, *International Press Correspondence*, 26 januari 1928. För en diskussion om teorin om ”oavbrutet uppstigande” och Lominadzes version av den ”permanenta revolutionen”, se Trotskij, [Den kinesiska frågan efter sjätte kongressen](#) och [Tredje internationalen efter Lenin](#), avsnittet ”Demokratisk diktatur eller proletariatets diktatur?”, bokutgåvan sid 132 ff

⁴⁶ ”Political Resolution of the November Plenum”.

⁴⁷ Ch’ü Ch’iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 138 ff.

⁴⁸ ”Political Resolution of the November Plenum”.

XVII. Kantonkommunen

Kwangtung övergavs till militaristerna utan strid efter Chiang Kai-sheks statskupp 20 mars 1926. Efter att Nordexpeditionens arméer hade gett sig iväg i juli det året, Kanton-Hongkongstrejken likviderats i oktober och den nationalistiska regeringen flyttats till Wuhan i december, överfördes den totala kontrollen av provinsen till Li Chen-sen, en general från söder.

Li slösade ingen tid på att placera hela Kwangtung under sitt militära etablissemangs hül. Han använde hårda nypor för att tämja fackföreningarna och tillämpade med järnhand Borodins system med obligatorisk medling. Han mötte inget motstånd från kommunisterna, som dämpat ned all sin verksamhet och lämnade fältet fritt för generalen "för att bevara den nationella enhetsfronten". Den kommunistiska politiken bestod i att "invänta Nordexpeditionens framgångar".¹ Medan man väntade var Nordexpeditionen segerrik, det var bara det att segrarna tillföll Chiang Kai-shek och den kinesiska borgarklassen, vilket kulminerade med händelserna i Shanghai 12 april 1927.

Li Chi-shen [Li Jishen] svarade snabbt på Chiang Kai-sheks initiativ och genomförde 15 april en egen utrensning. Alla massorganisationer som fortfarande var lagliga utsattes för razzior och stängdes. Över tvåtusen greps och åtminstone etthundra män och kvinnor, de flesta kommunister, sköts. Resterna av Kanton-Hongkongs strejkvakter avvärjades efter hårda skärmytslingar och mer än tvåtusen järnvägsarbetare som stod under kommunistiskt inflytande sparkades från sina arbeten av Lis soldater och ersattes av arbetare som kontrollerades av den ärkereaktionära Mekanikernas fackförening. Li Chi-shen fattade vinken från Chiang Kai-shek och insåg värdet av att bevara arbetarklassorganisationernas yttre former. Han tog över deras lokaler och fyllde dem med hyrda gangstrar som betecknades som "Fackföreningsomorganisationskommittéer". Liknande händelser skedde i städer över hela provinsen. I byarna gjorde bönderna ofta motstånd mot militärens råder. Men bondeorganisationerna krossades.

Kommunisterna måste nu betala för sin passivitet. De utlyste en generalstrejk den 24 april i protest mot Li Chi-shens angrepp mot fackföreningarna. Strejken blev inte av. Under de följande månaderna drevs kommunisterna i Kanton och Kwangtung för det mesta djupt under jorden. Arbetsgivare inledde en offensiv mot arbetarna och tog tillbaka alla förmåner de tillkämpat sig vad gäller löner, arbetstid och arbetsförhållanden under Kanton-Hongkongstrejkens höjdpunkt. Det berömda Kwangtungs Arbetardelegatsråd, embryot till en sovjet som mindre än ett år tidigare representerat mer än 200 000 arbetare inom alla branscher, försvann. I dess ställe verkade en illegal "Specialkommitté" som bestod av flera tidigare styrelsemedlemmar i delegatrådet och ett mindre antal nyvalda delegater. Denna kommitté hävdade att den kontrollerade omkring etthundra fackföreningar i Kanton. I juni påstod den att den fick ut nära 30 000 arbetare i en demonstration som högtidlighöll årsdagen av Shakee-massakern [1925] och inledningen av Hongkongstrejken.² Även om dessa påståenden var korrekta var de nog så blygsamma jämfört med tiden dessförinnan.

Apatin hos den stora arbetarmajoriteten framkallade terroristiska stämningar bland kommunistpartiets medlemmar. Oförmögna att mobilisera arbetarna till motstånd mot den kapitalistiska offensiven tillgrep kommunistiska medlemmar bombkastande i en serie hopplöst meningslösa försök att skrämja och driva bort medlemmarna i Li Chi-shens Omorganisationskommittéer. Enligt Huang Ping fanns det till och med en sammansvärjning för att mörda Li Chi-shen. Den misslyckades när en utplacerad bomb inte exploderade.³ Detta tillgripande av

¹ Ch'ü Ch'iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 128.

² Huang Ping, "Kanton-kommunen och dess förberedelse", *Kanton-kommunen, en samling* [på kinesiska], Shanghai, 1930, sid 77, 80.

³ *Ibid.*, sid 77.

individuell terrorism från desperata och desillusionerade arbetare och kommunister hedrades av kommunistpartiet officiellt med namnet "Röd terror".

Det finns tillfällen då Röd terror är nödvändig för att rädda revolutionära erövringar. Då är det fråga om en avsiktlig åtgärd som en segrande arbetarklassregering proklamerar mot fiender som utmanar eller äventyrar dess styre. Bolsjevikerna i Ryssland införde inte hårda domar på sina fiender förrän långt efter att de tagit makten och inte förrän deras fiender försökt ta livet av bolsjevikernas ledare och aktivt börjat organisera kontrarevolutionära styrkor. Detta har inget gemensamt med att hemfalla till individuella terroristiska metoder som inte hjälper till att mobilisera massorna utan enbart bidrar till deras demoralisering. Uppkomsten av terroristiska tendenser i en revolutionär organisation är ett dödligt symptom på dess kraftlöshet eller dess degenerering.*

Precis som tidigare, då Kwangtungs kommunister hade bortförklarat sin passivitet med rådet att "invänta Nordexpeditionens framgångar", så förklarade de bort sin hjälplöshet med förhoppningar om "Östra expeditionen", som alla, inklusive ledarna i Moskva, trodde att Wuhan-regeringen skulle inleda mot Chiang Kai-shek. När Wuhan kapitulerade inför Chiang istället för att anfälla honom hördes ropet: "Vänta på Yeh-Ho!" Mot slutet av september improviserades hastigt planer på ett uppror som skulle sammanfalla med Yeh-Hos förväntade ankomst vid Kantons portar. När de förväntade räddarna skingrades innan de nådde Chaochow [Chaozhou] och Swatow övergavs planerna på uppror tillfälligtvis.⁴

I Kwangtung var det först efter Yeh Tings och Ho Lungs nederlag i november som kommunisterna började använda parollen: "Ner med Kuomintang".⁵ Parollen fördes första gången ut på gatorna vid ett demonstrationsförsök den 14 oktober. Med andra ord, exakt ett år och fyra dagar efter det att Kuomintangregeringen förrädiskt och ovillkorligt lividerat Kanton-Hongkongstrejken och mer än ett och ett halvt år efter Chiang Kai-sheks marskupp – många månader under vilka Kantons arbetare hade skjutits ner av Kuomintangsoldater, inspärrats i Kuomintangs fängelser, berövats sina organisationer genom Kuomintang-dekret – gav kommunistpartiet äntligen Kantons arbetare officiellt tillåtelse att ropa: "Ner med Kuomintang!" Är det då så konstigt, att användning av knivar, revolverar eller bomber mot Kuomintangs "arbetarledare" för många framstod som verksammare än kommunistpartiets politik? Är det då så konstigt att den överväldigande majoriteten av Kantons arbetare, som med sådan optimism och fulla av förtröstan strömmat in i deras organisationer, nu i lika stort antal lämnade den organiserade aktivitetens arena, bittra, desillusionerade och cyniska?

Men trots de starka centrifugala krafterna som snabbt lämnade kommunistpartiet isolerat och övergivet på de blindskär som blivit resultatet av gårdagens misstag och dagens befängda drömmar, fanns det fortfarande en liten grupp arbetare vars kampvilja hade förblivit obruten under rörelsens alla växlande skeden. Bland dem fanns de bästa kämparna från gårdagens väldiga massorganisationer, en handfull av Kanton-Hongkongstrejkens strejkvakter som skrivit en så lysande sida av revolutionens historia, rester av arbetarnas egna Röda garden och en del av de radikala arbetslösa järnvägsarbetarna. Detta var de arbetare som under hela revolutionens förlopp gjort de största uppoffringarna, som utvecklat den största graden av medveten politisk förståelse av alla i Kwangtung, och vars roll under Kuomintangs tidiga uppstigande till makten i söder hade varit närapå avgörande. I denna härdade grupp arbetare

* I sina två böcker om den kinesiska revolutionen, [Erövrarna](#) och [Människans lott](#), berättar Andre Malraux om unga kinesiska terrorister som drivits till att använda bomber och revolverar på grund av kommunistpartiets brist på revolutionär politik. En av dem, berättar han, försökte spränga Chiang Kai-shek i luften i början av april-kuppen i Shanghai.

⁴ A. Neuberg (pseudonym. för Heinz Neumann), *Det väpnade upproret*, sid 106. Se utdraget [Uppror i Kina](#), kapitlet "Kantonupproret"; Ch'ü Ch'iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 128.

⁵ Deng Cheng-tsah, "Kanton-kommunen och kommunistpartiets taktik", *Kanton-kommunen*, 43.

hade kommunisterna ett enormt sparkapital från revolutionens haveri. Noggrant vårdade och korrekt ledda, genom envis kamp och med en korrekt politik skulle dessa kadrer åter ha kunnat öppna – för kommunistpartiets räkning – vägen till ledningen, som nu var blockerad av gammalt bråte. Istället för att inse ”att det var nödvändigt att retirera”, och oförmöget att leda kantonarbetarnas defensiva kamp – den enda vägen för att kunna återställa sitt inflytande, sin prestige och sin rätt att leda – förberedde kommunistpartiet sig nu att kasta in sina sista proletära styrkor i ett desperat frontalangrepp som av varje enskild omständighet, objektiv och subjektiv, på förhand var dömt att misslyckas.

Makten i Kanton delades vid den tiden av Li Chi-shens och Chang Fa-kueis [Zhang Fakui] rivaliserande styrkor, mellan vilka ett inbördeskrig hotade. Chiang politiska fasad pryddes av ingen annan än Wang Ching-wei, med vilken han planerade en statskupp som hade som mål att köra ut general Li. Kommunistpartiets centralkommitté i Shanghai, som förutsåg denna kupp, utfärdade följande instruktioner till Kwangtungs provinsorganisation: ”Arbeter- och bondemassorna i Kwangtung har endast en utväg ... det vill säga att utnyttja inbördeskriget som blir resultatet av statskuppen för att resolut utvidga resningarna i städerna och byarna ... agitera bland soldaterna för att göra myterier och revolter, och under krigsförhållandena snabbt länka samman sådana uppror till ett allmänt uppror för att upprätta arbetar-, bonde- och soldatdelegerades råd (sovjeter)”.⁶ Likt en läkare som obducerar en patient som han just av oaktsamhet tagit livet av, skrev Lozovskij ett år senare ”Det är sant att hårda strider utspelade sig mellan Chang Fa-kuei och Li Chi-shen, men rebellerna borde ha vetat att så snart som revoltens fana höjts så skulle grälen i kontrarevolutionens läger omedelbart upphöra”.⁷ Mellan vad ledarna för det kinesiska kommunistpartiet borde vetat och vad sådana som Lozovskij och alla de andra kominternpampar lärt dem öppnade sig en klyfta i vilken den kinesiska revolutionen föll ner och gick under. Det faktum att generalerna skulle enas tusen gånger mot upproret istället för att bekämpa varandra var uppenbart i december 1927, precis som det hade varit under alla tidigare perioder av revolutionen. Komintern hade inte förstått detta innan och förstod det inte nu. De kinesiska kommunisterna drevs längs upprorets kurs under direkta instruktioner från Kominterns exekutivkommitté och dess nya representanter i Kina, först Lominadze och efter honom äventyraren Heinz Neumann, som nu anlant till Kanton för att ge de kinesiska kommunisterna den nödvändiga ”vägledningen” på upprorets väg.

Chang-Wangs statskupp ägde rum den 17 november och motståndargeneralernas styrkor drog sig bort för strid i en zon som började 64 km från Kanton och som sträckte sig från Nordflodens [Bei-flodens] distrikt till Swatow. Den 26 november beslöt kommunistpartiet att omedelbart förbereda ett uppror⁸ och fastställde några dagar senare datum till den 13 december.* Enligt Heinz Neumann var den kommunistiska ledningen ”djupt övertygad om att alla förutsättningar för seger förelåg och att framgång skulle vinnas”.⁹

⁶ *Ibid.*, sid 39.

⁷ Lozovskij, ”Kanton-kommunens lärdomar”, *Kanton-kommunen*, sid 5.

⁸ A. Neuberg, *Det väpnade upproret*, bokuppl. sid 108 (se [Uppror i Kina](#)).

* Genom ett märkligt ”sammanträffande” såg man till att upproret i Kanton sammanföll med Sovjetunionens kommunistpartis 15:e kongress, där Stalin slutförde sin seger över oppositionen och genomförde massuteslutning av partiets vänster. Trotskij har skrivit att upproret syftade till att ge Stalin en ”seger” i Kina ”för att dölja den fysiska utrotningen av den ryska oppositionen” – [Stalin och den kinesiska revolutionen](#) (avsnittet om Kanton-upproret). Jfr Victor Serge, *De Lenine à Staline*, Paris 1937 sid 31 [på engelska: [From Lenin to Stalin](#)]; Victor Serge, *Russia Twenty Years After*, New York 1937 sid 160; Boris Souvarine, [Stalin. En kritisk studie över bolsjevismen](#), kap. 8. Undertecknad fick höra av medlemmar i den lilla gruppen Vänsterkuomintangemigranter, som inkluderade fru Sun Yat-sen, Eugene Chen, Tang Yen-ta och andra som befann sig i Moskva vid den tidpunkten, att de också hade anledning att tro att händelser i Kanton avsiktligt tvingats fram för att skapa den nödvändiga ”atmosfären” vid den 15 kongressen.

⁹ Neuberg, *a.a.*, sid 108

I själva verket var förhållandena sådana att det i landet som helhet inte fanns någon kraft som kunde stödja ett uppror i Kanton, även om det skulle bli segerrikt. Dessutom var styrkeförhållandena i Kanton och i Kwangtung sådana att en sådan seger var omöjlig. Först efteråt medgav sådana som Heinz Neumann och Lozovskij att så hade varit fallet. I sina planer räknade upprorsmakarna i Kanton i stor utsträckning med samverkan från revolterande bönder i de Östra Floddistriktet Haifeng och Lufeng [Lukfung], 24 mil från Kanton, där Peng Pai endast fem år tidigare hade startat den moderna kinesiska bonderörelsen. Peng var tillbaka där nu och hade med hjälp av de flyende resterna av Yeh-Hos armé skapat den första av de ”bondesovjeter” som blev grundvalen för kommunistpartiets politik under hela den kommande perioden. Detta bondeuppror, som inleddes i slutet av oktober i Hailufeng, hade berört spridda delar av bondeklassen i två eller tre andra distrikt, i Nordflodområdet och på ön Hainan. Sedd i ljuset av situationen i hela landet var dessa små centra för lantliga uppror endast försenade ekon av tidigare möjligheter som oåterkalleligen gått förlorade; men i Kanton såg kommunisterna dem förstöra tiotusentals gånger. De ansåg dem vara nog för att garantera att hela landet skulle komma till deras stöd. ”Uppenbarligen”, erkände Lominadze – mer än ett år senare – ”överdrev vi omfattningen av bondeupprorens utveckling alldeles för mycket vid den tiden”.¹⁰

En jämförelse mellan de militära styrkor som kommunisterna hade tillgängliga för upproret och de som reaktionen hade för att undertrycka detsamma, erbjöd i sig, även om man bortsåg från de rådande omständigheterna i provinsen och i landet som helhet, en kuslig förutsägelse över vad som skulle komma. Genom att samla in alla förstahandsrapporter från deltagarna upptäckte Ch'en Shao-yü [Chen Shaoyu]* att ”den härskande klassens väpnade styrkor, som var stationerade i Kanton, var fem eller sex gånger större än rebellernas styrkor”.¹¹ Genom att sammanställa rapporterna från kommunisternas militärbefälhavare Yeh Ting, från ”Kamrat A” (förmodligen Neumann) och Kantons revolutionära militärkommitté beräknade Chen revolutionärernas vapen som mest till följande: ”Revolvrar och pistoler som mest 30; granater som mest 200; gevär i arbetares händer som mest 50; gevär i soldaters händer som mest 1 600”.¹² Neumanns rapport sade att arbetarnas röda garde hade ”endast 29 musergevär och ungefär 200 bomber [granater], inte ett enda gevär”.¹³ Den enda militära avdelning som stod till förfogande för upproret var kadettregementet, som var sammansatt av underofficerare och före detta kadetter från Whampoa, där omkring 200 var medlemmar i kommunistpartiet.¹⁴ Det faktiska antalet deltagare i upproret angavs av Yeh Ting till 4 200, inklusive 1 200 man från kadettregementet, 3 000 rödgardister och andra. ”Kamrat A” uppskattade det till endast 2 000 förutom kadetterna, vilket gav en totalsumma på endast 3 200.¹⁵

Enligt Yeh Ting hade myndigheterna 7 000 välbeväpnade män tillgängliga i staden för omedelbar handling. Dessa inkluderade 5 000 soldater, 1 000 poliser och 1 000 gangstrar som kontrollerades av det reaktionära mekanikerfacket. Soldaterna inbegrep infanteri, kulspruteskyttar och artilleri. Totalt hade de mer än 5 000 gevär, ett avsevärt antal kulsprutor och 35 granatkastare och kanoner.¹⁶ Detta var bara de styrkor som fanns i själva staden. På floden fanns flera kinesiska och utländska kanonbåtar. I utkanten av staden fanns nära fyra fulltaliga regementen stationerade i barracker och bara två eller tre dagsresor bort fanns Chang Fa-kueis

¹⁰ Lominadze, ”Årsdagen av Kanton-kommunen”, *Kanton-kommunen*, sid 205.

* Senare mer känd som Wang Ming, generalsekreterare för det kinesiska kommunistpartiet.

¹¹ Ch'en Shao-yü, ”Kantonresningens historia”, *Kanton-kommunen*, sid 139.

¹² *Ibid.*, sid 142.

¹³ Neuberg, *Det väpnade upproret*, sid 110.

¹⁴ Huang Ping, *Kanton-kommunen*, sid 85. [”kadettregementet” benämns ”instruktionsregementet” i svenska översättningen av Neubergs bok – Red]

¹⁵ Ch'en Shao-yü, *Kanton-kommunen*, sid 142; Neuberg, *Det väpnade upproret*, sid 112.

¹⁶ Ch'en Shao-yü, *Kanton-kommunen*, sid 142.

och Li Chi-shens kombinerade arméer, en styrka på sammanlagt inte mindre än 50 000 välbeväpnade och vältränade man. Bland dessa trupper hade kommunisterna inget inflytande, inte ens ett spår av det. ”De flesta soldater var fullständigt okunniga om de kommunistiska parollerna ...” medgav Neumann.¹⁷ ”Vi hade inte gjort något förberedande arbete för att desintegrera fiendens trupper ...” skrev Lozovskij. Detta ”förutbestämde resultatet av upproret”.¹⁸ I sin rapport medgav Neumann de överväldigande oddsen. ”Men om man betänker”, lade han till svagt, ”att bourgeoisins styrkor från alla håll var inringade av den revolutionära upphetsningen, politiskt ytterst osäkra för sitt befäl, kan man förstå att de militära styrkorna i Kanton var jämbördiga”. Detta var Neumanns enda försök till självförsvar. Resten av hans rapport är hans egen vederläggning.¹⁹

Den ”revolutionära upphetsningen” var så stor att kommunistpartiet inte vågade sig på att uppmana till en generalstrejk. När Neumann och den kommunistiska kommittén funderade på vilken strategi man skulle följa övervägde de för ett ögonblick att uppmana till en sådan strejk, men enligt Neumann övergavs tanken ”därför att revolutionskommittén ansåg att chanserna till seger skulle minska högst betydligt om man inte lyckades ta fienden med storm genom en plötslig nattlig attack”.²⁰ Huang Ping, medlem av revolutionskommittén, skriver att beslutet att iscensätta upproret utan att försöka dra igång en strejk var ”enhälligt”.²¹ Det sista försöket att uppmana Kantons arbetare att strejka den 23 oktober hade slutat i katastrof när Chang Fa-kuei genomförde snabba och brutala åtgärder som krossade alla strejkförberedelser. Ytterligare ett slag drabbade de kvarvarande styrkorna under kommunistiskt inflytande när Wang Ching-wei ungefär en vecka senare hade genomfört tvångsavhysning av Kanton-Hongkongs strejkvakter från de sovsalar de fortfarande ockuperade i stadens utkant. Wang, Kominterns tidigare stora allierade, hade genomfört den uppgift som till och med militaristerna tvekat inför. Strejkvakterna hade skingrats. Endast runt 500 fanns kvar till kommunisternas förfogande.* Efter dessa erfarenheter upphörde kommunisterna att ens tänka i termer av strejker. Uppror var saken. ”Kommunistpartiet var inte kapabelt att organisera strejker. De kunde inte hejda det ekonomiska livet i hela staden. De kunde inte attrahera proletärerna i fabriker och verkstäder till rörelsen. ... Först när dånet av kanoner och gevär hördes och strider vid barrikader redan inletts förstod de arbetande massorna att ett uppror pågick. ... (Massorna) betraktade upproret som en plötslig, oavsiktlig sak”.²²

Uppkomsten av sovjeterna, vars namn nu fanns inskriven på kommunistpartiets fana, skulle på samma sätt vara lika ”plötslig” och till synes ”oavsiktlig”. Fyra dagar innan upproret valdes 15 män ut under ett hemligt möte, där nio av dem representerade den lilla gruppen arbetare under kommunistisk ledning eller inflytande, tre representerade kadettregementet och tre förmodades representera Kwangtungs bönder.²³ Dessa femton män utgjorde inget mindre än ”Deputerade i Kantons arbetar-, bonde- och soldatråd!” Efter maktövertagandet, beslöt det, skulle denna ”sovjet” utökas till ett antal av 300.

Precis som alla andra revolutionära idéer som passerat genom den Kommunistiska internationalens staliniserade ledning, hade idén om sovjeterna vanställts bortom allt igenkännande. Vad är en sovjet? Först av allt är det ett valt organ med arbetar-, bonde-, och

¹⁷ Neuberg, *Det väpnade upproret*, sid 121-22.

¹⁸ Lozovsky, *Kanton-kommunen*, sid 5.

¹⁹ Neuberg, *Det väpnade upproret*, sid 111.

²⁰ *Ibid.*, not 7

²¹ Huang Ping, *Kanton-kommunen*, sid 89.

* Neumann säger att det endast var 300.

²² Lozovskij, *Kanton-kommunen*, sid 6.

²³ Huang Ping, *Kanton-kommunen*, s. 89-90 ; Neumann säger att ”sovjeten” bestod av sexton män, jfr Neuberg, *Det väpnade upproret*, sid 109.

soldatrepresentanter, baserat på den bredaste rösträtt från alla delar av den arbetande befolkningen. Den förkroppsligar den bredaste proletära demokrati. Den uppstår i tider av enorma revolutionära omvälvningar. Genom att den växer fram ur strejkkommittéer, aktionskommittéer och andra lokala organ, drar sovjeterna med sig stora delar av de revolterande massorna som ännu inte nåtts av något av de politiska partierna till den revolutionära rörelsens sfär. Dess förtjänst ligger i det att den växer fram ur själva massrörelsen och blir en utomstatlig myndighet som direkt uttrycker massornas vilja. I sovjeterna får massorna sin politiska skolning, som påskyndas tusen gånger genom tidens allt högre spänningar. I sovjeterna leds och tränas de under den stigande revolutionära vågen genom varje steg av kampen ända fram till maktövertagandet. Efter att ha organiserat och genomfört upproret blir sovjeterna den nya revolutionära maktens organ. Detta sovjetkoncept, som formulerades och prövades genom erfarenheterna från tre ryska revolutioner, försvann under Stalins regim. Under den nya ordningen skulle inte sovjeter betraktas som organ som beledsagade den revolutionära kampens hela utveckling, utan som organ som med rätta endast kunde dyka upp på tröskeln till själva maktövertagandet. Denna förvrängda bild av sovjeternas karaktär och roll fann i Kanton sitt motsvarande groteska uttryck.²⁴

Även om man för ett ögonblick antar att kantonupproret planerades mitt under en framväxande massrörelse, som strävade efter makten – vilket inte ens tillnärmelsevis var fallet – skulle det hastigt improviserade valet av en sovjet ha varit en omöjlig och helt onödig uppgift. Under en sådan tilldragelse, skulle den tidigare stegringen av massrörelsen, om den inte redan antagit sovjetformer, ha utvecklat andra, lika lämpliga organisationer som kunde förbereda massorna och leda dem till maktövertagandet. I Kanton existerade inga av dessa förutsättningar. Det fanns ingen framväxande massrörelse och det fanns ingen bas för uppkomsten av en vald sovjet – och varje annan form är ingen sovjet alls.

”Det är inte lätt att skapa en vald sovjet”, skrev Trotskij, som inte var helt obekant med företeelsen.

Massorna måste av egen erfarenhet veta vad en sovjet är, de måste förstå dess form, de behöver ha tidigare erfarenheter som vänjer dem vid en vald sovjetorganisation. Det fanns inte minsta tecken på detta i Kina, för precis under den period då parollen om sovjeter skulle ha blivit rörelsens hela centrum, slog man fast att det var en trotskistisk paroll. Men när de så för att dölja sina egna nederlag hastigt och lustigt slog fast ett datum för upproret måste de samtidigt *utse* en sovjet. Om inte dessa misstag avslöjas in på bara skinnet kan parollen om sovjeter förvandlas till en strypsnara för revolutionen...

Sovjeterna har inte bara till uppgift att utfärda uppmaningen till uppror eller genomföra det, utan *att leda massorna genom de nödvändiga stegen fram till upproret...* Massorna måste känna och inse i handling att sovjeten är deras organisation, att den ställer upp styrkorna för strid, för motstånd, självförsvar och för offensiv.

De kan inte känna och förstå detta med hjälp av en enda dag av aktioner eller överhuvudtaget inte en enda handling, utan utifrån flera veckor, månader och kanske år av erfarenheter... I motsats till detta har epigonerna förvandlat sovjeterna till en organisatorisk paraduniform, som partiet klär proletariatet i på randen till maktövertagandet. Men det är just en tidpunkt då man inte med en order kan improvisera fram sovjeterna inom 24 timmar, i den direkta avsikten att inleda ett väpnat uppror. Sådana experiment kommer med nödvändighet att få en fiktiv karaktär, och frånvaron av de mest nödvändiga villkoren för att gripa makten maskeras med en yttre ritual i form av ett sovjet-

²⁴ Jfr Trotskij, [Tredje internationalen efter Lenin](#) (särskilt avsnittet ”Sovjeterna och revolutionen”, bokutgåvan sid 141 ff) eller samma i [Balansräkning över och perspektiv för den kinesiska revolutionen, Den kinesiska frågan efter den sjätte kongressen](#) (avsnittet ” Den permanenta revolutionen och Kanton-upproret”); ”Tesar över frågan: under vilka förutsättningar arbetarråd bör bildas”, [Kominterns andra kongress](#); se även noten om Stalins ”teori” om sovjeter i kapitel 15.

system. Just det hände i Kanton där sovjeten helt enkelt utsågs för att följa ritualen... Sovjeten som i all hast skapades för att följa ritualen maskerade bara den äventyrspolitiska kuppen.²⁵

Scenen är förberedd för tragedi. Inför massornas landsomfattande apati konspirerar kommunistpartiet för att inleda ett uppror i Kanton. Inkluderad i de febrila förberedelserna är ”detaljen” att utse en femtonmanna-”sovjet” som ska ta på sig morgondagens makt. Överlägsna styrkor står redo att krossa dem. Det stora flertalet av Kantons arbetare har inte minsta aning om vad som kommer att ske. Mot allt detta finns bara det makalösa hjältemodet hos arbetarna och soldaterna som är på väg att följa uppmaningen till uppror.

I sista stund höll hela planen nästan på att gå om intet.²⁶ Wang Ching-wei hade åkt till Shanghai för en politisk konferens med Chiang Kai-shek. Där hörde han, enligt Huang Ping, talas om kommunisternas planer och telegraferade en brådskande varning till Chang Fa-kuei i Kanton. Chang telegraferade omedelbart till sin främsta rådgivare, Hwang Che-hsiang, en av de kända ”revolutionära hjältarna” från den gamla Järnsidearmén, och uppmanade honom till att återvända från fronten och avdela tillräckligt med soldater för att förstärka Kantons garnison. Hwang anlände till staden på morgonen den 10 december med sina trupper med några timmars marsch bakom sig. Denna utveckling gav inte konspiratörerna någon andningspaus. Den enda slutsatsen som revolutionskommittén drog av detta var att påskynda upproret. Det ursprungliga datumet, satt till den 13:e, ändrades till den 11:e.

Klockan 19.00 på kvällen den 10 började det röda gardet samlas vid sina fastställda stationer. Order skickades med ilbud till kadettregementets baracker och inom några timmar var tärningen kastad. Under den natten drabbades vågstycket återigen av närapå katastrof. Myndigheternas vaksamhet hade väckts. Tungt beväpnade polispatruller och bepansrade bilar syntes ofta på gatorna. Gående visiterades på alla huvudgator. Tidigt på kvällen avslöjades en av röda gardets samlingspunkter. Nittio av gardisterna greps och en gömma med 60 granater beslagtogs. Det uppstod en stund av tvekan, men det var för sent att vända tillbaka nu. Order gavs till rödgardisterna att vägra låta sig gripas om de avslöjades. Man var tvungen att genomföra planen nu, oavsett vad som än hände.

Under de följande timmarna var det lugnt. Framåt midnatt hade de flesta polispatruller, lugnade, lämnat gatorna. Precis 03.30 bröts tystnaden av gevärseld i norra delen av staden. Kadettregementet hade rest sig. Regementsbefälhavaren och ett flertal officerare greps och sköts. Kadetterna klev in i väntande bussar och delade in sig i olika grupper på ett och två kompanier och åkte iväg genom staden till de utsedda angreppspunkterna. Samtidigt skred de olika rödgardistpatrullerna till handling.

De första blixträderna var nästan alla framgångsrika. Vid flera punkter i staden avväpnades fientliga förband eller jagades bort efter kortvariga strider. Ett anseeligt antal gevär lades till upprorsmakarnas magra lager. I hjärtat i staden stormade och ockuperade en gemensam arbetar-kadettstyrka polisens högkvarter det militära gendarmeriets högkvarter tvärs över samma gata. Vid Chang Fa-kueis högkvarter och Li Chi-shens fästningslika herrgård slogs angriparna tillbaka av en dödlig ström kulspruteeld, som visade sig vara ogenomtränglig. I gryningen, när större delen av staden fanns i upprorsmakarnas händer, höll dessa stödjepunkter fortfarande ut och striderna fortsatte långt in på nästa dag.

Klockan 6 på morgonen den 11 december bildades Kantons ”Arbetar-, bonde- och soldat-deputerades sovjet” formellt i polishögkvarteret och började sin funktion som *de facto*-

²⁵ Trotskij, avsnittet ”Sovjeterna och revolutionen” i *Tredje internationalen efter Lenin*, bokutgåvan sid 142-144 (eller [Balansräkning över och perspektiv för den kinesiska revolutionen](#)).

²⁶ Den följande redogörelsen för händelserna 1–13 december har sammanställts utifrån de olika artiklarna i *Kanton-kommunen* och Heinz Neumanns redogörelse i *Det väpnade upproret*.

regering över Kanton. Det fanns endast 13 man närvarande för att lansera ”sovjeten”. Två av de utvalda delegaterna anlände inte i tid för att delta. En av regeringens första handlingar var att frige mer än 1 000 politiska fångar, varav de flesta genast anslöt sig till upprorets styrkor. Vapen som beslagtogs från fienden delades ut så snart de kom in. Staden genljöd fortfarande av vapeneld när ”sovjetregeringens” första dekret började ges ut.

Den revolutionära regeringens manifest hade tryckts några dagar innan, men det tryckeri där manifesten fortfarande fanns låg i skottlinjen och kunde inte nås. Snabbt trycktes nya flygblad i tryckerier som låg i erövrade området. Bilar beslagtogs. Ungdomliga propagandister åkte iväg i dem och spred de nytryckta bladen bland Kantons arbetare för att låta dem veta att revolutionen till slut hade genomförts, att Kuomintangs blå fana hade ersatts av sovjeternas röda. Manifestet uppmanade till att konfiskera storbourgeoisens egendomar, bankerna och växlingskontoren. De förmögnas hus skulle omvandlas till sovsalar för arbetarna. Pantbankerna skulle tas över och alla saker i dem skulle återlämnas gratis till deras ägare. ”Alla våra martyrer har kämpat och givit sina liv för sådana saker. Vi måste fortsätta deras kamp”. Dagens kamp skulle bara öka på listan av martyrer.

Kantonkommunens program krävde åtta timmars arbetsdag, löneökningar, statlig hjälp till arbetslösa enligt den ordinarie löneskalan, förstatligande av alla stora industrier, kommunikationer och banker, erkännande av den Allkinesiska fackföreningsfederationen som den nationella organisationen för det kinesiska proletariatet. Det krävde förstatligande av jord, utrotning av godsägarna och *haosen*, avskaffandet av jordöverlåtelsehandlingar, arrendekontrakt, skuldförbindelser, landgränser och upprättande av sovjetmakten i byarna. Städernas fattiga skulle få hjälp genom att de förmögnas rikedomar fördelades bland dem. Alla skulder till pantbanker och ockrare upphävdes och alla typer av skatter och avgifter som lagts på de arbetande skulle avskaffas, arbetarna beväpnas, alla politiska fångar skulle omedelbart frisläppas, yttrandefrihet, pressfrihet, mötesfrihet, och rätten att organisera sig och strejka proklamerades till de arbetande massorna.

Sett i ljuset av Kominterns hela tidigare linje under den kinesiska revolutionen var Kantonkommunens program av största betydelse. I och med att den kinesiska revolutionen var en ”borgerligt-demokratisk revolution” ansåg den Kommunistiska internationals teoretiker att proletariatets diktatur var omöjlig. Revolutionen skulle, enligt Stalins och Bucharins officiella formuleringar, inte kulminera i proletariatets diktatur utan i ”proletariatets och böndernas demokratiska diktatur”. Denna ”demokratiska diktatur” tänktes i vaga ordalag som en övergångsregim som skulle genomföra revolutionens demokratiska uppgifter och bereda vägen för proletariatets diktatur, som på något obestämt sätt skulle komma vid en senare tidpunkt. Trotskij ansåg att de demokratiska uppgifterna endast skulle kunna uppnås via proletariatets diktatur, eftersom förverkligandet av dessa uppgifter var otänkbara utan åtgärder av socialistisk natur, åtgärder som inkräktade på den borgerliga äganderätten. För detta hade Trotskij upprepade gånger anklagats för att vilja ”hoppa över revolutionens borgerligt-demokratiska stadium”. När det gällde att utarbeta ett program i Kanton tvingades de kinesiska kommunisterna emellertid förkunna vad Trotskij beskrev som ”radikalare åtgärder än de som man inledde Oktoberrevolutionen med”. Trotskij frågade: ”Om detta är den borgerliga revolutionens metoder, hur ska då den proletära revolutionen i Kina se ut?”²⁷

Denna fråga var inte ödesbestämd att finna sitt svar i Kanton. Omedvetna om hur nära de kommit kardinalbrottet ”trotskism” hade Kantons kommunarder inte tid att göra annat än att tillkännage sitt program. Fram på förmiddagen den 11 december hade Kuomintangs trupper redan börjat slå tillbaka. Vid ett halvdussin barrikader försökte arbetare och soldater redan

²⁷ Trotskij, [Balansräkning över och perspektiv för den kinesiska revolutionen](#) (avsnittet ”Den kinesiska revolutionens stadier”) eller *Tredje internationalen efter Lenin*, bokutg. sid 129.

desperat slå tillbaka motangreppen som för varje timme blev allt starkare. Den stora massan av Kantons arbetare förblev passiva åskådare. För dem hade utbrottet kommit som ”en plötslig, överraskande sak”. De identifierade sig inte med de fåtal grupper män som utförde hjältedåd framför deras ögon. De hade ingen aning om att ”sovjeten” som fungerade i Byrån för folkets säkerhet var deras, ett organ för proletär makt. Vem hade under dessa ansträngda, desperata timmar, ens inlett uppgiften att väcka dem, att dra med dem i striden? ”... fackföreningarnas aktiva medlemmar, ledarna, och de ansvariga kärnkamraterna gick till största delen med i de röda gardena. ... De befanns sig på barrikaderna. Det fanns ingen som kunde utföra arbetet med att mobilisera massorna”.²⁸

Den stora majoriteten av Kantons arbetare och hantverkare stod vid sidan om kampen. Ingen maning till generalstrejk utfärdades. Endast ett fåtal chaufförer, typografer, riksha-kulier och några andra inställde arbetet och tog till vapen.²⁹ Järnvägsarbetare och sjömän på floden fortsatte att arbeta. De transporterade trupper som skyndade sig för att krossa upproret. De hjälpte Kuomintangtjänstemän att fly från staden.

”De stora massorna deltog inte i upproret”, rapporterade Yeh Ting, som hade kommit först sex timmar före utbrottet för att ta befäl över de militära styrkorna.

Alla butiker var stängda, och de anställda visade inga tecken på att stödja oss. Större delen av de avväpnade soldaterna spreds ut i hela staden. Upproret förbands inte med de oroligheter som förekom bland arbetarna på järnvägslinjerna. Reaktionärerna kunde fortfarande använda linjen Kanton–Hankow.... Elektricitetscentralernas arbetare släckte gatubelysningen så att vi måste arbeta i mörker. Arbetarna i Kanton och Hongkong vågade liksom sjömännen inte förena sig med de stridande efter påtryckningar från de engelska imperialisterna.... På flodtransporten ställde de [sjömännen] sig skamligt i de vitas tjänst och hjälpte dem att komma över floden, utan att vi upptäckte några överfarter. Järnvägsarbetarna i Hongkong och Hankow förmedlade telegram från fienden och transporterade dess soldater. Bönderna hjälpte oss inte att förstöra järnvägen och försökte inte hindra fienden att anfälla Kanton. Arbetarna i Hongkong ådagalade inte den minsta sympati med upproret.³⁰

Neumann som var mer direkt ansvarig för debaclet sade att han ansåg att Yeh Tings bedömning av massornas roll i upproret inte var helt rättvis men att han ”i huvudsak [var] överens med honom”. Hans egen rapport speglade oundvikligen samma fakta.

Majoriteten av proletariatet och småbourgeoisin hade inte gett den nya makten ett tillräckligt aktivt stöd ... järnvägsarbetarna, municipalföretagen, sjömännen i Hongkong och övriga hade inte inställt arbetet; småbourgeoisin hade mestadels intagit en avvaktande attityd ... Vid tiden för upproret fanns det inga allvarliga revolutionära rörelser bland bönderna i områdena närmast Kanton... [i Hailufeng och Hainan] fanns en mäktig, men fullständigt isolerad bonderörelse; ingen hjälp kunde väntas därifrån. Kantonupproret understöddes inte av någon proletär massintervention eller någon revolutionär bonderörelse i de övriga delarna av Kina. ...³¹

Att några, kanske några tusen, arbetare i Kanton förhoppningsfullt gick med i upproret när kommunen bildades råder det inga tvivel om. Dock utgjorde de som mest ett ynkligt litet antal. ”Det är sant”, sade Deng Cheng-tsah, ”att inte alla arbetare i Kanton deltog. ... Men vissa människor säger att endast 5 000 män var inblandade. Detta är ... förtal. Det var säkert över 20 000 som deltog”. Trots detta reflekterade även Deng över detta ”Vi måste ändå säga att dess sociala bas inte var bred. Till exempel fanns det innan Kuomintangs förräderi omkring 200 000 arbetare under det kommunistiska Arbetardelegatrådet”.³²

²⁸ Deng Cheng-tsah, *Kanton-kommunen*, sid 55.

²⁹ Neuberg, *Det väpnade upproret*, sid 116.

³⁰ Yeh Tings rapport om Kantonupproret, citerad i Neuberg, *Det väpnade upproret*, sid 123.

³¹ Neuberg, *ibid.*, sid 116, 122.

³² Deng Cheng-tsah, *Kanton-kommunen*, sid 50-1.

Det var mindre än två år tidigare. Med sina egna styrkor och sin egen kraft hade Kantons och Kwangtungs arbetare och bönder demoraliserat de gamla militaristernas arméer, förklarat det mäktiga Storbritanniens Hongkong, möjliggjort provinsens enande och inrättandet av en nationalistisk regering – för Kuomintang och för borgarklassen. Men vid den tiden var tanken på arbetaruppror, utökning av de embryonala sovjeterna (Arbetardelegatrådet och strejkkommittén i Kanton-Hongkong) till breda demokratiska organ som förkroppsligade ambitionerna och impulserna från miljoner i rörelse, den sorts otänkbara händelse som endast kunde uppstå i tankarna hos en sådan som Trotskij. Idag, med sina styrkor reducerade, med mindre än en tiondel av sin tidigare storlek för att använda Dongs siffra, då revolutionen krossats överallt och där reaktionen segrat överallt, då iscensatte kommunisterna ett uppror under sovjetmaktens fana – det var bara det att massorna inte längre fanns där att följa dem. För bara två år sedan hade kommunisterna tyckts betrakta sina styrkor genom kikarens tjocka ände – minimala och kraftlösa – när de i själva verket var mäktigare än någon kunde förstå. Idag betraktade de dem genom den smala änden, mångdubbelt förstörade. De såg aldrig sina styrkor som de verkligen var. De mångtusenhövdade som en gång var med dem hade nu försvunnit när deras förhoppningar hade dött.

Feberaktigt spred de fåtaliga ungdomliga propagandistgrupperna som opererade från regeringshögkvarteret, muntligen och genom flygblad, nyheten att ett enormt massmöte skulle hållas på kvällen den 11 december. Vid den utsatta tiden fanns endast 300 man till handa.³³ Ledarna svalde sin besvikelse och kallade det för ett ”delegatmöte”. Man lyckades inte ens starta en gemensam konferens för alla funktionärer och de viktigaste ledarna vid två efter varandra utsatta tidpunkter. De var på barrikaderna eller kunde inte nås. Den kvällen beslöts att det skulle hållas ett massmöte vid middagstid dagen därpå, 12 december, framför Taiping-teatern. Om detta möte säger Huang Ping, som utsatts till ”kommissarie för utrikesaffärer” av kommunen, ingenting. Deng Cheng-tsah, en annan deltagare, säger att det inte genomfördes.³⁴ Ch’en Shao-yü, som hade fördelen av att inte befinna sig i Kanton utan i Moskva vid den tidpunkten, säger att 10 000 arbetare samlades för att stadfästa sovjetens dekret.³⁵ Även om det som Chen hävdar är riktigt, så skulle en samling på 10 000 arbetare som lyssnar på tal vid en handplockad sovjet endast ha varit en bitter kommentar över minnet av en enkel 1:a maj två år tidigare, när tjugo gånger fler marscherade genom staden i en mäktig uppvisning av proletär styrka. Enligt dagordningen för det utlysta massmötet var det meningen att den 15 man starka sovjeten skulle ha bekräftats i sina funktioner, dess åtgärder och dekret ha godkänts och ett förslag om att utvidga den till 300 medlemmar ha antagits. Huruvida dessa åtgärder någonsin godkändes har inte registrerats. Händelseutvecklingen gjorde snabbt punkten oväsentlig, för på eftermiddagen den 12 december anföll stora trupper staden och blodiga strider rasade där arbetare och kadetter, endast beväpnade med gevär, bambusvärd och spjut, envist höll sina positioner under mördande kulsprute- och lätt artillerield.

Under striderna bröt flera bränder ut i stadens centrala distrikt. Naturligtvis lades skulden på kommunardernas mordbränder. Faktum var att de största bränderna, som delvis förstörde centralbanken och omkringliggande byggnader, kunde spåras direkt till bombardemanget av staden från floden där kinesiska, brittiska och japanska kanonbåtar samarbetade för att krossa kommunen. De inledde bombardemanget för att försvara Chang Fa-kueis högkvarter och hade även lagt en tung spärreld för att skydda truppernas överfart som nu anlände i stort antal för att återta staden. Bombardemanget antände krutförrådet, och startade bränder som rasade längs med de angränsande gatorna.³⁶ Dessutom hade stadens kriminella element dragit nytta

³³ *Ibid.*, sid 52.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Ch’en Shao-yü, *Kanton-kommunen*, sid 146.

³⁶ *Peking Morning Post*, 14 december 1927.

av upproret och skridit till handling för egen del. ”Gangstrarna drog nytta och startade bränder och plundrade”.³⁷ När Li Fu-lins trupper anlände vräkte de två kinesiska kanonbåtarna ett regn av stål över staden som, enligt Pekings *Yi Shih Pao*, orsakade att brand utbröt på tio olika ställen.³⁸

Fientliga trupper omringade Kantonkommunen från tre olika håll. Chang Fa-kuei, Hwang Chehsiang och Li Fu-lin styrde operationerna i säkerhet från en kanonbåt förankrad på floden. Bland de befälhavare som marscherade för att kväva kommunen fanns Hsueh Yoh som nio månader tidigare hade erbjudit sin division till kommunisterna för att gå emot Chiangs kupp i Shanghai. Från Västra flodens strand, från Kungyi i norr och från Whampoa och Honan i öster kastades inte mindre än 45 000 soldater in i striden. Inne i staden var gangstrarna, 1 000 man stark, redan i aktion. Huvuddelen av det röda gardets låg förskansat bakom sandsäckar vid flodbanken. De anfölls av trupper från andra sidan floden, av kanonbåtarna och Makanikernas fackföreningsgangstrar i ryggen. Kommunarderna var redan så isolerade från befolkningen att flera fiendeavdelningar gick iland och kom inom 150 meter från den revolutionära kommittéens högkvarter innan de upptäcktes.³⁹ De höll icke desto mindre ut till klockan tio på morgonen den 13. Efter en sista blodig närstrid tvingades arbetarna att retirera från sina sandsäcksbarrikader. De drog sig tillbaka, stridande gata för gata. Några av ledarna samlade ihop delar av kadettregimentet och några rödgardister – Neumann säger att de uppgick till totalt 1 500 man – och lyckades fly fiendetruppernas avspärningar och lämnade staden för att marschera mot Hailufeng.⁴⁰ Vid middagstid genomförde de återstående kommunarderna slutstriden vid Byrån för offentlig säkerhet, där ”sovjeten” härskat en kort tid. Efter att ha omringats på fyra sidor, stod de sista rödgardisterna emot här i ett två timmar långt slag. Angriparnas enorma överlägsenhet i vapen och antal motsvarades endast av försvararnas tapperhet och mod. Huang Mo-sungs Whampoatrupper stormade mot arbetarnas linjer fem gånger och slogs tillbaka varje gång. Kort efter middagstid slets slutligen den röda fanan ner från polishögkvarteret.

Kommunen, som uppstått så sent som igår, hade idag fallit. Under dess sista timmar fanns det inget annat än det desperata hjältemodet hos grupper av arbetare om tio, trettio och femtio man, som stred tills ammunitionen tog slut eller tills de övermannades och slaktades av angriparna. Fram på eftermiddagen den 13 december hade Kantonkommunens sista försvarare utplånats.

Borgerliga skribenter brukar med en rysning hänvisa till händelserna i Kanton 11-13 december som ”tre dagar av terror”. Under sin korta tillvaro hade kommunen bara dödat 210 av sina fiender och endast fängslat 71.⁴¹ En kinesisk borgerlig korrespondent sätter det totala antalet dödade under kommunen till 600, inklusive en uppskattning av det antal som dödades av kommunarderna medan de gjorde motstånd mot Kuomintangs motangrepp.⁴² Inte förrän de kinesiska Galliffeterna* skred till verket på natten den 13 december inleddes den verkliga terrorregimen. Li Chi-shen, Chang Fa-kuei och Hwang Che-hsiang släppte loss sina soldater i staden. Långt efter att de verkliga striderna hade avslutats hördes bödlarnas vapen och gatorna dränktes av blod och kropparna efter de döda arbetarna.

³⁷ *Ta Kung Pao*, Tientsin, 13 december 1927.

³⁸ *Yi Shih Pao*, Peking, 14 december 1927.

³⁹ Neuberg, *Det väpnade upproret*, sid 116.

⁴⁰ *Ibid.*, sid 117

⁴¹ Ch'en Shao-yü, *Kanton-kommunen*, sid 258 ff.

⁴² *China Weekly Review*, 31 december 1927.

* Gaston Alexandre Auguste de Galliffet var en fransk markis och militär som deltog i krossandet av Paris-kommunen 1871. – *Red*

En korrespondent från *Ta Kung Pao* såg kvinnliga kommunister ”inlindade i bomulls-vadderade täcken, dränkta i bensin och brända levande”.⁴³ Soldater grep vilken kvinna som helst med bobbat hår, vilket ansågs som ett ovedersägligt bevis på radikalism. Hundratals flickor sköts eller dödades på annat sätt efter att ha utsatts för obeskrivliga kränkningar.⁴⁴ ”Efter undertryckandet av arbetar-bonderupproret” telegraferade en korrespondent på plats, ”liknar Kanton själva helvetet. ... Lik ligger staplade längs vägarna”.⁴⁵ En korrespondent från Peking-tidningen *Shuntien Pao* vågade sig ut på gatorna.

Det första jag såg när jag kom ut från gränden var kroppen av en arbetare som låg med ansiktet uppåt. Det var täckt av smuts. På huvudet låg en röd halsduk. Pannan och högra kinden hade skjutits bort. Flugor svärmade på det döda köttet. ... Bakom de nedrasade tegelstensmurarna, uppbundna mot träd och liggande på gatorna, flytande på floden, vart än man tittade såg man döda män. ... Överallt på varje gata fanns kroppar av massakrerade män och kvinnor. ... Blodet tycktes rinna i floder. ... Tjocka rödfärgade svarta blodklumpar översållade med hjärnsubstans och tarmar och inälvor färgade marken. Stenar, bambusvärd och träspjut låg fortfarande spridda på gatorna. ... Kropparna som låg stela i sitt blod stank fruktansvärt. ... I parkens torg såg jag tre lastbilar fullastade med lik. I buskarna på höger sida fanns tio kroppar, tillsynes nyskjutna. Det hördes jämrande skrik och på avstånd tycktes det som om skjutandet fortfarande pågick.⁴⁶

Under ett foto av lik på en av Kantons gator skrev en shanghairedaktör: ”Kropparna av de döda samlades in likt timmerstockar och kördes iväg för begravning i en gemensam grav”.⁴⁷ Bland dem fanns kropparna efter Chang Tai-lei, ledare för revolutionskommittén, dödad i strid den 12:e, och fem ryssar, nedskjutna av Li Fu-lins soldater när de anföll det sovjetiska generalkonsulatet den 15:e. De flesta ledarna lyckades fly. Enligt Yeh Ting hade Heinz Neumann varit bland de första att fly. Bakom dem, groteskt utspridda på Kantons gator, lämnade de blomman av Kantons proletariat. Slutsiffran på antalet döda var 5 700.

Att Kuomintang ”revolutionära generaler” var skoningslösa slaktare var redan ett etablerat faktum. Vilka var de verkliga förövarna av brottet i Kanton? De namnlösa massgravar hade ännu inte täckts över när bittra röster höjdes bland Kantons kommunister som anklagade Kwangtungs provinskommitté som ansvarig för slakten.⁴⁸ Dessa röster tystades snabbt ned, för stod provinskommittén ensam? Hade den inte följt centralkommitténs ledning? Hade inte centralkommittén följt Stalins order? Det var inte möjligt att förkasta upprorspolitiken, ty dess källa ledde direkt till Kreml. Det monstruösa brottet i Kanton måste rättfärdigas för att, ytterligare en gång, bevara myten om ett ofelbart ledarskap. Först att göra så var det kinesiska kommunistpartiets politiska byrå. I en resolution med rubriken ”Betydelsen och lärdomarna av Kantonupproret”, antagen den 3 januari 1928, förkunnade den kategoriskt:

Endast fega opportunister kan kalla ett sådant uppror för en förhastad handling, en statskupp, en militär konspiration. En sådan opportunistik existerade inte i kommunistpartiets Kantonavdelning eller bland centralkommitténs medlemmar. Kantonupproret i mitten av december var en oundviklig följd av klasskampen som helhet och sammanträffandet av de objektiva faktorerna. Arbetarklassen hade ingen annan möjlighet än att direkt resa sig för att gripa den revolutionära makten.⁴⁹

Resolutionen fortsatte med att visa på att resningen utgjorde den ”oundvikliga följden” av Kominterns och den kinesiska centralkommitténs beslut. Efter Wuhans kollaps, erinrade den, ”ansåg den Kommunistiska internationalens exekutivkommitté och centralkommitténs 7

⁴³ *Ta Kung Pao*, 17 december 1927.

⁴⁴ *Ibid.*, 19 december 1927.

⁴⁵ *Peking Morning Post*, 18 december 1927.

⁴⁶ Citerat av Ch'en Shao-yü, *Kanton-kommunen*.

⁴⁷ *China Weekly Review*, 31 december 1927; för foton se *Five Years of Kuomintang Reaction*.

⁴⁸ Ch'ü Ch'iu-pai, *Den kinesiska revolutionen*, sid 152.

⁴⁹ *Ibid.*, Bilagor, sid 247.

augusti-konferens att det förelåg en direkt revolutionär situation i Kina. Denna analys låg helt i överensstämmelse med fakta”.⁵⁰ Nederlagen i Nanchang, för Yeh-Hos äventyr och Höstskördeupproren berodde naturligtvis inte på någon felbedömning av situationen eller på att upprorets linje skulle varit felaktig, utan på ”ledningens misstag”, vilka korrigerades av novemberplenomet. Plenumet hade även ”helt korrekt” påpekat att ”de revolutionära styrkorna inte bara inte hade minskat utan fortsatt att oförminskat växa” och att frågan om uppror fortfarande var ”en fråga som stod direkt på dagordningen”. Således, i början av december, ”var alla förutsättningar för ett segerrikt proletärt uppror (i Kanton) redan förhanden”. Att i denna situation skjuta upp upproret skulle ha varit som ”att inbjuda till den svåraste vita terror”. Att upproret misslyckades och direkt ledde till den onödiga massakern på tusentals arbetare berodde återigen på en serie ”misstag”, som till exempel ”otillräckligt med förberedande arbete”. Däri slutsatsen – återigen – att ”den allmänna situationen i Kina är fortfarande en direkt revolutionär situation”, att ”perspektiven på en stabilisering av den kinesiska kapitalismen efter Kantonupproret inte bara inte förbättras utan minskar allt mer”. Därför: ”Frågan om upproret ... och frågan om sovjetmakt är en praktisk, omedelbara fråga”. Slutsatsen blev att uppmana partiet ”att tiofaldt mångdubbla” organiseringen av nya uppror.⁵¹

En månad senare antog Kommunistiska internationalens exekutivkommittés nionde plenarmöte samma ståndpunkt kompletterad med en varning för ”kuppartige tendenser” i allmänhet. Kantonupproret var inte en kupp utan ”proletariatets heroiska försök att organisera sovjetmakten”. Det drabbades endast av ”flera misstag från ledningens sida”, bland dem otillräckliga förberedelser, ”frånvaro av breda politiska strejker, frånvaro av en vald sovjet som upprorsorgan”, för vilka ”kamrat N och andra” hölls ansvariga. ”Trots alla dessa misstag från ledningen måste Kantonupproret ses som en modell av största hjältemod från de kinesiska arbetarnas sida”.⁵² Genom detta fega försök att gömma sig bakom de kinesiska arbetarnas hjältemod hoppades författaren till kominternresolutionen att dölja sina tidigare misstag vilka de nu medgav hade ”lett till arbetarnas och böndernas tyngsta nederlag ... till utrotning av delar av den kommunistiska rörelsens kadrer”. Samtidigt förnyade de uppmaningen till nya uppoffringar för att rättfärdiga den officiella linjen. De ”förutsåg” den nära förestående ankomsten av ”ett nytt revolutionärt uppsving” som ställde kommunistpartiet inför den ”praktiska uppgiften att organisera och genomföra massornas väpnade uppror, eftersom revolutionens uppgifter inte kan lösas på annat sätt än genom uppror och genom att störta den nuvarande makten”. Rådet mot ”kuppmentalitet” var en uppmaning att undvika isolerade handlingar. ”Partiet måste betrakta som sin huvuduppgift att förbereda allmänna och gemensamma aktioner i städerna och på landsbygden i flera angränsande provinser. Dessa aktioner måste organiseras i stor skala”.⁵³ Den 7 februari 1928 skrev Stalins *Pravda*: ”Det kinesiska kommunistpartiet är på väg mot ett väpnat uppror. Hela situationen i Kina talar för det faktum att det är den rätta kursen. ... Erfarenheten visar att det kinesiska kommunistpartiet måste koncentrera alla sina ansträngningar på den dagliga och omfattande noggranna förberedelsen för det väpnade upproret”.⁵⁴

Under de följande fem månaderna ledde denna politik de kinesiska kommunisterna från katastrof till katastrof, till spridda äventyr som krossade resterna av dess styrkor. Vid tiden för det kinesiska kommunistpartiets och den Kommunistiska internationalens sjätte kongresser

⁵⁰ *Ibid.*, sid 232.

⁵¹ *Ibid.*, sid 246 ff.

⁵² ”*Résolution sur la Question Chinoise*”, *Résolutions Adoptées à la IXe Session Plénière du C.E. de l'I.C.*, sid 53-54. [Resolutionen, som antogs 25 februari 1928, finns i utdrag i J Degras, *The Communist International 1919-1943*, vol. 2, s. 436-40: ”Extracts from the Resolution of the ninth ECCI plenum on the Chinese question” – *Red*]

⁵³ *Ibid.*, sid 48-51 ; jfr Trotskij, [Balansräkning över och perspektiv för den kinesiska revolutionen](#)

⁵⁴ Citerat av Trotskij i [Stalin och den kinesiska revolutionen](#)

som samlades i juli och augusti 1928 hade fakta äntligen fått Kremls politiska strateger att inse att den ”direkta revolutionära situation” som påståtts existerat sedan augusti 1927 var en beklaglig fiktion. Detta innebar inte att upprorets ”grundläggande linje”, som dikterats av Moskva och genomförts så katastrofalt sedan dess, nu kunde förkastas som felaktig och ett förklarande ljus nu kunde kastas över äventyrsperioden som en logisk reaktion på de opportunistiska misstagen tidigare. Det betydde helt enkelt att en ny formel för rättfärdigande måste uppfinnas. Det ”upptäcktes” helt plötsligt att Kantonupproret inte var förspelet till det omedelbara införandet av sovjetmakt i Kina, inte höjdpunkten på en stadigt ”stigande revolutionär våg”, utan en reträttstrid som avslutade den sjunkande revolutionära vågen efter kollapsen i Wuhan.

”Det största politiska misstaget som många kinesiska kommunister och kommunister i andra länder gjort (?) var att de under flera månader efter det att Kantonupproret lidit nederlag trodde att detta uppror var den direkta inledningen på en ny, större revolutionär våg över hela Kina, och följaktligen var de för att direkt organisera väpnade uppror”. Vem talar? Ingen annan än Lominadze, upphovsman till teorin om den kinesiska revolutionens ”oavbrutna uppgång”.⁵⁵

Ett erkännande av detta ”största politiska misstag” kunde inte inbegripa ett erkännande av något ”misstag” vad gäller EKKI eller den kinesiska kommunistledningen. Det kinesiska partiets sjätte kongress, som genomfördes i en av Moskvas förorter innan Kominterns sjätte världskongress, meddelade högtidligt att ”Nanchangupproret, Höstskördeupproren och speciellt (!) Kantonupproret var inte kuppertade till sin karaktär”. Kantonkommunen var ”det nödvändiga (?) heroiska försöket att skydda de revolutionära erövringarna? ... Men objektivt”, och här är den nya formeln, ”var Kantonupproret en eftertrucksstrid under processen för revolutionens nederlag”.⁵⁶

Den sjätte världskongressens koloniala teser sade att efter kollapsen i Wuhan hade det kinesiska kommunistpartiet ”lagt om sin kurs” – det vill säga, de tog upprorets väg – ”men den revolutionära vågen hade redan dragit sig tillbaka”. Så? ”I stället för den opportunistiska ledningens grova fel blev nu i olika landsdelar mycket farliga kuppertade fel begångna”.⁵⁷ Hur kunde en ”korrekt” politik med uppror under en period av revolutionär nedgång ha lett till något annat än ”farliga kuppertade fel”? Vad är kupppolitik om inte just att starta ett uppror under förhållanden som på förhand gör det dömt att misslyckas? Dessa frågor varken ställdes eller besvarades, ty det var Komintern självt som hade beordrat inriktningen på uppror, och Komintern var ofelbar. Nu kunde man endast, på ett vårdslöst sätt, som om ingen hade sagt något annat, medge att ”den revolutionära vågen hade redan dragit sig tillbaka”. Nanchang-äventyret, Höstskördeupproret och Kantonupproret var endast försök ”att undvika ett nederlag för revolutionen”. Kantonupproret var ”det sista våldiga anslaget” av den revolutionära vågen som ”redan [var] på upphällningen”.⁵⁸

Denna nonchalanta ändring av beteckningar dolde endast nödortfikt den totala bankrutten. När det kinesiska kommunistpartiet gav sig ut på upprorets väg och tog in höstskörden gjorde den det i tron att det revolutionära maktövertagandet låg längs denna väg. Ingen talade om att ”skydda revolutionära erövringar”. Det gjorde ingen. Det fanns bara nederlag att övervinna. Frågan om erövring av makten fördes försenat upp på dagordningen.

⁵⁵ Lominadze, *Kanton-kommunen*, sid 205.

⁵⁶ *Resolutioner från det kinesiska kommunistpartiets sjätte kongress*, Shanghai, 1928, sid 31. [kinesiska]

⁵⁷ ”Den revolutionära rörelsen i kolonierna och halvkolonierna”, *Kominterns sjätte kongress – Beslut och resolutioner*, publicerade av Frams förlag 1929, sid 111.

⁵⁸ *Ibid.*, sid 63-64.

När oppositionen efter Wuhans kollaps i Moskva varnade för att den revolutionära nedgången inletts, att en defensiv reträtt måste göras, anklagades den för att "likvidera" den kinesiska revolutionen. Först nu, efter ett år av nya och katastrofala nederlag, vilka kunde spåras direkt till Kominterns felaktiga bedömning av situationen, anmärkte den sjätte kongressen nonchalant att efter Wuhan höll den revolutionära vågen verkligen på att "dra sig tillbaka" och att den var "på upphållningen". Det som var "likvidationism" i augusti 1927 blev inte "bolsjevism" förrän i augusti 1928, långt efter att händelseutvecklingen lagt kropparna efter fem tusen sjuhundra kantonesiska proletärer vid Kremls portar. Vilken besegrad general slänger in sina kvarvarande styrkor i en fälla och krossar dem i en "reträttstrid" när en reträttväg helt klart står öppen framför honom? Endast en som är blind eller okunnig. Kominterns revolutionära generaler var bådadera.

XVIII. Nederlagets frukter

Revolutionens nederlag gav Kuomintang makten. Det inledde en period av kontrarevolution, terror, förnyade militaristiska krig, fördjupat ekonomiskt sönderfall och maktlöshet inför förnyade imperialistiska invasioner. Oförmögen att ge massorna tillräcklig ekonomisk säkerhet för att kunna vinna deras frivilliga stöd kunde inte borgarklassen utveckla eller utnyttja demokratiska institutioner. Den kunde etablera sin makt endast i form av en brutal militär-diktatur, med deltagande av rivaliserande grupper av konkurrerande despoter och helt och hållet beroende av imperialisternas militära och ekonomiska bistånd. Oförmögen att ta ett enda steg mot att förbättra förhållandena för hela befolkningen växte Kuomintangregimen till en monstruös parasit på nationens drabbade kropp. Dess generaler och bankirer, dess godsägare och byråkrater, dess fångvaktare och bödlar, var oupplösligt sammanflätade och dränerade obarmhärtigt landet. De ljusa löften om ekonomiska och sociala reformer som åtföljt Kuomintangs väg till makten förblev tomma fraser. Under Kuomintangs styre bevarades alla existerande exploateringsmedel och skärptes till en aldrig förut skådad nivå. De höll sig kvar vid makten enbart genom naket våld.

Ingen vet hur många som dött under gisslet av Kuomintangs terror. Ingen vet hur många män och kvinnor, pojkar och flickor, som lemlästats, torterats, fängslats och dödats under det gångna årtiondet av Kuomintangs styre. Man vet bara att det är tusentals, många tusen, slaktade och lemlästade under massblodbad på landsbygden och i städerna, som ska läggas till offren för de dagliga människojakterna som oförtrutet fortsatte år efter år. Ingen har någonsin känt till exakt hur många politiska fångar som ruttnat bort i stinkande fängelser från ena änden av landet till den andra, eller hur många av dem som dött av sjukdom eller på sträckbänken.

För att undvika missförstånd finns det endast fragmentariska uppskattningar och ofullständiga siffror från officiella meddelanden och från dagspressen. Från april till december 1927 fanns det, enligt en undersökning, 37 985 kända döda och 32 316 kända politiska fångar. Mellan januari och augusti 1928 dömdes 27 699 formellt till döden och över 17 000 fängslades. I slutet av 1930 beräknade den kinesiska Röda Hjälpens att bortåt 140 000 hade dödats eller dött i fängelse. Under 1931 konstaterade en studie av tillgängliga siffror från städer i sex provinser att 38 778 hade avrättats som regimfiender.¹ Från 1932 till 1936 var de tusentals som dödades eller fyllde fängelserna till största delen sådana som på ett eller annat sätt utmanade Chiang Kai-sheks och Kuomintangs föraktliga kapitulation inför den japanska imperialismen, eller försökte organisera motståndet mot den imperialistiska invasionen av kinesiskt territorium, annekteringen av Manchuriet och delar av norra Kina. Chiang Kai-shek antog en politik av "icke-motstånd" mot den imperialistiska invasionen, samtidigt som han förde ett skoningslöst utrotningskrig mot upproriska bönder i centrala Kina, dödade tusentals och skövlade byar och fält i provinserna söder om Yangtzeffoden.

Terrorn slog hårdast mot de arbetare och bönder som försökte stå emot de stadigt försämrade livsvillkoren under Kuomintang. När den ekonomiska världskrisens härjningar lades till regimen rovgirighet stod Kina snabbt inför ekonomisk stagnation och total bankrutt. På fem år ökade Chiang Kai-shek-regeringen den inhemska skulden till 1 100 000 000 dollar (kinesisk valuta) och använde allt utom 1 procent av denna enorma summa till militär-apparaten på vilken Chiangs makt och byråkratiska apparat vilade. När den kinesiska utrikeshandeln minskade drastiskt under den ekonomiska krisens slag, och när den japanska imperialismen, pådriven av samma kris, annekterade Manchuriet och kapade åt sig en betydande del av regeringens inkomster, samtidigt som man intensifierade sitt angrepp mot

¹ För en grafisk och detaljerad redogörelse för Kuomintangs terror se Isaacs (red.), *Five Years of Kuomintang Reaction*.

kinesiskt innehav i textil- och silkesindustrin, kollapsade helt och hållet den svaga ekonomiska struktur på vilken regeringen vilade.

Indexet för utrikeshandel (1912 – 100) föll från 277 under 1931 till 118 under 1934, indexet för den ofördelaktiga handelsbalansen (1912 – 100) låg på 91,92 under 1927 och steg skyhögt till 542,62 under 1932. Under senare år har landets industri och jordbruk sjunkit till en punkt där mat och kläder stod för mer än hälften av den totala importen. Sidenindustrin, en gammal stöttepelare i den kinesiska ekonomin, hade nästan helt raderats ut. Av 93 verksamma siden-spinnerier i Shanghai 1927 fanns endast 23 kvar i verksamhet under 1934. I spolar räknat innebar detta ett ras från 22 168 till 5 722. Japanskt siden såldes billigare på den kinesiska marknaden än Kinas eget siden. Vad gäller textilindustrin köpte utländskt kapital obönhörligt upp och uppslukade kinesiskägda företag. 1934 kontrollerade japanska och brittiska textil-företag nära hälften av spinnerierna och producerade hälften av allt garn i Kina. Även om de utländska väverierna var färre till antalet, producerade de 50 procent mer bomullsvaror än alla kinesiska fabriker tillsammans. Kinesiskt hantverk, papperstillverkning, tändstickstillverkning, porslin minskade på grund av tryck från utländsk konkurrens. Priserna på jordbruksprodukter sjönk med 25 till 50 procent till 1932. Småjordbrukare, nedtyngda av ökande skatter och periodiskt återkommande militära rekvisitioner, som många gånger var större än det man betalade i jordränta, kunde inte längre ens täcka produktionskostnaderna. Arrendebönder övergav jorden i tusental när arrendet höjdes med 50 till 100 procent. Över enorma land-områden lades tusentals mow i träda. Den stadiga åderlåtningen av silver, som förvärrades av USA:s silverinköpspolitik 1934, krossade den magra basen för den kinesiska valutan.²

Maktlös att klara av den ekonomiska krisen, som förvärrades av imperialisternas inbrytningar, var Kuomintangregimen ännu mer hjälplös när den japanska imperialismen 1931 inledde en ny aggressiv fas i sin plan att erövra Kina. Genom att på ett slugt sätt dra nytta av det strategiska vakuum som skapats av den ekonomiska krisen och Storbritanniens och Frankrikes planer på att skapa en *cordon sanitaire* mot Sovjetunionen, tågade Japan in i Manchuriet och avslutade den status quo som skapats av Washingtonavtalet från 1922. Under utstuderade och överlagda etapper, åtskilda av pauser för noggrann konsolidering av nyvunna positioner, erövrade den japanska imperialismen mellan 1931 och 1935 Manchuriet och förvandlade det till ”Manchukuo”, framtvingade en demilitarisering av Shanghai, ockuperade Jehol*, demilitariserade gränsdistrikten Hopei [Hebei], desorganiserade Norra Kinas handel genom att uppmuntra till smuggling i stor skala och drev in en kil västerut in i provinsen Chahar** i Inre Mongoliet.

Vid varje steg möttes inkräktarna antingen av inget motstånd eller motstånd från isolerade militära grupper som övergivits och lämnats åt sitt öde av Chiang Kai-sheks regering i Nanking. ”Icke motståndstaktiken” betydde inte enbart passivitet. Medan Nanking kraftlöst knackade på dörrarna i Genève tryckte den hänsynslöst ner alla oberoende försök som gjordes i Kina att organisera motståndet mot invasionen. Terrorns hela maskineri var inriktat på att krossa den spontana antijapanska rörelsen som uppstod under vintern 1931. Den upplöste folkliga antijapanska organisationer och tvingade fram att den antijapanska bojkotten avbröts. Den gjorde inga försök till att stödja de Frivilligas gerillaförband som fortsatte att besvära den japanska armén i Manchuriet. När soldater från 19:e routearmen genomförde sitt historiska motstånd i Shanghai i januari-februari 1932 höll Chiang Kai-shek alla utom ett fåtal av sitt

² Jfr *Annual Reports, Chinese Maritime Customs*; *Annual Reports, Bank of China*; Chen Hang-seng, ”Economic Disintegration in China”, *Pacific Affairs*, april-maj 1933; *Annexes*, to Rajchmann Report, Nanking, april 1934; *Chinese Year Book*, 1936-37, *China Year Book*, osv.

* Tidigare provins i Nordöstra Kina där huvudstaden också hette Jehol. Provinsen upplöstes 1955 och området uppdelades tillföll tre andra provinserna Hebei, Inre Mongoliet och Liaoning. – *Red*

** Tidigare provins i östra delen av Inre Mongoliet. Upplöstes 1952 och uppdelades mellan Inre Mongoliet, Hebei och Peking. – *Red*

manskap och alla flygplan och artilleri långt från stridslinjen, medan tusentals man föll under hänsynslösa attacker från land, luft och sjö. När det saboterade försvaret till slut kollapsade undertecknade Chiangs sändebud vapenstillståndet i Shanghai 5 maj 1932 vilket demilitariserade en 20 kilometer bred zon runt staden.

När inkräktarna ett år senare trängde in i Jehol stötte de inte på några av de försvarsanläggningar som Nanking försäkrat folket att de höll på att bygga. Vid den tidpunkten hade den kombinerade politiken med "icke motstånd" och vädjanden till Nationernas Förbund (NF) blivit allt för utsliten. Ingen trodde längre på Chiang Kai-sheks bedyranden att han skulle "röra sig norrut" och "offra sitt liv". NF skickade ut en kommission med sex före detta kolonialadministratörer, under ledning av Lord Lytton, vars rapport förslog att Kina skulle styckas och fördelas till alla imperialister istället för enbart Japan. Precis före marschen till Jehol utförde Nanking en klumpig piruett och meddelade att man avsåg att göra motstånd, men förde fram vare sig manskap, eller kanoner, eller mat eller förråd. "Motståndet" innebar att man lämnade tusentals undernärda, dåligt beväpnade, demoraliserade soldater i den japanska framryckningens väg. Jehol togs på en vecka. Några få regementen gjorde spektakulärt men kortvarigt motstånd vid kinesiska murens portar, men krossades inom några dagar. I maj 1933, när japanska styrkor marscherade mot Pekings portar, undertecknade Chiang Kai-sheks representanter Tangku-vapenstillståndet som demilitariserade 13 000 kvadratkilometer söder om muren och gav Japan ett fotfäste i norra Kina. Under 1934 undertecknades undan för undan överenskommelser om att återuppta järnvägs- och postförbindelser mellan Nordkina och Manchuko och återetablering av kinesiska tullstationer längs gränsen mot Hopei.

Genom dessa handlingar erkände Nanking i själva verket de japanska erövringarna av de nordöstra provinserna. Under 1935 erkände Chin-Doihara-överenskommelsen Japans krav på östra Chahar och Chiangs krigsminister skrev under Ho-Umetu-överenskommelsen som rensade Hopei från centralregeringens alla trupper. Dessa överenskommelser var de språngbräddor från vilka Japan under 1937 kastade sig längre in i mer omfattande erövringskampanjer.³

Född med hjälp av imperialistiska barnmorskor och uppfostrad med imperialistisk hjälp förde Kuomintang-regimen på några få år landet till randen av ekonomisk kollaps och styckning. Under ett årtionde fortsatte Chiang Kai-shek att ostraffat massakrera revolutionärer, slå ned och riva upp arbetarnas försvarskamp, utrota hela sektioner av den revolterande bondeklassen och lämnade stora delar av landet oförsvarat mot imperialistiska inkräktare. Hela tiden saknades en effektiv revolutionär kraft som kunde utmana Kuomintangs kontrarevolution. Detta var frukterna av nederlaget för 1925-27 års revolution.

Efter katastroferna 1927, som kulminerade med Kantonupproret, hade kommunistpartiet rusat in i nya återvändsgränder. Ett parti som lidit ett nederlag av sådana dimensioner kunde inte hoppas på att ombilda sina led utan att först grundligt diskutera orsakerna till sitt misslyckande. Lärdomarna om det förflutna måste vara den oeftergivliga startpunkten för en ny kurs, ty de skapade premisserna för den nya situationen och de nya problem som den ställde. Den politik som hade lett till katastrof under 1927 förklarades emellertid vara ofelbart korrekt. "Det är inte den taktiska huvudlinjen som var felaktig", sade Bucharin till Kominterns sjätte kongress i juli 1928, "utan de praktiska aktionerna och den praktiska tillämpningen av linjen i Kina".⁴ "Huvudlinjens" väsentliga kärna, teorin och försöket att tillämpa den "demokratiska diktaturen", förkroppsligades dessutom i Kommunistiska internationals program och

³ Jfr *China Forum*, Shanghai, 1932-4, passim, för veckovisa redogörelser om Kuomintangs icke-motstånd och undertryckande av den anti-japanska rörelsen.

⁴ *International Press Correspondence*, 30 juli 1928.

bekräftades på nytt som en grundpelare i kommunistpartiets framtidsstrategi. Trippelerfarenheterna från Kanton-Shanghai-Wuhan förbigicks utan lämna något spår.

Den kinesiska revolutionen 1925-27 hade, i form av en antites, på nytt bekräftat oktoberrevolutionens lärdomar i Ryssland. Den visade än en gång, även om det denna gång var negativt, att ett underutvecklat land i vår tid endast kunde förverkliga sin demokratiska revolution i form av proletariats diktatur som drar med sig de miljontals fattiga bönderna. Under 1925-27 förkastade Komintern, under Stalins ledning, perspektivet på proletariats diktatur och ersatte det med Lenins för länge sedan övergivna formel, den oklara, aldrig definierade mellanregimen ”proletariats och böndernas demokratiska diktatur”, som gång på gång i verkliga livet med stridande klasser visat sig vara borgarklassens diktatur. Först Chiang Kai-sheks Kanton och sedan Wang Ching-weis Wuhan beskrevs som de spirande fröna till den ”demokratiska diktaturen” som skulle genomföra jordbruksrevolutionen och befria Kina från dess imperialistiska ok. Det kinesiska proletariats tvingades att med sina bästa huvuden betala för att lära sig att borgarklassen inte skulle förstöra grunden till sin egen makt, att revolutionen endast kunde gå framåt i form av proletariats diktatur. Att slänga dessa erfarenheter åt sidan, som Komintern nu gjorde, var att döma den kommunistiska rörelsen i Kina till att utföra nya misslyckade aktioner, till nya nederlag.⁵

I linje med den allmänna vänstervridning som Komintern gjorde under 1928, den plötsliga upptäckten av den ”tredje perioden” som kapitalismens sista period och ”stormiga revolutionära uppsving”,⁶ mångdubblades den teoretiska förvirringen genom ultravänsterismens taktiska galenskap, opportunist ihop med äventyrspolitik. Även om den retsamt illusoriska ”demokratiska diktaturen” fortsatte att hägra framför de kinesiska kommunisterna, förkastade Komintern taktiken att agitera för begränsade demokratiska krav. Istället beordrade Komintern det splittrade kinesiska kommunistpartiet att ställa in sin kurs mot skapandet av – sovjet.

”Redan nu”, påbjöd den sjätte kongressens koloniala teser,

måste KKP överallt bland massorna propagera sovjet-idén, parollen om proletariats och böndernas diktatur, och oundvikligheten av det stundande segerrika väpnade massupproret. KKP måste redan nu i sin agitation framhäva nödvändigheten av att det härskande blocket störtas och mobilisera massorna till revolutionära demonstrationer. ... partiet [måste] konsekvent och orubbligt hålla kursen på erövringen av statsmakten, på organiserandet av sovjet som organ för upproret, på godsägarnas expropriation, på de utländska kapitalisternas fördrivande och på konfiskationen av deras egendom... I Kina kommer revolutionens stundande uppsving att upprepade gånger ställa partiet inför den aktuella praktiska uppgiften att förbereda och genomföra det väpnade upproret såsom den enda vägen till fullbordandet av den borgerligt demokratiska revolutionen och för att störta ... Kuomintang's makt.⁷

Under det revolutionära uppsvingets period, när massornas centripetala tendenser var i full gång, hade Stalin-Bucharin ersatt sovjeter med det borgerliga Kuomintang. Nu, när en djupgående centrifugal process hade satt in som resultat av nederlaget, kunde parollen, med Trotskij's ord, endast bli ”dogmatisk, livlös, och vilket är lika illa ... bli äventyrarnas paroll”.⁸ Att teserna, i enlighet med Stalins ursprungliga uppfattning, betraktade sovjeterna som ”upprorets organ” och inte som demokratiska råd som beledsagar den stigande massrörelsens hela

⁵ Jfr *Programme of the Communist International*, New York, 1929, sid 58; Trotskij, [Tredje internationalen efter Lenin](#) (avsnittet ”Äventyrspolitik som ett resultat av opportunisten”), bokutgåvan sid 138.

⁶ Jfr Max Shachtman, ”Introduction to *Third International after Lenin*”, sid xix ff.

⁷ ”Den revolutionära rörelsen i kolonierna och halvkolonierna” i *Kominterns sjätte kongress – Beslut och resolutioner*, sid. 112, 122.

⁸ Trotskij, [Den kinesiska frågan efter den sjätte kongressen](#)

förlopp genom en period av dubbelmakt, tjänade endast till att betona parollens rent äventyrs-politiska karaktär.

Förvisso framgick ur de färskas tidigare erfarenheterna att den kinesiska revolutionens vidare utveckling måste ta kurs mot sovjeter och genom dem mot proletariatets diktatur som den enda utvägen att vinna jord åt bönderna och frihet från imperialistisk dominans, m.a.o. det enda sättet att framgångsrikt utföra den demokratiska revolutionens uppgifter. Detta innebar emellertid inte att vifta med sovjetens fanor framför arbetare som just drivits tillbaka genom en serie katastrofala nederlag. ”Inget är mer fruktlöst och meningslöst än att visa sin knytnäve efter slaget”, skrev Trotskij till den sjätte kongressen från sin exil i Alma Ata. ”... Vi måste klart och tydligt inse att det för närvarande inte är en revolutionär situation i Kina. Den har snarare ersatts av en kontrarevolutionär situation som har övergått i en mellanrevolutionär period av obestämd varaktighet”.⁹

För denna övergångsperiod föreslog Trotskij att man skulle beväpna kommunistpartiet med ett kampprogram baserat på de mest grundläggande demokratiska kraven som ett medel för att återuppväcka massornas revolutionära stämningar och återigen gruppera dem på grundval av politiska krav som svarade mot deras enklaste dagliga behov. Dessa var krav på åtta timmars arbetsdag, yttrande-, mötes-, organisationsfrihet och strejkrätt, generaliserade i en paroll med kravet på en grundligt demokratisk nationell församling, baserad på allmän rösträtt. Endast en politisk agitation längs dessa linjer, knuten till genomförandet av defensiva strider och en tålmodig omorganisation av fackföreningsrörelsen, kunde, sade han, återuppväcka arbetarnas kampvilja, återställa deras självförtroende, göra det möjligt för kommunistpartiet att säkra en stabil grund inom viktiga ekonomiska sektorer och, under händelseutvecklingen, återigen ge sig ut på den revolutionära vägen. Enbart ett konsekvent och djärvt försvar av en sant demokratisk nationalförsamling, gentemot Kuomintang-militärdiktaturens kraftigt kringskurna pseudodemokratiska anspråk, kunde hjälpa till med att återskapa de förhållanden där bildandet av sovjeter återigen skulle svara mot arbetarnas stämningar och behov.¹⁰

Men Komintern beordrade de kinesiska kommunisterna att rycka framåt mot Kuomintangs kontrarevolution, och inför arbetarnas allt djupare apati inte ha andra politiska vapen än ”sovjetidén” och ”det kommande revolutionära massupprorets oundviklighet”. Komintern förhånade uppfattningen att Kina gått in i en period av den mörkaste kontrarevolution och menade i stället att man befann sig ”mellan två vågor” eller ”i vågdalen mellan två revolutionära vågor”. För tillfället blev upprorsparollen en ”propagandaparoll”, men när den andra vågtoppen snabbt närmade sig skulle det uppenbarligen ”åter bli en paroll att omedelbart omsätta i praktiken”.¹¹

”Om vi upptäcker att vi står mellan två vågor av kontinuerligt revolutionärt uppsving”, varnade Trotskij, ”så kan varje uttryck av missnöje, hur obetydligt det än är, anses vara ... ’inledningen på den andra vågen’ ... Från detta kan en ’andra våg’ av kuppmakeri växa.”¹² Denna tendens hade faktiskt redan visat sig under sjätte kongressen där en kinesisk delegat ropade: ”Vi är snabbt på väg mot en ny revolutionär våg!”¹³ Varpå de övriga ombuden för partiet som just lidit ett av de mest förkrossande nederlagen i klasskampens historia ställde sig upp och ropade unisont: ”Länge leve den segrande kinesiska revolutionen!”¹⁴ Det kinesiska kommunistpartiet meddelade under sin egen sjätte kongress, samma månad i Moskva, att

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Bukharin, ”The International Situation and the Tasks of the Communist International”, *International Press Correspondence*, 23 november 1928.

¹² Trotskij, [Den kinesiska frågan efter den sjätte kongressen](#)

¹³ *International Press Correspondence*, 25 juli 1928.

¹⁴ *Ibid.*

”symptom av de mest elementära slag på att en ny revolutionär våg är på gång kan redan förnimmas”.¹⁵ Ett år senare meddelade den Kommunistiska internationals exekutivkommitté, upphetsad av ett nytt utbrott av ett militaristiskt inbördeskrig i Kina, det exakta ögonblick där uppgången från vågdalen till toppen började: ”Detta är utgångspunkten för en ny revolutionär våg ...”, skrev den i ett brev till sin kinesiska sektion. ”Partiet ska krossa alla militaristiska fraktioners makt. ... ’Omvandla det militaristiska kriget till ett inrikes klasskrig’, ’Störta godsägar-borgarklassblockets makt’ – dessa borde nu bli partiets främsta och viktigaste paroller. ... Förbered den politiska generalstrejken. ...”¹⁶ Desorienterat på detta sätt iscensatte det kinesiska kommunistpartiet en ny serie hopplösa äventyr som bara vidgade den klyfta som redan skiljde det från arbetarklassen. Det återhämtade sig aldrig som en arbetarklassorganisation efter nederlagen 1927.

”Komintern”, hade en delegat skrutit vid sjätte kongressen, ”förde resolut fram parollen om ett väpnat uppror för att upprätta sovjetregimen. ... Enbart detta har gjort det möjligt för vårt parti att stärka våra led, vinna nya krafter, samla hundratusentals, ja miljontals arbetare runt dess paroller”.¹⁷ Trots detta avslöjade centralkommittén tre månader senare, i ett internt dokument, sanningen bakom denna ihåliga överdrift: ”De fackliga organisationerna har krympt ihop till nästan ingenting. Partiorganisationerna i städerna är skingrade och krossade. I hela landet finns inte en enda sund kärna av industriarbetare”.¹⁸

När det gällde den enorma uppgiften att återuppbygga fackföreningsrörelsen antog kommunistpartiet, under ledning av Li Li-san, ett program för att bilda ”röda fackföreningar” i motsatsförhållande till de ”gula” fackföreningarna som Kuomintang tillät efter 1927. Detta var en tillämpning i Kina av den allmänna politik som Komintern antagit 1928, och som gick ut på frontalangrepp mot andra delar av den organiserade arbetarrörelsen som inte accepterade kommunistpartiets politiska program. I Kina antog det särskilt groteska former på grund av att försöket att bilda kommunistiska fackföreningar gjordes morgonen efter ett stort nederlag, när den stora massan av arbetare redan vänt partiet ryggen. De ”röda fackföreningarna” identifierades, naturligtvis, vad gäller medlemsvillkor och program, med partiet självt. De framförde, fullt ut, partiets ”sovjet”-program som inte lockade arbetarna till deras led, utan istället, under förhållanden av vit terror, skrämd bort dem.

De stora fackliga organisationerna, som hade byggts inte alltför solida under massrörelsens snabba uppgång, hade sopats bort från scenen. Kuomintangstödda fackföreningar hade ersatt endast en del av dem. Rätt många av dessa var fackföreningar enbart till namnet och bestod av gangstertjänstemän som utsetts direkt av Kuomintangregeringen för att säkerställa ett effektivt undertryckande av arbetarna. I många fall gick arbetarna emellertid med i dessa Kuomintang-fackföreningar även om de leddes av verktyg som så uppenbart var Nankingregimens hantlangare. Det var deras naturliga tendens att försöka försvara sig genom att klamra sig fast vid de organisationer som Kuomintang tillät. Regimen genomförde dessutom en pseudoliberal propaganda. Den antog lockande arbetslagar (som naturligtvis aldrig trädde i kraft). Den tillät till och med ett antal strejker, speciellt i utländskt ägda företag, vilket hjälpte de ”gula” ledarna att befästa sin ställning genom att så nya illusioner bland arbetarna. Dessa ledare predikade visserligen klassamarbete, kompromisser och underkastelse, men hade inte arbetarna så sent som igår, skolats av kommunistpartiet i doktrinen om de ”fyra klassernas block”? I norra Kina

¹⁵ ”Politisk resolution, antagen 9 juli 1928”, *Kinesiska kommunistpartiets sjätte kongress*, Shanghai, 1928. [kinesiska]

¹⁶ ”Brev från EKKI till KKP om Reorganisatörerna” (26 oktober 1929), *Röda Fanan* [Hung-ch’i], Shanghai, 15 februari 1930. [kinesiska]

¹⁷ *International Press Correspondence*, 25 juli 1928.

¹⁸ ”Cirkulär från Centralkommittén, 8 november 1928”, *Det kinesiska kommunistpartiets politiska arbete efter sjätte kongressen* Shanghai, oktober, 1929, sid 42-43. [kinesiska]

bildades många fackföreningar för första gången först 1928, under Kuomintangs regi efter att Ching Kai-shek avslutat marschen mot Peking och undanröjt regimen där. I Tientsin och Peking flockades många arbetare gladeligen till de fackföreningar som nu startades, där många av dem fortfarande var okunniga om att alliansen mellan kommunisterna och Kuomintang avslutats så abrupt! Dessa organisationer hamnade till största delen i händerna på Wang Ching-weis Kuomintangfraktion ("Reorganisationisterna"), som sökte efter en bas bland arbetarna i sin kamp mot Chiang Kai-sheks ledning inom det styrande partiet.¹⁹ Reorganisationisternas attraktionskraft låg just i deras agitation för en mer demokratisk civil regim istället för Chiang Kai-sheks militärdiktatur. Genom att ringakta kampen som fördes på denna nivå lämnade kommunistpartiet fältet öppet för Wang Ching-weis grupp, som under fyra år kanaliserade de demokratiska ambitionerna hos ett avsevärt skikt av småbourgeoisin och arbetarna, endast för att förråda dessa strävanden, vilket var oundvikligt, genom en osmaklig kapitulation till Chiang Kai-shek.*

Under Kuomintang reducerades den organiserade arbetarrörelsen till en skugga av sitt forna jag. 1927 hade nästan 3 000 000 arbetare tillhört fackföreningar. 1928 hade den siffran nästan halverats. 1930 fanns, enligt officiella siffror, 741 fackföreningar med 574 766 medlemmar, en minskning med ytterligare 60 procent och 1932 skedde ytterligare en minskning till 621 fackföreningar med 410 067 medlemmar.²⁰ Den överväldigande majoriteten av Kinas industriarbetare avstod från all organisering, till och med den mest elementära.

Varken bland de tusentals som var organiserade i fackföreningarna eller bland de miljoner som var oorganiserade kunde kommunisterna vinna mark, trots det faktum att arbetarna under 1928 inte helt övergivit kampen utan utkämpade ganska envisa försvarsstrejker. Inbördeskrigets slut och en kort ekonomisk uppgång hjälpte till att återställa arbetarnas självförtroende i många viktiga industrisektorer. I Shanghai genomfördes 1928 till exempel 120 strejker med 213 996 arbetare. Fem sjättedelar av dem utkämpades för bättre löner och kortare arbetstid.²¹ Under dessa gynnsamma omständigheter förblev kommunisterna maktlösa åskådare. Under 1928 och senare varhelst de försökte närma sig arbetarna med tal om "politisk strejk", "generalstrejk", "väpnat uppror" och "sovjetmakt" rusade arbetarna tillbaka till sina arbeten. Inte förrän långt senare, när Li Li-san hade avsatts som ledare för partiet dök en del fakta upp i partipressen. "Arbetarna fruktade att kommunisterna skulle komma", skrevs det, "... och vädjade att de inte skulle förstöra deras kamp. De sa artigt: 'Era excellensers ord är helt rätt, men vi kan inte utföra dem nu. Det kommer att vara en bra sak för oss om vi kan höja våra löner en del och inte få sparken'". Klyftan mellan vad arbetarna ville och vad kommunisterna föreslog blev, enligt samma redogörelse, så stor att de få kommunistiska arbetare som fanns kvar ofta dolde nyheter om en nära förestående strejk för sina partiöverordnade för att ge de strejkande en chans att genomföra strejken på sina egna villkor! Vid ett tillfälle när partiets kommittéer i Shanghai skickade representanter till en strejk i en textilfabrik sa arbetarna:

¹⁹ "Revolutionära strider och fackföreningsrörelsen i Hopei", *Kamp* [Tou-cheng], Shanghai, 12 december 1933. [kinesiska]

* Personliga brytningar läkte inte så lätt efter försoningen mellan Wuhan och Nanking i augusti 1927. Chiang Kai-shek drog sig slugt tillbaka från regeringen i september samma år, medan de många fraktionerna inom Kuomintang kämpade om makten. Han återvände i triumf i början av 1928 för att upprätthålla balansen bland dem. Wang Ching-wei anslöt sig till olika rivaliserande militarister, först med Chang Fah-kwei och senare med Feng Yu-hsiang och Yen Hsi-hsan, som förde ett inbördeskrig mot Chiang under 1930 och besegrades. I januari 1932 återvände Wang slutligen till Nanking med Chiang Kai-shek och blev Chiangs civila fikonlöv i hans annars så öppna militärdiktatur. Wangs anhängare, sådana som Tang Leang-li, som under flera år skrev passionerade anklagelser mot Nankings brutala vanstyre, hade inga svårigheter med att bli Chiangs ödmjukaste apologeter när de väl gynnats av en fet post i hans regering.

²⁰ Lin Tung-hai, *Labour Movement and Labour Legislation in China*, Shanghai, 1933, sid 83-84; Fang Fu-an, *Chinese Labour*, sid 74; *Nankai Institute Weekly*, Tientsin, Nr. 29.

²¹ Fang Fu-an, *Chinese Labour*, sid 97.

”Detta är vår sak. Varför har ni excellenser kommit hit så entusiastiskt?” Andra sade till sig själva: ”KP har kommit igen. Det är bäst att vi springer iväg innan vi förlorar mer genom detta”.²²

I de allra flesta fallen utvecklades strejkerna spontant i fabrikerna. ”Till och med i Shanghai saknade arbetarna kämpande organisationer”, sade en officiell rapport i kommunistpartiet. ”... De var splittrade ... och besegrade. De flesta befann sig under ledning av de gula fackföreningarna och Kuomintang”. Kommunisterna å sin sida ”såg med förakt på de gula fackföreningarna. Detta resulterade i att de röda fackföreningarnas arbete och inflytande reducerades till nästan noll och massorna lämnades under de gula fackföreningarnas inflytande”.²³

I slutet av 1928 hade de ”röda fackföreningarna” sjunkit ihop till ”nästan ingenting” och partiet saknade ”en enda sund industriell kärna”. Under de följande åren gjorde kommunisterna överdrivet orimliga anspråk på styrka. Men i de interna partidokumenterna vederlades dessa anspråk, speciellt när man i överensstämmelse med vedertagen praxis gav syndabockar skulden för sådana misslyckanden som Komintern skulle kritisera centralkommittén för, och centralkommittén i sin tur skulle kritisera sina provins- och distriktsorganisationer. De fakta som avslöjades vid dessa tillfällen avslöjade obarmhärtigt alla propagandistiska myter. År efter år klagade ledarna över att deras anhängare misslyckades med att utföra sina plikter och inte genomförde ”partilinjen” på rätt sätt. Det antydde givetvis aldrig att ”partilinjen” inte så lite i sig själv var ansvarig för arbetarnas envisa ovilja att följa partiets ledning. Partiet följde den ”nya revolutionära vägen”, vilken likt en vig alv ständigt gäckade det. Genom att blint kasta sig in i spridda och meningslösa demonstrationer och planera uppror som aldrig blev av, lyckades kommunisterna endast att helt avlägsna sig från den klass de hävdade att de representerade. Som bevis på detta behöver man endast skumma igenom partiets press och interna dokument.

I februari 1929 återopade ett brev från Komintern det faktum att ”i de flesta städerna, till och med i stora arbetarklasscentra som Wuhan, Tientsin och Kanton, har inget arbete alls gjorts. ... I de stora och viktiga företagen finns inga kärnor överhuvudtaget”.²⁴ I maj klagade en organisatorisk rapport, skriven av partiledaren Chou En-lai, över att partimedlemmarna var oförmögna att leda arbetarnas spontana strejker. ”Till och med där våra kamrater deltog”, tillade han, ”fick vårt inflytande och paroller ingen verkan. ... Lokala organisationer existerar inte ... i de viktiga centra”.²⁵ Då de inte kunde vinna arbetarna till sitt eget program på egna meriter, tillgrip kommunisterna ofta tvång, beordrade strejker under vapenhot eller hotade med att eliminera ”gula” fackföreningsledare med ”terroristiska metoder”.²⁶ Partiledningen klagade, till föga nytta, över att sådana metoder gjorde det ännu svårare för organisationen att etablera kontakt med arbetarna i fabrikerna. Han Yin, en gammal fackföreningsaktivist och militant, skrev att partiet nöjde sig med att bygga en ”tom apparat” som bestod av nationella och provinsiella fackförbund som led av handikappet att sakna gräsrotsmedlemmar. De ”röda fackföreningarna”, skrev han, har blivit organisationer som helt står utanför massorna”.²⁷ I november 1929 sammankallade den ”tomma apparaten” den så kallade ”Femte nationella arbetarkongressen” som anspråkslöst nog hävdade att den endast representerade 30 000

²² Sze Ming, ”Problemet med enhetsfront underifrån”, *Röda Fanan*, 18 april 1931.

²³ Han Yin, *Utvecklingen av fackföreningsrörelsen under det gångna året och de nuvarande uppgifterna*, Rapport till det andra utökade mötet för den Allkinesiska fackföreningsfederationens exekutivkommitté, Shanghai 17 februari 1929 i *Kinesisk arbetare*, Shanghai, 15 maj 1929 [kinesiska].

²⁴ ”Brev från EKKI till KKP, 8 februari 1929”, *Politisk arbete efter sjätte kongressen* [kinesiska].

²⁵ Chou En-lai, *Aktuella organisationsfrågor i partiet*, Shanghai, 15 maj 1929. [kinesiska]

²⁶ Kuusinen, ”Revolutionary Movement in the Colonies”, *International Press Correspondence*, 4 oktober 1928; Han Yin, *Utvecklingen av fackföreningsrörelsen*; ”Resolution om fackföreningsfrågan”, *Sjätte kongressen*.

²⁷ Han Yin, *Utvecklingen av fackföreningsrörelsen*.

arbetare.²⁸ Om man för ett ögonblick accepterar detta tvivelaktiga anspråk kan man fråga sig: Vad hade hänt med de 2 970 000 andra arbetarna som den Fjärde arbetarkongressen i Hankow representerade bara två år tidigare?

Sommaren 1930 hävdade en kommunistisk källa att den "röda" fackföreningsfederationen hade 64 381 medlemmar. Om man summerar de siffror som gavs för alla större städer, inklusive Shanghai, Wuhan, Hong Kong, Harbin, Tientsin, Amoy och Wusih fås exakt 5 748. Resten sades vara utspridd över landsbygden där inget industriproletariat fanns.²⁹ Några månader senare, i februari 1931, skrev en partiledare: "Nu finns det inga röda fackföreningar. ... De har alla raderats ut. Allt arbete har övergivits".³⁰

I slutet av 1930 hotades partiet av totalt sammanbrott och upplösning. Li Li-san avsattes abrupt och ersattes av en grupp studenter som tillbringat revolutionsåren i Moskva och som leddes av Chen Shao-yu (Wang Ming). De nya ledarna, som påtvingades partiet helt uppifrån, meddelade sin "totala och villkorslösa hängivenhet och lojalitet till det leninistiska Kominterns allmänna linje" och förklarade att "alla svåra motgångar som partiet lidit härrör från det faktum att kamrat Li Li-san och hans anhängare ignorerade den Kommunistiska internationals exekutivkommittés instruktioner".³¹ De nya "ledarna" inledde arbetet med att korrigera vad en skribent i partiet kallade Lis "överdrifter" av Kominterns politik.³² Under den nya ordningen fortsatte emellertid ohämmat tendensen att helt överge arbetet i de största städerna.

1931 var året för den japanska invasionen och en stigande strejkvåg, speciellt mot slutet av året. I partirapporter återkom ständigt samma refräng: "Striderna var sporadiska ... spontana, saknade organisering och ledning. ... Den stora svårigheten är att vi inte har några bra kadrer i fabrikerna. ... Vår organisation är inte särskilt väl insatt i förhållandena i fabrikerna, så vi kan inte lägga fram arbetarnas mest brännande krav. Vi har inte lyckats organisera en enda anti-imperialistisk strejk". Med hänvisning till avsaknad av "fullständig statistik" när det gällde de "röda fackföreningarna" gav rapporten följande medlemssiffror: "Shanghai 666; Amoy 72; Harbin 71; Tsinan-Tsingtao järnvägen 20; sjömän och hamnarbetare 319; ... Totalt: 1 148. I Tientsin, Peking, Hankow, Hongkong, Kwangtung (m.a.o. Kanton), osv. ... har vi inga organisationer".³³

I mars 1932, sex månader efter att den japanska invasionen hade inletts, anklagade partiets ledning sina anhängare för att "överge organiseringen och påbörjandet av strejker, speciellt i de tunga industrierna. ... Att överge organiseringen av röda fackföreningar är ett oförlåtligt misstag. ... Vad beträffar inträngandet i de gula fackföreningarna, så har detta arbete inte ens påbörjats. Efter händelserna i Shanghai (Japans invasion av Shanghai i januari-februari 1932) gjorde Allkinesiska fackföreningsfederationen, Shanghaifederationen och provinskommittén inte ens ett försök".³⁴

Men när Wang Ming senare talade om denna period sade han: "Partiet organiserade stora anti-japanska massrörelser genom strejker, möten, demonstrationer. ...".³⁵ P. Mif, som nu blivit Kominterns främste "specialist" i kinafrågor, skrev i mitten av 1933 om ett "mäktigt uppsving för arbetarklassrörelsen i Kuomintangterritoriet", och citerade siffror som påstod att inte

²⁸ Pei Ke-sung, *Arbetarrörelsens aktuella tillstånd, 1928-30*, Shanghai, 1930.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Lo Mai, "Undersökning av Li Li-san-linjens verksamhet i Kiangsu", *Sanning* [Shih-hua], Shanghai, 7 februari 1931.

³¹ *Resolution från KKP:s Centralkommittés fjärde plenum*, Shanghai, januari 1931.

³² "Li Li-san-linjens praktik i Chihli", *Sanning*, 14 december 1930.

³³ "Rapport om arbetarrörelsen 1931", av Centralkommitténs arbetaravdelning, *Röda Fanan*, 11 mars 1932.

³⁴ "Mot opportunism i arbetarrörelsen", *Röda Fanan*, 25 mars 1932.

³⁵ Wang Ming and Kang Sin, *Revolutionary China To-day* (Speeches at the XIII Plenum of the E.C.C.I., december 1933), New York, 1934, sid 44.

mindre än 1 110 170 arbetare hade deltagit i strejker under 1932 års tolv månader.³⁶ Detta hindrade honom inte från att ett år senare hävda att 1 200 000 hade strejkat enbart under de första sex månaderna!³⁷ Dessa siffror tredubblade respektive sexdubblade det antal på 301 170 strejkande som kommunistpartiets tidning i Shanghai gav för samma år,³⁸ som i sin tur var 50 procent högre än de mer nyktra källorna. Mif sade att en tredjedel av hans totalsiffror, eller 325 000 strejkande, stod under kommunistpartiets direkta ledning. På grundval av partiets egen siffra (som på något sätt förbisåg 800 000 andra strejkande som Mif funnit någonstans) tvingas vi dra slutsatsen att partiet inte enbart ledde varje enskild strejkande som lade ner sina verktyg under 1932, utan även 25 000 andra som plockades från sidorna i en tidning som trycktes i Moskva!

Trots den ”ovillkorliga hängivenhet” som knöt de kommunistiska ledarna till deras mentorer i Moskva fanns en beklaglig brist på samordning mellan propagandakvarnen i Kreml och utgivarna av partiets tidning i Shanghai. Mif sköt till exempel om att kommunisterna i september 1932 organiserade en fackförening för textilarbetare som omfattade ”den överväldigande massan av arbetarna i Shanghais textilfabriker”.³⁹ Med tanke på att det fanns 120 000 arbetare i tre fabriker⁴⁰ innebar detta ett rätt plötsligt och spektakulärt uppsving i partiets proletära bas. Men även i detta fall hade Mif tyvärr misslyckats med att jämföra sina noteringar med sina vänner i Shanghai som skrev: ”Den svaga basen inom industrin och de röda fackföreningarnas tillbakagång är förvånande. Låt oss ta Allmänna textilfackföreningen i Shanghai. I början av december (1932) hade den nära 1 000 medlemmar (”den överväldigande majoriteten”) ... När vi denna vår undersökte arbetet så hade medlemsantalet krympt avsevärt. I augusti i år (1933) hade den fallit från 20 enheter till sju”.⁴¹ Ytterligare ett exempel rör de 17 445 arbetarna i tobaksfabriken i Shanghai.⁴² I maj skrev Mif: ”Den revolutionära fackliga organisationens styrkor bland tobaksarbetarna har också stärkts och förankrats organisatoriskt”.⁴³ I oktober sade *Röda Fanan*: ”Den Allmänna tobaksfackföreningen minskade från mer än 900 (!) till dagens oacceptabla (!) tillstånd ... och ändå kan inte alla medlemmar hittas”. När samma rapport från Shanghai sammanfattade arbetet i landet som helhet övergav den försöket att ge några siffror och ersatte dem med den odefinierade symbolen ”xx” i ett sammanhang vars mening emellertid var omisskännlig: ”Ta Manchuriets tre industricentra – i Harbin fanns endast xx medlemmar. ... I Mukden [Shenyang] brukade det finnas xx medlemmar, men nu vet vi inte. I Darien är arbetet endast i sin början. I hela Manchuriet fanns endast xx. I Wuhan har inget arbete inletts ännu. I Shanghai fanns det fortfarande xx medlemmar denna vår. Nu finns endast xx. Inte nog med att det inte var någon uppgång, utan det var en minskning”.⁴⁴

I början av 1934 noterade centralkommittén i ungkommunisternas förbund ett ”allvarligt fenomen” i sina led: ”Våra kamrater är ovetande om nära förestående strejker i fabriken. ... Som ett resultat av denna isolering kan vi varken leda masskamper eller ens haka på dem!”⁴⁵

Sex år av ”röda fackföreningar” och ”sovjetmakt” visade sig bli sex år av vanmakt. Efter 1927 vände den stora arbetarmassan ryggen åt kommunistpartiet som inte lärde sig hur man skulle kunna återfå sitt självförtroende och återsamla sina organiserade led. En klass som slagits till marken på grund av förräderi från sina egna ledare kunde inte lystra till den tomma uppma-

³⁶ P. Mif, ”New Developments in the Revolutionary Crisis in China”, *Communist International*, May 15, 1933.

³⁷ *Soviets v. Kitai*, Moscow, 1934, p. xiii.

³⁸ *Röda Fanan*, 30 oktober 1933.

³⁹ Mif, ”New Developments”.

⁴⁰ H. D. Fong, *Cotton Industry and Trade in China*, Table 16.

⁴¹ *Röda Fanan*, 30 oktober 1933.

⁴² D. K. Lieu, *Growth and Industrialization of Shanghai*, Shanghai, 1936, s. 294.

⁴³ Mif, ”New Developments”.

⁴⁴ *Röda Fanan*, 30 oktober 1933.

⁴⁵ ”Till frågan om enhetsfronten underifrån”, *De ungas frontlinje*, Peking, 1 februari 1934. [kinesiska]

ningen om ”sovjeter” som inte svarade mot verkligheten utan endast mot de äventyrliga stämningarna i partiets led. Resultatet blev att partiet aldrig återfick något fotfäste av betydelse i några av de stora städerna. Medan arbetarna, likgiltiga inför partiets högröstade radikalism, lämnade den politiska scenen, fortsatte bonderevolter, som väckts till liv under 1925-27, att senkommet flamma upp. Medlemmar av kommunistpartiet, som under det stora nederlagets gryning var sprängfulla av kuppärtade stämningar, upptäckte att deras upproriska appeller lättare fann ekon på landsbygden, där bönder tog till vapen eller där upproriska soldater bröt sig loss från Kuomintangs arméer. Medan en del av ledarna, matt klamrade sig fast vid sina proletära anspråk, och motstod frestelsen att välja minsta motståndets lag, hjälpte de upprepade misslyckandena i städerna och Kuomintangs tunga terrorangrepp till att fullborda partiets vändning från staden till landsbygden, från proletariatet till bönderna. Denna förändring åstadkom värtaliga återverkningar i den ändrade sammansättningen av partiet självt.

Vid rörelsens höjdpunkt i april 1927 räknade kommunisterna 60 000 medlemmar i sina led, 58 procent av dem var industriarbetare i de största industristäderna. Trots raden av omskakande nederlag under höstskörden, i Kanton och därefter, hävdade kommunisterna icke desto mindre att tusentals nya rekryter hade anslutit sig. Partiet, sade de, hade 100 000 medlemmar under 1928, 120 000 under 1930 och fler än 410 000 under 1933. Tillförlitliga siffror om antalet partimedlemmar har aldrig varit tillgängliga. Det råder inga tvivel om att de siffror som angetts efter 1927 alla var mer än grovt överdrivna. Men dessa siffror tjänade bara till att betona den förändring som skett i partiets klassbas, för det medgavs officiellt att arbetarna i partiet 1928 endast utgjorde tio procent, 1929 3 procent⁴⁶, i mars 1930 2,5 procent⁴⁷, i september 1,6 procent,⁴⁸ och i slutet av året i stort sett noll.⁴⁹ Faktiska siffror gavs mer sällan. Ett Kominternbrev i februari 1929 sade att det fanns 4 000 arbetare i hela partiet, varav 1 300 fanns i Shanghai och resten var utspridda på andra platser.⁵⁰ Kiangsu-kommittén hävdade i december 1929 att man hade 6 800 medlemmar i provinsen, av vilka 591 var upptagna som industriarbetare.⁵¹ I september 1930 berättade Chou En-lai för partiets centralkommittés tredje plenum att partiet hade 120 000 medlemmar, bland dem 2 000 fabriksarbetare. Om det i slutet av 1933 återigen hördes klagomål på att partiet i Shanghai, landets största industricentrum, ”inte hade en enda verklig industriell kärna”,⁵² vilket värde kunde då fästas vid påståendet som gjordes av Wang Ming i Moskva två månader senare att partiet hade 410 600 medlemmar, varav 25-30 procent, eller omkring 100 000, var arbetare?⁵³

Även av denna siffra kunde man lära sig en hel del. Wang Ming rapporterade att av denna totalsumma befann sig endast 60 000 i Kuomintang-Kina. Sex sjundedelar av partiet koncentrerades till det avlägsna inlandet, hundratals kilometer från de största städerna och kommunikationslederna. Vad som skett var klart. När den revolten på landsbygden till slut dragit med sig sina reserver och marscherade framåt hade kommunistpartiet rusat efter och lämnat arbetarklassen att klara sig själv. Kommunistpartiet återuppstod från nederlaget 1927 i ledningen för en upprorisk bonderörelse djupt inne i Centrala Kinas provinser, där den etablerade något man kallade den ”Kinesiska sovjetrepubliken”.

⁴⁶ Chou En-lai, *Organisatoriska frågor...*

⁴⁷ *Röda Fanan*, 26 mars 1930.

⁴⁸ Chou En-lai, *Rapport till KKP:s CK:s tredje plenum*, 24 september 1930.

⁴⁹ *Bolsjevik*, Shanghai, 10 maj 1931.

⁵⁰ ”Brev från 8 februari 1929”

⁵¹ Chien Sung, *Rapport från Kiangsus provinskommitté till Andra delegatkonferensen*, Shanghai, 29 december 1929. [kinesiska]

⁵² *Röda Fanan*, 30 oktober 1933.

⁵³ Wang Ming and Kang Sin, *Revolutionary China To-day*, sid 48.

XIX. "Sovjetkinas" uppgång och fall

Partisankrigsföring har i Kina en nästan lika lång tradition som historien själv. I mäktiga vågor har bondekrig under tjugo sekel upprepade gånger skakat landet och störtat dynastier, enbart för att förbruka sig själva medan de ekonomiska förhållandena återställdes och förnyades i det statiska kinesiska samhällets gamla gängor. I tider av omvälvningar väckte bondearméer miljoner till liv i hela provinser i imperiet. Under de mellanliggande perioderna av uppgång och nedgång för de nya härskande dynastierna, fortsatte tiotals och hundratals partisanförband på tusen utspridda platser att förkasta de nya ok som ersatte de gamla. Den kinesiska ekonomin och det samhälle som rests upp över den var verkligen historiskt statiskt. Trots detta är den kinesiska historien på inget sätt en fridfull saga av oföränderliga sekel som bara rullade på. Det har varit en historia full av våld och blodsutgjutelse, med återkommande revolter mot de väldigt självförnyande former av trädedom som dömde Kina till stagnation medan västvärlden växte.

Detta var de traditioner som åter väcktes till liv i Södra och Västra Kina genom revolutionen 1925-27. De miljoner som slog sig lösa från sitt slit i ett nytt försök att själva ta över jorden var mindre än ett sekel från de som hade marscherat med de långhåriga Taipingerna. Men de bönder som reste sig under 1926-27 kunde för första gången hoppas på framgång där deras upproriska föregångare undantagslöst hade misslyckats. Ur det samhälle som befann sig i upplösningstillstånd under trycket från imperialistisk invasion, hade elementen till en ny lösning bildats och väntade endast på att sättas ihop. I sig själva kunde bönderna, som var splittrade, skiktade och utvecklade, inte spela någon självständig roll. Den kinesiska borgarklassen, som själv var bunden till systemet av exploatering av jorden, kunde inte leda kampen att krossa det. Men den nya arbetarklassen i städerna eftersträvade i eget intresse en genomgripande förändring av egendomsförhållandena i samhällets bas, och genom att knyta sitt eget öde till arbetarnas kunde bönderna nu för första gången hoppas att bryta igenom den onda historiska cirkel som de så länge varit bundna vid.

Det var kommunistpartiets misslyckande med att samla de förtryckta klasserna i städerna och på landsbygden och ena dem bakom ett djärvt revolutionärt program, som banade väg för den borgerliga kontrarevolutionen. När den proletära rörelsen slagits ned stod bonderevolten utan ledning. Tusentals av dess ledare hade dödats, offer för den terror som bredd ut sig över landsbygden. Ännu värre var att kommunistpartiet även förlorat ledningen över städernas arbetare, de enda som kunde ge bonderevolten stadga och ett ekonomiskt-politiskt ramverk inom vilket bönderna kunde återvinna jorden och hålla fast vid den medan nya produktionsformer utvecklades med deras hjälp.

Resultatet blev att en rörelse som under en kort period hade samlat tio miljoner bönder förintades och dess bästa militanter skingrades. Spridda bondeförband flydde upp i bergen och återupptog rollen som partisaner. De förenade sig med kompanier och regementen av Kuomintangsoldater som gjort myteri och tagit sin tillflykt till bergen. På flykt från städerna undan Chiang Kai-sheks och hans allierades böddlar drog kommunister – en del arbetare och många intellektuella – till landsbygden för att på många platser ställa sig i spetsen för bonde-soldat-partisanerna. Genom en sammanslagning av dessa element skulle det under 1928 bildas "röda arméer" som erkände kommunistpartiets ledning, även om det på många håll fortsatte att blossa upp bonderevolter utan partiets deltagande.

Den första och viktigaste av dessa arméer bildades i Chinggangshan [Jinggangshan], ett berg på gränsen mellan Hunan och Kiangsi, dit många veteraner från de avbrutna Höstskörde-upproren 1927 tagit sig. Hit kom den tyskutbildade kommunistiska officeren, Chu The [Zhu De], i ledningen för mindre än två tusen man, till största delen rester från Yeh Tings och Ho Lungs armé. Vi ska komma ihåg att Yeh-Hos armé hade revolterat i Nanchang i augusti 1927

och hade marscherat söder ut genom Kiangsi till Kwangtung. Där krossades den i oktober under försöket att ta Swatow [Shantou]. Med Chu The tog sig många soldater till Hailufeng, de östra distrikten i Kwangtung där bönderna hade rest sig i revolt, tog över jorden och organiserade sig själva till bysovjeter. Yeh Ting åkte till Kanton och försvann efter upproret från den politiska scenen. Ho Lung började med en liten styrka och återkom senare i ledningen för en partisanarmé i provinsen Hupeh. Efter att Kanton-militaristerna hade återerövrat Hailufeng ledde Chu The en handfull män först till provinsens norra distrikt och därefter in i Hunan. Han rekryterade bönder längs marschvägen och anlände till Chinggangshan i april 1928.

Här hittade han bondeavdelningar från södra Hunan, flera kompanier med upproriska soldater som kommit från Wuhan och andra Yangtze-städer och en bondestyrka från östra Hunan under ledning av Mao Tse-tung. I Wuhan hade Mao varit ledare för Kuomintangs bondeavdelning och där genomfört politiken att hålla bönderna i schack medan kontrarevolutionen avancerade mot dem. När kraschen kom hade han flytt till distrikten Pingkiang och Liuyang i östra Hunan. Där ledde han Höstkördeupproren. När detta misslyckades ledde han det som fanns kvar av sitt lilla förband till Chinggangshan. De gick där samman med en lokal banditstyrka under ledning av Yuan och Wang. Efter Chu Tehs ankomst slogs alla förband samman och tog namnet Fjärde Röda Armén, med Chu som befälhavare och Mao Tse-tung som politisk ledare. De officiella partiregistren beskriver den som en armé med 10 000 man där 2 000 hade gevär.¹

Denna röda styrka växte inte fram ur någon storskalig spontan bonderörelse. Tvärtom var den under lång tid isolerad från bönderna på den omgivande landsbygden. Bondekommittéer som inrättats av gerillaförbanden kollapsade undantagslöst när väl de väpnade röda styrkorna senare drog vidare. Under månaderna på Chinggangshan drabbades armén av upprepade avhopp och fick utstå svåra umbäranden på grund av sin isolering. Nederlag ledde ofta till att bondepartisanerna skingrades tillbaka till sina byar. I synnerhet förband från Hunan avvek upprepade gånger för att återbesöka sina hem. Endast ledarnas ytterst ihärdiga uthållighet och nödvändighetens hårda piska lyckades hålla samman partisanstyrkan, speciellt när vintern satte in och styrkan hos de omgivande fienderna gjorde det omöjligt att skaffa fram proviant. Efter nästan ett år av planlösa gerillaräder, utfall och reträtter i Chinggangshans grannskap beslöts det att man skulle marschera söderut för att söka efter en bättre bas. En liten styrka under Peng The-huai [Peng Dehuai], en kommunistofficer som hade låtit sina män marschera från Hunan till Chinggangshan under hösten, lämnades kvar för att bekämpa framryckande regionala trupper. I januari 1929 visade Chu The och Mao Tse-tung vägen nerför bergspassen i spetsen för en svältande, frystande, dåligt beväpnad, spridd kolonn på några få tusen man.

Ute på landsbygden ställdes de inför böndernas apati och till och med fientlighet. ”Massorna misslyckades helt med att förstå vad Röda Armén var för något”, lød en partirapport. ”På många platser anfalls den till och med likt ett banditgäng”.² Efter att nästan ha drabbats av katastrof i en oväntad sammanstötning med regionala Kuomintang-trupper nära Tayu, marscherade de röda i en båg i riktning mot Kwangtunggränsen. De marscherade bland bönder som lurats på ett grymt sätt inte bara en utan tre gånger, av arméer som kommit med flygande revolutionära fanor och lovat befria dem från deras bördor. ”Röda Armén hade inget stöd från massorna. Det var stora svårigheter att finna lägerplatser, genomföra militära operationer och säkerställa information. ... Vi marscherade över snötäckta och isiga berg, med

¹ Tung Li, ”Rapport om historien och det aktuella tillståndet hos Chu-Maos Röda armé, 1 september 1929”, *Centralkommitténs militära bulletin*, Shanghai, 15 januari 1930. [kinesiska]

² *Ibid.*

fienden i bakhasorna. ... Vi gick ibland nittio li (30 miles, 48 km) på en enda dag. Våra lidanden ökade. Vi besegrades i strid fyra gånger”.³

På den kinesiska nyårsdagen i mitten av februari 1929 stötte den utmattade Röda styrkan på en division av Kiangsi-trupper i en dal som ligger mellan Juichin och Ningtu i södra Kiangsi. De röda anföll med desperat raseri. När deras ammunition tog slut använde de sig av gevärskolvar, stenar och trädgrenar. Fienden flydde. Efter den segern fick Chu-Maos styrkor en välbehövlig vila. I dessa avlägsna bergsdistrikt upprättade de en ny bas där de i mars förenades med Peng The-huai. Endast de hårdaste hade överlevt. Hela styrkan bestod av 2 800 man. De började arbeta bland bönderna och när de började driva ut godsägarna och förstöra markhandlingar ökade deras antal snart. Det område som de ockuperade kallade de det ”Centrala Sovjetdistriktet”.

Samtidigt bildades andra röda fickor med ännu mindre styrkor i nordöstra Kiangsi där kommunisten Fang Chih-min ledde ett partisanförband; i Hupeh nära Hung-sjön där Ho Lung redan genomförde blixtnliknande attacker och ilmarscher som gjorde honom till en legendarisk figur. På gränserna mellan Honan-Anhwei och Hunan-Kiangsi och andra spridda bergsdistrikt upprättade små röda styrkor sina högkvarter. Detta var dessa geografiskt vitt åtskilda beståndsdelar som utgjorde det som kom att bli känt som ”Sovjetkina”.

Fyllt av äventyrliga stämningar, var det på dessa partisanstyrkor, kallade Röda Arméer, som kommunistpartiet på morgonen efter revolutionens nederlag baserade sig självt, sin aktivitet och sin tro på ankomsten av en ”ny revolutionär våg”. Partiledningen anade faran av att ge sig ut på landsbygden och försökte under en tid motsätta sig det. ”Om inte faran av bondepsykologi kraftigt korrigeras kommer revolutionen att helt likvideras och partiet kommer att dö”, varnade ett cirkulär från centralkommittén profetiskt i november 1928.⁴ Dessa varningar blev dock allt svagare allteftersom partiets bas i städerna minskade och dess proletära medlemmar och anhängare nästan helt försvann. I oktober 1929 beskrev den Kommunistiska internationals exekutivkommitté bondekriget som ”ett särdrag hos den kinesiska nationella krisen och den revolutionära vågen”. Det var formellt fortfarande ett ”biflöde”, men ett biflöde som ”tillsammans med den revolutionära rörelsens kraftfulla flod kommer att växa i hela landet”.⁵ EKKE erkände kommunistpartiets maktlöshet i städerna * men proklamerade icke desto mindre ankomsten av ”den nya revolutionära vågens inledning” och fastställde ett program för uppror som de kinesiska kommunisterna skulle genomföra. Samtidigt som den revolutionära rörelsen i städerna gick tillbaka och kommunistpartiets inflytande höll på att utraderas, hade partisanarméerna i det inre av landet redan kommit att betraktas som den ”revolutionära uppgångens” ”avgörande faktor”⁶ eller ”drivkraft”.⁷ Snart hade alla reservationer släppt. Den ”revolutionära resningen” ”manifestades inte bara i den uppåtgående (?) arbetarrörelsen utan i *huvudsak och i grunden* genom bonderörelsen. Den agrara revolutionen är källan till den nya revolutionära vågen”.⁸

³ *Ibid.*

⁴ ”Brev till alla kamraterna, 11 november 1928”, *Politiskt arbete efter sjätte kongressen*.

⁵ ”Brev från EKKE till KKP, 26 oktober 1929”.

* ”...Kommunistpartiets ideologiska och politiska inflytande så väl som arbetarklassens organisatoriska tillstånd går fortfarande bakåt i jämförelse med det ökande missnöjet hos massorna. ... Majoriteten av de röda fackföreningarna är ännu inte massorganisationer. ... Kommunistpartiet har ännu inte samlat de ledande revolutionära arbetarna i fabrikerna kring sig. Än mindre har de löst uppgiften att dra till sig majoriteten av arbetarklassen”. –

”Brev från EKKE till KKP, 26 oktober 1929”, *Röda Fanan*, Shanghai 15 februari 1930

⁶ *Politisk resolution från andra plenarmötet, KKP:s Centralkommitté*, juni 1929. [kinesiska]

⁷ *Cirkulär nr. 68, KKP:s Centralkommitté*

⁸ M. James och R. Doonping, *Soviet China*, New York 1932, sid 10.

Men de så kallade Röda arméerna, som under 1928 och 1929 dök upp i spridda bergsdistrikt i de centrala provinserna, var inte främst bondestyrkor. Det var först mycket senare som de kring sig kunde samla delar av bondeklassen i de distrikt de ockuperade. De bestod huvudsakligen av egendomslösa bönder, arbetslösa jordbruksarbetare, soldater som deserterat, lokala banditer, överhuvudtaget deklasserade element som inte spelade någon direkt roll i jordbruksproduktionen. Under nästan tre år bestod deras aktivitet uteslutande av gerillastrider och blixträder. De förmådde inte upprätta några fasta baser. När den avsatta och uteslutne partiledaren Chen Tu-hsiu* 1930 publicerade en artikel⁹ där han varnade kommunistpartiet för att revolutionen inte kunde göra framsteg genom att överge arbetarna och inleda militära äventyr i ledningen för en armé av trasproletärer, fördömdes han våldsamt för att göra gemensam sak med kontrarevolutionen. Chen lånade Engels definition av trasproletariatet, ”detta avskrap av förkomna element från alla klasser”,¹⁰ för att beskriva några av de element som dominerade många av partisanstyrkorna. Men det är inte alls svårt att finna många bekräftelser på Chens analys av de Röda arméerna i kommunistpartiets dokument under den perioden. Partiet var tvunget att föra en lång, och endast delvis framgångsrik, kamp för att förvandla dessa arméer till autentiska organ för bonderevolten.

Kommunistpartiets sjätte kongress 1928 beklagade partisanernas benägenhet att engagera sig i ”planlös plundring och bränning” och beskrev dessa aktiviteter som en ”återspeglning av trasproletär psykologi”.¹¹ En annan partirapport talade om ”banditpsykologi, degenerering till en banditexistens med mord och plundring” och till och med lånade fraser som var långt starkare än de som Engels eller Chen Tu-hsiu hade använt för att karaktärisera vissa av partisanerna som ”Röda banditer som bränner, dödar och rånar”.¹² En rapportör för centralkommittén klagade 1930 över att ”i många av partisanförbanden kvarstår trasproletära idéer ... som ofta får uttryck i oorganiserade bränder, plundring och dödande”.¹³ Till och med offentligt i inte mindre än *Pravdas* kolumner skrev Mif om den ”mycket stora andelen trasproletära element” i vissa av de kinesiska röda arméerna.¹⁴

Men frågan gällde inte den exakta andelen trasproletära elementen i de röda arméerna, vare sig då eller senare. Dessa arméer blev spjutspetsen för en bonderevolt i omfattande, om än utspridda, territorier. Sådana arméer har det funnits många av i den kinesiska historien. Den

* Efter att konferensen 7 augusti 1927 hade avsatt honom från ledningen drog sig Chen tillbaka, medan Komintern gav honom hela skulden för den katastrof som drabbat revolutionen. Under den följande perioden med äventyrspolitik skrev Chen flera brev till centralkommittén, där han motsatte sig politiken med att starta meningslösa och kostsamma uppror. I augusti 1929 skrev han ett brev till centralkommittén, där han uttryckte sin opposition mot partiets linje och krävde en revidering av dess politik. Några månader senare uteslöts han och nära ett hundra andra som oppositionella. I februari 1930 anmodade Komintern honom att komma till Moskva. Han vägrade och krävde att revolutionens frågor istället skulle diskuteras öppet i partiet. Därefter solidariserade han sig med den trotskistiska vänsteroppositionen som bildats och var en ledande figur i den organisationen fram tills han greps av Kuomintang 1932. Han dömdes till tretton års fängelse, men släpptes under hösten 1937. Det tycks finnas viss osäkerhet om hans nuvarande politiska åsikter. Se: Chen Tu-hsiu, ”Ett brev till Kinas kommunistiska partis centralkommitté i frågor rörande den kinesiska revolutionen”, 5 augusti 1929, i *Den kinesiska revolutionen och opportunismen*, Shanghai oktober 1929; [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#), Shanghai, 10 december 1929; Chen Tu-hsiu och åttio andra, *Vår politiska plattform*, Shanghai, 15 december 1929. ”Brev från Chen Tu-hsiu till Kommunistiska internationalen”, *Proletären*, Shanghai, 1 juli 1930; Chen Tu-hsiu, *Protest till Kiangsus högsta domstol*, 20 februari 1933.

⁹ Chen Tu-hsiu, ”Angående frågan om de så kallade Röda arméerna”, *Proletären*, Shanghai, 1 juli 1930. [kinesiska]

¹⁰ Engels, *Tyska bondekriget*, ”Förord till andra upplagan 1870”.

¹¹ ”Resolution om bondefrågan”, *Sjätte kongressen*.

¹² Chien Sung, *Rapport från Kiangsus provinskommitté*.

¹³ ”En diskussion om bondepartisaner”, *Centralkommitténs militära bulletin*, 15 januari 1930.

¹⁴ P. Mif, ”Fram mot den kinesiska revolutionens storm”, *Pravda*, 28 april 1930, övers. i *Röda Fanan*, 25 juni 1930.

viktiga faktorn var att kommunistpartiet mer och mer tenderade att betrakta dessa arméer som den legitima basen för sin aktivitet och att genom dem rationalisera sin växande isolering från arbetarna i städerna. Det trotskistiska oppositionen ansåg att läpparnas bekännelse till ”proletär hegemoni” över bonderörelsen från partiets sida var bedrägeri så länge partiet självt var skilt från proletariatet. Denna hegemoni blev allt mer mytisk allteftersom den kuppade politiken i städerna, försöken att tvinga fram strejker, att på konstgjord väg omvandla dem till väpnade politiska demonstrationer, kvävde återupptagandet av arbetarnas spirande försvarskamp redan i sin linda.

En ”proletär ledning” av bondepartisanrörelsen måste utövas genom en levande rörelse och inte genom en påhittad paroll som uppvisas i partipressen. Det var därför den internationella (trotskistiska) vänsteroppositionen krävde att kommunistpartiet skulle bevara sina rötter i städerna och föreslog ett program för demokratisk kamp med parollen om en national-församling, vald genom allmän rösträtt, som utgångspunkt för att göra kommunistpartiet till de kinesiska arbetarnas verkliga talesperson och ledare. Endast genom att återuppliva arbetarrörelsen genom att hämta ny kraft från ett demokratiskt program, förklarade oppositionen 1930, kunde bonderevolten få en outhärlig ledning från städernas arbetare och lägga grunden till ett samarbete mellan arbetare och bönder under marschen mot den tredje kinesiska revolutionen.¹⁵ Den trotskistiska oppositionen var emellertid för svag för att kunna påverka något. Genom att sätta in alla sina främsta insatser och krafter ute i byarna och ersätta sina försvinnande arbetarmedlemmar med bönder så fjärmades kommunistpartiet allt längre bort från sitt arbete i städerna, och till slut övergav partiet det praktiskt taget helt och hållet. De militaristiska rivaliteter som splittrade Kuomintang och de ständiga ekonomiska svårigheter som regimen inte kunde övervinna sågs som tillräckliga symtom på en mogen revolutionär kris, och de röda arméerna kom i själva verket att betraktas som ett tillräckligt instrument för att bringa krisen till ett avgörande.

Efter att i oktober 1929 ha upptäckt ”inledningen av den nya revolutionära vågen”, deklarerade Komintern i juli 1930 att ”det nya uppsvinget för den kinesiska revolutionära rörelsen har blivit ett odiskutabelt faktum”. Följaktligen: ”Det kinesiska kommunistpartiets omedelbara uppgift är att förbereda och samla alla krafter i kampen för att under den närmaste framtiden föra avgörande strider”.

”Det säregna med det nya uppsvinget är”, fortsatte resolutionen, ”... att det under det inledande stadiet finns en viss (!) svaghet, nämligen att de kämpande massorna till en början inte kan ockupera industricentra. ... Endast under den revolutionära kampens vidare utveckling kan bondekriget, under proletariatets ledning, utvidgas till nya områden. Då kan den ömsesidiga växelverkan leda till större fördelar.” För detta ändamål måste uppmärksamheten inriktas på att stärka Röda Armén så att man ”i framtiden, i enlighet med de politiska och militära omständigheterna, kan ockupera en eller flera politiska eller industriella centra”.¹⁶

Samtidigt som Komintern, för att vara på den säkra sidan, omgav sig självt med noggrant utvalda formulerade förhållningsorder om det allmänna behovet av att organisera arbetarna och bönderna, lade den grunden till alla de ödesdigra missuppfattningar som fick sin mest groteska form i Li Li-sans politik, vilken nu blivit ledare för kommunistpartiet.

¹⁵ Jfr L. Trotskij, [Den politiska situationen i Kina och den bolsjevik-leninistiska oppositionens uppgifter](#), juni 1929, *Proletären* juli 1930; [Ett svar till kinesiska oppositionella](#), *Militant*, New York, 1 februari 1930; [Parollen om en nationalförsamling i Kina](#), *Militant*, 14 juni 1930; [Internationella Vänsteroppositionens manifest om Kina](#), *Militant*, 1 oktober 1930.

¹⁶ ”Resolution om den kinesiska frågan av EKKI:s politiska sekretariat, 23 juli 1930”, *Sanning* [Shih-hua], 23 oktober 1930. [kinesiska]

Bländad av det uppdrag som Komintern givit honom att "störta godsägarnas-borgarklassens maktblock, att upprätta en arbetarnas och böndernas diktatur ... att utlösa politiska masstrejker och massdemonstrationer, att utvidga partisankriget ... och att omvandla militaristernas krig till ett klasskrig",¹⁷ började Li Li-san förnimma skuggorna av kommande uppror överallt. När Chiang Kai-shek och en koalition i Norr under ledning av Feng Yu-hsiang 1930 inledde ett långt och bittert inbördeskrig, blev Li säker på att marken var mogen att sluka upp Kuomintang och alla dess generaler. "Förbered upprättandet av den revolutionära makten!" ropade han i mars.¹⁸ I juni antog hans politiska byrå en resolution som såg hur massorna "i sjumilastövlar marscherade mot det revolutionära högvattnet" och uppmanade till aktiva förberedelser av ett landsomfattande uppror. Li tog Kominterns pladder om den "tredje perioden" som världskapitalismens slutliga kris på allvar och föreställde sig att den ryska Röda armén skulle marschera in från Mongoliet för att stödja den återuppväckta kinesiska revolutionen.¹⁹

I förbigående beklagade Li arbetarrörelsens svacka, men han var naivt säker på att arbetarna endast väntade på att partiet skulle uppmana till uppror. Han var säker på att ett enda håll i Kuomintangs damm skulle var tillräckligt för att plötsligt framkalla en revolutionär flod. "När det revolutionära högvattnet kommer", påstods han senare ha sagt, "kan 90 000 000 organiseras på tre dagar".²⁰ I juniresolutionen skrev han: "För länge sedan sade massorna: 'När det blir uppror låt oss få reda på det och vi ska säkert komma'. Nu är tiden inne när partiet djärvt måste uppmana massorna: 'Tiden för uppror är inne! Organisera er!'".²¹ Han skapade något han kallade ett Allmänt aktionsråd i vilket han samlade partiet, ungkommunisterna och de "röda" fackföreningarna. I Shanghai bildade han ett "Rött garde", bestående av exakt 176 arbetare, för att förbereda det "fjärde upproret".²² Han planerade ett uppror i Nanking med en handfull soldater. Han beordrade de Röda arméerna att marschera mot städerna. "Målet med de lokala upproren är att inta lokala städer. ... Perspektivet måste oundvikligen bli att sammanstråla med de centrala städerna för att fullborda upprorets seger i hela landet".²³

I ord erkände både Komintern och Li Li-san att proletariatet måste leda bondeklassen. I alla dokument ägnades många långa och till och med värtaliga stycken åt denna nödvändighet under rubriken "proletär hegemoni". Olyckligtvis hade proletariatet ännu inte åter fått ordning på sina egna led och samlat sina egna styrkor, splittrade och krossade som de var efter revolutionens nederlag och Kuomintangs efterföljande terrorstyre. Kommunistpartiet försökte ersätta proletariatet som klass med sig självt. Men under den processen förvandlades det till ett bondeparti. I och med att revolutionen inte kunde stråla ut från städerna till landsbygden var det nödvändigt att mobilisera landsbygden för att ta sig in i städerna.

Det var med detta i tankarna som den femte Röda armén under Peng Teh-huais ledning marscherade västerut från Kiangsi och den 28 juli 1930 lyckades ockupera Changsha, huvudstad i Hunanprovinsen. Li Li-san räknade kallt med att detta skulle bli en signal till ett landsomfattande spontant uppror med centrum i Wuhan, där han förväntade sig att upprätta huvudstaden för en "Central sovjetregering". Olyckligtvis hade kommunistpartiet endast 200 partimedlemmar och 150 "röda" fackföreningsaktivister till sitt förfogande!²⁴ Tvärtemot Lis för-

¹⁷ "Brev från EKKI till KKP, 26 oktober 1929".

¹⁸ *Röda Fanan*, 26 mars 1930.

¹⁹ "Den nya revolutionära vågen och segern i en eller flera provinser, antagen av Politbyrån 11 juni 1930", *Röda Fanan*, 19 juli 1930.

²⁰ *Sanning*, 9 december 1930.

²¹ "Den nya revolutionära vågen ...".

²² Lo Mai, *Tal inför aktivister i Shanghai*, Shanghai, 3 december 1930.

²³ "Den nya revolutionära vågen ...".

²⁴ "Brev från EKKI till KKP:s Centralkommitté, emottaget 16 november 1930", *Sanning*, 14 december 1930.

väntningar fick det inte något eko någon annanstans. Det blev inget uppror i resten av landet. De 90 000 000 förblev passiva. Efter att ha evakuerat uppskrämda utlänningar ångade amerikanska, brittiska, japanska och italienska kanonbåtar uppför Siangfloden och bombarderade obarmhärtigt den ockuperade staden.²⁵ Röda armén retirerade. Ho Chien, guvernör över Hunan, återvände med friska divisioner och inledde en slakt på den hjälplösa befolkningen som inte slutade förrän mer än 5 000 lik trängdes i öppna gravar och inte förrän Changshas handelskammare vädjade till Nanking att få honom att sluta. Förstärkta av Chu-Maos fjärde armé gjorde de röda i början av september ytterligare ett försök att slå sig in i staden, men den här gången misslyckades de och retirerade ytterligare en gång mot bergen i södra Kiangsi.

Händelserna i Changsha avslöjade i ett slag den ödesdigra svagheten i Röda arméns hela inriktning. Partisanstyrkorna hade ingen kontakt med städernas arbetare. När Röda armén marscherade in och ”utropade sovjetmakten, arbetarnas, böndernas och soldaternas makt”²⁶ förblev den stora massan av stadens 500 000 innevånare inaktiva, skrämda eller endast nyfikna. Utropandet av ”sovjetmakt” var en gåva från en erövrande armé. Det var inte resultatet av massaktioner i staden själv. ”Det fanns inte tillräckligt med kontakter mellan Röda arméns attack och masskampen i Changsha”, medgavs det senare.²⁷ Resultatet blev en upprepning på ett annat plan av Kantonfiaskot. ”I Changsha valdes ingen massovjet av fabriker eller gatan”.²⁸ Röda fanor höjdes över hela staden och man kallade till ett massmöte, men endast 3 000 dök upp. Ytterligare ett försök två dagar senare blev bara något mer framgångsrikt.²⁹ Armén var genomsyrad av bondepartisanens grundläggande strategi – att slå till, erövra, förstöra och springa – och såg inte sin ockupation av Changsha som något permanent. ”Dess ställningar konsoliderades inte. Det organiserades inte någon makt över staden”.³⁰ Istället beskattade man handelskammaren på 400 000 USD, som samlades in från folket av handlarna, och när det imperialistiska bombardemanget inleddes gjorde den kortvarigt motstånd och retirerade.

När den drog sig tillbaka följde 3 000 arbetare som rekryterats i staden med. Med andra ord drogs de mest utvecklade arbetarna i Changsha, den möjliga kärnan till en återuppväckt arbetarrörelse, bort från sina fabriker och verkstäder och förvandlades till partisansoldater helt skilda från staden. Arbetet med att halshugga Changshas arbetarrörelse, som på detta sätt inleddes av Röda armén, avslutades av Ho Chiens bödlar. Detta blev slutresultatet av Changshaäventyret.

Sporadiska försök att omringa Wuhan och att ta andra städer gjordes under hela sommaren utan något resultat. I oktober intog Röda armén Kian i Kiangsi, men återigen begränsade man sig till att ”rekrytera nya soldater” och skickade iväg sina bästa styrkor i ett försök att inta Nanchang och Kiukiang. ”Organisering av massorna ignorerades helt”.³¹ Några veckor senare tvingades man evakuera Kian.

Men strategerna i Moskva hade redan börjat inse att de Röda arméerna inte med framgång kunde anfälla de stora städerna. Vid centralkommitténs tredje plenum i september gav Chou En-lai, som just återvänt från Moskva, försiktigt rådet att retirera. ”Centralkommittén”, sade han, ”har haft vissa mekaniska föreställningar där man har trott att den centrala (sovjet)

²⁵ *China Weekly Review*, 6 september 1930.

²⁶ *International Press Correspondence*, 7 augusti 1930.

²⁷ ”Den politiska situationen och kommunistiska partiets uppgifter, Resolution från Centralkommitténs tredje plenum, KKP (september 1930)”, *Sanning*, 30 oktober 1930.

²⁸ Tal av Kutjiumov, ”Diskussion om Li Li-san-linjen, EKKI:s presidium december 1930”, *Bolsjevik*, Shanghai, 10 maj 1931.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ *Ibid.*

³¹ Ch’ü Ch’iu-pai, ”Erövring och förlust av Kian”, *Sanning*, 9 december 1930.

regeringen måste etableras i Wuhan, eller åtminstone i Changsha eller Nanchang. ... Naturligtvis vore det bäst att upprätta den i de större städerna än i de mindre, men detta är en underordnad fråga." Han påminde kommittén om att Komintern hade fastställt konsolideringen av de Röda arméerna och breddandet av dess massbas som den "primära uppgiften". "Vi måste konsolidera dagens utspridda sovjetdistrikt", rapporterade han, "svetsa samman dem, stärka och centralisera Röda arméernas ledning, sätta bredare bondemassor i rörelse och upprätta en central sovjetregering som utvecklas mot industristäderna".

Chou förnekade häftigt att detta innebar en reträtt eller att det fanns någon motsättning mellan Kominterns råd och Li Li-sans politik. För städerna, upprepade han, var den centrala uppgiften fortfarande att "aktivt förbereda väpnat uppror". Li hade bara "överskattat tempot", gjort några "isolerade taktiska misstag" och hade några få "mekaniska föreställningar", men var för "fullständigt enig med Komintern".³²

Men Li Li-sans "överdrivna" tillämpning av Kominterns linje hade i praktiken krossat partiet och demoraliserat dess medlemmar. Det var inte längre möjligt att bevara myten att Li Li-san var den ofelbara ledaren. I enlighet med detta drogs hela det tunga artilleriet ut och vändes mot den förtvivlade Li. Alla skällsord som han använt mot sina föregångare användes nu mot honom. Den 16 november kom ett brev från Moskva som beordrade öppet krig mot honom inom partiet. Under Mifs personliga tillsyn avsattes Li Li-san bryskt. Vad som kom att kallas centralkommitténs fjärde plenum sammanträdde 7 januari 1931, och Mifs egen skyddsling, Ch'en Shao-yü, höjdes till partiets ledning på basis av ett program av "ovillkorlig hängivenhet gentemot Kommunistiska internationals linje".

De unga män som så plötsligt upphöjdes till kommunistpartiets "ledare" hade alla varit studenter i Moskva under revolutionsåren och erövrat sina sporrar i häxjakten mot trotskistiska sympatisörer bland studenterna vid Sun Yat-senuniversitetet. För att ge dem kontroll stötte Mif gruppen med gamla aktivister som, inte utan opposition,³³ hade tjänat under Li Li-sans ledning. En grupp av dessa lite äldre partimedlemmar och fackföreningsaktivister, och några yngre män, under ledning av veteranen Ho Meng-hsiung [He Mengxiong], möttes natten den 17 januari på ett hotell i Shanghai för att diskutera den nya situation som de nu ställts inför. Under omständigheter, som fortfarande är en skandal man talar tyst om bland partimedlemmar, förräddes detta möte till den brittiska polisen i den internationella bosättningen. Ho Meng-hsiung och 24 andra greps, överlämnades till Kuomintang-myndigheterna och avrättades den 7 februari i Lunghua. Mifs fogliga unga män blev de obestridda ledarna för partiet.

Andra ledare i partiet fick stanna i dess led endast genom att förnedra sig genom självförnekande avsvärjelser som redan blivit ett fast inslag i de stalinistiska partimetoder som bara tio år senare blommade upp i gamla bolsjevikledares "erkännanden" när de ställdes inför rätta i Moskva. Ch'ü Ch'iu-pai tvingades förneka sin egen "fega ruttna opportunism". Chou En-lai gisslade sig själv. "Jag uppmanar hela partiet att fördöma mina misstag", grät han.³⁴ Li Li-san hade redan åkt till Moskva och när han väl kom dit hade han hastig ångrat sina synder. Till och med Kominternapparatusens härdade cyniker chockades lite av hans ivriga självförnekande. Vid en diskussion som hölls av Kominterns exekutivkommitté i december uttryckte Manuil-skij sin förvåning: "Om Li Li-san hade försvarat sina egna idéer och här diskuterat en eller

³² Chou En-lai, "Rapport till tredje plenum om vidarebefordrandet av EKKI:s resolution, 24 september 1930", *Material från Tredje plenum*, No. 9. [kinesiska]

³³ Ho Meng-hsiung, *Uttalanden till Centralkommittén*, 8 september, 2, 9 oktober 1930, Shanghai, 6 januari 1931. [kinesiska]

³⁴ "Kamrat Ch'ü Ch'iu-pais uttalande, January 17, 1931", *Material från Fjärde plenum; Kamrat Chou En-lais uttalande*, 3 januari 1931 (Inledande not till pamflett innehållande texten till Chous rapport till Tredje plenumet). [kinesiska]

annan artikel med oss”, sade han, ”skulle jag varit lättare till sinnet. Men Li-san övergav så snabbt sina åsikter. Det skrämmer mig!”³⁵ Ch’ü Ch’iu-pai, Chou En-lai, Han Yin, fackföreningsledaren och andra skickades till undanskymda poster i Kiangsi. Li Li-san försvann själv ur sikte.*

Den nya ledningen hade till uppgift att retirera från Li Li-sans katastrofala extrema äventyrspolitik till en mer modest äventyrspolitik som mer nyktert tog partiets verkliga styrka med i beräkningen. Man hade inte för avsikt att göra några mer grundläggande förändringar. Huvuddragen i förändringen hade redan indikerats av Komintern i dess novemberbrev. ”Röda arméns militära och tekniska svaghet får inte glömmas bort, brist på vapen och ammunition, frånvaron av artilleri osv. Sådana förhållanden gör det omöjligt att ockupera stora städer, att attackera imperialismens moderna arméer och erövra de viktigaste centra. Erfarenheterna från ockupationen av Changsha och angreppet mot Wuhan har redan visat att sådana attacker inte kan genomföras med dagens Röda armé”. Det var nu nödvändigt att ”koncentrera partiets bästa styrkor” på att bygga en ”verklig Röd arbetar-bonde-armé” och upprätta en Central sovjetregering i ett av de befintliga sovjetdistrikten som bas för vidare expansion. ”Endast de som inte har något gemensamt med bolsjevismen kan tolka detta som en reträttlinje” sade brevet. ”Detta är ingen reträtt utan en offensiv. Upprorets linje ligger fast”.³⁶

Men en reträtt var det, en reträtt från Li Li-sans storslagna drömmar. Den nya partiledningen övergav parollen om ”lokala uppror” och fördömde försöken att organisera isolerade myterier i armén och Kuomintang som ”blanquistisk”.³⁷ Koncentrationen av partiets ”bästa styrkor” för den ”primära uppgiften” att stärka Röda armén och skapa en central regering visade att svängningen från stad till landsbygd, från proletariat till bondeklass, var fullbordad. Det var nu inte så mycket en fråga om att få städernas arbetare att hålla jämna steg med bonderevolten för att kunna leda den. Istället: ”Varje strejk är eftertruppens stöd till sovjetdistrikten”.³⁸ Instruktioner som utfärdades till partiet i juni och återigen i september 1931 handlade nästan uteslutande om Röda arméns och sovjetdistriktens problem. Om de kortfattat behandlade städernas arbetarrörelse var det för att vädja om ett intensivare arbete i städerna för att ”skapa ett kraftfullt stöd för vår Röda arbetar-bonde-armé”. Huvuduppgiften i ”icke-sovjet”-distrikten var ”att intensifiera stödet för de Röda arméernas stora segrar ... att rekrytera soldater till de Röda arméerna ...”³⁹

Shanghai, Wuhan, Tientsin, Kanton och alla andra industriella och proletära centra hade i själva verket blivit södra Kiangsis bergstrakters ”bakgård”. När Li Li-san i september 1930 försökte rättfärdiga sina planer för att inta Wuhan och göra det till ”Sovjethuvudstaden”, hade han sagt: ”Jag trodde det skulle vara ett skämt om vi upprättade huvudstaden i bergen”.⁴⁰ Men det var just till bergen som de var tvungna att ta sig och stanna. Djupt in i södra Kiangsis bergstrakter, i byn Juichin, upprättade de Röda arméerna sin huvudstad och där utropade de

³⁵ *Bolsjevik*, 10 maj 1931.

* Ch’ü tillfångatogs 1935 i Fukien och sköts på direkt order av Chiang Kai-shek. Han Yin tillfångatogs och drabbades uppenbarligen av samma öde. Många andra ledare sköts även de eller fängslades. Deng Cheng-tsah och Lo Tung-hsien, ledare för Hong Kongstrejken 1925, avrättades i Nanking 1933 och uttryckte ända till slutet lojalitet med den proletära saken. Se *China Forum*, Shanghai 7 november 1933. Li-san återkom 1937 till Yenan, Shensi, kommunistpartiets nya centrum, där han för en skribent för *New Masses* presenterades som en ”gammal kollega till Dr. Sun Yat-sen” - *New Masses* 12 oktober 1937.

³⁶ ”Brev från EKKI till KKP, mottaget 16 november 1930”.

³⁷ ”Den aktuella politiska situationen och partiets centrala uppgifter”, *Sanning*, 2 februari 1931.

³⁸ ”Brev från EKKI till KKP, mottaget 16 november 1930”.

³⁹ ”Instruktioner till de Röda arméerna och alla partiorganisationer, 10 juni 1931”; ”Resolution från Centralkommittén om angelägna uppgifter”, *Bolsjevik*, 10 november 1931.

⁴⁰ ”Li Li-sans tal till Tredje plenum”, *Material från Tredje plenum*, No 10.

den 7 november 1931 bildandet av den ”Kinesiska sovjetrepubliken” och installerade en provisorisk sovjetregering.

Under 1932-33, de år då den hade sin maximala utbredning, bestod den ”Kinesiska sovjetrepubliken” av sex vitt åtskilda områden utspridda längs gränsområdena i de centrala kinesiska provinserna. Wang Ming (Ch'en Shao-yü) skröt i slutet av 1933 över att Sovjetkinas territorium utgjorde ”en fjärdedel av egentliga Kinas enorma territorium”. En sjättedel eller en femtedel – båda bråkdelarna nämndes i samma tal – beskrev han som ”stabila” sovjetområden.⁴¹ Världen runt skröt den Kommunistiska internationalens press med att sovjeternas flagga styrde 50 000 000, 75 000 000, 80 000 000 av det kinesiska folket.⁴² I en bok som hade oturen att hylla ”Sovjetkinas” gryning just som dess skymning föll, angav en av Kominterns skribenter folkmängden till 90 000 000.⁴³ Siffrorna överensstämde aldrig med varandra, men var alla enorma och alla var enormt överdrivna. Verkligheten var långt mer blygsam och människorna på plats som var tvungna att gripa sig an med verkligheten och inte propagandistiska myter var långt mer nyktert sanningsenliga.

Eftersom de Röda arméerna och partisanstyrkorna för det mesta, för att använda en kinesisk favoritfras, var ”likt rinnande vatten och flyende moln”, så utvidgades och minskades territorierna beroende på krigslyckan. Vid olika tidpunkter korsade eller ockuperade tillfälligt Röda armén, under Chu Tehs ledning, åtminstone 60 eller 70 av Kiangsis 81 *hsien* (län); men det finns gott om belägg för påståendet att det viktigaste och stabilaste Röda arméområdet, det så kallade ”centrala Sovjetdistriktet”, som från 1930 till slutet av 1934 hölls mer eller mindre permanent, bestod av omkring 17 *hsien* längs gränsen mellan Kiangsi och Fukien, med en sammanlagd befolkning på 3 000 000. Detta faktum citerades ofta av Mao Tse-tung, ”Sovjetrepublikens” president, och andra talesmän för kommunistpartiet, även om det helt enkelt ignorerades av Kominternpressen utomlands.⁴⁴ De övriga Sovjetdistrikten, utmed gränserna mellan Hupeh-Hunan, Hunan-Kiangsi, nordöstra Kiangsi, Honan-Hupeh-Anhwei och Hupeh-Hunan-Kiangsi, var alla mindre, mindre stabila och tvingades allt oftare att upplösas under tryck från upprepade attacker.

De Röda arméerna varierade i storlek och styrka, både de mer eller mindre reguljära formationerna och de bondebaserade Röda gardenas hjälpkårer som fungerade tillsammans med de förra i det ständigt pågående inbördeskriget mot Chiang Kai-sheks Kuomintangstyrkor. 1932 anger en noggrant kontrollerad beräkning som baseras på kommunisternas dokument att summan av alla arméer som opererade i alla distrikt totalt uppgick till 151 000 av vilka 97 500 hade gevär.⁴⁵ Samma kreativa ande som från sin observationspost i Moskva såg en fjärdedel av Kina under sovjetiskt styre utökade i slutet på 1933 också Röda armén till en styrka på 350 000.⁴⁶ Olyckligtvis kunde inte heller denna gång ett inbördeskrig utkämpas med soldater som endast utgjordes av siffror nerklotttrade på Kominterns anteckningspapper.

⁴¹ Wang Ming och Kang Sin, *Revolutionary China To-day*, sid 8, 28.

⁴² *International Press Correspondence*, 8 september 1933, 20 april 1934; *New Masses*, New York, 13 mars 1934.

⁴³ Agnes Smedley, *China's Red Army Marches*, New York, 1934, sid xx.

⁴⁴ Jfr. Liang Pin, ”1 maj och flera viktiga frågor för bygget av Röda armén”, *Kamp*, Juichin, 1 maj 1933 ; ”Referat från partiorganisationernas konferens i Kiangsi”, *Kamp*, 20 maj 1933 ; Lo Fu, ”Kamp mot högeropportunisten”, *Kamp*, 5 juli 1933 ; Liang Pin, ”Frågan om pengar i sovjetdistriktet”, *Kamp*, 5 augusti 1933; Mao Tse-tung, ”Krossa Femte kampanjen och det ekonomiska uppbyggets uppgifter”, *Röda Fanan*, 20 november 1933. [I Maos *Valda verk* bd 1 finns ett utdrag ur Maos tal: ”Ägna uppmärksamhet åt ekonomiskt arbete”. Hela talet finns i engelsk översättning i Stuart Schram, *Mao's Road to Power*, vol. IV sid. 479-490, ”Smashing the 'Fifth Encirclement and Suppression' and the Tasks of Economic Construction”, daterat 12 augusti. Första gången publicerades talet 16 augusti 1933 i *Hongse Zhonghua* (Röda Kina). OBS att utdraget i *Valda verk* är daterat 20 augusti. – Red]

⁴⁵ Isaacs (ed.), *Five Years of Kuomintang Reaction*, sid 129.

⁴⁶ Wang Ming and Kang Sin, *Revolutionary China To-day*, sid 9.

Chu Teh, säkerligen en av historiens mest anmärkningsvärda militära ledare, ledde en styrka som 1932 inte var större än 40 000 man och som, enligt mer sansade beräkningar gjorda av kommunistiska representanter i Shanghai, inte ens under de bästa dagarna i Kiangsi aldrig översteg 70 000. Ho Lungs skugglika styrka översteg aldrig mer än 10 000. De övriga utspridda styrkorna var till och med ännu mindre. Alla fick naturligtvis hjälp av bondehjälp-trupper som varierade en hel del från tid till annan och vars främsta användningsområde låg i spaning och råder för att lägga beslag på förråd och för att avleda uppmärksamheten med genomförandet av gerillaoperationer.

Att dessa styrkor och det territorium de permanent ockuperade i verkligheten var så små framhäver desto mer kvalitén på deras prestationer. Det har aldrig någonsin skrivits mer lysande sidor under bondekrigets historia än de som rapporterar om de kinesiska Röda arméernas bedrifter under ett inbördeskrig mot en fiende som är fem, sex och sju gånger större till antalet och tusen gånger överlägsen vad gäller vapen. Under mer än fem år utmanövrerade och besegrade de Röda arméerna fem på varandra följande Kuomintangfälttåg mot dem. På grund av den ojämförliga fördelen av folkligt stöd, sin överlägsna rörlighet och skickliga ledning, och sin kunskap om terrängen, skar de röda av och besegrade division på division av Chiang Kai-sheks bästa soldater och bevärade sig själva enbart med de vapen de erövrade. Parollerna om jord till bönderna och frihet från den rovgiriga Kuomintangregimen plöjde som stridsvagnar genom kolonnerna med Chiangs inhyrda soldater.⁴⁷

En missionärskorrespondent för *North China Daily* förundrade sig över den mångsidiga hjälp de lokala bönderna gav de röda och ansåg det vara ”konstigt att så många människor är villiga att göra sådant som de vet innebär döden”.⁴⁸ Nästan varthän de kom drev de Röda arméerna bort godsägare, förstörde jordhandlingar, skuldförbindelser och kontrakt. Bönderna led fortfarande av många brister, men de förstod att Kuomintangs fälttåg fördes för att återlämna jorden och makten till godsägaren. Alla pompösa ”rehabiliteringsplaner” som Nanking-regeringen proklamerade ihop med varje fälttåg hade enbart det syftet.⁴⁹ För att göra motstånd mot detta kämpade och dog bönderna villigt. Detta var ett hjältemod, en storhet, som var alltför enkel, allt för elementär, för missionärens sinne att fatta. Det gav istället sin välsignelse åt den slakt, den plundring och den godtyckliga förödelse med vilken Chang Kai-shek hemsökte provinsen i sitt försök att krossa bonderevolten.

Ho Ying-chin, Chiangs krigsminister, klagade 1931 över att bönderna stödde de röda och gjorde det svårt för de invaderande arméerna att få tag på mat eller transporter.⁵⁰ Chiang Kai-shek berättade för en japansk reporter att straffexpeditionerna fann det ”omöjligt att skilja på en god medborgare och en röd partisan” och drabbades av känslan att ”fienden lurade överallt”.⁵¹ Historien om de fem antiröda fälttågen är en historia om vrede och frustrerade klagomål från Kuomintangs generaler, om massdeserteringar av kompanier och hela regementen, om högljudda hot och förebråelser från missionärer och den utländska pressen i frihamnarna. Till slut var Chiang Kai-shek tvungen att sätta in mer än en halv miljon man och skicka med en flottilj på mer än trehundra amerikanska, brittiska och italienska bombflygplan som bombade hela distrikt i ruiner och utrotade hela sektioner av upproriska bönder.

Att sovjetområdena låg avsides i den bergiga terrängen och saknade vägar eller järnvägar var till stor fördel under de rödas militära kamp mot den yttre fienden. När de höjdes från det militära till det politiska och ekonomiska planet, blev samma faktorer en källa till oöverstig-

⁴⁷ *China Forum*, Shanghai, 20 januari 1932.

⁴⁸ *North China Daily News*, 19 augusti 1931.

⁴⁹ Jfr ”Survey of Certain Localities in Kiangsi”, *Annexes*, to the Rajchmann Report.

⁵⁰ *Shanghai Evening Post*, 10 november 1931.

⁵¹ *Chung Yang Kung Lien*, juni 1933, citerad i *Revolutionary China To-day*, sid 40.

liga interna hinder. "Sovjetkina" låg inte bara långt ifrån de stora städerna och de stora kommunikationsleder som är livlinor i ett lantligt inland, utan inte ens inom det egna territoriet styrde de över några större städer. Provinsen Kiangsis största städer – Kiukiang, Nanchang och till och med Kanchow – djupt inne i hjärtat av det röda området, förblev i Kuomintangs händer, precis som förbindelselederna mellan dem, järnvägen Kiukiang-Nanohang och Kianfloden. Kiukiang var aldrig allvarligt hotad. Nanchang anfölls vid flera tillfällen, men endast som militära skenmanövrer. Efter en kort ockupation 1930 erövrades Kian aldrig igen. Kanchow belägrades vid upprepade tillfällen men erövrades aldrig. Till och med *hsien*städer eller länsresidenser bytte ständigt ägare med den skiftande krigslyckan under inbördeskriget. Teoretiskt hade man fortfarande som mål att åtminstone inta "en eller två stora eller mellanstora städer",⁵² men detta lyckades aldrig. Förutom ett anfall in i Fukien som resulterade i att Changchow ockuperades under några dagar i april 1932, intog eller höll de Röda arméerna aldrig någon betydande stad. Istället medförde det ökade trycket från Kuomintang attacker och allt hårdare ekonomiska blockad att de i ännu större utsträckning tvingades att hålla sig till sina bergsfästningar längs gränsen mellan Kiangsi och Fukien och längs utkanterna av andra centrala provinser i Kina. "Sovjetrörelsen" förblev en rörelse enbart i byarna.

Dessa byars ekonomiska självförsörjning hade upphört för längesedan. De producerades endast ris och små mängder bambu, papper och träolja som de hade för att byta till sig de mest elementära nödvändigheterna utifrån, som salt, tyg, fotogen, jordbruksredskap och tändstickor. Denna handel genomfördes av handelsmän som bevarade kontakten med den yttre marknaden. I de röda områdena var handelsmännen samtidigt jordägare, pengautlånare och arbetsgivare. Bönderna själva var uppdelade i skikt med motstridiga ekonomiska intressen. Efter att den största och starkaste godsägaren hade drivits bort antog kampen bland dem bara nya former. Det var fortfarande de rika bönderna som dominerade i byarna, de var halvgodsägare, anställde lantarbetare och var ofta även handelsmän och pengautlånare. Efter dem kom mellanbönderna som endast ägde så mycket jord att den precis tillfredsställde deras torftiga behov och endast tillfälligtvis anställde hjälp med arbetet på fälten. Slutligen var det fattigbönderna som inte ägde tillräckligt med jord eller ingen jord alls och tvingades arrendera små jordlotter eller ansluta sig till lantarbetarnas led som inte ägde något förutom sin arbetskraft. Fattigbönderna och lantarbetarna var underordnade de rika bönderna medan mellanbönderna, i varierande grad, vacklade mellan dem.

Kommunistpartiet påstod att de givit dessa bondeklasser, med sina komplicerade interna splittringar och konflikter, en proletär ledning. De grundade ibland sitt påstående med den rent abstrakta uppfattningen att kommunistpartiet per definition var "proletariatets parti" och att följaktligen redan dess närvaro garanterade arbetarklassens hegemoni över bonderevolten. För att stärka denna illusion förde partiet in enstaka arbetare från städerna och gav dem ledande positioner i Röda armén och en del av de styrande kommittéer som skapades. Effekten av denna praxis blev att man berövade arbetarna i städerna sina mest utvecklade representanter. Om Kuomintang vaksamma terror inte skiljde dem från arbetarrörelsen så gjorde kommunistpartiet det. När de väl slitits bort från sin proletära miljö upphörde dessa arbetare att vara proletärer och hamnade istället oundvikligen under det överväldigande inflytandet från sin bondemiljö. Skilda från produktionsprocessen kunde de varken bli proletariatets ledare eller representera proletariatets ledning över de upproriska bönderna.

Endast en verklig proletär ledning över bonderevolten kunde ha räddat den från sönderfall och skingring. Bara den kunde ha slutit samman fattig- och medelbönderna och lantarbetarna under en gemensam kamp mot borgarklassen i byarna. Den ensamt kunde göra denna kamp

⁵² "Resolution om angelägna uppgifter", *Bolsjevik*, 10 november 1931.

effektiv genom att genomföra en total omorganisation av den nationella ekonomin. Men en sådan ledning skulle endast kunna utövas genom städernas arbetarrörelse i sin helhet och genom att upprätta dess kontroll över de centra för produktion och distribution som landsbygdens ekonomi var så beroende av. Med andra ord var jordbruksrevolutionen tvungen att gå samman med den proletära revolutionen för att få framgång.

Även under de mest gynnsamma förhållanden innebar landets allmänna underutveckling att man skulle stöta på stora hinder när man skulle omorganisera livet på landsbygden och omforma industrin för att direkt hjälpa jordbruket på ett planerat och systematiskt sätt. I detta skulle arbetarklassen i mer utvecklade länder behöva spela en viktig och outhärlig roll. Omfattningen och komplexiteten av detta problem uppvisades mer än nog i Ryssland där proletariatet har makten, men där faktorer som nationell isolering och ekonomisk underutveckling har ställt mycket svåra hinder i vägen för att upprätta en harmonisk balans mellan städernas och landsbygdens ekonomier. Reducerad till "Sovjetkinas" jämförelsevis mikroskopiska skala, med spridda upproriska byar och bergssamhällen i ett land som i helhet fortfarande domineras av imperialister och inhemskt finanskapital, var problemet proportionellt sett ännu mer akut och försöket att lösa det utan en proletär revolution var fullständigt hopplöst.

Kommunistpartiet hade aldrig accepterat perspektivet på en proletär revolution i Kina. Det insisterade fortfarande, efter erfarenheterna från 1925-27, på den "den kinesiska revolutionens borgerligt demokratiska karaktär". Teorin om den "demokratiska diktaturen" som testats så grundligt i Ryssland 1917 och återigen i Kina tio år senare, förblev det viktigaste vapnet i det kinesiska kommunistpartiets ideologiska arsenal. Under åren 1925-27 hade det fått dem att bli beroende av borgarklassen med katastrofala resultat. Nu användes den för att rättfärdiga att man blev beroende av en ren bonderörelse, och för att, som tidigare, åberopa klassintressen som var oförenliga med proletariatets intressen istället för att gå samman med dem. Nederlaget 1927 hade fysiskt skilt partiet från arbetarklassen. Den äventyrliga politiken efter 1927 förvandlade det till ett bondeparti utan några rötter eller inflytande bland arbetarna. Det hade blivit den kinesiska motsvarigheten, inte till det ryska bolsjevikpartiet, utan till det Socialist-revolutionära partiet vars exempel det följde genom att föreslå en jordreform på basis av borgerliga egendomsförhållanden. Isolerade i rent lantliga och ekonomiskt begränsade fickor kunde kommunistpartiet inte ens börja förbättra halvproletärernas och lantarbetarnas ställning i distrikten under Röda arméns kontroll, för att inte tala om att grunda en konsekvent och praktiskt genomförbar ekonomisk politik och politisk regim på dem. Trots alla sina många resolutioner och uppmaningar om motsatsen var kommunisterna tvungna att stödja sig på de rika bönderna och köpmännen, vars kontakt med den yttre marknaden var outhärlig för att upprätthålla ens ett minimum av existens för sovjetområdena. Därför blev partiet i praktiken ett instrument för de dominerande grupperingarna i byarna.

De rika bönderna steg fram som ledare för bonderevolten, beslutna att lägga beslag på en del av godsägarnas förmögenheter och behålla sin egen. På många platser begränsade de rörelsen till en vägran att betala arrende och skatter. När bönderna gick längre än så och började dela upp jorden, tog de själva hand om den bästa jorden och lade beslag på de redskap och dragdjur som tillhörde den. Deras inflytande inom byklanerna och den obetydliga konflikten mellan rika bönder och godsägare gjorde det enkelt för dem att dominera de lägre skikten inom bondebefolkningen. Så länge byn var beroende av den kommersiella handelsverksamheten och den yttre marknaden, förblev byns borgarklass, de rika bönderna och köpmännen, de dominerande klasserna i byn och tog varje tillfälle i akt att dra fördel av sin strategiska ställning.

Kommunisterna snarare främjade än motsatte sig denna utveckling. Partiets sjätte kongress 1928 antog en försonlig attityd gentemot byarnas borgarklass under parollen att "inte avsiktligt tvinga fram kampen mot de rika bönderna, ty att göra så vore att förvirra den

grundläggande motsättningen mellan bönderna och godsägarklasserna”.⁵³ Följaktligen skulle de rika böndernas jord lämnas orörd. ”Konfiskera godsägarnas jord” kom att bli den främsta parollen i bonderörelsen. Med andra ord förutsatte kommunisterna nu samma motsättningar mellan rika bönder och godsägare som de tidigare förutsatt mellan den nationella borgarklassen och compradorerna-godsägarna. De försökte nu blidka de rika bönderna i byarna, precis som de tidigare, med sådant katastrofalt resultat, försökt anpassa sig till den nationella borgarklassen i städerna. Till och med de välkända profetiorna om de rika böndernas ”oundvikliga avhopp” till kontrarevolutionen dammdes av och framfördes,⁵⁴ och även om det i ord skulle föras någon slags begränsad eller ”underordnad”⁵⁵ kamp mot dessa oundvikliga kontrarevolutionärer, så överlämnades, som tidigare, ledningen i praktiken till dem, och deras ekonomiska intressen försvarades. Partiet såg sig självt tvingat att uppmana de fattiga bönderna, arbetarna i städerna och hantverkarna att offra sina egna direkta intressen för att inte stöta bort de rika bönderna och handelsmännen.

”På grund av alliansen med de rika bönderna”, medgav centralkommittén 1929, ”offrades lantarbetarnas intressen... Vi fruktade att de rika bönderna skulle övergå till kontrarevolutionen och därför bad vi lantarbetarna sänka sina krav”.⁵⁶ I västra Fukien 1930 måste kommunisterna som ledde partisangrupperna ”kompromissa med köpmännen för att lösa svårigheterna med import och export av förnödenheter. De förkunnade inte bara att köpmännen stod under beskydd, utan undantog dem även från beskattning medan bönderna fortfarande betalade 15 procent i jordskatt. ... De hade inga resurser att stoppa köpmännens prishöjningar ... och ibland gick de så långt att begränsa de handelsanställdas och arbetarnas lönekamp”.⁵⁷

I maj 1930 antog en hemlig ”Sovjetdelegatkonferens” i Shanghai en politik för oförställd förlikning med de rika bönderna och köpmännen.⁵⁸ De antiproletära konsekvenserna av denna politik påpekades inte enbart i en lysande analys av en ung oppositionsmedlem, O Fong,⁵⁹ utan även vissa inom partiet insåg det vagt. Ch’en Shao-yü kritiserade kamrater i Sovjetdistrikten som hade urskuldat sitt misslyckande att organisera lantarbetarna med att ”bönderna motsatte sig detta”.

”Ska vi misslyckas med att organisera lantarbetarna av rädsla för de rika bönderna?” frågade han.

Då är vi definitivt inte ett parti för proletariatet. ... I många sovjetbyar dominerar de rika böndernas psykologi. De rika bönderna utgör en inte obetydlig del av massorganisationerna och partiet. De är bara medvetna om rika bönders intressen. Detta innebär att vi har kommit att anse att rika bönders psykologi är den grundläggande psykologin för bondemassorna. ... Av samma anledning organiserar de inte affärsanställda, hantverkare och arbetare i småföretag. I Hupeh-Honan har till exempel parollen 'För de medelstora och små köpmännens intressen' öppet proklamerats och som ett resultat framfördes inte ett enda krav från handelsanställda och hantverkare.⁶⁰

I slutet av 1930 beskrev Komintern situationen på följande sätt:

⁵³ ”Politisk resolution”, *Sjätte kongressen*. [kinesiska]

⁵⁴ *Politisk resolution från andra plenarmötet*, June 1929.

⁵⁵ *Brev från EKKI till KKP om bondefrågan*, 7 juni 1929.

⁵⁶ *Centralkommitténs resolution om att acceptera EKKI:s direktiv i fråga om bondefrågan*, augusti 1929. [kinesiska]

⁵⁷ Yuen Tai-ying, ”Sovjetens förflutna och framtid i västra Fukien”, *Röda Fanan*, 26 mars 1930.

⁵⁸ Jfr. Specialnummer av *Röda Fanan*, 4 juni 1930, om sovjetdistriktens delegatkonferens; ”Tesar om propagandan vid Första delegatkonferensen”, *Röda Fanan*, juni 1930.

⁵⁹ O Fong, ”Resultat från sovjetdistriktens delegatkonferens”, *Vårt ord*, Shanghai, 30 augusti 1930. [kinesiska]

⁶⁰ Ch’en Shao-yü, ”Varför inte organisera lantarbetarfackföreningar?” *Röda Fanan*, maj 1930.

Den agrara revolutionens viktigaste frågor har inte lösts. Inte bara rika bönder utan till och med små godsägare tar sig in i sovjeterna, in i den nya maktens organ, in i Röda armén. De rika bönderna försöker stjäla jordbruksrevolutionens frukter. De rika böndernas paroll – att distribuera jord efter tillgång till produktionsredskap – har inte mött tillräckligt stort motstånd. I vissa områden föreslog man att endast konfiskera jord från godsägare som ägde mer än 50 mow. På andra platser fanns det en paroll om att betala skulder till godsägar-ockrare som ägde mindre än 50 mow. ... Lika uppdelning av jorden är jordbruksrevolutionens viktigaste uppgift men den har endast genomförts på några få platser. Organiseringen av fattigbönderna har inte ens påbörjats. ... Kulier och lantarbetare har inte organiserats i fackföreningar.⁶¹

Efter att Li Li-san vederbörligen hållits ansvarig för detta tillstånd och Ch'en Shao-yü satts i hans ställe förbättrades inte situationen utan den blev tvärtom allt värre. "Två tredjedelar av regeringen finns i de rika böndernas händer", skrev en korrespondent från ett av sovjet-distrikten 1931.⁶² "Rika bönder finns på alla poster i partiet", skrev en annan i augusti samma år.⁶³ 1933 skrev en ledande talesman i Sovjetens huvudstad Juichin [Ruijin]: "Jorden delades upp, men godsägarna och de rika bönderna fick också jord och faktiskt bättre jord. Ett antal element bland godsägarna och de rika bönderna bibehåller fortfarande sin auktoritet och ställning i byarna. ... Ganska många av dem kontrollerar parti- och regeringsinstitutioner och använder dem för att genomdriva sina egna klassintressen. ... På många platser tycks problemet med jorden vara löst fullt ut, men vid närmare granskning verkar det som om till och med godsägarna har fått jord och att de rika bönderna fortfarande har kvar sin bättre jord".⁶⁴

Mao Tse-tung, ordförande i "Sovjetrepubliken", skrev: "Många godsägare och rika bönder tar på sig en revolutionär färgskrud. De säger att de är för revolutionen och för att dela upp jorden. ... De är väldigt aktiva och förlitar sig på sina historiska fördelar – 'de kan tala väl och skriva väl' – och följaktligen stjäla de under den första perioden jordbruksrevolutionens frukter. Fakta från oräkneliga platser bevisar att de har tillskansat sig den provisoriska makten, tagit sig in i de väpnade styrkorna, styrt de revolutionära organisationerna och lagt beslag på mer och bättre jord än fattigbönderna". Mao beräknade att så var fallet i "80 procent av området i det centrala distriktet och det har berört en befolkning på mer än 2 000 000".⁶⁵ I sin rapport till den andra "Sovjetkongressen", som hölls i Juichin i januari 1934, avslöjade Mao det slående faktumet att det under en jordinspektion som genomfördes sommaren 1933, "avslöjades att i det centrala sovjetdistriktet äger 6 988 godsägar- och 6 638 rika bondefamiljer ett enormt överskott av jord och att den jord och de pengar som beslagtogs från dem var totalt 606 916 USD".⁶⁶ Fakta visade sig vara värre och mer övertygande än partiresolutioner. Även de försök som gjordes att omfördela jorden till fattigböndernas fördel tvingades man överge, för att inte rubba spannmålsproduktionen. I slutet av året kungjordes ett dekret som förbjöd

⁶¹ "Brev från EKKI till KKP, mottaget 16 november 1930"

⁶² *Partibygge*, Shanghai, 8 mars 1931.

⁶³ "Correspondence from the Hunan-Hupeh Soviet District, August 14, 1931", *Workers and Peasants' Correspondence*, Shanghai, mars, 1932.

⁶⁴ Lo Fu, "Klasskamp under sovjetmakten", *Kamp*, Juichin, 5 juni 1933.

⁶⁵ Mao Tse-tung, "Omprövning av jordfördelningen i sovjetdistrikten är den centrala uppgiften", *Röda Fanan*, 31 augusti 1933. [Hela dokumentet finns i engelsk översättning i Schrams samling *Mao's Road* ... vol IV, sid 413-418, "Report at the Land Investigation Movement Meeting Attended by Responsible Soviet Officials ..." (18-19 juni 1933). Det publicerades första gången i *Hongse Zhonghua* (Röda Kina) 17, 20 och 23 juni 1933. Finns ej med i Maos *Valda Verk* – Red]

⁶⁶ Mao Tse-tung, *Red China*, London, 1934, sid 22. [Hela rapporten finns i Schram, a.a. vol IV, s 656-713. "Report of the Central Executive Committee and the Council of People's commissars ...", 24-25 januari 1934. Ett redigerat kortare utdrag finns i Maos *Valda verk* bd 1, sid 142-146, under titeln "Vår ekonomiska politik" (motsvarar avsnittet på sid 690-694 i den fullständiga rapporten i Schrams antologi) – Red]

vidare omfördelning av jorden eftersom denna praxis hade blivit "ett av de svåraste hindren för en förbättring av jordbruket".⁶⁷

Kraven från lantarbetarna, hantverkarna och andra arbetare på landsbygden var inget mindre än ett hot mot Sovjetdistriktens svaga och begränsade ekonomiska struktur. I det centrala distriktet beräknades denna klass uppgå till omkring 200 000.⁶⁸ Genom att arbeta ensamma, två och två eller tre och tre, utspridda över landet, i byarna eller ambulerande hade dessa arbetare en underordnad ställning i bondeekonomin. Kapitalisten kan inte existera utan fabriksarbetaren, men bonden kan klara sig utan en anställd arbetare. I den meningen att de var åtskilda från produktionsmedlen och sålde sin arbetskraft för lön var dessa arbetare proletärer. Men det faktum att de var utspridda och inte spelade någon självständig roll inom produktionen innebar att de tenderade att utgöra en del av bondeklassens allmänna småborgerliga massa. De kunde i alla fall inte spela en självständig politisk roll. Det gick inte att grunda en konsekvent politik på deras intressen. Ett proletariat vid makten kommer att hitta sätt att leda landsbygdens arbetare och ge dem de ekonomiska medel som kommer att höja deras existensnivå, men här stod de ensamma, och när de försökte minska arbetstiden eller höja lönen gjorde bönderna hårt motstånd eller sparkade dem helt enkelt. Bönderna arbetade med minsta möjliga marginal och kunde inte fördubbla sina arbetares löner eller antalet anställda utan att ruinera sig själv. Samma sak gäller butiker och småföretag, köpmännen bemötte de anställdas krav genom att helt enkelt hota med att lägga ner verksamheten. Detta innebar en långsam död för handeln, och köpmännen visste att de höll i piskan.

Kort tid efter att den bildats i november 1931 antog den "Provisoriska sovjetregeringen" en beundransvärd arbetsrättslagstiftning som var ännu mer genomgripande i sina bestämmelser än den arbetslagstiftning som Kuomintang antog i sin barndom. Den krävde åtta timmars arbetsdag för alla vuxna, sex timmar för ungdomar mellan 16 och 18 år och 4 timmar för yngre arbetare, samt höjda löner och allmänt förbättrade arbetsvillkor. Av propagandistiska skäl utanför Sovjetdistriktet och särskilt utomlands togs orden på. Men i själva "Sovjetkina" upptäcktes det snart att en lag som "gäller för stora städer och storskalig produktion inte helt och fullt och på ett mekaniskt sätt kan tillämpas i de ekonomiskt efterblivna sovjetiska distriktet".⁶⁹ Försöken att genomdriva den hade snabbt övergivits när man ställdes inför motstånd från köpmän och bönder. "Kamraterna anser att arbetslagstiftningen är opraktisk eller bara propagandistisk", rapporterade partikommittén i Hunan-Kiangsi. "Provinskommittén har bekämpat denna tendens men utan någon större framgång".⁷⁰ Många ursäkter tänktes ut för att bortförklara att man hade misslyckats med att tillämpa lagen. En av de vanligaste var förövändningen att de nya arbetstiderna inte kunde träda i kraft "på grund av att det inte finns några klockor att mäta tiden med!"⁷¹ Efter att ha läxat upp de lägre funktionärerna för att de envist "åsidossatte" lagen tvingades ledarna i toppen till slut medge att den var "opraktisk".

Lo Fu, en ledande talesman, beskrev det olyckliga resultatet av försöken att fördubbla lantarbetarnas löner (från 8 till 16 dollar om året!) och sänka deras arbetstid. Arbetarna avskedades helt enkelt. "Resultatet blev att bönderna var missnöjda och arbetarna skeptiska mot vårt ledarskap". Det var naturligtvis nödvändigt att förbättra lantarbetarnas arbetsförhållanden, "men sådana förbättringar måste även bönderna anse vara nödvändiga och praktiskt genomförbara". Samma sak gällde lärlingarna i verkstäderna och även båtkarlarna som var anställda i flodhandeln. "Jag har här petitioner från många handelsmän och arbetsgivare, där vi kan se att en mekanisk tillämpning av arbetslagstiftningen oundvikligen medför

⁶⁷ Wang Ming and Kang Sin, *Revolutionary China To-day*, sid 10.

⁶⁸ *Kamp*, Juichin, 10 maj 1933.

⁶⁹ Lo Fu, "1 maj och undersökningen av verkställandet av arbetslagstiftningen", *Kamp*, 1 maj 1933.

⁷⁰ "Rapport till Centralkommittén från partiet i Hunan-Kiangsi", *Röda Fanan*, 11 mars 1932.

⁷¹ *Röda Fanan*, 11 mars 1932; *Kamp*, 4 februari 1933.

nedgång för industrin och handeln". Det var naturligtvis nödvändigt att förbättra lärlingarnas levnadsstandard och arbetsförhållanden, "men vi måste göra det lönsamt för mästaren att anställa lärlingar, inte olönsamt".⁷² Man bad arbetarna att förstå, att även om de var "statens herrar" så var de tvungna att nöja sig med att samtidigt förbli den "utsugna klassen" och avhålla sig från att ställa "överdrivna krav" eller genomföra strejker vars enda resultat blev att "förstöra arbetar-bondealliansen".⁷³ Detta var den verkliga kärnan i "Sovjetkinas demokratiska diktatur".

Under dessa förhållanden medförde försöket att organisera lantarbetarna i fackföreningar att det antingen inte bildades någon organisation alls eller att det bildades förmenta fackföreningar som i själva verket gick mot arbetarnas intressen. Siffrorna beträffande "fackföreningarna" i Sovjetdistrikten varierade stort. Inom loppet av ett enda år varierade olika publicerade uppgifter från 14 000 till 30 000, till 150 000, till 229 000 och till och med 2 200 000!⁷⁴ Men oavsett medlemsantalet, var karaktären av dessa fackföreningar så tvivelaktig, att till och med partiets fackföreningscentrum i Shanghai var tvunget att klaga. I dess rapport för 1931 talade de om närvaron av "butiksinnehavare och rika bönder" i fackföreningarna.⁷⁵ Året därpå skrev de ett bitande brev till fackföreningsfunktionärerna i Kiangsi där de anklagade dessa för att acceptera "bönder, präster, butiksinnehavare, förmän, rika bönder och godsägare" medan "å andra sidan betydande delar av lantarbetarna, kulierna, anställda och hantverkare utestängs från att bli medlemmar med olika förevändningar". De partimedlemmar som var inblandade i detta arbete anklagades för att vara "föraktfulla gentemot arbetarna och oförskämda mot dem". Brevet beskrev fackföreningarna som "antiproletära till sin karaktär, och som i högre grad representerande godsägarnas, rika bönders och arbetsgivares intressen".⁷⁶

"Partiet i Sovjetdistrikten ignorerar i stort sett proletariats makt", skrev en partiledare i Juichin.

... Överallt ser vi det allvarliga fenomenet att man fortsätter att strunta i fackföreningsrörelsen. ... Kommittéerna diskuterar det inte ens. ... En proletär ledning existerar fortfarande till största delen bara som ord i partiets dokument.⁷⁷

Det var dessa hårda fakta som knäckte ryggen på sovjetexperimentet i Kiangsi. Genom att driva bort godsägarna och stödja uppdelningen av jorden hade de Röda arméerna väckt entusiasmen hos betydande delar av bondemassorna. Men i frånvaro av en effektiv ekonomisk kontroll och en effektiv proletär massrörelse, inte enbart i storstäderna, utan även i städerna som låg närmast Sovjetdistrikten,⁷⁸ återkom de rika bönderna som godsägare och köpmännen återkom som den dominerande klassen. Fattigbönderna och lantarbetarna kunde inte vinna och behålla ens de minsta materiella förmånerna. Priserna på de enklaste förnödenheterna steg till ouppnåeliga nivåer. Arbetslösheten ökade. Både bönder och lantarbetare började fundera på varför de kämpade och började längta efter vilken fred som helst bara det var fred. Massentusiasmen försvann. Deserteringarna från Röda armén ökade i antal.⁷⁹ En smygande förlamning började i utkanten av Sovjetdistrikten och spred sig snart in mot mitten. Passivitet frätte sönder massinitiativet. Pessimism grep tag i ledarna. I partiets språkbruk blev detta känt

⁷² Lo Fu, "1 maj och arbetslagstiftningen".

⁷³ Lo Fu, "Klasskamp under sovjetmakten".

⁷⁴ *Röda Fanan*, 11 mars, 10 juli 1932; *Kamp*, 4 februari 1933; Mao Tse-tung, *Red China*, sid 20 [se not 66 ovan]; *Communist International*, 5 september 1933

⁷⁵ *Röda Fanan*, 11 mars 1932.

⁷⁶ "Brev till fackföreningarna i sovjetdistrikten om frågan om fackföreningsmedlemskap, från den stående kommittén i Allkinesiska fackföreningsfederationen", *Röda Fanan*, 15 november 1932.

⁷⁷ Teng Yen-tsao, "Undersökning av kampen för att stärka proletariatet", *Kamp*, 4 februari 1933.

⁷⁸ "The Political Situation in China and the Tasks of the Chinese Communist Party", *Communist International*, 15 september 1933.

⁷⁹ *Kamp*, 5, 25 april 1933.

som "Lo Ming-linjen", eftersom Lo Ming, partiledare i Fukien, var en av de första som kapitulerade inför dessa stämningar. "Även om våra bästa ledare skulle komma, eller ta med sig självaste Stalin, eller till och med återuppväcka Lenin från hans grav, och sedan alla tillsammans skulle tala till massorna under tre dagar och tre nätter, så tror jag inte att det skulle kunna förändra stämningarna hos massorna", sade Lo Ming.⁸⁰

Under 1933 spred sig "Lo Ming-linjen" likt ett virus genom hela "Sovjetkinas" ådror. Från Fukien spreds den till Hwei-Hsen-An-distrikten i södra Kiangsi där partifunktionärer, under ledning av Teng Hsiao-ping [Deng Xiaoping], helt enkelt flydde från sina poster.⁸¹ En värvningskampanj till Röda armén misslyckades kapitalt och man började tala om värnplikt. Hela avdelningar av Unga gardets hjälptrupper deserterade och stred faktiskt mot förföljande Röda armé-avdelningar.⁸² Bönder flydde ofta upp i bergen för att slippa utföra transportarbete åt den stridande armén.⁸³

Det är inte bara så att partisanförbanden sällan växer, utan de minskar dagligen, som tidigare i Hwei-Hsen-An och nu i I-Chung och Nanfeng. Deserteringar med gevär och förråderier sker ständigt. ... Korruption och urartning uppträder hela tiden. Vissa partisanförband uppvisade tendenser till banditliv. ... Dessa förhållanden uppträder inte bara bland partisanförbanden utan även i de oberoende bataljonerna, som t ex vägrar utföra order, gör råder efter pengar osv. ... Fenomenet att 'skinna tuahon' (angripa rika bönders förråd) är väldigt utbrett. ... Partiarbetare som tar sig in i distrikten med lite bagage har snart ökat det till stort bagage. Om de kommer med stort bagage växer det snart till två lass på en bärstång.⁸⁴

Nya Lo Ming-typer dök upp överallt, till och med i Röda arméns ledning, och till slut i den centrala regeringens departement i Juichin, Ho So-hen från inspektionsbyrån för arbetarna och bönderna slängdes ut då han sade att av 3 000 000 människor i det centrala Sovjetdistriktet var 2 000 000 förtryckta av rika bönder och godsägare, och att sovjetregeringarna i varierande grad blivit instrument för godsägare och rika bönder i förtrycket av massorna".⁸⁵ Chou En-lai uppmanade till "kamp mot alla former av vacklan, pessimism, passivitet, misströstan, trötthet och kapitulation inför svårigheter".⁸⁶ Andra ledare klagade på att den stora omsättningen, vad gäller partifunktionärer och de frekventa förändringarna i distrikten, förstörde massentusiasmen, och att bönderna flydde upp i bergen när truppstyrkor av alla de slag närmade sig. "De bryr sig inte om de är Röda eller Vita".⁸⁷

En verkligt heroisk insats gjorde Röda armén när den ställd inför dessa stämningar slog tillbaka Chiang Kai-sheks anfall under sommaren 1933. Men "segrarna" under dessa månader var början på slutet. Det var bara en tidsfråga innan Kuomintang, som var oattackerat i sina maktcentra, segrade pga sin överlägsna styrka. Det var bara en tidsfråga innan Kuomintangs mäktiga krigsmaskin på land och i luften och den allt hårdare ekonomiska blockaden skulle leda fram till sina oundvikliga resultat. Chiangs bombplan ödelade hela distrikt och hans trupper smulade sönder provinsens befästningar under sin framryckning. Chiang övergav den gamla strategin att skicka in långa kolonner djupt in i det röda territoriet där de isolerades och utplånades. Hans armé på över 500 000 man, utbildad av den tyske generalen von Seeckt och utrustad med vapen av senaste modell från Europas och USA:s vapenfabriker, inringade de små Sovjetdistrikten likt ett finmaskigt stålnät. Det förekom fruktansvärda massakrer, våld-

⁸⁰ Citerad av Po Ku, "För en bolsjevikisk linje i partiet", *Kamp*, 23 februari 1933.

⁸¹ Lo Fu, "Lo Ming-linjen i Kiangsi", *Kamp*, 15 april 1933.

⁸² *Kamp*, 1 maj 1933.

⁸³ *Ibid.*, 29 augusti 1933.

⁸⁴ Lo Mai, "För en bolsjevikisk vändning", *Kamp*, 22 augusti 1933.

⁸⁵ Lo Fu, "Kamp mot högeropportunismen", *Kamp*, 5 juli 1933.

⁸⁶ Chou En-lai, "Krossa Femte kampanjen", *Kamp*, 29 augusti.

⁸⁷ *Kamp*, 21 oktober 1933.

samma och snabba med bomber, kanoner och eldkastare, långsamma och plågsamma genom kalkylerad svält.⁸⁸

I augusti bröt en röd styrka på omkring 10 000 man, under ledning av Hsiao K'o [Xiao Ke], igenom avspärningen och flydde västerut. De följdes i november av huvudstyrkan under Chu Teh och Mao Tse-tung. Den 10 november, nästan exakt tre år efter att den kinesiska "Sovjetrepubliken" hade proklamerats, ryckte Chiang Kai-sheks trupper i triumf in i Juichin, sovjetens huvudstad. Chiang hade misslyckats med att förinta alla rödingar som han lovat, men han hade lyckats att vinna tillbaka Kiangsi åt godsägarna.

De röda styrkorna marscherade fram och tillbaka tvärs över Hunan, Kweichow, Yunnan och Szechwan in i Shensi, varunder de uthärdade otroliga strapatser, utförde otroliga tappra och listiga bragder. Den "Långa marschen" kommer att gå till historien som en av tidernas mest remarkabla militära bedrifter, men den förde Röda armén ännu längre bort från landets politiska och ekonomiska centra. Nederlaget i Kiangsi kunde inte göra slut på bondekriget, men det utdelade ett kraftigt slag mot den organiserade upproriska bonderörelsen och följaktligen mot städernas arbetarrörelse, som då befann sig vid sin lägsta punkt. Nya vågor av terror, kapitulation och förräderier krossade det mesta av det som fanns kvar av kommunistpartiets apparat i de största städerna. Händelserna gav upphov till tusentals propagandamyter. In i det karga ökenlandskapet i Kinas nordvästra delar marscherade kommunisterna mot ett nytt dödläge.

⁸⁸ För en detaljerad beskrivning av blockaden i Kiangsi, se rapporten från dess speciella korrespondent hos Kuomintangs arméer, *Ta Kung Pao*, Tientsin 2, 3, 4 september 1934.

XX. Den nya "Nationella enhetsfronten"

Kuomintangregimen kom till makten 1927 med mandat från de imperialistiska makterna att krossa arbetarnas och böndernas massrörelse. Med massakrerna detta år och under inbördeskriget och terrorn som fördes med sådan våldsamhet mot arbetarna, bönderna och radikala intellektuella under det efterföljande årtiondet verkställde Kuomintang sin väsentliga funktion som en buffert mellan imperialisterna och folket.

De utländska intressena, som så totalt dominerade den kinesiska borgarklassens politiska och ekonomiska liv, deltog direkt eller indirekt i det ständiga kriget mot de kinesiska massorna. De arméer som skickades för att krossa de upproriska bönderna i centrala Kina var beväpnade från Europas, Japans och Förenta staternas alla arsenaler. Tyska fascistiska instruktörer tränade trupperna som användes mot folket. Amerikanska och italienska officerare lärde Kuomintangs flygare hur man bombade den civila befolkningen. Amerikanska, brittiska, italienska och tyska flygplan gjorde den kinesiska himlen fasansfull för de försvarslösa bönderna i Yangtzes provinser. Amerikanska, brittiska, franska, italienska och japanska kanonbåtar öppnade upprepade gånger eld mot "banditer" – den officiella beteckningen på de upproriska bönderna – längs de kinesiska flodstränderna. Det bomulls- och vetelån på 50 000 000 USD som USA gav Nankingregeringen 1933 tillhandahöll de avgörande resurser som behövdes för att slutföra Kiangsi-fälttågen. I storstäderna höll soldater och marinsoldater från USA, Storbritannien, Frankrike, Japan och Italien direkt vakt över utländska intressen. Brittiska, franska och japanska poliser i de utländska områdena jagade outröttligt radikala studenter, strejkledare och kommunister och överlämnade dem i hundratals för att torteras och avrättas av Kuomintangs civila eller militära myndigheter. Den japanska imperialismens direkta anfall, som återupptogs 1931, har åtföljts av den moderna rovgiriga krigföringens alla hemskheter, men när det gäller detta har Japan bara fortsatt att i egna intressen återuppta det fasansfulla kriget som de tillsammans med Kuomintang och alla stormakter fört mot det exploaterade och förtryckta folket. Den japanska invasionen, som i på varandra följande steg fortsatte fram till det stora kriget 1937-38, innebar främst att den magraste och hungrigaste av vargarna hade brutit sig loss från flocken i ett nytt försök att säkerställa en större andel av rovet till sig själv.

Den japanska kapitalismen vilar på en bas med lätt industri och ett underutvecklat feodalt jordbruk och har en jämförelsevis svag om än högkoncentrerad finansiell överbyggnad. Som senkomling till den imperialistiska nationsfamiljen har Japan under 40 år försökt göra sig till herre över Kina för att skapa en fri kanal för utflöde av sina egna produkter och trygga grundläggande råmaterial, främst kol, järn och bomull som de så beklagansvärt saknar. På grund av sin ekonomiska svaghet kunde inte Japan stå emot trycket från den världsdepression som inleddes 1929 lika bra som sina stora rivaler Storbritannien och USA. Att världsmarknaden stängdes för japanska varor ledde direkt till invasionen av Manchuriet 1931. Erövringen medförde inte några lättnader, utan bara ännu fler vågspel. De höga kostnaderna för de militära operationerna på fastlandet och krisens akuta skärpning ökade belastningen för den japanska ekonomin. Under 1937 tog Japan återigen till vapen för att dra in mer av Kina i sin sfär och för att underställa hela Kinas ekonomi de japanska behoven genom att systematiskt driva ut de imperialistiska rivalerna Storbritannien och USA.

Till skillnad från den japanska imperialismen är de amerikanska och brittiska imperialistiska strukturerna rotade i högt utvecklade tunga industrier, sammanflätade till enorma enheter genom ett kraftfullt ekonomiskt nätverk. De är kapabla att totalt dominera den kinesiska ekonomin genom att förse den med kapitalvaror och dränera de nödvändiga övertinsterna genom att behålla en både direkt och indirekt finansiell kontroll. Deras ömsesidiga rivalitet har fram tills nu blockerat denna utveckling, men det är dessa perspektiv som gör Kina till den

stora potentiella reservoaren för kapitalinvesteringar över vilka de stora makterna till slut kommer och måste hamna i konflikt.

På grund av att den japanska imperialismen i Kina försöker stödja sin egen bräckliga ekonomiska struktur genom direkt och odelad exploatering av den kinesiska marknaden, arbetskraften och kinesiska resurser, drabbar den inte bara samman med sina stora rivaler, utan kan inte ens tolerera en relativ tillväxt för den konkurrerande kinesiska industrin. Den kan inte lämna några marginaler för utvecklingen av en delvis oberoende inhemsk exploaterande klass.* En fortsatt exploatering av Kina av brittiskt eller amerikanskt kapital skulle inte enbart tillåta utan definitivt kräva den kinesiska borgarklassens tjänster som förvaltare. Av denna orsak har den kinesiska borgarklassen, som är oförmögen att utvecklas oberoende, naturligtvis föredragit att vara underordnad New York eller London istället för Tokyo.

När Japan 1931 anföll, sökte Kuomintang utsiktslöst hjälp från Storbritannien och USA. Japan hade dock listigt valt sin stund. Invasionen av Manchuriet genomfördes vid en tidpunkt då alla var upptagna med den ekonomiska krisen, och den efterföljande allt mer skärpta interimperialistiska rivaliteten hade skapat ett strategiskt vakuum där Japan kunde fortsätta med liten eller ingen rädsla för direkt inblandning. Ingen av dess rivaler var beredd eller villig att inleda en väpnad konflikt för dominans i Asien. De var inte heller helt ovilliga att främja Japans planer på ett eventuellt anfall mot Sovjetunionen.

Eftersom Kuomintangregimen var mer rädd för massorna än för de japanska inkräktarna, vågade den inte mobilisera folket i ett nationellt revolutionärt krig. Den valde istället den alternativa ”icke-motståndets” kurs vilket innebar att ge upp så mycket mark som man måste, med förhoppningen att Japan skulle nöja sig med Manchuriet eller, som mest, med Manchuriet och norra Kina. Till en början försökte den använda bojkottvapnet, men under trycket från Japans anfall mot Shanghai 1932 övergav den detta och undertryckte aktivt bojkottkampanjen. Därefter försökte den visa sin användbarhet för japanerna genom att intensifiera sin framstöt mot bönderna i centrala Kina och genom att krossa varje tillstymmelse till oberoende antijapansk rörelse.

Det blev nästan automatiskt så, att allteftersom alla befolkningsskikt under den japanska piskan i varierande grad sattes i rörelse för att göra motstånd mot den japanska imperialismen, fann de sig var indragna i en kamp mot Kuomintangregimen. Studenter som först och hårdast reagerade mot Kuomintangs misslyckande att försvara landets territorium trampade demonstrativt på Kuomintangs fanor. De gjorde räder mot Kuomintangs högkvarter och slog sönder dem. De beslagtogs tåg och strömmade till Nanking i tusentals för att storma regeringens fästningar. Precis som 1919 kämpade de sig fram till de förrädiska ministrarna. De bröt sig in på utrikesministeriet, misshandlade utrikesministern C. T. Wang (nu ambassadör i Washington) och tvingade honom att avgå. De hindrade hans efterträdare V. K. Wellington Koo (nu ambassadör i Paris) från att tillträda tjänsten. De avtvingade Chiang Kai-shek ett av hans redan ofta förekommande löften att offra livet i de norra slagfälten. Men några dagar senare, 15 december 1931, iscensatte Chiang en av sina strategiska avgångar. Från åskådarplats betraktade han när Sun Fo och Eugene Chen intog scenen för sitt bedrövliga ögonblick, och tog på sig ansvaret för att skjuta och hugga ner de demonstrerande studenterna som till slut

* ”Den enorma skada som kriget tillfogat Shanghais industrier ökas systematiskt varje dag. Ansvariga japanska tjänstemän medger att japanska soldater i Nantao, Pootung och andra distrikt som fortfarande är stängda för utlänningar fortsätter att förstöra eller ta med sig alla maskiner som hittas i kinesiskt ägda fabriker. I Hongkew och i Yangtzepoo har denna förstörelsekampanj redan slutförts. Och Chapei var bara en stor ruinhög när kineserna retirerade. Det uttalade målet med denna industriförstörelse är att stoppa Kinas industriutveckling som började hota den japanska dominansen på Kinas marknader. Vissa japaner hävdar redan att de förstört och raderat ut hela den industriella utveckling Kina haft under det senaste årtiondet”. – Speciell korrespondent för *New York Times*, 30 januari 1938.

likt boskap drevs ut ur från Nanking. Överallt genomförde studenterna, med samma hänsynslöshet, spektakulära demonstrationer. I Shanghai höll de borgmästaren fången och tvingade honom att avgå.

Studentrörelsen avtog rätt snart. 1919 hade studenterna antänt den nationalistiska rörelsen som svepte med sig arbetare, bönder och borgerliga nationalister i kamp för den andra kinesiska revolutionen. 1931 flämtade lågan till och slocknade, ty studenterna förblev isolerade. 1919 uppmuntrade borgarklassen, som hade sporrats av framgångarna i kriget, studentupproret och steg fram för att leda den breda nationalistiska rörelsen som vaknat till liv. 1931 bekämpade borgarklassen den antiimperialistiska rörelsen med hela sin styrka. 1919 anslöt sig arbetarna, som just fösts in i fabrikerna, snabbt till kampen och via dem väcktes miljoner bönder. 1931 förblev massorna, som fortfarande var passiva som ett resultat av de stora nederlagen 1927, orörliga.¹

Icke desto mindre fick bojkotten hjulen i de kinesiska fabrikerna att snurra lite snabbare. Det var en begynnande boom som började stimulera självförtroendet bland arbetarna. Strejker började bryta ur, men överallt blev de strejkande nedklubbade och nedskjutna och besegrade. Organisationerna kontrollerades av Kuomintang's agenter och gangstrar. De flesta hade inga organisationer alls. Det fanns inget politiskt parti med ett banér och ett program som de kunde uppfatta som sitt eget.

Samma händelser som så totalt uppenbarade Kuomintang's fega roll blottade även obarmhärtigt kommunistpartiets oförmåga och isolering. Det var helt oförmöget att samla de krafter som Kuomintang skingrade och förtryckte. Det kunde inte omvandla den djupgående fientlighet som genomsyrade hela skikt av befolkningen, speciellt de som direkt utsattes för Japans imperialistiska attacker, till en organiserad styrka. I Manchuriet slog sig tusentals soldater och bönder samman till frivilligarméer, *hunghudtze* eller ”banditer”, som än idag fortsätter att skaka Henry Pu Yis osäkra tron. Bland dem hade kommunisterna föga eller inget inflytande.² Bland arbetarna i Manchuriets städer hade partiet inget fotfäste alls.³ I Shanghai och andra större städer i det egentliga Kina hade partiet redan skilts från arbetarklassen och kunde inte utnyttja den möjlighet som invasionen erbjöd för att återta den ställning de förlorat. Kommunistiska intellektuella spelade en viss roll i studentrörelsen, men utan kontakt med arbetarna kunde de inte förhindra att rörelsen föll offer för Kuomintang-politikernas manövrer och bröts ned under slagen från Kuomintang's hänsynslösa terror.

Partiet fick inget gensvar på de abstrakta antijapanska paroller som det utfärdade. På kort sikt kunde inte enbart patriotiska appeller utplåna den långa rad av fatala misstag som hade försvagat partiet och ödelagt dess auktoritet och prestige bland arbetarna. Som vanligt publicerade Kominterns maskineri utomlands glödande rapporter om kommunistiska framgångar i den antijapanska rörelsen,⁴ medan partiets press på plats mer exakt speglade partiets verkliga svaghet. ”Sedan 8 september har partiet och de röda fackföreningarna absolut inte haft någon som helst ledning inom arbetarrörelsen”, skrev *Röda Fanan* i december 1931. Fackföreningskommittén hade ”inte lyckats grunda en enda arbetartidning”, efter den japanska invasionen.⁵ Försök att bilda antijapanska organisationer bland arbetarna hade inte större lycka. ”De arbetande massorna har ännu inte på ett brett och aktivt sätt deltagit i kampen”, skrev ett annat kommunistiskt organ två månader efter att invasionen hade inletts.

¹ Jfr *China Forum*, Shanghai, 13 januari 1932.

² *China Forum*, 21 maj 1932; ”Brev från Centralkommittén till de manchuriska organisationerna, 9 juni 1933”, *Kamp*, Juichin, 15 augusti 1933; Lo Mai, ”Det manchuriska nationella revolutionära kriget”, *Kamp*, 15 september 1933.

³ Se kap. XVIII, noterna 33, 44.

⁴ Jfr ”Examples of Bolshevik Work and Revolutionary Struggle”, *Communist International*, december 1932.

⁵ *Röda Fanan*, 17 december 1931.

Detta beror ... delvis på det faktum att de röda fackföreningarna och deras förtrupp, kommunistpartiet, inte förmådde samla massorna runt sig. I den praktiska kampen knöt vi inte samman den antijapanska vågen till en djärv framstöt av klasskampen. Trots att den brann av antijapanska känslor kunde den kinesiska arbetarklassen, speciellt i Shanghai, därför inte reagera direkt på sådana paroller som "Ner med de japanska rövarena!" "Mot ockupationen av Manchuriet!" ... osv., eftersom dessa paroller ännu inte knutits till arbetarklassens brännande krav lokalt, som t.ex. löneökningar, bidrag till bostäder och ris. ... Det är klart att rent antijapanska paroller inte kan ge de strejkande löneökningar och förbättringar av levnadsförhållandena.⁶

Det var även under denna period som centralkommitténs arbetaravdelning skrev: "Vi har inte lyckats med att organisera en enda antiimperialistisk strejk".⁷

Helt fristående från partiet och trots det grymma förtrycket började en strejkrörelse få fart i Shanghai. Arbetare i det kinesiska Wing On Cotton Mills, som dragit stor nytta av bojkotten av japanska varor, gick ut i strejk för höjda löner i december. Flera arbetare dödades i sammandrabbningar med Kuomintangs polis innan strejken krossades. Den 7 januari genomfördes en generalstrejk med 60 000 arbetare i Shanghais 34 japanskägda bomullsfabriker. Strejken utlystes av rent ekonomiska skäl mot lönesänkningar och avskedanden.⁸ Efter två veckor hade alla utom 7 000 tvingats tillbaka till arbetet eller att söka annat arbete.

Sju dagar senare, den 28 januari, anföll den japanska flottan Shanghai. Helt oväntat och i strid mot Chiang Kai-sheks order gjorde nittonde Routearmén envist motstånd. Fem veckor av fientligheter följde. Sju år tidigare hade dödandet av endast tretton studenter av brittisk polis utlyst en förlamande generalstrejk. Nu använde sig de japanska anfallarna helt fritt av den Internationella bosättnings i teorin neutrala territorium som bas för de mördande flyg-angrepp och artilleribombardemang som skakade arbetarstadsdelen Chapei och dödade tusentals civila. Trots detta såg den stora majoriteten av arbetarna, där de flesta kastades ut i arbetslöshet av fientligheterna, passivt på. I bosättningen och i den franska frizonen rullade hjulen på ungefär som tidigare. En liten grupp arbetare stred sida vid sida med soldaterna i Woosung, och andra, som noga hölls åtskilda från soldaterna, sysselsattes bakom linjerna. Den stora massan av Shanghais arbetarklass ingrep inte.⁹ Trots att man i efterhand hävdade att man hade del i nittonde Routearméns ära spelade kommunistpartiet i praktiken ingen roll alls i kampen.*

1933 beklagade den kommunistiska ledningen fortfarande "den bristande uthålligheten i arbetet" i städerna. De höll sina lokala kommittéer ansvariga för misslyckandet att organisera en enda antijapansk arbetarorganisation i Tientsin eller Shanghai.¹⁰

Kommunistpartiet var oförmöget att samla massorna mot den japanska imperialismen på grund av att det varken hade kraften eller ett program som kunde samla dem till kamp mot

⁶ "De manchuriska händelserna och den anti-imperialistiska rörelsens grundläggande uppgifter", *Bolsjevik*, Shanghai 10 november 1931.

⁷ Se kap. XVIII, not 33.

⁸ *China Forum*, 27 januari 1932.

⁹ *Ibid*, 15 mars 1932.

* För att bevisa att 19:e Routearméns motstånd i Shanghai "i en inte så liten del" berodde "på kommunisternas arbete", gick Kominterns centrala organ så långt som att påstå att strejken i de japanska fabrikerna hade "organiserats i början av februari 1932 ... under kommunistpartiets ledning" (*Communist International* december 1932). Att detta var en uppenbar lögn kunde bevisas inte bara med hänvisning till *China Forums* arkiv, utan även till andra Shanghaitidningar från januari. Författaren skrev själv om strejken och mötte medlemmar av strejkkommittén flera gånger. Strejken hade redan avbrutits när fientligheterna började. Under striderna låstes helt enkelt arbetarna ute. Det är emellertid sant att kommunisterna spelade en viss roll när arbetarna vägrade gå tillbaka till de japanska fabrikerna ända till april, mer än en månad efter att fientligheterna avslutats.

¹⁰ "Brev till partiorganisationerna och till alla kamrater från Centralkommittén om frågan om enhetsfronten i den anti-imperialistiska rörelsen", *Kamp*, Shanghai, 10 juni 1933; "Centralkommitténs resolution om den 5:e kampanjen och partiets uppgifter, 24 juli 1933", *Kamp*, Juichin, 12 augusti 1933.

den kinesiska borgarklassen. Det var det borgerliga Kuomintangs seger 1927 som hade banat väg för den japanska imperialistiska aggressionen. Det var revolutionens nederlag och Kuomintangs förtryck under det efterföljande halva årtiondet som avvärjde massorna, psykologiskt och politiskt, ställda inför den imperialistiska offensiven. Kommunistpartiet fick nu betala priset för sin oförmåga, sin roll och sitt ansvar i denna ansamling av katastrofer.

Under hela denna period dominerade borgarklassens reaktion och dess militärdiktatur så totalt att inget annat parti förmådde stiga fram och erbjuda någon form av effektiv opposition mot Kuomintang. Rivaliserande militarister utmanade Chiang Kai-sheks styre på olika platser. De svepte hycklande in sig i antijapanska banderoller i förhoppningen att kunna utnyttja Chiangs uppenbara förräderi. Men en efter en av köpte han ut eller slog ner dem. Feng Yu-hsiang [Feng Yuxiang] höjde en oberoende fana i Chahar i augusti 1933, men slöt ett avtal med Chiang hellre än att ställas inför nödvändigheten att fullfölja sina ofta förekommande hot att föra krig mot inkräktarna. I november samma år gick en grupp oliktankande Kuomintang-politiker och befälhavarna för 19:e Routearmén samman i en revolt mot Chiang som under några veckor hade sitt centrum i provinsen Fukien. De gick så långt som att preliminärt flirta med kommunisterna, att förkunna att Kuomintang avskaffats och att "Folkets producentparti" skulle inta dess plats. Men även de besegrades av en enda salva av Chiangs silverkulor. 19:e routearmén skingrades.

Radikala småborgerliga grupperingar som försökte upprätthålla en principiell opposition mot Chiang Kai-sheks diktatur blev kortlivade. Wang Ching-weis klena motstånd mot diktaturen upplöstes helt när Wang gick över till Chiangs sida i januari 1931. Efter att Teng Yen-ta hade avrättats av Chiang 1931 levde Tengs Tredje Parti en oregelbunden tillvaro. Den småborgerliga oppositionen bestod av små sekter med intellektuella som samlats runt dissidentpolitiker och ambitiösa generaler i flyktiga konspirationer som aldrig gick bortom mark och pengar. Chiang Kai-sheks militära Kuomintangdiktatur var ett dyrt och otillräckligt politiskt instrument, men det var det bästa som borgarklassen förmådde skapa för att tjäna sina intressen.

Inom den kommunistiska rörelsen kom den enda konsekventa utmaningen mot kommunistpartiet från den trotskistiska oppositionen. Kärnan utgjordes av en grupp studenter som återvänt från Ryssland efter 1927. Medan de studerade vid Sun Yat-sen-universitetet i Moskva hade många av dem hittat den enda sammanhängande förklaringen till den katastrof som hade drabbat revolutionen i den ryska vänsteroppositionens dokument. De bildade små oberoende organisationer då de uteslöts efter att ha öppet uttryckt sin kritik och började ge ut underjordiska skrifter. Under 1929 uteslöts Chen Tu-hsiu och en anseelig grupp av hans anhängare och även de levde en undanskymd tillvaro fram tills 1931, när alla oppositionella grupper gick samman under Internationella Kommunistiska Förbundets fana. Precis som deras motsvarigheter i andra länder, fortsatte den kinesiska trotskistiska gruppen att betrakta sig som en fraktion inom kommunistpartiet. De försökte utöva sitt inflytande för att åstadkomma förändringar i partiets politik som kunde möjliggöra ett återinträde i dess led. Oppositionen förblev därför en liten propagandaorganisation, som gav ut egna tidningar, men den kunde inte spela någon roll i klasskampen.

Trotskisterna led också av den ideologiska förvirring som kom som ett oundvikligt efterspel till nederlagen och att massorna drog sig tillbaka från den politiska arenan. Den politiska omorienteringsprocessen var en långsam och smärtsam process och på grund av isoleringen och terrorn förblev deras diskussioner till stort sett oprövade i handling. När trotskisterna efter 1933 övergav försöken att "reformera" Komintern och lanserade rörelsen för att skapa en Fjärde International, omorganiserade de sig till Kommunistiska Förbundet i Kina, och under 1934 började de få fotfäste i vissa fabriker i Shanghai.

Trots att de var få till antalet undgick inte trotskisterna Kuomintang's tunga slag av terror. Angripna av sina stalinistiska motståndare som "kontrarevolutionärer" och som "Chiang Kai-sheks agenter" förlorade trotskisterna icke desto mindre vissa av sina bästa kamrater till följd av Chiang Kai-sheks terror. Två hela centralkommittéer slogs ut av gripanden. Inte så få dog av tortyr och svält i fängelse. Under 1932 greps Chen Tu-hsiu och elva andra och dömdes till långa fängelsestraff. Under 1934 krossades återigen den rekonstruerade centralkommittén i småbitar, då fem av dess ledande medlemmar greps. Kuomintang ingrep mot sina "agenter" med samma obehagliga grymhet som de uppvisade mot alla som de betraktade som revolutionära motståndare till dess styre.

Även om trotskisterna aldrig samlade tillräckligt stor styrka för att få något direkt inflytande över händelser trummade de enträget på om behovet av ett grundläggande demokratiskt program som en outhärlig utgångspunkt för att återuppväcka arbetarrörelsen. Enbart på detta sätt, ansåg de, kunde arbetarrörelsen återuppväckas och bli vad den en gång varit, spjutspetsen mot den japanska imperialismen. Det innebar att man måste genomföra ett tålmodigt och outtröttligt organisatoriskt arbete på fabrikerna, baserat på arbetarnas enklaste dagskrav. När arbetare som strejkade för små förbättringar vad gäller löner, arbetstid och bidrag till ris slogs ner, torterades och sköts, kunde de lätt förstå innebörden av agitation för de mest grundläggande demokratiska rättigheterna – yttrandefrihet, pressfrihet, organisationsfrihet och mötesfrihet. Dessa paroller följde med direkt och begriplig logik ur minsta ekonomiska konflikt som arbetarna deltog i. Generaliserad till parollen om en nationalförsamling, vald av folket genom allmän rösträtt, erbjöd detta program en gemensam utgångspunkt för alla delar av befolkningen som förtrycktes och terroriserades av Kuomintang's militärdiktatur.

Händelseutvecklingen tvingade stalinisterna att, trots sig själva, ta ett halvt steg i denna riktning. Deras eget program om "sovjetmakt" hade ingen omedelbar betydelse som arbetarna kunde förstå. Deras paroller "Stöd Röda armén", "Stöd Sovjeterna", hade ingen anknytning till arbetarnas omedelbara intressen och krav. Skrämt av den vanmakt som detta dömde partiet till, introducerade partiet under hösten 1931 helt plötsligt parollen om en "vald folkmakt", som lät farligt likt trotskisternas paroll om en vald nationalförsamling. Även om de gjorde många försök kunde inte partiledningen ens för sina egna medlemmar på ett tillfredsställande sätt förklara skillnaden mellan "folkmakt" och "sovjetmakt" eller mellan "folkmakt" och "nationalförsamling".¹¹ De kunde inte föra en sådan diskussion till sin logiska slutsats, ty redan ett tillfälligt antagande av parollen om "folkmakt" utgjorde ett svagt men omisskännligt erkännande av att kravet på "sovjetmakt" inte fick något gensvar från massorna som krossades under en borgerlig militärdiktatur. Vid sitt tolfte plenum i september 1932 föreslog Kominterns centralkommitté "upprättandet av en vald folkregering" i Manchuriet¹² men i praktiken övergavs parollen i tysthet. Kommunistpartiet skulle senare på nytt ta upp denna i grunden helt korrekta paroll, men omformulera den på ett förvridet och vanskapt sätt, vilket omvandlade den, inte till ett påtryckningsmedel för arbetarnas revolution utan till en snara kring arbetarklassrörelsens nacke. Men detta skulle ske först när experimentet med bonde-sovjeter på landsbygden genomförts till slutet och dess misslyckande bekräftats till priset av tusentals bönders liv.

Shanghaivapenvilan gav Chiang Kai-shek ett andrum och under sommaren 1932 återupptog han sitt krig mot de röda i centrala Kina. I förhoppningen att kunna utnyttja de antijapanska stämningarna i de arméer som skickades mot dem förklarade de röda i april 1932 krig mot Japan.¹³ Den 10 januari 1933, precis innan Japans anfall mot Jehol, erbjöd Röda armén en

¹¹ Jfr Lo Fu, "Om sovjetmakt och folkmakt", *Röda Fanan*, 15 februari 1932.

¹² *Theses and Resolutions, XII Plenum of the E.C.C.I.* (september 1932), Moskva 1933, sid 16.

¹³ *China Forum*, 21 maj 1932.

enhetsfront med varje väpnad styrka som deltog i striderna mot de invaderande imperialisterna.¹⁴ Med de villkor de erbjöd, upphörande av de antiröda fientligheterna, beviljande av demokratiska rättigheter åt folket och beväpning av massorna, erkände de röda ledarna återigen att de var tvungna att återgå till ett demokratiskt minimiprogram om de alls skulle ha några förhoppningar om att kunna bryta isoleringen i sina fästningar i bergen. Men Chiang Kai-shek hoppades fortfarande på att japanerna skulle vara nöjda med de eftergifter han hade gjort och koncentrerade sig på att säkerställa sin egen makt i centrala Kina genom att krossa de upproriska bönderna. Kommunisterna saknade masstöd i Kuomintangarméernas eftertrupper och kunde inte tvinga fram något stöd för sitt rimliga erbjudande om en enhetsfront. Efter debaclet i Jehol i mars 1933 samlade Chiang Kai-shek sina generaler i Kuling och upprepade med skärpa sin grundläggande strategi: "Tills kommunisterna är utrotade är det meningslöst att tala om motstånd mot japanerna!" Han hotade med "hård bestraffning" för de av hans officerare som ansåg att förslaget om enhetsfront förtjänade övervägande.¹⁵ Kriget mot bondesovjeterna fortsatte, och även om det tog honom till slutet av 1934, återtog Chiang till slut Södra Kiangsi. Under det följande året kämpade sig Röda armén fram genom delar av nio provinser, över floder och över de höga bergskammar som gränsade mot Tibet. Chiang Kai-shek skickade sina bästa divisioner för att förfölja dem, men de kom aldrig ikapp den gäckande fienden. I en uppvisning av enastående strategisk skicklighet och ett mod som uthärdade tunga förluster och hårda vedermödor, förenade sig Röda armén med andra röda styrkor som tagit sig till Szechwan två år tidigare, och kom slutligen fram till Shensi i oktober 1935.

De rödas flykt västerut och den påtvingade avvecklingen av Kiangsis "Sovjetrepublik" var inte bara ett militärt nederlag för de röda. Faktum är, att Röda armén genom att komma undan mer eller mindre intakt förhindrade ett förverkligande av Chiangs åtrådda mål – att utrota de röda styrkorna fysiskt. Nederlaget var främst politiskt. Det avslutade försöket att etablera en revolutionär makt som uteslutande baserade sig på splittrade delar av en upprorisk bondeklass. De röda tvingades inte enbart att lämna Kiangsis bönder åt sitt öde. De tvingades också överge den politik som lett in i en hopplös återvändsgränd. Mycket har sagts och skrivits om sovjetrevolutionens nära förestående seger i hela Kina som en nödvändig förutsättning för att föra ett nationellt revolutionärt krig mot Japan.¹⁶ Vid den andra sovjetkongressen, som hölls i Juichin i januari 1934, "växte Sovjetkina stadigt och vann övertag" som ett resultat av den "oövervinnerliga framryckande Sovjetrevolutionen".¹⁷ Detta var det önsketänkande som man tvingades överge tillsammans med sovjetdistrikten i Kiangsi när Röda armén marscherade västerut.

Efter att ha misslyckats med att bli ett instrument i arbetarklassens händer började Röda armén och kommunistpartiet nu att röra sig i riktning mot borgarklassen. Kapitulationsstämningar hade redan börjat gripa tag i stora delar av partiapparaten. I städerna gick mängder av unga kommunister, demoraliserade av nederlagen i Kiangsi och utan några nya framtidsperspektiv i sikte, över till Kuomintang. Chiang Kai-sheks terrorapparat sög upp dessa överlöpare och använde deras förräderier för att fullborda skingrandet och förintandet av vad som fanns kvar av kommunistpartiet i städerna.* Deras återtaganden och förnekanden av

¹⁴ *Ibid*, 13 april 1933.

¹⁵ *Ibid*, 13 april 1933.

¹⁶ Wang Ming, *Revolutionary China To-day*, sid 33.

¹⁷ "The Second Soviet Congress of the Chinese Soviet Republic", *International Press Correspondence*, 1 juni 1934.

* Bland överlöparna fanns vissa prominenta figurer som Huang Ping, "utrikesminister" i den kortlivade Kanton-kommunen. 1937 upptäckte Wang Ming något försenat, att överlöparna 1934 alla hade varit – "trotskister". Att använda denna term som en behändig etikett för alla oppositionella, oavsett nyans, hade under tiden blivit populärt genom utrensningarna i Sovjetunionen. I sin bok *Röd stjärna över Kina* upprepade Edgar Snow lättvindigt det förtal som gick ut på att trotskister, på grund av "logiken i deras ställning" – som Snow inte uppvisar någon

kommunismen fyllde dagspressen. Som spioner och polisagenter förorsakade de att mängder av deras tidigare kamrater greps. Partimedlemmar var rädda för att visa sig på gatorna där de kunde upptäckas. Många flydde till andra städer. Alla partiaktiviteter upphörde att fungera. Apparaten, i bästa fall kraftlös, föll sönder. Under de sista månaderna i Kiangsi var det inte bara Röda arméns soldater som deserterade utan även höga befäl. Veteraner som Kung Hochung och Chiang Yi gick över till fienden och förklarade att de inte såg något hopp för Kiangsis sovjet.¹⁸ Partiet angrep alla dessa desertörer som fega överlöpare, men de skulle snart följa i deras fotsteg och återförenas med dem i Kuomintang's läger, för i Moskva var Komintern redan på väg att med ett enda streck radera det kinesiska sovjetexperimentets magra balansräkning.

Medan Röda armén marscherade genom västra Kina mot en ny vändpunkt i sin historia, fullbordade Kommunistiska internationalen under sin sjunde världskongress i Moskva (juli 1935) en omläggning av politiken som skulle markera dess slutliga nedläggning av kampen för en proletär revolution. Det tyska kommunistpartiets sammanbrott och Hitlers seger hade helt kullkastat den internationella jämvikten i Europa och avlägsnat det tyska proletariats mäktiga organisationer, den potentiellt starkaste revolutionära kraften i efterkrigseuropa, från scenen. Hitler försökte nå en allians med Japan och köpslog öppet med Storbritannien och Frankrike om att få fria händer mot Sovjetunionen. Sovjetbyråkratin gjorde en panikvändning. Storbritannien och Frankrike, som igår var det antisovjetiska blockets huvudorganisatörer, blev ”fredsölskande” demokratier som skulle uppvaktas och vinnas som potentiella allierade mot den tyska fascismen. Kommunistpartierna i alla länder förvandlades mer öppet och oreserverat än någonsin tidigare till blinda instrument för Stalins utrikespolitik. Komintern meddelade nu att man inte kämpade för den proletära revolutionen utan för borgerlig demokrati. Kommunistpartierna ställde in all opposition mot de kapitalistiska regeringarna i utbyte mot allianser med Moskva, som i fallen Frankrike och Tjeckoslovakien, eller blev till påtryckningsorgan för att slutföra sådana allianser, som när det gällde USA och Storbritannien.

Kina intog naturligtvis en nyckelroll i sovjetbyråkratins beräkningar. Omfattningen på de svårigheter som Japan stötte på i Kina skulle till stor del avgöra tidpunkten för och hur kraftfullt dess oundvikliga anfall mot Sovjetunionen skulle bli. Det blev därmed ett av de främsta målen för den sovjetiska diplomatin att förhindra att Kuomintangregeringen gick samman med Japan i en antisovjetisk pakt och, om möjligt, vända den till en antijapansk inställning. Nederlagen i Kiangsi övertygade Moskvas strateger om att den kinesiska Röda armén som sådan var helt otillräcklig för ett sådant syfte. Efter att för länge sedan ha övergivit allt hopp om en kinesisk proletär revolution, vände sig sovjetbyråkratin återigen till den kinesiska borgarklassen. I utbyte mot en allians mot Japan beslöt den att erbjuda Röda arméns tjänster och avbryta jordbrukskampen.

Kominterns sjunde kongress tog endast det första steget längs denna väg. Den drog ett streck över ”sovjetkinas” debetsaldo och angav en ny kurs för det kinesiska kommunistpartiet mot en ny ”nationell enhetsfront”. 1933 hade Wang Ming krävt att ”Kuomintang som det nationella förräderiets och den nationella skammens regering skulle störtas som en förutsättning för att framgångsrikt kunna genomföra det nationella revolutionskriget” och hade deklarerat att detta

som hels bekantskap med – gick över till Ching Kai-shek och förrådde sina kamrater till polisen. Med den märkliga ”logiken” i sin egen ställning går Snow entusiastiskt vidare och omfamnar kommunistpartiet för att ha gått över till samma Chiang Kai-shek och förrätt arbetarna och bönderna till borgarklassen. Lite mer än ett år efter det att Snow samlat materialet till boken som han kallade *Röd stjärna över Kina*, såg Nym Wales, som han tillägnade boken till, en röd soldat som försiktigt fingrade på sin nya skinande Kuomintangknapp. Hon undrade om han tänkte på den ”slitna gamla Röda Stjärnan i tyg som han bar från Kiangsi”. ... Men den Röda stjärnan”, tillfogade hon, ”är inte längre synlig över det som en gång var sovjethorisonten” (*Asia*, januari 1938).

¹⁸ *Shanghai Evening Post*, 25 augusti 1934; *China Press*, 2 september 1934.

endast kunde förverkligas "(av) sovjetregeringen och Röda armén".¹⁹ Detta perspektiv övergavs nu med knappt en blick bakåt. "Kommunistpartiet", meddelade Wang vid sjunde kongressen, "har inga andra medel för en allmän mobilisering av hela den kinesiska nationen för det heliga nationella revolutionära kriget mot den japanska imperialismen än den antiimperialistiska enhetsfrontens taktik". Detta skulle göras genom att vädja "till hela folket, alla partier, grupper, trupper, massorganisationer och till alla prominenta politiska och sociala ledare, att tillsammans med oss organisera en allkinesisk folkregering för nationellt försvar och en allkinesisk enad antijapansk nationell försvarsarmé".²⁰

Som händelseutvecklingen skulle visa, kom detta att bli en övergångsformel i riktning mot återskapandet av ett block mellan kommunistpartiet och Kuomintang. Inbördeskriget mellan Kuomintang och Röda armén hade pågått under sju år och pågick fortfarande, partiet behövde tid för att omskola sina styrkor för den nya vändningen och för att inleda uppvaktningen av borgarklassen. Det var nödvändigt att räkna med den möjligheten att Chiang Kai-shek och Kuomintang redan hade lutat sig så långt i riktning mot japanerna att den "nationella enhetsfronten" fortfarande måste byggas mot dem. Vid den sjunde kongressen talade Wang Ming fortfarande om "Kuomintangs exempellösa och skändliga nationella förräderi" och karaktäriserade Chiang Kai-shek som "det kinesiska folkets ärkeförrädare".²¹

Under nära ett år efter den sjunde kongressen flirtade de kinesiska kommunisterna med diverse oliktankande politiker och generaler, i sydväst med Chen Chi-tang, Li Tsung-jen och Pai Chung-hsi, i Nanking med Sun Fo och Feng Yuhsiang, i nordväst med Chang Hsueh-liang. Men ingen av dem var tillräckligt stark för att få övertaget över Chiang. I sitt arbete med att uppvakta "alla" partier medgav kommunistpartiet till slut att det fanns bara ett, Kuomintang. Under sina försök att uppvakta "alla" framstående ledare erkände de snart att det fanns endast en, Chiang Kai-shek, att räkna med. I början av 1936 sträckte Mao Tse-tung offentligt ut "en vänskaplig hand" till Chiang om han tog till vapen mot Japan.²² Kommunistpartiet började, i en rad öppna brev, artiklar och telegram, att erbjuda Kuomintang allt mer specifika garantier för att övertyga borgarklassen om att det inte längre hotade några grundläggande borgerliga intressen, utan istället skulle tjäna dem väl.

Vid den sjunde kongressen hade Wang Ming refererat till den "nationella enhetsfronten" från 1927 med följande ord:

Vi vet från historien om Kinas kommunistiska partis kamp, att när opportunisterna i dess ledning, under ledning av Chen Tu-hsiu, ställde den nationella enhetsfrontens taktik i motsatsställning mot klasskampens uppgift vid den revolutionära rörelsen kritiska stund 1927, när dessa opportunisterna, för att bevara en nationell enhetsfront med en del av den nationella borgarklassen, gav upp arbetarklassens revolutionära kamp i försvaret av dess viktiga intressen, gav upp bondeklassens jordrevolution ... förde de 1927 års revolution till nederlag.²³

Knappt ett decennium senare överträffades Chen Tu-hsius opportunism av Mao Tse-tung med bred marginal. Han erbjöd den kinesiska borgarklassen samma ödesdiga förnekande av den revolutionära kampen, men gick ett steg längre: han erbjöd medvetna och avsiktliga garantier som gick ut på att om revolutionens krafter återigen skulle höja sina huvuden var det kinesiska kommunistpartiet redo att spela bödelns roll. Vägled av Stalin hade Chen Tu-hsiu krossat den andra kinesiska revolutionen genom ett block med borgarklassen.. Mao Tse-tung

¹⁹ Wang Ming, *Revolutionary China To-day*, sid 33. 486

²⁰ Wang Ming, *Revolutionary Movement in the Colonial Countries* (Rapport till Kominterns sjunde kongress), New York, 1935, sid 15, 20-21.

²¹ Ibid, sid 13, 20.

²² *Daily Worker*, New York, 30 mars 1936.

²³ Wang Ming, *Revolutionary Movement*, sid 51-52.

– och Stalin – försökte nu förnya detta block genom att i förväg erbjuda sig att strypa den tredje.

Under de pågående förhandlingarna om enhetsfronten krävde det Nationella frälsningsförbundet, en småborgerlig nationalistisk organisation, otvetydiga garantier av detta slag från kommunistpartiet:

Vi hoppas att det kinesiska kommunistpartiet genom konkreta handlingar kommer att visa att det är uppriktigt i sin önskan att enas med andra partier. ... I de distrikt som Röda armén ockuperar, där det finns förmögnare bönder, måste ägarna och köpmännen behandlas liberalt. Alla ansträngningar måste göras för att undvika konflikter mellan arbetare och arbetsgivare i storstäderna för att inte hindra uppbygget av enhetsfronten för att rädda landet.

... De nationella frälsningskommittéerna och andra massorganisationer innehåller allt oftare unga människor med instabila ideal som vid antijapanska möten för fram ... sådana paroller som 'klass mot klass' och 'kamp mot Kuomintang och Kuomintangregeringen', till stor skada för enhetsfronten. ... Det är vår fasta övertygelse att ett sådant agerande inte har sitt ursprung i kommunistpartiet. ... Vi anser att kommunistpartiet omedelbart måste rätta till situationen. Dessutom uppträder här och där förband som kallar sig kommunistiska partisaner och tar lagen i egna händer. Om dessa odisciplinerade förband står under kommunistpartiets kontroll måste detta vidta stränga metoder mot dem eller vid tidigast möjliga tillfälle klargöra att det på intet sätt har något att göra med dessa förband.²⁴

På var och en av dessa punkter gav Mao Tse-tung den 10 augusti 1936 ett tydligt svar. Han meddelade att "Arbetarnas och böndernas regering" hade bytt namn till "Folkets sovjetregering" och att "Arbetarnas och böndernas armé" blivit "Folkets röda arme". Han rapporterade att alla tidigare lagar i sovjetdistrikten som begränsade borgarklassens medborgerliga rättigheter redan dragits tillbaka och fortsatte därefter:

Vi har redan antagit ett beslut att inte konfiskera de rika böndernas jord. ... Vi kommer inte att konfiskera de små handelsmännens och kapitalisternas egendomar och fabriker. Vi skyddar deras företag. ... Vad gäller de aktiva antijapanska officerarna och storgodsägarna kan vi konstatera att deras gods och egendomar inte är föremål för konfiskation.

Vad gäller problemet med förhållandet mellan kapital och arbetskraft i de sovjetiska distrikten har vi infört minimivillkor för att förbättra levnadsstandarden för arbetarna. Arbetarna och kapitalisterna har förhandlat fram ett avtal om villkoren som baseras på den faktiska situationen i varje företag och detta är bindande för båda sidor. Avtalet gör slut på onödiga strejker och sabotage. De gamla lagarna om arbetarkontroll och ledning i de olika företagen har avskaffats. Arbetarna har fått rådet att inte ställa krav som kan vara större än vad som kan beviljas. ... I de icke-sovjetiska distrikten är det vår avsikt att inte framhäva den antikapitalistiska kampen,^{*} dock är vi för att förbättra levnadsstandarden för arbetarna. ... Både kapitalisternas och arbetarnas gemensamma intressen grundas på kampen mot den imperialistiska aggressionen.

Den omständigheten att partisanerna i Hupeh, Hunan, Kiangsi, Fukien, Chekiang och på andra platser fram tills nu misslyckats med att följa de lagar som vi helt nyligen infört beror på det faktum att våra instruktioner inte har kunnat föras ut till dem på grund av olika hinder. Dessutom kan det vara så att de upprepade försöken att kväva partisanrörelsen i dessa distrikt, vilka ofelbart följts av obeskrivliga illdåd, resulterat i att hämndbegär (!) fått övertaget på sina håll. Vi är emellertid av den åsikten att detta är en felaktig inställning. Vi är väldigt angelägna att omedelbart rätta till dessa misstag.

²⁴ "Essential Conditions and Minimum Demands for United Resistance", *China: The March Toward Unity*, New York, 1937, sid 66-67.

^{*} Enligt en annan översättning lyder detta: "Vi kommer på samma sätt inte uppsåtligen intensifiera den antikapitalistiska kampen". – *China Today*, januari 1937.

Mao lovade också att "tillrättavisa" de överilade handlingarna hos de unga män som var fräcka nog att tala om "klass mot klass" och tillfogade: "Vad vi är mest intresserade av och det vi anser vara viktigast är att alla partier och grupper bör behandla oss utan fiendskap och ha målen för kampen mot Japan i åtanke för att rädda landet. Vi ska härnäst inte fästa någon betydelse vid meningsskiljaktigheter i andra frågor".²⁵

Tänk om arbetarna, utan att fråga kommunisternas om lov, skulle "betona" den antikapitalistiska kampen? Tänk om bönderna, utan att fråga om lov, skulle fortsätta att på egen hand konfiskera jorden? Tänk, kort sagt, om massorna, precis som 1927, fortsatte bortom alla partier och alla ledare kampen i sina egna intressen? Var det verkligen så enkelt att glömma att ropet på "överdrifter" under 1927 hade följts av det brutalaste förtryck? Vid den sjunde världskongressen kunde Wang Ming fortfarande tala om "revolutionens nederlag" 1927, men nu hade även den delen av historien skrivits om:

"Vi är beredda att bilda en stark revolutionär enhetsfront med er", skrev kommunistpartiet till Kuomintang 25 augusti 1936,

som var fallet under den ... stora kinesiska revolutionen 1925-27, då det existerade en bred enhetsfront för kamp mot nationellt och feodalt förtryck, eftersom det är det enda sättet att rädda vårt land idag. Ni ... har ännu inte glömt den *ärorika historien om samarbetet* mellan kommunistpartiet och Kuomintang. ... Det var just tack vare detta samarbete som alla nationella och feodala förtryckare darrade inför oss. Vid den tiden var våra nationella förtryckare, och då speciellt den japanska imperialismen, väldigt rädda för att vårt samarbete kunde leda till slutseger och Kinas totala befrielse. Därför sådde de tvistefrön mellan oss och tillgrep alla sorters medel, hotelser och frestelser vilket resulterade i att en sida gav upp samarbetet och begravde enhetsfronten. *Känner ni inte samvetskval när ni idag erinrar er detta?*²⁶

Chiang Kai-shek kände inget stygn i sitt samvete av de besegrade motståndarnas fjäsk. Han hade inte alls glömt de "ärorika" resultaten från sitt första block med Komintern. Detta hade fört honom till makten över det kinesiska folkets slagna kropp. Inte mer än nu hade det då handlat om samvete, utan om politisk ändamålsenlighet. Chiang Kai-shek, skapare och brytare av tusen principlösa allianser, brydde sig inte om hycklande uppmaningar från ett parti som han med ohämmad brutalitet hade utnyttjat och krossat och som han nu åter kunde använda sig av om det passade honom. Om han började överväga det lämpliga i att acceptera den kapitulation som man erbjöd honom, var det på grund av att ett helt mönster av omständigheter tvingade den kinesiska borgarklassen att, om än sent, besluta sig för att börja göra motstånd mot de japanska imperialisterna fortsatta invasion.

Under nästan två år hade den kinesiska borgarklassen andats den uppfriskande luften hos ett ekonomiskt uppsving. Efter en inledning med en rekordskörd 1935 steg den ekonomiska kurvan stadigt från 1934 års lågvattenmärke. Den kinesiska uppgången gick i takt med den globala konjunkturuppgången och kännetecknades av nya framsteg inom handel, intäkter och produktion. Den kinesiska valutan var hårt skakad av den svåra silverbrist som 1934 skärptes av Washingtons silverinköpspolitik, och devalverades i november 1935 och knöts till det brittiska pundet. Silveraktier förstatligades och såldes därefter utomlands mot köp av utländsk valuta. Denna operation genomfördes under direkt tillsyn av brittiska finansministeriet, som i Kina representerades av sir Fredrick Leith-Ross. Industrin stimulerades på nytt. Under 1936 investerade kinesiska banker 109 000 000 dollar (i kinesisk valuta) i tillverkningsindustrier. Kinas kreditställning utomlands förbättrades och i slutet av 1936 inleddes förhandlingar om

²⁵ Mao Tse-tung till medlemmar av Allkinesiska sällskapet för nationens räddning 10 augusti 1936, *China: The March Toward Unity*, sid 70 ff. [En engelsk översättning av detta dokument finns i S. Schram, *Mao's Road to Power*, vol V, sid. 295-302, "A Letter to Zhang Naiqi, Tao Xingzhi ... and All Members of the National Salvation Association". Finns ej med i Maos *Valda verk*]; jfr *China To-day*, New York, januari 1937.

²⁶ *China: The March Toward Unity*, sid 30.

ett brittiskt lån på 30 000 000 pund som framgångsrikt slutfördes i London i juni året därpå. H. H. Kung, finansministern som åkte till Europa för att slutföra avtalet, ordnade även betydande krediter i andra europeiska huvudstäder och ett väldigt förmånlig guldutbytesavtal i Washington. Järnvägs- och industriprojekt som länge varit vilande tycktes nu kunna förverkligas.

Den ekonomiska återupphämtningen åtföljdes av en förbättrad politisk stabilitet. Chiang Kai-shek hade lyckats genomföra de flesta av sina planer på att militärt ena landet.

Det nederlag som drabbade de röda i Kiangsi hade avlägsnat det enda viktiga revolutionära hotet från hans närområde. Förföljelsen av de röda i väster gav för första gången Chiang en möjlighet att utsträcka sitt inflytande över provinserna Kweichow, Yunnan och Szechwan. Under 1935 gjorde Chiang demonstrativt en flygtur över de västra provinserna, till Shansi, och till och med till Inre Mongoliet. Överallt togs han emot som en herre över allt han överblickade. Det sista viktiga fästet med regionalt styre, i sydväst, erövrade han nästan oblodigt i juli 1936, när hans trupper återigen marscherade genom Kanton på tioårsdagen av hans avfärd från den staden för marschen mot makten norrut längs Yangtze.

Dessa förbättringar av den kinesiska borgarklassens politiska och ekonomiska ställning stimulerade nya och uppiggande stämningar hos densamma. Den såg klart hur dess ekonomiska bas hotades av Japans enträgna krav på ett "sino-japanskt samarbete". Japans gradvisa erövring av den kinesiska bomullsindustrin, som fortsatte mitt under återhämtningen, gav en försmak av vad detta "samarbete" verkligen innebar. Vad gäller Japans andra principiella krav på "samarbete mot kommunismen", var det inte svårt att upptäcka en omskrivning av Japans rätt att besätta Kina. Med en större fasthet än vad han dittills vågat uppvisa, informerade Chiang Kai-shek i september 1936 den japanska ambassadören om att dessa villkor var fullständigt oacceptabla.

Chiang räknade dock ännu inte med att faktisk strida mot Japan. Han räknade snarare med att använda sin stärkta ställning för att tvinga fram en modifiering av Japans krav. För att försäkra sig om en fullständig konsolidering av sin makt ansåg han det fortfarande vara nödvändigt att utdela ett slutligt slag mot de röda, på vars kapitulation han ännu inte till fullo trodde. Han utformade denna plan i oktober när Chang Hsueh-liang i Sian föreslog att man skulle avsluta inbördeskriget, sluta en allians med Sovjetunionen och omedelbart göra motstånd mot Japan. "Jag kommer aldrig att tala om detta förrän varje röd soldat i Kina är utplånad och varje kommunist sitter i fängelse", påstått Chiang ha svarat. "Först då blir det möjligt att samarbeta med Ryssland."²⁷

Den månaden gjorde en armé med Manchukosoldater under japansk kontroll och irreguljära trupper från Inre Mongoliet en framstöt över gränsen mot Suiyuan. Chiang gav inte mycket mer än moralisk uppmuntran till de provinsiella styrkor som framgångsrikt gjorde motstånd mot invasionsförsöket. Flera av hans divisioner flyttades in i Suiyuan men endast för att se till att konflikten hölls inom lokala gränser och att man inte skulle göra några försök till framryckning mot Chahar. Medan Suiyuans seger fick en elektrifierande effekt på den växande antijapanska rörelsen bland viktiga sektioner av borgarklassen, var Chiang fortfarande mer angelägen om att fortsätta sitt fälttåg mot de röda i Shensi. Han grep sju framstående ledare för det nationella frälsningsförbundet i Shanghai och skingrade med våld nya antijapanska studentdemonstrationer som började förekomma. Han var ännu inte beredd att acceptera kommunisternas underkastelse och föredrog att slutföra underkuvandet av dem med militära medel.

²⁷ Edgar Snow, *Röd stjärna över Kina*, Borås, 1971, sid 401.

När Chang Hsueh-liangs trupper inte ville bryta sin faktiska fred med de röda längs gränsen mot Shensi satte Chiang in sin första armé. När den led nederlag mot de röda i Kansu flög Chiang till Sian i december, fast besluten att tvinga den bångstyriga nordöstra armén att lyda hans order eller tvinga den att dra sig tillbaka söderut och ersätta den med egna styrkor. Dessa beräkningar kullkastades på ett spektakulärt sätt, när officerarna och manskapet i Sian-garnisonen gjorde uppror natten till den 11 december och tillfångatog Chiang tillsammans med hans närmaste rådgivare.

Tillfångatagen och ihopkrupen på en bergssida i sin nattsärk, hade Chiang inte bara fullständigt förlorat "ansiktet", han befann sig i uppenbar livsfara. I den manchuriska arméns led mullrade kravet på att han skulle ställas inför en "folkdomstol" för alla brott som han begått. Kuomintangdiktatorns liv skulle inte ha varit värt ett rutten lingon om soldaterna fått igenom sin vilja. I Nanking var Chiangs underlydande generaler och bihang, som fortfarande var för att gå med på Japans villkor, säkra på att han inte skulle undkomma med livet i behåll. För att se till detta började de flytta fram trupper mot Shensis gräns för en "straffexpedition" mot rebellerna och beordrade upp flygplan för hotfulla uppvisningar över Sian. Där försökte Chang Hsueh-liang pressa Chiang att anta ett djärvt antijapanskt program. Han varnade för att han inte skulle kunna kontrollera sina yngre officerare och soldater om Chiang vägrade gå med på deras allt större krav på att avbryta inbördeskriget och inleda en kampanj mot erövrarna av det Manchuriska fosterlandet. Manchuriets förre härskare skulle inte själv ha kunnat rädda Chiangs liv. Kommunisterna kunde det däremot och de ingrep och utövade hela sitt "stora inflytande hos Tungpei (den manchuriska armén) för att rädda Chiang och skicka tillbaka honom som nationell ledare till Nanking".²⁸

En av de mest dramatiska och, om vi ska döma efter efterspelet, definitivt en av de viktigaste incidenterna under Chiangs påtvingade vistelse i Shensis huvudstad, var hans möte med Chou En-lai som ledde den kommunistiska delegationen i Sian. Huvudaktörerna i vad som måste ha varit en minnesvärd scen har själva ännu inte beskrivit den. Chiang har i sina senare utgivna memoarer inte ens nämnt den.²⁹ Enligt en redogörelse bleknade generalissimusen när Chou steg in i hans rum. Han verkade tro att han skulle överlämnas till de röda. Chou En-lai, måste han ha dragit sig till minnes, hade varit vice befälhavare för de strejkvakter i Shanghai som skjutits och huggits ner på Chiangs order den blodiga april morgonen tio år tidigare. Det var svårt, även för Chiang Kai-shek, att tro att män som han så hänsynslöst förrått och jagat verkligen erbjöd sig att återigen ställa sig själva till hans förfogande. Chou, fortsätter redogörelsen, kom in, "hälsade vänligt" och "erkände honom som överbefälhavare". Han började förklara kommunistpartiets nya politik. "Chiang satt först kyligt tyst men tinade efterhand upp samtidigt som han ... lyssnade". Flera möten följde. Han blev allt mer övertygad om att inte enbart hans direkta kidnappare, utan även de röda, var uppritkiga i sitt motstånd mot inbördeskriget och sin beredvillighet att samverka i landets fredliga enande, under hans egen ledning, förutsatt att han utformade en politik som var positiv till väpnat motstånd mot Japan.³⁰ Vad Chiang till slut förstod i Sian var att kommunisterna erbjöd honom sin oreserverade kapitulation om han bara antog en politik som han redan halv om halvt hade beslutat om. Han insåg att det var dåraktigt av honom att insistera på att krossa kommunisterna med militära medel, när de var fullt beredda att återigen tjäna hans politiska syften.* Chiang gick i princip med på

²⁸ Harry Gannes, *When China Unites*, New York, 1937, sid 265; Snow, *Röd stjärna över Kina*, sid 413.

²⁹ Chiang Kai-shek and fru Chiang Kai-shek, *General Chiang Kai-shek*, New York, 1937; se även James Bertram, *First Act in China*, New York, 1938. Kommunistpartiets inställning i dessa händelser finns i olika telegram som tryckts i *China To-day*, mars 1937; se även "Concerning Events in Sian", *Communist International*, januari 1937.

³⁰ Snow, *Röd stjärna över Kina*, sid 415.

* "... Det verkar som att man i allt högre grad allmänt insett att Kinas kommunister nu inte längre är kommunister i någon återstående väsentlig mening", skrev den amerikanska *Shanghai Evening Post* den 29

de förslag som presenterades för honom. Han släpptes på juldagen och flögs tillbaka till Nanking. Efter en rad av slingrande och fullständigt lyckade manövrer, sammankallade Chiang sex veckor senare ett plenarmöte med Kuomintangs centrala exekutivkommitté. Till detta möte telegraferade kommunistpartiet sitt erbjudande: "Att upphöra med den väpnade kampen för att försöka störta Kuomintangregeringen; att byta namn på sovjetregeringen till Administrationen för den kinesiska republikens speciella område; att kalla Röda armén för den Nationella revolutionära armén som ska underordnas Nankingregeringen och dess kommission för militära frågor; att införa en demokratisk administration i de speciella områdena; att sluta konfiskera jord tillhörande godsägare och förverkliga den antijapanska nationella enhetsfrontens program".³¹

Kuomintangs plenarmöte meddelade troskyldigast att regeringen, precis som tidigare, skulle fortsätta att värna om nationens suveränitet och var besluten att, som tidigare, "utrota kommunisterna". Därpå meddelade de sina formella villkor för att acceptera kommunisternas underkastelse: (1) Avskaffa Röda armén och inkorporera den i regeringens arméer under befäl av Kommissionen för militära frågor. (2) Upplösa "sovjetrepubliken". (3) Upphöra med all kommunistisk propaganda. (4) Överge klasskampen.³²

Kommunistpartiet accepterade formellt dessa villkor den 15 mars, men invände att det redan hade genomfört de viktigaste villkoren och "på eget initiativ proklamerat att man upphört med att konfiskera godsägarnas jord" som bevis på att "kommunistpartiet inte förespråkar klasskamp".³³ Röda armén tilldelades därefter ett "garnisonsområde" i Norra Shensi och började ta emot regelbundet stöd från Nanking. En kongress för ungkommunisterna som hölls i Yenan, Shensi, i april valde Chiang Kai-shek och andra generaler i Nanking till dess presidium tillsammans med Chu The och Mao Tse-tung.³⁴

"Fushih är centrum för det kinesiska kommunistpartiets aktiviteter", skrev en besökare till Norra Shensi.

Men det förekommer inget förtryck av godsägare, ingen jorduppdelning. Inte ett blad med kommunistisk propaganda kan hittas. På väggarna längs gatorna finns endast affischer med paroller som kräver krig mot angriparen, för nationell räddning och för nationellt enande på fredligt väg.

december 1936. "... Vad är det med dagens detta så kallade kommunistiska program som motiverar vägran att sluta fred med en grupp som inte längre står för något som är ii grunden kommunistiskt?"

Den ärkeimperialistiska brittiska *North China Daily News*, som för ett årtionde sedan var det Kuomintang-kommunistiska blockets främste motståndare och den främsta rabiata anhängaren av Chiang Kai-sheks krig mot de röda, sjöng nu också den nya smäktande sången: "Det är på sin plats att utröna", skrev den den 28 december, "hur rätt general Chang Hsueh-liangs påstående är att de så kallade kommunisterna är redo att träffa en uppgörelse".

Siankuppen erbjöd också ett tillfälle för den utländska kommunistiska pressen att ge ett slående exempel på "flexibilitet". Den dag som Chiang fängslades smattrade *Daily Worker* i New York fram att Chang Hsueh-liang hade höjt "stridsropet för ett enat Kina. ..." Harry Cannes skrev att Sianrebellernas krav "ursprungligen [hade] förts fram av Kinas kommunistiska parti". – *Daily Worker* 13 december 1936. Dagen därpå rapporterade telegrammen att Moskvapressen fördömde Chiang Hsueh-liang som ett redskap för Japan som "i själva verket hjälpte Japan att främja sitt lands undergång". Hela komplotten, skrev *Izvestija och Pravda*, hade fabricerats i Tokyo – Associated Press, 14 december 1936, *New York Times*, 15 december 1936. Dagen därpå gjorde *Daily Worker* en 180 graders kovändning. Cannes upptäckte att "vapnet hade laddats i Tokyo", och deklarerade att de första rapporterna som "avsiktligen fyllts av antijapansk demagogi var helt missvisande". – *Daily Worker*, 16 december 1936. Allt för att bevisa att Moskva älskade Chiang, och bara Chiang.

³¹ *Sunday Worker*, New York, 21 februari 1937.

³² *New York Times*, 20 februari 1937; *New York Herald Tribune*, 22 februari 1937; Cannes, *When China Unites*, sid 279; Snow, *Röd stjärna över Kina*, sid 423.

³³ *China To-day*, maj 1937.

³⁴ *New York Times*, 30 april 1937.

Parollen 'Låt oss stödja general Chiang som ledare i det antijapanska kriget' är den populäraste av alla och finns överallt.³⁵

Vad tyckte Röda arméns kämpar om dessa snabba förändringar? Vad tyckte bönderna om den nya politiken? Hur enkelt kunde det kinesiska kommunistpartiet pracka på dem den "nya linjen"? Endast framtiden kommer att slutgiltigt besvara dessa frågor. Röda armén i Shensi 1937 var i alla fall inte längre den armé som kämpat så länge och så hårt för jord och mot Kuomintang. Den armé som ställdes till Chiang Kai-sheks förfogande hade omkring 90 000 man. Av dessa var mindre än en tredjedel överlevande från den långa marschen från Kiangsi. "Av de omkring 90 000 reguljära soldaterna här", berättade Chu The för en utländsk besökare, "kommer endast 20 000 eller 30 000 ursprungligen från Kiangsidistriktet. Omkring 30 000 rekryterades längs vägen, främst i Szechwan och resten från lokala områden".³⁶ Ytterligare en besökare i Shensi fick under sommaren 1936 några korta glimtar av de miss-tankar som väckts hos dessa soldater av de nya och obekanta ordena man börjat få. "Vi måste intensifiera skolningsarbetet bland våra egna soldater", berättade Peng Teh-huai för honom.

Vid flera tillfällen har de våra brutit mot enhetsfrontspolitiken genom att skjuta på soldater, som vi tillåtit dra sig tillbaka. Vid andra tillfällen har manskapet tvekat att återlämna erövrade vapen och flera gånger måst beordras göra det. Detta är inte bristande disciplin utan bristande förtroende för chefernas order, vilket visar att manskapet inte till fullo förstår skälen för sådana handlingar, och somliga soldater anklagar faktiskt sina ledare för "kontrarevolutionära order".³⁷

En annan journalist frågade några månader senare en sovjetfunktionär om vad folket tyckte. "Folket tycker alla bättre om sovjeten", svarade han.

Det var enkelt och lätt för dem. Godsägarna kommer kanske att gilla den nya demokratin bättre men det är få godsägare kvar här som kan dra nytta av det. Vi möter vissa svårigheter i att låta godsägarna ha rösträtt. Folket förstår inte varför det är nödvändigt och bönderna är rädda för att deras jord kan återlämnas till godsägarna. ... Men i allmänhet har folket lätt gett upp sovjeten. De litar på att kommunistpartiets ledning gör vad som är rätt för dem. Men de ser inte nödvändigheten av en sådan komplicerad förändring och vissa förstår inte hur de vinner på det själva.³⁸

Detta var korta glimtar av de tvivel och meningsskiljaktigheter som oundvikligen kommer att växa till framtida konflikter när massorna "ger upp" mindre "lätt" och återigen börjar kämpa för mål som de "vinner på själva". Men nu doldes dessa överväganden tillfälligtvis av den snabba händelseutvecklingen. I juli 1937 slog den japanska imperialismen åter till i Norra Kina. Chiang gjorde vankelmodigt ett sista försök att nå en "lokal" överenskommelse och godkände den 11 juli att de kinesiska styrkorna skulle dras tillbaka från Peking-Tientsin-området. Soldaterna i 29 armén struntade i överenskommelsen och fortsatte att strida.

Japans anfall mot de norra provinserna fortsatte och i augusti slog den japanska flottan återigen till hårt mot Shanghai, där Chiang denna gång till slut tvingades ta till vapen. Några veckor senare togs de sista stegen mot att bilda det nya blocket mellan Kuomintang och kommunisterna. Den 10 september meddelades att Röda armén införlivats i Kuomintangs styrkor som "Åttonde routearmén" i Nanking. Den 22 september utfärdade kommunistpartiet en proklamation i Fushih, Shensi, som tillkännagav att "Sovjetrepubliken" formellt upplöstes. Dagen därpå telegraferade Chiang sina gratulationer. Det var nästan på dagen tioårsjubileum för den dag då Chiang hade telegraferat sina "gratulationer" till Vänsterkuomintang i Wuhan för dess utträde ur den "nationella enhetsfronten" med kommunisterna och dess kapitulation för Chiangs regering i Nanking. En ny "nationell enhetsfront" tog nu form vid en tid då

³⁵ *China To-day*, juli 1937.

³⁶ Philip Jaffe, "China's Communists Told Me", *New Masses*, New York, 12 oktober 1937; jfr Snow, *Röd stjärna över Kina*, sid 200.

³⁷ Snow, *Röd stjärna över Kina*, sid 355

³⁸ Nym Wales, "The Passing of the Chinese Soviets", *Asia*, New York, januari 1938.

arbetarna och bönderna i Kina, under ett barbariskt imperialistisk anfall, verkligen behövde ett eget parti, en fana och program som kunde leda kampen mot inkräktarna och för deras egen befrielse från exploatörernas ok.

Genom att återvända till Kuomintang's föll fullbordade kommunistpartiet en historisk cykel som under alla stadier hade varit katastrofal för Kinas nationella befrielse. Partiet som kallat sig självt för "proletariatets förtrupp" hade egentligen aldrig baserat sig på proletariatet som den nationella revolutionära kampens främsta hävstång. Under åren 1925-27 hade det underordnat sig självt och den massrörelse som det ledde under borgarklassen. Resultatet blev den borgerliga kontrarevolutionens seger, på basis av en kompromiss med imperialismen som endast banade väg för en förnyad imperialistisk invasion. Det demoraliserade partiet styrde efter 1927 vidare in i det äventyr som förvandlade det till spjutspetsen för en lokal bonde-revolt. Nederlaget för och likvideringen av bondesovjeterna i Kiangsi gjorde att det återigen kom på glid. Det vilade nu enbart på en rörlig styrka av bondekrigare, där de flesta, vilket Wang medgav, inte hade "minsta aning om arbetarrörelsen i storstäderna".³⁹ Efter att ha misslyckats med att omvandla denna styrka till ett instrument för proletariatet har kommunistpartiet nu kommit tillbaka till borgarklassens läger. När Komintern, efter nederlaget 1927, misslyckades med att göra en balansräkning över sina erfarenheter hade det, som Trotskij sade, lämnat "dörren vidöppen för nya experiment i Kuomintang-linjens anda". Det är därför, skrev han 1928, som "vi kommer att få se fler politiska vänstersvingar från den kinesiska borgarklassens sida. Det kommer i framtiden inte att saknas frestelser för den 'nationella enhetsfrontens' amatörer".⁴⁰ Efter att aldrig ha varit förankrat i en fast proletär revolutionär politik, störtade kommunistpartiet efter tio år rakt in i den nationella borgarklassens armar.

Den "nationella enhetsfronten" återskapades 1937 på ett nytt historiskt plan. 1927 stod kommunistpartiet i ledningen för en mäktig massrörelse. 1937 stod det i ledningen för en bondearmé på 100 000 man, isolerad från de stora folkmassorna. 1927 trodde kommunistpartiet att arbetarklassen skulle vinna "hegemonin" i blocket med borgarklassen och leda den nationella befrielsekampen till seger. 1937 bildade kommunisterna ett block baserat på Kuomintang's införlivande av Röda armén och genomförandet av en antijapansk kamp som skulle tjäna sovjetbyråkratins omedelbara intressen. Det var inte längre en fråga om nationell befrielse, ty det nya blocket, och dess kommunistiska anhängare i andra länder, vädjade öppet till de brittiska och amerikanska imperialisterna att ingripa för att försvara sina imperialistiska intressen mot det japanska hotet. Komintern brydde sig inte längre om att vifta med falska och listigt mångordiga resolutioner om "proletariatets hegemoni", ty proletariatet fanns inte längre med i deras beräkningar. 1927 erkände Komintern, i ord om inte i handling, jordrevolutionens avgörande roll i den nationella kampen. 1937 avsåg sig kommunisterna, för att kunna återvända till sin allians med borgarklassen, öppet sitt radikala jordprogram och övergav den kamp för jord som de hade stått i ledningen för under sju år. De gick ett steg längre och lovade i förväg att "korrigera" – dvs. kontrollera och undertrycka – alla sådana oberoende bonderörelser.

1927 överlämnade kommunisterna ledningen för den antiimperialistiska kampen till borgarklassen, vilket resulterade i att denna krossade massorna och kompromissade med imperialisterna. Fantasin att alla klassernas intressen växte samman i kampen mot imperialismen vederlades brutalt när borgarklassen visade att dess intressen låg hos imperialisterna mot massorna. Detta grundläggande faktum är lika sant idag som det var då. Det utgör det främsta kriteriet för att värdera och förstå händelserna 1937-38 och utsikterna för den närmaste framtiden.

³⁹ Wang Ming, *China Can Win!* New York, 1937, sid. 45.

⁴⁰ Trotskij, [Tredje internationalen efter Lenin](#), bokutgåvan sid 138, 126.

Missnöjt med resultatet av de delvisa eftergifterna som man framtvingat från Kuomintang-regimen genom diplomatiska, ekonomiska och endast enstaka militära påtryckningar, inledde Japan i juli 1937 en storskalig invasion i syfte att med vapenmakt ta herraväldet över hela Kina. Ställd inför nödvändigheten av att ta ett ödesmättat beslut vacklade Chiang Kai-shek. En lokal uppgörelse som rörde "Lukouchiaoincidenten" – den sammanstötning söder om Peking som föregick fientligheterna 7 juli – godkändes av Nankingregeringen. Inga styrkor från den centrala regeringen fördes in som stöd till de lokala soldaterna, när den fortsatta japanska framstöten visade att anfallarna var beslutna att ta över hela norra Kina. Men när det stod klart att japanerna denna gång inte skulle acceptera några tillfälliga överenskommelser och när den japanska armén och flottan efter Pekings och Tientsins fall återigen invaderade Shanghai, var man till slut tvungen att kasta tärningen. Efter att under sex år ha hukat under den japanska piskan tvingades Kuomintang slutligen att bjuda motstånd, då den japanska aggressionen nu hotade att utrota den kinesiska borgarklassen helt och hållet.

Under konfliktens första månader lämnade Kuomintang noga varje möjlig dörr öppen för kompromisser. Det undvek att ta några oåterkalleliga steg. Det upphävde inget av sina fördrag med Japan. Det förkastade inga av sina tidigare kompromissöverenskommelser. Det avstod från att konfiskera japansk egendom. Mitt under slaget om Shanghai gjorde man till och med en reguljär inbetalning till Japan av krigsskadeståndet efter Boxarupproret. Kuomintang meddelade vid upprepade tillfällen sin beredvillighet att acceptera medling från "vänligt sinnade" makter för att få slut på konflikten.

Men efter att ha bestigit tigern kunde inte Chang Kai-shek komma undan så lätt. Ju mer omfattande de japanska operationerna blev, desto svagare blev utsikterna för en omedelbar kompromiss som gav en "resonabel" säkerhet för den kinesiska borgarklassen eller adekvat gottgörelse åt de japanska imperialisterna. Shanghai, det största centrumet för kinesiskt ägda industrier, förvandlades till ruiner. Det som inte förstördes i striderna raserade japanerna systematiskt efteråt. Inom ett år höll de invaderande arméerna alla huvudcentra i norr, nästan alla kustprovinser, alla utom några få av de viktigaste hamnarna och alla utom två av de viktigaste järnvägarna. Kuomintang inskränkte sig till att ställa enorma massor dåligt utrustade soldater mot angriparna. Efter tre månader av fruktansvärda offer, otrolig tapperhet och envishet inför överväldigande odds, tvingades de kinesiska soldaternas blod och anda i Shanghai till slut ge vika för anfallarnas stål. Befälsstaberna, som varit så effektiv under åren av krig mot folket, var genomsyrad av korruption, sabotage och direkt förräderi. I och med reträtten från Shanghai i november kollapsade den fullständigt och reträtten förvandlades till en oordnad flykt över Yangtzedeltat. Nanking övergavs brådstörtat, medan fienden fortfarande befann sig 185 km bort. Chiang Kai-shek flydde inåt landet och inte långt efter honom kom Tang Sheng-chih, hjälten från massakrerna i Hunan, som hade lämnats kvar för att genomföra ett sistaminuten-försvar. Nanking föll 13 december mitt under en fruktansvärd slakt. I norr mötte inte japanerna något större motstånd från de spridda styrkor som lämnats kvar längs deras väg. De mötte bara svåra hinder i Shansiprovinserna, där den före detta Röda armén, nu Åttonde routearmén, gav dem en försmak av den rörliga taktik som de röda befälhavarna så fullständigt bemästrade. Inom de ramar som fastställts av de centrala myndigheterna lyckades de röda att med sin gerillataktik störa de japanska kommunikationerna över stora områden. Handikappad av brist på förnödenheter,⁴¹ och, vilket var ännu värre, svårt hämmade av Kuomintangs strikta förbud mot politisk mobilisering av massorna,⁴² kunde den Åttonde routearméns gerilla endast uppnå en bråkdel av de resultat som den var och fortfarande är kapabel till. Efter debaclet i Shanghai-Nanking, gjordes ett nytt försök till motstånd med omorganiserade styrkor, de flesta nyvärvade regionala styrkor från Szechwan

⁴¹ *New York Times*, 24 januari 1938.

⁴² *Shanghai Evening Post*, 18 oktober 1937.

och Kwangsi, på den centrala fronten i Kina runt Hsuchow, en strategisk knutpunkt för Lunghai- och Tientsin-Pukow-järnvägarna. Där punkterade de för alltid myten om den japanska oöverberröreligheten, då en del av Japans bästa divisioner tillfogades stora förluster och ett antal svåra nederlag. Det var inte förrän fem månader efter Nankings fall som de japanska styrkorna, som nu hade utökats till en kvarts miljon man, slutligen erövrade Lunghai-järnvägen. Stigande vattenmassor från Gula floden och Yangtze-floden som forsade genom nedrasade vallar hindrade deras avancemang, till ett fruktansvärt pris för bondebefolkningen, och saktade ner deras försök att fortsätta mot Hankow, Kuomintang's provisoriska huvudstad, som regeringen redan höll på att fly från. Samtidigt inleddes nya anfall i söder där japanska bombflygplan obehindrat genomförde dödliga räder mot tusentals dödsmärkta människor som satt tätt tryckta till varandra i Kanton, Swatow och andra städer.

Under krigets första år vågade den kinesiska borgarklassen militärt bara föra en rent defensiv kamp. Den lyckades göra invasionen till ett kostbart äventyr för Japan, men visade också att sådana metoder inte på ett effektivt sätt kan stå emot det imperialistiska anfallet och kommer definitivt inte att tjäna Kinas nationella befrielses intressen. På grund av att borgarklassen fortfarande är mer rädd för massorna än för imperialisterna, har den sökt hjälp hos USA och Storbritannien. Eftersom dessa länder ännu inte är riktigt beredda på den slutliga uppgörelsen i Stilla Havet, har de gett Kuomintang moraliskt och materiellt stöd i småportioner, samtidigt som de bibehåller de diplomatiska förbindelserna med Japan. Deras tryck mot Japan, speciellt det från USA, kommer säkerligen att öka under den kommande perioden av kamp om makten i Stilla Havet. Grunden till detta förbereds redan via allt skarpare protestnoter, ständiga propagandakampanjer och framförallt allt större miljardutgifter till en mäktig krigsflotta på havet och i luften. Sovjetunionen är paralyserat av en genomgripande intern kris, och har endast kunna ge en svag räddning av hjälp. Dess öde är inte heller bara knutet till utgången för den kamp som nu pågår i Kina, utan också den som är förutbestämd att blossa upp längs ännu större stridsfronter.

Så länge den kinesiska ledningen förblir i den kinesiska borgarklassens händer, kommer det pågående kriget i bästa fall att avslutas antingen med en kompromiss med Japan eller med Kinas totala underkastelse under USA och Storbritannien i utbyte mot deras ingripande mot deras rival. Ingetdera av alternativen kommer att befria Kina. Ingetdera av alternativen kommer att befria massorna som bär konfliktens största bördor och även är dess huvudsakliga offer. Kriget mot den japanska imperialismen kommer endast få ett segerrikt och befriande slut när det i massornas medvetande tydligt knyts samman med deras kamp för egen räkning. Endast på detta sätt kommer de tekniska brister som följer av landets underutveckling att övervinnas.

Mobiliseringen av Kinas enorma folkmassor kommer endast vara möjlig om massorna sporras genom djärva sociala åtgärder som förhindrar att köpmännen, bankirerna och godsägarna för över kostnaderna för kriget på de utsugnas ryggar. Ett ännu djärvare revolutionärt program, som för bönderna identifierar den nationella befrielsens mål från imperialistisk aggression med deras egen befrielse från träldomen kommer att skapa styrkereserver som de japanska inkräktarna inte kommer att kunna besegra. Partisankrigsföring som förs av sådana styrkor kan och kommer att göra Kina lika oövervinnerligt som Sibirien var när det invaderades av trupper från de invaderande länderna för tjugo år sedan. Men ett sådant krig kan inte föras på beställning. Under de år då den var en revolutionär bondearmé kunde den kinesiska Röda armén stå emot de oändligt mycket bättre utrustade och större arméer som skickades mot dem, just för att den hade löst den enkla hemligheten som ett framgångsrikt partisankrig inrymmer. ”Eftersom massorna bara är intresserade av den praktiska lösningen av sina existensproblem”, hade en gång Peng Teh-huai sagt, ”är det endast möjligt att utveckla partisankriget genom att

omedelbart tillfredsställa deras mest pockande behov. Detta innebär, att den exploaterande klassen genast måste avväpnas.”⁴³

Med andra ord skulle kampen mot Japan kunna föras framåt genom att i ord och handling väcka massorna till insikt om att denna kamp är identisk med en kamp om jorden, dvs genom att intensifiera, inte ställa in klasskampen. Genom sin kapitulation inför Kuomintang gav Röda armén upp den kampen. I utbyte mot ett block med borgarklassen gav de upp sin ledning över bönderna och avsvor sig mobiliseringen av arbetarklassen, som de sedan lång tid redan hade övergivit. Borgarklassen var för sin del inte mer villig nu än den var 1927 att överge sina grundläggande ekonomiska intressen. Den var nu lika beslutsam som då, att hålla arbetarna och bönderna fjättrade till sina hjul, att få dem att bära kostnaden för den militära kamp som borgarklassen själv kände sig tvingad att föra och att hindra dem från att föra kampen i sina egna intressen.

Arbetarna var sporrade av återhämtningen 1935-36 och hade börjat återsamla sina styrkor och genomföra djärva och militanta strejker, men trängdes tillbaka på grund av att krigsutbrottet orsakade sådan fruktansvärd förstörelse i de viktigaste industriella centra och helt naturligt satte stopp för det ekonomiska uppsving som börjat återuppliva arbetarrörelsen. För att försäkra sig mot försök från arbetarna att avvisa de nya bördor som lades på dem, utfärdade Kuomintangregeringen i december 1937 ett dekret som fastställde dödsstraff för arbetare som gick ut i strejk eller ens agiterade för strejk medan kriget pågick.⁴⁴ Några dagar senare sade Wang Ming till en journalist i Hankow, att kommunistpartiet var ”helt tillfreds” med det sätt på vilket Kuomintangs förde kriget.⁴⁵

Det framtida förloppet av detta krig kommer att avgöras av många faktorer, både nära och långt ifrån dagens slagfält, men den kinesiska nationella befrielsen kommer under den kommande perioden att vara avhängig av i vilken grad massorna är lika ”tillfreds” som kommunistpartiet med att borgarklassens utsugare dominerar. Detta kommer i sin tur att bero på uppkomsten av ett nytt revolutionärt parti som kan samla arbetarna och bönderna i sina egna organisationer och tillsammans med dem styra in på den revolutionära kampens väg. Ett sådant parti måste veta hur man går med i dagens krig jämsides med Chiang Kai-shek, ”djävulen själv”, men måste även vara redo att fortsätta kampen när sådana som Chiang Kai-shek överger kampen och fortsätta den mot alla som försöker ställa sig i vägen för arbetarnas och böndernas seger i morgondagens kinesiska revolution.

I vilket fall som helst kan och kommer inte Japans tillfälliga överlägsenhet vad gäller beväpning, dess övergående segrar, den skenbart stora omfattningen av dess erövringar, att säkra dess slutliga seger. Skuggan av det slutliga nederlaget vilar över varje dyrköpta ”seger” på de kinesiska slagfälten. Japans dödligt svaga ekonomiska struktur kan inte stå emot det tryck som kriget lägger på den. Förutom att den alltid står inför hotet om en social kris hemma kommer den japanska imperialismen dessutom att inom kort tvingas ställas mot sina ojäm-förligt starkare rivaler, när nästa världskrig inleds och när de imperialistiska makterna gör ett nytt försök att förlänga sin existens genom att omfördela världens byten. Krigsmånglarna kommer att inleda den kampen. De utsugna och utsatta massorna i Kina och Japan och över hela världen kommer att avgöra hur detta slutar. I det avseendet kan dagens konflikt i Kina, tillsammans med invasionen av Etiopien och inbördeskriget i Spanien, betraktas som enbart en episod, en första episod, i de större konflikter som väntar.

⁴³ Snow, *Röd stjärna över Kina*, sid 294.

⁴⁴ *Havas News Agency*, 23 december 1937.

⁴⁵ *Shanghai Evening Post*, 27 december 1937.